

XXI. Országos
Neveléstudományi Konferencia

21st Conference on
Educational Sciences

ABSZTRAKTKÖTET

XXI. Országos Neveléstudományi Konferencia

Szeged, 2021

XXI. Országos Neveléstudományi Konferencia
Szeged, 2021. november 18–20.

A neveléstudomány válaszai a jövő kihívásaira

PROGRAM ELŐADÁS-ÖSSZEFOGLALÓK

Szerkesztette
Molnár Gyöngyvér, Tóth Edit

MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága
SZTE Neveléstudományi Intézet

Tudományos Programbizottság

Bárdos Jenő (az MTA Pedagógiai Bizottságának elnöke)
Csapó Benő (Szegedi Tudományegyetem)
Engler Ágnes (Debreceni Egyetem – a XX. ONK elnöke)
Kárpáti Andrea (Corvinus Egyetem)
Kéri Katalin (Pécsi Tudományegyetem)
Molnár Gyöngyvér (Szegedi Tudományegyetem)
Steklács János (Pécsi Tudományegyetem, a XXII. ONK elnöke)

Szervezőbizottság

Betyár Gábor (Szegedi Tudományegyetem)
Halof Ferenc (Szegedi Tudományegyetem)
Kléner Judit (Szegedi Tudományegyetem)
Molnár Gyöngyvér (Szegedi Tudományegyetem, a konferencia elnöke)
Molnár Katalin (Szegedi Tudományegyetem)
Tóth Edit (Szegedi Tudományegyetem, a konferencia titkára)

A konferencia honlapja

<http://www.edu.u-szeged.hu/onk2021>

Webmester

Betyár Gábor

E.mail

onk2021@edu.u-szeged.hu

Technikai szerkesztő

Börcsökné Soós Edit

Szöveggondozás

Tarkó Klára, Varga Andrea

Borítóterv, grafika

Halof Ferenc

ISBN

978-963-306-833-5

Köszöntő

A **XXI. Országos Neveléstudományi Konferencia** Tudományos Programbizottsága és Szervezőbizottsága nevében tisztelettel köszöntjük a konferencia résztvevőit. Örömkre szolgál, hogy az eltelt két évtizedben sikerült a rendezvényt országosan és nemzetközi szinten is ismertté és elismertté tenni.

Az ország legrangosabb neveléstudományi konferenciáját Csapó Benő kezdeményezésére a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottsága keltette életre abból a célból, hogy az originális, tágran értelmezett neveléstudomány és határterületei keretében elért tudományos eredmények bemutatásának, széles körű szakmai megismertetésének és megvitatásának színteret biztosítson. A nemzetközi tudományos konferenciák normáinak megfelelően szerveződő konferencia évről évre formálódik, az elmúlt 20 évben számos változáson esett át.

A Pedagógiai Bizottság döntése értelmében minden konferenciának van egy kiemelt témája, e téma köré szerveződnek a meghívott előadók. A XXI. Országos Neveléstudományi Konferencia fő témája „*A neveléstudomány válaszai a jövő kihívásaira*”.

Egy folyamatosan változó világban nehéz megjósolni a jövőt. A ma iskolába lépő diákok jelentős része olyan munkát végez majd felnőtt korában, amely foglalkozások ma még nem is léteznek. Az iskolának, az oktatásnak olyan tudással, készségekkel, képességekkel kell felvértezni a jövő generációit, amely esetlegesen ma még nem is ismert. Ennek érdekében a világ különböző iskolarendszereiben egyre elterjedtebbé vált a digitális technológiák órai alkalmazása, a frontális tanítás progresszív módszerekkel történő felváltása, új tudás- és képességterületek iskolai fejlesztésének megjelenése. Majd 2020 elején mindezt elfelejtettük, és a világjárvány soha nem látott kihívás elé állította az oktatás minden egyes szintjét és szereplőjét. Az új helyzethez való alkalmazkodás során a résztvevők elsősorban a szemtől szembeni környezetben megszokott, bevált módszereiket, eszközeiket igyekeztek online felületre adaptálni több-kevesebb sikerrel. A kommunikáció, a tanulás, a szociális kapcsolatok megváltozott környezete számos új, megválaszolandó kérdés elé állította a neveléstudomány kutatóit és új értelmezési keretet adott a konferencia két évvel ezelőtti, 2019 tavaszán meghatározott fő témájának. E folyamatban még aktuálisabbá vált, hogy a holnap hatékony oktatása elképzelhetetlen a kutatási eredmények erőteljesebb gyakorlati integrációja nélkül.

A konferencia szervezői és programbizottsága nevében minden résztvevőnek eredményes munkát és szakmai tapasztalatszerzést kívánunk!

Molnár Gyöngyvér
a konferencia elnöke

Tóth Edit
a konferencia titkára

TARTALOM

RÖVID PROGRAM / SHORT PROGRAM	10
RÉSZLETES PROGRAM / DETAILED PROGRAM	17
PLENÁRIS ELŐADÁS/PLENARY SESSION	
Challenges of the 21st Century to the Education System	41
SZ1 – Otthoni tanulás a jelenléti és a távolléti oktatás idején	42
SZ2 – Kismintás vizsgálatok az anyanyelvi intervenciókutatásokban atipikus fejlődésmenetű gyermekek körében	48
SZ3 – A kibontakozás-támogatás pedagógiája szakképzés orientációs évfolyamán a gödi piarista szakképző példáján	53
SZ4 – Sportolás és eredményesség összefüggései	59
SZ5 – Kutatási innovációk a waldorf-pedagógusképzés szolgálatában	65
SZ6 – Oktatás a kisebbségi létben	70
SZ7 – Kihívások és nyereségek a pedagógusképzésben pandémia idején	76
SZ8 – Közművelődési kutatások	82
SZ9 – Egy (majdnem) tökéletes szimpózium: a perfekcionizmus pozitív és negatív formái, hatásai és kapcsolatai.....	88
T1 – Problem Solving and Problem-Based Learning	94
P1 – Poszterszekció	99
SZ10 – Kommunikációt támogató intervenciók kutatása – előmérések fiatal felnőttek és pedagógusok körében	108
SZ11 – Nehézségek a családban: a gyermekvállalás akadályaitól a szociális segítségnyújtásig	114
SZ12 – Egyetemi hallgatók pszichológiai jellemzőinek vizsgálata az eredményesség és a jóllét tükrében	120
T2 – Neveléstörténeti kutatások I.	126
T3 – Idegennyelv-tanulás és tanítás I.	130
T4 – Új elemzési módszerek	135
T5 – Tanárképzés, felsőoktatás I.	140
T6 – Pályaorientáció	145
T7 – Tehetség és boldogság	150
T8 – Kisgyermekkorai kutatások I.	156
T9 – Social Support, Resilience and Inclusion	161
P2 – Poster Session	166
T10 – Neveléstörténeti kutatások II.	174
T11 – Idegennyelv-tanulás és tanítás II.	179
T12 – Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt I.	184
T13 – Tanárképzés, felsőoktatás II.	189
T14 – Módszertani innovációk	194
T15 – Művészeti nevelés I.	199
T16 – Sajátos nevelési igény, felnőttkutatások.....	205

T17 – Óvodás- és kisiskoláskori kutatások.....	210
T18 – Motivation.....	216
T19 – Learning and Individual Differences	221
P3 – Poszterszekció	227
T20 – Neveléstörténeti kutatások III.	237
T21 – Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt II.	242
T22 – Tanárképzés, felsőoktatás III.	247
T23 – Iskolai eredményesség, fenntarthatóság	252
T24 – Beszédtechnika és olvasás-szövegértés	257
T25 – Egészségműveltség, egészségnevelés I.	262
T26 – Természettudományok tanításával kapcsolatos kutatások	267
T27 – Felnőttképzés, felsőoktatás	272
T28 – Személyre szabott tanulás és együttműködés.....	277
T29 – Neveléstörténeti kutatások IV.	282
T30 – Mathematics and Cognitive Competencies	286
P4 – Poszterszekció	291
T31 – Neveléstörténeti kutatások V.	299
T32 – Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt III.	304
T33 – Egészségműveltség, egészségnevelés II.	309
T34 – Gazdasági felsőoktatás.....	314
T35 – Kisgyermekkori kutatások II.	319
T36 – Pedagóguskutatás és tanárképzés I.	324
T37 – Sporttudományi kutatások.....	329
T38 – Tantermen kívüli tanulás.....	334
T39 – Felsőoktatás, felnőttoktatás	339
T40 – Language Learning.....	344
P5 – Poszterszekció.....	349
SZ13 – A pedagógiai kultúra megújítása. Meghívott szimpózium Nagy József tiszteletére	358
SZ14 – UNESCO CONFITEA VII előtt: andragógiai professzió és minőség	365
SZ15 – Képességbontakoztatás bölcsődétől középiskoláig: a többszörös intelligenciák elméleté- nek adaptálhatósága a Kárpát-medence pedagógiai gyakorlatában	371
SZ16 – A rendészeti felsőoktatás megújulásának lehetőségei	377
SZ17 – A MoTeL kutatás (Model of teacher learning) eredményei a pedagógusok szakmai fejlődésé- nek és tanulásának.....	383
SZ18 – Előrehaladás és lemorzsolódási rizikó a felsőoktatásban	389
SZ19 – Tanulók és pedagógusok iskolához való viszonya.....	395
SZ20 – Kamaszkor, egészség és az iskola világa.....	401
SZ21 – Mit ad(hat) hozzá a vallásosság az oktatás eredményességhez?	407
T41 – Feedback and Quality.....	413
P6 – Poszterszekció.....	418
SZ22 – International and Intercultural Research in Education.....	428

SZ23 – Mit számít az iskola? Az iskolai lemorzsolódás vizsgálata	433
SZ24 – Az oktatás szerepe a reintegrációban	439
T42 – Neveléstörténeti kutatások VI.	445
T43 – Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt IV.	450
T44 – Sajátos nevelési igényű gyerekek és szüleikkel kapcsolatos kutatások.....	455
T45 – Pedagóguskutatás, felnőttképzés	460
T46 – Kommunikáció és pozitív pszichológia.....	465
T47 – Attitűdkutatások.....	470
T48– ICT in Education	475
T49 – Mindfulness and Art Education.....	480
P7 – Poster Session	485
PLENÁRIS ELŐADÁS/PLENARY SESSION	
Sociocultural Theory: Implications for Teaching, Learning, and Assessment.....	493
T50 – Neveléstörténeti kutatások VII.	494
T51 – Digitális technológiák az oktatásban.....	499
T52 – Oktatási reziliencia	505
T53 – Sajátos nevelési igény jogok, pályaválasztás és felsőoktatás	510
T54 – Pedagóguskutatás és tanárképzés II.	515
T55 – Mérés-értékelés.....	521
T56 – Összefüggésvizsgálatok.....	526
T57 – Doktori képzés, doktori folyamat, doktori hallgatók.....	531
T58 – Motiváció- és attitűdkutatások	536
T59 – Matematika és játékosítás.....	541
T 60 – Youth, Elites and Beliefs.....	546
P8 – Poszterszekció.....	551
SZ25 – Az állampolgári kulcskompetenciák fejlesztése és pedagógusok attitűdje.....	560
SZ26 – A Vizuális kultúra okostankönyv-sorozat koncepciója, tartalma és fejlesztése 7-től 12. év- folyamig. Digitális kreativitásfejlesztés.....	566
SZ27 – A művészeti nevelés dimenziói.....	571
SZ28 – A középfokú szakképzés többféle nézőpontból	577
SZ29 – Újragondolt tradíciók – lehetőségek a hittanoktatás megújulásában	583
SZ30 – Kutatások a történelem és állampolgári ismeretek oktatása, valamint a tanulók történelmi tudatosságának fejlesztése tématerületén.....	588
SZ31 – Kiutak a szegregációból – iskolák és közösségek.....	594
SZ32 – A gyógypedagógusi professzió – fókuszban a tanulásban akadályozott tanulóval	600
SZ33 – A szervezeti tanulás jellemzői – a MoTel kutatás esettanulmányai alapján.....	606
SZ34 – A kutatás és a reflexió fejlesztésének lehetősége és szerepe a tanárképzés kezdő sza- kaszában: egy akciókutatás tapasztalatai.....	612
T61 – Cognitive Skills and Higher Education.....	618
P9 – Poszterszekció.....	623

PLENÁRIS ELŐADÁS/PLENARY SESSION

Finnish Learning to Learn Assessment: From Large Scale Educational Monitoring towards Individualized Assessment.....	632
SZ35 – A Dunning–Kruger hatás kvantitatív mérése az oktatásban: kismintás vizsgálatok a felső- oktatás és a sportoktatás területéről	633
T62 – Neveléstörténeti kutatások VIII.	639
T63 – Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt V.	644
T64 – Digitális technológiaalapú fejlesztések	649
T65 – Tanárképzés, felsőoktatás IV.	655
T66 – Kiegész, megelőzés, jövőkép	660
T67 – Család, szülői háttér	665
T68 – Művészeti nevelés II.	670
T69 – Pedagóguskutatások.....	676
T70 – Reziliencia, gyermekvédelem	681
T71 – Teachers Profession and Higher Education	686

RÖVID PROGRAM

SHORT PROGRAM

RÖVID PROGRAM / SHORT PROGRAM

2021. november 18. (csütörtök / Thursday)

09.00–10.00 Regisztráció / Registration (Aula)

10.00–11.30 Megnyitó / Opening Ceremony (Díszterem)

Kónya Zoltán, az SZTE tudományos és innovációs rektorhelyettese

Csapó Benő, az ONK alapító elnöke

Molnár Gyöngyvér, a konferencia elnöke

PLENÁRIS ELŐADÁS / PLENARY SESSION (Díszterem)

Joachim Funke (University of Heidelberg, Germany): **Challenges of the 21st Century to the Education System**

Levezető elnök / Chair: **Csapó Benő**, Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

11.30–12.00 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

12.00–13.30 Szimpózium/Symposium (SZ1–SZ9), Tematikus előadás/Thematic Session (T1),
Poszterszekció/Poster Session (P1)

SZ 1	Otthoni tanulás a jelenléti és a távolléti oktatás idején (elnök: Engler Ágnes; opponens: Ceglédi Tímea)	American corner
SZ 2	Kismintás vizsgálatok az anyanyelvi intervenciókutatásokban atipikus fejlődésű gyermekek körében (elnök: Gál Franciska; opponens: Pintér Henriett)	1. élményműhely
SZ 3	A kibontakozás-támogatás pedagógiája szakképzés orientációs évfolyamán a Gödi Piarista Szakképző példáján (elnök: Csikos Csaba; opponens: Pongrácz Attila)	2. élményműhely
SZ 4	Sportolás és eredményesség összefüggései (elnök: Kovács Klára; opponens: Berki Tamás)	3. élményműhely
SZ 5	Kutatási innovációk a Waldorf-pedagógusképzés szolgálatában (elnök: Mesterházy Mária; opponens: Kopp Erika)	Zöld terem
SZ 6	Oktatás a kisebbségi létben (elnök: Papp Attila; opponens: Kozma Tamás)	Díszterem
SZ 7	Kihívások és nyereségek a pedagógusképzésben pandémia idején (elnök: Serfőző Mónika; opponens: Kálmán Orsolya)	Sárga terem
SZ 8	Közművelődési kutatások (elnök: Juhász Erika; opponens: Márkus Edina)	Szeminárium
SZ 9	Egy (majdnem) tökéletes szimpózium: a perfekcionizmus pozitív és negatív formái, hatásai és kapcsolatai (elnök: Kasik László; opponens: Zsolnai Anikó)	Kék terem
T 1	Problem Solving and Problem-Based Learning (Chair: Krisztián Széll)	Informatórium
P 1	Poszterszekció (elnök: Csimá Melinda)	I. emeleti folyosó

13.30 –14.30 Szendvicsebéd / Lunch (Kamara)

14.30–16.00 Szimpózium/Symposium (SZ10–SZ12), Tematikus előadás/Thematic Session (T2–T9),
Poszterszekció/Poster Session (P2)

SZ 10	Kommunikációt támogató intervenciók kutatása – előmérések fiatal felnőttek és pedagógusok körében (elnök: Pintér Henriett; opponens: Gál Franciska)	1. élményműhely
SZ 11	Nehézségek a családban: a gyermekvállalás akadályaitól a szociális segítségnyújtásig (elnök: Markos Valéria; opponens: Engler Ágnes)	Szeminárium
SZ 12	Egyetemi hallgatók pszichológiai jellemzőinek vizsgálata az eredményesség és a jóllét tükrében (elnök: Szabó Éva; opponens: Fülöp Márta)	Díszterem

14.30–16.00 Szimpózium/Symposium (SZ10–SZ12), Tematikus előadás/Thematic Session (T2–T9),
Poszterszekció/Poster Session (P2) – *folytatás*

T 2	Neveléstörténeti kutatások I. (elnök: Kozma Tamás)	Zöld terem
T 3	Idegennyelv-tanulás és tanítás I. (elnök: Maior Enikő)	2. élményműhely
T 4	Új elemzési módszerek (elnök: Molnár Edit Katalin)	3. élményműhely
T 5	Tanárképzés, felsőoktatás I. (elnök: Bereczki Enikő Orsolya)	Sárga terem
T 6	Pályaorientáció (elnök: Pálvölgyi Lajos)	Kék terem
T 7	Tehetség és boldogság (elnök: Dombi Alice)	Bordó terem
T 8	Kisgyermekkori kutatások I. (elnök: Endrődy-Nagy Orsolya)	American corner
T 9	Social Support, Resilience and Inclusion (Chair: Sirkku Kupiainen)	Informatórium
P 2	Poster Session (Chair: Márta Lesznyák)	I. emeleti folyosó

16.00–16.30 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

16.30–18.00 Tematikus előadás/Thematic Session (T10–T19), Poszterszekció/Poster Session (P3)

T 10	Neveléstörténeti kutatások II. (elnök: Ugrai János)	Sárga terem
T 11	Idegennyelv-tanulás és tanítás II. (elnök: Bárdos Jenő)	1. élményműhely
T 12	Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt I. (elnök: Engler Ágnes)	Informatórium
T 13	Tanárképzés, felsőoktatás II. (elnök: Molnár Gyöngyvér)	Bordó terem
T 14	Módszertani innovációk (elnök: Korom Erzsébet)	Szeminárium
T 15	Művészeti nevelés I. (elnök: Kárpáti Andrea)	American corner
T 16	Sajátos nevelési igény, felnőttkutatások (elnök: Fejes József Balázs)	2. élményműhely
T 17	Óvodás- és kisiskoláskori kutatások (elnök: Kiss Renáta)	3. élményműhely
T 18	Motivation (Chair: Krisztián Józsa)	Kék terem
T 19	Learning and Individual Differences (Chair: Henriett Pintér)	Zöld terem
P 3	Poszterszekció (elnök: Sipos Zsóka)	I. emeleti folyosó

18.00–18.30 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

18.30–20.00 Tematikus előadás/Thematic Session (T20–T30), Poszterszekció/Poster Session (P4)

T 20	Neveléstörténeti kutatások III. (elnök: Nóbik Attila)	Bordó terem
T 21	Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt II. (elnök: Csíkos Csaba)	Informatórium
T 22	Tanárképzés, felsőoktatás III. (elnök: Podráczky Judit)	1. élményműhely
T 23	Iskolai eredményesség, fenntarthatóság (elnök: Török Balázs)	Sárga terem
T 24	Beszédtechnika és olvasás-szövegértés (elnök: Hódi Ágnes)	Intelligens tárgyaló
T 25	Egészségműveltség, egészségnevelés I. (elnök: B. Németh Mária)	2. élményműhely
T 26	Természettudományok tanításával kapcsolatos kutatások (elnök: Kissné Gera Ágnes)	American corner
T 27	Felnőttképzés, felsőoktatás (elnök: Zsolnai Anikó)	Szeminárium
T 28	Személyre szabott tanulás és együttműködés (elnök: Dorner Helga)	3. élményműhely
T 29	Neveléstörténeti kutatások IV. (elnök: Bíró Zsuzsanna Hanna)	Zöld terem
T 30	Mathematics and Cognitive Competencies (Chair: Tibor Vidákovich)	Kék terem
P 4	Poszterszekció (elnök: Major Enikő)	I. emeleti folyosó

20.00– Állófogadás / Reception (Aula)

Zenés-táncos est / Party with live music (Díszterem)

2021. november 19. (péntek / Friday)

09.00–10.30 Tematikus előadás/Thematic Session (T31–T40), Poszterszekció/Poster Session (P5)

T 31	Neveléstörténeti kutatások V. (elnök: Rébay Magdolna)	Kék terem
T 32	Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt III. (elnök: Mrázik Julianna)	Informatórium
T 33	Egészségműveltség, egészségnevelés II. (elnök: Fónai Mihály)	Zöld terem
T 34	Gazdasági felsőoktatás (elnök: Tóth Edit)	Szeminárium
T 35	Kisgyermekkori kutatások II. (elnök: Nyitrai Ágnes)	1. élményműhely
T 36	Pedagóguskutatás és tanárképzés I. (elnök: Koop Erika)	American corner
T 37	Sporttudományi kutatások (elnök: Zentai Gabriella)	2. élményműhely
T 38	Tantermen kívüli tanulás (elnök: K. Nagy Emese)	3. élményműhely
T 39	Felsőoktatás, felnőttoktatás (elnök: Bocsi Veronika)	Bordó terem
T 40	Language Learning (Chair: Anita Habók)	Sárga terem
P 5	Poszterszekció (elnök: Németh Balázs)	I. emeleti folyosó

10.30–11.00 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

11.00–12.30 Szimpózium/Symposium (SZ13–SZ21), Tematikus előadás/Thematic Session (T41), Poszterszekció/Poster Session (P6)

SZ 13	A pedagógiai kultúra megújítása. Meghívott szimpózium Nagy József tiszteletére (elnök: Molnár Gyöngyvér)	Díszterem
SZ 14	UNESCO CONFITEA VII. előtt: andragógiai professzió és minőség (elnök: Németh Balázs; opponens: Döbör András)	American corner
SZ 15	Képességbontakoztatás bölcsődétől középiskoláig: a többszörös intelligenciák elméletének adaptálhatósága a Kárpát medence pedagógiai gyakorlatában (elnök: Dezső Renáta Anna; opponens: Sántha Kálmán)	2. élményműhely
SZ 16	A rendészeti felsőoktatás megújulásának lehetőségei (elnök: Hegedűs Judit; opponens: Ruzsonyi Péter)	3. élményműhely
SZ 17	A MoTel kutatás (Model of teacher learning) eredményei a pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának (elnök: Dorner Helga; opponens: Lázár László)	Informatórium
SZ 18	Előrehaladás és lemorzsolódási rizikó a felsőoktatásban (elnök: Pusztai Gabriella; opponens: Polónyi István)	Szeminárium
SZ 19	Tanulók és pedagógusok iskolához való viszonya (elnök: Széll Krisztián és Czető Krisztina; opponens: Kasik László)	Kék terem
SZ 20	Kamaszkor, egészség és az iskola világa (elnök: Németh Ágnes; opponens: Solymosi Katalin)	Sárga terem
SZ 21	Mit ad(hat) hozzá a vallásosság az oktatás eredményességéhez? (elnök: Bacskai Katinka; opponens: Bognárné Kocsis Judit)	Zöld terem
T 41	Feedback and Quality (Chair: Wu Hao)	Bordó terem
P 6	Poszterszekció (elnök: Pusztafalvi Henriette)	I. emeleti folyosó

12.30–13.30 Szendvicsebéd / Lunch (Kamara)

13.30–15.00 Szimpózium/Symposium (SZ22–SZ24), Tematikus előadás/Thematic Session (T42–T49),
Poszterszekció/Poster Session (P7)

SZ 22	International and Intercultural Research in Education (Chair: Andrea Óhidy; Discussant: Roland Hegedűs)	Informatórium
SZ 23	Mit számít az iskola? Az iskolai lemorzsolódás vizsgálata (elnök: Fehérvári Anikó; opponens: Varga Aranka)	Kék terem
SZ 24	Az oktatás szerepe a reintegrációban (elnök: Rozgonyi Péter; opponens: Forgács Judit)	1. élményműhely
T 42	Neveléstörténeti kutatások VI. (elnök: Somogyvári Lajos)	American corner
T 43	Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt IV. (elnök: Velics Gabriella)	Szeminárium
T 44	Sajátos nevelési igényű gyerekek és szüleikkel kapcsolatos kutatások (elnök: Gál Zita)	2. élményműhely
T 45	Pedagóguskutatás, felnőttképzés (elnök: Pusztai Gabriella)	Díszterem
T 46	Kommunikáció és pozitív pszichológia (elnök: Szabó Éva)	3. élményműhely
T 47	Attitűdkutatások (elnök: Víg Tibor)	Zöld terem
T 48	ICT in Education (Chair: Péter Fehér)	Sárga terem
T 49	Mindfulness and Art Education (Chair: Alisa Tóth)	Bordó terem
P 7	Poster Section (Chair: Beáta Szenczi)	I. emeleti folyosó

15.00–15.30 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

15.30–16.30 **PLENÁRIS ELŐADÁS / PLENARY SESSION** (Díszterem)

James W. Pellegrino (University of Illinois at Chicago, USA):

Sociocultural Theory: Implications for Teaching, Learning, and Assessment

Levezető elnök / Chair: Molnár Gyöngyvér, Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi
Intézet

16.30–16.50 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

16.50–18.20 Tematikus előadás/Thematic Session (T50–T60), Poszterszekció/Poster Session (P8)

T 50	Neveléstörténeti kutatások VII. (elnök: Sanda István Dániel)	Sárga terem
T 51	Digitális technológiák az oktatásban (elnök: Kinyó László)	Díszterem
T 52	Oktatási reziliencia (elnök: Fehérvári Anikó)	Informatórium
T 53	Sajátos nevelési igény jogok, pályaválasztás és felsőoktatás (elnök: Steklács János)	1. élményműhely
T 54	Pedagóguskutatás és tanárképzés II. (elnök: Fináncz Judit)	2. élményműhely
T 55	Mérés-értékelés (elnök: Sági Matild)	3. élményműhely
T 56	Összefüggésvizsgálatok (elnök: Rapos Nóra)	Kék terem
T 57	Doktori képzés, doktori folyamat, doktori hallgatók (elnök: Hercz Mária)	Szeminárium
T 58	Motiváció- és attitűdkutatások (elnök: Kojanitz László)	American corner
T 59	Matematika és játékosítás (elnök: Pásztor Attila)	Zöld terem
T 60	Youth, Elites and Beliefs (Chair: Anikó Kálmán)	Bordó terem
P 8	Poszterszekció (elnök: Ökördi Réka)	I. emeleti folyosó

16.50–18.20 MTA PTB Nevelésszociológiai Albizottság nyílt ülése (Intelligens tárgyaló)

18.30–19.30 MTA Pedagógiai Bizottságának ülése és kötetbemutató (Informatórium)

20.00– Társas vacsora / Dinner

2021. november 20. (szombat / Saturday)

09.00–10.30 Szimpóziumok/Symposium (SZ25–SZ34), Tematikus előadás/Thematic Session (T61),
Poszterszekció/Poster Session (Pg)

SZ 25	Az állampolgári kulcskompetenciák fejlesztése és pedagógusok attitűdje (elnök: Kaposi József; opponens: Jakab György)	Díszterem
SZ 26	A vizuális kultúra okostankönyv-sorozat koncepciója, tartalma és fejlesztése 7-től 12. évfolyamig. Digitális kreativitásfejlesztés (előadó: Törőcsik Katalin; opponens: Pintér Gergely)	American corner
SZ 27	A művészeti nevelés dimenziói (elnök: Váradi Judit; opponens: Janurik Márta)	1. élményműhely
SZ 28	A középfokú szakképzés többféle nézőpontból (elnök: Márkus Edina; opponens: Kovács-Nagy Klára)	2. élményműhely
SZ 29	Újragondolt tradíciók – lehetőségek a hittanoktatás megújulásában (elnök: Seres-Busi Etelka; opponens: Hegedűs Judit)	3. élményműhely
SZ 30	Kutatások a történelem és állampolgári ismeretek oktatása, valamint a tanulók történelmi tudatosságának fejlesztése tématerületén (elnök: Jancsák Csaba; opponens: Kiss Mária Rita)	Zöld terem
SZ 31	Kiutak a szegregációból – iskolák és közösségek (elnök: Biró Zsuzsanna Hanna; opponens: Fehérvári Anikó)	Bordó terem
SZ 32	A gyógypedagógusi professzió – fókuszban a tanulásban akadályozott tanulóval (elnök: Papp Gabriella; opponens: Hosszu Tímea)	Sárga terem
SZ 33	A szervezeti tanulás jellemzői – a MoTeL kutatás esettanulmányai alapján (elnök: Lázár László; opponens: Baráth Tibor)	Informatórium
SZ 34	A kutatás és a reflexió fejlesztésének lehetősége és szerepe a tanárképzés kezdő szakaszában: egy akciókutatás tapasztalatai (elnök: Molnár Edit Katalin; opponens: Tóth Edit)	Szeminárium
T 61	Cognitive Skills and Higher Education (Chair: Benő Csapó)	Kék terem
P 9	Poszterszekció (elnök: Pintér Tünde)	I. emeleti folyosó

10.30–11.00 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

11.00–12.00 **PLENÁRIS ELŐADÁS / PLENARY SESSION** (Díszterem)

Risto Hotulainen (University of Helsinki, Finland): **Finnish Learning to Learn Assessment: From Large Scale Educational Monitoring towards Individualized Assessment**

Levezető elnök / Chair: **Pásztor Attila**, MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

12.00 –13.00 Szendvicsebéd / Lunch (Kamara)

13.00–14.30 Szimpóziumok/Symposium (SZ35) Tematikus előadás/Thematic Session (T62–T71)

SZ 35	A Dunning–Kruger hatás kvantitatív mérése az oktatásban: kismintás vizsgálatok a felsőoktatás és a sportoktatás területéről (elnök: Kun András István; opponens: Fényes Hajnalka)	Bordó terem
T 62	Neveléstörténeti kutatások VIII. (elnök: Pukánszky Béla)	Zöld terem
T 63	Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt V. (elnök: Molnár György)	Szeminárium
T 64	Digitális technológiaalapú fejlesztések (elnök: Czékman Balázs)	Sárga terem
T 65	Tanárképzés, felsőoktatás IV. (elnök: Kasik László)	1. élményműhely
T 66	Kiegészítés, megelőzés, jövőkép (elnök: Jancsák Csaba)	2. élményműhely
T 67	Család, szülői háttér (elnök: Pásztor-Kovács Anita)	Informatórium

13.00–14.30 Szimpóziumok/Symposium (SZ35) Tematikus előadás/Thematic Session (T62–T71)
– folytatás

T 68	Művészeti nevelés II. (elnök: Bredács Alice)	Kék terem
T 69	Pedagóguskutatások (elnök: Kaposi József)	3. élményműhely
T 70	Reziliencia, gyermekvédelem (elnök: Tary Blanka)	Díszterem
T 71	Teachers Profession and Higher Education (Chair: Andrea Magyar)	American corner

14.30–14.45 A konferencia zárása / Closing of the conference (Díszterem)

RÉSZLETES PROGRAM

DETAILED PROGRAM

RÉSZLETES PROGRAM / DETAILED PROGRAM

2021. november 18. (csütörtök / Thursday)

09.00–10.00 Regisztráció / Registration (Aula)

10.00–11.30 Megnyitó / Opening Ceremony (Díszterem)

Kónya Zoltán, az SZTE tudományos és innovációs rektorhelyettese

Csapó Benő, az ONK alapító elnöke

Molnár Gyöngyvér, a konferencia elnöke

PLENÁRIS ELŐADÁS / PLENARY SESSION (Díszterem)

Joachim Funke (University of Heidelberg, Germany): **Challenges of the 21st Century to the Education System**

Levezető elnök / Chair: Csapó Benő, Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

11.30–12.00 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

12.00–13.30 Szimpózium/Symposium (SZ1–SZ9), Tematikus előadás/Thematic Session (T1),
Poszterszekció/Poster Session (P1)

SZ 1	Otthoni tanulás a jelenléti és a távolléti oktatás idején (elnök: Engler Ágnes; opponens: Ceglédi Tímea) - Markos Valéria, Dusa Ágnes Réka: Negyedik osztályos gyermekek digitális környezetének jellemzői a szülői percepciók alapján - Antal István, Trásy Lilla: Magas roma arányú, hátrányos helyzetű iskolák diákjainak vizsgálata az otthoni tanulás szempontjából - Nagy Tímea, Pári András: A digitális oktatás családi környezete a koronavírus első hulláma idején - Engler Ágnes: Otthoni tanulás a hátrányos helyzetű tanulók körében a távolléti oktatás idején	American corner
SZ 2	Kismintás vizsgálatok az anyanyelvi intervenciókutatásokban atipikus fejlődésű gyermekek körében (elnök: Gál Franciska; opponens: Pintér Henriett) - Tankó-Farkas Kinga, Pintér Henriett: Nem vagy alig beszélő gyermekek kommunikációját támogató intervenciók vizsgálati eljárásainak elemzése - Horváth Hanna: A következtetés fejlesztésének vizsgálata óvodások által ismert meséken keresztül (intervenciók pilotvizsgálata) - Haga Orsolya: Pedagógusok véleménye a fonológiai tudatosságról és a szülői beszéd-programokról írásbeli kikérdezés alapján	1. élményműhely
SZ 3	A kibontakozás-támogatás pedagógiája szakképzés orientációs évfolyamán a Gödi Piarista Szakképző példáján (elnök: Csíkos Csaba; opponens: Pongrácz Attila) - Lénárd Sándor, Valaczka János: A személyközpontú támogatás, és kompetencia fejlesztés az orientációs szakaszban - Jókai Erika, Csíkos Csaba, Török Réka, Túrmezei Mónika: A kompetencia-értékelések rendszere a gödi orientációs évben - Glied Helga, Nagy Zita Éva, Lázár László: Kibontakozást és tanulást segítő szolgáltatások sajátos nevelési igényű fiataloknak a gödi orientációs évben - Dekiszkyné Fejér Rita, Steklács János: Együttműködés – innováció – jó gyakorlat: Meta-kognícióra épülő olvasásstratégiai továbbképzés – tapasztalatok és eredmények a Piarista Szakképzőben	2. élményműhely

12.00–13.30 Szimpózium/Symposium (SZ1–SZ9), Tematikus előadás/Thematic Session (T1),
Poszterszekció/Poster Session (P1) – *folytatás*

SZ 4	Sportolás és eredményesség összefüggései (elnök: Kovács Klára; opponens: Berki Tamás) • Szakál Zsolt: Az utánpótlás sportból való lemorzsolódás okai az edzők szemével • Kovács Klára: A sportolói integráltság hatása Kárpát-medencei hallgatók tanulmányi eredményességére • Moravec Marianna: Hallgatói tanulmányi eredményesség vizsgálata a mindennapos testnevelés szerepének tükrében • Szabó Dániel: A fiatalok sportkörtagságának és kompetenciaeredményeinek összefüggései a 2017-es OKM adatbázis alapján	3. élményműhely
SZ 5	Kutatási innovációk a Waldorf-pedagógusképzés szolgálatában (elnök: Mesterházy Mária; opponens: Kopp Erika) • Liszka Andrea: Önreflexió szerepe és kihívásai a Waldorf-pedagógusok munkájában • Mesterházy Mária: “Pedagógiai ars poeticám” retrospektív szakmai önéletrajzok vizsgálata az ELTE BGGYK Waldorf-osztálytanító továbbképzésen • Keleti Alexandra, Sósnyé Pintye Mária: A betűk a környező világ képeiből formálódnak szimbólumokká a Waldorf-pedagógia olvasástanítási módszerének pszicholingvisztikai szempontú elemzése	Zöld terem
SZ 6	Oktatás a kisebbségi létben (elnök: Papp Attila; opponens: Kozma Tamás) • Barabási Tünde, Stark Gabriella Mária: Romániai magyar óvodások digitális diétájának helyzetképe óvodapedagógusok szemszögéből • Stark Gabriella Mária, Barabási Tünde: Romániai magyar óvodások digitális diétájának helyzetképe óvodai nevelési szakértők szemszögéből • Pallay Katalin: Mérlegen a felzárkóztatás. a kárpátaljai mobilis hallgatók eredményességi mutatóinak nyomában • Sütő Zsuzsanna: A siker és a kudarc hatástényezői Közép-Európa kisebbségi magyar felsőoktatási intézményeiben	Díszterem
SZ 7	Kihívások és nyereségek a pedagógusképzésben pandémia idején (elnök: Serfőző Mónika; opponens: Kálmán Orsolya) • Serfőző Mónika, F. Lassú Zsuzsa: Jólét a felsőoktatásban a pandémia idején • Golyán Szilvia, Kolosai Nedda: Pedagógushallgatók tapasztalat-transzformációjának mintázata pandémia idején • Sándor Mónika, Böddi Zsófia: Szakmai gyakorlatok – újratervezve • Aggné Pirka Veronika, Bajzáth Angéla: Hallgatói és oktatói reflexiók a távolléti és hibrid oktatásra a pedagógusképzésben	Sárga terem
SZ 8	Közművelődési kutatások (elnök: Juhász Erika; opponens: Márkus Edina) • Kuthy-Megyesi Judit: Kulturális és társadalmi tőkeinvestálások a közművelődésben • Ponyi László: Közösségi és kulturális tanulás Magyarország közösségi színtereiben • Benkei-Kovács Balázs, Juhász Erika: Közművelődési szakemberek pályakép vizsgálata egy képzést kísérő kutatás keretében • Juhász Erika: Közművelődés koronavírus járvány idején	Szeminárium
SZ 9	Egy (majdnem) tökéletes szimpózium: a perfekcionizmus pozitív és negatív formái, hatásai és kapcsolatai (elnök: Kasik László; opponens: Zsolnai Anikó) • Nagy Zoltán, D. Molnár Éva: A perfekcionista önbemutató és összefüggései • Kasik László, Gál Zita: A szociálisprobléma-megoldás és a perfekcionizmus serdülőkori kapcsolata • Reinhardt Melinda: A perfekcionizmus kapcsolata középiskolások mentális egészség-mutatóival, kiemelten a nem szuicidális önsértéssel • Fülöp Márta: Versengési attitűdök és perfekcionizmus kiemelkedő tehetségek körében	Kék terem
T 1	Problem Solving and Problem-Based Learning (Chair: Krisztián Széll) • Yong Liu: The Effectiveness and Influential Factors of Problem-Based Learning Intervention on Critical Thinking Skills for Undergraduates: A Meta-Analysis • Wu Hao, Gyöngyvér Molnár: Analyzing Complex Problem-Solving from a Behavioral Perspective: The Roles of Learning and Exploration Strategies • Fitria Arifiyanti, Attila Pásztor: The Role of Problem based Learning to Foster Students' Representational Competence in Physics Learning • Katarzyna Bobrowicz: Spotlight on Preschoolers: Early Flexibility in Problem Solving	Informatórium

12.00–13.30 Szimpózium/Symposium (SZ1–SZ9), Tematikus előadás/Thematic Session (T1),
Poszterszekció/Poster Session (P1) – *folytatás*

P 1	Poszterszekció (elnök: Csima Melinda) - Ács-Bíró Adrienn: Női fogvatartottak motivációs és érdeklődési profil-jellemzői - Pálkúti Anikó: A Regula Benedicti és a Z-Generáció - Detre Zsuzsa: A digitalizáció, mint egyes tehetségterületek összetartó ereje - Dinnyés Katalin Julianna, Pusztafalvi Henriette: Értékkutatás fiatal felnőttek körében a nevelésszociológia tükrében - Móczik Alexandra Cintia, Patakiné Bősze Júlia: Női labdarúgókapsok motivációjának megjelenése hazai sportfolyóiratokban - Patakiné Bősze Júlia: Az egészséges életmódhoz kapcsolható reklámok tapasztalatai sportszakosok között 15 év távlatában - Fleisz-Gyurcsik Anita: Az óvoda–iskola átmenetet segítő hazai publikált gyakorlatok elemzése - Zsoldos Márta, Pajor Attila, Zsoldos Krisztián, Pusztafalvi Henriette: Felnőtté vált középiskolás diákok szexuális attitűdjei és a barátok hatása	I. emeleti folyosó

13.30–14.30 Szendvicsebéd/ Lunch (Kamara)**14.30–16.00** Szimpózium/Symposium (SZ10–SZ12), Tematikus előadás/Thematic Session (T2–T9),
Poszterszekció/Poster Session (P2)

SZ 10	Kommunikációt támogató intervenciók kutatása – előmérések fiatal felnőttek és pedagógusok körében (elnök: Pintér Henriett; opponens: Gál Franciska) - Andriská Petra: Felnőttek körében alkalmazható irodalomfoglalkozások felmérése pedagógusok írásbeli kikérdezése alapján - Vörös Emese, Pintér Henriett: Az érzelm kifejező írás alkalmazási lehetőségei fiatal felnőttek körében (a próbamérés eredményei) - Szalóczy Emma: A kézírás és a gépirás előnyei és hátrányai pedagógusok véleménye alapján - Pintér Henriett: Egyetemi hallgatók véleménye az írásbeli szövegalkotásukat befolyásoló affektív tényezőkről	1. élményműhely
SZ 11	Nehézségek a családban: a gyermekvállalás akadályaitól a szociális segítségnyújtásig (elnök: Markos Valéria; opponens: Engler Ágnes) - Bencze Ádám: Racionális és irracionális döntések a fiatalok gyermekvállalásában 2000 és 2016 között - Dan Beáta: Romániai magyar fogyatékossgal élő gyermekek családi életútja - Erdei Ildikó: Szakellátásban nevelkedő fiatalok életkörülményeinek kérdőíves vizsgálata - Csók Cintia: Az iskolai szociális munka külső modelljének funkcionális analízise	Szeminárium
SZ 12	Egyetemi hallgatók pszichológiai jellemzőinek vizsgálata az eredményesség és a jóllét tükrében (elnök: Szabó Éva; opponens: Fülöp Márta) - Kóródi Kitti, Szél Erzsébet: A Serdülő Reziliencia Skála (READ-H) fiatal felnőtt mintán való alkalmazása - Szél Erzsébet, Jámbori Szilvia: A szándékos önszabályozás, a mentalizáció és az időperspektíva kapcsolata fiatal felnőttek esetében - Szabó Éva, Jagodics Balázs: Előre jelzi-e az időperspektíva az egyetemi hallgatók tanulmányi eredményességét? - Jagodics Balázs, Szabó Éva: A tanulmányi motiváció, mint közvetítő tényező a hallgatói kiégés kialakulásának magyarázatában	Díszterem
T 2	Neveléstörténeti kutatások I. (elnök: Kozma Tamás) - Czemmel Antónia Mária: Iskolakísérlet Békés-Tarhoson 1946-1954 között - Karácsony Sándor pedagógus nézete és Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciója alapján - Darvai Tibor: Totem és tabu a szocialista neveléstudományban - Kovács Krisztina: Visszatekintés a múltba: Adalékok a kisegítő iskoláztatás történetéhez	Zöld terem

14.30–16.00 Szimpózium/Symposium (SZ10–SZ12), Tematikus előadás/Thematic Session (T2–T9),
Poszterszekció/Poster Session (P2) – *folytatás*

T 3	Idegennyelv-tanulás és tanítás I. (elnök: Maior Enikő) • Albert Ágnes: Egyéni változók összefüggései gimnazista nyelvtanulók írásbeli feladat megoldásával az angolórán • Sebestyén Krisztina: Német- és angoltanárok szakmai megújulásának, valamint továbbképzési terveinek vizsgálata • Piniel Katalin, Albert Ágnes: Egyéni különbségek változása a nyelvtanulás során: Egy két éven át tartó vizsgálat eredményei • Fajt Balázs, Bánhegyi Mátyás, Cseppentő Krisztina, Vékási Adél: Diploma – nyelvvizsga nélkül? Szélgjegyzetek a nyelvvizsga-moratóriumhoz	2. élményműhely
T 4	Új elemzési módszerek (elnök: Molnár Edit Katalin) • Pribék László: Adatredukció-variánsok Kuckartz kvalitatív tartalomelemzésében • Pribék László: Kuckartz értékelő kvalitatív tartalomelemzése • Sántha Kálmán, Mrázik Julianna: NCT-módszer a hazai kvalitatív vizsgálatokban • Zank Ildikó: „Az Én való világom vagy a Tiéd?” – meta-perspektívák a neveléstudományi akciókutatásban	3. élményműhely
T 5	Tanárképzés, felsőoktatás I. (elnök: Bereczki Enikő Orsolya) • Rajki Veronika: Ápolóhallgatók körében alkalmazott öregségi szimulátoros oktatás tapasztalatai a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán • Bredács Alice: Pedagógiai kreatológiai feladatok: a művész-tanár szakos hallgatók tanári kompetenciáinak fejlesztése • Hegedűs Roland, Pető Ildikó: Pedagógus hallgatók szabadidő-preferenciái • D. Babos Zsuzsánna: Tudásalapú önkéntesség a felsőoktatásban – az INTÉZMÉNY pilot kutatásának eredményei alapján	Sárga terem
T 6	Pályaaorientáció (elnök: Pálvölgyi Lajos) • Tódor Imre: A középiskolás tanulók által percipált gyermeknevelési értékek iskolaválasztásra gyakorolt hatása • Balázs László, Rajcsányi-Molnár Mónika, András István: Enneagramm alapú pályaaorientációs tanácsadás a hallgatói sikeresség támogatása érdekében • Kocsis Ádám, Molnár Gyöngyvér: A felsőoktatási sikerességet meghatározó tényezők • Tajtiné Lesó Györgyi: Középiskolaválasztás előtt álló általános iskolás tanulók továbbtanulási aspirációi	Kék terem
T 7	Tehetség és boldogság (elnök: Dombi Alice) • Tudlik Csilla: A tehetséges tanulók pályaelektőlődési sajátosságai • Balogh Kinga, Nagy Ágnes Virág: Komplex sportdiagnosztikai vizsgálat tehetségigérek felismerésére • Pári András, Nagy Tímea: Az egyéni élethelyzet szubjektív megítélése egy attitűd kutatás hat hullámában • Kasik László, Vigh Tibor, Jámbori Szilvia, Fejes József Balázs, Gál Zita: A szociálisprobléma-megoldás és az énhatékonyság kapcsolata személyközpontú megközelítésben • Vojtek Ildikó: Empowerment a dramatikus és színházi nevelésben	Bordó terem
T 8	Kisgyermekkori kutatások I. (elnök: Endrődy-Nagy Orsolya) • Nyitrai Ágnes, Zentai Gabriella, Podráczky Judit, Józsa Krisztián: Az elsajátítási motiváció fejlődésének jellemzői bölcsődés korban • Golyán Szilvia: Elmélet és gyakorlat kapcsolata az óvodapedagógiában • Csima Melinda, Zentai Gabriella, Podráczky Judit, Nyitrai Ágnes, Józsa Krisztián: A várandósság és a perinatális időszak egyes jellemzőinek összefüggése a DIFER-készségek fejlődésével • Kovács Ivett Judit: Óvodák szervezeti kultúrájának empirikus vizsgálata	American corner
T 9	Social Support, Resilience and Inclusion (Chair: Sirkku Kupiainen) • Olney Rodrigues de Oliveira: Quality of Life and Sense of Coherence in a Youth Clinical Sample: Is There a Mediation? • Fanni Trendl, Katalin Vezdén: Roma Student College – An Inclusive Academic Community • Andrea Óhidy: Europeanization of Roma Education Policies in Central and Eastern Europe • Imola Budis: Hungarian adaptation of the Self-Efficacy Questionnaire for Children (SEQ-C) and Results of a Pilot Study in 10th Grade	Informatórium

14.30–16.00 Szimpózium/Symposium (SZ10–SZ12), Tematikus előadás/Thematic Session (T2–T9),
Poszterszekció/Poster Session (P2) – folytatás

P 2	Poster Session (Chair: Márta Lesznyák) • De Van Vo, Benő Csapó: A Comparison between Technology-Based and Paper-Based Assessment on the Scientific Reasoning Test in Control of Variables Strategy in Physics • Magdolna Somos, Ilona Dóra Dabney-Fekete, Ágnes Dusa: Who Would Like to Study in the United Kingdom? (The Recruitment of Hungarian Students in British Higher Education) • Eszter Nyúl: Place and Function of Civic Education in the European Union • Saif Mohammed, László Kinyó: The Use of Digital Technology to Support the Lifelong Learning Strategies in Crisis Time • Son Van Nguyen: An Investigation into the Relationship between Learner Autonomy and Motivation in Foreign Language Learning • István Thékes: Language Learners' Performance Assisted by an Online Language Learning Application • Yelibay Moldir: Understanding the Lack of Female Leadership in Higher Education of Kazakhstan	I. emeleti folyosó

16.00–16.30 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

16.30–18.00 Tematikus előadás/Thematic Session (T10–T19), Poszterszekció/Poster Session (P3)

T 10	Neveléstörténeti kutatások II. (elnök: Ugrai János) • Czettel Antónia Mária: Békés-Tarhos és az életreform • Farkas Pálma, Endrődy Orsolya Tünde: A 80-as évek gyermekképe – vizuális elemzés • Fízel Natasa: A szegedi Pedagógiai Főiskola hallgatóinak családi háttere a hallgatói Adatgyűjtő ívek, Törzslapok adatai alapján (1951) • Husvéth Laura: Fogyatékoságtörténeti képelemzés – Down-szindrómás gyermek az Aachen Passió oltáron	Sárga terem
T 11	Idegennyelv-tanulás és tanítás II. (elnök: Bárdos Jenő) • Zólyomi Anna, Smid Dávid: Hazánkban tanító angol nyelvtanárok nyelvtanulással kapcsolatos meggyőződéseinek vizsgálata kvalitatív módszerrel • Fajt Balázs: Egyéni nyelvtanulói különbségek és az iskolán kívüli angol nyelvű tevékenységek: egy kérdőíves vizsgálat eredményei • Maior Enikő, Szabó Fruzsina: Angol szakos tanárjelölt-hallgatók szakmódszertani tudatossága: a pandémia hatása a digitális eszközök és platformok használatában • Csizér Kata, Albert Ágnes: Második nyelvi motiváció és autonómia kapcsolatrendszere: Középiskolák közti különbségek vizsgálata Budapesten	1. élményműhely
T 12	Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt I. (elnök: Engler Ágnes) • Bredács Alice: „A tanulók komplex fejlesztése a végzettség nélküli iskolaelhagyás ellen – Művészeti nevelés alapú módszerek” online tanártovábbképzés tapasztalatai • Jármay Erzsébet Mária, Zsubrinszky Zsuzsanna: Digitális számonkérés tapasztalatai a gazdasági felsőoktatásban • Horváth László: Alkalmazkodási mintázatok a digitális munkarendben • Molnár György, Nagy Katalin: Digitális munkarendű oktatás okozta kihívások és válaszok – szülői szemmel	Informatórium
T 13	Tanárképzés, felsőoktatás II. (elnök: Molnár Gyöngyvér) • Dabney-Fekete Ilona Dóra, Dusa Ágnes Réka: Külföldi munkavállalási tervek egy nagy vidéki tudományegyetem hallgatói körében • Cserti-Szauer Csilla, Sándor Anikó, Surányi Csenge, Kormos Kevin, Rónay Zoltán: A participatív oktatás multiplikációs lehetőségei a pedagógusképzésben – multi- és transzdiszciplináris megközelítésben • Bordás Andrea: A reziliencia vizsgálatának lehetőségei pedagógusok körében • Salát Magdolna, Szivák Judit: Tanárszakos hallgatók fejlődése a tanárképzésben	Bordó terem

16.30–18.00 Tematikus előadás/Thematic Session (T10–T19), Poszterszekció/Poster Session (P3) – folytatás

T 14	Módszertani innovációk (elnök: Korom Erzsébet) - Dósa Katalin, Tóth Katalin, Sebestyén Lilla: Ki mit visz át a túlsó partra? – Oktatók módszertani rugalmasságának vizsgálata egy felsőoktatási intézmény példáján keresztül - Eszes Fruzsina, Kálmán Orsolya: Improvizáció a tanári munkában - Pálvölgyi Lajos: Az oktatási innovációk tematikus prioritásai - Szettele Katinka: A Kreatív Pedagógia kutatási program bemutatása – Szakmai tevékenység és kutatási eredmények	Szeminárium
T 15	Művészeti nevelés I. (elnök: Kárpáti Andrea) - Gaul-Ács Ágnes: A vizuálisan kiemelkedő képességű tanulók és társaik teljesítménye vizuális képességmérő tesztekkel és a tehetség tanári megítélése - Tóth Alisa: A színészlelés és színértelmezés online teszt alkalmazási lehetőségei óvodai környezetben - Altörjay Tamás: A toldalékcsovn belüli ellenállás változtatásának hatása a hangképre - Várad Judit: A művészeti nevelésre ható tényezők vizsgálata - Szakálos Sziringa, Bredács Alice Mária: A szociális hátrányból származó stressz verbális és non-verbális megnyilvánulásainak megjelenése a tanulói rajzon, mint vizsgálati eszközön	American corner
T 16	Sajátos nevelési igény, felnőttkutatások (elnök: Fejes József Balázs) - Hodász Kata, Zsebe Andrea: Szülői attitűdvizsgálat iskoláskorú mozgássérült tanulók befogadásáról - Kis Orsolya, Steklács János: A nyelvi zavar és az olvasás kapcsolata felnőtteknél: egy olvasást vizsgáló eljárás kidolgozásának első lépései - Tóth Adrienn Anita, Dukic Monika, Détár Andrea: Az inkluzív munkahelytől az inkluzív társadalomig - Kármán Bianka, Fazekas Dorottya: Értelmileg akadályozott személyek szexuális edukációjának lehetőségei – gyakorlati fókuszú áttekintés	2. élményműhely
T 17	Óvodás- és kisiskoláskori kutatások (elnök: Kiss Renáta) - Szítás Teodóra: A szociálisprobléma-megoldás óvodáskori jellemzőinek mérése történetek és rajzok segítségével - Németh Zoltánné: A Komplex Alapprogram megvalósulása kisiskolákban - Bíró Fanni: Scaffolding a koragyermekkori matematikai nevelésben: egy fogalom eredete, jelentéstartalma és ereje - Barabási Tünde, Stark Gabriella: Az óvodapedagógus-szülő partnerség az óvodáskori digitális diéta létrehozásában - Pásztor Attila, Molnár Gyöngyvér, Csapó Benő: A kombinatív gondolkodás online mérése 2. évfolyamos tanulók körében	3. élményműhely
T 18	Motivation (Chair: Krisztián Józsa) - Stephen Amukune: The Role of Executive Functions Difficulties and Mastery Motivation in Academic Achievement among Kenyan First Graders - De Van Vo: Interactions of Reasoning Abilities and Science Motivation with Parent Involvement Variables in Predicting the STEM Achievement - Daria Borodina: International Students' Motivation to Study Abroad – „Why Are You Studying at Hungarian University?” - Ninja Hienonen, Satu Koivuhovi, Sirkku Kupiainen: Half-Hidden Selectivity in Finnish Lower Secondary Schools: Impact on Learning Outcomes, Motivation, and Educational Choice	Kék terem
T 19	Learning and Individual Differences (Chair: Henriett Pintér) - Achmad Hidayatullah, Csaba Csikos: Beliefs about Usefulness of ICT in Mathematics Learning - Helta Anggia, Anita Habók: Language Aptitude and English Language Mastery Motivation of Indonesian Eighth and Ninth Graders - Amalina Ijtihadi Kamilia, Tibor Vidákovich: A Psychometric Evaluation of A STEM Social-Emotional Skills Questionnaire in Indonesia - Emese Schiller, Franciska Hornyák-Kövi: Enhancing Learning Engagement of Older Adults through Third Age University Programs - Päivi Nilivaara: Finnish Basic Education in 2040 – Three Windows to the Future of Learning	Zöld terem

16.30–18.00 Tematikus előadás/Thematic Session (T10–T19), Poszterszekció/Poster Session (P3) – folytatás

P 3	Poszterszekció (elnök: Sipos Zsóka) - Alter Emese: Végzős tanárszakos hallgatók pályaképe a munkaerő-piacra való kilépés előtt - Bacskai Katinka: A szocioökonómiai háttér és a tanulási zavar összefüggése - Hegedűs Roland: Hogyan teljesít és mit szeret? – Tanulási zavarral küzdő gyermekek érdemjegyei és tantárgykedvelése - Dunás-Varga Ildikó, Barthel Betty, Kármán Bianka, Szekeres Ágota: Az értelmi akadályozottság változó értelmezése és kontextusa - Gál Enikő: A rejtett tanterv szerepe a nemek szerinti horizontális szegregáció kialakulásában - Sinkovics Ádám: Tabletek tanórai alkalmazásának vizsgálata egy hátrányos helyzetű tanulói csoportban - Vissi Tímea, Feketéné Szabó Éva: Tanuláshoz szükséges alapkészségek mérése DIFER programcsomaggal cerebrális parézissel élő gyermekek körében iskolába lépéskor - Wakai Seiji: Saját gyermek japán(mint örökségnyelv) oktatása japán szülő szemszögéből: Trajectory Equifinality Model elemzése alapján - Méhes Nóra, Németh Zsolt: Konfliktuskezelés a versenysportban	I. emeleti folyosó

18.00–18.30 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)**18.30–20.00** Tematikus előadás/Thematic Session (T20–T30), Poszterszekció/Poster Session (P4)

T 20	Neveléstörténeti kutatások III. (elnök: Nóbik Attila) - Horváth H. Attila: Rokonai Simon és a bakonyi leventék. A cisztercita szerzetes tanár, aki önként kísérte el a bevagonírozott fiúkat és hazahozta őket a hadifogságból - Janek Noémi: Az óvóképzés reformjának megjelenése a XX. század eleji pedagógiai szakmai diskurzusban - Kóger Yvetta: „Mintha tündérországból és annak is legszebb játékboltjában lépkednénk...” – Az óvoda sajtórepresentációja az „ötvenes években” - Németh Dóra Katalin: „Alkalmas-e és milyen fokon?” A Soproni Óvónőképző Intézet felvételi vizsgáinak bemutatása a hatvanas években	Bordó terem
T 21	Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt II. (elnök: Csíkos Csaba) - Csikós Edit: Középiskolai pedagógusok digitális kompetenciáinak eltérő megítélése a digitális oktatás során tapasztaltak tükrében - Velics Gabriella: A közösség-szervező képzés távolléti időszakának tanulságai a szakma digitális megújításának érdekében - Engler Ágnes, Székely András: Generációk együttműködése a digitális térben - Molnár György, Dudok Fanni: A digitális Szeged – oktatás egy online környezetben (tapasztalatok pedagógusi szemmel)	Informatórium
T 22	Tanárképzés, felsőoktatás III. (elnök: Podráczky Judit) - Fényes Hajnalka, Markos Valéria: Az önkéntes munka motivációi a felsőoktatásban - Kiss-Kovács Renáta: Tanárjelöltek reflexiódefiníciói egy szemeszter kezdetén és végén - Győri János, Kiss Edina, Fehérvári Anikó, Raácz Judit: A Covid19 hatása a tanárképzésre, különös tekintettel a tanítási gyakorlatra: az eddigi vizsgálatok áttekintése K. Nagy Emese: Tanárszakos hallgatók gyakorlatorientált felkészítése	1. élményműhely
T 23	Iskolai eredményesség, fenntarthatóság (elnök: Török Balázs) - Barabás Andrea: A romániai magyar kisebbségi oktatás kihívásai - Langeré Buchwald Judit: Alternatívitás a magyar közoktatásban: múlt, jelen, jövő - Velkey Gábor Dániel, Sós Tamás: A szakképzési rendszer munkapiaci illeszkedésének kérdései különös tekintettel a periférius térségek leszakadó társadalmi csoportjai esetében Magyarországon - Kelemen Valéria: A klímaváltozás oktatásának elméleti keretei és gyakorlati megvalósításának lehetőségei	Sárga terem

18.30–20.00 Tematikus előadás/Thematic Session (T20–T30), Poszterszekció/Poster Session (P4) – folytatás

T 24	Beszédtechnika és olvasás-szövegértés (elnök: Hódi Ágnes) - Kelemen Márta: A beszédtechnika helye a magyar nyelv gimnáziumi oktatásában - Mucsiné Erdei Mónika: Szövegértés, problémamegoldó és algoritmikus gondolkodás fejlesztése a robotika eszközeivel tanulásban akadályozott tanulók esélyteremtése érdekében - Kiss Renáta, Fazekasné Fenyvesi Margit, Mokri Dóra: Az oppozíciós szópárok szerepe a beszédhanghallás részteszt rögzítése során - Sipos Zsóka, Steklács János: Látens olvasástechnikai hibák hatása a fluens olvasásra	Intelligens tárgyaló
T 25	Egészségműveltség, egészségnevelés I. (elnök: B. Németh Mária) - Fónai Mihály: Egészségügyi és szociális munkás frissdiplomások társadalmi háttere, iskolai és szakmai életútjának hasonlóságai és eltérései - Kovács Bettina, Bánfai-Csonka Henrietta, Betlehem József, Musch János, Bánfai Bálint: A kortárs újraélesztés oktatás hatékonyságának vizsgálata középiskolás diákok körében - Lipták Mónika Zoé, Tarkó Klára: Az egészség megjelenése a Nemzeti Alaptantervekben (1995–2020) - Dinnyés Katalin Julianna, Pusztafalvi Henriette: Az egészségérték hatása a fogyatékos-sággal élőkkel kapcsolatos attitűdre a nevelés szempontjából	2. élményműhely
T 26	Természettudományok tanításával kapcsolatos kutatások (elnök: Kissné Gera Ágnes) - Szántóné Tóth Hajnalka, Nyitrai Ágnes: A természettudományok és a környezetismeret tantárgy iránti attitűd vizsgálata a tanító szakos hallgatók körében - Both Mária Gabriella, Csorba F. László: Humán természettudomány? - Purák Szandra, Korom Erzsébet: Kontextusalapú kémia-tanulás - Nagy Márió Tibor, Korom Erzsébet: A természettudományos tudás ismeretelméleti és társadalmi dimenziói: a tudomány természetének (NOS) szerepe a természettudományos műveltségben	American corner
T 27	Felnőttképzés, felsőoktatás (elnök: Zsolnai Anikó) - Kocsis Zsófia, Fényes Hajnalka, Pusztai Gabriella: A felsőoktatási hallgatók fizetett munkavállalásának motivációi, és az erre ható tényezők - Szabó Csilla Marianna: Mérnök-informatikus hallgatók tanulási attitűdje a jelenléti és az online oktatás idején - Ábrahám Katalin: Felnőttképzés hátrányos helyzetben lévő fiatalok körében - Csillik Olga, Daruka Magdolna: A tanulási eredményalapú fejlesztések és a szervezeti kultúra intézmény szintű kölcsönhatása	Szeminárium
T 28	Személyre szabott tanulás és együttműködés (elnök: Dorner Helga) - Rabi Livia Luca, Darai Zsófia Dominika, Pataki Ágnes: Személyre szabott tanulási módszer fejlesztés szakképzők részére - Tóth-Pjeczka Katalin, Rapos Nóra, Szivák Judit: Az együttműködő tanulás és a közoktatás intézményvezetői. Egy szisztematikus szakirodalmi áttekintés eredményei - Pásztor-Kovács Anita, Pásztor Attila, Molnár Gyöngyvér: A Kollaboratív képességek kérdőív továbbfejlesztett változatának tesztelése - Ceglédi Tímea, Bordás Andrea: A reziliens személyes életút kihívásai és kiaknázható erőforrásai a pedagógusok szakmai életútjában	3. élményműhely
T 29	Neveléstörténeti kutatások IV. (elnök: Bíró Zsuzsanna Hanna) - Csejoszki Mihály: Katolikus nevelés a politikai diktatúra évtizedeiben Magyarországon – A szerzetesi gimnáziumok társadalomtörténeti vizsgálata - Sanda István Dániel, Szabó Marianna: A műszaki pedagógusképzés történetének összehasonlító vizsgálata Magyarországon és az NDK-ban, 1950 és 1990 között - Téglás Eszter: A dualizmus kori osztrák tanítónők bérkérdése, elhelyezkedési lehetőségeinek ismérvei a korabeli nevelésügyi sajtó tükrében	Zöld terem
T 30	Mathematics and Cognitive Competencies (Chair: Tibor Vidákovich) - Soeharto Soeharto: Investigating the Influence of Students' Inductive Reasoning on Science and Mathematics Achievement - Ruth Nanjekho Wafubwa: Formative Assessment as an Instructional Approach in Mathematics Classrooms: Impact on Students' Achievement and Metacognition - Satu Koivuhovi, Ninja Hienonen, Sirkku Kupiainen: Looking for Class Composition Effects in Finnish Lower Secondary Schools - Eckhard Klieme: The Dynamics of Interest and Achievement in Mathematics Classrooms: A Cross-Cultural Study	Kék terem

18.30–20.00 Tematikus előadás/Thematic Session (T20–T30), Poszterszekció/Poster Session (P4) – folytatás

P 4	Poszterszekció (elnök: Major Enikő) • Jankó Krisztina: Digitális oktatás a Covid19-járvány idején Németországban • Katonáné Kutai Erika: A drámapedagógia válaszai az online oktatás iskolai közösségekre gyakorolt hatásaira • Lukács Lilla Judit, Balog Réka: E-tanoda program: egy online közösségi szolgálat sikerei és kihívásai a digitális oktatás alatt • N. Tóth Ágnes: Neveléstudományi kutatások a Covid19-pandémia idején • Pál Alexandra, Dudok Fanni: A digitális oktatás jelenléte a Szegeden végzett pedagógusok körében • Szilasi Veronika: Elsőéves német orvostanhallgatók képzése esetelemzések segítségével • Tomory Ibolya: A digitális oktatás megoldásai a Covid idején nemzetközi kitekintésben	I. emeleti folyosó

20.00– Állófogadás / Reception (Aula)

Zenés-táncos est / Party with live music (Díszterem)

09.00–10.30 Tematikus előadás/Thematic Session (T31–T40), Poszterszekció/Poster Session (P5)

FT 31	Neveléstörténeti kutatások V. (elnök: Rébay Magdolna) - Mohr Szilárd: Demokratikus átnevelés a baranyai gimnáziumokban a második világháborút követően - Nóvik Attila: Professzionalizáció, professzionalizmus, professzionalitás. Elméleti megközelítések a néptanítói szakmások kutatásához - Pálmai Dóra: A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem bölcsész hallgatóinak lakhatása az 1897–1914 közötti időszakban - Pelesz Nelli: „Egy elsőéves álma...” – A tanítói professzió változásai a két világháború között a korabeli diáksajtó tükrében	Kék terem
T 32	Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt III. (elnök: Mrázik Julianna) - Szabó Csilla Marianna: Az online oktatás tapasztalatai: a tanulási folyamat sikeressége a középiskolás tanulók körében - Rucska Andrea, Kiss-Tóth Emőke: Az online oktatás hatása a pályaszocializációs- és munkaértékekre az egészségtudományi képzésből 2021-ben kilépő hallgatóknál - Kovács-Berta Renáta Andrea: Az online oktatás hatásai egyetemisták életcéljára, szociális kapcsolatokra, tanulási motivációkra a COVID19 idején - Berki Tamás: Egészségmagatartás és depresszív tünetek a digitális oktatás alatt serdülő fiatalok körében	Informatórium
T 33	Egészségműveltség, egészségnevelés II. (elnök: Fónai Mihály) - Derzsi-Horváth Martina, Bánfai-Csonka Henrietta, Masa Andrea, Bánfai Bálint, Deutsch Krisztina: A koherencia-érzet és a mentális egészségi állapot jellemzői serdülőkörben - Héjja Bella Emerencia: Táplálkozás, fizikai aktivitás és szubjektív egészség mutatói zeneművészeti szakgimnazisták körében - Csima Melinda, Fináncz Judit: Az egészségműveltség vizsgálatának lehetőségei egészség- és neveléstudományi perspektívából - Horváth Cintia, Csányi Tamás, Révész László: Az Egészségműveltség Mérése Serdülők Körében (Health Literacy Measure for Adolescents – HELMA) kérdőív hazai alkalmazhatóságának vizsgálata	Zöld terem
T 34	Gazdasági felsőoktatás (elnök: Tóth Edit) - Kovács Zsuzsa, Hegyi-Halmos Nóra: Az elmélet-gyakorlat integráció lehetőségei a munkaalapú tanulás keretei között - Hajdu Roland, Káplár-Kodácsy Kinga, Hegyi-Halmos Nóra: Az otthoni munkavégzés hatása a munkavállalói teljesítményre, az informális tudásmegosztásra és a munkahelyi szocializációra - Molnár Csilla, Csehné Papp Imola: Az oktatás gazdasági szerepe az Ipar 4.0 munkaerőpiaci kihívásai terén - Megyesi Réka, Kálmán Anikó: A transzverzális kompetencia- és a nem-kognitív készségfejlesztés színtereinek vizsgálata gazdasági szakos hallgatók körében	Szeminárium
T 35	Kisgyermekkorai kutatások II. (elnök: Nyitrai Ágnes) - Endrődy-Nagy Orsolya, Kovács László, Lénárt István: Gyermekkép és játékmárka – laoszi, orosz és magyar óvodások a játékról - Flick-Takács Nikolett: Az egész életen át tartó tanulás megalapozásának vizsgálata megfigyelési jegyzőkönyvek segítségével óvodapedagógusok és tanítók körében - Fleisz-Gyurcsik Anita: Az óvoda-iskola átmenet óvodapedagógusok és tanítók szemével - Bencéné Fekete Anikó Andrea, Nyitrai Ágnes: Idegen nyelvvel ismerkedés bölcsődés korban	1. élményműhely

09.00–10.30 Tematikus előadás/Thematic Session (T31–T40), Poszterszekció/Poster Session (P5) – folytatás

T 36	Pedagóguskutatás és tanárképzés I. (elnök: Kopp Erika) - Purák Szandra, Korom Erzsébet: Természettudományos tantárgyakat tanító tanárok meggyőződése és tanítási gyakorlata a kontextusalapú tanítással kapcsolatban - Sántha Kálmán: Kvalitatív tartalomelemzési terek a pedagógusok reflektív gondolkodásának vizsgálatában - Bereczki Enikő Orsolya, Kárpáti Andrea: Módszerek a kreativitásról vallott tanári nézetek és gyakorlat vizsgálatára: szisztematikus szakirodalmi áttekintés és esettanulmány - Bacsa-Bán Anetta: Szakmai tanárképzés a Bologna-rendszer után - egy önvizsgálat eredményei	American corner
T 37	Sporttudományi kutatások (elnök: Zentai Gabriella) - Bognár József: A testnevelőtanár-képzés szabályozó dokumentumai: az egységesség hiánya az elvek, szerkezet, tartalmak és értékek mentén - Kovács Zsófia, Prisztóka Gyöngyvér: Az iskolai úszásoktatás tantervi előírásainak kompetencia alapú elemzése - Tóthné Vojtkó Veronika: Olimpiai nevelési értékek kvantitatív és kvalitatív tartalom-elemzése a 2020-as kerettantervekben - Nagy Ágnes Virág, Melkvi Tibor: Perzisztáló primitív reflexek jelentősége a testnevelés, gyógytestnevelés és sport területén	2. élményműhely
T 38	Tantermen kívüli tanulás (elnök: K. Nagy Emese) - Bánfi Gréta: Tanórán kívüli tanulás különböző életkorú tanulók között: Egy tanulókísérletekre alapozott természettudományos program megítélésének vizsgálata - Imre Anna: Általános iskolai tanulási környezetek és tanórán kívüli tanulás - Török Balázs, Imre Nóra: A tantermen kívüli, digitális munkarend kialakítását célzó szervezeti döntések az általános iskolákban - Vincze Beatrix, Kempf Katalin: Múzeumpedagógia a digitális korban	3. élményműhely
T 39	Felsőoktatás, felnőttoktatás (elnök: Bocsi Veronika) - Buzás Zsuzsa, Csontos Tamás, Maródi Ágnes: Pedagógusjelöltek kutatásmethodikai ismereteinek vizsgálata - Kerekes Valéria, Böddi Zsófia, Horváth Anita: A dramatikus játék és a drámajáték fogalmi meghatározásának vetületei a felsőoktatásban - Káplár-Kodácsy Kinga, Dorner Helga, Erdei Luca Alexa, Rónay Zoltán: Reflektív mentori folyamatok a felsőoktatásban: egy oktatói mentorrendszer tapasztalatai - Nyilas Orsolya: Life long learning vagy „visszatérő tanulás”?	Bordó terem
T 40	Language Learning (Chair: Anita Habók) - István Thékes, Mariann Bányai: Empirical Investigation into the Risk of Language Teacher Burnout - Welesilassie Merih Welay: English Language Teachers' Language Assessment Literacy - Blanka Tary, Edit Katalin Molnár: Teachers' L1 and L2 Reading Strategy Use in Light of Background Variables - Peshawa Jalal Mohammed, Gábor Erdei, Ágnes Engler: The Dilemma of the English Language in the Internationalisation of Higher Education	Sárga terem
P 5	Poszterszekció (elnök: Németh Balázs) - Hecker Henrietta: „Micsoda idő!” Időjárás és levéltár találkozása a Facebook-on - Hegedűs Gabriella: Az árnyékoktatásban való részvétel motivációi, hatásai és eredményei az angol nyelv tanításában - Horváth H. Attila: A hidden extracurriculum problematikája – antitézis - Lang Tünde: Digitális múzeumpedagógia a pécsi múzeumokban - Lőkös Laura Márta, Komeiner Dorottya: Projektpedagógia a karantén alatt - egy virtuális kiállítás története - Somogyi-Rohonczy Zsófia: Digitális múzeumpedagógiai átállások. A karantén-múzeumpedagógiai gyakorlatok továbbélési esélyei - Szabó Dóra: Pályakezdő tanárok a digitális oktatás tapasztalatairól - Fintor Gábor: Sportolási szokások (és kihívások) vizsgálata a koronavírus-járvány időszakában	I. emeleti folyosó

10.30–11.00 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

11.00–12.30 Szimpózium/Symposium (SZ13–SZ21), Tematikus előadás/Thematic Session (T41), Poszterszekció/Poster Session (P6)		
SZ 13	A pedagógiai kultúra megújítása. Meghívott szimpózium Nagy József tiszteletére (elnök: Molnár Gyöngyvér) • Csapó Benő: A pedagógiai értékelés magyarországi fejlődése nemzetközi kontextusban • Vidákovich Tibor: Diagnosztikus pedagógiai értékelés: A „harmadik” értékelési funkció értelmezéseiről • Zsolnai Anikó: A kötődés szerepe a szociális és érzelmi tanulásban • Józsa Krisztián: Óriáslépések a pedagógiában: az óvodás és kisiskolás gyermek fejlesztése • D. Molnár Éva: Önszabályozás a tanulásban	Díszterem
SZ 14	UNESCO CONFITEA VII előtt: andragógiai professzió és minőség (elnök: Németh Balázs; opponens: Döbör András) • Cserné Adermann Gizella: A pozitív pedagógia hozzájárulása az andragógus szakma professzionalizálódásához • Kocsis Mihály: Az andragógia szakmai és tudományos emancipációja (az andragógia tudományelméleti kérdései) • Németh Balázs: A felnőttoktatási professzió-fejlesztés kihívásai az Erasmus+ KA2 STEMS projekt tükrében • Molnár György: A digitalizáció és digitális transzformáció hatása a felnőttkori tanulásra a felsőoktatás bázisán	American corner
SZ 15	Képességbontakoztatás bölcsődétől középiskoláig: a többszörös intelligenciák elméletének adaptálhatósága a Kárpát-medence pedagógiai gyakorlatában (elnök: Dezső Renáta Anna; opponens: Sántha Kálmán) • Dezső Renáta Anna: Célderesztben a gardneri intelligencia-elmélet: kritikák, mítoszok, és gyakran ismételt kérdések • Preisendörfer Tímea, Jakab Natália: A gardneri intelligencia koncepció gyakorlati értelmezési keretei iskolai pedagógus közösségekben • Sándor-Schmidt Barbara, Ábrahám Gréta: Óvodai szociometrikus hálózatvizsgálat a gardneri intelligenciák elméletén alapuló Mindenki Másképp Intelligens (MIMI) módszerrel a Kárpát medencében • Endrődi-Kolip Heléna: A többszörös intelligenciák koncepció adaptálhatósága egy-egy hazai és ausztriai kistélepülés bölcsődéjében	2. élményműhely
SZ 16	A rendészeti felsőoktatás megújulásának lehetőségei (elnök: Hegedűs Judit; opponens: Ruzsonyi Péter) • Hegedűs Judit: Rendészeti alapkompentenciák és a kompetenciamérés szerepe a rendészeti képzésben • Fekete Márta, Bajnok Andrea: Kompetenciafejlesztés a rendészeti képzésben: egy jó gyakorlat bemutatása • Seres-Busi Etelka, Hegedűs Judit: A rendészeti felsőoktatás és a kommunikáció „lenyomatait” • Forgács Judit: Reintegrációs tisztek a formálódó képzési rendszerben	3. élményműhely
SZ 17	A MoTeL kutatás (Model of teacher learning) eredményei a pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának (elnök: Dorner Helga; opponens: Lázár László) • Rapos Nóra, Tókos Katalin, Nagy Krisztina, Szivák Judit, Fehérvári Anikó: A hazai pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának mintázatai • Bükki Eszter, Fehérvári Anikó: A szakképzésben oktatók szakmai fejlődésének sajátosságai • Tókos Katalin, Rapos Nóra, Salát Magdolna, Esztes Fruzsina, Pesti Csilla: A pedagógusok tanulásnak értelmezésének lehetőségei egyéni tanulási szituációkban – új módszertani lehetőségek • Lénárd Sándor, Urbán Krisztián, Tóth-Pjeczka Katalin, Kovács Ivett, Horváth László: A hazai pedagógusok tanulásának szervezeti támogatottsága	Informatórium

11.00–12.30 Szimpózium/Symposium (SZ13–SZ21), Tematikus előadás/Thematic Session (T41), Poszterszekció/Poster Session (P6) – folytatás		
SZ 18	Előrehaladás és lemorzsolódási rizikó a felsőoktatásban (elnök: Pusztai Gabriella; opponens: Polónyi István) - Pusztai Gabriella, Szigeti Fruzsina: Lemorzsolódási kockázat és hallgatói előrehaladástípusok - Csók Cintia, Hrabéczy Anett: A tanulmányi életút jellemzői a különböző lemorzsolódási kockázatot mutató hallgatói előrehaladástípusokban - Alter Emese: Haladási utak és perzisztencia a STEM képzéseken - Győri Krisztina: A hallgatók elégtelen intézményi integrációja mint lemorzsolódási rizikófaktor	Szeminárium
SZ 19	Tanulók és pedagógusok iskolához való viszonya (elnök: Széll Krisztián és Czető Krisztina; opponens: Kasik László) - Czető Krisztina: Iskolatükör: hogyan élük meg az iskolai mindennapokat a tanulók és a tanárok? Egy iskolaiattitűd-kutatás eredményei - Széll Krisztián, Szabó Lilla, Róbert Péter: A tanulói jóllétre ható egyéni és iskolai tényezők vizsgálata - Szabó Lilla, Gulya Nikolett, Vajnai Viktória: Az iskolai kötődés többdimenziós vizsgálata általános iskolás tanulók körében D. Nagy Krisztina: Az iskolai jóllét összetevői általános iskolás diákok és pedagógusok szerint	Kék terem
SZ 20	Kamaszkor, egészség és az iskola világa (elnök: Németh Ágnes; opponens: Solymosi Katalin) - Paksi Borbála, Németh Ágnes: A szerhasználó magatartások a serdülőkorúak körében – a HBSC kutatás alapján - Németh Ágnes, Várnai Dóra: Fizikai aktivitás, pihenés és iskola – serdülőkorúak egészségmagatartása, valamint összefüggések az iskolai szinttérral - Várnai Dóra, Németh Ágnes: Valóban egyre agresszívebben egymással az iskolások? – Időbeli változások a kortársbántalmazás előfordulásában magyar serdülők körében - Örkényi Ágota, Várnai Dóra, Németh Ágnes: Iskolai környezet és szubjektív jóllét az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) kutatás adatainak tükrében	Sárga terem
SZ 21	Mit ad(hat) hozzá a vallásosság az oktatás eredményességhez? (elnök: Bacska Katinka, opponens: Bognárné Kocsis Judit) - Kelemen Gabriella: Mit ad a református iskola? Az elvárt értéktől való eltérés szektorközi összehasonlítása - Major Enikő: Nevelés, kapcsolattartás összehangolása a szülők perspektívájából – a vallásosság tükrében - Demeter-Karászi Zsuzsanna: A vallásosság szerepe a rezilienssé válásban - Hrabéczy Anett: A vallásos közösséghez való tartozás hatása a perzisztenciára sajátos nevelési igényű hallgatók körében	Zöld terem
T 41	Feedback and Quality (Chair: Wu Hao) - Selen Subasi, Davaajav Purevjav: English Teachers' Perceptions: Professional Development Needs in Turkey - Nang Kham Thi: An Exploratory Study on How Myanmar EFL Students Benefit from Teacher Feedback on L2 Writing - Abderrahim Mamad: Key Capabilities for Promoting Student Feedback Literacy - Péter Fehér, Dóra Orsolya Aknai: The Quantitative Analysis of the Dissertations Submitted in the Hungarian Doctoral Schools of Education	Bordó terem

**11.00–12.30 Szimpózium/Symposium (SZ13–SZ21), Tematikus előadás/Thematic Session (T41),
Poszterszekció/Poster Session (P6) – folytatás**

P 6	Poszterszekció (elnök: Pusztafalvi Henriette) - Gombos Péter, Látics Barbara: A betűtípus hatása felső tagozatos tanulók szövegértésére, illetve az ismeretek felidézésére - Vetési Erika: A 21. századi gyermekek jellemzői és a generációelméletek - Horváth Péter László, Ladányi Lili: A könnyen érthető kommunikáció magyar nyelvű szakirodalmának szisztematikus elemzése - Kiss Márton: Fejlesztő kísérlet matematika órán egy téves meggyőződés felszámolására - Kormos Kevin, Rónay Zoltán: A joghoz való viszony mérésének lehetőségei a közoktatásban - Szabóné Kozma Katalin: A felvilágosodás kori ábécés- és olvasókönyvek összehasonlítása a felekezeti hovatartozás és az iskolatípus alapján - Vida Gergő: A tradicionális japán kardvívás a kondicionális és koordinációs képesség-fejlesztés szempontjából - Bánfi Gréta: A kortárs tutor által támogatott tanulás jellemzői - Frányó Zsófia, Csehné Papp Imola: A Z generáció: #én#világom Aki nem érti, járjon utána!	I. emeleti folyosó

12.30 –13.30 Szendvicsebéd/ Lunch (Kamara)
**13.30–15.00 Szimpózium/Symposium (SZ22–SZ24), Tematikus előadás/Thematic Session (T42–T49),
Poszterszekció/Poster Session (P7)**

SZ 22	International and Intercultural Research in Education (Chair: Andrea Óhidy; Discussant: Roland Hegedűs) - Alina Boutiuc-Kaiser: Coping with Future Professional Challenges: Doctoral Degrees as Part of Lifelong Learning Strategies. The Case of Asian Doctoral Students in Germany - Natascha Hofmann: Enriching Experiences and Challenges in Educational Biographies of Sintizze and Romnija: Findings of and Reflections on a Qualitative Study - Fatima Chahin-Dörflinger: Education Import from West to East: „New Education” Concepts and Their Adaption in Iran	Informatórium
SZ 23	Mit számít az iskola? Az iskolai lemorzsolódás vizsgálata (elnök: Fehérvári Anikó; opponens: Varga Aranka) - Szabó Lilla, Fehérvári Anikó, Zsolnai Anikó: Iskolai kötődés mint a lemorzsolódás előrejelzője - Paksi Borbála, Széll Krisztián, Fehérvári Anikó: Az iskolai lemorzsolódás komplex megközelítése - Tókos Katalin, T. Kárász Judit, Rapos Nóra, Szivák Judit, Lénárd Sándor: Osztálytermi tanulási környezet vizsgálata - Lénárd Sándor, Győrik Edit, Horváth Attila, Szivák Judit: Komplex folyamatba ágyazott képzés a lemorzsolódás csökkentéséért	Kék terem
SZ 24	Az oktatás szerepe a reintegrációban (elnök: Ruzsonyi Péter; opponens: Forgács Judit) - Ivanics Zsófia: A nevelés és munkáltatás határmezsgyéi a magyar büntetés-végrehajtás történetében - Ruzsonyi Péter: Oktatás a büntetés-végrehajtás világában: elmélet és gyakorlat - Fekete Márta: Állampolgári ismeretek és az ehhez kapcsolódó kompetenciák oktatása büntetés-végrehajtási intézetekben, és ezek hatása a reintegrációra - Hegedűs Judit: Fogvatartottak gyermekeinek iskolai életútja	1. élményműhely
T 42	Neveléstörténeti kutatások VI. (elnök: Somogyvári Lajos) - Polyák Zsuzsanna: A Kodály-koncepció értelmezésének változatai és változásai a Nemzetközi Kodály Társaság folyóiratában - Nóvik Attila: Lubrich Ágost antiszemitizmusa. Egy elfelejtett eszmétörténeti kontextus. - Rébay Magdolna: Testi nevelés a kalocsai jezsuita kollégiumban a dualizmus korában - Ugrai János: Szellemi centrumok a reformkori Magyarországon – akadémikusok tanulmányi pályájának tanulságai	American corner

13.30–15.00 Szimpózium/Symposium (SZ22–SZ24), Tematikus előadás/Thematic Session (T42–T49),
Poszterszekció/Poster Session (P7) – *folytatás*

T 43	Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt IV. (elnök: Velics Gabriella) • Kiss Violetta, Prievara Dóra Katalin: „Hogy bírtad?” A kamaszok lelki egészsége és erőforrásai a digitális oktatás idején • Mrázik Julianna: Az e-tanulás segítése. A tanulásszervezés átkeretezése hagyományos és nem hagyományos környezetben • Novák Ágnes, Kovács Katalin: Az online egyetemi testnevelés szerepe a Z generáció fizikai aktivitásában • K. Nagy Emese, Nagy Katalin: A vezető és az iskola, mint tanulószervezet kapcsolata és hatásmechanizmusa a Pandémia idején	Szeminárium
T 44	Sajátos nevelési igényű gyerekek és szüleikkel kapcsolatos kutatások (elnök: Gál Zita) • Nagy-Tószegi Cecília: A szenzoros feldolgozás és az önszabályozás fejlődésének összefüggései részképesség zavarral küzdő 4-7 éves gyermekeknél • Nagy Éva: Kistelepülésen élő, autista gyermeket nevelő szülők autonómia megélése – egy terepmunka tapasztalatai • Burján Bernadett, Barthel Betty: Értelmileg akadályozott tanulókat oktató gyógypedagógusok tapasztalatai a szülőkkel való kapcsolattartásról • Dudok Réka, Pikó Bettina: Specifikus tanulási zavarral küzdő diákok lelki egészségi tényezőinek vizsgálata	2. élményműhely
T 45	Pedagóguskutatás, felnőttképzés (elnök: Pusztai Gabriella) • Ablonczy-Bugris Annamária, Kinyó László: Pedagógusi nézetek és vélemények a diákok információ- és tény-ellenőrző képességének fejlesztési lehetőségeiről • Kopp Erika, Pesti Csilla, Rapos Nóra: Közös eszmények, helyi gyakorlatok? Globális pedagógiai tudástartalmak megjelenése nemzeti tanárképzési programokban • Godó Katalin, Godó Irén: A reziliencia indikátorainak vizsgálata a mentorjelölt hallgatók körében • Ács-Bíró Adrienn, Di Blasio Barbara: Női fogvatartottak reintegrációs nevelésének háttértényezői	Díszterem
T 46	Kommunikáció és pozitív pszichológia (elnök: Szabó Éva) • F. Takács István: A sebészi maszk viselésének hatása a megbízhatóság és az attraktivitás megítélésére • Magyar Ágoston, Ladányi Lili: Egy könnyen érthető információs kisfilm az önérvényesítés szolgálatában • Ladnai Attiláné: Positive Education a köznevelés egy szegmensében • Cseppentő Krisztina: Double Standard – hősök tegnap és ma	3. élményműhely
T 47	Attitűdkutatások (elnök: Vigh Tibor) • Kertész Tamás, Bognár József, Szakály Zsolt: A tantárgyi attitűdök, preferenciák és a sporttevékenység kapcsolódása a matematika elsajátításhoz alsótagozatban • Pajor Attila, Zsoldos Márta, Zsoldos Krisztián, Pusztafalvi Henriette: Mennyire tartják elfogadhatónak a felnőtté vált középiskolai diákok az analízis és az alkalmi szexuális attitűdöt? • Földi Fanni: Zenetanulás Motivációs Kérdőív eredményei • Hódi Ágnes, Tóth Edit, B. Német Mária: A szövegértés-attitűd és a háttértudás longitudinális vizsgálata	Zöld terem
T 48	ICT in Education (Chair: Péter Fehér) • István Thékes: Measuring Mobile-Assisted Language Learning Attitudes amongst Young Learners • Soeharto Soeharto: Evaluating Students' E-Learning Training Needs in Science Classroom during COVID-19 Pandemic Era • Nguyen Thuy Lan Anh, Anita Habók: ICT Knowledge, Skills and Attitude among Undergraduate Vietnamese Students: A Comparison between Freshmen and Seniors • Moussa Belkhoumani, Kinga Káplár-Kodácsy, Helga Dörner: Approaching Students' Motivation and Engagement in Online Education from Teachers' Perspective	Sárga terem

13.30–15.00 Szimpózium/Symposium (SZ22–SZ24), Tematikus előadás/Thematic Session (T42–T49),
Poszterszekció/Poster Session (P7) – folytatás

T 49	Mindfulness and Art Education (Chair: Alisa Tóth) - Imola Budis: Trait Mindfulness – A Theoretical Approach Worth Considering in Education - Ágnes Gaul-Ács: A Visual Ability Profile of Pupils Who Are Excellent in Their Visual Abilities and Their Peers - Sofia Lindström, Andrea Kárpáti: Assessment of Socially Engaged Art Education – Surveying Research and Practice - Vendula Fremlova: „White Spaces” as Gaps in the Present of Culture, Art and Education	Bordó terem
P 7	Poster Section (Chair: Beáta Szenczi) - Bohra Kouraichi, Márta Lesznyák: Teachers’ Use of Motivational Strategies in the EFL classroom: A Study of Hungarian High Schools - Moses Njenga: A Multi-Dimensional Theoretical Framework of Teachers Continuing Professional Development: Motivations, Practices and Teacher Profiles - Sanaa Taher Saleh, Ágnes Dusa, Karolina Eszter Kovács: The Influence of Gender Stereotyping and Academic Choice Factors on the Educational Selection at the University of Debrecen - Selen Subasi: The Tendencies and Orientations of the Research on Syrian Refugees in the Field of Education in Turkey - Thandeka: Teacher Education and 21st Century Challenges: Preparing Teachers for Immigration Related Challenges in South Africa - Tun Zaw Oo, Anita Habók: The Effect of Reflection-Based Questioning Approach on the Achievement of Students’ Reading Comprehension in English Language Teaching - Yelibay Moldir: An Analysis of PIAAC Survey on Kazakhstan – Gender, Leadership, Education and Skills	I. emeleti folyosó

15.00–15.30 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

15.30–16.30 **PLENÁRIS ELŐADÁS / PLENARY SESSION** (Díszterem)**James W. Pellegrino** (University of Illinois at Chicago, USA):**Sociocultural Theory: Implications for Teaching, Learning, and Assessment**Levezető elnök / Chair: Molnár Gyöngyvér, Szegedi Tudományegyetem
Neveléstudományi Intézet

16.30–16.50 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)

16.50–18.20 Tematikus előadás/Thematic Session (T50–T60), Poszterszekció/Poster Session (P8)

T 50	Neveléstörténeti kutatások VII. (elnök: Sanda István Dániel) - Nemes-Wéber Zsófia: A társadalmi elvárások változásának interpretálása az óvónőképzésben az 1950-es ’60-as években Magyarországon - Somogyvári Lajos: Iskolaigazgató az ötvenes években: emlékezet és oktatástörténet - Szűts-Novák Rita: A nemzetnevelés konzervatív és szociáldemokrata narratívája a két világháború között, Imre Sándor és Kornis Gyula leveleinek tükrében - Vincze Beatrix: Az orosz nyelvkönyvek ideológiai tartalmának változásai Magyarországon 1949 és 1989 között	Sárga terem
T 51	Digitális technológiák az oktatásban (elnök: Kinyó László) - Kovács Edina: Informatikaoktatás újrakeretezése az informatikus könyvtáros képzésben - Czékman Balázs: Pedagógusok tablettes oktatáshoz való viszonyulása, tapasztalatai - Bartal Orsolya: Mobileszközök az oktatásban vs. a digitális egyenlőtlenségek jelenségei - Révész László, Varga Attila: IKT eszközök alkalmazásának hatása a testnevelés órán - Misley Helga, Káplár-Kodácsy Kinga, Horváth László: Digitális transzformáció a közoktatásban: A technológiai integráció lehetőségei és kihívásai	Díszterem

16.50–18.20 Tematikus előadás/Thematic Session (T50–T60), Poszterszekció/Poster Session (P8) – folytatás

T 52	Oktatási reziliencia (elnök: Fehérvári Anikó) - Szabó Dóra Fanni: A reziliens és nem reziliens tanulók közötti különbségek a konfliktus-megoldás mentén - Kovács Karolina Eszter, Dan Beáta: A testi és lelki egészség szerepe a rezilienssé válásban - Óhidy Andrea: A Gyermekjogi Egyezmény implementációjának hatása Roma gyermekek oktatási helyzetére Skóciában, Cseh- és Németországban - Tihanyi Katalin: Civil kezdeményezésekkel a sokszínű és nyitott iskolákért	Informatórium
T 53	Sajátos nevelési igény jogok, pályaválasztás és felsőoktatás (elnök: Steklács János) - Gelencsérné Bakó Márta: Pályaválasztási és szakmatanulási lehetőségek a tanulásban akadályozott fiatalok körében – egy hazai pilot kutatás tükrében - Tóth Beáta, Mokos Judit, Péntek-Dózsa Melinda: Mozgáskorlátozott hallgatók a magyar felsőoktatásban 2005–2020. Egy kutatás repetíciójának eredményei a mozgáskorlátozott hallgatók szemszögéből - Müller Vanessa, Pikó Bettina: A figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (ADHD) jelei a felsőoktatásban tanulók körében – az egyetemi bennmaradás protektív faktorainak vizsgálata - Horváth Sára: Intellektuális képességzavart mutató személyek jogainak támogatását befolyásoló tényezők	1. élményműhely
T 54	Pedagóguskutatás és tanárképzés II. (elnök: Fináncz Judit) - Cserné Pekkel Márta, Bacsa-Bán Anetta: Pályaelhagyás és pályamotiváció – az online oktatás hatására – szakmai pedagógusok körében - Kopasz Adrienne Réka: Erdei iskola beillesztése a tanári életpályamodell keretei közé – innovációs mesterprogram megvalósítási lehetőségei tanórán kívüli tevékenység során - Hégető Katalin, Korom Erzsébet: A magyar nyelven tanító romániai pedagógusok továbbképzési lehetőségei - Balogh Jenifer, Lólé Bianka: A családokkal való kapcsolat mint a pályaelhagyás lehetséges rizikófaktora a pályáiv egyes szakaszain - Hosszu Tímea: A tanulói különbségek kezelése a vajdasági pedagógusok gyakorlatában	2. élményműhely
T 55	Mérés-értékelés (elnök: Sági Matild) - Csányi Róbert, Molnár Gyöngyvér: A tesztmegoldási motiváció szerepe az alacsony tétellel bíró tesztek eredményeinek értékelésében - Salamon Anikó: Diagnosztikus értékelés: egységes bemeneti mérés egy szakképzési centrum iskoláiban - Sebestyén Edmond, Tóth Edit: Általános iskola felső tagozatán tanító pedagógusok adathasználatának kérdőíves vizsgálata - Takácsné Kárász Judit, Takács Szabolcs: Adaptív tesztek minimális hosszának, hibájának, értékelési szintjének és a megoldók számának összefüggései – általános megoldás	3. élményműhely
T 56	Összefüggésvizsgálatok (elnök: Rapos Nóra) - Bereczki Enikő Orsolya, Nagy Péter: A kreatív teljesítmény és személyes kreatív meggyőződések közötti összefüggések vizsgálata egyetemi hallgatók körében - Csapó Benő: A tantárgyi attitűdök az iskolai teljesítmények összefüggései - Zsoldos Márta, Pajor Attila, Zsoldos Krisztián, Pusztafalvi Henriette: A szexuális attitűdök elfogadása és az internethasználat közötti összefüggés felnőtt középiskolások körében - Simonyi Gabriella: A filmélvezet és a filmbéli főszereplővel való azonosulás összefüggései általános iskolás tanulók körében	Kék terem
T 57	Doktori képzés, doktori folyamat, doktori hallgatók (elnök: Hercz Mária) - Kállai Gabriella: Sérülékeny csoportok a doktori disszertációkban - Kálmán Orsolya, Horváth László, Rónay Zoltán: Társ- és teamtémavezetés a doktori iskolákban: eredmények és kihívások - Tóth Szilvia, Káplár-Kodácsy Kinga: Támogatói hálózatok a doktori életút során - Mándy Zsuzsanna, Kun András, Boros József, Dajnoki Krisztina: PhD-hallgatók elégedettsége és a képzésre való jelentkezés motivációs tényezőinek összefüggései	Szeminárium

16.50–18.20 Tematikus előadás/Thematic Session (T50–T60), Poszterszekció/Poster Session (P8) – folytatás		
T 58	Motiváció- és attitűdkutatások (elnök: Kojanitz László) - Kós Katalin, Bognár József, Herpainé Lakó Judit: Tanulási és pályamotivációk, valamint jövőképek a rekreációs-szervező képzésben - Hecker Henrietta: Levéltárosok attitűdvizsgálata a levéltár-pedagógiával kapcsolatban - Orbán Hedvig: Pálya-e a közművelődés? A jövő szakemberei... Is culture a profession? Professionals of the future... - Bencze Ádám: Görögkatolikus egyházi fenntartású középiskolás fiatalok családi munkamegosztással és családmódellekkel kapcsolatos nézetei	American corner
T 59	Matematika és játékosítás (elnök: Pásztor Attila) - Drága Balázs: A geometriai megismerés van Hiele szintjei, mérése és fejlesztése – szakirodalmi áttekintés - Karika Tímea, Csikos Csaba: Törtszám-reprezentációk empirikus vizsgálata az alsó és felső tagozat határán - Lippai Edit: Játékosítás és edukációs játéktér kialakítása – gamerinterjúk alapján - Aknai Dóra Orsolya, Fehér Péter: Robotok alkalmazásának legújabb eredményei az általános iskolában – nemzetközi kitekintés	Zöld terem
T 60	Youth, Elites and Beliefs (Chair: Anikó Kálmán) - Olney Rodrigues de Oliveira: School Performance and Socio-Demographic Characteristics in a Youth Clinical Sample: Exploring Empirical Associations - Duong Thi Ngoc Ngan, Mária Hercz, Okiri Peter Ochieng: Personal Epistemology and Teaching Conceptions of University Non-English Majored Academics - Péter Tibor Nagy: The Place of Birth and Place of Death of Academic Elites in 1800-2000 – Reputational Approach - Mária Hercz, Gírum Tareke Zewude, Peter Okiri Ochieng: Family as the Starting Point of Education: Research on Parents' Beliefs	Bordó terem
P 8	Poszterszekció (elnök: Ökördi Réka) - Biró Zsuzsanna Hanna, Nagy Péter Tibor: Középiskoláink társadalmi összetétele az ezredfordulón – kiaknázatlan lehetőség egy országos középiskolai adattár felhasználására - Cserné Pekkel Márta: A pedagógusok pályamotivációjának vizsgálata néhány közoktatási intézményben - Hornák-Kövi Franciska: Platón barlanghasonlata a szent és a profán értelmezésében - Kálmán Csaba, Csizér Kata, Albert Ágnes: Esettanulmányok alkalmazhatósága a nyelvpedagógiai kutatásokban - Mikó Alexandra, Kovács Katalin: Új módszerek iránti nyitottság feltérképezése a testnevelő tanárok körében (pilot kutatás) - Nyúl Eszter: Az Európai Unió tagállamainak bevándorlás politikája és a tagállami állampolgársági vizsga összefüggéseinek komparatív vizsgálata - Pusztafalvi Henriette: Az egyház szerepe a kisdedóvásban hazánkban - Vida Gergő: Abdukció a tanulás meghatározásában	I. emeleti folyosó

16.50–18.20 MTA PTB Nevelésszociológiai Albizottság nyílt ülése (Intelligens tárgyaló)

18.30–19.30 MTA Pedagógiai Bizottságának ülése és kötetbemutató (Informatórium)

20.00– Társas vacsora / Dinner

2021. november 20. (szombat / Saturday)

09.00–10.30 Szimpózium/Symposium (SZ25–SZ34), Tematikus előadás/Thematic Session (T61),
Poszterszekció/Poster Session (Pg)

SZ 25	Az állampolgári kulcskompetenciák fejlesztése és pedagógusok attitűdje (elnök: Kaposi József; opponens: Jakab György) • Szőke-Milinte Enikő: Információs műveltség és állampolgári nevelés • Kamp Alfréd: A történelemtanárok szakmódszertannal és digitális pedagógiával kapcsolatos nézeteinek vizsgálata az állampolgári kompetenciák fejlesztése érdekében • Fodor Richárd: Demokratikus iránytű? A multiperspektivikus tanulói attitűd szerepe az állampolgári nevelésben • Rédlí Mátyás: Attitűdvizsgálat történelem és állampolgári ismeretek szakos, Pécsi Egyetemi hallgatók körében	Díszterem
SZ 26	A Vizuális kultúra okostankönyv-sorozat koncepciója, tartalma és fejlesztése 7-től 12. évfolyamig. Digitális kreativitásfejlesztés (elnök: Törőcsik Katalin; opponens: Pintér Gergely) • Nemes-Tábori Anna: A Vizuális kultúra tankönyvcsalád fejlesztésének gyakorlati tapasztalatai • Dévai Zsófia: A Vizuális kultúra okostankönyv-sorozat részeként megjelenő, 11–12. évfolyam számára készült tankönyvpáros bemutatása • Klima Gábor: Digitális kreativitásfejlesztés okostankönyvek segítségével • Domonkos Péter: A lakógéptől az ökoházig – részlet egy digitális „vizuális kultúra” tankönyvsorozatból	American corner
SZ 27	A művészeti nevelés dimenziói (elnök: Váradi Judit; opponens: Janurik Márta) • Bartalis Izabella: A zenei nevelés fontossága Kovászna és Hargita megye magyar tan nyelvű elemi osztályaiban- A tanítók szemlélete, véleménye • Borsos Blanka-Mónika: A romániai magyar anyanyelvű ének-zene tanárképző pályát választók döntését befolyásoló tényezők • Kiss Julianna, Kerekes Rita: A csoportos zenei órák megvalósulása a pandémia alatt • Mike Ádám, Radócz József Miklós: A jövő zeneoktatási formája? – A digitális zeneművészeti oktatás előnyei	1. élményműhely
SZ 28	A középfokú szakképzés többféle nézőpontból (elnök: Márkus Edina; opponens: Kovács-Nagy Klára) • Rétháti Csilla: A lemorzsolódás csökkentésére bevezetett szakiskolai intézkedések • Dorogi Alexandra, Bacskai Katinka: Érettségit nem adó szakképzésben tanuló diákok eredményességének vizsgálata az OKM adatok tükrében • Józsa Gabriella: Szakközépiskolások továbbtanulási döntését befolyásoló tényezők • Hornyák Ágnes: Az oktatási innovációk középtávú eredményessége az Észak-Magyarország, Észak-Alföld régió négy megyéjének középfokú oktatási intézményeiben	2. élményműhely
SZ 29	Újragondolt tradíciók – lehetőségek a hittanoktatás megújulásában (elnök: Seres-Busi Etelka; opponens: Hegedűs Judit) • Seres-Busi Etelka, Kodácsy-Simon Eszter: Egyházi iskolába járó diákok jelentéskonstruálása az egyházi tradíció elemeiről • Baloghné Vincze Katalin: Az inklúzió gyakorlati megvalósíthatóságának lehetőségei kis létszámú hittancsoportokban. Megfontolások Stefan Anderssohn megállapításai alapján • Kodácsy-Simon Eszter: Bibliai történetekből való tanulás nyílt értelmezési térben	3. élményműhely
SZ 30	Kutatások a történelem és állampolgári ismeretek oktatása, valamint a tanulók történelmi tudatosságának fejlesztése tématerületén (elnök: Jancsák Csaba; opponens: Kiss Mária Rita) • Jancsák Csaba: A gyakorlaton alapuló kutatási tényektől, a kutatási tényeken alapuló gyakorlatig – A videó-életútinterjú alkalmazása a történelemtanításban • Kojanitz László: A középiskolát végzett diákok történelmi tudatának komplex vizsgálata • Kiss Gábor Ferenc, Dávid Benjámin: Oral history videóinterjú alkalmazása a II. világháború középiskolai történelemoktatásában • Mezei Mónika: Multimédiás online tananyagok használatának tapasztalatai a holokauszt oktatásban	Zöld terem

09.00–10.30 Szimpózium/Symposium (SZ25–SZ34), Tematikus előadás/Thematic Session (T61),
Poszterszekció/Poster Session (P9) – *folytatás*

SZ 31	Kiutak a szegregációból – iskolák és közösségek (elnök: Biró Zsuzsanna Hanna; opponens: Fehérvári Anikó) - Nagy Péter Tibor: A leghátrányosabb helyzetű magyarországi települések iskolázási viszonyai a 21. században - Tóth Tamás: Az iskola társadalmasítása: szempontok a közösségi iskola koncepciójának megújításához - Biró Zsuzsanna Hanna: Mitől „jó” egy joggyakorlat? Módszertani megfontolások egy online platform beindítása kapcsán - Lukács Péter: Iskolai egyenlőtlenségekre, iskolai szegregációra vonatkozó kormányzati oktatáspolitikák	Bordó terem
SZ 32	A gyógypedagógusi professzió – fókuszban a tanulásban akadályozott tanulóval (elnök: Papp Gabriella; opponens: Hosszu Tímea) - Mile Anikó, Papp Gabriella: Gyógypedagógusi professzió az együttnevelésben - Somogyi Ágota, Bank Éva, Macher Mónika: Gyógypedagógus hallgatók tanulási jellemzői - Dallos Dóra, Kovács Bernadett, Horváth Endre: Együttnevelő osztályközösség célzott támogatása teammunkában - Szenczi Beáta: Tanulásban akadályozott tanulók énképének vizsgálata SDQ-I kérdőívvel	Sárga terem
SZ 33	A szervezeti tanulás jellemzői – a MoTeL kutatás esettanulmányai alapján (elnök: Lázár László; opponens: Baráth Tibor) - Kovács Ivett Judit, Pongor-Juhász Anna Orsolya, Urbán Krisztián: A tanárok tanulásának szervezeti kontextusa: a szakmai közösségek tanulási tere - Kopp Erika, Tókos Katalin: A tudás tartalmi területei és szerveződésük a közösségi tanulás során - Czető Krisztina, Lénárd Sándor, Tóth Pjeczka Katalin Judit: A vezetés szerepe az intézményen belüli tanuló szakmai közösségek működésében - Kálmán Orsolya, Eszes Fruzsina, Antoni-Alt Petronella: A szakmai tanulás iskolai esetei a COVID19-világjárvány idején: előzmények és változások	Informatórium
SZ 34	A kutatás és a reflexió fejlesztésének lehetősége és szerepe a tanárképzés kezdő szakaszában: egy akciókutatás tapasztalatai (elnök: Molnár Edit Katalin; opponens: Tóth Edit) - Molnár Edit Katalin: Egy kutatásalapú tanítási gyakorlatra felkészítő tantárgy eredményességének vizsgálata - Kiss-Kovács Renáta: Egy egyetemi kurzus célkitűzéseinek és reflexiófeladatainak megítélése a tanárjelöltek részéről - Vígh Tibor: Egy kutatásalapú tanítási gyakorlatra felkészítő kurzuson készített kutatási beszámoló elemzése tanárjelöltek körében Z. Orosz Gábor, Kiss-Kovács Renáta: Tanárjelöltek kutatási készségeinek és reflexió-rumináció indexeinek vizsgálata	Szeminárium
T 61	Cognitive Skills and Higher Education (Chair: Benő Csapó) - Mohamad Waluyo: Secondary School Students` and Teachers` Belief in Mathematics Proving Argumentation - Saleh Ahmad Alrababah, Gyöngyvér Molnár: Jordanian Students` Test-Taking Behaviour and Problem-Solving Achievement - Zsófia J. Tószegi, Krisztián Széll, Aranka Varga: Affirmative Action in the Context of Inclusive Excellence: Student Groups with Preferential Treatment at University of Pécs - Jennyfer Paola Casas Trujillo, Ilona Dóra Dabney-Fekete: International Learning Experience in a Higher Educational Institute in Eastern Hungary	Kék terem

**09.00–10.30 Szimpózium/Symposium (SZ25–SZ34), Tematikus előadás/Thematic Session (T61),
Poszterszekció/Poster Session (P9) – folytatás**

P 9	Poszterszekció (elnök: Pintér Tünde) - Dominek Dalma Lilla, Barnucz Nóra: A kreativitás jelenléte a felsőoktatásban - Molnár György: A szakmai tanárképzés átalakulása a változások korában, az elmúlt 15 évben – visszatekintés és jövőbeli perspektívák - Erdei Luca Alexa, Kopp Erika: Nemzetközi közös mesterképzések és szervezeti tanulás a felsőoktatásban - Fehér Péter, Aknai Dóra Orsolya: Tanszékvezetők vs. vezető kutatók: publikációs mutatók elemzése - Kun András István, Boros József, Mándy Zsuzsanna: A munka-magánélet egyensúly fontossága a PhD tanulmányok választásában: egy kérdőíves felmérés eredményei - Mészáros Virág: A műszaki felsőoktatás minősége, hozzáadott értéke a felsőoktatás döntéshozói szempontjából - Schlachter Gabriella: A földrajz szakos tanárjelöltek pályaválasztási motivációi és tanárképük - Lengyelne Molnár Tünde, Szűts Zoltán: Pedagógusok digitális módszertani kultúrája országos helyzetfeltáró kutatás (2017–2020) alapján	I. emeleti folyosó

10.30–11.00 Kávészünet / Coffee Break (Kamara)**11.00–12.00 PLENÁRIS ELŐADÁS / PLENARY SESSION** (Díszterem)

Risto Hotulainen (University of Helsinki, Finland): **Finnish Learning to Learn Assessment: From Large Scale Educational Monitoring towards Individualized Assessment**

Levezető elnök / Chair: **Pásztor Attila**, MTA-SZTE Képességfejlesztés Kutatócsoport

12.00 –13.00 Szendvicsebéd / Lunch (Kamara)**13.00–14.30 Szimpózium/Symposium (SZ35) Tematikus előadás/Thematic Session (T62–T71)**

SZ 35	A Dunning–Kruger hatás kvantitatív mérése az oktatásban: kismintás vizsgálatok a felsőoktatás és a sportoktatás területéről (elnök: Kun András István; opponens: Fényes Hajnalka) - Kiss Marietta, Kontor Enikő: A Dunning–Kruger-hatás vizsgálata egyetemi alapképzések marketing kurzusai esetében - Kun András István, Kotsis Ágnes, Boros József: A Dunning–Kruger hatás a felsőoktatási szakképzésben: online feleletválasztós tesztek vizsgálata - Kiss Zsuzsanna, Pirohov-Tóth Barbara: A Dunning–Kruger-hatás felsőoktatási szakképzéses hallgatók körében: feleletválasztós, igaz-hamis és fogalomfelismerési feladat-típusok esetén - Gottfried Péter: A Dunning–Kruger-hatás vizsgálata utánpótláskorú labdarúgók körében	Bordó terem
T 62	Neveléstörténeti kutatások VIII. (elnök: Pukánszky Béla) - Ruzsa Bence, Szabó Zoltán András: Szakképzési reformtörekvés a kísérlettől a megvalósulásig: A gyakorlati irányultságú középfokú iskolák koncepciójának kialakítása (1921–1938) - Somogyvári Lajos: Pedagógiai példázatok a hetvenes-nyolcvanas évekből: megemlékezések és nekrológok - Stummer Krisztina: Kétszeresen beteg iskola: A női felső kereskedelmi iskola társadalmi megítélése hazánkban - Szabó Adrienn: Pedagógiai tendenciák vizsgálata a magyarországi zeneelmélettanárképzés történetében és jelenlegi gyakorlatában	Zöld terem

13.00–14.30 Szimpózium/Symposium (SZ35) Tematikus előadás/Thematic Session (T62–T71) – folytatás

T 63	Digitális tanulás és tanítás a pandémia alatt V. (elnök: Molnár György) - Albrecht Zsófia: Oktatást támogató múzeumi tartalmak elemzése különös tekintettel a magyar nyelv és irodalom tantárgyra vonatkozóan - Gósi Zsuzsanna, Kassay Lili: Gazdasági tárgyak online a felsőoktatásban - Tóth Edit, Kissné Gera Ágnes, Hódi Ágnes, B. Németh Mária: Otthontanulás a pandémia alatt - 8. évfolyamos tanulók digitális távoktatásban szerzett tapasztalatai - Túri Ibolya, Vissi Tímea, Sípeki Irén: Pandémiakutatás az SE Pető András Karán: Mentális egészség és képzési megoldások eredményessége a képzésben résztvevők megítélése alapján	Szeminárium
T 64	Digitális technológiaalapú fejlesztések (elnök: Czékman Balázs) - Ökördi Réka, Molnár Gyöngyvér: Hátránykompenzáció az online térben: felzárkóztató program matematikából - Székely András: Minden szavadnak súlya van – Influenzák felkészítése a követők mentális nehézségeinek kommunikációjára - Aknai Dóra Orsolya: Oktatási robotika alkalmazása a speciális igényű tanulókkal folytatott munkában az iskolai sikeresség növelése érdekében - Kiss Hedvig, Grácz Alexandra, Pikó Bettina: A közösségimédia- és okostelefon-függőség vizsgálata egyetemista populációban a média iránti fogékonyság és pszichológiai jellemzők tükrében - Nagy Róbert: A digitális pedagógiai tudástőke bővítésének és a vezetői szabályozásnak a szerepe az online oktatás időszakában a Komplex Alapprogram iskoláiban	Sárga terem
T 65	Tanárképzés, felsőoktatás IV. (elnök: Kasik László) - Bocsi Veronika: A szakmai szocializáción túl – az értelmiségképzés tágabb kontextusa - Kocsó Edina: A tananyagok összetevőinek szerepe magyar és angol nyelvű matematika kurzusokon - Zsebe Andrea, Balogh Emese Celesztia: Esélyegyenlőség – Felsőoktatás: fogyatékkal élő hallgatók a konduktorképzésben - Illés Éva: Az angoltanárképzés kihívásai	1. élményműhely
T 66	Kiegészítés, megelőzés, jövőkép (elnök: Jancsák Csaba) - Szigeti Mónika: Kiegészítés prevenció pszichoedukációval pedagógusok körében - Vargáné Orgován Vivien: A roma szakkollégiumok hallgatóinak jövőképe - Mihálka Mária: A megelőzés lehetőségei a kiegészítés és a munka-család konfliktus kialakulásában - Fináncz Judit, Csima Melinda: A koragyermekkori nevelésben dolgozó pedagógusok lelki egészségének dimenziói	2. élményműhely
T 67	Család, szülői háttér (elnök: Pásztor-Kovács Anita) - Fekete Zsófia: Olyan jó családok jelentkeztek! Családbarát oktatás dilemmája, testvérek méltányolása, elutasítása túljelentkezés esetén - Pongor-Juhász Anna Orsolya, Kopp Erika: Szülői iskolaválasztási stratégiák az újonnan alakult magániskolákban - Sági Matild, Szemerszki Marianna: A családi háttér másodlagos hatása a felsőoktatásba való belépésre - Imre Nóra, Török Balázs: A tanuló iskolatapasztalata szülői nézőpontból – látens változók a szülői percepcióban	Informatórium
T 68	Művészeti nevelés II. (elnök: Bredács Alice) - Buzás Zsuzsa, Fekete Klaudia, Maródi Ágnes: A zenei és a matematikai képességek összefüggéseinek vizsgálata 10-14 éves tanulók körében - Novák Géza Máté, Kunt Zsuzsanna, Horváth Zsuzsanna, Vass Dorottea: Szorongás helyett: „Én vagyok. Itt vagyok.” Dráma- és színházalapú kutatás halmozottan hátrányos helyzetű fiatalokkal - Németh-Czirok Ildikó: Flow áramlatélmény és gyakorlás kapcsolata a klasszikus zenei pályára készülő körében - Szücs Tímea: A Szimfónia program jelentősége és eredményei - Pintér Tünde Kornélia: Tanulói nézetek az ének-zeneórák tevékenységeiről	Kék terem

13.00–14.30 Szimpózium/Symposium (SZ35) Tematikus előadás/Thematic Session (T62–T71) – folytatás

T 69	Pedagóguskutatások (elnök: Kaposi József) - Salamon Anikó: Tanári reflexió módszertani pedagógus-pályázatokban - Bacsa-Bán Anetta: „Új esély” a szakoktatók képzésére - Dancs Katinka: Pedagógusok célképzése a társadalomismereti nevelés során - Dudok Fanni, Dudok Réka: Az oktatási rendszerek eredményességét befolyásoló tényezők a kelet-közép európai matematikát oktató pedagógusok meglátásai alapján	3. élményműhely
T 70	Reziliencia, gyermekvédelem (elnök: Tary Blanka) - Ceglédi Tímea, Godó Katalin, Beri Károly, Balogh Jenifer: A lemorzsolódási rizikókkal megküzdő, reziliens hallgatók a szakkollégiumokban - Jakab György, Virág Ádám: Helyzetjelentés a gyermekvédelmi szakellátásban élő fiatalok digitális kultúrájáról - Beri Károly: Első lépések egy reziliens közösség felé. Egy felekezeti roma szakkollégium kortárs mentorprogramja - Balogh-Pécsi Anett: A szociálisprobléma-megoldás, az asszertív kommunikáció és a megküzdési stratégiák komplex vizsgálata – mérési koncepció	Díszterem
T 71	Teachers Profession and Higher Education (Chair: Andrea Magyar) - Ruth Nanjekho Wafubwa, Davaajav Purevjav: Kenyan Secondary School Science and Mathematics Teachers' Professional Development Needs - Al-Akbari Sabah: Language Assessment Literacy Literature Review: Teachers' LAL level and Training Needs - Girum Tareke Zewude, Mária Hercz: The Teacher Wellbeing Scale (TWBS): Construct Validity and Measurement Invariance for University Teachers - Kitti Vitéz: International Students in the Scope of an Exploratory Research at the University of Pécs	American corner

14.30 –14.45 A konferencia zárása / Closing of the conference (Díszterem)

ELŐADÁSOK-ÖSSZEFOGLALÓK

ABSTRACTS

CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY TO THE EDUCATION SYSTEM

Joachim Funke

University of Heidelberg, Germany

The speed of innovation in the first 20 years of the 21st century is still high, the wind of change is strongly blowing. How do we prepare the next generation to solve huge problems like climate change? It requires more than the basic skills of reading, math, and literacy. There are good news: Human can handle complex challenges and complex problems, they can collaborate. We have to teach new skills: systems competencies (e.g., understanding and controlling complex dynamic systems), critical thinking, collaborating with others, being a responsible citizen of the earth. To solve global problems, we have to overcome nationalistic perspectives: We have to educate global citizens.

SZ1 – OTTHONI TANULÁS A JELENLÉTI ÉS A TÁVOLLÉTI OKTATÁS IDEJÉN

Elnök: Engler Ágnes
Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Opponens: Ceglédi Tímea
Debreceni Egyetem

Szimpózium-előadások**Negyedik osztályos gyermekek digitális környezetének jellemzői a szülői percepciók alapján**

Markos Valéria, Dusa Ágnes Réka
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Magas roma arányú, hátrányos helyzetű iskolák diákjainak vizsgálata az otthoni tanulás szempontjából

Antal István, Trásy Lilla
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

A digitális oktatás családi környezete a koronavírus első hulláma idején

Nagy Tímea, Pári András
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Otthoni tanulás a hátrányos helyzetű tanulók körében a távolléti oktatás idején

Engler Ágnes
Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Engler Ágnes

Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

A szimpóziium célja az otthoni tanulás módjának, a szülői bevonódás mértékének és formájának vizsgálata a jelenléti és a távolléti oktatás esetén. A szimpóziium egészének oktatáskutatási relevanciáját a két oktatási forma összehasonlítása, a szülői bevonódás beemelése, valamint a társadalmi státusz fókuszba helyezése adja. Az iskolai tanulók otthoni tanulása, tanulói környezete, a felkészülésben nyújtott szülői segítség régóta vizsgált terület (Garbacz et al., 2015; Sheldon & Epstein, 2005; Siraj-Blatchford, 2010). A tanulói teljesítményre odafigyelők elsősorban a házi feladatot, a másnapi iskolatáska tartalmát ellenőrzik, pedig a nem szorosan az iskolai teljesítményhez kötődő beszélgetések is rendkívül jó hatással vannak magára az iskolai eredményességre (Imre, 2015). A járványhelyzetben iskolává váló otthonokban jelentősen átalakult a családi élet, ezen belül az iskoláról való kommunikáció, a szülői bevonódás, a digitális eszközhasználat (l. pl. Engler, 2020; Engler et al., 2021; Szilveszter et al., 2021; Zakota, 2020). Az előadások alapját képező kutatásokat igyekeztünk úgy összeválogatni, hogy e keretek között a legtagabb társadalmi rátekintés valósuljon meg. Két előadás eredményei a hagyományos oktatáshoz kötődnek, két előadásé a távolléti oktatáshoz. Mindkét esetben egy-egy kutatás a hátrányos helyzetű tanulókra fókuszál. Az első előadás egy pandémia előtt készült országos, reprezentatív kérdőíves vizsgálat (N=1156) digitális kompetenciákra vonatkozó adatait felhasználva a tanulók IKT-eszközhasználatát, a szülői percepciókat mutatja be azzal a megállapítással, hogy a digitális kompetencia, a szülői nevelési elvek és a társadalmi helyzet szoros összefüggést mutat. A második előadás ugyanerre a kutatásra épül, de már egy szűk almintán (hátrányos helyzetűek) vizsgálódik tovább (N=267). Eredményeik szerint a hátrányos helyzetű családokban több időt fordítanak tanulásra, közös felkészülésre, de a teljesítményben ez mégsem mutatkozik meg. Az almintába került szülők igénye ugyanakkor kiemelkedő az otthoni tanulásban nyújtott szülői segítség fejlesztése irányában. A két, jelenléti oktatás idején készült adatokból dolgozó előadást követően áttérünk a digitális oktatás időszakára. A harmadik előadás egy országos, reprezentatív kutatás adatbázisát használja (N=1000), amelyben a járványhelyzet hatásait vizsgálva a digitális átállásról, az otthoni tanulásról is szó esett. Az eredmények szerint a járvány első hullámában nagyobb fennakadást nem okozott az otthoni tanulás, de a szülők kihívásként élték meg az otthoni tanulás megnövekedett idejét. Többségük rendszeresen együtt tanult gyermekével, ez a gyermek életkorának növekedésével csökkent. A szimpóziium záró előadásában szintén országos kutatás felhasználásával (N=37 974) hátrányos helyzetű gyermekekre figyelve mérjük fel az első hullám távolléti oktatásának hatását. Itt részlegesen már megfigyelhető a hozzáférés problematikája, de a szülői bevonódás – hasonlóan az előző hátrányos helyzetű vizsgálathoz – itt is magasnak mondható.

A kutatást a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért támogatta.

NEGYEDIK OSZTÁLYOS GYERMEKEK DIGITÁLIS KÖRNYEZETÉNEK JELLEMZŐI A SZÜLŐI PERCEPCIÓK ALAPJÁN

Markos Valéria, Dusa Ágnes Réka

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: digitális környezet; szülői percepciók; IKT-használat

Kutatásunkban az általános iskolás tanulók járványhelyzet előtti digitális felhasználását vizsgáljuk a gyermekek szüleinek válaszai alapján. Kutatási kérdésünk arra irányult, hogy mi jellemzi az alsó tagozat végén járó gyermekek képernyőidejét és IKT-használatát. Hogyan függ össze az iskolai és iskolán kívüli IKT-használat? A szülők milyen segítséget igényelnek a gyermekeik digitális készségeinek és értelmes médiahasználatának fejlesztésében? A szakirodalom szerint a Z-generáció fiataljai átlagosan 1-1 órát töltenek különböző online tevékenységekkel (online órák, tanulás, közösségi média, chatelés, játékok, filmnézés), jellemző a multitasking. A kutatások felhívják arra is a figyelmet, hogy a szülők gyakran nincsenek tisztában azzal, hogy mennyi időt tölt a gyermekük az online térben, és alábecsülik a chateléssel, szörfözéssel töltött időt (Molnár & Kovácsné, 2021), miközben a szülői minta erősen hat a gyermekek média- és IKT-használatára (Hódi et al., 2019). Számos kutatás vizsgálja az IKT pozitívumait az oktatásban (Buda, 2017; Czékman, 2016), de a digitalizáció negatív hatásait is kutatják (Fekete, 2018). Elemzésünkhöz egy országos kutatás adatbázisát használtuk (N=1156), amelyben a válaszadók negyedik osztályos gyermekek szülei voltak. A válaszadók összetétele regionalitás, lakóhely településtípusa és szociális helyzet szerint reprezentálja a negyedik évfolyamos tanulói populációt. Eredményeink szerint az informatika-, médiaszakkörre a tanulók 16%-a jár, amely a többi szakkörhöz képest alacsony arány. Érdekes eredmény, hogy a többi szakkörhöz viszonyítva viszont az iskolán kívüli informatika-szakkörre költenek a legtöbbet a szülők. A szülők végzettsége és az interneten tapasztaltakról való beszélgetés gyakoriságának összefüggése kapcsán az internetes tapasztalatokat leggyakrabban (napi szinten) és egyáltalán nem firtató szülők az alacsony iskolázottságúak köréből kerülnek ki. A gyermek biztonságos és értelmes médiahasználatának biztosításához szükséges segítségre az alacsony iskolázottságú szülőnek van inkább szüksége. Mivel a digitális oktatás szerepe várhatóan (a járványhelyzet után is) egyre erősebb lesz, és a tanulók IKT-képességei is befolyásolják az online tanulás hatékonyságát, az iskolai eszközhasználat vizsgálata mellett a szülői minták átadása, az otthoni képernyő előtt töltött idő minősége is kiemelt kutatási területnek tekinthető.

A kutatást a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért támogatta.

MAGAS ROMA ARÁNYÚ, HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ISKOLÁK DIÁKJAINAK VIZSGÁLATA AZ OTTHONI TANULÁS SZEMPONTJÁBÓL

Antal István, Trásy Lilla

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: roma oktatás; hátrányos helyzet; otthoni tanulás

Kutatások szerint a roma tanulók aránya befolyásolja az iskolában tanulók kompetenciaeredményeit (Bocz, 2020; Papp, 2011). A vonatkozó kutatások bizonyítják ugyan, hogy a családiháttér-index (CSHI) jóval erősebb magyarázó erővel bír, mint a roma származás, ugyanakkor a roma származású tanulók többségében rosszabb CSHI-vel rendelkeznek, mint az átlag. Az ismétlődő kompetenciateszteken a magasabb roma aránnyal rendelkező iskolák az átlagnál rosszabbul teljesítenek, függetlenül a területi elhelyezkedéstől és településtípustól. A Covid19 és a digitális tanítás megjelenésével a hátrányok még jobban a felszínre kerültek, és fontosabbak lettek a teljesítményt figyelembe véve, hiszen a szegény családok eszközellátottsága és a családok IKT-tudása is elmaradt az elfogadhatótól (Kende et al., 2021). Célunk, hogy egy országos kutatás szülői kérdőívei alapján létrejött adatbázisából, a szakirodalomokban meghatározott, az iskola teljesítményt már negatívan befolyásoló (20% feletti) roma aránnyal szűrt almintát másodelemezve vizsgáljuk a szülői magatartást és attitűdöket. Az így kapott mintán vizsgálható a családi háttér és a gyermekek otthoni tevékenységei (tanulás, olvasás, online időtöltés, családtagokkal töltött idő) közötti összefüggés, amelyek a vírushelyzet alatt nagyban befolyásolják a gyermek teljesítményét. Az adatbázis elemzésekor kiemelten vizsgáljuk, van-e eltérés a teljes minta és a magasabb roma arányú alminták között a tanulásra szánt időben, az olvasásban, az online időtöltésben, a családtagokkal töltött időben. Feltételezésünk szerint a magasabb roma aránnyal rendelkező mintában a szülők kevesebbet tanulnak együtt a gyermekkel, többet töltenek a gyermekek képernyő előtt, viszont kevesebbet olvasással és otthoni tanulással. A szülői kérdőívet 1156 fő válaszolta meg 2020-ban. A fentiek alapján létrejött almintánk 267 válaszadót tartalmaz, 18 olyan iskolából, ahol a romák aránya átlagosan 45%, de 5 iskolában a 70%-ot is meghaladja az arányuk. Eredményeink alapján elmondható, hogy az almintában szereplő szülők kevésbé képzetek, szerényebb körülmények között élnek, és több segítségre van szükségük az otthon tanulóhoz. Ugyanakkor több időt szánnak a tanulásra, mint ahogy az a teljes minta átlagában tapasztalható, de az eredményeik minden igyekezetük ellenére a roma arány növekedésével egyenes arányban romlik.

A kutatást a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért támogatta.

A DIGITÁLIS OKTATÁS CSALÁDI KÖRNYEZETE A KORONAVÍRUS ELSŐ HULLÁMA IDEJÉN

Nagy Tímea, Pári András

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: digitális oktatás; családi kohézió; koronavírus

Az otthoni tanulási környezet, illetve az otthoni felkészülésben nyújtott segítség mértéke, módja, gyakorisága fontos tényezője az iskolai eredményességnek, leginkább az iskolarendszer alsóbb szintjein (Ceglédi, 2018; Craig et al., 2014; Epstein, 2011; Papp-Danka, 2014; Pusztai, 2004). A szülők motiváltsága, aktivitása, bevonódása természetesen függ a társadalmi háttérüktől, a családon belüli kapcsolatokról, illetve a szülő és az iskola kapcsolatától (Engler, 2020; Imre, 2015; Pusztai, 2020; Sheldon & Epstein, 2005; Siraj-Blatchford, 2010). Mindezt a megszokottól eltérő oktatási helyzetben az elmúlt évben volt lehetőség felmérni. 2020 áprilisában a koronavírus okozta helyzet feltérképezésére végeztünk kutatást a magyar családok körében. Többek között azt szeretnénk volna megtudni, hogyan élték meg a kialakult krízishelyzetet a családok, hogyan alakult az otthon töltött közös idő, a digitális oktatás, mire számíthattak a nehéz időkben, milyen a hangulatuk, és mitől tartottak leginkább a vírushelyzetben. Az adatfelvétel során 1000 embert kérdeztünk meg telefonos (CATI) lekérdezéssel, a célcsoport pedig a 18 évnél idősebb magyar lakosság volt. A kutatás nemre, életkorra, lakhelyre (megye) és településtípusra volt reprezentatív. A család szerepe, az otthon töltött közös idő fontos szerepet töltött be. Arra a kérdésre, hogyan tudják egymást segíteni az emberek a családon belül, 68% mondja azt, hogy sokat beszélgetnek, megnyugtatják egymást, további 60% megosztja a házimunkát (is), és majd minden második ember állítja azt, hogy segítséget (is) nyújt az idősebb családtagoknak a bevásárlásban, és 22% tanult együtt gyermekével. A családok 6%-a állította, hogy kifejezetten javult a családtagok közötti viszony az elmúlt időszakban, 71%-uk szerint viszont ugyanolyan maradt. A családok életében a legnagyobb nehézséget jelenleg a munkahelyi bizonytalanság, valamint a pénz előteremtése és beosztása (16-16 %), valamint az egészségügyi problémák megoldása (15%) jelenti. Az otthonról történő tanulás segítése 3%-ban jelent meg, azonban az érintett kisgyermekes szülők körében már minden ötödik családnál nehézséget okozott. A digitális oktatásra való áttérést követően a megkérdezettek fele napi rendszerességgel beszélget gyermekükkel iskolától kapott feladatokról, hírekről. Tízből négyen (39%) naponta, tízből heten (68%) legalább egyszer-kétszer biztosan együtt tanultak gyermekükkel. Az otthoni tanulásban, a házi feladat ellenőrzésében, gyakorlásban 8% számára folyamatos és további 11% számára gyakori segítség szükséges. A 18 évesnél fiatalabb gyermekkel rendelkezők több mint fele egyáltalán nem érezte szükségesnek, hogy a gyermeke neveléséhez segítséget kapjon. Az eredmények alapján a gyermekes családok a járvány első hulláma alatt a digitális oktatásra való áttérést jól kezelték. Tízből négyen naponta együtt tanultak a gyermekükkel, és közel minden ötödik gyermekes családban érezték szükségét annak, hogy a házi feladat ellenőrzésében, otthoni tanulásában segítségre szorulnak.

A kutatást a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért támogatta.

OTTHONI TANULÁS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK KÖRÉBEN A TÁVOLLÉTI OKTATÁS IDEJÉN

Engler Ágnes

Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: otthoni tanulás; hátrányos helyzet; szülői bevonódás

A családnak a gyermekek teljesítményére gyakorolt hatását elsősorban a szocio-ökonomiai státus mentén értelmezzük, azonban ennél összetettebb módon is lehetséges az iskolai pályafutásra tekinteni. Olyan jellemzők, mint a családstruktúra, a családi kommunikáció, a gyermekre fordított minőségi idő, a családi kapcsolatok ápolása nemcsak a teljesítményt befolyásolják, hanem hatással vannak a gyermek jóllétére is (Brown, 2006; Buda, 1998; Kopp & Skrabski, 2000; Pusztai, 2020; Vandeleur et al., 2009). A társadalmi háttérből fakadó hátrányok csökkenthetők, s ebben nagy szerepet játszik a család és az iskola rendszeres kommunikációja is (Epstein et al., 2011) és a szülők motiváltsága (Garbacz et al., 2015; Siraj-Blatchford, 2010). Az előadásban bemutatott országos kutatásban 6 és 16 év közötti tanulók vettek részt, a megfelelő szülői engedélyek birtokában, 2020 nyarán. A papíralapú, kérdezőbiztossal felvett, érvényes kérdőívek kitöltőinek száma 37 974. A megkérdezettek mindegyike hátrányos helyzetű vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek. A kérdőív egy kérdésblokkja vonatkozott a koronavírus-járvány első karanténidőszakára, ezen belül az otthoni tanulásra. Kutatásunk célja a hátrányos helyzetű tanulók otthoni tanulási körülményeinek feltárása a távolléti oktatás idején. Előadásunkban egyfelől kíváncsiak voltunk arra, hogyan élték meg 2020 tavaszán a karantént, másfelől a távolléti oktatás körülményeit vizsgáltuk. Hipotézisünk szerint a szocio-kulturális háttér a hagyományos elméleti tételek szerint befolyásolja az otthoni tanulás eredményességét és a szülői bevonódást. Az adatok elemzését követően elmondható, hogy a családi kapcsolatok erőssége sokkal inkább meghatározta a karanténidőszak megítélését, mint az egzisztenciális körülmények. A kutatásban résztvevők digitális eszközökhöz való hozzáférése arányosan csökkent az iskolai végzettséggel, a család nagyságával és a település méretével, azonban a kedvezőtlenebb mutatókkal rendelkezők is a vártnál magasabb eszközhasználatról számoltak be. Eredményeink szerint az iskolai végzettség emelkedésével növekszik az otthoni tanulásban nyújtott segítség mértéke, de az általános iskolát végzett szülők esetében is aktív együttműködés tapasztalható. A települési lejtő nem rajzolódik ki egyértelműen, mérvadó eltérést a gazdasági aktivitás produkált, de a vártnál eltérő módon: azokban a családokban segítették leginkább a gyermekeket a tanulásban, ahol mindkét szülő dolgozott, az inaktivitás gyengítette a bevonódást. Mindezeket, illetve a további eredményeket fenntartásokkal kezeljük, hiszen a járványhelyzet a családok, különösen a hátrányos helyzetű családok körében olyan változásokat és kihívásokat indukált, amelyek nem feltétlenül illeszkednek korábbi oktatásszociológiai képletekbe. Másik limitációja a kutatásnak a korai adatfelvétel: a járvány első hullámában tapasztaltak – különösen a tanulók szemszögéből – nem feltétlenül tükrözték a hosszabb távon jobban kikristályosodó folyamatokat.

A kutatást a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért támogatta.

**SZ2 – KISMINTÁS VIZSGÁLATOK AZ ANYANYELVI INTERVENCIÓKUTATÁSOKBAN
ATÍPIKUS FEJLŐDÉSMENETŰ GYERMEKEK KÖRÉBEN**

Elnök: *Gál Franciska*
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Opponens: *Pintér Henriett*
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Szimpózium-előadások**Nem vagy alig beszélő gyermekek kommunikációját támogató intervenciók vizsgálati eljárásainak elemzése**

Tankó-Farkas Kinga
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Pintér Henriett
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

A következtetés fejlesztésének vizsgálata óvodások által ismert meséken keresztül (intervenciós pilotvizsgálat)

Horváth Hanna
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Pedagógusok véleménye a fonológiai tudatosságról és a szülői beszédprogramokról írásbeli kikérdezés alapján

Haga Orsolya
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Gál Franciska

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

A szimpózium célja kettős: atipikus fejlődésmenetű, óvodáskorú gyermekekre irányuló anyanyelvi kutatások eredményeinek bemutatása, illetve tervezett intervenciókutatások előméréseinek ismertetése. A szimpózium három előadása a kevés elemszámú (1–8 fő), egyénfókuszú vizsgálatok köré szerveződik, amely kifejezetten olyan atipikus fejlődésmenetű, komplex rendellenességű, eltérő haladási ütemezésű gyermekek fejlődésének monitorozására alkalmas, akiknek az anyanyelvi intervenciókban is hatékonyan biztosítani lehet a saját egyéni fejlődésük nyomon követését. Az atipikus fejlődésmenetű gyermekek fejlődésének monitorozása, bizonyos intervenciók eredményességének vagy bevalásának a mérése nagy körütekintést igényel a kutatóktól az eltérő rendellenességek nehezen összeegyeztethető illesztése miatt. Az eltérő rendellenességű gyermekek fejlődésének mérésére kifejezetten előnyösek lehetnek az egyéni résztvevőket – önmagukban, vagy akár együttesen is – központba állító különféle egy- vagy többalanyos kísérletes vizsgálati eljárások. A tervezett vizsgálati eljárások előtt tájékozódójelleggel előméréseket és szakirodalmi feltárást végeztünk. Az első előadás olyan nem vagy alig beszélő gyermekekre irányuló – nemzetközi bírálati rendszerű folyóiratokban megjelent – vizsgálati eljárásokat összegez, amelyek megfelelő eszközök bevonásán keresztül bizonyítottan hatékonyak lehetnek a nem beszélők kommunikációjában. Az előadás összegzi a három vizsgálati eljárás menetét, és elemzi, hogyan lehet beilleszteni a tervezett hazai vizsgálatba az egyes elemeit. A második előadás ugyancsak az atipikus fejlődésmenetű gyermekek beszédfejlesztése körében zajló vizsgálatról számol be. Óvodapedagógusok írásbeli kikérdezése alapján arra keresi a választ, milyen tudásuk van a beszédértésről, a beszédkifejezésről és a fonológiai tudatosságról, illetve hogyan viszonyulnak a beszédfejlesztést célzó szülői programokról, azok fontosságáról. A jelen vizsgálat egy nagyobb kutatás előmérése, ami tervezetten a szülők körében alkalmazható fonológiai tudatosság fejlesztésére irányuló kutatás lesz. A harmadik előadás lezajlott vizsgálatok eredményeit ismerteti. Tipikus és atipikus fejlődésmenetű óvodások számára kidolgozott vizsgálati eljárás, ami a gyermekek számára jól ismert meséken keresztül a gondolkodási műveletek fejlesztésére irányuló többször megismételt intervenciókutatás. Arra keresi a választ, az atipikus fejlődésmenetű gyermekek körében alkalmas eljárás-e az ítéletalkotásra és a következtetés fejlesztésére. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy az eredeti vizsgálati elrendezés megfelelően működik; a próbaméréshez képest nem mutatkozott változás: hasonló elrendezéssel ugyanaz a feladat kivitelezhető, ugyanakkor szükséges a vizsgálati elrendezés elemeinek folyamatosan ellenőrzése is. A vizsgálatok pedagógiai jelentősége elsősorban a bizonyítékalapú gyakorlat kutatásán alapszik: a bírálati rendszerű folyóiratokban megjelentek, a kutatási folyamatok adatvezéreltek.

NEM VAGY ALIG BESZÉLŐ GYERMEKEK KOMMUNIKÁCIÓJÁT TÁMOGATÓ INTERVENCIÓK VIZSGÁLATI ELJÁRÁSAINAK ELEMZÉSE

Tankó-Farkas Kinga *, Pintér Henriett **

** Semmelweis Egyetem Pető András Kar*

*** Semmelweis Egyetem Pető András Kar*

Kulcsszavak: kommunikáció; anyanyelvi intervenció; atipikus fejlődésmentű gyermekek

A beszédzavarral küzdő és hangos beszédre nem képes gyermekek száma emelkedik, amelyre a nemzetközi vizsgálatok is felhívják a figyelmet: a populáció 51%-a rendelkezik valamilyen beszédzavarral, illetve 19%-ra tehető azoknak az aránya, akik egyáltalán nem rendelkeznek hangos beszéddel (Andersen et al., 2010). Ezért hasznos az olyan bizonyítékalapú intervenciókkal tisztában lenni, amelyek az ezen rendellenességgel küzdő gyermekek kommunikációját segíthetik. Hazánkban az augmentatív és alternatív kommunikáció leginkább a Bliss-módszerhez kapcsolódik (Kálmán, 1989, 2006); hazai kutatása a 2010-es évek után kiterjedt az óvodáskorúak (Varga, 2017) és az értelmileg akadályozottak kommunikációjára is (Varga, 2018). A nemzetközi helyzet felmérése után O'Neill, Light és Pope (2018) metaelemzése alapján választottuk Tönsing (2016) intervenciókutatását, ami alkalmasnak bizonyulhat nem vagy alig beszélő, központi idegrendszeri sérült gyermekek kommunikációjának támogatására, amelynek előzetes vizsgálatai is születtek (Tönsing, 2012; Tönsing & Dada, 2014). Előadásunkban a vizsgálatokat összegezzük. Elemzési szempontjaink: a vizsgálatok kutatási céljai, a résztvevők, a mérőeszköz és az eredmények. A vizsgálatok céljai Tönsing 2012-es vizsgálatában a nem beszélő gyermekek intervencióját befolyásoló tényezők feltárása; Tönsing & Dada 2014-es vizsgálatában az eredeti intervenciók stratégia hatásának vizsgálata; Tönsing 2016-os vizsgálatában pedig az eredeti analóg és ennek digitális változatának összehasonlítása. Mindhárom vizsgálat kevés elemszámú, egyénfókuszú vizsgálat: négy nem beszélő, központi idegrendszeri sérült gyermek bevonására épült: maximum 11,3 éves, központi idegrendszeri sérült, tanulásban akadályozott, 10 perces figyelemre képes, funkcionális látási és hallási képességekkel rendelkező gyermekek. A mérőeszköz 30 hónapos beszédértési szintre beállított, illusztrációval kísért mesekönyv, amelyhez kommunikációs tábla tartozik; Tönsing (2016) ezt a mérőeszközt adaptálta digitális eszközre, amely alkalmazhatóságának eredményességét összehasonlította: nem talált szignifikáns különbséget a két eszköz alkalmazásában, ugyanakkor a gyermekek jobban szerették a digitális eszközt. Tönsing 2012-es vizsgálatában a négy gyermek esetében háromnál nem mutatkozott eredmény az intervencióban, egy gyermeknél mutatkozott eredmény, ugyanakkor a befolyásoló tényezőket még nem sikerült kiszűrni. Tönsing 2014-es vizsgálatában a négy gyermek közül kettőnél volt kimutatható pozitív változás, a harmadik vizsgálatban mind a négy gyermeknél szignifikáns eredmény mutatkozott. A vizsgálatok elemzéséből arra következtethetünk, hogy az intervenció adaptálása precíz kidolgozást igényel, és legfőképpen a nem beszélő gyermekek kiválasztásában és a célok pontos meghatározásában kell tervezett vizsgálatunk esetében körültekintően eljárni. Jelen elméleti munkánk relevanciáját is ez adja: a sikeres próbamérés, a szükséges változtatások összegzése és a hibák kiszűrése.

A KÖVETKEZTETÉS FEJLESZTÉSÉNEK VIZSGÁLATA ÓVODÁSOK ÁLTAL ISMERT MESÉKEN KERESZTÜL (INTERVENCÍÓS PILOTVIZSGÁLAT)

Horváth Hanna

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: mese; anyanyelvi intervenció; gondolkodási műveletek

Kutatásunk célja olyan vizsgálati eljárás (intervenciókutatás) kipróbálása, amely alkalmas lehet a gondolkodási műveletek mesén keresztüli fejlesztésére. Erre irányulón Nyitrai (2010) végzett vizsgálatokat. Eredményei azt mutatták, hogy eltérő különbségeket mutatnak az iskolába lépő gyermekek összefüggés-kezelései, amelyeket óvodás korban meséken keresztül még fejleszteni lehet. A meséken keresztül az ítéletalkotás alkalmazását szakdolgozati kutatásában Tülk (2020) vizsgálta atipikus fejlődésű gyermekek körében iskolába lépés előtt egy évvel. Ezt a vizsgálati eljárást terveztük újra, és végeztünk próbaméréseket. Méréseszközeink a gyermekek által ismert mesék „hamis” változatai és a mesékre tervezett feladatok és megfigyelési jegyzőkönyvek voltak. Mintánkban három atipikus fejlődésű gyermek vett részt, akiknek a mese bemutatása után válaszolniuk kellett a mesékben rejlő ítéletek és következtetések helyességére (igaz-hamis megállapításokkal). Összesen három vizsgálatot folytattunk le: egyet az ítéletalkotás és mese intervencióra, kettőt a mese és következtetés intervencióra. A vizsgálati eljárások reliabilitását két független értékelő egyezővéleménye alapján mértük fel (az egyezés: 89%). Eredményeink azt mutatják, hogy a Tülk (2020) mese és ítéletalkotás intervenció vizsgálati elrendezése megfelelően működött, ugyanakkor a meséken és a mesék elmondásának módján változtatnunk kellett: Tülk (2020) vizsgálatában a mese átalakítva szerepelt első mesemondás során is, ismételt vizsgálatunkban pedig egyszer eredetiben, egyszer átirat változatban hallgatták meg a meséket a gyermekek, majd maguk mesélték el átalakítva a történetet. A megfigyelők egy-egy mérőlap alapján értékelték a gyermekek teljesítményét: a helyes és a helytelen megoldásokat pipával/x-el kellett jelölniük. Továbbá feladatuk közé tartozott a gyermekek által helytelennek vélt gondolatok javításának értékelése is. A mérőlap a megfigyelők egyezővéleménye alapján jól alkalmazható volt mindhárom gyermek feladatmegoldásának követésére: gyermekek által helyes-helytelen válaszokat egyértelműen tudták jelölni a vizsgálatok során. Eddigi vizsgálataink alapján megállapítható, hogy az ismert mesék gondolkodási műveletekre (ítéletalkotásra, következtetésre) alkalmasnak bizonyulhatnak iskolába lépés előtt álló óvodás korúak számára. Egyelőre atipikus fejlődésű gyermekek körében próbáltuk ki a vizsgálati eljárást, a továbbiakban folytatjuk ezen óvodások körében, és kiterjesztjük többségi óvodások körében is. Bár a vizsgálatok a gyermekek pillanatnyi állapotának függvénye, alapfeltevéseink szerint a mese ilyen jellegű rendszeres alkalmazása feltételezhetően az olvasás elsajátítására és a beszéd kifejező képességre is hatással lehet, ennek feltárásához azonban még további vizsgálatok szükségesek.

PEDAGÓGUSOK VÉLEMÉNYE A FONOLÓGIAI TUDATOSSÁGRÓL ÉS A SZÜLŐI BESZÉDPROGRAMOKRÓL ÍRÁSBELI KIKÉRDEZÉS ALAPJÁN

Haga Orsolya

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: fonológiai tudatosság; szülői programok; anyanyelvi intervenció

Nemzetközi és hazai kutatások igazolják a fonológiai tudatosság megfelelő fejlettségének olvasástanulásban betöltött kurrens szerepét (Csépe, 2006), ami a szavak belső szerkezetéhez való tudatos hozzáférés és a szavak eltérő méretű egységekre bontásának/szegmentálásának képessége. E tényezőhöz társul a beszédértés, amely általában elsősorban a pedagógusok számára kiemelten fontos képességfejlesztés, ugyanakkor a szülők bevonása, serkentése feltételezhetően hazai szakterületen még esetleges (Fábián & Tóthné, 2013). Tervezett vizsgálatunk olyan program elkészítése, amely a pedagógus-gyermek-szülő tudatos együttműködését célozza meg az otthoni terhelés fokozott figyelembevételével. A szülői program tervezéséhez előzetes felmérést végeztünk óvodapedagógusok körében (N=16). Kutatási kérdéseink: (1) Tisztában vannak-e a pedagógusok a fonológiai tudatosság fogalmával? (2) Tisztában vannak-e a pedagógusok a beszédértés és a beszédészlelés fogalmával? (3) Fordítanak-e figyelmet a tipikus fejlődésű gyermekek beszédfejlesztésére a gyakorlatukban? (4) Támogatnák-e a beszédfejlődésre irányuló szülői programokat? (5) Alkalmaznak-e beszédfejlődésre irányuló módszereket? Mérőeszközünk direkt és indirekt kérdéseket tartalmazó írásbeli kikérdezés, amelynek megbízhatóságát két független értékelő egyezése alapján ellenőriztük (az egyezés 87 %). Eredményeink azt mutatják, hogy a 16 véleményezőből öt nem hallott fonológiai tudatosságról; 11 részben ismerte a fogalmat; a beszédértés és a beszédészlelés fogalmával 12-en tisztában voltak; négy részlegesen ismertette; valamennyi résztvevő egyhangúlag támogatná a szülői programokat; kiemelték az olvasásra, az írásra és a tanulásra gyakorolt hatásokat; valamint a beszédfejlődés elmaradásának behozatalát emelték ki a szülői beszédprogramok indokai között. A szülői programok alkalmazásának előrevivő tényezői között a szülők attitűdjét, s az ezzel járó ösztönzését helyezték előtérbe. A fonológiai tudatosságról alkotott tudás kirajzolódott mintái a pedagógusok válaszai alapján a következőképpen alakultak: egy részük pontosan definiálta a fogalmat; néhányuk hallott róla, de nem alkalmazza a gyakorlatban; a pedagógusok beszédértésre, beszédészlelésre vonatkozó tudásmintázatai azt mutatják, hogy voltak, akik a beszédértést az anyanyelv elsajátításának egyik legfontosabb feltételeként értelmezték, illetve a beszédészlelés és a beszédértés tökéletes működéseként nevezték meg. A beszédészlelést a szavak felismerésében nevezték meg többen. A beszédfejlesztésre irányuló módszerekről alkotott válaszokból kirajzolódó mintázatok közül a ritmus, a hangsúlyozás, a tapsolás megnevezése volt a domináns. Az eredményinket hasznosítani tudjuk az általunk tervezni kívánt beszédfejlesztő program megalkotásában. A jövőbeli célunk az intervenció konkrét megtervezése lesz megkésztett beszédfejlődésű gyermekeken alkalmazva, szülőkkel együtt, akár egy otthon is végezhető fejlesztés során.

SZ3 – A KIBONTAKOZÁS-TÁMOGATÁS PEDAGÓGIÁJA SZAKKÉPZÉS ORIENTÁCIÓS ÉVFOLYAMÁN A GÖDI PIARISTA SZAKKÉPZŐ PÉLDÁJÁN

Elnök: Csíkos Csaba
Szegedi Tudományegyetem BTK Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Opponens: Pongrácz Attila
Széchenyi István Egyetem

Szimpózium-előadások

A személyközpontú támogatás, és kompetencia fejlesztés az orientációs szakaszban

Lénárd Sándor
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Valaczka János
Gödi Piarista Szakképző

A kompetencia-értékelések rendszere a gödi orientációs évben

Jókai Erika
Óbudai Egyetem

Csíkos Csaba
Szegedi Tudományegyetem BTK Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Török Réka
Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ

Túrmezei Mónika
Gödi Piarista Szakképző

Kibontakozást és tanulást segítő szolgáltatások sajátos nevelési igényű fiataloknak a gödi orientációs évben

Glied Helga, Nagy Zita Éva, Lázár László
Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ

Együttműködés – innováció – jó gyakorlat: Metakognícióra épülő olvasásstratégiai továbbképzés – tapasztalatok és eredmények a Piarista Szakképzőben

Dekiskyné Fejér Rita
Gödi Piarista Szakképző

Steklács János
Pécsi Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Csíkos Csaba

Szegedi Tudományegyetem BTK Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

A hazai szakképzés megújítása régóta napirenden van az oktatáspolitikában (Andréné & Kerékgyártó, 2007). Hazai és nemzetközi felmérések eredményei (l. pl. Oktatási Hivatal, 2014, másodelemzése) a matematikai és szövegértési kulcskompetenciák területén jelentős lemaradást mutattak ki a gimnazistákhoz képest, ami rendszerszinten kihat a teljes oktatási rendszerünk teljesítményére. Emellett a szakiskolások körében mért családi háttérindex is jelentősen alacsonyabb, ami a kognitív területeken túl is komoly kihívásokat támaszt a pedagógiai fejlesztőmunkával szemben. A Gödi Piarista Szakképző Iskola tantestülete immár három éve dolgozik az előkészítő évfolyam módszertanán, a mostani szimpózium ennek az intézménynek a példáján a szakiskolát éppen megkezdő fiatalok személyiségfejlődése kibontakozása érdekében végzett tevékenységekről számol be. A 12/2020 (II. 7.) Kormányrendelet a szakképző intézmények előkészítő évfolyamairól megállapítja, hogy azokban a tanulók alapkészségeinek és kulcskompetenciáinak fejlesztése és pályorientációjának elősegítése végezhető személyre szabott, rugalmas oktatásszervezéssel. A pedagógiai munka eredményességének megítélése és a folyamatok tervezése érdekében pedagógiai kutatók és gyakorló pedagógusok összefogásával az orientációs év több szempontú elemzését mutatja be a szimpózium. A kutatói és a pedagógusi együttműködésben zajló fejlesztőmunka az értékelés és a többciklusú fejlesztőbeavatkozások megvalósításával az akciókutatások lehetőségét teremti meg. A szimpózium első előadása bemutatja az előkészítő évfolyam tanulói körében végzett adatgyűjtések rendszerét. A fejlődés diagnosztizálása és a fejlesztés érdekében mérési módszerek alkalmazása történik (l. Csapó, 2003, „diagnózis és terápia” metafora). A második előadás a tanulóiszemélyiség-kibontakozás érdekében végzett, egyénre szabott fejlesztőmunkáról számol be. Ezt követően a sajátos nevelési igényű fiataloknak nyújtott, a kibontakozást és tanulást segítő szolgáltatások rendszerét ismerhetjük meg, míg a negyedik előadás egy átfogó kompetenciaterület, a szövegértés fejlesztése érdekében kidolgozott tréningről és annak tapasztalatairól szól, bemutatva, hogy a fejlesztőmunka nem kizárólagosan a tanulói szinten, hanem a pedagógusok körében és intézményi szinten alakítandó.

A kutatást a Kilitő Piarista Pályorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ támogatta.

A SZEMÉLYKÖZPONTÚ TÁMOGATÁS ÉS A KOMPETENCIAFEJLESZTÉS AZ ORIENTÁCIÓS SZAKASZBAN

Lénárd Sándor *, Valaczka János **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

** Gödi Piarista Szakképző

Kulcsszavak: szakképzés; kompetenciafejlesztés; személyközpontú támogatás; orientáció

Számos kutatás is azt támasztotta alá, hogy annak elérésére, hogy a fiatalok képesek legyenek az önszabályzó tanulásra és személyre szabott célok felállítására, elengedhetetlen a segítők és segítettjük mélyebb megismerése, egy őszinte partneri kapcsolat kiépítésére (De Anda, 2001; Horváth, 2020; Locke & Latham, 2002; Molnár, 2018). A személyre szabott pedagógiai gyakorlatot alapvetően a tanulók egyéni szükségleteit, fejlődését figyelembe vevő, rugalmas pedagógiai hatásrendszer jellemzi az iskolában és az iskolán kívüli tanulási helyzetekben (Dijkstra, 2006; Fullan, 2008). Ez a gyakorlat olyan kompetenciaalapú fejlesztésre épül, amelynek középpontjában az egyedi tanulási utak sajátos, komplex támogatása áll annak érdekében, hogy megalapozza a tanulók tanulási sikereit és a cselekvőképes, saját életpályájukért felelős, eredményesen tenni tudó és akaró személyiséggé válást (Bognár, 2010; Lénárd & Rapos, 2008). Az orientációs szakaszban egy olyan személyközpontú támogatás rendszerszerű működtetésének a megvalósítása a cél, amely az adaptivitáshoz kötötten több egymásra épülő elem alkalmazásával képes a személyre szabott kísérés eredményes támogatására. A tanulást támogató komplex modell legfontosabb elemei a segítőpár-rendszer, a diagnózisra felépülő Egyéni Fejlődési Terv, a kompetenciafejlesztés-alapú differenciált tanulásszervezés, a személyes kísérést lehetővé tevő egyénítés gyakorlati megvalósítása. A kutatás célcsoportjai a gödi orientációs évfolyam diákjai, tanárai. Az Egyéni Fejlődési Tervek dokumentumelemzése mellett a diákok kérdőívet töltöttek ki, és interjúk készültek a tanárokkal. Az adatok feldolgozása tartalomelemzéssel és matematikai statisztikai eljárásokkal történt. Az előadásban kiemelten ismertetésre kerül a fejlesztés során kialakított gödi orientációs modell és annak legfontosabb elemei, továbbá a segítőpárok távolléti oktatás alatti működését és a tanulási eredményekre épülő Egyéni Fejlődési Terveket elemző kutatás eredményei. A segítőpár-rendszert mindenki nagyon pozitívan ítéli meg, a rendszer hatékonyságát bizonyítja a diákok önbevallása arról, hogy szakmai elkötelezettség terén és személyiségükben is fejlődtek, amit nehezített a távolléti oktatás. Az Egyéni Fejlődési Terv fontosságát a fejlődés nyomon követéséhez mind a diákok, mind a tanárok megerősítették. A tanárok nagyobb hangsúlyt kívánnak fektetni a diákok aktív részvételére a célképzésen túl a folyamat értékelésében is.

A kutatást a Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ támogatta.

A KOMPETENCIAÉRTÉKELÉSEK RENDSZERE A GÖDI ORIENTÁCIÓS ÉVBEN

Jókai Erika *, Csíkos Csaba **, Török Réka ***, Túrmezei Mónika ****

* Óbudai Egyetem

** Szegedi Tudományegyetem BTK Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

*** Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ

**** Gödi Piarista Szakképző

Kulcsszavak: szakképzés, kompetenciafejlesztés; pályaorientáció

A neveléstudományi kutatásokban és ezzel párhuzamosan a pedagógiai gyakorlatban is fokozatosan teret nyertek a 20. század második felétől a méréses módszerek. A nemzetközi rendszerszintű felmérésekhez kapcsolódóan az 1960-as évektől (IEA), majd rendszeresen ismétlődően a 21. században (az OECD PISA-méréssorozata), míg hazai viszonylatban a Monitor-mérésekből kifejlődő Országos Kompetenciamérések rendszere jelzik a méréses módszerek térnyerését a teljes köznevelési rendszer számára (l. Csíkos, 2006a, 2006b). A rendszerszintű pedagógiai felmérésekben a kezdetektől kitüntetett és állandó szerepe van mind a matematikának, mind pedig a szövegértésnek. Ha társadalmi léptékben tekintünk ezekre, akkor a kulturális eszköztudás két alapvető területéről van szó, amelyek az életben boldoguláshoz, minden foglalkozási terület műveléséhez nélkülözhetetlenek. Ha pedig a kognitív pszichológia és az oktatásmélet nézőpontjából elemezzük ezt a két területet, akkor közös bennük, hogy gazdag készségrendszer épül, amelyekhez a gondolkodás stratégiai elemeinek fejlődése társul (Csíkos, 2016). A pedagógiai munka sikerének és a sikeresség megítélésének záloga, hogy a fejlesztendő területek értékelésére sor kerüljön. A 12/2020 (II. 7.) Kormányrendeletben leírt tág kereteken belül mozogva célszerű valamely kompetenciamodell tükrében elemezni a Gödi Piarista Szakképzőben kialakított értékelési rendszert. Akár a Nagy József-i, négy nagy pillér (kognitív, szociális, személyes, speciális kompetenciák), akár a HEFOP-3.2.1-K.-2004-09-0001/1.0 projekt keretében kidolgozott kompetenciarendszer, vagy Varga Júlia (2018) áttekintése alkalmas fogalmi keretet jelentenek az általunk megvalósított értékelési gyakorlat rendszerbe foglalásához. A Piarista Kilátó Központ a fiatalok személyes kompetenciaprofilját méri fel különböző vizsgálóeszközökkel: önértékelő eljárásokkal és tevékenységen alapuló feladatsorokkal, munkadiagnosztikai műszerekkel. Az írásbeli, szóbeli, manipulatív, pszichomotoros teljesítmény mérésére alkalmas eszköztárral végzett felmérések eredményei felhasználhatóak a pályaorientációs tanácsadásban és a szakképző intézményekben a szakmai modulválasztás és a diákok későbbi szakmai életútjának követése során. Előadásunk bemutatja a gödi orientációs évben alkalmazott kompetenciamérési gyakorlat három orientációs tanévében szerzett tapasztalatait, a mért kompetenciajellemzők összefüggéseinek elemzéseit. A vizsgált minta a teljes évfolyam, tesztenként változó létszámmal, közel 50 tanuló. Az adatok feldolgozása folyamatban van a mérőeszközök közötti összefüggések terén. Az egyes mérőeszközcsoporthoz nyert adatok alapján elmondható, hogy a kognitív kompetenciák mindkét mért területén (matematika, szövegértés) szignifikáns és szakmai szempontból is markáns változás detektálható az orientációs évben. Emellett a pályaorientációs elképzelések fejlődését is igazoltuk.

A kutatást a Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ támogatta.

KIBONTAKOZÁST ÉS TANULÁST SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁSOK SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ FIATALOKNAK A GÖDI ORIENTÁCIÓS ÉVBEN

Glied Helga, Nagy Zita Éva, Lázár László

Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ

Kulcsszavak: szakképzés; sajátos nevelési igény

Jelen előadásban olyan szolgáltatásokat mutatunk be, amelyek sajátos nevelési igényű (SNI) fiatalok kibontakozását és tanulását segítették a gödi orientációs évben – azzal a céllal, hogy a felvetett kérdésekkel, a kialakított keretek, jó gyakorlatok és nehézségek bemutatásával hozzájáruljunk az SNI-s fiatalok támogatásának rendszerszintű fejlesztéséhez. A KSH adatközlése szerint középfokú oktatásban mintegy 24 ezer SNI-s fiatal vesz részt (ők a középfokú oktatásban részt vevők 5,9%-át adják); ebből szakképző iskolába 7,8 ezer fő (a szakképző iskolások 12%-a) jár. A gödi Piarista Szakképző iskolában arányuk ennél magasabb, mintegy 13%. A fogyatékos és SNI-s fiatalok kibontakozásának, különösen életpálya-tervezésének, pályaorientációjának, munkaerőpiaci részvételének támogatása különösen fontos feladat (l. pl. Billédi et al., 2020a, 2020b; Szauer et al., 2016), figyelembe véve az érintett fiatalok esetében az iskolarendszertől való kimaradás után megfigyelhető, sokszor egyre kedvezőtlenebbé váló életkörülményeket, a felnőtt lét megkezdésének és a munkaerőpiaci kapcsolódásnak a nehézségeit (pl. Bognár et al., 2009; Bokányi & Szabó, 2015; Csákvári & Cs. Ferenczi, 2018; Nagy, 2011; Szekeres, 2014). Jelen előadás az SNI-s fiatalok hatékony támogatásának kérdésköréhez illeszkedik. Az előadás a szolgáltatásfejlesztés és -megvalósítás gyakorlati tapasztalatainak elemzőértékelésén alapul. A váci Piarista Kilátó Központ és a gödi Piarista Szakképző Iskola és Kollégium együttműködésében megvalósult innovációs modellprogramhoz kapcsolódóan a Piarista Kilátó Központ a diákok, különösképpen a sajátos nevelési igényű diákok kibontakozását segítő támogatószolgáltatásokat is nyújtott: így a csoportos életpályakompetencia-fejlesztést biztosító heti rendszerességű foglalkozások mellett egyéni életpálya-központú pályaorientációs pszichológiai tanácsadást és fejlesztést, valamint speciális gyógypedagógiai fejlesztést. Az előadásban egyrészt ezeknek a szolgáltatásoknak az orientációs évben történő fejlesztésekhez (pl. életpályaprogram, szövegértés fejlesztése stb.) való kapcsolódását kívánjuk bemutatni. Másrészt külön figyelmet szentelünk a támogatásban és fejlesztésben részt vevő szakemberek (szaktanárok, segítők, pedagógusok, iskolapszichológusok, pályaorientációt végző szakember stb.) kompetenciái lehatárolásának, a feladatok és felelősségek megosztásának, együttműködésük formáinak és kihívásainak kérdéseire is. Úgy véljük, hogy a Piarista Kilátó Központban e területen történt szolgáltatásfejlesztés és a modellprogramban az együttműködések során szerzett tapasztalatok fontos tanulsággal szolgálhatnak a sajátos nevelési igényű fiatalok ellátásához és támogatásához kapcsolódó rendszerszintű kérdések és bizonytalanságok megválaszolásához is.

A kutatást a Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ támogatta.

EGYÜTTMŰKÖDÉS, INNOVÁCIÓ, JÓ GYAKORLAT: METAKOGNÍCIÓRA ÉPÜLŐ OLVASÁSSTRATÉGIAI TOVÁBBKÉPZÉS – TAPASZTALATOK ÉS EREDMÉNYEK A PIARISTA SZAKKÉPZŐBEN

Dekiszkyné Fejér Rita *, Steklács János **

* Gödi Piarista Szakképző

** Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: olvasási stratégiák; pedagógus-továbbképzés; szakképzés

Az elmúlt évtizedekben az olvasás, szövegértés fogalma, társadalmi szerepe és megítélése jelentősen átalakult. A tanárképzés szakmódszertani kurzusai hagyományosan a diszciplináris elemekre koncentrálnak, holott egyre nagyobb szükség lenne az új terminológia szerinti tantárgyhoz kötődő írásbeliség megismertetésére, a szövegértő olvasás kognitív és metakognitív fejlesztésére. Erre hatékony módszerként, elemként kínálkoznak a tartalomba ágyazott képességfejlesztés eszközei, a tantárgyhoz kapcsolódó szövegek megértésének, elsajátításának fejlesztése, illetve ezek jellegzetességeinek megismerése felső tagozaton és középiskolában (Csapó & Csépe, 2012; Israel & Duffy, 2009; Steklács, 2013). Az előadásban egy olyan pedagógusok számára tartott továbbképzést, annak legfőbb jellemzőit és eredményeit mutatjuk be, amely az olvasási fluencia vizsgálatára, majd az olvasási stratégiák tanulási stratégiaként történő alkalmazására fókuszál. A gödi Piarista Szakképzőben folyó modellfejlesztő orientációs képzés az egyéni utak pedagógiájának szemléletével kiemelten az életpálya, valamint a kommunikációs és matematikai kompetenciák megerősítését, fejlesztését tűzte ki elsődleges céljának. A képzés fejlesztése folyamán egyre világosabbá vált, hogy mindhárom területen a továbblépés kulcskérdése, hogy a tanulók szövegértési, szövegértelmezési és reflexiós kompetenciáit, azaz a beszélt vagy írott szöveg birtokba vételét mennyire sikerül erősíteni. A minőségi változás és innováció elérése érdekében szükségesnek látszott, hogy az orientációs képzés projektjeiben és a különböző műveltségi területek moduljaiban együttműködő tanári team egésze, a tanulókat fejlesztő gyógypedagógusok, valamint a képzéshez kapcsolódó Kilátó Módszertani Központ érintett szakemberei is elkötelezetté váljanak a tanulók olvasással és szövegértéssel kapcsolatos kompetenciáinak erősítésében. Az olvasási folyamat tudatos tervezésébe, lebonyolításába és ellenőrzésébe, vagyis az olvasásstratégia elsajátításába és alkalmazásába minden tantárgyi területet igyekeztünk bevonni. A szemléletformálás elindításában komoly hatása volt a Metakognícióra épülő olvasásstratégiai módszertani továbbképzésnek. Eddigi tapasztalataink azt mutatják, hogy a tanulók előzetes tudásának, szocializáció során keletkezett tapasztalatainak mozgósítása és a feldolgozandó szöveghez kapcsolása, a nyelvi és kognitív funkciók interakciójával együtt könnyebben feldolgozhatóvá teszi a tanulók számára az adott szöveget. Pozitív elmozdulást mutatnak a szövegértés- és matematika-kompetenciamérés eredményei is.

A kutatást a Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ támogatta.

SZ4 – SPORTOLÁS ÉS EREDMÉNYESSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Elnök: Kovács Klára
Debreceni Egyetem

Opponens: Berki Tamás
Szegedi Tudományegyetem

Szimpózium-előadások

Az utánpótlás sportból való lemorzsolódás okai az edzők szemével

Szakál Zsolt
Debreceni Egyetem

A sportolói integráltság hatása Kárpát-medencei hallgatók tanulmányi eredményességére

Kovács Klára
Debreceni Egyetem

Hallgatói tanulmányi eredményesség vizsgálata a mindennapos testnevelés szerepének tükrében

Moravecz Marianna
Nyíregyházi Egyetem

A fiatalok sportkörtagságának és kompetenciaeredményeinek összefüggései a 2017-es OKM adatbázis alapján

Szabó Dániel
Nyíregyházi Egyetem

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kovács Klára

Debreceni Egyetem

A hazai szakirodalomban alig találunk példát a sportolás és a tanulmányi eredményesség közötti kapcsolat vizsgálatára, miközben a nemzetközi, elsősorban az angolszász nevelésszociológiai kutatásokban nagyon elterjedt ennek az összefüggésnek a vizsgálata. Az összefüggéseket kétféleképpen közelíthetjük meg: egyrészt milyen tényezők hatására sportol valaki, másrészt milyen szerepe van a sportolásnak a tanulmányi és nem tanulmányi eredményességben (Eitle & Eitle, 2002; Kovács, 2015; 2018). Ezekben a vizsgálatokban a tanulmányi eredményesség leginkább a különböző tanulmányi tudáshoz, képességekhez kapcsolódó sztenderdizált teszteken mért teljesítményt jelent. Az eredményesség és a sportolás összefüggéseit elsősorban a sporttevékenység aspektusából vizsgálják: Milyen tényezők játszanak szerepet a sportolás melletti kitartásban, sportsikerek elérésében a különböző iskolafokokon, illetve mi vezethet lemorzsolódáshoz (Calvo et al., 2010; Jösaar et al., 2011; Lenténé Puskás, 2016; Lenténé Puskás & Perényi, 2015; Pfau, 2017)? A tanulmányi eredményesség vizsgálata a szakirodalomban igencsak sokrétű: egyfelől oktatáspolitikai, oktatás- és nemzetgazdasági szempontból releváns kérdés (a nemzetgazdaság produktivitásának egyik mérőeszköze), másrészt oktatásszociológiai szempontból a társadalmi mobilitás jelzőszámaként fontos. A nemzetközi kutatások jelentős részében a tanulmányi eredményességet bizonyos képességeket, készségeket és tudást mérő, sztenderdizált teszteken elért pontszámokkal vizsgálják (pl. IEA, PISA, hazánkban országos szinten az OKM), azonban az eredményesség komplex voltát hangsúlyozó kutatók ezt túl szűk értelmezésnek tekintik. A szimpózium előadása a sportolás különböző formáinak az eredményességgel való összefüggéseit vizsgálja a fent bemutatott megközelítésekben, széleskörűen értelmezve az eredményesség koncepcióját mind a középfokú, mind a felsőoktatásban. Az első előadás utánpótláskorú sportolók körében vizsgálja a lemorzsolódás hátterét, okait az edzők véleménye és tapasztalatai alapján. Ebben az előadásban a sportolás melletti kitartás jelenti az eredményességet. A következő előadás a klasszikus nevelésszociológiai megközelítéshez kapcsolódóan, ugyanakkor hazánkban kevésbé vizsgált kérdésként válaszolja meg a sportkörtagság és sportmagánórákon való részvétel hatását az OKM által mért kompetenciákra. Az utolsó két előadás felsőoktatási hallgatókat vesz górcső alá. Az elsőben az intézményi sportolási lehetőségeken való részvétel, illetve a sportolás különböző formáinak hatását vizsgálja a tanulmányi önértékelésben, külföldi tanulmányokban és tervekben, illetve a perzisztenciában, míg az utolsó előadás a mindennapos testnevelésben való részvétel és megítélésének szerepét mutatja be a tanulmányi eredményesség speciális mutatóiban sportoló és nem sportoló diákok körében. Az előadások hozzájárulnak a sportolás és eredményesség vizsgálati eredményeinek hazai disszeminációjához, a sportolás és a tanulmányok sikeres összeegyeztethetőségéhez.

A kutatás a Társadalmi és szervezeti tényezők szerepe a hallgatói lemorzsolódásban 123847 sz. projekt keretében, az NKFI támogatásával, a K-17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

AZ UTÁNPÓTLÁSSPORTBÓL VALÓ LEMORZSOLÓDÁS OKAI AZ EDZŐK SZEMÉVEL

Szakál Zsolt

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: lemorzsolódás; edző; utánpótlássport

Előadásunk a témában folytatott kutatómunkánk aktuális állapotát hivatott bemutatni. A relatíve kis elemszámmal végzett vizsgálatunk célja az volt, hogy saját fejlesztésű mérőeszközünk használatával betekintést nyerjünk abba, hogyan látják az edzők saját sportterületükön belül a sportból való lemorzsolódás okait, és milyen százalékban tapasztalható ez a jelenség az ő területükön. Ezenfelül célunk volt még, hogy az edzők szemén keresztül mélyebben beleláthassunk az egyesületek, sportszakosztályok mindennapjaiba, megértsük, milyen problémákkal kell megbirkózniuk az eredményes munkavégzés érdekében, és hogyan oldják meg ezeket. Mindezek mellett szeretttük volna összehasonlítani a vizsgálatunk során született eredményeinket a témával foglalkozó nemzetközi szakirodalommal, az edző-sportoló kapcsolat (Jowett & Cockerill, 2002; Lyle, 1999), a motiváció (Vallerand & Losier, 1999) és a lemorzsolódás kérdésköreiben (Boiché & Sarrazin, 2009). Vizsgálatunk során egy kelet-magyarországi megyeszékhely sportcentrumának hét, utánpótláskorú sportolókkal foglalkozó edzőjével és három jelenlegi, illetve volt sportolójával sikerült mélyinterjút készítenünk 2019-ben és 2020-ban. Az összes általunk megkérdezett szakember több éves pedagóguspályán és/vagy edzői szerepkörben szerzett tapasztalataira támaszkodva adott kimerítő válaszokat a beszélgetések során az általunk feltett kérdésekre. A kapott válaszok elemzése alapján elmondhatjuk, hogy a lemorzsolódás mértéke az általunk vizsgált korosztályban igen kiemelkedőnek mondható. Vannak sportágak, ahol ez a jelenség „csak” 25%- át érinti a sportolóknak, de több olyan sportágban is sikerült elvégeznünk a vizsgálatot, ahol ez a szám eléri a 60, sőt akár a 80%-ot is. Hogy valójában mi okozza a jelenséget, többféle választ is kaptunk, amelyeket igyekeztünk az edzői interjúkból kiemelt idézetekben bemutatni. A válaszokat összefoglalva elmondhatjuk, hogy a lemorzsolódás okaiért az edzők saját tapasztalataik alapján több tényezőt tesznek felelőssé. Az egyik ilyen összetevő a túlzott sportbeli és iskolai elvárások következtében kialakult megfelelési kényszer, amely sok esetben akkora terhet ró a sportolóra, hogy feladja a sportot a tanulmányok javára. Szintén fontos rizikófaktorként jelentkezik a nem megfelelő bizalmi kapcsolat az edző és a sportoló között, vagy éppen az elvárt sportsikerek elmaradása. Összegzésként elmondható, hogy az interjúk alapján erősen körvonalazódik egy olyan jelenség, miszerint az utánpótlássportban (már egészen kis korban U8) megjelenő teljesítménykényszer, az edzések, versenyek és az iskola által támasztott túlzott elvárások összességében olyan terhet helyeznek a sportoló gyermekekre, amelyet nem képesek feldolgozni segítség nélkül. Ennek hatására hagynak fel a sportolással, feltételezve, hogy több idejük lesz a tanulásra, jobban tudnak majd koncentrálni egyéb dolgokra. Ezekben az esetekben lenne kulcsszerepe az edzőnek és annak a bensőséges viszonynak, amit minden esetben ki kellene alakítaniuk a kezeik alatt nevelkedő sportolóikkal.

A SPORTOLÓI INTEGRÁLTSAÉG HATÁSA KÁRPÁT-MEDENCEI HALLGATÓK TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉGÉRE

Kovács Klára

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: sportolás; intézményi integráció; tanulmányi eredményesség

Előadásunkban feltárjuk a sportolás különböző formáinak hatását a tanulmányi eredményesség néhány dimenziójára (tanulmányi önértékelés, perzisztencia, külföldi tanulmányok végzése és terve) hazai és határon túli hallgatók körében. Az eredményesség és a sportolás összefüggéseit elsősorban a sporttevékenység aspektusából vizsgáljuk: milyen tényezők játszanak szerepet a sportolás melletti kitartásban, sportsikerek elérésében a különböző iskolafokokon, illetve mi vezethet lemorzsolódáshoz, hogyan valósulhat meg – főként élsportoló diákok esetében – a kettős karrier (Calvo et al., 2010; Jöesaar et al., 2011; Lenténé Puskás, 2016; Lenténé Puskás & Perényi, 2015; Pfau, 2017)? A különböző sportolási formák szerepe kevésbé kutatott terület térségünkben (Hildenbrand et al., 2009; Leppel, 2005). A kutatásunkat két elméletre alapoztuk: a fejlődési modell elméletre, amely a sportolás pozitív, személyiségfejlesztő hatását hangsúlyozza, illetve Tinto (1975), Pascarella és Terenzini (1980) intézményi integrációs teóriájára. Ez utóbbi alapján sportolói integráltságnak tekintjük az egyetemi, főiskolai sportprogramokon, rendezvényeken való részvételt, az intézmény keretein belüli sportkörtagságot és a sportinfrastruktúra használatát. Feltételezésünk szerint a magasabb sportolói integráltság hozzájárul a tanulmányi eredményességhez. Vizsgálatunkhoz a PERSIST 2019 kutatás adatbázisát használtuk fel, amelynek keretében észak-alföldi, valamint vajdasági, kárpátaljai, felvidéki, erdélyi és partiumi, elsősorban kisebbségi magyar intézmények hallgatóit kérdeztük meg önkitöltős kérdőívek formájában (N=2005). A magyarországi minta kvótás és reprezentatív a karokra, a képzés területére, valamint a finanszírozási formára. A határon túli intézményekben törekedtünk a valószínűségi mintavételre, és a hallgatókat csoportosan egyetemi/főiskolai kurzusokon kerestük fel, ahol teljeskörűen kikérdeztük őket. Eredményeink a sportolás különböző formáinak pozitív hatását igazolták a tanulmányi eredményességre a felsőoktatásban, így kutatásunkban a fejlődési modell elmélete igazolódott. Az intézményi sportprogramokon rendszeresen részt vevő hallgatók értékelik legjobbnak tanulmányi eredményeiket, míg a fizetség melletti sportkörtagok 44,3%, az intézményi sportinfrastruktúrát rendszeresen használók 37,7%-a tervez külföldi tanulmányokat. A perzisztencia összmutatójának vonatkozásában nem találtunk szignifikáns összefüggéseket a sportolási szokásokkal. Az eredmények hozzájárulnak hatékony felsőoktatási prevenciós programok kidolgozásához, működtetéséhez, amelyekben kiemelkedő szerepet kap a rendszeres testmozgás, és motivációként hathat a tanulmányi eredményességre gyakorolt pozitív hatás, amit e programok is felhasználhatnak. Mindez nemcsak a hallgatók, hanem az intézmény oldaláról is fontos és hasznos lehet, hiszen a megfelelő intézményi sportolási lehetőségek hozzájárulnak a részt vevő diákok jobb tanulmányi teljesítményéhez, s így végső soron akár a sikeres diplomaszerezéshez is.

A kutatás a Társadalmi és szervezeti tényezők szerepe a hallgatói lemorzsolódásban 123847 sz. projekt keretében, az NKFI támogatásával, a K-17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

HALLGATÓI TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉG VIZSGÁLATA A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS SZEREPÉNEK TÜKRÉBEN

Moravec Marianna

Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: tanulmányi eredményesség; mindennapos testnevelés; sporttevékenység

A tanulmányi eredményesség, bár intraperszonális faktorok, mint a személyiségtényezők (perzisztencia, tanulási attitűdök) által behatárolt, de az interperszonális faktorok, a család, a barátok, illetve maga a környezet, vagyis az intézmény, a kortársak és a tanárok, az intézményi légkör szerepe is meghatározó (Pusztai, 2016). Napjainkban a lemorzsolódás okait kutatják az oktatás minden szintjén. Polónyi (2018) szerint az észak-alföldi régió hallgatói főként a leghátrányosabb kistérségben élő fiatalok közül kerülnek ki, ez az egyetemista réteg a legveszélyeztetettebb a lemorzsolódás tekintetében. A vizsgálat teoretikus háttéréként a tanulmányi eredményességet befolyásoló ún. jéghegykonceptió (OECD, 2012) került középpontba. A kutatás célja, hogy a mindennapos testnevelés szerepének tükrében vizsgálja a sporttevékenység és a tanulmányi eredményesség kapcsolatát a sportolási aktivitásban rendszeresen részt vevő és a fizikailag passzív hallgatók körében. Lehet-e szerepe a mindennapos testnevelésnek ezen eredményességi mutató alakulásában? Az online EvaSys rendszerű kérdőívet a Debreceni Egyetem és a Nyíregyházi Egyetem 1521 hallgatója töltötte ki (N=1521). Az elemzésben lineáris- és logisztikusregresszió-analízist alkalmaztunk, az adatok feldolgozása SPSS programmal történt. Eredményeink alapján az eredményesség és a mindennapos testneveléssel kapcsolatos vélemények között kismértékű összefüggés figyelhető meg. Bár az érdemjegyekre nincs hatással a mindennapos testnevelés kapcsán kialakult vélemény, de ha a hallgatók ambíciózusságát, kiválóságát vizsgáljuk, akkor gyenge, de szignifikáns kapcsolatra derül fény. A középiskolai programmal kapcsolatban kritikusabb hallgatók valamivel eredményesebb felsőoktatási pályautat járnak be, a vizsgálati mintánkra nézve őket inkább „tanuláorientáltaknak” nevezhetjük. A mindennapos testnevelés megítélése és a kiválósági index között csekély mértékű, de szignifikáns, fordított irányú kapcsolat van. A kiválósági itemek közül három eset, a középfokú nyelvvizsga, az idegen nyelvű önéletrajz és a tanulmányi ösztöndíj birtoklása mutat szignifikáns kapcsolatot. Eredményeink alapján a köznevelésből a felsőoktatásba érkező, a mindennapos testnevelés iránti negatív attitűddel bíró, „tanuláorientált” hallgatók szemléletét az egyetem éve alatt már nehezen lehet „sportorientált” attitűddé formálni. Ez egyezést mutat Lenténé (2015) kutatásával. A vizsgálat relevanciája abban mutatkozik meg, miszerint az implementációs folyamat gyakorlatában erőteljesebben kellene hangsúlyozni a rendszeres fizikai aktivitás tanulmányokra ható pozitívumait. Ezáltal azoknak a fiataloknak, akik szerint ma még dönteniük kell a sport, illetve a tanulás között, rámutathatna arra a tényre, hogy a szabadidősport céljával űzött sportolás pozitívan hathat a tanulmányi, vagy akár később a munkaerőpiaci teljesítményre is (Bocsi et al., 2018).

A FIATALOK SPORTKÖRTAGSÁGÁNAK ÉS KOMPETENCIAEREDMÉNYEINEK ÖSSZEFÜGGÉSEI A 2017-ES OKM-ADATBÁZIS ALAPJÁN

Szabó Dániel

Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: országos kompetenciamérés; sportolási szokások; társadalmi tényezők

A mindennapos iskolai testnevelés bevezetésének az ifjúság fizikai állapotának javítása mellett fontos szempontja volt az, hogy a sport szociális és morális értékképviselete hozzájáruljon az ifjúság fejlesztéséhez. (Bodnár & Perényi, 2016). Kovács (2016) kutatási eredményeiből kiderül, hogy a fiatal generáció tagjai elsősorban otthoni passzív kikapcsolódást végeznek szabadidejükben. A szociokulturális helyzetet nagymértékben meghatározza az anyagi helyzet, a szülők iskolai végzettsége, illetve a lakóhely is. Ezek a társadalmi tényezők szoros összefüggésben vannak a sportolási gyakorisággal, a végzettséggel egyenesen arányosan nő a sporttal eltöltött idő (Keresztes et al., 2013). A rendszeres sporttevékenység azonban csökkenti a szabadidő mennyiségét, sőt bizonyos tekintetben, főként a versenysport esetében, akár a tanulásra fordított időt is, ugyanakkor a sportban való szocializáció, az ott megjelenő pedagógiai és tanulási folyamatok segítenék a vizsgált korosztály későbbi elhelyezkedését (Gósi & Faragó, 2020). Ily módon a sportolás bizonyos formáinak eltérő szerepe lehet a fiatalok tanulmányi teljesítményében és későbbi munkapiaci karrierjében. Így vizsgálatunk célja az volt, hogy vajon a sportkörtagság különböző formáinak milyen hatása van a 10.-es tanulók OKM-eredményeire a társadalmi háttér kontrollálása mellett. Kvantitatív kutatásunk során a 2017-es OKM-adatbázis tizedik osztályos tanulóira szűkített adatait vizsgáltuk meg a sportköri/sportmagánórai részvétel és a kompetenciaeredmények tekintetében. Ezen kérdések összefüggéseit SPSS program segítségével vizsgáltuk a következő változók vonatkozásában: nem, iskolatípus, településtípus, régió szerinti elhelyezkedés, szülők objektív és szubjektív anyagi helyzete, munkaerőpiaci státusza és iskolázottsága keresztábra-elemzés és ANOVA próbák segítségével. A vizsgált kérdéseket országos viszonylatban vettük figyelembe. Az adatbázis elemszáma 85091. Az eredmények elemzése után kiderült, hogy a diákok kevés százaléka vesz részt az iskolai sportköri foglalkozásokon, és majdnem 10%-kal több diák jár inkább sportmagánórákra. Továbbá a sportmagánórákon és a sportköri foglalkozásokon való részvételt, illetve a kompetenciaeredményeket is nagymértékben befolyásolja a szülők iskolázottsága és anyagi helyzete. Az elemzések után bebizonyosodott, hogy mind a sportkörórákon való részvételnek, mind a sportmagánórákon való részvételnek pozitív hatása van a kompetenciaeredményekre. Kutatásunk szempontjából fontos tényező volt a kapott alapstatisztikai adatokat összehasonlítani a szakirodalmi elemzés által kapott adatokkal, (csökkenő sportolási tendenciák) és egy olyan nagymintás vizsgálatot elvégezni, amely újszerű eredményeket közöl a vizsgált témában (sportkör- és sportmagánórák hatása a kompetenciaeredményekre), így a sokat elemzett OKM-eredményeket befolyásoló tényezők közül egy eddig kevésbé vizsgáltat tudtunk meghatározni.

SZ5 – KUTATÁSI INNOVÁCIÓK A WALDORF-PEDAGÓGUSKÉPZÉS SZOLGÁLATÁBAN

Elnök: *Mesterházy Mária*
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar,
Fészek Waldorf Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola

Opponens: *Kopp Erika*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Szimpózium-előadások

Önreflexió szerepe és kihívásai a Waldorf-pedagógusok munkájában

Liszka Andrea
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

„Pedagógiai ars poeticám” retrospektív szakmai önéletrajzok vizsgálata az ELTE BGGYK Waldorf- osztálytanító továbbképzésen

Mesterházy Mária
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar,
Fészek Waldorf Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola

A betűk a környező világ képeiből formálódnak szimbólumokká a Waldorf-pedagógia olvasástanítási módszerének pszicholingvisztikai szempontú elemzése

Keleti Alexandra
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar,
Fészek Waldorf Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola

Sósné Pintye Mária
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Mesterházy Mária

*Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar,
Fészek Waldorf Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola*

A Waldorf-pedagógia a legelterjedtebb alternatív nevelési irányzat hazánkban. A KIR 2020/21 évi adatai szerint 56 óvoda, 42 általános iskola, 17 gimnázium működik, amelyek mintegy 10 000 gyermek tanítását-nevelését látják el. Mégis igen kevés kutatás irányul a Waldorf-pedagógusok nézeteinek, identitásának, kompetenciáinak, pályáivének vagy módszertani kultúrájának vizsgálatára. Az ELTE BGGYK Waldorf Szakirányú Képzés keretében alakult Waldorf Pedagógiai Fejlesztő és Tudományos Kör elsősorban a képzés fejlesztése érdekében végez kutatásokat. A több mint 100 éves Waldorf-pedagógia tudatos, reflektív vizsgálata neveléstudományi kutatások keretében összhangban áll az alakulóban lévő nemzetközi trend törekvéseivel is. A Waldorf-pedagógusképzés specifikumainak bemutatását követően a szimpózium előadásai a Waldorf-pedagógia különböző rétegeit vizsgáló kutatásokba nyújtanak bepillantást. Az első előadás a szakmai identitás pedagógusképzés keretein belül történő formálásának lehetőségét mutatja be. Hallgatóink záróportfóliójuk részeként, irányított kérdések alapján készítik el azt a retrospektív szakmai önéletrajzot, amely lehetőséget teremt a tanári minták tudatosítására, kiemelt jelentőségű epizódok felidézésére, a pedagógiai nézetek felülvizsgálatára, az önértékelésre. A vonatkozó doktori kutatásból a narratív sémára és annak érzelmi elemeire vonatkozó eredményeket emeljük ki. A második előadás a Waldorf-pedagógusképzés egyik fő feladatát, az önreflexióra való felkészítést helyezi fókuszába: A Waldorf-pedagógusok munkájának fejlődést segítő értékelése című doktori kutatás önértékelésre és önreflexióra vonatkozó eredményeit mutatjuk be az értékelésméleti keretek, valamint a Waldorf-pedagógiai szakirodalom fényében. A harmadik előadás a Waldorf-pedagógia módszertani kultúráján belül az írás- és olvasástanítást veszi górcső alá. Interdiszciplináris kontextusban, a pszicholingvisztika elméleti keretei és tudományos evidenciái mentén vizsgálja és elemzi (1) a steineri pedagógia olvasástanítási alapelveit az eredeti művek reflektív elemzése alapján, (2) módszertani lépéseit a Waldorf-kerettanterv és a kortárs Waldorf-szakirodalom kritikai elemzése alapján, (3) jelenlegi gyakorlatát tapasztalt Waldorf-osztálytanítókkal végzett félig strukturált interjúk alapján. Kutatásaink jelentősége, hogy elméletileg és módszertanilag is megalapozottan, korszerű kutatási keretekre és eredményekre támaszkodva vizsgálják a Waldorf-pedagógia gyakorlatát. A kutatási eredmények közvetlenül is hasznosulnak a Waldorf-pedagógusképzések magyar és nemzetközi fejlesztése során. Az előadások további gyakorlati haszna, hogy a Waldorf-pedagógiában kifejlesztett sajátos, innovatív módszerek megismerésére adnak módot. A konkrét eredmények bemutatása mellett ösztönöznénk a Waldorf-pedagógiáról szóló szakmai diskurzust, amely további együttműködést inspirálhat.

AZ ÖNREFLEXIÓ SZEREPE ÉS KIHÍVÁSAI A WALDORF-PEDAGÓGUSOK MUNKÁJÁBAN

Liszka Andrea

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: Waldorf-pedagógia; reflektív gondolkodás; önreflexió

Minden pedagógiai munkához elengedhetetlen a reflektív gondolkodás (Dewy, 1933, 1951; Dewy & Goodman, 1985; Korthagen, 2004; Kimmel, 2006; Schön, 1983, 1987; Szivák, 2014; Tuggert & Wilson, 2005). Mivel a Waldorf-pedagógusok a többségi oktatáshoz képest nagyobb szabadságot élveznek például az adott gyermekcsoportnak leginkább megfelelő tananyag, illetve az alkalmazott tanítási módszerek megválasztásában, esetükben különösen jelentős, hogy fejlett felelősségtudattal és önismerettel rendelkezzenek. Így a Waldorf-pedagógusképzés kiemelt feladatai közé tartozik, hogy felkészítsen a rendszeres és őszinte önreflexióra. Célom, hogy előadásomban ehhez a feladathoz járuljak hozzá, bemutatva a reflektív gondolkodás Waldorf-pedagógiában betöltött sajátos szerepét és kihívásait. Az előadás háttéréül szolgáló kutatás „A Waldorf-pedagógusok munkájának fejlődést támogató értékelése” címet viseli, és olyan kérdésekre kereste a választ, mint például: „Melyek a Waldorf-pedagógia értékeléssel kapcsolatos alapvetései?”, illetve „Milyen lenne egy Waldorf-pedagógiával összhangban álló pedagógusértékelés?” A kvalitatív kutatás során a szakirodalom feldolgozása, valamint a vonatkozó dokumentumok elemzése mellett, 8 nagy tapasztalatú Waldorf-szakértővel készített mélyinterjú, továbbá 17 minősítéssel rendelkező Waldorf-pedagógussal készített tematikus interjú fenomenológiai elemzését végeztem el axiális és szelektív kódolással. A mélyinterjúk elemzésekor jelentéskondenzációt (Georgi, 1975) is alkalmaztam. A kódolás során az önértékelés és az önreflexió mindkét interjúcsoportban jelentős szerepet kapott, előadásomban az erre vonatkozó eredményeket, illetve a hozzájuk vezető utat mutatom be. Az eredmények szakirodalommal történt összevetése után kirajzolódott következtetések közül az alábbiakat emelem ki: az önreflektivitás a belátáson alapuló egyéni fejlődés alapjaként, az autonómia feltételeként jelenik meg, mivel azonban nem mindenki rendelkezik fejlett önreflektivitással, ennek fejlesztése, támogatása alapvető fontosságú. További feladat a hatások érzékelésének fejlesztése, valamint a napi visszatekintések kontemplatív szintre emelése. A minősítéssel rendelkező kollégák a minősítés legfőbb értékeként a pályára rátekintést nevezték meg, viszont véleményük szerint maga a folyamat a sok reflexiós feladat ellenére sem tekinthető önismeret-erősítőnek, fejlődést támogatónak. A kutatás eredményei amellest, hogy hozzájárulhatnak a Waldorf-pedagógusképzés értékelési gyakorlatának fejlesztéséhez, és segíthetik a Waldorf-intézmények belső minőség-gondozási folyamatainak, értékelési kultúrájának erősödését, a main stream neveléstudomány számára is érdekesek lehetnek, amennyiben új szempontokat adhatnak a többségi oktatásban zajló reflektív tanítási gyakorlatokhoz, azok kutatásához.

„PEDAGÓGIAI ARS POETICÁM” – RETROSPEKTÍV SZAKMAI ÖNÉLETRAJZOK VIZSGÁLATA AZ ELTE BGGYK WALDORF-OSZTÁLYTANÍTÓ TOVÁBBKÉPZÉSEN

Mesterházy Mária

*Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar,
Fészek Waldorf Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola*

Kulcsszavak: Waldorf-pedagógia; szakmai identitás; narratív séma; érzelmek

A pedagógusképzésben ritkán alkalmazott eszköz a szakmai önéletrajz feldolgozása. Az ELTE BGGYK Waldorf-osztálytanító Szakirányú Továbbképzés hallgatói az utolsó félévben írják meg úgynevezett pedagógiai ars poeticájukat. A retrospektív szakmai önéletrajz megalkotása a képzők által kezdeményezett, és tudatosan építkező folyamat, a „Pedagógiai képességek fejlődése és önismeret” című kurzus része. A szakmai identitás az elmúlt évtizedben a nemzetközi neveléstudományi kutatásokban ernyőfogalomként vált: a nézetek, kompetenciák, biográfiai kutatások értelmezési keretét jelöli (Kálmán, 2009). Korthagen (2004) szerint az identitás a tanár személyiségmagjához tartozik, amely nehezen hozzáférhető, ugyanakkor nagy hatókörű változások elindítója lehet. Az identitás a másokkal való kapcsolat során formálódik, és érzelmeket von be (Rodgers & Scott, 2008). A narratív identitást kutatásomban az önéletrajzi séma (Bluck & Habermas, 2000) alapján vizsgálom (tematikus, időbeli, kulturális, ok-okozati koherencia). Céлом, hogy az előadás során bemutassam (1) a narratív séma pedagógusokra és Waldorf-pedagógusokra jellemző vonásait, (2) különös tekintettel az érzelmi elemekre. Kérdéseim: Milyen sajátosságai vannak a vizsgált önéletrajzok narratív sémájának? Milyen érzelmi elemek fedezhetők fel a narratív sémában? Munkám beavatkozás nélküli vizsgálat, amelynek során narratív jellegű, kvalitatív hangsúlyú, kevert stratégiájú tartalomelemzést végeztem. A kutatás populációja a képzésen 2006–2016 között végzett 207 hallgató; 43,4%-uk került a mintába. Az elemzés során 1275 epizódot azonosítottam, amelyek 33%-a gyermek- és fiatalkori, 51%-a pályáról szóló, 16%-a egyéb személyes epizód. Fontos eredmény az időbeli és ok-okozati séma összefüggéseinek feltárása és modellezése. Ki kell emelni a pályával való azonosulás érzelmi elemeit, amelyek a narratív séma minden szintjén kimutathatóak: (1) az időbeli szerveződésben, (2) a narratív perspektívában, (3) a siker- és kudarcélmények ábrázolásában, (4) a pedagógiai mintákhoz fűződő viszonyban, (5) a pályaepezódokban ábrázolt érzelmi munkában. Különösen jelentősek a katartikus epizódok, ahol az ambivalens érzelmi átélés feloldódása kognitív megértéssel párosul. Mindez összhangban áll a nemzetközi kutatások eredményeivel, és felhívja a figyelmet a pedagóguspálya alapvető affektív vonásaira, és a szakmai élettörténeti epizódok feldolgozásának jelentőségére. Az előadás során kitérek az önéletrajzi narratívák pedagógusképzésben való felhasználásának egyéb lehetőségeire (szakmai gyakorlat, mentorálás, mentor-képzés, kiégés megelőzése).

A BETŰK A KÖRNYEZŐ VILÁG KÉPEIBŐL FORMÁLÓDNAK SZIMBÓLUMOKKÁ – A WALDORF-PEDAGÓGIA OLVASÁSTANÍTÁSI METÓDUSÁNAK PSZICHOLOGISZTIKAI SZEMPONTÚ ELEMZÉSE

Keleti Alexandra *, Sósne Pintye Mária **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar,
Fészek Waldorf Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: alternatív pedagógia; módszertani kultúra; Waldorf-olvasástanítás; írva olvastató módszer; pszicholingvisztika

Régi adósság a Waldorf-szemléletű írás-olvasástanítás tudományos igényű kutatása, pedig a Waldorf-módszertani kultúra legmarkánsabbán ebben a tárgyban tér el az általános iskolai gyakorlattól. Vizsgálódásunk e hiány pótlásához vezető első lépésként tekinthető. Elméleti kereteit a kognitív tudományokon belül a pszicholingvisztika és a kommunikációtudomány köréből származó, olvasással kapcsolatos elméletek és modellek képezik: (1) szóbeliség-írásbeliség paradigma (Beczik, 2001; Ong, 1982); (2) a neurális újrhasznosítás elmélete (Deahane & Cohen, 2007); (3) Frith (1987) 6 lépcsős szintelmélete; (4) a szóolvasás konnencionista modellje (Stadie & Schröder, 2009); (5) a dekódolás mögött álló nyelvi indikátorok (Jordanidisz, 2012; Lőrík, 2006; Wagner & Torgesen, 1987). Emellett a preventív-proaktív szemléletű olvasástanulás Adamikné-féle (2006) ismérvei szerint is megvizsgáltuk a módszer jellemzőit. Kutatási kérdéseink a következők: (1) Milyen jellemzői mentén írható le a Waldorf-pedagógia írás-olvasástanítási rendszere, és hogyan jelenik meg ez a gyakorlatban? (2) Hogyan viszonyul a Waldorf-pedagógia írás-olvasástanítási rendszerének elmélete és gyakorlata a közelmúlt releváns tudományos eredményeihez (l. fentebb kifejtve)? (3) Besorolható-e, és ha igen, milyen módszerként az olvasástanítási eljárások eddig leírt rendszerébe (Adamikné, 2006) a Waldorf-metódus? Kvalitatív kutatásunk módszerei: dokumentumelemzés, szakirodalmi metaanalízis, amelyet a fentebb említett paradigmák mentén végeztünk, valamint igen tapasztalt Waldorf-osztálytanítókkal készített tematikus interjúk. Utóbbit axiális és szelektív kódolással dolgoztuk fel. Eredményeink szerint a Waldorf-olvasástanítás gyakorlata és elméleti alapvetései egy kivételével megfelelnek a vázolt tudományos evidenciáknak. A magyar nyelv sajátosságaihoz való illeszkedés terén kérdés, hogy milyen mértékben tartja szükségesnek a szótagolva olvasást. Az olvasástanítási eljárások „rendszerében” írva olvastató, hangoztató, elemző-összetevő módszerek jellemzőivel rendelkezik, tehát preventív, proaktív eljárásnak tekinthető. A pedagógusoknak nagy szabadságot biztosít ez a módszer, hogy innovatív, alkotó módon, mindenkor az adott osztály szükségleteihez tervezzék a tanítási folyamatot. Ez azonban jóval nagyobb felelősséget is jelent az osztálytanító számára. Kérdéses, hogy így mindenki kellő hatékonysággal tudja-e alkalmazni, ehhez milyen minőségbiztosítási folyamatokra lenne szükség. Kutatásunk gyakorlati haszna a Waldorf-pedagógusok módszertani kultúrájának fejlesztése, a Waldorf-hagyományokon alapuló elemek tudatos, reflektív használatára bátorítva az osztálytanítókat. Továbbá a mai magyar iskolai gyakorlatban alkalmazott olvasástanítási eljárások (olvasókönyvek) közül csak elenyészően kevés rendelkezik hatásvizsgálattal, ezért érdemes lenne más módszerek átvizsgálása is hasonló kérdések és evidenciák mentén.

SZ6 – OKTATÁS A KISEBBSÉGI LÉTBEN

Elnök: *Papp Attila*
Miskolci Egyetem, Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet

Opponens: *Kozma Tamás*
Debreceni Egyetem

Szimpózium-előadások**Romániai magyar óvodások digitális diétájának helyzetképe óvodapedagógusok szemszögéből**

Barabási Tünde, Stark Gabriella Mária
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Romániai magyar óvodások digitális diétájának helyzetképe óvodai nevelési szakértők szemszögéből

Stark Gabriella Mária, Barabási Tünde
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Mérlegen a felzárkóztatás. a kárpátaljai mobilis hallgatók eredményességi mutatóinak nyomában

Pallay Katalin
Debreceni Tudományegyetem II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

A siker és a kudarc hatástényezői Közép-Európa kisebbségi magyar felsőoktatási intézményeiben

Sütő Zsuzsanna
Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Papp Attila

Miskolci Egyetem, Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet

A közép-európai kisebbségi magyar közösségek oktatási helyzetének folyamatos vizsgálata, értelmezése kiemelt kutatási területe a hazai kisebbségi oktatás- és nevelésszociológiának. Jelen szimpózium a határon túli kisebbségi közösségekben élők oktatási jellemzőit vizsgálja az óvodától a felsőoktatásig. A szimpózium előadásai valamennyi külföldi kisebbség aktuális oktatási helyzetéről képet adnak. A kutatási eredmények aktualitását adja, hogy nemcsak a kisebbségi oktatáspolitikai kihívásokra fókuszál, hanem a napjainkban felmerülő próbatételeket is bemutatja kisebbségi közösségekben. Ezek közé soroljuk a Covid19-világjárvány miatt kialakuló digitális oktatásra történő átállást, a kisebbségi hallgatók lemorzsolódását, pályaválasztását. Az első két előadás az online tanulási környezet óvodai nevelésre gyakorolt hatását mutatja be romániai magyar óvodapedagógusok és oktatási szakértők szemszögéből. Az előadásokban rávilágítanak a kisebbségi oktatási szakértők online oktatási szemléletére. A második két előadás kisebbségi közösségből származó hallgatók felsőoktatásával foglalkozik. Bemutatásra kerülnek a lemorzsolódás kockázatának kitett és a tanulmányaik mellett elköteleződő kisebbségi hallgatók jellemzői, a lemorzsolódás egyéni és intézményi rizikófaktorai, illetve ezzel párhuzamosan a védőtényezők is. A szimpózium negyedik előadása a külfönből érkező, Magyarországon tanuló hallgatók eredményességére fókuszál a John Ogbu (1983) által kidolgozott kulturális ökológiai elmélet példáján. Az előadás a tanulmányi eredményességet a nyelvvizsga létével, a tanulmányi többletmunkával és a sikeres munkaerőpiaci elhelyezkedéssel, valamint a legfontosabb társadalmi háttérváltozók és a végleges letelepedés mentén is vizsgálja. Eredményeink arra engednek következtetni, hogy a kisebbségi léthelyzetből való kilépés pozitívan hat az eredményességre. Valamennyi előadás friss empirikus elemzések adatait dolgozza fel.

ROMÁNIAI MAGYAR ÓVODÁSOK DIGITÁLIS DIÉTÁJÁNAK HELYZETKÉPE ÓVODAPEDAGÓGUSOK SZEMSZÖGÉBŐL

Barabási Tünde, Stark Gabriella

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Kulcsszavak: kisebbségi oktatás; digitális diéta; óvodai oktatási helyzetkép

A járványhelyzet 2020 márciusa óta új kihívások elé állította a társadalmat, nem kímélte az oktatási rendszer egyetlen szintjét sem. Előadásunkban azt a helyzetképet mutatjuk be, amelyet az otthoni környezetben kivitelezett óvodai nevelés öltött. Mivel ennek jelentős része a digitális környezetben valósult meg, jogosan merült fel a kérdés az óvodapedagógusokban és szülőikben egyaránt, hogy a korábbi digitális eszközhasználatra vonatkozó szemlélet és gyakorlat, a kíváncsiság és ajánlások (Fáyné Dombi et al., 2016; Hódi et al., 2019; Nagy, 2020) milyen mértékben érvényesülhettek, azaz az óvodások digitális diétájának (Horváth, 2018; Kennedy & Hupert, 2021) következetessége tartható-e. Bármilyen tanulási környezet is érvényesüljön, a kisebbségi létből fakadóan nem mellőzhető annak feltárása sem, hogy a kisebbségi oktatás sajátosságai, megkülönböztető jegyei (Kozma, 2005; Murvai, 2017; Papp, 2012) milyen mértékben tudtak megjeleníteni. Így a kutatás célja, az óvodások digitális eszközhasználatának mennyiségére és jellegére vonatkozó jellemzők feltárása mellett, a kisebbségi oktatási sajátosságok érvényesítési lehetőségeinek elemzése az otthonóvodáztatás ideje alatt. Feltételezésünk az volt, hogy az óvodapedagógusok igyekeztek mielőbb a kihívásokhoz, az új tanulási környezet sajátosságaihoz alkalmazkodni, de ennek sikerességében meghatározó az érintettek digitális eszközhasználati és pedagógiai tudása egyaránt. Továbbá feltételeztük, hogy a kisebbségi oktatási jellemzők a tanulási környezettől függetlenül meghatározóak a romániai magyar óvodapedagógusok nevelésitevékenység-kínálatában. Kutatási módszerként ankétre építettünk, és saját készítésű kérdőívet használtunk, amelyben egyrészt az otthonóvodáztatás időszakának jellemzőit feltáró kérdések, másrészt a kisebbségi oktatási jellemzők megvilágítására irányuló kérdések szerepeltek. Vizsgálati mintánkat romániai magyar óvodapedagógusok képviselik. Hozzáférési mintavételi eljárást alkalmaztunk, 423 óvodapedagógusi kérdőívet vettünk fel. A kérdőíves adatbázisunkba romániai magyar óvodapedagógusok válaszai kerültek, így a kutatás terepét 15 megye és Bukarest jelenti. Bár a minta nem reprezentatív, minden olyan megyéből értünk el vizsgálati személyeket, ahol magyar nyelvű óvodai nevelési intézmények fellelhetők Romániában. Ez a kisebbségi jellemzők feltárása szempontjából volt jelentős, így reflektálhatunk a tömb- és a szórványrégiók közötti különbségekre is. Eredményeinkből kirajzolódott az az óvodapedagógusi tevékenységkínálat, amit az otthonóvodáztatás ideje alatt online találkozások vagy otthoni feldolgozásra küldött anyagok formájában valósítottak meg a pedagógusok a járvány ideje alatti óvodabezárás periódusában. Látható az is, hogy a digitális diéta kíváncsaira az óvodapedagógusok jelentős hányada tudatosan figyelt, bár a maradéktalan érvényesítésre semmiképpen nem volt lehetőség. Az eredmények a romániai magyar óvodai nevelés világjárvány idején megvalósuló általános jellemzőin túlmenően rávilágítanak a kisebbségi oktatás ezen szintjének helyzetképeire is, továbbá körvonalazzák a jelenléti nevelésbe adaptálható értékelemeket.

ROMÁNIAI MAGYAR ÓVODÁSOK DIGITÁLIS DIÉTÁJÁNAK HELYZETKÉPE ÓVODAI NEVELÉSI SZAKÉRTŐK SZEMSZÖGÉBŐL

Stark Gabriella Mária, Barabási Tünde

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Kulcsszavak: kisebbségi oktatás; digitális diéta; otthonóvodáztatás

Jelen előadásunk célja körvonalazni a romániai magyar otthonóvodáztatás helyzetképét a kisebbségi oktatási szakértők szemszögéből. Célunk meghatározni az óvodai digitális diétát befolyásoló tényezőket, s kiemelten azt megvizsgálni, hogy az otthonóvodáztatás gyakorlatának, illetve a digitális diétának vannak-e sajátosan megkülönböztethető kisebbségi jegyei a többségi nevelési gyakorlathoz képest. Értelmezési keretünk alkotóelemeit a digitális diéta szemléletmódja (Horváth, 2018; Kennedy & Hupert, 2021) képezi, illetve az óvodások digitális eszközhasználata (Fáyné Dombi et al., 2016; Hódi et al., 2019; Nagy, 2020). Külön nyomon követjük e pedagógiai jelenséget a kisebbségi oktatás (Kozma, 2005; Murvai, 2017; Papp, 2012;) szűrőjén keresztül, a tömb- és szórványrégiók oktatási helyzetképe mentén. Az ankét módszerére épülő, több szálon futó, leíró, összefüggésfeltáró vizsgálatunk egyik szeletét mutatjuk be előadásunkban, az otthonóvodáztatás nevelési gyakorlatát, a kisebbségi aspektusokra kiemelten fókuszálva. Az interjúk feldolgozásában a tartalomelemzés módszerét érvényesítettük. Vizsgálati mintánkat kisebbségi magyar óvodai nevelésért felelős megyei szaktanfelügyelők, módszertanosok képviselik. Hozzáférfési mintavételi eljárást alkalmaztunk, 14 kisebbségi oktatási szakértő interjúalany bevonásával Bákó, Bihar, Beszterce-Nasszód, Brassó, Fehér, Hargita, Kolozs, Kovászna, Máramaros, Szatmár, Szeben, Szilágy, Temes megyékből, illetve Bukarestből. A vizsgálat eszközét saját készítésű, strukturált interjút segítő kérdéssor képezte. A szakértői interjúk alapján egy liberálisabb otthonóvodáztatási nevelési modell körvonalazódik: ahány intézmény, szinte annyi otthonóvodáztatási gyakorlat valósult meg. Az otthonóvodáztatás gyakorlatát keretező országos előírások megítélése ellentmondásos a szakértők szerint, a sajátosan kisebbségi előírások és javaslatok kevésbé követhetők nyomon. Az otthonóvodáztatás ideje alatt a fejlődési területek és tanulási tartalmak aránya eltolódott, a digitális diéta befolyásoló tényezői közül a csoport tannyelve erőteljesen kidomborodik. Sajátosan kisebbségi jegyként emelhető ki a többségi (román) nyelv elkülönülő gyakorlata a tömb- és szórványrégiókban. A szakértői interjúk az otthonóvodáztatásnak és a digitális diétának nem elsősorban a kisebbségi, hanem a regionális és lokális megkülönböztető jegyeit emelték a középpontba.

MÉRLEGEN A FELZÁRKÓZTATÁS. A KÁRPÁTALJAI MOBILIS HALLGATÓK EREDMÉNYESSÉGI MUTATÓINAK NYOMÁBAN

Pallay Katalin

Debreceni Tudományegyetem II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Kulcsszavak: eredményesség; kárpátaljai hallgatók; Balassi Intézet

A tanulmányi eredményesség több szempontból megközelíthető, a hallgatók és az intézmény eredményességét külső és belső mutatók alapján is vizsgálhatjuk. Korábbi kutatások kimutatták, hogy érdemes megvizsgálni a hallgatói célú mobilitás lehetőségével élő hallgatók eredményességét (Dusa, 2017). A mobilis hallgatók nagyobb valószínűséggel eredményesebbek lesznek tanulmányaikban, illetve munkahelyi elhelyezkedésük során. A John Ogbu (1983) által kidolgozott kulturális ökológiai elmélet alapján rávilágítunk a határokon kívül eső mobilis hallgatók tanulmányi eredményességére. Az előadás további részében feltárjuk a Balassi Intézet kisebbségi létből származó egykori hallgatóinak tanulmányi pályafutását és eredményességét. Vizsgálati mintánkat a Balassi Intézet egyetemielőkészítő-képzésének egykori kárpátaljai hallgatói képezték. A kárpátaljai diákok magyarországi továbbtanulásában kulcsfontosságú szerepet játszik a Balassi Intézet egyetemielőkészítő-képzése (korábbi nevén Nemzetközi Előkészítő Intézet). A határon túliak esetében ez a speciális célintézmény egyfajta kitörési pontként tartható számon a felsőoktatási továbbtanulást illetően. Az intézmény sajátos helyet foglal el a magyarországi oktatási intézmények között. A képzés nem illeszthető be a magyarországi oktatási rendszer különböző szintjei közé. A kétszemeszteres képzés nem osztható alsó és felső évfolyamra (Giay, 1998). Nem teljes egészében felsőoktatási intézmény, mégis a felsőoktatás részeként tekintenek rá. Elsődleges célja, hogy a külföldi és a külhoni hallgatókat olyan oktatásban részesítse, hogy felzárkózzanak a magyarországi követelményrendszerhez, ottani diáktársaikkal együtt helyt álljanak. Előadásunk során bemutatjuk, hogy milyen különbségek vannak a szülőföldjükre hazatért és Magyarországon, esetleg más országban letelepedett egykori hallgatók között a tanulmányi pályafutásukat és eredményességüket illetően. A kérdőíves kutatásból kapott adatokat SPSS 22 program segítségével elemeztük. Kihégyzet-próbát, varianciaanalízist és faktorelemzést alkalmaztunk. A tanulmányi eredményességet a nyelvvizsga létével, a tanulmányi többletmunkával és a sikeres munkaerőpiaci elhelyezkedéssel vizsgáltuk. E kérdéseket megvizsgáltuk a legfontosabb társadalmi háttérváltozók és a végleges letelepedés mentén. Eredményeink arra engednek következtetni, hogy a kisebbségi léthelyzetből való kilépés pozitívan hat az eredményességre.

A SIKER ÉS A KUDARC HATÁSTÉNYEZŐI KÖZÉP-EURÓPA KISEBBSÉGI MAGYAR FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEIBEN

Sütő Zsuzsanna

Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

Kulcsszavak: lemorzsolódás; kisebbségi magyar felsőoktatás

Az utóbbi évek hazai és nemzetközi neveléstudományi és oktatásszociológiai vizsgálataiban kiemelt figyelem összpontosul a felsőoktatási teljesítmény értékelésére, ugyanis a sikertelenség, a lemorzsolódás egyre nagyobb problémát jelent még a fejlett, nyugati társadalmak oktatási rendszereiben is. A közép-európai, kisebbségi magyar nyelvű felsőoktatás ilyen típusú értékelése annak ellenére hiányzik a kutatási repertoárból, hogy az utóbbi években tapasztalt képzési kínálati bővülése a hallgatólétszám emelkedését és heterogenitását hozta magával. Régiós átlagban a határon túl működő magyar tannyelvű intézmények, intézményi egységek hallgatóinak bő háromnegyede első generációs értelmiségi (Pusztai & Márkus, 2019). A szakirodalom a nem tradicionális hallgatók közé sorolja ezeket a diákokat, illetve hozzáteszi, hogy ezen hallgatók társas és intellektuális környezete távol esik az intézményektől, a klasszikus középosztálybeli és akadémiai kultúrával való azonosulás számukra akadályokba ütközik. Emiatt nagyobb eséllyel érik őket kudarcos élmények, ami a lemorzsolódás felé terelheti őket (Altbach, 2009; Pusztai, 2011). Ez a kisebbségi intézményekre és a közösségi felelősségvállalásra még nagyobb terhet ró, ugyanis a diákok köré egyfajta intézményi védőháló kiépítése is a feladatukká válik. Tágabb kontextusban értelmezve, a kisebbségi közösségek jövőbeli társadalomszerkezeti és mobilitási jellemzői ennek a folyamatnak a sikerén vagy kudarcán is múlnak. Emiatt érdemes kutatói figyelmet a lemorzsolódás jelenségének és speciális kisebbségi aspektusainak vizsgálata, lehetséges területeinek, okainak és összefüggésrendszereinek komplex feltárása. Jelen előadás célja, hogy azonosítsa a lemorzsolódás kockázatának kitett és a tanulmányaikban kitartó kisebbségi hallgatókat, definiálja a lemorzsolódás egyéni és intézményi rizikófaktorait, illetve ezzel párhuzamosan meghatározza a védő tényezőket. Célja, hogy az egyéni és az intézményi tényezőket együtt vizsgálja, vagyis azonosítsa a hallgatói attitűd- és tevékenységstruktúra és az intézményi környezet kölcsönhatását is.

SZ7 – KIHÍVÁSOK ÉS NYERESÉGEK A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN PANDÉMIA IDEJÉN

Elnök: *Serfőző Mónika*
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Opponens: *Kálmán Orsolya*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Szimpózium-előadások

Jóllét a felsőoktatásban a pandémia idején

Serfőző Mónika, F. Lassú Zsuzsa
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Pedagógushallgatók tapasztalat-transzformációjának mintázata pandémia idején

Golyán Szilvia, Kolosai Nedda
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Szakmai gyakorlatok – újratervezve

Sándor Mónika, Böddi Zsófia
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Hallgatói és oktatói reflexiók a távolléti és hibrid oktatásra a pedagógusképzésben

Aggné Pirka Veronika, Bajzáth Angéla
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Serfőző Mónika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

A Covid19-járvány immár három féléven át állította kihívások elé a felsőoktatást is. A „vészhelyzeti távolléti oktatás” (emergency remote teaching, ERT) (Hodges et al., 2020) során állandósult a bizonytalanság, az újratervezés szükségessége a felsőoktatás minden színterén. A szimpóziumban egy átfogó empirikus munka részleteiről számolunk be. A 2020 tavaszán elkezdett kutatásunk célja feltárni, hogy pedagógusképző karunk hallgatói és oktatói hogyan élik meg a járványhelyzet miatt sajátos felsőoktatást, a távolléti és hibrid oktatást. Megvizsgáljuk, hogy a különböző oktatási formáknak milyen előnyeit és nehézségeit tapasztalják, milyen tényezők segítik őket a kihívásokkal való megküzdésben. Értelmezzük a saját tanulási és oktatási tevékenységükre adott reflexióikat, összegyűjtjük a továbbvihető, járványhelyzetben túl is alkalmazható, kimunkált jó gyakorlatokat. Online kérdőíves kutatásunkban hallgatókat (N₁=609; N₂=285; N₃=284) és oktatókat (N₂=34; N₃=23) kérdeztünk meg nyílt és zárt végű kérdésekkel négy fázisban 2020. április és 2021. június között. (A negyedik adatgyűjtés még tart.) Online kérdőíveink kérdései az alábbi témakörökre irányultak: személyes jóllét, biztonságérzet, környezeti feltételek, távolléti oktatás megvalósulása, kommunikáció és együttműködés, online tanulás menedzselése, kurzus- és tananyag-hozzáférési lehetőségek, a követelmények teljesíthetősége, hallgatói igények, egyetemi támogatás, online vizsgák tapasztalatai, oktatói tevékenységek, hallgatók tanulásának támogatása, sikerek és nehézségek. Az adatok statisztikai elemzése SPSS programmal történt, a nyílt végű kérdésekre adott válaszokat a tartalomelemzés módszerével dolgoztuk fel. Az első előadás a szubjektív jóllét vizsgálatának eredményeit mutatja be hallgatók és oktatók körében, különös tekintettel az életkörülményeik, a fizikai tér, az infrastruktúra és a társas támogatottságérzet összefüggéseire. A második előadás arról számol be, milyen hatást gyakorol a pandémia a felsőoktatási szocializációra. Megvizsgálja, van-e sajátos, a 2020-ban digitális középiskolai tanulásból a hibrid, majd távolléti felsőoktatásba belépő hallgatókra jellemző válaszmintázat, amelyet figyelembe kell venni a képzés során. A harmadik előadás a pedagógusképzésben fontos szerepet játszó szakmai gyakorlatok járványhelyzetben felmerülő dilemmáit, nehézségeit, kimunkált megoldásait mutatja be keresve azok későbbi alkalmazhatóságát. A negyedik előadás a hallgatók és oktatók távolléti és hibrid oktatásra vonatkozó reflexióit elemzi, azt összegezve, milyen megfontolásra érdemes tapasztalatokat és jövőben is alkalmazható módszertani megoldásokat hozott ez a kihívásokkal teli időszak.

A kutatást az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja támogatta.

JÓLLÉT A FELSŐOKTATÁSBAN A PANDÉMIA IDEJÉN

Serfőző Mónika, F. Lassú Zsuzsa

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: Covid19; szubjektív jóllét, társas támasz; távolléti oktatás; felsőoktatás

A 2020 elejétől a mai napig tartó Covid19-járvány az egész világon befolyásolja az emberek jóllétét, elsősorban a bezártság és a veszély érzetén keresztül (Anderson et al., 2020). Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy a járvány, mint minden stresszor, eltérő hatású lehet az emberek különböző csoportjaira (Zacher & Rudolph, 2021), és akár fejlődést is eredményezhet bizonyos egyéneknél és szektorokban (Büßin et al., 2020; Yan, 2020). A felsőoktatás ilyen szektor, ahol a hallgatók és az oktatók egyéni adottságai nagyban befolyásolják a távolléti oktatásban megélt élményeiket és személyes jóllétük alakulását (Sahu, 2020). A létrejött helyzet bizonytalanságot, megoldandó kihívásokat, a jövő bejósolhatatlanságát hozta, ugyanakkor nem kizárt, hogy a sikeres megküzdés ebben a helyzetben is lehetőséget teremt a növekedésre (Olson et al., 2020). A kutatás célja a távolléti oktatásban megélt személyes élmények és szubjektív jóllét vizsgálata a járványhelyzet folyamatában egy pedagógusképző kar oktatói és hallgatói körében, különös tekintettel életkörülményeik, a fizikai tér, az infrastruktúra és a társastámogatottság-érzet összefüggéseire. Az előadás a kutatás 3 fázisának eredményeit elemzi. 2020. április és 2021. február között 3 fázisban kérdeztük online kérdőív segítségével a hallgatókat ($N_1=609$; $N_2=285$; $N_3=284$) és az oktatókat ($N_2=34$; $N_3=23$). A részvétel anonim és önkéntes volt. A kérdőív a távolléti oktatásban megélt élményeket és a szubjektív jóllét állapotát vizsgálta a WHO Jól-lét Kérdőív rövidített magyar változatának felhasználásával (Susánszky et al., 2006). Az adatok statisztikai elemzése SPSS programmal történt. A kutatás eredményei alapján az étellel való általános elégedettség és összetevői elsősorban a hallgatók körében mutatnak összefüggést a társas támogatottsággal. A jóllét közvetlenül és az oktatással való elégedettségen keresztül is pozitív összefüggést mutat a fizikai tér és infrastruktúra támogatójellel. A jóllét és az oktatással való elégedettség a hallgatóknál összefügg – első fázisban erősebb az összefüggés. A távolléti oktatással való elégedettség legerősebb prediktora az intézmény támogatásának érzete. A jóllét és mutatói retrospektíve alacsonyabbak voltak az első fázisban, mint a sikeresen teljesített félév végén. A társas támogatás a hallgatóknál fontosabb, az oktatóknál nem mutat szoros összefüggést, sőt a nagyobb egymásrautaltság érzete az elégedettséggel negatív összefüggést mutat. Az eredményeink feldolgozása jelenleg is folyik, az előzetes eredmények a járványhelyzettel való megbirkózás nehézségei mellett annak pozitív vonatkozásait, a traumatikus növekedés lehetőségét is kiemelik. Kutatásunk feltárta a fizikai és társas közeg támogatójellelének fontosságát a pandémia idején, emellett megerősítette a kihívás okozta növekedés figyelembevételének lehetőségét a további kutatásokban és intervenciókban.

A kutatást az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja támogatta.

PEDAGÓGUSHALLGATÓK TAPASZTALATTRANSZFORMÁCIÓJÁNAK MINTÁZATA PANDÉMIA IDEJÉN

Golyán Szilvia, Kolosai Nedda

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: Covid19; felsőoktatási szocializáció; tapasztalattranszformáció

A szakmai szocializáció során a leendő hivatás szerepösszetevőit (értékeket, viselkedési és viszonyulási módokat, módszereket és technikákat) sajátítjuk el, amelyekre az adott pálya gyakorlása során szükségünk lesz (Ritoókné, 2006; Super, 1980; Szilágyi, 2005; Völgyesy, 2012). A felsőoktatásban a kompetencia fogalma köré szerveződik a képzési programok felépítése meghatározva a képzés tartalmát, szemléletmódját (Falus, 2004, 2005, 2010). Beágyazódik mindez egy sajátos felsőoktatási környezetbe, amelynek tanulási színtereihez a belépő fiataloknak alkalmazkodniuk kell (Danilowicz-Gösele et al., 2017). Kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk, milyen hatást gyakorolt a pandémia erre a szocializációs folyamatra. Megnéztük, hogy van-e speciális, a középiskolai tanulmányokat a járványügyi korlátozások időszakában (2020) befejező, majd felsőoktatásba lépő évfolyamra jellemző mintázat, amelyet szükséges figyelembe venni a képzés során. Elemeztük, hogy a belépő hallgatók megítélése szerint milyen hasonlóságok és különbségek vannak a középfok és a felsőoktatás megoldásmódjai között. Kutatási módszerként az online kérdőíves vizsgálatot választottuk. A kutatási kérdések megválaszolásához a célcsoport a felsőoktatási intézményünkben 2020-ban tanulmányokat kezdő, ugyanazon évben érettségiző nappali tagozatos hallgatók (193 fő), közülük 22,3% (N=43) töltötte ki a kérdőívet 2021. januárban. (A 2021. júniusi adatgyűjtés még folyamatban van.) A középfokú tanulmányaikat távolléti oktatási formában befejező hallgatókról feltételeztük, hogy rendelkeznek az online oktatás terén tapasztalattal, ez részben igazolódott be. A válaszadók megítélése szerint a középfokú oktatásban a 2020. márciusi átállás nem volt gördülékeny, és a távolléti oktatás során kevés esetben valósultak meg rendszeresen online órák. A középiskolai távolléti oktatás tapasztalatait a hallgatók ugyanakkor hatékonyan tudták alkalmazni a hibrid formában induló, majd távolléti formára váltó felsőfokú tanulmányaik során. A középiskolai távolléti oktatás, a kevés online óra több szabadidőt nyújtott, ami ösztönözte az önálló tanulásszervezést, ezáltal nagyobb önállóságra tettek szert a diákok. Ez pozitív hatással volt az autonómiát igénylő felsőoktatási feladatok elvégzésére. Kutatásunk megerősítette, hogy a nagyobb önállóság erősítette a belső motivációt; az online oktatási platformok ismerete előkészítette az adaptívabb tanulási stratégiák kialakítását; az önálló felkészülés során szerzett középiskolai tapasztalat növelte a felsőoktatási vizsgákra való felkészülés hatékonyságát. Összességében megfogalmazható, hogy a középiskolai távolléti oktatásból hozott tapasztalat eredményesebbé tette a felsőoktatási hibrid és távolléti oktatás során elért – a hallgató saját magától elvárt – egyéni teljesítményt; továbbá a távolléti oktatás jelentősen kedvezőbb feltételeket teremtett a tanulmányok végzéséhez, mint a hibrid oktatási forma.

A kutatást az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja támogatta.

SZAKMAI GYAKORLATOK – ÚJRATERVEZVE

Sándor Mónika, Böddi Zsófia

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: szakmai gyakorlat; távolléti oktatás; pedagógusképzés

A pedagógusképzés meghatározó részét jelentik a szakmai gyakorlatok, ahol valós tapasztalatok helyzetekben próbálhatják ki a hallgatók azokat a viselkedésmódokat, készségeket, amelyek a szakma betöltéséhez szükségesek (Kennedy, 2016). A Covid19-járvány idején a részleges és teljes körű karanténhelyzetek váltakozása a gyakorlati képzés számára is jelentős nehézséget okozott. A távolléti oktatás tapasztalatait feltáró kérdőíves kutatáshoz kapcsolt kvalitatív felmérésben azt elemezzük, hogy egy pedagógusképző kar koragyermekkori neveléshez kapcsolódó szakjain milyen dilemmák, nehézségek merültek fel; hogyan élték meg ezt a folyamatosan változó, sok bizonytalanságot rejtő időszakot az érintett szereplők; milyen új, egyedi megoldásokat dolgoztak ki a gyakorlatok teljesítésére ebben a kényszerhelyzetben. A kutatás módszerének az interjút választottuk. 12 interjút készítettünk 2021 április–júniusban mindhárom képzési területre kapcsolódóan azokkal a kollégákkal, akik a gyakorlati képzés alakításában meghatározó szerepet töltenek be. Öt fontosabb témára összpontosítottunk a járványhelyzettel kapcsolatos változásokra vonatkozóan: (1) Milyen nehézségek merültek fel a gyakorlatok lebonyolításával kapcsolatban? (2) Milyen változtatásokra volt szükség? (3) Miként sikerült végül megvalósítani a gyakorlatokat? (4) Milyen alternatív megoldások születtek a gyakorlati munka során? (5) Kidolgoztak-e a kollégák az újratervezés során olyan elemeket, amelyeket szívesen alkalmaznának a továbbiakban – akár a járványhelyzet elmúltával – is? A három szak gyakorlata eltérő intézménytípusokban zajlik (bölcsőde, óvoda, alsó tagozat), így az intézményi sajátosságok, a járványhelyzetbeli korlátozások másként hatottak a képzés ezen szegmensére, így a kidolgozott megoldások is különbözőek. Az interjúk tapasztalata alapján az egyik legnagyobb nehézséget a folyton változó helyzet, a bizonytalan körülmények és az ehhez való igazodás jelentette. Minden félévben többször kellett újratervezni a gyakorlatok teljesítésének módját alkalmazkodva a szakok, tagozatok sajátosságaihoz és az egyedi élethelyzetekhez is. A megoldáskeresésben a központi elvárásokon és feltételeken túl mindig figyelembe vették a gyakorlat során érintett pedagógusok, szülők, gyermekek és hallgatók szempontjait is. Eltérő mértékben és módon kellett módosítani a gyakorlati követelményeket aszerint, hogy milyen korlátozások közepette, mennyi időt, milyen módon tudtak a hallgatók az intézményekben, gyermekek közelében tölteni. A kényszerhelyzet szükségessé tette digitális tartalmak kidolgozását, új kommunikációs és tanulási platformok kipróbálását, módszertani praktikák meghonosítását, amelyekre a jövőben is érdemes építeni. Az azonban még várat magára, hogy felmérjük, milyen hiányosságok maradtak a hallgatóktól elvárt szakmai kompetenciákban.

A kutatást az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja támogatta.

HALLGATÓI ÉS OKTATÓI REFLEXIÓK A TÁVOLLÉTI ÉS HIBRID OKTATÁSRA A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN

Aggné Pirka Veronika, Bajzáth Angéla

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: pedagógusképzés; távolléti oktatás; hibrid oktatás; reflektív tapasztalatok

Az online tanuláshoz számos irodalma született az elmúlt tíz évben hazánkban (pl. Balázs & Klucsik, 2015; Benedek, 2013; Hunya, 2016; Ollé, 2012, 2013), amelyek egyrészt jó gyakorlatokat mutatnak be online tanulási környezetben megvalósuló módszertani és értékelési megoldásokra, másrészt az online tanulásban rejlő lehetőségeket, kihívásokat hangsúlyozzák. A Covid19-járvány miatt kialakult távolléti oktatás pedagógiai, pszichológiai és módszertani jellemzőinek, az online oktatás hatékonyságának és eredményességének kutatásai 2020 tavaszán indultak a pedagógusképzésben (pl. Kálmán et al., 2020; Seresi et al., 2020). Jelen vizsgálat a kutatások azon irányához kapcsolódik, amelyek longitudinálisan elemzik a távolléti és hibrid oktatást. Kutatási célunk feltárni azokat a megfontolásra érdemes tapasztalatokat, pedagógiai, pszichológiai, módszertani megoldásokat, amelyek a távolléti és hibrid oktatás alatt jelentek meg a pedagógusképzésben, és amelyek segítik a hallgatókat és az oktatókat a tanulási, oktatási céljaik hatékony és eredményes elérésében. Az alábbi kérdésekre kerestük a választ: (1) Hogyan látják a hallgatók, melyek azok a jó módszertani megoldások, amelyek a saját pedagógiai munkájukba is továbbvihetők a jövőben? (2) Milyen módszertani megoldásokat javasolnak megőrizni az oktatók számára? (3) Mit fogalmaznak meg, hogyan reflektálnak az oktatók saját tevékenységükre? Mit tanultak, hogyan fejlesztették digitális kompetenciáikat, módszertani megoldásaikat? Online kérdőíves kutatásunkban hallgatókat (N₁=609; N₂=285; N₃=284) és oktatókat (N₂=34; N₃=23) kérdeztünk meg egy pedagógusképző karon nyílt és zárt végű kérdésekkel négy fázisban 2020. április és 2021. június között. (A negyedik adatgyűjtés még tart.) Az adatok statisztikai elemzése SPSS programmal történt, a nyílt végű kérdésekre adott válaszokat a tartalomelemzés módszerével dolgoztuk fel. Kialakított fő szempontjaink: tananyagszervezés, tanulásmódszertani megoldások, élményszerűség, tanulástámogató rendszerek, „személyesség” az online térben, értékelés. A hallgatók többféle tanulástámogató rendszert és sok online platformot ismertek meg kurzusaik során, amelyeket bizonyos tevékenységekben saját maguk is alkalmaztak (pl. tanítási gyakorlat). Véleményeik között megfontolásra érdemesek az online térben is megvalósítandó differenciált értékelésre, visszajelzésre vonatkozó észrevételek. A felsőoktatásban dolgozó oktatók válaszait elemezve a távolléti oktatásban kiemelkedő tanulságok leginkább a digitális megoldások iránti attitűd változásában és a tanulásmódszertani megoldásokban jelentek meg. A kutatás eredményei alapján hasznos, akár online térben is alkalmazható pedagógiai, pszichológiai és módszertani tapasztalatok: személyes kapcsolat, interaktivitás érdekes feladatokkal, értékelőtábla alkalmazása, online elérhető tananyagbázis kiépítése és különféle tanulástámogató rendszerek alkalmazása a tananyagba beépítve.

A kutatást az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja támogatta.

SZ8 – KÖZMŰVELŐDÉSI KUTATÁSOK

Elnök: *Juhász Erika*
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Opponens: Márkus Edina
Debreceni Egyetem

Szimpózium-előadások**Kulturális és társadalmi tőkeinvestálások a közművelődésben**

Kuthy-Megyesi Judit
Debreceni Egyetem Nemzeti Művelődési Intézet

Közösségi és kulturális tanulás Magyarország közösségi színtereiben

Ponyi László
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Közművelődési szakemberek pályakép vizsgálata egy képzést kísérő kutatás keretében

Benkei-Kovács Balázs
Budapesti Gazdasági Egyetem Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar

Juhász Erika
Debreceni Egyetem Nemzeti Művelődési Intézet

Közművelődés koronavírus járvány idején

Juhász Erika
Debreceni Egyetem Nemzeti Művelődési Intézet

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Juhász Erika

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A közművelődés tudományos kutatásai a szakterület felsőoktatási szakjainak (népművelés, majd közművelődési előadó) megjelenésével, az 1950-es években indultak el Magyarországon. Az eltelt 70 év alatt a közművelődési kutatások változó támogatottsággal, intenzitással zajlottak, elsősorban egyetemi kutatóhelyekhez kapcsolódóan. 2012-ben a közművelődés 1949 óta működő szakmai-módszertani háttérintézménye, az akkori nevén Magyar Művelődési Intézet új vezetőt kapott, és ezzel elindult egy tudatos építkezési folyamat, amely pár éven belül egy valóban erős szakmai-módszertani háttérintézménnyé alakította az ekkorra már Nemzeti Művelődési Intézetet. Az eltelt időszak 10 évében a kutatási terület egyre inkább megerősödött, mára egy regionális kutatóhálózattá bővült: a regionális kutatók mellett egy központi kutatási csapat koordinálja a közművelődési statisztika adatgyűjtését, adattisztítását, elemzését, és számos kisebb-nagyobb helyi és megyei kutatás mellett évente átlagosan 12-16 országos, valamint 3-4 Kárpát-medencei kutatás zajlik a közművelődés különböző aspektusainak alap- és alkalmazott kutatása érdekében. Szimpóziumunk négy nagyobb kutatás néhány főbb eredményét mutatja be, amellyel érzékeltetni kívánjuk a közművelődési kutatások sokszínűségét, összetettségét. A kutatásokra tudományos, tudáspolitikai és szakmapolitikai elemzések, fejlesztőfolyamatok épülnek, amelyek egyik oldalról erősítik a közművelődés elméleti-tudományos megalapozottságát, másik oldalról a közművelődés szakmafejlesztéséhez járulnak hozzá. A szimpózium első elméleti megalapozómunkája a „Kulturális és társadalmi tőkeinvestálások a közművelődésben” címet viseli, és a kulturális és társadalmi tőkeelméletek közművelődésben releváns vonatkozásait dolgozza fel. Ez elméleti viszonyítási pontot nyújt a második előadáshoz, amely a közösségi és kulturális tanulás lehetőségeit vizsgálja intézményi kérdőívek mentén Magyarország 912 felmért közösségi színterében. Egy szervezet felépítésében a tárgyi, infrastrukturális kereteket az ott dolgozó szakemberek mozgatják a tevékenységek érdekében. A szakemberek és leendő szakemberek vizsgálatának egyik meghatározó kutatását mutatja be Benkei-Kovács Balázs és Juhász Erika „Közművelődési szakemberek pályaképvizsgálata egy képzést kísérő kutatás keretében” című előadása. Az intézményekben zajló tevékenységeket, az ún. közművelődési alapszolgáltatásokat és azok átalakulását pedig a negyedik előadásban Juhász Erika vizsgálja. Összességében 10 körben mértük fel a magyarországi közművelődési intézmények válaszait a világjárvánnyal kapcsolatban. A szimpózium négy, számos konklúzióval záruló országos kutatást mutat be, emellett pedig egy Kárpát-medencei közművelődési kutatóhálózatot, ami akár jó gyakorlat is lehet más szakterületek, elsősorban a konferencia témájához illeszkedően a neveléstudomány különböző részterületei részére.

A kutatást a Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési Tudományos Kutatási Programja támogatta.

KULTURÁLIS ÉS TÁRSADALMI TŐKEINVESTÁLÁSOK A KÖZMŰVELŐDÉSBEN

Kuthy-Megyesi Judit

Debreceni Egyetem Nemzeti Művelődési Intézet

Kulcsszavak: kulturális és társadalmi tőke; kulturális tanulás; közművelődés

A közművelődésben megszülető, s a társadalom képesség- és népességmegtartó erejét elősegítő tanulási folyamatok a kulturális tanulás (Juhász & Szabó, 2016) eszközrendszerének segítségével ábrázolhatók. A kulturális ágazat részeként a magyar közművelődés intézményhálózata a kulturális tőke gazdagításában meghatározó funkciókkal bíró szereplő. Ebben a nem formális, illetve informális tanulási környezetben a bourdieu-i kulturális tőke (különösen az inkorporált és az intézményesült kulturális tőke típusa) (Bourdieu, 1999) párhuzamosságot mutat a közművelődési alapszolgáltatások (20/2018. évi EMMI r.) értéktartó, értékteremtő és értéktartó céljaival. A kulturális tőkegyarapítási és újrateherelési folyamatok mellett a szakterületben társadalmi tőkeinvestálások is permanensen beazonosíthatók a közművelődés művelődőközösségei révén, illetve a közművelődési alapszolgáltatások biztosítása során. Elméleti munkánkban egyrészt az egyes tőkeelméletek (Bourdieu, 1986, 1999; Coleman, 1988; Dewey, 1915; Fukuyama, 1997; Hanifan, 1916; Lenski, 1961; Loury, 1977; Putnam, 1993, 2000) mentén mutatjuk be a közművelődésben megvalósuló, kulturális tanulásban rejlő kulturális és társadalmi tőkegyarapítási folyamatokat. Majd előadásunk második részében összegezzük, hogy a közművelődési intézményrendszerben felhalmozódó kulturális és társadalmi tőke hátránykompenzáló funkciói (Kozma et al., 2015; Juhász & Szabó, 2016) milyen formában jelennek meg a magyarországi régiók közművelődési intézményeiben, az egyes társadalomföldrajzi sajátosságok hasonlóságai és különbségei mentén (Csongor, 2019; Juhász & Zelei-Pintér, 2018; Kleisz & Dóri, 2018; Marosán & Márkus, 2020). Elméleti munkánkban ismertetjük, hogyan érvényesülnek a közművelődési rendszerben felhalmozódó kulturális és társadalmi tőke hátránykompenzáló funkciói a kulturális tanulás segítségével. Bemutatjuk, hogy az eddigi kutatási eredmények és elméletek tükrében az országos intézményhálózat az adott térség társadalomföldrajzi (a helyi társadalom életjelenségeinek, folyamatainak) sajátosságainak adaptálására törekszik, a közművelődési intézményrendszer kulturális tanulási folyamataiban a tevékenység- és célrendszer egyes elemei között prioritásbeli különbségeket tapasztalhatunk a térségbeli igényekhez való alkalmazkodással. Vizsgálatunk elméleti jelentőségét a közművelődési alapszolgáltatások és a tőkeelméletek párhuzamosságának kritikai leírása adja, gyakorlati hasznosíthatóságát pedig a regionális társadalomföldrajzbeli különbségek kulturális tanulás menti beazonosítása teremti meg a megújult intézményrendszer tükrében.

KÖZÖSSÉGI ÉS KULTURÁLIS TANULÁS MAGYARORSZÁG KÖZÖSSÉGI SZÍNTEREIBEN

Ponyi László

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: közösségi tanulás; kulturális tanulás; közművelődés

A kutatás – egy nagyobb országos vizsgálat keretén belül – a közművelődési közösségi szinterek kulturális tanulási aktivitásait és az LLL-tevékenységek hatását vizsgálja számos változó segítségével. A kutatás elméleti kereteiben a kulturális tanulást olyan tanulási formának tekintjük, amely többek között a kulturális intézményrendszerben megvalósuló nem formális, és informális tanulási tevékenységeket és folyamatokat jelent (Juhász, 2017; Juhász & Kenyeres, 2018; Juhász & Szabó, 2016). A közösség érdekében végzett cselekvések során létrejövő interakciókat olyan sajátos tanulási folyamatnak tekintjük, amely közösségi tanulásnak nevezhető (Forray et al., 2015). A közösségi művelődés dimenziójában a kulturális és közösségi tanulás jellemzően az alkotó-, művelődő-közösségekben, a klubok, körök, szakkörök, a képzések, ismeretterjesztés, táborok, kiállítások, műsorok, rendezvények különböző alkalmain valósul meg (Ponyi, 2020). A módszerek tekintetében a kulturális tanulás fogalmi hátterének és értelmezési keretének kialakításához dokumentumelemzést alkalmaztunk. Továbbá online kérdőív módszerével mértük fel a közösségi szinterekben megvalósuló kulturális és közösségi tanulás jellemző paramétereit. A kutatás 2020. 08. 27. – 2020. 11. 15. között zajlott, az elemszám 912 közösségi szintér. A szinterek tanulmányozásához felhasználtuk az Országos Statisztikai Adatszolgáltatás közművelődést érintő 2019. évi és korábbi idősoros adatait is. Az eredmények vonatkozásában a közösségi szinterek meghatározóak a kulturális tanulás folyamataiban. Ennek alapvető hordozói a szinterekben tevékenykedő alkotó-, művelődő-közösségek. A közösségi szinterekben a 2019-es évben közel 43 000 tanulási alkalom valósult meg. A legnagyobb arányban a klubok, szabadidős csoportok tanulási alkalmainak száma jelentkezett. 2019-ben közel 2 250 000 fő vett részt különböző tanulási tevékenységekben. A legtöbb résztvevő bemutatókon és előadásokon, valamint kiállításokon vett részt. A legnépszerűbb tanulási alkalmak a kultúra és művészet, a hobbi és szabadidő-tevékenység, az egészség, a sport és az informatika. A kutatás alapján a közösségi szinterek közel fele egyáltalán nem végez formális képzéseket. A leggyakrabban előforduló képzés informatikai jellegű. Az elméleti, oktatási és társadalmi relevanciák tekintetében az elméleti és empirikus következtetések, vizsgálati dimenziók és mérőszámok alkalmasak a tanulás társadalmi és gazdasági hatásait is mérni. Úgy gondoljuk, hogy a korábbi és jelen kutatásunk alapján képzett kulturális tanulási index alkalmas lesz az összehasonlításra és különböző összefüggések feltárására egy adott régió társadalmi-gazdasági indexével. (Juhász & Szabó, 2016). A vizsgálatok alapján a kulturális és közösségi tanulás természetesen és jellemző módon van jelen a hagyományos közművelődési tevékenységekben is. Megfordítva azt is mondhatjuk, hogy ezek a tevékenységek a közösségi tanulás jellemző formái a közösségi szinterekben.

KÖZMŰVELŐDÉSI SZAKEMBEREK PÁLYAKÉPVIZSGÁLATA EGY KÉPZÉST KÍSÉRŐ KUTATÁS KERETÉBEN

Benkei-Kovács Balázs *, Juhász Erika **

* Budapesti Gazdasági Egyetem Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar

** Debreceni Egyetem Nemzeti Művelődési Intézet

Kulcsszavak: pályakép; közművelődés; szakmai motiváció

A Nemzeti Művelődési Intézet által 2020. január és március eleje között megvalósított képzést kísérő kutatás fókuszában a felnőtt tanulók közművelődési szakmával kapcsolatos gondolkodásának feltérképezése állt. A kutatás tematikailag kötődik Diósi (1998), Hidy (2001), Beke (2001), Kleisz (2005) és Furulyás (2007) előzménykutatásaihoz. Az elmúlt két évtized kutatásait áttekintve elmondható, hogy a területen fontos cél volt a közművelődési szakemberek, korábban népművelők, szakmai pályaképének vizsgálata. Ezek a kutatások azonban nem tudták integrálni azokat a jelentős fejlesztéseket és változásokat, amelyek a szakmához kapcsolódóan az elmúlt évtized során mentek végbe, aktuálissá vált egy a szakmai professzióval kapcsolatos átfogó vizsgálat készítése. A szakmai professzió területén (Schön, 1983) a pályaképhez tartozó attitűdök változásáról szeretne ez a felmérés egy állapotfelmérést adni egy olyan időszakban, amikor már megjelentek az állami szabályozásban a közművelődési alapszolgáltatások (20/2018. (VII. 9.) EMMI rendelet). Az adatfelvétel ugyanakkor még a Covid19-világjárvány kitörése előtt készült, mielőtt globális módon megkérdőjeleződtek volna a közösségek építésével és szervezésével kapcsolatos korábbi paradigmák. A kvalitatív tartalomelemzés módszertanát felhasználva (Babbie, 2017; Saldana, 2009), az országos mintában a Nemzeti Művelődési Intézet képzéseinek résztvevőit (N=270) vontuk be, összesen 11 képzési helyszínről. Az adatgyűjtés a strukturált interjú technikához hasonlóan történt, azonban írott formában, 5 fontosabb témakörben küldték el esszé típusú válaszaikat a résztvevők: (1) szakmakép és munkatapasztalat; (2) szakmai és tanulási motiváció, személyes fejlődés; (3) a szakmai munkával kapcsolatos pozitív és negatív attitűdök; (4) távolabbi szakmai célok, pálya- és jövőkép; (5) a szakma általános presztízse és a szakmai közösség egysége. A vizsgálat során közel 150 tematikus kód segítségével dolgoztuk fel az esszéket az Atlas.ti tartalomelemző szoftverben. Eredményként a mintában részt vevő tanulók differenciált pályaképe rajzolódik ki: a központi témához tartozó nézeteket két nagyobb kategória mentén vizsgáltuk meg (a szakma megítélése és meghatározása, illetve a pályakép szubjektív, személyes elemei) 31 kiemelt fontosságú kód felhasználásával. Emellett azonosításra kerültek a szakmai motivációval, a hivatástudattal, a közművelődési szakma sokszínű szereprepertoárjával, valamint a munkavállalói nézőpontból kiemelt szakmai pozitívumokkal és negatívumokkal összefüggő vélemények fontosabb klaszterei. A pályaképvizsgálat eredményei jól tükrözik számunkra, hogyan alakul át napjainkban a közművelődési szakemberekről alkotott kép, egy a téma iránt elkötelezett célcsoport gondolkodásmódjában.

KÖZMŰVELŐDÉS KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY IDEJÉN

Juhász Erika

Debreceni Egyetem Nemzeti Művelődési Intézet

Kulcsszavak: koronavírus-járvány; közművelődés; kulturális tanulás

A közművelődés története a lokális és nemzeti identitásukat őrző közösségek építésére épít (Durkó, 1990; Juhász, 2016). Intézmény- és tevékenységrendszere számos átalakuláson ment keresztül mai formájának kialakulásáig (Kovalcsik, 1986; Sári, 2004; Szabó, 2011). Szakemberképzése elért professzionalizációja egyik lehetséges csúcspontjához: az ún. „bolognai folyamatban” (vö. Hrubos, 2002, 2021) minden szinthez kötődően kialakult és megerősödött a képzési rendszerben mind a szakképzés, szakmai képzés, mind a felsőoktatás BA, MA, PhD képzéseiben (Juhász, 2016; Juhász & Pete, 2018). Mindennek ellenére folyamatos alakuláson, fejlődésen megy keresztül, mivel a mindenkor aktuális társadalmi-gazdasági helyzetre reagálva reziliens rendszert alkot (vö. Forray, 2014; Homoki, 2016). A koronavírus-járvány minden területen jelentős változásokat hozott az elmúlt több mint egy évben, és ez súlyos hatásokat okozott a közösségek életében is, ami nem csak közösségek széteséséhez, létszámcsökkenéséhez vezetett, hanem a közösségek tagjainak társadalmi, szociális, sőt egészségügyi helyzetének meggyengüléséhez (Juhász & Gégény, 2020). A Nemzeti Művelődési Intézet kapcsolatot tart az ország 3155 településén működő közösségi színtérrel és közművelődési intézménnyel, amellyel lefedjük az ország teljes területét. A koronavírus-járványra való reakciókat az első és második járványhullámban is folyamatosan mérjük: feltárjuk, hogy ez a közösségi hálózat hogyan reagál a koronavírus-járványra, az annak hatására életbe léptetett prevenciós intézkedésekre, hogyan tudja megtartani és támogatni közösségeit, milyen kulturális tanulási folyamatokat indít be ennek mentén. A Nemzeti Művelődési Intézet kérdőíves felhívására minden körben legalább 1500 települési válasz érkezett, amivel legalább a felét elértük az ország településeinek. A felmérés a helyzetképkalkotáson túl számos szakmafejlesztési folyamatot előkészített, a módszertani fejlesztésektől a szektor támogatására irányuló kormányzati támogatásokig. Az előadásban a lezajlott (jelenleg, az absztrakt írásának időpontjában 10 kör zajlott le a kutatásból) kutatás módszertanát, fő eredményeit és a ráépülő fejlesztési folyamatokat egyaránt bemutatom idősoros elemzéssel. A kutatás eredményeit az első járványhullám után tanulmányban összegeztük (Juhász & Gégény, 2020), ezt folytatjuk a második járványhullám (remélhetőleg) vége felé érve. A kutatás első köreinek eredményeire építve a szektor kormányzati támogatásait növelni tudtuk, és új módszertani-szakmai fejlesztések, ún. társadalmi innovációk (vö. Kozma, 2018) is elindultak, többek között a kihívásokra felkészítő online képzések, a www.jogyakorlaton.hu, valamint a www.aszakkor.hu online felületek. Ezeknek a bemutatásával is tudjuk támogatni azt a folyamatot, hogy egy elméleti alapvetésekre épülő, empirikus kutatásra hogyan tudunk egy szakmaterületen fejlesztési, innovatív folyamatokat elindítani.

SZ9 – EGY (MAJD NEM) TÖKÉLETES SZIMPÓZIUM: A PERFEKCIONIZMUS POZITÍV ÉS NEGATÍV FORMÁI, HATÁSAI ÉS KAPCSOLATAI

Elnök: *Kasik László*
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
Szegedi Tudományegyetem Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Opponens: *Zsolnai Anikó*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Szimpóziium-előadások

A perfekcionista önbemutató és összefüggései

Nagy Zoltán
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

D. Molnár Éva
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
Szegedi Tudományegyetem Szociális Kompetencia Kutatócsoport

A szociális probléma-megoldás és a perfekcionizmus serdülőkorú kapcsolata

Kasik László, Gál Zita
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
Szegedi Tudományegyetem Szociális Kompetencia Kutatócsoport

A perfekcionizmus kapcsolata középiskolások mentális egészségmutatóival, kiemelten a nem szuicidális önsértéssel

Reinhardt Melinda
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet,
Zuglói Egészségügyi Szolgálat, Gyermek- és Serdülőpszichiátria

Versengési attitűdök és perfekcionizmus kiemelkedő tehetségek körében

Fülöp Márta
Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet,
Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kasik László

*Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
Szegedi Tudományegyetem Szociális Kompetencia Kutatócsoport*

A perfekcionizmus napjainkban igen sok megközelítés, modell és ennek megfelelően számos mérőeszköz által vizsgált jellemző, melynek gyakrabban elemzik negatív, mint pozitív hatásait, illetve egyre több kutatás foglalkozik a perfekcionizmus – akár negatív, akár pozitív – formáinak más személyiségjellemzőkkel való kapcsolatával. A szimpózium előadásaiban bemutatott kutatások ezekhez a főbb vonulatokhoz illeszthetők. Mindegyiknek igen fontos üzenete, hogy a perfekcionizmussal – megjelenésével, okaival, hatásaival, kezelési lehetőségeivel – az eddigieknél sokkal mélyrehatóbban szükséges foglalkozni az iskolai évek alatt. Az első kutatás célja annak feltárása volt, milyen összefüggéseket mutat a perfekcionista énbemutató a társas önértékeléssel, az önhátráltatással, valamint a szülői nevelési stílussal serdülők körében. Az eredmények alapján az alacsonyabb társas önértékeléssel rendelkező diákok számára fontosabb, hogy környezetük ne lássa őket hibázni, valamint kudarcaikat, nehézségeiket sem osztják meg társaikkal, és a szigorú autoriter családban nevelkedett tanulók körében a legerősebb a perfekcionista önbemutató. A szimpózium második előadása a serdülőkori szociálisprobléma-megoldás és a maladaptív perfekcionizmus kapcsolatáról szól. A vizsgálat legfontosabb eredménye, hogy ebben az életkori szakaszban egyre szorosabb az összefüggés a maladaptív perfekcionizmus, a társas probléma negatív megítélése és annak elkerülése között. A harmadik kutatás célja a multidimenzionális perfekcionizmus különböző mentális egészségmutatókkal való kapcsolatainak feltárása volt serdülők körében. Az eredmények alapján a perfekcionizmus maladaptív komponense rizikófaktor a rosszabb lelki egészségmutatók, főként a nem öngyilkossági szándékkal végzett önsértés esetében, ezzel szemben a perfekcionizmus adaptív formája képes növelni a szubjektív jóllét szintjét. A negyedik kutatás során az adaptív és a maladaptív perfekcionizmus versengési attitűdökkel való összefüggését vizsgálták kiemelkedően tehetséges fiatalok körében. A kiemelkedő tehetségek gyakran vesznek részt versenyeken, ez egyben a kiválogatás eszköze is. A „tökéletes” teljesítmény versenyhelyzetekben elvárt, ezért nagyon lényeges, hogy a kiemelkedő tehetségre jellemző-e a perfekcionizmus, és ha igen, akkor annak mely formája.

A PERFEKCIONISTA ÖNBEMUTATÁS ÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI

Nagy Zoltán *, D. Molnár Éva **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
Szegedi Tudományegyetem Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Kulcsszavak: perfekcionizmus; perfekcionista önbemutató; önhátráltatás; szülői nevelési stílus

A perfekcionizmusra a kutatók leggyakrabban vonásként hivatkoznak, így a személyiség viszonylag állandó és veleszületett részeként vizsgálják, azonban ez a megközelítés nem tudja árnyaltan kifejezni, hogy a perfekcionizmus miként befolyásolja a perfekcionista viselkedését társas helyzetekben. A perfekcionista önbemutató a perfekcionizmus személyközi megnyilvánulása, azok a viselkedésformák és viselkedéshez kapcsolódó érzelmek, amelyekkel a perfekcionista a saját megítélését próbálja azzal javítani, hogy környezetük elől elrejtik tökéletlenségeiket, valamint egy idealizált képet kommunikálnak magukról. Ám ezért általában nagy árat kell fizetniük, mivel azok körében, akik számára nagyon fontos, hogy tökéletes képet mutassanak magukról, gyakrabban fordul elő étkezési és testképzavar, valamint szorongás, depresszió és elszigetelődés. Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk, milyen összefüggéseket mutat a perfekcionista önbemutató a társas önértékeléssel, az önhátráltatással, valamint a szülői nevelési stílussal. Az adatgyűjtés 2019 szeptemberétől decemberéig tartott 192 középiskolás részvételével, egy részük online (N=124), egy részük papíron (N=68) töltötte ki a kérdőívcsomagot. A perfekcionista önbemutató (PSPS-Jr, Hewitt et al., 2011), a társas önértékelés (SSES, Repisti & Kerla, 2011), az önhátráltatás (ASHS, Urdan & Midgley, 2001) és a szülői nevelési stílus (PAQ, Buri, 1991) magyarra fordított változatait alkalmaztuk, valamint 11, iskolai elégedettséggel és továbbtanulással kapcsolatos kérdést használtunk. Az eredmények alapján az alacsonyabb társas önértékeléssel rendelkező diákok számára fontosabb, hogy környezetük ne lássa őket hibázni, valamint kudarcaikat és nehézségeiket sem osztják meg társaikkal, ami a lányokra jellemzőbb. Az önhátráltatás és a perfekcionista önbemutató között pozitív a kapcsolat, aminek oka lehet az, hogy mindkét fogalom célja a társas környezet megítélésének befolyásolása. Így azok a diákok, akik tökéletes képet akarnak mutatni magukról, arra is ügyelnek, hogy amennyiben mégis kudarcot vallanak, társaik ne gondolják róluk, hogy a kudarc képességeik hiányából fakad. A szigorú autoriter családban nevelkedett tanulók körében a legerősebb a perfekcionista önbemutató, ami abból adódhat, hogy az autoriter családokban gyakoribb a gyermek büntetése a nem megfelelő viselkedés vagy a rossz jegy miatt, ami miatt kialakul a gyermekekben, hogy tökéletesnek kell tűnniük, ha azt akarják, hogy szeressék őket. Az autoritativ (flexibilis) családok gyermekei az autoriter családokkal ellentétben nem érzik szükségét hibáik eltitkolásának, ami magasabb önértékelésükből fakadhat.

A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÁS ÉS A PERFEKCIONIZMUS SERDÜLŐKORI KAPCSOLATA

Kasik László, Gál Zita

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
Szegedi Tudományegyetem Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Kulcsszavak: maladaptív perfekcionizmus; szociálisprobléma-megoldás; serdülők

A serdülőkorú maladaptív perfekcionista problémamegoldásának egyik markáns jellemzője a hosszú távú elkerülés (a teljes lezárás mint cél), mivel úgy érzik, képtelenek tökéletesen megfelelni a saját maguk és gyakran a szülők általi elvárásnak: a lehető legjobban, leghatékonyabban megoldani a problémát. Az előadásban ismertetett 2019-es és 2020-as kutatás során azt vizsgáltuk, mi jellemzi az elsősorban önmagával szemben támasztott elvárásoknak való nem megfelelés okozta maladaptív perfekcionizmussal jellemzett serdülők (11-12, 14-15, 17-18 évesek; N=455) társas problémáinak megoldását. A szociálisprobléma-megoldás mérésére az SPSI-R-t (Social Problem Solving Inventory-Revised, D’Zurilla et al., 2002) alkalmaztuk, mellyel a negatív és a pozitív problémaorientáció, valamint a racionális, impulzív és elkerülő megoldói stílus jellemzői tárhatók fel. A perfekcionizmus mérésére a Frost-féle kérdőívet (FPS, Frost et al., 1990), a Majdnem Tökéletes Skálát (APSR, Slaney et al., 2001) és a Big 3 Perfekcionizmus Kérdőívet (BTPS, Smith et al., 2016) használtuk. Ezek együttes használatával részletes képet kaptunk a magamtól való elvárások, a rendezettség/fegyelem szükségességének és a megfelelés hiányának érzése; valamint a merev, az önirányultságú és a narcisztikus perfekcionizmus sajátosságairól. Mindegyik mérőeszköz mind a három életkorban megbízhatóan mért. Az Frost-féle kérdőív alapján maladaptív perfekcionizmussal jellemzett diákok a másik két kérdőív alapján is túlzottan magas és önmagukat hátráltató tökéletességre törekednek. Mind a három életkorban igen magas a negatív orientáció és a perfekcionista jellemzők közötti pozitív összefüggés, ami a 11-12 éveseknél igen szembetűnő, hiszen a nem perfekcionista 11-12 évesek körében a pozitív orientáció értéke magasabb. A negatív orientáció és az elkerülő megoldói stílus a 14-15 és a 17-18 évesek körében szoros kapcsolatban áll ($r=0,45$ és felette) a merev és az önirányultságú perfekcionizmussal (BTPS), valamint a megfelelés hiányának érzésével (APSR). A külföldi kutatási eredményekkel megegyezően ezek az adatok is arra hívják fel a figyelmet, hogy az intézményes nevelésnek mindenképpen szükséges a jelenleginél mélyrehatóbban foglalkoznia a tökéletességre törekvés serdülőkori okaival, alakulásával és következményeivel, hiszen egy alapvető viselkedésformával, a társas problémák megoldásával egyre szorosabb a kapcsolata ebben az életkori szakaszban, és feltételezhető, hogy e kapcsolat kevésbé hatékony életvezetést eredményez.

A kutatás alatt Kasik László Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban és ÚNKP (Bolyai+) ösztöndíjban részesült.

A PERFEKCIONIZMUS KAPCSOLATA KÖZÉPISKOLÁSOK MENTÁLIS EGÉSZSÉGMUTATÓIVAL, KIEMELTEN A NEM SZUICIDÁLIS ÖNSÉRTÉSSEL

Reinhardt Melinda

*Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; Zuglói Egészségügyi Szolgálat,
Gyermekek- és Serdülõpszichiátria*

Kulcsszavak: serdülõk perfekcionizmusa; mentális egészségmutatók; nem öngyilkossági szándékkal történõ önsértés

A diszpozicionális perfekcionizmus többdimenziós jelenség, amely a személy önmagával szemben állított magas sztenderdjei (perfekcionista törekvések) mellett túlzott, akár irreális elvárásokat (perfekcionista aggodalmak) is magában foglalhat. Azt, hogy a személyiségmûködésben a perfekcionizmus adaptív vagy maladaptív vonulata a meghatározó, a két komponens aránya határozza meg. A perfekcionizmus adaptív és maladaptív formái a mentális egészséggel és a teljesítménnyel eltérõ módon kapcsolódnak össze. Az utóbbi évek szakirodalmában a perfekcionizmus maladaptív vonulata transzdiagnosztikus tényezõként jelent meg, azaz különbözõ pszichopatológiai jelenségek rizikó- és fenntartó faktoraként. Kutatásunk célja a multidimenzionális perfekcionizmus különbözõ mentális egészségmutatókkal való összefüggéseinek feltárása volt serdülõk körében. Kiemelt fókuszként határoztuk meg az adaptív és a maladaptív perfekcionizmus szerepének vizsgálatát a nem öngyilkossági szándékkal történõ önsértésben, mert közösségi serdülõmintákban mind a perfekcionista beállítódás, mind az önsértés növekvõ tendenciáját azonosították. Vizsgálatunkban 9., 10., 11. és 12. évfolyamos tanulók (N=1015) vettek részt. A perfekcionizmus adaptív és maladaptív komponensét a Majdnem Tökéletes Skála rövid változatával (Rice et al., 2014), az önsértõ viselkedést az Állítások az Önsértés Kapcsán Kérdõívvel (Klonsky & Glenn, 2009), a pszichés tüneteket a Képességek és Nehézségek Kérdõívvel (Goodman et al., 2003), illetve a mentális jóllétet a Serdülõ Mentális Egészség Kontinuum Skála rövid változatával (Keyes, 2006) mértük. A többszörös lineáris regresszió és bináris logisztikus regresszió alapuló eredmények szerint a maladaptív perfekcionizmus – az életkor, a nem, az évfolyam és az iskolai teljesítmény kontrollálása mellett – bejósolja a magasabb pszichés tünetszámnak ($F=68,29$; $p<0,0001$; $R^2=0,29$), valamint 10%-kal növeli meg az önsértés megjelenési esélyét ($OR=0,90$ [$0,87-0,93$]). Ezzel szemben az adaptív perfekcionista beállítódás alacsonyabb mentális betegség tünetszámmal és magasabb szubjektív jólléttel asszociálódik. Az eredmények alapján a perfekcionizmus maladaptív komponense rizikófaktorként határozható meg a rosszabb lelki egészségmutatók, fõként a nem öngyilkossági szándékkal végzett önsértés esetében, míg a perfekcionizmus adaptív vonulata képes növelni a szubjektív jóllét szintjét. Az összefüggések alapján a mentális egészség szûrésében és fejlesztésében iskolai közegben is megfontolandó a tanulók perfekcionizmusszintjének (adaptív, maladaptív, nem perfekcionista) azonosítása.

Reinhardt Melindát a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH az FK 138604 számmal elnyert pályázat keretében támogatja.

VERSENGÉSI ATTITÜDÖK ÉS PERFEKCIONIZMUS KIEMELKEDŐ TEHETSÉGEK KÖRÉBEN

Fülöp Márta

Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet,
Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: adaptív és maladaptív perfekcionizmus; tehetség; versengési attitűdök

Míg a szakirodalomban a perfekcionizmusnak inkább a maladaptív vonásait és következményeit szokták kiemelni, a kiemelkedő tehetségek esetében a perfekcionizmus a kiemelkedő teljesítménymotiváció és a valóban kiemelkedő tényleges teljesítmény egyik összetevője lehet. A tehetségfelismerés egyik legfontosabb eszköze a versenyeken történő részvétel, ezért nem mindegy, hogy ezeken a versenyeken a résztvevők milyen teljesítményt tudnak nyújtani. Ez összefügghet a versenyben részt vevők versengés iránti attitűdjével és adaptív vagy maladaptív perfekcionizmusával is. A versenyhelyzetekkel komfortos személyek jól, míg a versenyhelyzetektől szorongó és a veszéstől féltő versengéskeresők, valamint a versengés iránt közömbös személyek rosszabbul teljesíthetnek. Kiemelkedő versenysportolók és élsportolók között nem találtak nem perfekcionista (Reinhardt et al., 2019), illetve a tehetségesek és az eredményesen versenyzők szintén perfekcionista, ám adaptív módon Olajos et al., 2021; Stoeber et al., 2018). Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk a versengési attitűdök és a perfekcionizmus adaptív és maladaptív formái közötti kapcsolatot; feltárjuk, adaptív vagy maladaptív módon perfekcionista-e a kiemelkedő teljesítményt nyújtók; valamint van-e különbség a perfekcionizmus alapján a versenyeken kiemelkedően eredményes és nem kiemelkedően eredményes tehetséges fiatalok között. A vizsgálatban 13–39 éves (N=358, férfi), a MATEHETSZ által nyilvántartott tehetségprogramokban részt vevő fiatalok vettek részt. A résztvevők 2%-a jelezte, hogy nem vett részt komolyabb versenyeken, a fennmaradó 98% kétharmada legalább egy komolyabb versenyen kiemelkedően szerepelt (1–3. helyezés), míg harmaduk komolyabb versenyeken nem ért el 1–3. helyezést. A vizsgálat során három eszközt használtunk: Versengési Orientációk (Orosz et al., 2018), Majdnem Tökéletes Skála (APSR, Slaney et al., 2001), Perfekcionizmus Következményei Skála (Kim, 2010). A résztvevők döntő többsége (82%) perfekcionista-nak vallotta magát, ám ezen belül az egész mintát magas perfekcionizmus és annak pozitív következményei jellemezték. A perfekcionizmusnak a diszkrepanciát és a negatív következményeket tulajdonító változatát nem érezték magukra igaznak. A mintát nagyon erősen az önfejlesztő versengés jellemezte, és nagyon kevésbé vallották magukat versengéskeresőknek. Az eredményes és a nem eredményes versenyzők csoportját egyformán jellemezte az erős, de adaptív perfekcionizmus és az önfejlesztő versengés. A perfekcionizmus adaptív változatai pozitív összefüggést mutattak az önfejlesztő versengéssel, míg a maladaptív változatok a szorongó vagy a veszéstől való félelem miatti versengés kerülésével.

A kutatást a MATEHETSZ és az OTKA-K 135963 pályázat támogatta.

T1 – PROBLEM SOLVING AND PROBLEM-BASED LEARNING

Chair: *Krisztián Széll*
Eötvös Loránd University

Tematikus előadás /Tehatic session

The Effectiveness and Influential Factors of Problem-Based Learning Intervention on Critical Thinking Skills for Undergraduates: A Meta-Analysis

Yong Liu
University of Szeged Doctoral School of Education

Analyzing Complex Problem-Solving from a Behavioral Perspective: The Roles of Learning and Exploration Strategies

Wu Hao
University of Szeged Research Group on Learning and Instruction

Gyöngyvér Molnár
University of Szeged Institute of Education,
MTA–SZTE Digital Learning Technologies Research Group

The Role of Problem based Learning to Foster Students' Representational Competence in Physics Learning

Fitria Arifiyanti
University of Szeged Doctoral School of Education

Attila Pásztor
MTA–SZTE Research Group on the Development of Competencies

Spotlight on Preschoolers: Early Flexibility in Problem Solving

Katarzyna Bobrowicz
Lund University Department of Psychology,
University of Luxembourg Department of Behavioural and Cognitive Sciences

THE EFFECTIVENESS AND INFLUENTIAL FACTORS OF PROBLEM-BASED LEARNING INTERVENTION ON CRITICAL THINKING SKILLS FOR UNDERGRADUATES: A META-ANALYSIS

Yong Liu

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Problem-based Learning; Critical Thinking Skills; Meta-analysis

Results from previous studies on the effectiveness of problem-based learning (PBL) instructional intervention on critical thinking (CT) skills for undergraduates are inconsistent, and the influential factors of the effectiveness degree are urgent to be deeply explored. This study, based on the meta-analysis approach, synthesized 25 relevant empirical studies published between the year 2000 and 2020, and, after filtering and coding, yielded out 27 effect sizes, by combining of which, we have conducted a profound investigation on the degree of the effectiveness and its potential influential factors (such as sample size, sample type, students' major, maturity, nationality, intervention duration, instruments, and intervention type). The technical results showed that this meta-analysis has no publication bias (Egger bias=.65, $p>.05$) under a stable model with reliable results. However, it demonstrated certain heterogeneity ($\text{Chi}^2=255.32$, $\text{df}=26$, $p<.001$, $I^2=89.8\%$), which is caused by different instruments adaptations and mixed output targets. For the content results, the PBL intervention was proved to have strong effects on CT skills ($\text{SMD}=.710$, $p<.001$). Undergraduates' major, maturity, intervention duration, and adopted instruments were the influential factors with SMD and between-group variance p -values $<.05$, in which, (a) the intervention for sciences majors ($\text{SMD}=1.135$) was better than those in arts ($\text{SMD}=.812$) and much stronger than those in medical ones ($\text{SMD}=.499$); (b) that for juniors ($p>.05$) it was ineffective, but for seniors ($\text{SMD}=.931$) it was significant positive; (c) that with medium duration (half-semester) ($\text{SMD}=1.021$) a better effectiveness was witnessed than with a long one (equal to or more than one semester) ($\text{SMD}=.591$), and (d) that harnessing other kinds of instruments ($\text{SMD}=.854$) showed more obvious effectiveness than standardized California Critical Thinking Test (CCTST) ($\text{SMD}=.374$) and Watson–Glaser Critical Thinking Appraisal (W-GCTA) ($\text{SMD}=.369$) shows. Other potential factors were proved not to correlate with the degree of the effectiveness. To conclude, future studies can dig out the reasons behind the differences in discipline, maturity, intervention duration, and instruments, and how to promote CT skills for juniors. Moreover, it is better for future PBL interventions on CT skills to adopt medium duration with cautious instrument selection.

ANALYZING COMPLEX PROBLEM-SOLVING FROM A BEHAVIORAL PERSPECTIVE: THE ROLES OF LEARNING AND EXPLORATION STRATEGIES

Wu Hao *, Gyöngyvér Molnár **

** University of Szeged Research Group on Learning and Instruction*

*** University of Szeged, Institute of Education,
MTA–SZTE Digital Learning Technologies Research Group*

Keywords: Problem solving; Logfile analysis; Learning strategies

Problem-solving, especially complex problem-solving (CPS), is considered to be one of the most important 21st-century skills. Numerous studies have explored the potential behavioral influencing factors in CPS. For instance, Csapó and Molnár's (2017) study demonstrated that the learning strategies students use in their daily learning activities are correlated with their CPS achievement; moreover, some studies (e.g., Molnár & Csapó, 2018; Wu & Molnár, 2021) have found that students who are able to apply effective exploration strategies (i.e., vary-one-thing-at-a-time) in a CPS assessment are more likely to achieve higher performance. The aim of this study is twofold: (1) to identify the influence of students' learning strategies and exploration strategies on their CPS performance; and (2) to analyze the two kinds of strategy that influence CPS independently or interactively. Participants were drawn from the first year at a Hungarian university (N=1729). A CPS test (14 items, based on the MicroDYN approach) and a questionnaire which measured three learning strategies (elaboration, memorization, and control strategies) were delivered to the participants via the eDia platform. The internal consistency of the instruments was good (Cronbach's α : CPS: .87; learning strategies questionnaire: .75). Students were first clustered by K-means algorithm based on their answers on the learning strategies questionnaire. Six clusters were identified. 19.6% of students were frequent strategy users, applying all three learning strategies frequently in their daily learning activities, while 24.1% proved to be medium-frequent strategy users. Only 9.2% of students were low-frequent strategy users. Students in the remaining three clusters (47.1% in total) applied the three learning strategies with varied frequencies. The structured and coded log file data for the CPS test was used to analyze students' exploration strategies. Latent class analysis was used to find students whose exploration strategies showed similar patterns. Five qualitatively different class profiles were identified: proficient exploration strategy users (73.7%), rapid learners (7.1%), effective learners with a medium learning effect (1.3%), slow learners (6.5%), and low-level strategy users (11.4%). The two-way ANOVA results show a significant CPS performance difference between students in different exploration strategy class profiles ($F=243.86$, $p<.05$), but this was not the case for the different learning strategy clusters ($F=1.54$, $p>.05$). The interaction effect was non-significant ($F=.97$, $p>.05$), thus indicating that these two kinds of strategy do not interact on average. To sum up, the results shed new light on the role of behavioral features in CPS environments.

The research was funded by OTKA K135727 and EFOP-3.4.3-16-2016-00014.

THE ROLE OF PROBLEM BASED LEARNING TO FOSTER STUDENTS' REPRESENTATIONAL COMPETENCE IN LEARNING PHYSICS

Fitria Arifiyanti *, Attila Pásztor **

** University of Szeged Doctoral School of Education*

*** MTA–SZTE Research Group on the Development of Competencies*

Keywords: Problem-Based Learning; Representational Competence; Learning Physics

Problem-Based Learning (PBL) is one of the teaching approaches recommended in learning to improve students' performance. The effectiveness of PBL has been studied in different aspects of learning. However, there is a lack of studies in connection with representational competences in learning physics. This study investigates changes relating to students' representational competence skills in physics before and after an intervention applying PBL. Participants consisted of 178 students (53.9% boys) from high school level (Grade 11, aged around 15-16 years). Half of the students (n=89) formed the experimental group who learned the Work and Energy topic using PBL for four weeks. The control group learned the same topic but the teacher applied the Direct Instruction model. The students in the experimental group were given several problems to solve, and they needed to find the solutions using multiple representations. The teachers guided and helped the students during the problem-solving process if they had some difficulties. Pre-test and post-test were carried out assessing students' representational competences for both groups. The test consisted of five items, and for each item, students needed to use pictorial, physics, and mathematics representation. The correct answers in the test were scored and analyzed in dichotomous data, 1 (correct representation) and 0 (incorrect representation). Rasch measurement by stacking data with the simple logistic model (SLM) was applied to analyze students' representational competence change. We focused on measuring students' representational competence change by stacking placing in Time 1 and Time 2 score together vertically so that the dataset observed at individual level appears in Time 1 and Time 2 for each person with maintaining the same item difficulties level. The reliability of the test was good for the pre-test (Cronbach's $\alpha=.88$) and acceptable for the post-test (Cronbach's $\alpha=.69$). There was no significant difference in the pre-test achievements between the two groups. However, both groups' achievements significantly improved. Moreover, the experimental group significantly outperformed the control group in the post-test. The effect size of the training program was Cohen's $d=.50$. Our findings demonstrate an example of integrating the PBL model to develop students' representational competences in solving physics tasks. Further study should explore the far transfer effects of the intervention and the acquisition of content knowledge and the improvement of general thinking skills.

The research was funded by the University of Szeged.

SPOTLIGHT ON PRESCHOOLERS: EARLY FLEXIBILITY IN PROBLEM SOLVING

Katarzyna Bobrowicz

*Lund University Department of Psychology,
University of Luxembourg Department of Behavioural and Cognitive Sciences*

Keywords: Problem solving; Flexibility; Preschool

In this paper, a novel theoretical framework is proposed to organize and integrate previous empirical findings on early development of analogical transfer. Transferring knowledge across situations is a pivotal skill in dynamically changing environments that humans inhabit and shape. This ability drives human problem solving and innovativeness, as it allows for generalizing knowledge acquired in familiar, past solutions to any unfamiliar, present situation. The ability to detect common functional features and disregard other, functionally irrelevant information begins to develop in the first year of life, and markedly improves in toddlerhood and the preschool years. Although the ability to transfer knowledge across situations has been repeatedly investigated in toddlers and preschoolers over the last decades, these investigations lacked a unifying framework, obscuring the developmental timing of flexible problem solving. In this paper, a unifying framework is proposed and discussed in relation to previous findings, gaps in current state of knowledge and implications for concrete educational interventions. This framework builds on a distinction between ‘simple’ and ‘complex’ transfers. Although all generalization tasks require prioritizing relevant information over irrelevant information, the irrelevant information may play two different roles in transferring knowledge, namely, a distracting or a misleading one. Distracting information was consistently irrelevant under similar past circumstances and remains irrelevant in the present. Misleading information was relevant under similar past circumstances but is now irrelevant and therefore competes with the truly relevant information. Previous research suggests that the ability to disregard misleading information is more difficult, draws differently on executive functions and most likely develops later than the ability to disregard distracting information. The current paper furthers current understanding of how early the abilities critical to human behavioural flexibility develop. In the era of individual engagement in politics and social media, the ability to disregard misleading information is perhaps more important than ever before. Furthermore, focusing on individual problem-solving flexibility, promoted in the current project, has implications for changes in assessment of child’s achievement and progress in the schooling system. Since accumulating information is often prioritized in education over operating on such information, continuity between problem solving at the preschool level and critical thinking in adolescence may not be secured. Finally, shifting the current emphasis toward individual flexibility could, at least to some extent, hinder grouping children into performing below, on and above average and promote focusing on individual course of development, both in typically and atypically developing children.

The research was funded by Lund University, Sweden; Stiftelsen Professor Herman Siegvalds och Fru Hilma Siegvalds fond för pedagogisk och psykologisk forskning, Sweden; University of Luxembourg, Luxembourg

P1 – POSZTERSZEKCIÓ

Elnök: *Csima Melinda*
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Előadások**Női fogvatartottak motivációs és érdeklődési profil-jellemzői**

Ács-Bíró Adrienn
Pécsi Tudományegyetem

A Regula Benedicti és a Z-Generáció

Pálkuti Anikó
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A digitalizáció, mint egyes tehetségterületek összetartó ereje

Detre Zsuzsa
Székesfehérvári Teleki Blanka Gimnázium és Általános Iskola

Értékkutatás fiatal felnőttek körében a nevelésszociológia tükrében

Dinnyés Katalin Julianna, Pusztafalvi Henriette
Pécsi Tudományegyetem

Női labdarúgókapusok motivációjának megjelenése hazai sportfolyóiratokban

Móczik Alexandra Cintia, Patakiné Bősze Júlia
Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Az egészséges életmódhoz kapcsolható reklámok tapasztalatai sportszakosok között 15 év távlatában

Patakiné Bősze Júlia
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Az óvoda–iskola átmenetet segítő hazai publikált gyakorlatok elemzése

Fleisz-Gyurcsik Anita
Szegedi Tudományegyetem

Felnőtté vált középiskolás diákok szexuális attitűdjei és a barátok hatása

Zsoldos Márta
Pécsi Tudományegyetem EK Egészségtudományi Doktori Iskola

Pajor Attila
Simmelweis Egyetem ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

Zsoldos Krisztián
Dél-Budai Tankerületi Központ

Pusztafalvi Henriette
Pécsi Tudományegyetem EK Egészségfejlesztés és Népegészségtani Tanszék

NŐI FOGVATARTOTTAK MOTIVÁCIÓS ÉS ÉRDEKLŐDÉSIPROFIL-JELLEMZŐI**Ács-Bíró Adrienn***Pécsi Tudományegyetem*

Kulcsszavak: motiváció; érdeklődés; profil; női fogvatartottak; börtönoktatás; reintegráció

A büntetés-végrehajtás célja, hogy a hatékonysági mutatók, illetve a törvényi feladatmeghatározás teljesítése szerint a fogvatartottak reintegrációját bűnmegelőzési szándékkal segítse elő. Kutatásunk célja illeszkedik a reintegrációt támogató törekvések körébe. Célunk, hogy megismerjük a női fogvatartottak reintegrációját segítő oktatási-képzési lehetőségeket, illetve a képzések hatékonyságát befolyásoló egyéni és csoportos motivációs, illetve érdeklődési jellemzőket. A kutatás helyszíne a Kalocsai Fegyház és Börtön, a vizsgált célcsoportot pedig jogerősen szabadságvesztésüket fegyház, börtön végrehajtási fokozatban töltő, szabadulás előtt álló női fogvatartottak alkották (N=75). A vizsgálathoz a börtönoktatás rendszerébe egyszerűen beépíthető és a gyakorlatban alkalmazható mérőeszközöket választottunk: a Motivációs Profil Tesztet (Páskuné, 2017), valamint az Érdeklődés Térképet (Gyarmathy & Herskovits, 1999). Külföldi példák jól mutatják, hogy a belső motiváció/igény kialakítása ezen célcsoport esetében rendkívüli fontosságú. A fogvatartottak esetében az eddigi vizsgálatok rámutatnak arra (Hurry et al., 2005; Paul, 1991; Vacca, 2004), hogy főként negatív iskolai tapasztalattal rendelkeznek, amely az oktatásban való részvételük gátlótényezői lehetnek. A szociokulturális háttér mellett gyakoriak az eredménytelen tanulási szokások, a tanulási stratégiák hiánya vagy a tanulási nehézségek/zavarok. Az eredménytelenséget a kényszerközösségek negatív hatása tovább fokozza (Csukai, 2014; Kassai, 2008). Az Érdeklődés Térkép vizsgálati eljárás egyben a tanulási stílus pszichológiai jellemzőit is meghatározza. Megállapíthatjuk, hogy az érdeklődés általában gyakran változik, a bv. intézetben az elvárásokkal teli közeg feszültséget, míg a túlzott irányítás önállótlaniságot okoz. Eredményeink szerint az érdeklődési területek között az interperszonális, a nyelvi, a mozgásos és zenei területek hangsúlyosak. Motiválóan hatnak a tanulmányi kihívások, az érdekes feladatokkal való foglalkozás, azok sikeres megoldása, illetve a társas törődés és a teljesítményre vonatkozó visszajelzések. Mérésünkkel a célcsoport képzési igényeit érdeklődésük és motivációjuk vizsgálatával igyekeztünk azonosítani, amely alapot adhat egy valós eredményekre támaszkodó, megvalósítható, adekvát reintegrációs támogatásnak.

A REGULA BENEDICTI ÉS A Z-GENERÁCIÓ

Pálkuti Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: Regula Benedicti; bencés oktatás-nevelés; Z-generáció; lánynevelés

A klasszikus kvalitatív jellegű kutatáson alapuló tematikus előadás célja, hogy bemutassa azokat az eredményeket, amelyek a magyarországi bencés rend oktató-nevelő hivatásának hagyományőrző és egyben rugalmasan fejlődő, a kihívásokra gyorsan és eredményesen reagáló aspektusait bizonyítják. A középkori műveltséget a bencések alapozták meg egy olyan korszakban, amikor a Nyugatrómai Birodalom hanyatlása után szétesés jellemezte Európát, így a kontinens védőszentjeként is tekintünk Benedekre. A Benedek-rendiek szerzetesi közösségeikben máig áthagyományozták az általuk meghatározó értéknek tartott szellemi és kétféle munka összekapcsolását az „Ora et labora!”, azaz „Imádkozzál és dolgozzál!” jelmondatukkal, amely szerint élnek, és találják meg ma is értékeik 21. századi relevanciáit. Az oktatásban is meghatározó szerepet betöltő bencés rend fennmaradásának záloga évszázadok óta a hagyomány és az innováció. A titok egyik nyitja a benedeki Regula, amely a metaforikus nyelvezetének köszönhetően a hétköznapi életvezetésen túl a pedagógia számos területén hasznosítható. A bencések ereje kiemelkedő tudós szerzetes tanárainak is köszönhető. A teljesség igénye nélkül említjük Bierbauer Lipót, Blazovich Jákó, Börzsönyi Arnold, Czínár Mór, Cziráki László, Czuczor Gergely, Danczi Villebald, Ferenczy Viktor, Holenda Barnabás, Horváth Dori Tamás, Jáki Teodóz, Jáki Zénó, Jánosi Gyula, Jedlik Ányos, Méry Etel, Rónay Jácintay Ferenc, Legányi Norbert, Luif Otmár, Palatin Gergely, Rómer Flóris, Sárközy Pál, Vaszary Kolos nevét. A klasszikus bencés tanárok közös tulajdonsága a keresztény katolikus értékrend követése mellett a folyamatos önképzés, a széles körű műveltség, a holisztikus szemlélet, a fegyelem, a pontosság, a fiatal nemzedék iránti felelősségtudat. Kutatásom során a nőnevelést vizsgálom egy adott intézményben, három időintervallumban, retrospektív és összehasonlító módszerrel: (1) 1908–1918 között, amikor 10 év alatt 129 leány magántanuló tett sikeres érettségi vizsgát az intézményben; (2) Bánhegyi Jób OSB (1897–1979) pedagógiai pályafutásának idején, aki „Magyar nőírók” és „Nem vagy már kislány! A mai magyar leány életútja” címmel jelentetett meg irodalomtörténeti és neveléstudományi tanulmányokat; (3) 2005-től napjainkig, amikor a koedukációnak köszönhetően egyre több lány válhat maturandusszá. A kutatás új tudományos eredményei között megjelenik a bencés nevelés-oktatás múltja és jelene, különös tekintettel a nőnevelésre. Kutatásom célja választ keresni a következő kérdésekre: Mit üzen a Regula a Z-generáció diákjának és tanárainak? Melyek a bencés pedagógia sajátos nevelési-oktatási módszerei és eredményei, azok miként jelennek meg az iskola gyakorlatában? Hogyan hasznosíthatóak a jól bevált módszerek a mai magyar bencés nevelés és oktatás gyakorlatában? Mi tette és teszi vonzóvá a bencés iskolát a lányok számára?

A DIGITALIZÁCIÓ MINT EGYES TEHETSÉGTERÜLETEK ÖSSZETARTÓ EREJE

Detre Zsuzsa

Székesfehérvári Teleki Blanka Gimnázium és Általános Iskola

Kulcsszavak: tehetséggondozás; kettős különlegesség; digitális kreativitás

A 21. század pedagógiai paradigmája a tehetséggondozást is szemléletváltásra sarkallja, mivel a gyermeki megismerő tevékenység (ebből következően az átlagfeletti képességek megjelenése) megváltozott a digitális technikák és az infokommunikációs eszközök elterjedésével. Az elmúlt egy év hirtelen ránk szakadt digitális oktatása pozitív és negatív hatásokat indukált a tehetségek fejlődésében csakúgy, mint az őket nevelő pedagógusok módszertani tudásában és attitűdjében. A digitális készségek megszerzése és gazdagítása a szakemberek részéről azonban nem elegendő az egyre több különlegességet, eltérést mutató tehetségek felismeréséhez és gondozásához; ismerni kell a napjainkban alkalmazható tehetségmodelleket, amelyek egyike a hozott adottságokra és a szerzett képességekre hívja fel a figyelmet, míg másika az akciódús környezeti tényezők jelentőségét és az adaptivitást hangsúlyozza. Rendszerszemléletű előadásomban bemutatok egy olyan kettős különlegességű tehetséget, akinek átlagon felüli digitális képességeire (ezek kreatív megjelenésére) és önfejlődésére ösztönzőleg hatott az online tanulás, miközben reflektálok tehetségfejlesztő szaktanácsadói munkám e tanuló gondozásával eltöltött öt évére, amely alatt didaktikai megújulásom is megtörtént tanítványom meglehetősen ambivalens személyiségének köszönhetően. Feltárom életútja bio-, pszichoszociális hátterét a család együttműködő támogatásának köszönhetően, ezzel párhuzamosan ismertetem az iskola mint környezeti tényező jelen erősségeit és hiányosságait, továbbá egy nem tehetségazonosítás céljából készült IQ-teszt esszenciális értékét, amely egyrészt magyarázatot adott a viselkedészavarra, másrészt megerősítette a tehetség érzelmi, spirituális intelligenciájának alkotóerejét a digitális erőterben. Elemzem azon közös interakcióinkat, amelyekben láthatóvá válik az egyéni érése és fejlődésre szánt türelem, a gyermeki agy működésének megismerésén alapuló nevelés, a bizalom és a kötődés hajtóereje csakúgy, mint a tehetség önmagában és környezetében változást generáló elköteleződése. Bizonyítom, hogy a teljesítményorientált iskolai elvárások zavarokat okoznak a tehetség megélésében, valamint az iskola iránti attitűd alakulásában, amelyek az alulteljesítés énvédő, frusztrációcsökkentő stratégiájába menekíti a gyermeket. Felhívom a figyelmet a rugalmas megküzdési képesség minél előbbi kialakításának fontosságára annak érdekében, hogy a tanuló eljusson az értéket létrehozó tehetségcsoportba. Prezentációm zárógondolataiban megerősítem, hogy elengedhetetlen a tehetség fogalmának és fejlődésének reflexiója, emellett tehetségnevelői kötelességem a méltányosság gyakorlása: az adott tanulói populáció lehető legnagyobb számú ellátottságának biztosítása, végül a tehetségek lehető legalaposabb megismerése.

ÉRTÉKKUTATÁS FIATAL FELNÖTTEK KÖRÉBEN A NEVELÉSSZOCIOLÓGIA TÜKRÉBEN

Dinnyés Katalin Julianna, Pusztafalvi Henriette

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: értékkutatás; nevelésszociológia; értékrendszer

Az értékkutatás a társadalomtudományokban bekövetkező változások hatására az 1980-as években került az érdeklődés középpontjába. A szociológia, kulturális antropológia és a marketing által egyaránt érintett terület, ami a terület interdiszciplináris voltát igazolja (Hofmeister & Tóth, 2005). Az értékek mentén alakítjuk az életünket a legapróbb döntésektől kezdve a fogyasztásunkon keresztül, a mindennapjainkig bezárólag. Az értékrendszer témakörének jelentőségét igazolja, hogy a társadalomban domináló értékhierarchiák (az iskolán keresztüli közvetítéssel) generációk szemléletét befolyásolják, alakítják vagy éppen meghatározzák” (Meleg, 2015). Durkheim álláspontja szerint a társadalmi értékek és normák átörökítése az intézményes nevelés keretén belül valósul meg (Meleg, 2015, 19). Durkheim álláspontja szerint a társadalmi értékek és normák átörökítése az intézményes nevelés keretén belül valósul meg (Meleg, 2015). A nevelésszociológia az oktatás-nevelés kérdéseit a társadalmi szerkezetből kiindulva vizsgálja: az oktató-nevelő munka jelenségeit, a belső világukat, így azt mondja a szakirodalom, hogy ez a munka a szocializáció egy intézményesült és szervezett formája (Kozma, 2001). Ebben a folyamatban van szerepe a pedagógusnak, akinek az értékek és a normák közvetítésében van szerepe. A neveléstudomány és a nevelésszociológia közötti kapcsolatot a gyakorlatban való alkalmazás adja, és egymásra épülését és jelentőségét az állandó és sokasodó pedagógiai problémák igazolják (Meleg, 2015). 111 főt írásban kérdeztünk meg. Kérdőívünkben alkalmaztuk Hofmeister-Tóth és Neulinger értéklistáját (Hofmeister-Tóth, 2009), az egészségértéket, valamint vizsgálatunk kiterjedt a fogyatékosági attitűd mérésére is (MAS fogyatékosági attitűd skála (affektus, megismerés, viselkedés) (Finder, Vilchinsky, Wener, 2007), valamint az Attitudes Toward Disabled People (ATDP-O) skála) (Yuker, Block, Young, 1970). Az adatfeldolgozáshoz SPSS 26.0 programcsomagot használtuk. Az egészség az értékhierarchiában magasan helyezkedik el (4,83), és legtöbbször jónak (4,70) és fontosnak (4,13) is vélik a saját egészségi állapotukat (4,13). Az eredményeket a nevelésszociológia vonatkozásában például az életkorral, a nemmel és a vallásossággal vetettük össze. A válaszadók MAS érzelmi dimenziója és a saját egészsége ($p=0,031$) között összefüggés mutatható ki, illetve az egészség mint eszközérték és a MAS skála megismerési dimenziója ($p<0,001$) között. A tanulmányok alacsony száma szemlélteti, hogy az értékkutatás és nevelésszociológia összefüggésében alul kutatott területnek számít, mindössze egy-egy jól körül határolható témában találhatunk elemzéseket.

A kutatás az Innovációs és technológiai Technológiai minisztérium Minisztérium ÚNKP-20-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs alapról finanszírozott szakmai támogatásával készült.

NŐI LABDARÚGÓKAPUSOK MOTIVÁCIÓJÁNAK MEGJELENÉSE HAZAI SPORTFOLYÓIRATOKBAN

Móczik Alexandra Cintia, Patakiné Bősze Júlia

Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: női labdarúgás; motiváció; kapus

A motiváció meghatározó és központi kérdés a sport esetében, legyen szó rekreációs jellegű szabadidősportról, amatőr versenysportról, vagy akár professzionális élsportról. Sok esetben a motiváció nagyobb szerepet játszik a sikerek elérésében, a sportban való fejlődésben, mint a tehetség. Kutatásom az egyre nagyobb népszerűségnek örvendő női labdarúgást helyezi a középpontba, azon belül is egy speciális posztra, a kapusposztra fókuszálva. Jelen szakmai anyag keretében célom az e témakörben eddig elvégzett kutatások feltérképezése, illetve azok eredményeinek összegzése, első körben hazai publikációkat vizsgálva. Ezt követően az eredményektől függően egy új kutatási program kidolgozását és a későbbiekben lefolytatását tűztem ki célul magam elé. A kutatás első fázisában a Magyar Sporttudományi Szemlében megjelent tanulmányokat vettem mennyiségi és minőségi tartalomelemzés alá. A 2000-től napjainkig megjelent számok áttanulmányozása során (Magyar Sporttudományi Társaság, é.n.) arra a megállapításra jutottam, hogy bár maga a labdarúgás, illetve a motiváció fogalma számos esetben megjelenik különböző kutatásokban, és ritkán még a kapusposzt is említésre kerül, a női labdarúgókapusok motivációjának témakörével nem foglalkozott még átfogóbb kutatás. A labdarúgással kapcsolatos cikkeket átnézve megállapítható, hogy főként élettani vizsgálatok, szervezési és szponzorációs kérdések, a sportággal kapcsolatos problémák, illetve nagy számban utánpótlással és gyermek-labdarúgással kapcsolatos témák köré épülnek, ezen esetekben is főként a férfi labdarúgásra koncentrálnak. Női labdarúgással csak említés szintjén foglalkoztak. Ami a motiváció kérdését illeti, széles az elvégzett kutatások skálája. Különböző sportágakkal, szabadidős és élsporttal, különböző korosztályok és társadalmi csoportok motivációjával, sőt még migrációs motivációval is foglalkoznak az értekezések, azonban a női labdarúgás, vagy a kapusposzt itt sem képezi kutatások alapját. A legkevesebb tanulmány a kapusposzthoz köthető, legtöbb esetben csak említés szintjén jelenik meg egy-egy élettani felmérés kapcsán, vagy sporttörténeti, esetleg szabályokhoz köthető munkában. A sportjátékok tekintetében a kézilabda esetében jelenik meg a leggyakrabban a kapusposzt vizsgálata. Ez alól kivételt képez Payne 2004-es tanulmánya, amely az alkati szorongással foglalkozik, ő a labdarúgókapusokról tesz említést. Jelen analízis alapján tehát megállapítható, hogy a női labdarúgókapusok motivációja keveset kutatott téma hazai szinten. Motiváció aspektusában a posztválasztás háttere, illetve a kapusposzton maradás motivációinak kutatása érdekel, így későbbi célom egy ezekre irányuló kutatás megvalósítása a hazai első- és másodosztályban játszó női labdarúgókapusok részvételével. A kutatás eredményének figyelembevételével kidolgozhatók motivációs módszerek, amelyek segíthetnek a női kapusok fejlődésében és az esetleges kiégés megelőzésében.

AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDHOZ KCAPCSOLHATÓ REKLÁMOK TAPASZTALATAI SPORT SZAKOSOK KÖZÖTT 15 ÉV TÁVLATÁBAN

Patakiné Bősze Júlia

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: sport szakos egyetemisták; egészségreklám; egészségtermék

Az egészséges életmód mára már nagy népszerűségnek örvend, aminek az egyik oka a média térnövekedése lehet. Ez a vizsgált 15 év során egyre inkább az elektronikus média felé tolódik el. Fontosnak tartunk kutatásokat végezni, hogy feltárjuk az egészségfókuszú médiaészlelési tapasztalatokat, így jelen összefoglalás szűkebb célja bemutatni ezt az ELTE sport szakos hallgatói körében. Jelen munkában egy 15 évvel ezelőtti ELTE sport szakos diákok (n=179 fő) által kitöltött kérdőív eredményei egy 2018/2019-es újrafelvétellel (n=265 fő) kerülnek összevetésre ELTE PPK KEB 2018/337 engedély alapján. A komplex kérdőívből most az alapadatokon kívül az egészséggel való elégedettségre (Likert-skála), a táplálkozási szokásokban észlelhető változtatás igényére (Likert-skála), valamint az egészséges életmód jegyében reklámozott termékekre és szolgáltatásokra (nyílt kérdés, bekategorizálást végeztünk) fogunk koncentrálni. Az eredményeket limitálja a két adatfelvétel idején található sportszakok tartalmi különbsége, valamint az önbevallás és az önértékelés szubjektivitása. Az eredmények bemutatásához alapstatisztikákat, valamint összehasonlító statisztikai módszereket alkalmaztunk JASP program segítségével. A 2003-as minta az ELTE PPK testnevelés szakos hallgatói (férfiak 53,6%; nők 46,4%) voltak. A férfiak testtömege 74,69 kg volt (szórás=7,49) 180 cm testmagasság mellett. A nőknél 168 cm magasságához 57,75 kg-ot kaptunk testtömegként (szórás=6,54). A 2018/2019-es minta az ELTE PPK rekreáció, edző, sportszervező szakosai (férfiak 49%; nők 51%) voltak. A férfiak testtömege 76,34 kg volt (szórás=10,44) 181 cm testmagasság mellett. A nőknél 167,9 cm magasságához 59,42 kg-ot kaptunk testtömegként (szórás=7,54). A korábbi kutatásban a válaszadók 65, míg a 15 évvel későbbiben 81%-uk szeretne változtatni táplálkozási szokásain. A 2003-as minta válaszai alapján az egészség jegyében a legtöbbet reklámozott termékek az élelmiszerek (38,49%), a táplálékkiegészítők (20,14%) és a szépséghez, higiéniához kapcsolódó termékek (12,59%). 2018/19-es mintánál a táplálékkiegészítők (31,78%), a fogyasztást segítő termékek (14,02%), a gyógyszerek (11,45%) valamint a sportot és egészséget direkt szolgáló szolgáltatások (11,45%) voltak a leggyakoribb válaszok. Az egészségről és életmódról többet tanuló sport szakosok között szignifikánsan nőtt azok aránya, akik elégedetlenek jelenlegi táplálkozásukkal, és változtatnának rajta. A táplálékkiegészítő-reklámok és a fogyást segítő termékek arányának növekedése a médiában összefügghet a növekvő arányú alkati elégedetlenséggel. A tudatos médiafogyasztás megtanulása napjainkra egyre sürgetőbb, hiszen minél több időt tölt valaki az online felületeken, annál nagyobb befolyásnak teszi ki magát.

AZ ÓVODA-ISKOLA ÁTMENETET SEGÍTŐ HAZAI PUBLIKÁLT GYAKORLATOK ELEMZÉSE

Fleisz-Gyurcsik Anita

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: óvoda-iskola átmenet; iskolakezdés; iskola-előkészítés

Az mindenki számára nyilvánvaló, hogy a koragyermekkor egyik legkritikusabb időszaka az óvodából iskolába való kerülés. Az óvoda-iskola átmenet megkönnyítésére a nemzetközi és a hazai szakirodalom számos gyakorlatot ismertet, ugyanakkor ezek hazai kutatói reflexiója még nem ismert. Ezért az áttekintésem célja a hazai óvoda-iskola átmenetet segítő publikált gyakorlatok összegyűjtése, rendszerezése és elemzése. Ezek azonosításához néhány főbb tudományos adatbázist (MATARKA, OPKM, EPA, HUMANUS) vettem alapul. A keresés során az alábbi keresőkifejezéseket használtam: „óvoda-iskola átmenet”; „óvoda vége”; „iskola kezdő szakasza”, „iskola-előkészítés”; „iskolakezdés”. A 2020 márciusáig megjelent hazai szakirodalomban 42 gyakorlatot azonosítottam, ezeket hét szempont alapján elemeztem. Ezek közé tartozik, hogy kik (gyakorló pedagógusok vagy kutatók, elméleti szakemberek) dolgozták ki azokat; mikor; milyen fejlődési folyamatok segítségét célozzák meg; elméleti és gyakorlati szempontból mennyire megalapozottak; milyen feltételek mellett működnek; milyen időszakot fednek le az átmenetből; illetve vannak-e adatok a hatásáról. Így láthatóvá vált, hogy a legtöbbet gyakorló pedagógusok dolgozták ki; a legtöbb a 2000-es évek közepén jelent meg. Leginkább az új intézmény és a leendő tanítók megismertetésére irányulnak. Legjellemzőbb, hogy a szerzők nem ágyazzák be a munkájukat elméleti kontextusba. A működésükben inkább a személyi feltételek hangsúlyosak, mint a tárgyi-környezeti feltételek. A fellelt gyakorlatok eltérő hosszúságú intervallumot ölelnek fel az átmenetből; a leggyakoribb az óvodai nagycsoport teljes tanévére kiterjedő. A legtöbb gyakorlat esetében nem találtam utalást hatásvizsgálatra. Az elemzésem a hazai óvoda-iskola átmenet gyakorlatának megismeréséhez nyújthat hasznos információkat a pedagógusok, a szülők és a kutatók számára, ugyanis rámutat arra, hogy a pedagógusok segítő szándékában feltűnő a pszichológiai kutatásokra való reflektátlanság, illetve egymás munkáinak ismerete sem nyilvánvaló.

FELNÖTTÉ VÁLT KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOK SZEXUÁLIS ATTITÜDJEI ÉS A BARÁTOK HATÁSA

Zsoldos Márta *, Pajor Attila **, Zsoldos Krisztián *, Pusztafalvi Henriette ******

* Pécsi Tudományegyetem EK Egészségtudományi Doktori Iskola

** Semmelweis Egyetem ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

*** Dél-Budai Tankerületi Központ; Áldás Utcai Általános Iskola, Budapest

**** Pécsi Tudományegyetem EK Egészségfejlesztés és Népegészségügyi Tanszék

Kulcsszavak: szexuális attitűd; középiskola; barátok

Megfigyelték, hogy a fiatalok kockázatos egészségmagatartásának kialakulását a kortárs barátok befolyásolhatják (Hill, 2018). Feltételeztük, hogy a serdülőkor végére kialakult szexuális attitűdöket a közeli barátok különbözőképpen befolyásolják. Arra kerestünk választ, hogy a diákok milyen mértékben értenek egyet a különböző szexuális attitűdökkel, és ezt hogyan befolyásolja a közeli barátok száma és a baráti találkozások gyakorisága. Kvantitatív keresztmetszeti vizsgálatot végeztünk budapesti középiskolákban. Az adatfelvétel csoportos mintavételi eljárás keretében történt. Adatgyűjtési módszerként saját szerkesztésű, feleletválasztós, anonim, papíralapú, önkitöltős kérdőívet használtunk. Rákérdeztünk különböző, szexualitásra vonatkozó állításokkal való egyetértésre, a barátok számára és a baráti találkozások gyakoriságára. A beválasztási kritérium a betöltött 18. életév volt. A kérdőívet a diákok osztályfőnöki órán töltötték ki. Az adatok feldolgozásához IBM SPSS 23. verziót és Microsoft Excel 2010 táblázatkezelő programot használtuk. A diákok >70%-a az egészséges szexualitás, a szexuális nyitottság és a szexszel kapcsolatos felelősségvállalás komponenseivel értettek egyet, és legkevésbé a szadomazochizmussal, promiszkuitással és a negatív szexuális élményekkel. A női barátok száma együtt járt a promiszkuitás elfogadásának mértékével mind a férfiaknál ($p=0,030$), mind a nőknél ($p=0,049$). A promiszkuitás elfogadásának mértéke férfiaknál, illetve nőknél egyaránt pozitív korrelációt mutatott az iskolán kívül történő délutáni ($p=0,013$, illetve $p=0,013$) és esti ($p=0,006$, illetve $p=0,002$) baráti találkozások gyakoriságával. A férfi barátok száma nőknél együtt járt az egészséges párkapcsolatra jellemző attitűd elfogadásának mértékével ($p=0,005$). Nőknél az egészséges párkapcsolat részét képező szexuális attitűd elfogadásának mértéke, valamint a szexualitáshoz köthető anatómiai ismeretek mértéke és az esti baráti találkozások gyakorisága között pozitív összefüggés mutatkozott ($p=0,003$, illetve $p=0,006$). Nőknél az alkalmi szexszel való egyetértés mértéke pozitív korrelációt mutatott az iskolán kívül történő délutáni ($p=0,032$) és esti ($p=0,002$) baráti találkozások gyakoriságával. Nőknél a szexualitással kapcsolatos negatív élmények mértéke és az esti találkozások gyakorisága között pozitív korrelációt találtunk ($p=0,002$). A baráti kapcsolatok hozzájárulnak egyfelől a kockázatos szexuális attitűdök (promiszkuitás, alkalmi szex) növekvő mértékű elfogadásához, másfelől a negatív szexuális élmények gyakoribb megéléséhez, továbbá az egészséges szexuális attitűddel való növekvő egyetértéshez is. A felnőtté vált középiskolás diákok szexuális attitűdökkel való egyetértésének és az attitűdök barátok által történő befolyásolásának ismerete hatékonyabbá teszi a szexedukációt, ami a szexuális és reprodukív egészség megőrzését segíti elő.

**SZ10 – KOMMUNIKÁCIÓT TÁMOGATÓ INTERVENCIÓK KUTATÁSA – ELŐMÉRÉSEK
FIATAL FELNÖTTEK ÉS PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN**

Elnök: *Pintér Henriett*
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Opponens: *Gál Franciska*
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Szimpózium-előadások

Felnőttek körében alkalmazható irodalomfoglalkozások felmérése pedagógusok írásbeli kikérdezése alapján

Andriska Petra
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Az érzelemkifejező írás alkalmazási lehetőségei fiatal felnőttek körében (a próbamérés eredményei)

Vörös Emese, Pintér Henriett
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

A kézírás és a gépírás előnyei és hátrányai pedagógusok véleménye alapján

Szalóczy Emma
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Egyetemi hallgatók véleménye az írásbeli szövegalkotásukat befolyásoló affektív tényezőkről

Pintér Henriett
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Pintér Henriett

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

A szimpóziumunkban bemutatott négy előadás olyan anyanyelvi vizsgálatokhoz kapcsolódik, amelyek arra keresik a választ, hogyan lehet az írásbeli és a szóbeli kommunikációt felnőttek körében az önreflexió fejlesztésére alkalmazni; célja a kommunikációt támogató intervenciók tervezése előtt végzett elmérések és kérdőíves felmérések eredményeinek bemutatása. Két előadás pedagógusok írásbeli kikérdezésén alapul a szépirodalmi művek alkalmazásainak lehetőségeiről, valamint a kézírás és a gépírás előnyeiről, hátrányairól számol be. Egy előadás az írás érzelmkifejező alkalmazásának eredményét, egy előadás pedig egyetemi hallgatók írásfolyamatait befolyásoló, azt elősegítő és gátló affektív tényezőinek kérdőíves felmérését ismerteti. Az első előadás arra keresi a választ, hogy a szépirodalmi művekkel való foglalkozásoknak melyek lehetnek a felnőttek számára kedvező elemei. A pedagógusok írásbeli kikérdezésének eredményei alapján óvatos következtetéseink lehetnek: a memóriára gyakorolt hatásuk miatt a lírai alkotások beemelését – különösen a memoriterek – fontosnak tartják a foglalkozásokban. A következő előadás az írásbeli szövegalkotás pozitív hatásainak megélési lehetőségeire reflektál, ami az íráskutatás hazai viszonylatban új alkalmazási lehetőségeinek próbaméréséről számol be. Arra keresi a választ, hogy alkalmas eljárás-e a fiatal felnőttek körében az írás az érzelmek kifejezésére. Az eredmények egyelőre változatos képet mutatnak: akik semleges viszonyultak az íráshoz, az intervenció után pozitív hozzáállást mutattak, kevesebben viszonyultak negatívan. Az írásbeli kommunikáció alkalmazása mentén haladva a harmadik előadás arra keresi a választ, hogy mit gondolnak a pedagógusok a kézírás és a gépírás előnyéről és hátrányairól. Az eredmények alapján kirajzolódni látszik: bár a gépírást fontosnak tartják a szakemberek, a kézírást helyezik előtérbe. Az utolsó előadás kérdőíves felmérést mutat be a fiatal felnőttek írásbeli szövegalkotására ható affektív tényezők feltárására. Arra keresi a választ, a diákok szerint melyek az írásuk elkészítésében segítő és melyek a hátráltató tényezők. A hallgatók között többen voltak azok, akiknek nem okozott gondot, hogy szövegeiket kevésbé jó minőségben adják ki kezükből, a diákok közel fele halogatónak tekintette magát. A kommunikációt támogató intervenciók szélesebb körű alkalmazása vélhetően olyan váratlan helyzetekben is előnyös lehet, mint amit a jelenlegi pandémiás helyzet is okozott az iskolai jelenlét átmeneti megszűnésével, korlátozásával és a tanulás home office-ba terelésével, amellyel a személyes jelenlétű társas kapcsolatok is háttérbe szorultak. Az írásbeli szövegalkotás alkalmas lehet az önkifejezésre, az önszabályozásra, és hatással lehet az érzelmek pozitív és negatív hatásainak levezetésére is. Az irodalmi művekkel való találkozáson, újratalálkozáson keresztül új élmények nyílhatnak meg.

FELNÖTTEK KÖRÉBEN ALKALMAZHATÓ IRODALOMFOGLALKOZÁSOK FELMÉRÉSE PEDAGÓGUSOK ÍRÁSBELI KIKÉRDEZÉSE ALAPJÁN

Andriska Petra

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: kommunikáció; anyanyelvi intervenció; írásbeli és szóbeli kommunikáció

A szépirodalmi művekkel való találkozás az olvasást és az írást segítő interaktív kapcsolat (Bartos, 2017). A verset és prózát alkalmazó irodalomterápia a felnőttek körében – beleértve az időseket is – valószínűsíthetően jó intervenció lehetőség a kognitív funkciók szinten tartására (Aleman, 2014). Az irodalmi mű a lelki folyamatok és a lelki fejlődés kelléke lehet (Gombos & Vörös, 2015). Felmerül a kérdés, hogy a felnőttek körében alkalmazható szépirodalmi művek felhasználására törekvő foglalkozásoknak vannak-e jellegzetes vonásai, illetve a szépirodalmi művekkel való kapcsolat milyen lehetőséget kínálhat a felnőttek számára a pozitív hatások megéléséhez. Célunk egyrészt felmérni, hogy az ilyen jellegű foglalkozások tervezését és irányítását végző szakembereknek milyen elképzelései vannak mindezzel kapcsolatban, annak érdekében, hogy felkészüljünk a szépirodalmi művekre épülő intervenciók vizsgálatok idősek körében végezhető előméréseire. 10 szakember (1 óvodapedagógus, 2 általános iskolai és 3 középiskolai tanár, 3 drámapedagógus, 1 irodalomtörténész) direkt és indirekt kérdésekre adott írásbeli válaszai alapján kerestük a választ: a kérdések a foglalkozásokra való felkészülés minőségére, a versek vagy a prózai művek alkalmazásának lehetőségére, azon belül a memoriterek használatára, a felnőttekkel való szépirodalmi művekkel kapcsolatos foglalkozásokra, illetve a könyvvel való gyógyításra vonatkoztak. Az írásbeli kikérdezés problémaköreinek elemzésére két független értékelőt kértünk fel. Számszerűsített adatok szerint a kontingenciatáblázat alapján a két független értékelő kiértékelt válaszai 0,75-ös egyezést mutatnak. Eredményeink azt mutatják, hogy a foglalkozások minőségére vonatkozóan a véleményalkotók szerint alaposan fel kell építeni, figyelembe kell venni a módot, a korosztályt és az óra menetét. A versek vagy a prózai művek alkalmazásának lehetőségében a válaszadók fontosnak tartják a memoriterek alkalmazását felnőttek körében a kognitív funkciókra gyakorolt pozitív hatásuk miatt. A könyvvel való gyógyításról is többségében pozitív a viszonyulásuk: gyógyító hatása lehet a lélekre, segít a problémákon túllendülni. További vizsgálatok szükségesek az idősek körében alkalmazható szépirodalmi művek affektív és kognitív hatásaira irányulóan, különösen a versek tanulására, elsősorban a mentális jóllét és a memória szinten tarthatóságára és aktivizálhatóságára vonatkozóan. Eredményeink feltételezhetően jól hasznosíthatók olyan szakemberek számára, akik felnőttekkel és/vagy idősekkel kívánnak foglalkozásokat tervezni és irányítani, valamint akik ilyen populációban kívánnak kutatásokat tervezni és megvalósítani. Következő lépésként egyrészt szeretnénk kiterjeszteni mintánkat, több szakember véleménye alapján finomítani a kapott eredményeinket. Másrészt, tekintettel az öregedő társadalmunkra, idősek körében tervezzük vizsgálódásunkat kiterjeszteni: a szépirodalmi művek intervenciók célú alkalmazhatóságához vizsgálatokat tervezni és elvégezni.

AZ ÉRZELEMKIFEJEZŐ ÍRÁS ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI FIATAL FELNÖTTEK KÖRÉBEN (A PRÓBAMÉRÉS EREDMÉNYEI)

Vörös Emese, Pintér Henriett

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: írásbeli szövegalkotás; attitűd; felnőttképzés

Az írásbeli szövegalkotás érzelmre gyakorolt hatásaira irányuló kutatások jelen vannak az egészségtudományi és az írásbeli szövegalkotás szakterületén is. Különböző egészségállapotok hatására irányulóan végeztek vizsgálatokat, például az asztmások általános közérzetére irányulóan (Smyth & Arigo, 2009) számoltak be kedvező kutatási eredményekről. Lélektani hatásai is kedvezők lehetnek, például az írás utáni boldogságérzet megéléséről is számoltak be kutatások (Stockdale, 2011). Előadásunk célja az írás érzelmkifejező alkalmazásának kipróbálása fiatal felnőttek körében, amely Pennebaker (1997) nemzetközi viszonylatban egyik jól ismert kutatásán alapul. A következő kérdésekre kerestük a választ: (1) A írás érzelmkifejező vizsgálata megfelelően működik-e a jelen résztvevők körében? (2) Változott-e a személy írás iránti attitűdje az írás után, a kutatás bemeneti szakaszában tapasztalt attitűdhez képest? (3) Ha változott az attitűdje, mi lehet az oka, hogyan jelenik ez meg az írásban? A vizsgálatban 9 egyetemi hallgatót kértünk meg, hogy 4 napon keresztül írjanak napi 20 percet olyan eseményekről, amelyeket elsősorban pozitívan és/vagy negatívan éltek meg. Méréseszközeinket a résztvevők írás utáni önreflexiói és az intervenció előtti és utáni válaszai képezték. Az adatok kódolására két független értékelőt kértünk fel. A hallgatók szövegeit kutatásetikai okok miatt nem kértük el. Eredményeink szerint a független kódolók egyetértésének százalékos aránya 0,94%, ami azt mutatja, hogy a vizsgálat a jelenlegi elrendezésben megfelelően működik. A négynapos szövegalkotást négy fő könnyűnek vélte, ketten gondolták semlegesnek, és három fő nehéznek tartotta. A mindennapi írást követő önreflexiók mintáiból jól látszik, hogy napról napra egyre többen értékelték pozitívrá az aznapi írást, és egyre kevesebben vélték negatívnak. Az első nap csupán 5 ember vélte pozitívnak az aznapi írást, míg a 2. és 3. napon már hat fő, az utolsó napon pedig már hét fő írt pozitív kifejezéseket az aznapi írásról. Az első napi önreflexióban még hárman írtak negatív kifejezéseket, míg a második napon már csak ketten, a harmadik, negyedik napon pedig már csak egy-egy fő írt inkább negatív kifejezéseket az adott napi írásról. Az expresszív írást követő íráshoz való viszony vizsgálatánál öt résztvevő nyilatkozott pozitívan, egy résztvevő semlegesnek és három résztvevő negatívan. A négynapos írásgyakorlatot a 9 résztvevőből nyolc fő hasznosnak érezte, egy fő pedig semlegesnek. Az attitűd változásának okaira a résztvevők írásbeli önreflexióinak mintázatai alapján tudjuk megadni a válaszokat: néhányan hasznosnak gondolták az írás érzelmkifejező alkalmazását, mert segített számukra a napi történések átgondolásában, illetve a közérzetük javulásában. Próbamérésünk eredményei hasznosulhatnak további vizsgálatok esetén fiatal felnőttek körében a minta bővítésével, továbbá kiterjeszthetők a pedagógiai rehabilitációban részesülők körében.

A KÉZÍRÁS ÉS A GÉPÍRÁS ELŐNYEI ÉS HÁTRÁNYAI PEDAGÓGUSOK VÉLEMÉNYE ALAPJÁN

Szalóczy Emma

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: kézírás; gépírás; anyanyelvi intervenció

Vajon képes mindenki elsajátítani a kézírást? Szükséges a kézírást mindenkinek megtanulnia? Milyen előnyei és hátrányai vannak a kézírásnak, illetve a gépírásnak? Mit gondolnak a szakemberek? A kézírás egy mindennapos tevékenység, ha már automatizálódott, akkor tulajdonképpen a legegyszerűbb tevékenységnek is hívhatnánk. Azonban ez a tevékenység rendkívül összetett, bonyolult perceptuomotoros és szenzomotoros kombinációkra épülő kognitív folyamat (Mangen & Velay, 2010). A kézírásnak számos fiziológiai és neurofiziológiai hatása van. Mi történik akkor, ha a kézírás elsajátításában problémák jelentkeznek? Az atipikus gyermekek írástanulásának nehézségeivel egyre többen foglalkoznak, azonban számukra utat mutató megoldás még nem született. Pedig az olvashatatlan írásproduktum, illetve a nehezített írásfolyamat negatívan befolyásolja a gyermekek önbecsülését és iskolai előmenetelét (Bergman & McLaughlin, 1998). Vannak olyan elgondolások is, amelyek a kézírás háttérbe szorítását célozzák meg, és a gépírás tanulását részesítik előnyben. A tervezett kutatásunk egy kézírás és gépírás összehasonlítására irányuló vizsgálat (Mueller & Oppenheimer, 2014, 2018) hazai környezetben való replikálása. Ezen vizsgálat megkezdése előtt előmérést végeztünk, amelynek során feltártuk a szakemberek vélekedését a kézírással és gépírással kapcsolatban. A vizsgálat tematikus kvalitatív interjú (N=15) volt. Az írásbeli kikérdezés a következő témaköröket érintette: a kézírás fiziológiai és neurofiziológiai háttere, problémás írástanulásnál előtérbe helyezhető lehetőségek, írás preferenciája: gépírás vs. kézírás. Két független értékelőt kértünk fel a problémák azonosítására, a kódoláshoz útmutatót kaptak. Az eredmények alapján kiderült: bár a gépírást fontosnak tartják a szakemberek, a kézírást helyezik előtérbe. Ha a kézírás elsajátítása nem kivitelezhető, akkor az interjúalanyok többsége szakemberhez fordulna, a fele pedig a gépírást szorgalmazná. A kapott válaszokat összevetettük a funkcióképesség, a fogyatékoság és az egészség nemzetközi osztályozásában található kézíráshoz tartozó funkciókkal. Ezek alapján kijelenthetjük, hogy a több mint 25 funkció közül a pedagógusok csak 10 funkciót említettek meg, azokat is általánosan, néhol pontatlanul megfogalmazva. A tervezett kutatásunk előfelmérését eredményesnek gondoljuk. További kérdések fogalmazódtak meg bennünk, amelyeket szeretnénk a jövőbeli kutatásunkkal megválaszolni.

EGYETEMI HALLGATÓK VÉLEMÉNYE AZ ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁSUKAT BEFOLYÁSOLÓ AFFEKTÍV TÉNYEZŐKRŐL

Pintér Henriett

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: írásbeli szövegalkotás; felsőoktatás; anyanyelvi intervenció

Egyetemi környezetben fontos az írásbeli tudományos kommunikáció, ami kihívást jelentő feladat, mivel a hallgatóknak rendszeresen kell alkotniuk tudományos szövegeket. A diákok ugyanakkor eltérően gondolkodnak a szövegalkotás folyamatáról. Vizsgálatunk célja, hogy felsőoktatásban tanulók körében tárjuk fel, mely tényezők serkentik, melyek gátolják írásbeli szövegalkotásukat. Kutatási kérdéseink: A hallgatóink (1) alkotási és gondolkodásfejlesztési, (2) társas folyamatnak tekintik-e a szövegalkotást, (3) rendszeresen foglalkoznak-e szövegalkotással, (4) törekednek-e a tökéletességre a szövegalkotás során, (5) halogatják-e szövegeik létrehozását, és (6) hajlamosak-e az elakadásra; valamint (7) mindezen tényezők között milyen összefüggések mutathatók ki? Kutatásalapú tanulásban részt vett hallgatókat kérdeztük meg mindezekről (N=308). Nemzetközi folyóiratban publikált kérdőív alapján készítettünk mérőeszközt, ami a fenti kutatási kérdéseket hat faktorral vizsgálta: tudásalkotás és gondolkodásfejlesztés, produktivitás, társak szerepe, perfekcionizmus, halogató és elakadás. Faktorelemzéssel ellenőriztük a mérőeszköz faktorstruktúráját ($\chi^2=150,58$; $df=62$; $p<0,001$; CFI=0,92; TLI=0,88; RMSEA=0,07; SRMR=0,05) és korrelációelemzéssel a faktorok közötti összefüggéseket. A hallgatók többsége a szövegalkotást tudásalkotónak és gondolkodásfejlesztőnek tekintette (M=4,38; SD=0,60); többségük fontosnak tartotta a társak szerepét (M=4,26; SD=0,60); többen nyilatkozták azt, hogy nem fogalmaznak rendszeresen (M=2,49; SD=1,03); többen voltak azok, akiknek nem okozott gondot, hogy szövegeiket kevésbé jó minőségben adják ki kezükből, mint azok, akiknek ez gondot okozott (M=2,52; SD=1,05); és a diákok közel fele halogatónak tekintette magát (M=3,33; SD=0,97). Végül a válaszadók közel kétharmadának korábbi szövegalkotási tapasztalata nem volt negatív, ötödének viszont az volt (M=2,29; SD=1,21). Közel 45 százalékuknak az írásbeli kifejezésmóddal nem voltak problémái, szemben más kifejezésmódokkal (M=2,74; SD=1,24). A faktorok közötti összefüggések közül figyelmet érdemel a mások szerepe és az alkotás ($r=0,26$), az alkotás és a produktivitás ($r=0,34$), a produktivitás és a halogató ($r=-0,35$), a produktivitás és az elakadás ($r=-0,45$), a perfekcionizmus és a halogató ($r=0,39$), valamint a halogató és az elakadás ($r=0,54$) közötti korrelációs kapcsolat. A szövegalkotást támogató és hátráltató tényezők megismerése és figyelembevétele a tanulók és az oktatók számára egyaránt hasznos lehet, hozzájárulhat a tanulási és a tanítási helyzet javításához; például a halogató és az elakadás oldása csökkentheti a lemorzsolódást. További vizsgálatokra van azonban szükség, hogy a tényezőkről és a köztük lévő összefüggésekről pontosabb képet kapjunk. Mérőeszközünk segíthet azonosítani az egyes tényezők előfordulását és mértékét; ami lehetőséget ad a fejlesztési célok meghatározásához és a feladatok tervezéséhez.

SZ11 – NEHÉZSÉGEK A CSALÁDBAN: A GYERMEKVÁLLALÁS AKADÁLYAITÓL A SZOCIÁLIS SEGÍTSÉGNYÚJTÁSIG

Elnök: *Markos Valéria*
Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Opponens: *Engler Ágnes*
Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Szimpózium-előadások**Racionális és irracionális döntések a fiatalok gyermekvállalásában 2000 és 2016 között**

Bencze Ádám
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Romániai magyar fogyatékossgal élő gyermekek családi életútja

Dan Beáta
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Szakellátásban nevelkedő fiatalok életkörülményeinek kérdőíves vizsgálata

Erdei Ildikó
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Az iskolai szociális munka külső modelljének funkcionális analízise

Csók Cintia
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Markos Valéria

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

A családdá válás folyamata mindig új feladatokat, szerepeket és kihívásokat jelent a párok számára. Az első próbatételt sokszor a gyermekvállalás elhatározásának kérdése jelenti, amely során a pároknak mérlegelniük kell lehetőségeiket, de a döntésben fontos szerepet játszanak a magánéleti tervek, egyéni értékek és gondolkodásmód, az otthonról hozott családi minta és a társadalmi háttér (Engler, 2018; Fináncz, 2007; Kapitány & Spéder, 2018). A gyermek megszületését követően a szülők gyakran támogatásra szorulnak a gyermekneveléssel kapcsolatos kérdéseikben, azonban ha fogyatékkal élő gyermek kerül a családba, a szülői támogatás igénye és a szakemberek bevonása a gyermek nevelésében fokozottabbá válhat (Radványi, 2013; Kiss 2016). A gyermekek iskolába lépésével olyan segítő szakemberek munkája értékelődik fel, mint az iskolai szociális segítők, akik a családdal és a pedagógussal együttműködve támogatják a különböző nehézséggel küzdő gyermekek (egészségügyi, szociális, tanulási stb.) társadalmi integrációját, és segítséget nyújtanak a felmerülő problémák megoldásában (Csillag & Palotás 2019). Bizonyos családi krízishelyzetek megoldásában a segítő szakemberek beavatkozása kevésnek bizonyul, amelynek következményeként a gyermeket kiemelik a családból. Ez új élethelyzetet teremt a gyermek számára, ahol számos kihívással szembesül a gyermekotthonban/lakásotthonban vagy az átmeneti nevelőszülőknél, mindemellett a segítő, nevelési szakemberek munkája újra nélkülözhetetlenné válik. A szimpózium célja, hogy bemutassa azokat a nehézségeket, elméleti és empirikus jellegű vizsgálatok segítségével, amelyek a gyermekvállalást és a gyermeknevelést érinthetik. Az előadások olyan élethelyzetek időbeli ívét rajzolják ki, amelyek a gyermekvállalási tervektől a családok szociális támogatásán át a gyermek családból való kiemeléséig tartanak. Az első előadás a fiatalok gyermekvállalással kapcsolatos tervezett döntéseit vizsgálja a racionális és irracionális cselekvési mintázatok mentén, és bemutatja, milyen nehézségek gátolhatják a fiatalok gyermekvállalását, illetve a többedik gyermek vállalását. A második előadás a fogyatékos gyermekeket nevelő családok életébe és a családtagok életútjaiba nyújt betekintést, és vizsgálja, milyen támogatókörnyezet, szervezetek, illetve szociális szolgáltatások érhetőek el a családok számára. A harmadik előadás a szociális segítők szerepét vizsgálja a családok és pedagógusok életében, és elsősorban arra a kérdésre keresi a választ, hogy a szülők és a pedagógusok milyen területen számítanak leginkább az iskolai szociális segítők munkájára. Az utolsó előadás a már családból kiemelt, lakásotthonban és nevelőcsaládban élő fiatalok élethelyzetét mutatja be, és összeveti a különböző körülmények között nevelkedő fiatalok életkörülményeit, értékrendjét, elégedettségi szintjét és tanulmányi eredményét. Az előadások rámutatnak arra, milyen tényezők segíthetik a gyermekvállalás előtt állókat, a nehézségekkel küzdő gyermekes családokat és a családból kiemelt, állami nevelésbe vett fiatalokat.

RACIONÁLIS ÉS IRRACIONÁLIS DÖNTÉSEK A FIATALOK GYERMEKVÁLLALÁSÁBAN 2000 ÉS 2016 KÖZÖTT

Bencze Ádám

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: racionális döntéshozatal; irracionális döntéshozatal; gyermekvállalás

Egy társadalom számára lényeges, hogy a tagjait képes legyen nemcsak kulturális, hanem fizikai értelemben is reprodukálni, azonban a termékenységi arányszámok alapján erre Európa országainak a többsége – benne Magyarország – az 1980-as évektől kezdődően nem képes. Előadásunkban a racionális döntéshozatal (Durkheim, 1978; Mill, 1980; Schulze, 2000; Weber, 1987) és annak kritikai elméleteinek (Kahneman, 2012; Simon, 1982; Thaler, 2016; Thaler & Sunstein, 2011) a segítségével szeretnénk a magyar fiatalok alacsony gyermekvállalási hajlandóságának az okait megvizsgálni. Hipotéziseink szerint a célracionális és értékracionális, illetve a racionális és irracionális cselekvési mintázatok alapvetően meghatározzák a fiatalok gyermekvállalással kapcsolatos döntéseit. Az Ifjúság 2000, az Ifjúság 2004, az Ifjúság 2008, a Magyar Ifjúság 2012 és a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 országos reprezentatív kutatás adatbázisait felhasználva longitudinálisan vizsgáltuk a magyarországi 15–29 éves fiatalok gyermekvállalással kapcsolatos tervezett döntéseit. Eredményeink szerint a fiatalok között nőtt a gyermektelenek és a tanulmányaikat befejezők aránya; nőtt a tervezett gyermekszám; a nagycsaládot tervezők és a három éven belül gyermeket tervezők aránya; miközben továbbra is a kétgyermekes családmódel a legnépszerűbb a fiatalok között. Csökkent az anyagi okok és a lakáskörülményeket miatt gyermekvállalást nem tervezők aránya, azonban nőtt azoknak az aránya, akik azt választották, hogy egyszerűen nem akarnak gyermeket. A fiatalok szerint a gyermekvállalás a boldogságot és az emberi kapcsolatokat pozitívan befolyásolja, míg az anyagi helyzetre, a szexuális életre, a tanulásra, a karrierre és a szabadidőre nincs hatással. Az életaspektusokat klaszterelemzésnek vetettük alá, hogy kirajzolódjanak tipikus csoportok a fiatalokon belül a gyermekvállalás életet befolyásoló hatásai mentén. 2012-ben pozitívak, semlegesek, boldogok és ellentmondásosak elnevezésű klasztercsoportok jöttek létre, míg 2016-ban pozitívak, semlegesek, ellentmondásos boldogok és negatívok elnevezésűek. Klaszterelemzésünk csoportjai eltértek a tervezett gyermekszámban, a három éven belül tervezett gyermekszámban és a nemek arányaiban, valamint a gyermekvállalási terveik relatív racionalitásában. Míg 2012-ben a fiatalok között fele-fele arányban voltak a racionálisan és irracionálisan gyermekvállalást tervezők, addig 2016-ban a fiatalok 60%-ának a gyermekvállalási terve racionális és a 40%-nak irracionális. A fiatalok gyermekvállalási terveiből elméleti és gyakorlati következtetéseket vonhatunk le a későbbi tényleges gyermekvállalásukra, ami a társadalom fennmaradásának egyik fontos szempontja.

ROMÁNIAI MAGYAR FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ GYERMEKEK CSALÁDI ÉLETÚTJA

Dan Beáta

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: speciális oktatás; szülői nevelés; inklúzió

Fogyatékossgal élő gyermeket nevelni minden szülő számára igazi próbatétel. Kutatásunk célja a romániai magyar fogyatékossgal élő gyermekek szüleinek nézőpont-bemutatása, valamint az oktatás és társadalom térfelén tapasztalható nehézségek elemzése. Maga a szülővé válás minden szempontból kihívásként szerepel az egyéni életutakat vizsgálva, de a fogyatékossgal élő gyermeket nevelő szülői kötelezettség kérdése ennél jóval komplexebb megközelítést feltételez (Gardiner & Iarocci, 2012; Ionescu, 2013; Kálmán, 2004). Két kérdésre fókuszáltunk: Először is, hogy a fogyatékossgal való megküzdés mint közös családi teher mennyiben befolyásolja/befolyásolta a család életét és a családtagok életútját? Továbbá, hogy milyen támogatókörnyezet, szervezet, illetve szociális szolgáltatás volt elérhető a család számára? A résztvevők célzottan válogatott mintából kikerülő szülők (nő=3; férfi=2), városi környezetből származnak (Bihar megye és környéke), és gyermekeik ugyanazon a területen vannak beiskolázva, speciális oktatásba. Az adatokat félig strukturált interjúvázlat segítségével gyűjtöttük, és tematikusan elemeztük. Az interjúbeszélgetések kapcsán kiderült, hogy a szülők a fogyatékossgal élő gyermekük nevelése kapcsán a munkahelyi, otthoni, iskolai és társadalmi kihívásokat tekintve érzelmi stresszt és kimerültséget akkumulálnak, illetve erőn felüli anyagi áldozatot hoznak. Az elemzésekből az is kiderült, hogy a szülők nem tudták, mit vár el tőlük a társadalom, úgy a fogyatékossgal élő gyermekük oktatási válaszlehetőségét, mint a rehabilitációs-rehabilitációs folyamatokat tekintve. A döntésbizonytalanság, a felkészületlenség komoly próbatételek elé állította a szülőket, amit sok esetben depresszív életszakaszok jellemeztek. A beszélgetések elemzése kapcsán kiderült, hogy hiánypótló helyen szerepelnek a fogyatékossgal élő gyermekek szüleinek dedikált segítőprogramok és szervezeti-közösségi kapcsolati hálók megteremtése. A kvalitatív kutatásunkból az is kiderült, hogy a fogyatékossgal élő gyermekek szülei komoly problémákkal szembesülnek, amelyek mindmáig megoldatlan vagy csak felemás megoldási kereteket színelve vannak jelen a közsféra területén, pedig társadalmi szintű megoldásokat sürgető erejük vitathatatlan.

SZAKELLÁTÁSBAN NEVELKEDŐ FIATALOK ÉLETKÖRÜLMÉNYEINEK KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATA

Erdei Ildikó

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: gyermekvédelmi szakellátás; jövőorientáció; rekrutáció

A gyermekek testi-szellemi egészségének biztosítása egyrészt a gyermekek érdeke, másrészt a zavartalan társadalmi újratermelés miatt folyamatosan erősödő érdek. Amennyiben ez a családban nem biztosítható, akkor a gyermeket a családból ki kell emelni (Ferge, 1994). A gyermekvédelmi rendszereket eleve a felmerülő problémák meghatározott módon történő kezelésére hozták létre (Szöllősi, 2000). Hazánkban 22 934 nevelésbe vett gyermek, fiatal felnőtt él (KSH, 2020). Ahhoz, hogy ennek társadalmi újratermelődését megfékezzük, fontos látnunk a rekrutációt: Kik ők? Honnan és miért kerültek gyermekvédelmi szakellátásba? Az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a nevelésbe vett gyermekek nevelőcsaládoknál történő elhelyezésére. Jelen kutatásunk célja feltárni és megfoghatóvá tenni a lakásotthonban és a nevelőcsaládban élő fiatalok jövőorientációjára vonatkozó összefüggéseket, mindezt egy általunk szerkesztett kérdőíves vizsgálaton keresztül, amit hat fő fejezetre bontottunk. Kérdőívünk demográfiai elemzéssel kezdődik, amely magába foglalja a családi kapcsolatok kérdéskörét. Kitér a társas kapcsolatokra, tanulmányokra, munkára, szabadidős tevékenységekre, valamint a fiatalokban kialakult értékrendre. Jelen kutatási szakaszban próbakérdőívként szerepel, annak eddig elért eredményeit tartalmazza. A vizsgálati személyek Magyarország észak-alföldi régiójában szakellátás keretében nevelkedő fiatalok. Az összehasonlító elemzésben (N=10) gyermekotthonban/lakásotthonban élő, valamint (N=10) nevelőszülőnél nevelkedő fiatalok vettek részt. Mindkét csoport 1996–2006 között született 15–25 éves. Az összehasonlító elemzést az általuk kitöltött kérdőívek alapján készítettük, amelynek célja az intézményes szakellátásban, valamint a nevelőszülőnél nevelkedők élethelyzetének megismerése, a hasonlóságok vagy különbségek feltérképezése. Eredményeink alapján megállapítást nyert, hogy a szakellátásban élő fiatalok életkörülménye, értékrendje, elégedettségi szintje, tanulmányi eredménye jelentős különbséget mutat a nevelőszülőnél élő fiatalok javára. A gyermekek legkiszolgáltatottabb csoportjainak esélyegyenlőségét a gyermekvédelmi intézmények nem tudják megvalósítani. A gyermekvédelmi problémák társadalmi okokra vezethetők vissza, így a megoldást is elsősorban ott kell keresni. A kérdések nagyrészt relevánsak, mérhető eredményt mutatnak, azonban azok érthetősége a fiatalok számára nem minden esetben megfelelő, ezért átgondolásra, árnyalásra szorul. Eredményeink függvényében számos további kutatási kérdés merül fel.

AZ ISKOLAI SZOCIÁLIS MUNKA KÜLSŐ MODELLJÉNEK FUNKCIONÁLIS ANALÍZISE

Csók Cintia

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: köznevelés; iskolai szociális segítők; külső modell

A tanulók és a pedagógusok eredményességével kapcsolatos kutatásokkal párhuzamosan az iskolai szociális munka (school social work) tartalma és hatása is a nemzetközi kutatói diskurzusok homlokterébe került (Lee, 2012; Richard & Sosa, 2014; Staudt, 1997). Az iskolai szociális segítség alapvetően kétféle modellje működik a különböző országok oktatási rendszereiben, a belső modell (internal model), amelyben a segítő az intézmények alkalmazottja, s a külső modell (external model), amelyben az oktatásiintézmény-rendszeren kívüli speciális szervezet küldi ki a terepre a segítőket (Masdeu Navarro, 2015; OECD, 2019). A magyar köznevelési rendszerben korábban lényegében a pedagógusok látták el a szociális segítőfeladatokat, azonban 2018 szeptemberében bevezetésre került az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység külső modellje. Az implementáció eredményéről empirikus vizsgálatok eddig nem készültek. Kutatási kérdésünk az, hogy a szülők és a pedagógusok milyen területen számítanak leginkább az iskolai szociális segítők munkájára. 20 iskolai szociális segítővel készítettünk félig strukturált interjút, s az elemzések során a szülőkkel és a pedagógusokkal kialakított kapcsolatokra, a partnerek elvárásaira fókuszáltunk. A kutatás egyik legfontosabb eredménye, hogy az iskolai szociális segítő perspektívájából rendszerezett szülőtípusokat (kollaboratív érdeklődők, csodavárók, közömbös elutasítók) és pedagógustipológiát (kooperatív befogadók, intoleráns idealisták, öntevékenyek, távolságtartó szkeptikusak) alkottunk. Megállapítottuk, hogy a különböző típusú szülők nem társadalmi státus szerint mutatnak különbséget. A szülők és pedagógusok által igényelt szolgáltatásokat összehasonlítottuk a szociális segítségre vonatkozó reformkoncepcióval, s rámutattunk, hogy miközben a szociális segítségre vonatkozó rendelet elsősorban a preventív, csoportos és közösségi tevékenységekre ad felhatalmazást ezeknek a szakembereknek, a szülők és a pedagógusok egybehangzóan az egyénekre koncentráló segítségnyújtást várják el.

A kutatást az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs alapja támogatta.

SZ12 – EGYETEMI HALLGATÓK PSZICHOLÓGIAI JELLEMZŐINEK VIZSGÁLATA AZ EREDMÉNYESSÉG ÉS A JÓLLÉT TÜKRÉBEN

Elnök: Szabó Éva

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet,
Szociál- és Fejlődépszichológia Tanszék

Opponens: Fülöp Márta

Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet,
Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Szimpózium-előadások**A Serdülő Reziliencia Skála (READ-H) fiatal felnőtt mintán való alkalmazása**

Kóródi Kitti, Szél Erzsébet

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődépszichológia
Tanszék

A szándékos önszabályozás, a mentalizáció és az időperspektíva kapcsolata fiatal felnőttek esetében

Szél Erzsébet, Jámbori Szilvia

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődépszichológia
Tanszék

Előre jelzi-e az időperspektíva az egyetemi hallgatók tanulmányi eredményességét?

Szabó Éva, Jagodics Balázs

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődépszichológia
Tanszék

A tanulmányi motiváció, mint közvetítő tényező a hallgatói kiégés kialakulásának magyarázatában

Jagodics Balázs, Szabó Éva

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődépszichológia
Tanszék

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Szabó Éva

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődépszichológia Tanszék

Az egyetemek egyik legmarkánsabb problémája a magas korai intézményelhagyás, más néven lemorzsolódás. A jelenség magyarázatára kidolgozott modellek számos tényezőt igyekeznek összekapcsolni, más-más aspektusát hangsúlyozva a problémának. Közös elemük, hogy minden modellben megjelennek olyan pszichológiai jellemzők, amelyek a kognitív képességek és egyéb tényezők mellett szerepet játszhatnak ebben a folyamatban. Szimpóziumunk olyan kutatások eredményeit mutatja be, amelyek az egyetemi sikerességhez és a lemorzsolódáshoz köthető pszichológiai tényezőket vizsgálják. A reziliencia, a mentalizáció és a szándékos önszabályozás, az időperspektíva és a motiváció olyan pszichológiai jellemzők, amelyek nagymértékben segítik a megküzdést, a célok elérését, ami alapvető ahhoz, hogy a hallgató sikeresen feleljen meg az egyetemi élet kihívásainak. Ezek vizsgálata nemcsak elméleti jelentőségű, de a kutatások eredményei megalapozhatnak preventív stratégiákat is. Az első előadás egy kiemelkedő jelentőségű fogalom, a reziliencia megjelenésének vizsgálatára fókuszál. Bemutatja, hogy a serdülő korosztályra kidolgozott skála (READ – Resilience Scale for Adolescents, Hjmedal et al., 2006) magyarra adaptált változata milyen mérési megbízhatósággal bír fiatal felnőttek mintáján. Az előadásból kiderül, hogy a mérőeszköz, bár kissé eltérő struktúrába rendeződik, mint az eredeti, de kiváló validitási értékeket mutat, ami alkalmassá teszi arra, hogy alkalmazzuk a tudományos kutatás és a prevenció terén. A második előadás során a mentalizáció és a szándékos önszabályozás kapcsolatát mutatjuk be, amelynek kiemelkedő jelentősége van a célkitűzés és célelérés szempontjából. Az előadás rámutat a két tényező szoros kapcsolatára és az egyetemi eredményességben betöltött szerepére. Hasonló célt tűzött maga elé a harmadik előadás is, amely a diákok időperspektíva-jellemzőinek teljesítményt bejósoló erejét vizsgálja. A kutatás a korábbi vizsgálatoknak ellentmondó eredményeket hozott. A kapott adatok értelmezése alapvető konceptuális kérdéseket vet fel az időperspektíva vonás- vagy szituatív jellegével kapcsolatban, valamint az egyetemi lét időperspektívára gyakorolt hatására vonatkozóan is. Végül a negyedik előadás már kifejezetten a lemorzsolódást elindító jelenség feltárására fókuszál. A hallgatói kiégés és a motivációs jellemzők kapcsolatának feltárása megerősíti, hogy a tanulmányi motiváció mediálószerepet tölt be a követelmények és a kiégés között, ami jó kiindulási pontot kínál nemcsak a további kutatásokhoz, de a hallgatói kiégés és az esetleges lemorzsolódás megelőzéséhez is.

A SERDÜLŐ REZILIENCIA SKÁLA (READ-H) FIATAL FELNŐTT MINTÁN VALÓ ALKALMAZÁSA

Kóródi Kitti, Szél Erzsébet

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és Fejlődépszichológia Tanszék

Kulcsszavak: reziliencia; társas kompetencia; szándékos önszabályozás

A reziliencia azt a képességet jelenti, amivel az egyén a hátrányokkal és nehézségekkel szemben ellenálló tud lenni (Rutter, 2006). Az utóbbi időben a rezilienciával kapcsolatos kutatások a protektív és a rizikófaktorok, valamint a környezet kapcsolatának oda-vissza ható kapcsolatát hangsúlyozzák. Mérésére legtöbbször a felnőttek körében validált Connor–Davidson-féle Reziliencia Skálát használják (Kiss et al., 2015). Azonban további kutatásaink szempontjából szükség volt egy olyan mérőeszközt is, amely serdülők és fiatal felnőttek körében is megfelelően alkalmazható, továbbá részletesebb képet ad az egyén protektív tényezőiről. Így döntöttünk a READ (Resilience Scale for Adolescents, Hjmedal et al., 2006) kérdőív magyar nyelven történő validálása mellett; a kérdőív megbízhatóságát több nemzetközi szakirodalmi eredmény támasztja alá (Kelly et al., 2017; Ruvelcaba-Romero et al., 2015; Stratta et al., 2012). Vizsgálatunk célja a Serdülő Reziliencia Skála (READ-H) faktorstruktúrájának feltárása, megerősítése és konstruktív validitásának alátámasztása volt fiatal felnőtt mintán. Kutatásunkban $N=672$ fiatal felnőtt vett részt ($M_{életkor}=21,9$ év; $SD=4,05$; $N_{férfi}=186$, $N_{nő}=486$), akik egy nagyobb kutatás részeként a Képességek és Nehézségek Kérdőívet (SDQ), a SOC rövidített változatát és a Serdülő Reziliencia Skálát (READ-H) is kitöltötték. Eredményeink szerint a kérdőív struktúrája kis mértékben eltért, de tartalmilag megegyezik az eredeti kérdőív módosított struktúrájával (Askeland et al., 2019), amelyet a megerősítő faktorelemzés is alátámasztott ($\chi^2(323)=1058,55$; $p<0,001$; $CFI=0,94$; $TLI=0,92$; $RMSEA=0,06$). Az így kialakított öt faktor: a Célorientáció, a Családi összetartozás, a Társas kompetencia, a Társas támogatás és a Magabiztosság. A faktorok külön-külön megfelelő megbízhatósággal rendelkeznek, együttesen pedig kiváló megbízhatóságot mutatnak ($\alpha=0,94$). Nemi különbségek a Társas kompetencia alskálákon mutathatók ki, mindkettőn a férfiak átlaga magasabb. A READ-H pontszáma és a SOC alskálái (szándékos- és veszteségszelekció, optimalizáció, kompenzáció) között szignifikáns, pozitív összefüggés állítható fel. Továbbá az SDQ kérdőív problémaviselkedéssel összefüggő alskáláival szignifikáns, negatív irányú kapcsolat mutatható ki, vagyis a reziliencia alacsonyabb foka a hiperaktivitással, az érzelmi tünetekkel, a kortársproblémákkal és a viselkedésszel kapcsolatos problémákkal van összefüggésben. A proszociális viselkedés ugyanakkor egyértelműen együttjár a magasabb rezilienciával. Eredményeink együttesen alátámasztják a Serdülő Reziliencia Skála konvergens validitását és nemcsak serdülő, hanem fiatal felnőtt mintán való alkalmazhatóságát is, így a READ-H egy megbízható mérőeszközt jelenthet a további kutatásokban.

A SZÁNDÉKOS ÖNSZABÁLYOZÁS, A MENTALIZÁCIÓ ÉS AZ IDŐPERSPEKTÍVA KAPCSOLATA FIATAL FELNŐTTEK ESETÉBEN

Szél Erzsébet, Jámbori Szilvia

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődépszichológia Tanszék

Kulcsszavak: szándékos önszabályozás; mentalizáció; időperspektíva

A szándékos önszabályozás folyamata szorosan kapcsolódik a személyes célok megfogalmazásához és a jövő megtervezéséhez, mivel magában foglalja az egyén azon képességét, hogy célokat határozzon meg önmaga számára, és úgy irányítsa saját szellemi és fizikai működését, hogy ezek a célok elérhetőek legyenek (Freund & Baltes, 2002). A sikeres fejlődés akkor valósul meg, amikor egy személy maximalizálni tudja az elérni kívánt célok vagy eredmények relatív számát, és minimálisra csökkenti a nemkívánatos eredményeket az elérhető célok gondos megválasztásával és a sikeres megoldások megtalálásával. Ebben a folyamatban az egyén mentalizációs képességének jelentős szerepe van. A mentalizáció az a folyamat, amely során saját és mások viselkedését intencionális állapotként (szükségletek, vágyak, célok) érzékeljük és értelmezzük. A mentalizálás kudarc az önszabályozó folyamatok közül elsősorban az érzelem- és viselkedésszabályozás alacsonyabb színvonalával jár együtt, így befolyásolja a személyes célok, eredmények és lehetőségek elérésére vonatkozó reprezentációkat (Allen et al., 2011). Vizsgálatunk célja egyrészt az volt, hogy feltárjuk, van-e kapcsolat a mentalizációs képesség és a szándékos önszabályozás folyamatai (szelekció, optimalizáció, kompenzáció) között, másrészt a mentalizációs képesség és az időhöz való viszony összefüggését vizsgáltuk fiatal felnőttek körében, különös tekintettel a jövőorientált időperspektívára. Kutatásunkban 672 fiatal felnőtt vett részt (átlagéletkor=21,9 év; szórás=4,05; $N_{\text{férfi}}=186$; $N_{\text{nő}}=486$), akik egy nagyobb kutatás részeként a Reflektív funkció kérdőívet, a Zimbardo-féle Rövidített Időperspektíva Kérdőívet, az Én a jövőben Skálát és a SOC rövidített változatát töltötték ki. Az eredmények azt mutatták, hogy a bizonytalan mentalizáció, azaz az egyén csökkent képessége arra, hogy saját szándékait értelmezze, mérsékelt pozitív együttjárást mutatott a jövőre vonatkozó kilátások bizonytalanságával ($r_s=0,428$; $p<0,001$), illetve a jövőre vonatkozó tervezés hiányosságaival ($r_s=0,474$; $p<0,001$), emellett gyenge negatív együttjárást azonosíthattunk a jövőorientált időperspektívával ($r_s=-0,228$; $p<0,001$). A szándékos önszabályozás folyamatai esetében pedig a kompenzáció hiánya és a veszteségalapú szelekció alacsonyabb mértéke eredményez leginkább bizonytalan mentalizációt. Eredményeink hozzájárulhatnak annak megértéséhez, hogy azok a fiatalok, akik mentalizációja bizonytalan, kevésbé képesek megtervezni a jövőt, időszemléletükben inkább a pillanatnyi örömek hangsúlyozódnak, és az önszabályozási folyamataikban is kevésbé hatékonyak. Meglévő erőforrásaikat nehezebben tudják átcsoportosítani, céljaikat újragondolni, hogyha a helyzet úgy kívánja. Ezen eredmények a rugalmas alkalmazkodó-képesség hiányát vetítik elő, amely a fiataalkori fejlődés egyik meghatározó erőforrása.

ELŐRE JELZI-E AZ IDŐPERSPEKTÍVA AZ EGYETEMI HALLGATÓK TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉGÉT?

Szabó Éva, Jagodics Balázs

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődépszichológia Tanszék

Kulcsszavak: időperspektíva; tanulmányi sikeresség; kiegyensúlyozott időperspektíva

Az időperspektíva (Zimbardo & Boyd, 1999) egy átfogó szemléletmód, amely számos pszichológia tényezőre és jellemzőre hatással van. Az öt faktor (múlt-pozitív, múlt-negatív, jelen-hedonista, jelen-fatalista, jövőorientált) közül a kutatások szerint elsősorban a jövőorientált beállítódás pozitív, míg a múlt-negatív perspektíva negatív kapcsolatban áll a tanulmányi eredményességgel (Janeiro et al., 2017). További kutatások rámutattak, hogy nem önmagában egy-egy perspektíva-faktor az, ami hatást gyakorol a viselkedésre és a teljesítményre, hanem annak egyéni mintázata, azaz az időperspektíva-profil (Boniwell & Zimbardo, 2008). Erre az összefüggésre épül a kiegyensúlyozottidőperspektíva-modell (Balanced Time Perspective – BTP), amely szerint létezik egy olyan időperspektíva-mintázat, amely a leoptimálisabb a teljesítmény, illetve a szubjektív jóllét szempontjából (Drake et al., 2008). Az ettől való eltérés (DBTP) mértéke összefüggést mutat az alacsonyabb teljesítménnyel (Stolarski et al., 2011). Kutatásunk célja volt, hogy feltárjuk az időperspektíva egyes elemeinek kapcsolatát az egyetemi hallgatók tanulmányi eredményével, és megvizsgáljuk, hogy a kiegyensúlyozott időperspektíva az ő esetükben is jelentős összefüggésben áll-e a jó tanulmányi teljesítménnyel. Kutatásunkban az SZTE első évre beiratkozott hallgatói vettek részt ($N=3749$; $N_{\text{férfi}}=1494$, $N_{\text{nő}}=2252$). Az adatfelvételt egymást követő négy tanév szeptemberében a Coospace rendszeren keresztül végzett online kérdőíves kutatással végeztük. Egy komplex kutatás részeként* a hallgatók kitöltötték a Zimbardo-féle TPI rövidített változatát. A tanulmányi eredményességet a szakhoz viszonyított átlag alapján számszerűsítettük. Az eredmények alapján a TPI öt alfaktora közül a jövőorientációnak van elhanyagolható, de szignifikáns kapcsolata a tanulmányi eredménnyel ($r_s=0,099$; $p<0,001$). A kiegyensúlyozottidőperspektíva-profilnak nem volt szignifikáns főhatása az ANOVA vizsgálat alapján ($F_5=1,546$; $p=0,172$) a teljesítményre. Továbbá nem igazolódott be az a feltevés sem, hogy a kiegyensúlyozottidőperspektíva-profilból való eltérés mértéke érdemi kapcsolatban áll a teljesítménnyel ($r_s=0,046$; $p<0,05$). Kutatásunk eredményei ellentmondanak az – elsősorban középiskolás mintákon kapott – korábbi eredményeknek, és rávilágítanak arra is, hogy a belépéskor mérhető időperspektíva-jellemzők önmagukban nem jelzik előre az egyetemi tanulmányi sikerességet, mert azok hatását vélhetően más tényezők moderálhatják. Másrészt felvetik azt a kérdést, hogy vajon a belépéskor jellemző TP-mintázat változhat-e az egyetemi lét speciális jellemzőinek hatására? Az előadás során elemezzük a lehetséges összefüggéseket, és tárgyaljuk eredményeinket a legmodernebb dinamikus TP-felfogás kontextusában és az egyetemi lemorzsolódás megelőzésével összefüggésben.

A kutatás az EFOP 3.4.3. AP1-4. Tanulási erőforrások feltárása c. projekt keretében készült.

A TANULMÁNYI MOTIVÁCIÓ MINT KÖZVETÍTŐ TÉNYEZŐ A HALLGATÓI KIÉGÉS KIALAKULÁSÁNAK MAGYARÁZATÁBAN

Jagodics Balázs, Szabó Éva

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődépszichológia Tanszék

Kulcsszavak: hallgatói kiégés; követelmény-erőforrás modell; tanulmányi motiváció

Habár a burnout szindróma eredetileg munkahelyi környezetben írta le a hosszú távú stressz és leterheltség hosszú távú negatív hatásaiként kialakuló állapotot (Freudenberger, 1974), az elmúlt két évtizedben oktatási környezetben is előtérbe került a probléma feltárása (Schaufeli et al., 2002). A kiégés egyik vezető tünete a motivációcsökkenés, amely tanulmányi környezetben is megjelenik (Lyndon et al., 2017). A kiégést magyarázó elméletek egyike a követelmény-erőforrás modell (Demerouti et al., 2001), amely a tünetek kialakulását elősegítő és gátló tényezőket különbözteti meg. Kutatásunkban feltártuk, hogy a tanulmányi motiváció intrinzik és extrinzik fajtáinak milyen közvetítő szerepe van a követelmény-erőforrás modell elemei és a kiégés kapcsolatában. Az anonim, online kérdőíves felméréssel készült adatfelvételben összesen 743 hallgató vett részt (563 nő és 173 férfi; átlagéletkor=23,2 év; szórás=5,09 év). A Hallgatói Kiégés Kérdőív (Hazag et al., 2010) mellett a Tanulmányi Motiváció Kérdőívet (Tóth-Király et al., 2017) és a saját szerkesztésű Hallgatói Követelmény-Erőforrás Kérdőívet alkalmaztuk. A mérőeszközök mindegyike stabil faktorszerkezettel és jó belső megbízhatósággal jellemezhető. Az eredmények szerint a kiégéssel pozitív együttjárást mutatnak a követelmények, míg az erőforrások negatív kapcsolatban állnak a tünetekkel. A kiégés az intrinzik és az extrinzik motivációkkal egyaránt negatív, míg az amotivációval pozitív együttjárást mutatott. A mediációelemzés feltárta az intrinzik motiváció és az amotiváció szignifikáns mediálószeropét: a követelmények az intrinzik motiváció csökkentésén és az amotiváció növelésén keresztül növelik a burnout szindróma tüneteit, míg az erőforrások az intrinzik motiváció növelésén és az amotiváció csökkentésén keresztül hatnak negatívan a kiégésre. Ezek az eredmények segítenek megérteni a kiégés kialakulásának folyamatát, és azon belül a motivációvesztés szerepét a tünetek létrejöttében, amely mind a prevenció, mind pedig az intervenció tervezését segítheti.

T2 – NEVELÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSOK I.

Elnök: Kozma Tamás
Debreceni Egyetem

Tematikus előadás

Iskolakísérlet Békés-Tarhoson 1946–1954 között – Karácsony Sándor pedagógus nézete és Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciója alapján

Czemmel Antónia Mária

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Totem és tabu a szocialista neveléstudományban

Darvai Tibor

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Visszatekintés a múltba: Adalékok a kisegítő iskoláztatás történetéhez

Kovács Krisztina

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

ISKOLAKÍSÉRLET BÉKÉS-TARHOSON 1946–1954 KÖZÖTT – KARÁCSONY SÁNDOR PEDAGÓGUSNÉZETE ÉS KODÁLY ZOLTÁN ZENEPEDAGÓGIAI KONCEPCIÓJA ALAPJÁN

Czemmel Antónia Mária

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: kodályi koncepció; pedagógusnézet; élményiskola

Karácsony Sándor és Kodály Zoltán jelentősége a kutatási témánk szempontjából kiemelkedő, mivel az ő megállapításai képezik a „Csodaiskola” megálmodójának és létrehozójának, Gulyás György munkásságának elvi alapjait. Az iskola célja „magyarabb gyermeket, magyarabb embert nevelni”. Csende Béla 1976-ban megjelent hiánypótló műve, abból az időből származik, amikor Tarhos nevét kiejteni is kockázatos volt. Az intézmény neveléstörténeti vonala, vagy Antal-Lundström Ilona gondolatával élve „az embernevelés/-formálás általános elmélete” hiányzik. Alapvetően két sarokpont közé felsorakoztatott dokumentumokat ismerhetünk meg a szervezésről és feloszlásról, de magáról az intézmény neveléstörténeti vonaláról, annak oktatási lényegéről – és ami Gulyás György zenei reformpedagógiai törekvését illeti – szinte semmilyen információt nem kapunk az eddig megjelent forrásokból. Az intézmény alakulásában megfigyelhetjük a pedagógia három egymásra épülő szintjét: a gyakorlati, a működésméleti kialakító, és a pedagógiai cselekvést irányító és a teljes rendszert meghatározó filozófiai szintet. A magyar zenei nevelés alapját a kodályi pedagógia filozófiai elvei adták. Ezen pedagógia elvek, mint a nemzettudat erősítése, a közös zenei nyelv kialakítása és az ehhez alakított anyag és módszer, megteremtésén fáradozott Kodály Zoltán az 1920-as évektől szinte haláláig. Karácsony Sándor személyét kétféle megközelítésben vizsgálhatjuk: pedagógusként és a modern esztétikai filozófia előkészítőjeként. Az 1943-ban tett javaslata alapján, ami kitért az oktatás reformjára, a művészeteket művészi légkörben, tapasztalatokkal kell oktatni, nevelni, ez tükröződik a később megalakult békés-tarhosi iskolakísérletben. A hasonlóság Kodály és Karácsony között a demokratikus lehetőségek a kultúra területén, a „szociális felelősség” kialakítása, vagy ahogy Kodály tömören megfogalmazta: „A zene mindenkié”. Ehhez egy olyan közösség kell, ami a zene által felszabadul és egybeforr. „Így Tarhos nem a jelen, hanem a jövő iskolája lett” Karácsony Sándor meglátása szerint. Az évszázados elnyomás alól és a fasizmus béklyóiból felszabadult ország sokat szenvedett népe 1945 után méltán óhajtott és kívánt a szabad hazában új világot, demokratikus Magyarországot építeni és létrehozni. A szembefordulás a múlttal, az optimizmus a felszabadulással kezdődő új élet iránt olyan nagy volt, hogy az többszörösen megnövelte az országépítés esélyét. Itt, Békés-Tarhoson jött létre az ország első Magyar Állami Énekiskolája. 1945-ben csonka évvel vette kezdetét a Gulyás György által megálmodott, Kodály zenepedagógiai koncepciójára és Karácsony ideáispedagógus-nézetére épült, iskola, amelynek sajnos idillinek nem mondható világa rövid, de igen sikeres működése 1954-ben véget is ért egy tollvonással.

A kutatást K. Dr. Nagy Emese és Dr. Pukánszky Béla támogatta.

TOTEM ÉS TABU A SZOCIALISTA NEVELÉSTUDOMÁNYBAN

Darvai Tibor

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: szocialista pedagógia; szocialista oktatáspolitiká; totem; tabu

A szocialista pedagógiát vizsgáló elemzések egyik része a belső szakmai-pedagógiai logika segítségével értelmezi kutatásának tárgyát (Trencsényi, 2011). A kutatások másik része az interdiszciplináris-multidiszciplináris szemléletmódot követve a szociológia (Nagy, 2006) és a politológia (Sáska, 2015) megközelítési mód segítségével írják le a szocialista neveléstudomány jellemzőit, attribútumait. Jelen vizsgálatunkban a multidiszciplináris hagyományt követve az antropológiából, a szociológiából és pszichológiából ismert totem és a tabu dichotómiájának felhasználásával vizsgáljuk meg, hogy a szocialista neveléstudomány témáin belül melyek voltak azok a témák, amelyek tiltás alá estek, és melyek voltak, amelyek totemként, szentként értelmeződtek. Továbbá arra is kíváncsiak vagyunk, hogy milyen módon változott a tiltások és a szent, sérthetetlen kategóriák dinamikája az oktatásügyi ciklusok változásával párhuzamosan. Ennek megfelelően az alábbi kérdésekre keressük a választ: (1) A szocialista neveléstudomány témái között melyek voltak a tiltott és a szent, sérthetetlen témák? (2) Hogyan változott e kategóriák tartalma? (3) Milyen logika – szakmai-pedagógiai, vagy nem pedagógiai – alapján került rá a tiltás vagy a szentség „bélyege” valamely neveléstudományi témára? Vizsgálatunk során elméleti keretként a két nagy társadalomtudományi paradigma közül a konfliktuselméleti modellt, metodológiaként pedig a politológia megközelítést használjuk fel (Nagy, 1997; Sáska, 2018). Elemzésünk forrásai a korszak oktatáspolitikai dokumentumai (Kardos-Kornidesz, 1990), a szocialista neveléstudósok megjelent kötetei (Pataki, 1966, 1988) és a neveléstudományi folyóiratok – Pedagógiai Szemle, Magyar Pedagógia – közleményei. Kutatási eredményeink szerint nem a szocialista neveléstudomány belső szakmai logikája döntött arról, mely neveléstudományi témák kerültek a tabu vagy a totem kategóriájába, hanem a szocialista politika irányvonala. Ugyanis a szocialista politikán és oktatáspolitikán belüli változások leképeződtek a neveléstudomány területére is. Így történhetett meg, hogy az 1950-es évek elején diszkreditált lélektan a hruscsovi olvadás és a kádári politika hatására az 1950-es évek végétől kezdve fokozatosan legitim módon megjelenhetett és újrainstírményesülhetett az egyetemi-akadémiai szférában. Ugyanakkor az oktatáspolitikai és a neveléstudományon belüli változásoktól függetlenül voltak olyan témák, amelyek végig a totem, a szent kategóriában maradtak. Ilyen tematika volt Makarenko munkássága. Viszont e szent témák, így a Makarenko-értelmezések tartalma sem volt egységes a korszakban, az oktatáspolitikai változásoknak megfelelően mindig más és más tartalommal telítődtek. Kutatásunk jelentősége leginkább az interdiszciplináris-multidiszciplináris megközelítési módban rejlik, valamint abban, hogy objektívan, tárgyilagosan igyekszik megismerni a neveléstudomány 1945 és 1990 közti időszakát.

VISSZATEKINTÉS A MÚLTBA: ADALÉKOK A KISEGÍTŐ ISKOLÁZTATÁS TÖRTÉNETÉHEZ

Kovács Krisztina

Szegegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: társadalmi integráció; elkülönített oktatás; kiségitő iskola

Jelen kutatás középpontjában a magyar kiségitő iskoláztatás iskolareformjának főbb mozzanatainak feltárása áll, az első kiségitő iskola létrejöttének német előzményeire építve, 1867-től 1920-ig. Kísérletet tesz a Németországban és Magyarországon kibontakozó kiségitő iskoláztatási stratégia összehasonlító elemzésére. A kutatás kapcsolódik azokhoz a neveléstudományi kutatásokhoz, amelyek a sajátos nevelési igényű gyermekek szegregált és integrált oktatásának jelenségeit vizsgálják (pl. Fejes, 2016; Laoues-Czimbalmos & Müller, 2018; Papp, 2012). Épít a magyar és nemzetközi gyógypedagógia-történeti eredményekre (pl. Ellger-Rüttgardt, 2019; Gordosné, 2001; Mesterházi, 2010; Möckel, 2017). A felvázolt kutatás újdonságértéke, hogy magyar pedagógiai szaklapok felhasználásával kísérel meg az eddigiektől eltérő, összehasonlító szempontokat érvényesítő összegzést készíteni a vizsgált jelenségről. A kutatás módszere forrásfeltáró, -elemző, -értelmező témaspecifikus tartalomelemzés. Az elemzések aspektusai a klasszikus, szisztematikus, összevető szempontokat veszik alapul. A kutatás forraskeretét a Néptanítók Lapja (1868–1920) és a Magyar Pedagógia (1900–1920) között megjelent, témához illeszkedő írások adják. Mindkét kánonképző pedagógiai szaklap jelentős neveléstudományi diskurzusoknak nyújtott teret a kiségitő iskoláztatást illetően. A kutatás arra a kérdésre keresi a választ, milyen társadalmi változások és oktatáspolitikai előzmények vezettek Magyarországon a német mintára bevezetett kiségitő iskolák létrejöttéhez? Milyen szervezeti és pedagógiai jellemzői mutathatók ki a magyar kiségitő iskolai modellnek a vizsgált forrásokban? A kiségitő iskola létrehozása mindkét országban az enyhén értelmi fogyatékos tanulók oktatásának megváltoztatását, képezhetőségük elismerését és társadalmi integrációjukat célzó mozgalomból fejlődött ki. Megoldást kívánt nyújtani egy társadalmi problémára, ami az érintetteket szemléletük változtatására készítette. Az elkülönített oktatás az iskolai krízisek és az oktatási kirekesztés kezelésének fontos eszközévé vált. A társadalmi integrációt elősegítő stratégia mögött a szakemberek sokféle problematikus tapasztalata állt. A szakmai elit törekvéseit főként humánus, társadalmi, gazdasági és közoktatási érvek indukálták. Majd az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek iskoláztatása egyre inkább közoktatáspolitikai ügygév vált. A kiségitő iskoláztatás új dimenziókat nyitott, mégsem nyújtott teljesen jó megoldást. Az összetett jelenség számos összefüggéseinek teljes rekonstruálására nem vállalkozhattunk, de a szövegek implicit tartalmának elemzése a magyar kiségitő iskoláztatási stratégiáról korhú körvonalat mutat. Amikor napjainkban a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált-inkluzív nevelésének időszakát éljük, ami újfajta szemléleti és szervezeti megközelítést kíván meg, és új pedagógiai kihívások elé állítja a pedagógusokat, meglátásunk szerint az enyhén értelmi fogyatékosok iskoláztatására létrejött iskolafejlődés múltja érdemes az áttekintésre.

T₃ – IDEGENNYELV-TANULÁS ÉS TANÍTÁS I.

Elnök: *Maier Enikő*
Partium Keresztény Egyetem

Tematikus előadás

Egyéni változók összefüggései gimnazista nyelvtanulók írásbeli feladat megoldásával az angolórán

Albert Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Német- és angoltanárok szakmai megújulásának, valamint tovább-képzési terveinek vizsgálata

Sebestyén Krisztina
Nyíregyházi Egyetem

Egyéni különbségek változása a nyelvtanulás során: Egy két éven át tartó vizsgálat eredményei

Piniel Katalin, Albert Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Diploma – nyelvvizsga nélkül? Széljegyzetek a nyelvvizsga-moratóriumhoz

Fajt Balázs, Bánhegyi Mátyás
Budapesti Gazdasági Egyetem

Cseppentő Krisztina
Pécsi Tudományegyetem

Vékási Adél
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

EGYÉNI VÁLTOZÓK ÖSSZEFÜGGÉSEI GIMNAZISTA NYELVTANULÓK ÍRÁSBELIFELADAT-MEGOLDÁSÁVAL AZ ANGOLÓRÁN

Albert Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: motiváció; érzelmek; énhatékonyság

Az idegennyelv-tanulás hosszadalmas és összetett folyamat, amelyet számos tényező befolyásol. Bár e tényezők közül többet már hosszú ideje kutatnak az alkalmazott nyelvészet területén, azonban az az elgondolás, miszerint ezeket a tényezőket együtt kellene vizsgálni, hiszen feltehetőleg a nyelvtanulási folyamatot sem elszigetelten befolyásolják, mégis viszonylag újkeletű (Ryan, 2019), hasonlóképpen a kontextualizált vizsgálatok szükségességét hangsúlyozó felhívásokhoz (Ushioda, 2016). Ebben az előadásban szeretném röviden bemutatni kutatási projektünket, amelyben arra vállalkoztunk, hogy magyar középiskolás nyelvtanulók osztálytermi angoltanulással kapcsolatos tapasztalatait befolyásoló egyéni változókat vizsgáljunk makro- és mikroszinten egyaránt. Az itt bemutatásra kerülő kutatásban 50 budapesti középiskolás adatközlő szerepelt. Két, a kutatás céljára kifejlesztett kérdőív segítségével gyűjtöttünk adatokat a diákok érzelmeivel, nyelvtanulási motivációjával és énhatékonyságával kapcsolatban: egyrészt általánosságban véve az angolóráik tekintetében, másrészt pedig egy konkrét nyelvi feladat megoldása során, ahol ugyanennek a kérdőívnek a rövidített változata szerepelt a flow-élmény átélésének néhány feltételével kiegészítve. Célunk az volt, hogy fel tudjuk tárni az egyéni változók osztálytermi angoltanulással és a nyelvi feladattal kapcsolatos szintjeit és ezek összefüggéseit. Emellett megvizsgáltuk a diákok nyelvi teljesítményét is, amit azon az írásbeli narratív feladaton nyújtottak, amelyet a rövid, feladathoz kapcsolódó kérőív előtt oldottak meg. A létrehozott szöveg mennyiségi vizsgálata mellett szintaktikai és lexikai komplexitás-mutatókat, valamint a nyelvhelyesség egy mérőszámát is vizsgáltuk. A nyelvi mutatók elemzésbe való bevonására azért került sor, mert az egyéni változók és a feladatmegoldás nyelvi jellemzői között fennálló esetleges kapcsolat feltárása segíthet megérteni az osztálytermi környezetben folyó nyelvelsajátítási folyamatokat, a diákok által az osztályteremben létrehozott nyelvi produktumok különféle mutatóinak részletes vizsgálata által. Eredményeik alapján mérsékelt pozitív korreláció áll fenn a diákoknak az osztálytermi angoltanulással kapcsolatos motivációja, érzelmei és énhatékonysága, valamint ugyanezen konstruktumok egy konkrét feladat megoldása közben átélt szintje között. Továbbá korrelációkat találtunk a diákok által létrehozott szövegek hossza, valamint érzelmeik, a flow-élményt/bevonódást elősegítő tényezők és az énhatékonyság között, ami akár a nyelvelsajátítással való közvetlen kapcsolatra is utalhat Swain (2005) Output Hipotézise alapján. Elméleti szinten eredményeink azt sugallják, hogy az egyéni változók angoltanulásban betöltött szerepét vizsgálva van létjogosultsága a mikro- és makroperspektívák összekapcsolásának. A tanárok számára pedig azzal a tanulással szolgálhatnak, hogy a nyelvtanulási feladatoknak biztosítaniuk kellene a diákok minél nagyobb mértékű bevonódását.

A kutatás az NKFIH – 129149 projekt keretében valósult meg.

NÉMET- ÉS ANGOLTANÁROK SZAKMAI MEGÚJULÁSÁNAK, VALAMINT TOVÁBBKÉPZÉSI TERVEINEK VIZSGÁLATA

Sebestyén Krisztina

Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: nyelvtanár; idegennyelv-oktatás; tanártovábbképzés

Előadásunkban azt elemezzük, hogy a pedagóguspályán eltöltött idő mértéke szerint milyen különbségek tapasztalhatók a szakmai megújulásban és a továbbképzési tervekben a pedagógusok csoportjai között. Vizsgáljuk azt is, hogy a szakmai megújulás iránti igényben mutatható-e ki különbség a németet és az angolt tanító tanárok között. A közoktatásbeli idegennyelv-tanulás sikerességéhez nemcsak a tanulók kompetenciái, motivációi járulnak hozzá, hanem a nyelvtanárok is meghatározóak a nyelvtanulási folyamatban. A tanárok ismereteinek gyarapítása történhet ön- és továbbképzések által, formális vagy informális szakmai tapasztalatcserékben, vagy külföldre irányuló mobilitási programok segítségével (Einhorn, 2012; Einhorn, 2015; Márkus, 2015). A pedagógus-továbbképzéseken való részvételt több tényező is befolyásolja, például a pedagóguspályán eltöltött idő mértéke vagy az életkor (Chrappán & Pusztai, 2014; Hermann et al., 2009; Márkus, 2015; Sági & Szemerszki, 2016). Az előadásunkban bemutatott adatok a „Némettanulás, illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében” című adatbázisból származnak, amelyet a 2018/2019-es tanévben, papíralapú kérdőívek segítségével vettünk fel a két megye 9-9 intézményében. A kutatásba 11. évfolyamos németet és/vagy angolt tanuló gimnazistákat, illetve szaktanárokat, valamint az ő nyelvtanárait vontuk be. A tanulói adatbázisba összesen 890 fő, míg a tanári adatbázisba 100 nyelvtanár válasza került be. Előadásunkban most csak a tanári adatbázist elemezzük, amelyben a pedagóguspályán eltöltött idő alapján négy csoportot hoztunk létre (0–9 év; 10–19 év; 20–29 év; 30–44 év). Hipotéziseink szerint (1) a nyelvtanárként pedagóguspályán eltöltött idő mértéke meghatározóbb tényező a tanárok tanórai tevékenységét jellemző magasabb szintű szakmai munka és a továbbképzések iránti igényében, mint a tanított idegennyelv. (2) A német- és az angoltanárok más tartalmú továbbképzéseket preferálnak. Eredményeink szerint a pedagóguspályán eltöltött idő mértéke alapján a legkevesebb ideje tanító nyelvtanárok jelentős pályamotivációval rendelkeznek, lényeges számukra az ismeretek bővítése, és a jövőben minél többféle továbbképzésen szeretnének részt venni. A következő két csoportba tartozók elsősorban a módszertani kultúra bővítésére fókuszálnak, míg a legalább 30 éve pályán lévők szeretnének a legkevésbé továbbképzéseken részt venni. A némettanárok leginkább az interaktív táblával, online segédanyagokkal kapcsolatos továbbképzéseket preferálják, míg az angoltanárok idegen nyelvű szaktárgyhoz kapcsolódó, illetve szakmódszertani képzéseken terveznek részt venni. Kutatásunk eredményei elsősorban a tanártovábbképzések szervezéséhez nyújthatnak segítséget, mert így még inkább a különböző pedagóguscsoportokra lehet specifikálni őket.

EGYÉNI KÜLÖNBBSÉGEK VÁLTOZÁSA A NYELVTANULÁS SORÁN: EGY KÉT ÉVEN ÁT TARTÓ VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

Piniel Katalin, Albert Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulás; egyéni különbségek; hosszmetzeti kutatás

Az idegennyelv-tanulás kimenetele nagymértékben függ a tanulókat jellemző egyéni különbségektől (Ryan & Dörnyei, 2015), amelyeket immáron nem mint állandó jellemzőkként, hanem helyzetből függően alakuló tényezőkként vizsgálnak kutatók. Ennek megfelelően egyre több nyelvpedagógiai kutatás születik hazánkban is, amely olyan egyéni különbségeket vizsgál, mint például a nyelvtanulási motiváció (Csizér & Galántai, 2012), a nyelvtanulással kapcsolatos érzelmek (Albert et al., 2019; Piniel & Albert, 2018) és az énhatékonyság (Piniel & Csizér, 2013). Ezekről és más egyéni változókról eddig jórészt keresztmetszeti kutatások készültek, kevés hosszmetzeti kutatás áll rendelkezésünkre, amely ezen tényezők időbeli változását boncolgatja. Jelen kutatásunknak az volt a célja, hogy a fent említett egyéni változók közül a nyelvtanulási motiváció, az énhatékonyság (Bandura, 1997) és a nyelvtanulással kapcsolatos érzelmek változását vizsgáljuk az angol nyelvet tanuló középiskolások körében két tanéven keresztül. Ehhez három budapesti középiskolából több mint 100 tanulóól gyűjtöttünk adatokat négy hullámban (azaz félévenként). Az adatgyűjtéshez egy standardizált mérőeszközt használtunk, amely a következő skálákat tartalmazta: a nyelvtanulási motivációt a második nyelvi motivációs érendszer (Dörnyei, 2009) alapján négy konstrukttal mértük (motivált tanulási viselkedés, nyelvtanulási élmény, második nyelvi ideális én, második nyelvi szükséges én); az énhatékonyságot Bandura (2006) szociokognitív elmélete alapján operacionalizáltuk; a pozitív illetve negatív érzelmek közül pedig Pekrun (2006) munkájából kiindulva a nyelvtanulással kapcsolatos élvezetet, reményt, büszkeséget, kíváncsiságot, szorongást, unalmat, reménytelenséget, zavarodottságot és szégyent (Piniel & Albert, 2018) mértük. Valamennyi skála megbízhatónak bizonyult pszichometriai mutatók alapján. Leíró statisztikai elemzéseken túl, a mért konstrukttok változékonyságát és a közöttük lévő lehetséges komplex és dinamikus kapcsolatot növekedési modellezéssel (Latent Growth Curve Modelling) és regressziós elemzéssel vizsgáltuk. Az eredmények azt mutatják, hogy a két tanév folyamán vizsgált tényezők közül vannak, amelyek változékonyságuk mind a minta összességét, mind az egyes résztvevőket illetően. A növekedési modellek alapján elmondható, hogy a tanulási élmény és a második nyelvi szükséges én mellett a negatív érzelmek azok, amelyek nagyobb ingadozást mutatnak. A vizsgált egyéni különbségek kapcsolatának komplexitására regressziós elemzések eredményeiből következtetve ugyanúgy a változékonyság a jellemző: az első hullámban képest a későbbi adatok komplexebb hatásokról tanúskodnak. Nem szabad elfelejtenünk, hogy az adatgyűjtés a Covid19-pandémia időszakát is magába foglalta, így az eredményeink valószínűleg nem csupán a nyelvtanulás folyamatának időbeli változásait, hanem egy különleges időszakban átélt élmények képlekenységét is tükrözik.

A kutatás az NKFIH – 129149 projekt keretében valósult meg.

DIPLOMA – NYELVVIZSGA NÉLKÜL? SZÉLJEGYZETEK A NYELVVIZSGA-MORATÓRIUMHOZ

Fajt Balázs *, Bánhegyi Mátyás *, Cseppentő Krisztina **, Vékási Adél ***

* Budapesti Gazdasági Egyetem

** Pécsi Tudományegyetem

*** Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás; nyelvvizsga-moratórium

Egy 2020 tavaszán hozott rendkívüli kormányrendelet értelmében tavaly közel százezren vehették át diplomájukat nyelvvizsga-bizonyítvány megszerzése nélkül. A kivételes rendelet a magyar kormány Covid19-vírushelyzetre adott reakciójának része volt, amely mögött a szándék a gazdaságélénkítés volt. Nem elhanyagolható ugyanakkor, hogy a rendelet kiadása összefüggésben lehet az Európai Bizottság Európa 2020-as stratégiájával, amelynek kiemelt célja az oktatás minden szintjén történő lemorzsolódás csökkentése, valamint az, hogy a lakosság 40%-a rendelkezzen felsőfokú végzettséggel az Európai Unióban. Normál körülmények között ahhoz, hogy Magyarországon valaki diplomát szerezzen, legalább egy élő idegen nyelvből B2-es szintű komplex nyelvvizsgát kell tennie. A 2020-as rendelet hatására nyelvvizsga nélkül ugyan valóban sokak zárhatták le felsőoktatási tanulmányaikat, és léphettek be a munkaerőpiacra, azonban a rendelkezés megoldatlanul hagyta a nyelvvizsga-követelmény egyik jelentős szakmai-társadalmi kérdését: indokolt-e minden képzés esetében nyelvvizsgához kötni a diploma megszerzését? Hogy a nyelvvizsga-moratóriumról és a nyelvvizsga hiányában át nem vett diplomák kérdésköréről szóló vélekedéseket szakmai diskurzusba csatornázzuk, széles körű kvantitatív vizsgálatba fogtunk. Mivel a rendelet számos különböző nézőpontból is vizsgálható (pl. nyelvvoktatási piac, nyelvvoktatók, hallgatók), a nyelvvizsga-moratóriummal kapcsolatos vélemények is számottevően eltérőek lehetnek. Vizsgálatunk elsődlegesen arra vállalkozik, hogy ezen nézőpontok közül minél többet felderítsen. Kutatásunk első lépéseként kérdőíves módszer segítségével különböző intézményekben oktató nyelvtanárok (N=200) nyelvvizsga-moratóriummal kapcsolatos attitűdjeit mértük fel. Eddigi eredményeink feldolgozása egyértelműen arra mutat, hogy a kérdőívet kitöltő nyelvtanárok jelentős része szakmai szempontok mentén megkérdőjelezhetőnek tartja a rendeletet, illetve szkeptikus annak társadalmi igazságosságát illetően. Előadásunk célja ezen empirikus kutatás eredményeinek és ezzel együtt a nyelvvoktatói szakma általunk ismert véleményeinek bemutatása.

T4 – ÚJ ELEMZÉSI MÓDSZEREK

Elnök: *Molnár Edit Katalin*

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

Adatredukció-variánsok Kuckartz kvalitatív tartalomelemzésében

Pribék László

Selye János Egyetem Neveléstudományi Tanszék

Kuckartz értékelő kvalitatív tartalomelemzése

Pribék László

Selye János Egyetem Neveléstudományi Tanszék

NCT-módszer a hazai kvalitatív vizsgálatokban

Sántha Kálmán

Kodolányi János Egyetem

Mrázik Julianna

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

„Az Én való világom vagy a Tiéd?” – meta-perspektívák a neveléstudományi akciókutatásban

Zank Ildikó

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

ADATREDUKCIÓ-VARIÁNSOK KUCKARTZ KVALITATÍV TARTALOMELEMZÉSÉBEN

Pribék László

Selye János Egyetem Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: adatredukció-variánsok; kvalitatív tartalomelemzés; n-dimenziós elemzési tér

A kvalitatív tartalomelemzés során létrehozott ún. n-dimenziós elemzési terek vizsgálatára, jellemzésére egyre nagyobb tudományos figyelem összpontosul (Chuang et al., 2015; Graneheim et al., 2017; Kuckartz, 2014; Pribék 2018, 2020; Sántha, 2018, 2021) a hazai és a nemzetközi kutatómódszertani diskurzusokban. A téma elméleti és módszertani hátterét Mayring (2010), Kuckartz (2012, 2014) és Schreier (2014) önálló koncepciói, valamint azok átgondolt megalapozására, összehasonlítására, tipizálására és szisztematizálására irányuló törekvések (Elo et al., 2014; Hsieh & Shannon, 2005; Krippendorff, 2013) alkotják. Központi kérdésként merül fel az ily módon kinyert, térgenerálással szorosan összefüggésbe hozható mélyrétegi tartalmak feldolgozásának és elemzésének mikéntje, a kutató azon törekvése, amellyel a fegyelmezett szubjektivitás betartása mellett a kutatási kérdésekre igyekszik releváns adatrészleteket, adatsomagokat válaszként kapni, majd összefüggés-szerűen ebben az n-dimenziós elemzési térben elhelyezni, elemezni, értelmezni. Az adattartalmi egységek egyszeri felhasználási lehetősége és a sokszor jelentős mennyiségű kezelése kapcsán óhatatlanul felmerül a kérdés: Vajon a kvalitatív tartalomelemzés során milyen adatredukciós lehetőségekről beszélhetünk, illetve a várható eredmények kapcsán mely matematikai dimenzióredukciós eljárásokkal vonhatók párhuzamba? Céloom, hogy konkrét kollégiumpedagógiai példák segítségével bemutassam a Kuckartz-féle szövegtípusképző kvalitatív tartalomelemzés (Kuckartz, 2014; Pribék, 2018, 2020) során már alkalmazott adatredukció-variánsaimat, jelenség szintjén pedig párhuzamot vonjak matematikai dimenzióredukciós (Horváth et al., 2014) eljárásokkal. **Eredmény:** adatredukciós variánsok (zárójelben a dimenzióredukció eljárással): (a) adattömörítés tartalmi csoporton belül (főkomponens létrehozása, elemzése). (a.1) adattömörítés a releváns, de kevésbé fontos tartalom kiejtésével (fontossági szempont szerinti lineáris rangsorolás: Karhunen–Loève-transzformáció); (a.2) adattömörítés a tartalmi átfedés kiejtésével, visszavetítésével (Oja-algoritmus első, ún. sajátvektor altérbe történő lineáris vetítése). (b) adatösszevonás tartalmi csoportok közötti kapcsolatrendszer feltárásával (faktorok létrehozása, elemzése: esetfüggő nemlineáris főkomponens analízis és többszintű lineáris háló): (b.1) adatösszevonás rejtett vagy nehezen felfedhető, különböző fontosságú tartalmi egységek összefüggéseinek egybevonásával; (b.2) adatösszevonás a könnyebben felfedhető, eltérő, vagy ugyanazon a fontossági szinten elhelyezkedő tartalmi egységek összefüggéseinek egybevonásával. Adatredukció-variánsok szemléltetik a kvalitatív tartalomelemzés különböző adattartalmainak kezelési lehetőségeit, a folyamatot matematikai párhuzamok és pedagógiai példák segítik. A vizsgálat előremutató az n-dimenziós kvalitatív elemzési tér jövőbeli m-alterjeinek vizsgálata szempontjából.

KUCKARTZ ÉRTÉKELŐ KVALITATÍV TARTALOMELEMZÉSE

Pribék László

Selye János Egyetem Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: értékelő kvalitatív tartalomelemzés; értelmezés és értékelés; értelmezési fok-absztrakciós szint

Tervezett szimpózium előadás keretében U. Kuckartz (2014) értékelő kvalitatív tartalomelemzésének teoretikus bemutatására, gyakorlati példák (Kuckartz, 2014; Pribék, 2020) segítségével történő értelmezésére és értékelésére kerül sor. Hármass célrendszere révén a kezdeményezés feladatának tekinti: az önálló módszerrel kapcsolatos hazai tudományos háttérismeretek bővítését; a legújabb nemzetközi, kvalitatív kutatómódszertani trendekhez való illeszkedés (koherencia) bemutatását; a megvalósítás lépéseinek kutatói feladatsorként való értelmezését, majd komplex értékelését; a módszer neveléstudományon belüli alkalmazási lehetőségeinek vizsgálatát. Az előadás követi a logikai háromszögben felvázolt célrendszert: (1) elhelyezi a Kuckartz-féle „hármass kvalitatív metodológiai mátrixban” (Kuckartz, 2014; Sántha, 2021). Ismerteti a módszer teoretikus hátterét, majd jellemzi a legújabb nemzetközi neveléstudományi trendekhez (Chuang et al., 2015; Krippendorff, 2004, 2013; Mayring, 2010; Schreier, 2012) való koherenciájának meghatározó ismertetőjegyeit. (2) Bemutatja és értelmezi a megvalósítás főbb lépéseit algoritmizálható feladatsorként, kitér a manifest és latens tartalmak kezelésére (Graneheim et al., 2017; Kuckartz, 2014). (3) Értékeli a folyamatot gyakorlati példák bevonásával. Krippendorff ún. „Hármass megközelítés” koncepciórendszerének hatására (Krippendorff, 2004, 2013) a kvalitatív tartalomelemzés kapcsán új, nemzetközi kutatómódszertani koncepciók (Kuckartz, 2012, 2014; Mayring, 2010; Schreier, 2012) születnek. Ismertetőjegyeik közös vonása, hogy a szövegkorpuszok (Szokolszky, 2004) egyre kifinomultabb mélyrétegi tartalmainak feltárására és bemutatására törekednek. Fejlődésüket és alkalmazhatóságukat az ún. értelmezési fok-absztrakciós szint kettősének eltérő dinamikája (Graneheim et al., 2017) nagyban meghatározza. A kutatói szubjektív féken tartása mellett egyedi nézőpontok, vizsgálati szempontok megjelenítését teszik lehetővé a megbízhatóság és az érvényesség szem előtt tartásával, amelyben fokozottan fontos a kutatási kérdések célirányos és helyes kialakítása. Kuckartz hat lépésből álló értékelő kvalitatív tartalomelemzése ide sorolható: cél- és eszközrendszerében jól meghatározható, hasznos opcióként értelmezhető a kutató módszertani kelléktárában. Az előadás rámutat az értékelő kvalitatív tartalomelemzés során felmerülő manifest és latens tartalmak kiemelten érvényes, többdimenziós megismerési és értelmezési lehetőségeire. Új módszer bemutatása támogatja Kuckartz komplex, ún. szövegtípusképző módszerének (Kuckartz, 2014; Pribék, 2018, 2020) későbbi elsajátítását. A bemutatni tervezett gyakorlati példák felkerülnek a képzeletbeli értelmezési fok-absztrakciós szint kettősének dinamikai térképére.

NCT-MÓDSZER A HAZAI KVALITATÍV VIZSGÁLATOKBAN

Sántha Kálmán *, Mrázik Julianna **

* Kodolányi János Egyetem

** Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: NCT-módszer; MAXQDA; online tér

A kvalitatív kutatómódszertan szisztematizálási törekvései az elmúlt évtizedekben túlmutattak a tartalomelemzés tipizálásán, és elérték a számítógéppel támogatott kvalitatív elemzéseket. Erre szükség volt, mert összetett kvalitatív elemzési térben a fő és alkódok száma ezres nagyságú is lehet, ami gondot okozhat a kezelésük során. A problémák a manuális elemzések mellett a számítógéppel támogatott kvalitatív vizsgálatokban is relevánsak, például a szoftverek nem jeleznek vissza a kódok nevére vonatkozóan, nem mutatják ki az azonos tartalmú szövegtörzseket sem. A megoldást az NCT-módszer (Noticing-Collecting/Sorting- Thinking, azaz észrevételezés-adatgyűjtés/rendszerezés-értelmezés) jelentheti, amely figyelembe veszi a Grounded Theory módszertani lehetőségeit és a számítógéppel támogatott kvalitatív adatelemzés lépéseit (Frieze, 2016). Az előadás célja kettős. Egyrészt az NCT alapelveinek a MAXQDA szoftverre történő konvertálásával a módszer számítógéppel támogatott kvalitatív elemzésben való alkalmazását segítjük. Másrészt az NCT hazai kvalitatív neveléstudományi vizsgálatban történő illusztrálásához egy, az osztálytermi folyamatok téri információinak feltárására irányuló kutatás (Mrázik, 2019) eredményeire alapozva célunk képi adatokon az NCT-módszer online oktatási térben való működésének illusztrálása. Az NCT MAXQDA-ra történő konvertálásakor az elméleti összehasonlításnak megfelelően megkerestük a hasonló logikai elven működő szoftverfunkciókat, majd ezekre alapozva végeztük az NCT konvertálását. A kutatási gyakorlatban az online osztálytermi munka képi adatainak többszöri megvizsgálásával az elemzési egységek meghatározása, kategorizálása, kódolása történt, mintázatok és csomópontokat azonosítottunk, feltártuk azok kapcsolati hálóját. Az eredmények alapján az NCT MAXQDA-ra konvertálásánál a koncepciók azonosításánál, az előstrukturálásnál fókuszba került a nyílt kódolás, valamint a kódolás és címkézés dilemmája. Ezt követte az alkódok kialakításával az axiális kódolás, ahol hangsúlyosak a MAXQDA linkkapcsolatai (dokumentum-, külső, web-, geolink), segítve a trianguláció-típológiák kivitelezését. Empirikus környezetben igazoltuk, hogy az NCT képi és téri információk gyűjtésére alkalmas az online folyamatok során. A fotódokumentáció és az NCT által generált memók hozzájárultak a pedagógiai gondolkodás megújításához, segítették a ZEF Kimerülés Skála (Fauville et al., 2021) itemeinek feltérképezését. Az NCT metareflektív nézőpont érvényesülését segítette a kvalitatív elemzésben. Az előadás relevanciája elméleti és gyakorlati téren is megragadható. Az NCT MAXQDA-ra vonatkoztatása olyan elvi szempontrendszerrel mutat, amely átültethető a kutatási gyakorlatba, továbbá a módszer vizsgálatban való alkalmazhatóságának bemutatásával segíteni kívánjuk az online pedagógiai folyamatok megértését.

„AZ ÉN VALÓ VILÁGOM VAGY A TIÉD?” – METAPERSPEKTÍVÁK A NEVELÉSTUDOMÁNYI AKCIÓKUTATÁSBAN

Zank Ildikó

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: akciókutatás; meta-perspektíva; résztvevői megfigyelés

A kutatói perspektíva kiemelt fontossággal bír az akciókutatás során, hiszen a kutatónak nyíltan vállalt értékek mentén, együttműködési helyzetben kell minél magasabb szinten teljesítenie a módszertani szigor és kutatás relevanciájának kritériumait (Málovics, 2019), egyensúlyba hozva a távolságtartást és kritikai figyelmet, az elköteleződéssel és beavatkozással. A tudományosság és gyakorlatorientáltság közötti szakadék áthidalása egy olyan elvárás, amelynek teljesítése egyben az akciókutatás minőségi kritériumainak megvalósulását jelenti: az érvényességét (Balázs, 2015; Csillag, 2016), valamint a külső és belső megbízhatóságát (Sántha, 2012, 2017). Az akció vs. kutatás dualitását feloldva és az akciókutatás levini hármasságát (akció/kutatás/tanulás) továbbgondolva, Schuiling és Vermaak (2017) annak metaperspektívikus modelljét alkották meg, amely szerint az akciókutatás négy kontextusban és azok metszeteiben zajlik: (1) gyakorlati érték hozzáadása, (2) az intézmények fejlesztése, (3) szakmai fejlődés, (4) az elmélethez való hozzájárulás. Az egyes kontextusokhoz más-más kulcsszerepek (gyakorlati szakember, menedzser, oktató, kutató), tudásterületek, illetve elbírálási szempontok tartoznak, a kontextusok közötti határterületeken pedig feszültségek, produktív kölcsönhatások alakulnak ki, felvetve az akciókutatás etikai, tartalmi, módszertani kérdéseit. A tanárképzés kontextusában megvalósuló akciókutatásunk, amelynek problémaháttere a hallgatói szakmai énkép formálásának lehetősége, elsősorban az 1–2, 1–3, 1–4, 3–4 kontextusok keresztmetszetében zajlott, ahol közös tudáskonstrukció jött létre a tanári felkészítőkurzust vezető kutató és a meghívott oktatók között. Az oktatói kollaboráció biztosította az elméleti, személyi és módszertani triangulációt a kevert módszertant alkalmazó vizsgálatban, valamint támogatta a kutatói szemlélet fenntartását (Mrázik, 2018), a bevonódás/eltávolítás egyensúlyát. A tanítási blokkokat követő 60-90 perces személyes megbeszélések alkalmat adtak az oktatói önfigyelés artikulációjára, valamint a kutatói introspekció támogatására a résztvevői megfigyelést végző kollégák részéről. Ezek elemzésének célja az akciókutatás folyamatában kinyert (kvalitatív és kvantitatív) adatok megfelelő értelmezése, az adatokból generálódott csomópontok összevetése az oktatói/kutatói reflexiókkal. A kapott eredmények azt mutatják, hogy a kölcsönös reflexiókra szánt időnek rendkívül fontos szerepe van a tacit (az egyéni tapasztalatokban és cselekedetekben gyökerező) tudás láthatóvá tételében, a kutató kognitív és érzelmi érintettségének feltárásában (Ulvik & Riese, 2016) és a defenzív kutatói magatartás leküzdésében. Eredményeink gyakorlati jelentősége a metaperspektívikus szemlélet kialakítását támogató komplex kutatási és mentális folyamat feltérképezése.

T5 – TANÁRKÉPZÉS, FELSŐOKTATÁS I.

Elnök: *Bereczki Enikő Orsolya*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Tematikus előadás

Ápolóhallgatók körében alkalmazott öregségi szimulátoros oktatás tapasztalatai a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán

Rajki Veronika
Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

Pedagógiai kreatológiai feladatok: a művész-tanár szakos hallgatók tanári kompetenciáinak fejlesztése

Bredács Alice
Pécsi Tudományegyetem

Pedagógus hallgatók szabadidő-preferenciái

Hegedűs Roland, Pető Ildikó
Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar

Tudásalapú önkéntesség a felsőoktatásban - az INTÉZMÉNY pilot kutatásának eredményei alapján

D. Babos Zsuzsánna
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

ÁPOLÓHALLGATÓK KÖRÉBEN ALKALMAZOTT ÖREGSÉGISZIMULÁTOROS- OKTATÁS TAPASZTALATAI A SEMMELWEIS EGYETEM EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI KARÁN

Rajki Veronika

Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

Kulcsszavak: öregségi szimulátor; élménypedagógia; tapasztalati tanulás

Napjainkban az egészségügyi szakemberek képzésében már nem teljesen újdonság az egyes szimulátorok, illetve a szimulációalapú oktatás mint eszköz és módszer alkalmazása. Ennek ellenére ez még mindig egy aránylag ritkának mondható lehetőség, különösen az öregségi szimulátorok esetében. A leendő egészségügyi szakemberek számára ez a tevékenységek közötti tapasztalati tanulás az élményszerzés mellett hasznos is, hiszen az öregedés folyamatával kapcsolatos ismereteik elmélyítése, rendszerezése is könnyebben megvalósul(hat) általa. Továbbá a hallgatók időségek iránti empátiája is fejleszthetővé válik ezen alkalmak során. Az ápolói empátia az időségekkel szemben mindig is nagy jelentőséggel bír, de egyre inkább fontos lesz az idősödő társadalmakban. Tematikus előadásomban az egyik hazai egészségügyi felsőoktatási intézményben az ezzel a módszerrel kapcsolatos tapasztalatainkat igyekszem bemutatni. Öregségi szimulátorokat 2017 tavasza óta használok Karunkon. Mindig az éppen aktuális teljes idejű képzésben tanuló harmadéves magyar és külföldi ápolóhallgatóink számára biztosítom a lehetőséget ezek kipróbálására a Geriátria tantárgyam keretein belül. Az élménypedagógia/tapasztalati tanulás módszerével élve a fiatal hallgatóink közvetlenül tapasztalhatják meg és élhetik át, hogy hozzávetőlegesen milyen lesz majd idős emberként járni, mozogni, leülni, lépcsőzni, tapintani, látni vagy éppen hallani. Jelenleg két készlet áll rendelkezésünkre: az ún. LMo60 Öregségiszimulátor-készlet, valamint az ún. M176 Sakamoto öregségiszimulációs-ruha. Mindkét termék az életkor előrehaladtával kialakuló erőnlétváltozásokon alapulva került kifejlesztésre. 2020 márciusában az öregségi szimulátorainkat kipróbáló hallgatók közül önkéntes alapon 14 fő töltötte ki a rövid értékelőlapot (a 33 fős évfolyamból a jelenlévők száma 27 volt), amelyben 14 különféle tevékenység értékelését kértem ötfokú Likert-skálán, ahol az 1-es a „nagyon nehéz”, az 5-ös pedig a „normál/olyan, mint egyébként” volt a válaszalternatíva. A hallgatók a legkönnyebbnek a bottal való járást (3,00), míg a legnehezebbnek a hallást (1,79) és a járás közbeni látást (1,79), valamint az olvasást (1,86) ítélték. A székre történő leülés (2,57) és az onnét történő felállás (2,57), továbbá az étkezés (2,57) szintén nehéznek bizonyult számukra. Az egyszerű, nagyon kicsi mintán végzett felmérés összhangban volt a korábbi években csak szóban elhangzott hallgatói véleményekkel, azaz az érzékszervi funkciók és az alsóvégtagi nagyízületek „öregítése” okozták a legtöbb nehézséget. A legfontosabb korlátok között a kevés eszköz, a hallgatói oldalról jellemző szégyenlősség, valamint a „ruhák” méretezése említendő meg. A további tervek között szerepel az öregségi szimulátorok alkalmazása más témák/tantárgyak/szakirányok hallgatói kapcsán, szerepjátékok kivitelezése, scenariók alkalmazása a készletek segítségével, illetve újabb, akár más típusú öregségi szimulátorok beszerzése.

PEDAGÓGIAI KREATOLÓGIAI FELADATOK: A MŰVÉSZ-TANÁR SZAKOS HALLGATÓK TANÁRI KOMPETENCIÁINAK FEJLESZTÉSE

Bredács Alice

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: pedagógiai kreatológia; mikrotanítás; mediált beszélgetés

Az előadásban a művész-tanár szakos hallgatók pedagógiaikreativitás-növelésének egy lehetséges jó gyakorlatáról lesz szó. A kreativitás folyton változó (Csepcsényiné és Bredács, 2020), egyre inkább interdiszciplináris megközelítésű fogalom (Eszterág, 2008). A művészeti területeken eleve evidenciának számít a magas szintű kreativitás, de nem kötődik csak e területhez. Csíkszentmihályi Mihály (2008) és Oláh Attila (2005) révén része a pozitív pszichológiának is, mert a kreativitás a személy egyik erősségének tekinthető, amely főleg az általa gyakorolt műveltségterületen jelenik meg (Gyarmathy, 2010). Az oktatásban a kreativitás nem csak a résztvevők személyes tulajdonságait vagy alkotási tevékenységét jelenti, hanem belehelyezhető az adott tanulási környezetbe is, ezek kölcsönhatása nyomán jön létre (Bereczki, 2019). A pedagógiai kreatológia fontos része Zsolnai József (1996, 2002) pedagógiai rendszerének. Meghatározása szerint az intézményes keretek között az intézmény oktatói és tanulói által létrehozott alkotási folyamatot jelenti, amely jellemzi az intézmény világát és valóságát is. Kilépve a tanári rutinból, megjelenik a professzionális tanári munkában, de magát a tanulást is alkotási folyamatként értelmezi, amelynek terméke a produktum. Mindig kapcsolódik a problémamegoldáshoz, és ennek eredményeként újdonságerejű és kulturálisan is hasznos (Eszterág, 2008; Zsolnai, 2002). Kutatásomban azt feltételezem, hogy a művészeti diplomával már rendelkező tanárjelöltek magasszintű kreativitása jól transzferálható a tanári kompetenciák területeire a tanításra felkészítő gyakorlati kurzusok során. A művésztanári munkában a kreativitás így hidat képez a művészeti és a tanári tevékenység között. A PTE Művészeti Karának hallgatóival öt éve indítottam egy kutatási és fejlesztési sorozatot. Ez idő alatt jelentős mennyiségű hallgatói feladattervezet és tapasztalat gyűlt össze. A kutatás folytatódott a pandémia időszaka alatt is. A kutatás célja a hallgatói érzékenyítés a problémamegoldásra és a pedagógiai kreativitás vizsgálata. A kutatás módszerei: a hallgatói mikrotanítási tervek elemzése, a mikrotanítási folyamatok megfigyelése és az ezt követő mediált beszélgetés, hallgatói ön- és társreflexiók formáinak és tartalmának vizsgálata. A hallgatók minden órára egy előre meghatározott és fejlesztendő tanulói képességterületet bontanak ki egy általuk kigondolt művészeti téma és technika segítségével. Erről feladatsor-tervet készítenek, amelyet mikrotanítás keretei között próbálnak ki a saját hallgatói csoportjukban. A megbeszélésekről jegyzőkönyvet készítenek, az elkészült produktumokat pedig digitálisan archiválják. A kurzusok végére a hallgatói tanári kreativitás eredetisége, újszerűsége és fejlesztőereje erősen megnőtt. A hallgatók képessé váltak a művészet eszközeit egyéni és közösségi fejlesztésére felhasználni és a sajátélményű tapasztalataikat jól definiálni. A feladatsorterveket és a tapasztalatokat egy hallgatói „jó gyakorlat” példatárban gyűjtjük össze.

A kutatást Dr. habil Lengyel Péter, a PTE Művészeti Karának dékánja támogatta.

PEDAGÓGUS HALLGATÓK SZABADIDŐ-PREFERENCIÁI

Hegedűs Roland, Pető Ildikó

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás; pedagógusképzés; szabadidő

Kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar hallgatóinak szabadidő-eltöltési szokásait, valamint különböző szervezethez való tartozásukat. A szabadidő eltöltését és annak minőségét nagymértékben meghatározza a kulturális tőke inkorporált szegmense, ami a családi háttérből adódik (Bourdieu, 1978). Erre az alapvető megállapításra világít rá Bocsi Veronika (2013) a felsőoktatásban részt vevő hallgatók körében végzett vizsgálatában, miszerint a szabadidő felhasználásában nagy különbségek mutatkoznak a nem, a társadalmi háttér, valamint a lakóhely településtípusa között. A társadalmi háttér befolyásolószereppel bír az önkéntességre (Perpék, 2012), ami fontos lehet a hallgatók számára, mert ezáltal nemcsak tudásukat gyarapíthatják, hanem kapcsolatokra is szert tehetnek (Bartal, 2010; Wilson, 2000). Vizsgálatok szerint a női hallgatók motiváltabbak az önkéntességben, amivel céljuk általában az új tudás megszerzése (Nagy et al., 2021). Vizsgálatunkat 2017-ben és 2018-ban vettük fel a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar első évfolyamos hallgatóinak a körében. Összesen 323 kitöltés érkezett, legtöbbször a gyógypedagógusok voltak (153 fő), míg legkevesebben a szociálpedagógia szakos hallgatók (7 fő), és ez az eloszlás jól tükrözi az egyes szakokon lévő hallgatólétszámot is. Az adatainkat SPSS statisztikai programmal elemeztük, amelyben a szakok alapján vizsgáltuk a szabadidő-eltöltési szokásokat, szervezeti tagságot keresztábra és varianciaanalízis segítségével. A hallgatók sokszor hasonlóan gondolkodnak egyes témákkal kapcsolatban, ezért nem mindig találtunk szignifikáns különbséget az egyes állítások során. A Kar hallgatóira jellemző, hogy alacsony arányban tagjai különböző szervezeteknek, de abban szignifikáns különbség mutatkozik, hogy a gyógypedagógus hallgatók a legnyitottabbak a civil szervezeti tagság irányába, valamint szeretnének kutatócsoport tagjai is lenni, míg a csecsemő- és kisgyermeknevelő hallgatók a politikai szervezeti tagságot preferálják. A szabadidő eltöltésében szignifikáns különbség van az olvasási szokásokban, a gyógypedagógus és szociálpedagógus hallgatók nagyobb arányban szeretnek olvasni, mint a Kar más szakos hallgatói. Az önkéntesen végzett munkában nem találtunk szignifikáns különbséget, de kirajzolódik, hogy a gyógypedagógus és az óvodapedagógus hallgatók a gyermektáborokat preferálják, a szociálpedagógusok az idősök otthonát, valamint az állatmenhelyet. Az önkéntesség motivációjában két állításnál találtunk szignifikáns eltérést az „új ismerősök szerzésében”, valamint „másként lássam a világot”. A hallgatók felének nem feltétlen cél az, hogy az önkéntes munka kapcsolódjon a tanulmányaihoz. Az eredmények fontosak, mert ismeretükben egyetemi keretek között van lehetőség arra, hogy a hallgatókat segítsük kutatócsoport tagjává válni vagy számukra megfelelő önkéntestevékenység felé irányítani.

TUDÁSALAPÚ ÖNKÉNTESÉG A FELSŐOKTATÁSBAN – AZ INTÉZMÉNY PILOTKUTATÁSÁNAK EREDMÉNYEI ALAPJÁN

D. Babos Zsuzsánna

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: társadalmi felelősségvállalás; önkéntesség; felsőoktatás

Napjainkban hagyományos és új típusú önkéntesség formáit különbözteti meg a szakma. Hagományos típusú önkéntességként főként az adományozáson, jótékonykodáson alapuló tevékenységeket azonosítja a szakirodalom (Czike & Kuti, 2006), amely fő célját tekintve altruista célzatú, vallási indíttatású és értékalapú tevékenység (Perpék, 2012). Új típusú önkéntességként a tudásalapú, információs társadalomhoz felzárkózó (Czike & Bartal, 2005), érdekalapú (Hustinx, 2001), az élethosszig tartó és az élet minden területére kiterjedő tanulás elvárásainak megfelelő (Hadrévy, 2018), a szabadidő hasznos eltöltésére vonatkozó (Stebbins, 1996, 2017), élményszerző tevékenységeket azonosítja a szakirodalom. Főként az instrumentális motivációk jellemzik, úgy mint szaktudásszerző, tudásmegőrző, tapasztalatszerző, karrier célú, szervezethez kötődő, egy konkrét célra irányuló, közösségi indíttatású, kapcsolattöke-megszerző, önismeret-fejlesztő motivációk (Czike & Bartal, 2005; Czike & Kuti, 2006; KSH, 2012; KSH, 2016). A nemzetközi és a hazai szakirodalmak az ezredforduló elején azonosították, és azóta egyre intenzívebben vizsgálják az önkéntességnek ezt az individualisztikus, munkaerőpiac-orientált, modern formáját. Kutatások (Butcher, 2003; Fényes, 2015; Handy et al., 2010) vizsgálják kiemelten a felsőoktatási hallgatók körében az új típusú önkéntességet. A pilotkutatásunk célja, hogy az intézmény hallgatóinak társadalmi felelősségvállalásáról képet kapjunk. A kutatás fő kérdései többek között a hallgatók önkéntes részvételre való motivációira és a demotivációs tényezők feltárására, valamint az önkéntes tevékenység során szerzett kompetenciák fejlődésére és ezen kompetenciák munkaerőpiaci vonatkozására kérdez rá. A pilotkutatás kvantitatív (kérdőíves vizsgálat – 306 fő) és kvalitatív (interjú vizsgálat – 15 fő) módszerrel dolgozik. A kutatás első eredményeinek feldolgozása megtörtént, az eddigi eredmények alapján megállapítható, hogy az intézmény hallgatói körében jelenleg a formális (szervezetekhez köthető) és a rendszeres önkéntesség a jellemző. A tudásalapú motivációk nemcsak megjelennek, hanem nagy arányban kimutathatók a hallgatók önkéntes tevékenységének vizsgálata során. Azok a hallgatók, akik nem vettek még részt a társadalmi együttműködés mások megsegítésének formájában, az időhiányra hivatkoznak. Azonban a nem önkéntesek több mint harmada biztosan, és fele tervez a jövőben önkéntes tevékenységet végezni. Az intézmény hallgatói önkéntesen főként az alábbi területeken tevékenykednek: gyermekfelügyelet, sport, szabadidő, óvoda, oktatás, képzés és rendezvényszervezés. Kompetenciáik fejlődése is ezekhez a tevékenységtérületekhez köthető, amely alapján kijelenthető, hogy a jövőbeni munkaerőpiaci lehetőségeik, önkéntes tapasztalataik alapján már megalapozottak.

T6 – PÁLYAORIENTÁCIÓ

Elnök: *Pálvölgyi Lajos*
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

A középiskolás tanulók által percipált gyermeknevelési értékek iskolaválasztásra gyakorolt hatása

Tódor Imre
Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Enneagramm alapú pályaaorientációs tanácsadás a hallgatói sikeresség támogatása érdekében

Balázs László, Rajcsányi-Molnár Mónika, András István
Dunaújvárosi Egyetem

A felsőoktatási sikerességet meghatározó tényezők

Kocsis Ádám
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Molnár Gyöngyvér
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Középiskolaválasztás előtt álló általános iskolás tanulók továbbtanulási aspirációi

Tajtiné Lesó Györgyi
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A KÖZÉPISKOLÁS TANULÓK ÁLTAL PERCIPIÁLT GYERMEKNEVELÉSI ÉRTÉKEK ISKOLAVÁLASZTÁSRA GYAKOROLT HATÁSA

Tóador Imre

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Kulcsszavak: gyermeknevelési értékek; iskolaválasztás; szektorközi kutatás

Ki és hogyan hozza meg az iskolaválasztás körüli döntést? A gyermek egyedül; a szülők a gyermek óhajától, akaratától függetlenül; avagy közös megegyezésen alapuló tárgyalás eredményeként? A családon belüli erőviszonyok érvényesítésére a szakirodalomban a „családon belüli döntési folyamat” (Peukert, 2012), a „gyermeki függetlenségi mozgástér” (Büchner & Koch, 2001), a „családi ügy” (Alt et al., 2005) fogalmak váltakozásai használatosak. Bois Reymond (1994) elemzéseiről tanúskodnak, hogy az ideális típusú „tárgyalói háztartásban” a szülők tiszteletben tartják gyermekük óhaját, még akkor is, ha az nem egyezik teljesen a saját elképzelésükkel. Az értékrendkutatók az egyének értékpreferenciái mellett arra is kíváncsiak, hogy azok miben is gyökereznek, ebből adódóan a gyermeknevelési értékre is fókuszálnak. Az értékváltozás elmélete szerint (Inglehart 1971a, 1971b, 1977; Klages, 1984, 1992, 2001a, 2001b; Klages & Gensicke, 2006 stb.) az értékek változásával párhuzamosan a gyermeknevelési elvekben is változás következett be. A korábbi kötelesség- és alkalmazkodó jellegű értékek (tisztelet, engedelmisség stb.) elsődlegességét manapság az önkifejezés fémjelzte értékek (önállóság, szabad akarat stb.) váltották fel. Kvantitatív kutatásunk célcsoportját a székelyföldi középiskolás tanulók képezik, amelynek során többlépcsős mintavételt alkalmaztunk: az első lépcsőben minden felekezeti iskola, majd a hozzárendelt nem felekezeti iskolák tanulói, míg a második lépcsőben a 9. és a 11. évfolyam tanulói kerültek be a mintánkba (N=1927). A kutatás eszközeként a kérdőívet alkalmaztuk. Arra voltunk kíváncsiak, hogy az autonómia és a konformitás értékek dimenziói mely oktatási szektorban jelennek meg hangsúlyosan, és azok összefüggésbe hozhatók-e az iskolatípus megválasztása körüli döntés meghozatalában. Abból az előfeltevésből indultunk ki, hogy a szülő gyermekével történő konszenzusos döntése eltérő nevelési célok – autonómia (önállóság, önmegvalósítás, szabad akarat, szabadság stb.) és konformitás (engedelmisség, tiszttelet, fegyelem stb.) – mentén nyilvánul meg (Nave-Herz 2012; Schütze, 2002; Wild & Lorenz, 2010). Mindezek alapján azt feltételeztük, hogy az autonóm értékek szerinti nevelésben részesült tanulók – magasabb fokú szabadság, önállóság, önmegvalósítás stb. – a nem felekezeti iskolát, míg a konform nevelési értékek szerinti nevelésben részesült tanulók – magasabb fokú engedelmisség, fegyelem, tiszttelet stb. – a felekezeti iskolát választják. Elemzésünk során azt találtuk, hogy a felekezeti szektort választó tanulók a konform nevelési elvek mentén konstituálódó értékeket preferálják, míg a nem felekezeti iskolát választó tanulók az autonóm nevelési értékrendet. Ugyanakkor a két – tanulói és szülői – értékendekorrelációs elemzéssel is megvizsgáltuk, ahol a legerősebb korrelációt a vallásos és a konform, valamint a tradicionális és a konform értékrendek között találtunk.

ENNEAGRAMMALAPÚ PÁLYAORIENTÁCIÓS TANÁCSADÁS A HALLGATÓI SIKERESSÉG TÁMOGATÁSA ÉRDEKÉBEN

Balázs László, Rajcsányi-Molnár Mónika, András István

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: pályaorientáció; enneagramm; hallgatói sikeresség támogatása

Az előadás célja a Hallgatói Sikeresség Támogatása rendszert kiegészítő program bemutatása, amely elősegíti a megfelelő pálya-, szakmaválasztást, és támogatja a tanulói/hallgatói életpálya tudatos szervezését. Ennek érdekében áttekinti a pályaválasztás elméleti hátterét, kitérve a fogalmi meghatározásban rejlő nehézségekre, változásokra (Borbély et al., 2013; Csapó, 2002; Csiszka, 1966; Lannert, 2004; Sipke, 2018; Sultan, 2011); bemutatja a pályaorientációs módszerben alkalmazott eszközök elméleti hátterét és módszertani relevanciáját. A kidolgozott eszköz egy általánosságban megragadható, személyiségtípológiaként értelmezhető modellen (Enneagramm, alkalmazásáról I. Bland, 2010; Joshua et. al., 2020), egy érdeklődésiirányultság-kérdőíven (Holland, 1973), valamint egy személyes interjún alapszik. A modell meghatározó eleme az enneagramm által meghatározható kilenc személyiségtípus, amelyek azonosítják a tipikus magatartások motivációit. A hajtóerők, törekvések, külső és belső jellemvonások megfogalmazása mellett meghatározzák az együttműködési irányelveket, kezelési stratégiát, és felhívják a figyelmet a lehetséges csapdákra, illetve a fejlődés útjára (Palmer, 1988). A személyiségtípus, karakter azonosításához illeszkedik az érdeklődésiirányultság-kérdőív (Holland, 1973), amely hat érdeklődési területet határoz meg. A kérdőív szolgáltatja adatok értékelésére és a további haladási irány kidolgozására személyes interjú keretében kerül sor. A félig strukturált interjú hat átfogó kérdéskört tartalmaz: demográfiai és tanulmányi kérdések, enneagramm elemzése, közép és hosszú távú tervek elemzése, jövőkép és személyiségbeli illőség elemzése, pályaválasztási folyamat támogatottságának elemzése, intézményi elvárások elemzése. A pályaorientációs modell tesztelésébe 176 diákot vontunk be négy középiskola felkeresésével. Felmértük a diákok pályaválasztási döntésben kapott támogatottságát, elemeztük a személyiségtípusok és az érdeklődési irányok összhangját és ellentmondását. A kapott eredmények alapján elmondható, hogy az egyes diákok személyiségtípusa és érdeklődési iránya alapvetően összhangban van (87%), azonban magas igény mutatkozik a hozzáértő támogatásra (75%). A diákok a tanulmányi eredményeik, valamint a pályaorientációs tanácsadáson kapott visszajelzések alapján orientálódtak az egyik vagy másik felsőoktatási intézmény és szak irányába. A tanácsadáson részt vett diákok érettségi és felvételi eredményeit is nyomon követtük egy online kérdőív segítségével. A visszajelzések alapján elmondható, hogy a diákok igen nagy százaléka (73,9%) hasznosnak vélte az újonnan szerzett információkat, és igyekeztek felhasználni azokat a döntés meghozatalakor. A modell teszteléséből, valamint a résztvevők visszajelzéseiből származó tapasztalatok alapján relevánsnak véljük az előadásban bemutatott pályaorientációs modell alkalmazását. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az enneagramm alkalmazása újabb adalékként szolgálhat a diákok motivációjának és egyéni igényeinek megértéséhez.

A FELSŐOKTATÁSI SIKERESSÉGET MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK

Kocsis Ádám *, Molnár Gyöngyvér **

**Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola*

** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport*

Kulcsszavak: lemorzsolódás; beválás; felsőoktatás

Az egyetemi sikerességet meghatározó tényezők vizsgálata, akár a lemorzsolódás, akár a beválás oldaláról közelítjük is meg, közel ötven éves múltra tekint vissza (Bean, 1982; Li et al., 2019; Tinto, 1975; York et al., 2015). A téma a felsőoktatás expanziója és a felsőoktatásban részt vevő diákok tulajdonságainak folyamatos változása miatt a mai napig aktuális és releváns (Faruggia et al., 2018; Molnár et al., 2021; Szemerszki, 2018; van der Zanden et al., 2018). Nemzetközi szinten az átlagos egyetemi lemorzsolódási arány 30% körüli (OECD, 2019), és folyamatosan növekszik (van Rooij et al., 2018). A jelen szakirodalmi kutatás célja az elmúlt közel tíz évben publikált, felsőoktatási lemorzsolódással vagy beválással kapcsolatos empirikus munkák szisztematikus elemzése annak érdekében, hogy feltérképezzük az elemzések során alkalmazott prediktív kutatási módszereket, és azonosítani tudjuk a felsőoktatási sikerességet meghatározó és befolyásoló tényezőket. A kutatás mintáját a Research Gate, az ERIC és a Scopus adatbázisokban a „dropout” (lemorzsolódás), illetve az „academic success” (beválás) kulcsszavak alkalmazásával jelöltük ki. Elsődleges szűrőként meghatároztuk, hogy a vizsgált tanulmány 2012 vagy az után publikált legyen, a publikáció nyelve angol vagy magyar legyen, és a munka empirikus kutatást tartalmazzon. A szűrés eredményeként a kutatás mintáját 70 angol, illetve magyar nyelvű tanulmány képezte, amelyek közé 10 metaanalízis is bekerült. A tanulmányok szisztematikus elemzése alapján megállapítható, hogy a vonatkozó empirikus vizsgálatok leggyakrabban használt módszerei közé tartozik a varianciaanalízis, a logisztikus regresszió, valamint a strukturális egyenletekkel kapcsolatos elemzések (SEM), mint az útelemzés. A hagyományos, kérdőívalapú kutatások összességében közel 30.000 egyetemi hallgató, az oktatási adatbányászatban nyugvó elemzések pedig további 60.000 egyetemi hallgató viselkedésmintázatát vették górcső alá. Az eredményeket összegezve megállapítható, hogy az egyetemi sikerességet leginkább előrejelző tényezőket két nagyobb csoportra lehet osztani: hallgatói, illetve környezeti tényezők. A hallgatói tényezők magukban foglalják az egyéni jellemzőket (énhatékonyság, önszabályozott tanulási módszerek, belső motiváció, megelőző tanulmányi teljesítmény, tudatosság, elégedettség), a tanulmányi jellemzőket (egyetemi tanulmányi átlag, megszerzett kreditek), valamint a demográfiai jellemzőket (kor, nem). A környezeti tényezők közül a társadalmi státusz, a szülők legmagasabb iskolai végzettsége, valamint az egyetemi tanterv bizonyult meghatározó tényezőnek. A téma, az egyetemi teljesítményt befolyásoló kulcsfontosságú tényezők azonosítása mind az intézmény, mind a diákok szempontjából lényeges kutatási terület. Ezen eredmények, illetve az ezekre alapuló beavatkozási mechanizmusok lényeges építőkövei lehetnek a felsőoktatási lemorzsolódási arány csökkentésének.

A kutatást az EFOP 3.4.3 projekt támogatta.

KÖZÉPISKOLA-VÁLASZTÁS ELŐTT ÁLLÓ ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK TOVÁBBTANULÁSI ASPIRÁCIÓI

Tajtiné Lesó Györgyi

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: munkaérdeklődés; szakmaválasztás; pályaorientáció

A jelenleg hatályos Nemzeti alaptantervben (NAT) megfogalmazott pályaorientációs tevékenységek és minden tanulóra kiterjedő életpályaterv kidolgozásának támogatása tantárgyakon átívelő transzdiszciplináris feladatként jelenik meg az általános iskolákban. A kutatásban használt kérdőívek a NAT által, az 5–8. évfolyam végén a nevelési-oktatási szakasz kimeneti követelményeként elvárt és meghatározott elemekre épült. Szilágyi (2003) megfogalmazása szerint a pályaválasztási döntések meghozatalához a tanulónak reális információkkal kell rendelkeznie önmagáról, és elegendő információval, tapasztalattal kell rendelkeznie a választható szakmákról, azok tartalmáról és elérési útvonalaival. Az életkori sajátosságok figyelembevételénél összekapcsolhatjuk a pályaorientációs pedagógiai folyamat tervezését Donald E. Super életszakasz-elméletével, amely szerint az általános iskolai szakasz egybeesik Super növekedés stádiumával, amely a születéstől 14 éves korig tart (Budavári & Takács, 2011). Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy az általános iskola 7. évfolyamán tanuló diákok továbbtanulási terveiben milyen középiskolátípus-választási tervek, munkatevékenységekhez kapcsolódó érdeklődési területek, képességek és irányok jelennek meg. A kutatás 2021 tavaszán valósult meg. Kutatás helyszínként egyaránt megjelentek megyeszékhelyen, annak agglomerációjában és hátrányos helyzetű településen működő iskolák, összesen 12 iskola, ebből kifolyólag a kutatásban részt vevő diákok között találhatunk sajátos nevelési igényű és hátrányos helyzetű tanulókat is. Kutatási módszerként egyaránt használtunk zárt és nyitott kérdésekből összeállított kérdőívet, amelyet kiegészítettünk standardizált öndefiníciós kérdőívekkel, úgymint a Holland-féle Érdeklődési irányok, az Érdeklődési területek és a Tájékozó képességek. Háttérváltozók a kutatásban: településtípus, tanuló neme, évfolyama, tanulmányi eredmények és a szülők iskolai végzettsége. A kutatási minta nagysága 365 fő. A kapott adatok feldolgozása az SPSS programmal valósult meg. Kutatásunk célkitűzése, hogy képet kapjunk a pályaválasztás előtt álló diákok középiskola-választási, szakmaválasztási terveiről, tájékozottságuk mértékéről és az esetleges információs hiányterületekről. A kapott eredmények függvényében ezért még a 8. évfolyam első félévére tervezhetővé válhatnak olyan pályaorientációs tartalmú pedagógiai beavatkozások, amelyek segíthetik a diákok minél megalapozottabb szakma- és képzésválasztását, miközben a kapott eredményeket a háttérváltozókkal összevetve mintázatok is felfedezhetünk. A kidolgozott vizsgálati módszer használata képes lehet a diákok adott pályaválasztási helyzetét és a szükséges fejlesztési területeket beazonosítani, ezzel segítve a pedagógusok, osztályfőnökök pályaorientációs munkájának pedagógiai tervezési folyamatát.

T7 – TEHETSÉG ÉS BOLDOGSÁG

Elnök: *Dombi Alice*
Szegedi Tudományegyetem

Tematikus előadás

A tehetséges tanulók pályaeérdeklődési sajátosságai

Tudlik Csilla
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Komplex sportdiagnosztikai vizsgálat tehetségígéreték felismerésére

Balogh Kinga, Nagy Ágnes Virág
Szegedi Tudományegyetem JGYPK Testnevelési és Sporttudományi Intézet

Az egyéni élethelyzet szubjektív megítélése egy attitűd kutatás hat hullámában

Pári András, Nagy Tímea
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

A szociálisprobléma-megoldás és az énhatékonyság kapcsolata személyközpontú megközelítésben

Kasik László, Vígh Tibor, Fejes József Balázs, Gál Zita
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Jámbori Szilvia
Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Empowerment a dramatikus és színházi nevelésben

Vojtek Ildikó
Pécsi Tudományegyetem

A TEHETSÉGES TANULÓK PÁLYAÉRDEKLŐDÉSI SAJÁTOSSÁGAI

Tudlik Csilla

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: pályaeérdeklődés; pályaaorientáció; tehetség

A pályaeérdeklődés az egyén személyiségének fontos kifejeződése, amely a személy motivációjára, tudására, személyiségére és képességeire reflektál, motiválja a felfedezést és a tanulást (Holland, 1997; Izard & Ackerman, 2000). A pályaeérdeklődés bizonyos konstruktumainak (mint differenciáltság vagy rugalmasság) jelentősége, hogy fontos előrejelzői az iskolai és munkahelyi teljesítménynek, általuk elkerülhető a bizonytalanság és a lemorzsolódás (Hirschi, 2009; Holland, 1959, 1997; Jaensch et al., 2016). Az érdeklődés első vonása szerint megtudjuk, milyen pálya felé orientálódik a diák, a második a kedvelt és nem kedvelt területek elkülönítését pontosítja, míg a harmadik az érdeklődés erejét mutatja. Vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy a gimnáziumban tanuló tehetséges diákok pályaeérdeklődése eltér-e tipikus vagy egyéb sajátosságokkal bíró társaikétól, s az adatok segítik-e az iskolai pályaaorientációs munkát. 477 gimnáziumi tanuló (313 fő lány; 157 fő fiú; $M=16,93$; $SD=1,308$) anyagát dolgoztuk fel a Karriertábla (ODCTE, 2005) érdeklődést mérő kérdőív segítségével. A tanulókat önbevallásuk alapján tehetséges, tipikus, kitűnő eredményű és sajátos igényű csoportokba soroltuk. A csoportvizsgálatok rámutattak, hogy az érdeklődési területekben, a pályaválasztási bizonytalanságban és az érdeklődés rugalmasságában különbségek fedezhetők fel a csoportok között. A tehetségesek a művészetben, valamint a kitűnőkkel együtt a pedagógia és a marketing területén képzelik el leginkább magukat, ők a legkevésbé bizonytalanok döntésükben, és differenciált az érdeklődésük. Ez utóbbi azt jelzi, hogy a gyakran emlegetett multipotencialitás kevésbé jellemző rájuk, ahogy erre Achter, Lubinski és Benbow (1996) először rámutatott. Ezenkívül a kitűnők bizonyultak a legrugalmasabbnak. Az is kiderült ugyanakkor a vizsgálatból, hogy az ezen csoportok mentén elindított iskolai pályaaorientáció csak félig lehet sikeres, egyéb szempontok bevonása (pl. a differenciáltság szintje) is szükséges.

KOMPLEX SPORTDIAGNOSZTIKAI VIZSGÁLAT TEHETSÉGIGÉRETEK FELISMERÉSÉRE

Balogh Kinga, Nagy Ágnes Virág

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Testnevelési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: komplex sportdiagnosztikai vizsgálat; tehetségigéret; kiválasztás

Egy releváns, sportágválasztást segítő tesztrendszer dolgoztam ki, amelynek segítségével a 7–9 éves korosztály motoros képességeit, kreativitását és motivációját térképezem fel. A komplex mérési program az első szintű kiválasztást segíti iskolai keretek között, amely a testnevelők és tanítók tehetségfelismerő munkáját támogatja. „A tehetség egy lehetőséget, potenciált, ígéretet jelent arra, hogy valamelyik emberi tevékenységi körben olyan kiemelkedő teljesítményt hozzon létre, amely társadalmilag hasznos, és amely meglegedettséggel, sikerélménnyel jár előre számára” (Dr. Czeizel Endre, 1997, 13. o.). Ahhoz, hogy a fiatalok megtalálják, miben lehetnek tehetségesek, szükség van a tehetséggondozó munkára, amely fontos része a pedagógusi munkának. A sporttehetségek sportágra való alkalmasságához nem elegendők a kiváló antropometriai adatok és a kiemelkedő fizikai képességek, a modern kiválasztásnál nélkülözhetetlen a komplex vizsgálat, amely a szociális, fizikai, pszichikai és biológiai érettséget, adottságokat hivatott felmérni (Rókusfalvy, 1981). Vizsgálatunkban 28 fő, 1. és 3. osztályos tanuló vett részt. A komplex sportdiagnosztikai vizsgálat részben validált feladatokból, részben saját kutatási, mérési feladatok alapján készült. A motoros tesztrendszer (13 feladat) a TGMD 2, MABC 2, Bala–Stojanovic- és KTK-tesztek felhasználásával állítottam össze. A kognitív képességmérő tesztet két, már validált mérés (Tóth-féle kreativitás becslő skála és a Torrance-teszt) sportágspecifikus újragondolásával hoztam létre, míg az attitűdvizsgálatot Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella kérdőíve alapján. A korrelációs vizsgálatok közül a Pearson-féle korrelációt alkalmaztam, míg a statisztikai próbák közül az egyoldali-, és a kétoldali páros t-próbát, továbbá az általános lineáris modellt. Az életkor és a nem is szignifikáns hatással van a végeredményre, minél idősebb valaki, annál jobbak a motoros képességei ($p < 0,001$), és a lányok jobb teljesítményre képesek a motoros képességterületeken ebben az életkorban ($p = 0,004$). A motoros és a kognitív képességek között közepes mértékű korrelációt mértem ($r = 0,63$). A próbamérések és az utánmérések eredményeit kétoldali páros t-próbával vizsgáltam meg, amely nem mutatott szignifikáns különbséget, így a tehetségmérő módszer reliabilis. A gyermekek legjobb és leggyengébb képességei között hatalmas deficit van, amely a sokoldalú képzés hiányára enged következtetni. A sportoló és nem sportoló diákok eredményei nem különböznek szignifikánsan. Tapasztalatom szerint a vizsgálat jól alkalmazható testnevelésórán és délutáni sportprogram keretei között is. Szeptembertől további méréseket szeretnék elvégezni, amelyek segítenek az értékelés finomításában. Későbbiekben a validálás a cél, hogy a sportágválasztás egy új aspektusa lehessen ez a komplex sportdiagnosztikai vizsgálat.

AZ EGYÉNI ÉLETHELYZET SZUBJEKTÍV MEGÍTÉLÉSE EGY ATTITŰDKUTATÁS HAT HULLÁMÁBAN

Pári András, Nagy Tímea

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: élettel való elégedettség; boldogság; házasság; szubjektív anyagi helyzet

Az emberek boldogságát, hangulatát meghatározó tényezőket számos tanulmány vizsgálta (többek között Bagdy, 2016; Buda, 1998; Croll, 2004; Csíkszentmihályi, 2010; Kelley & Sequeira, 1997; Kopp, 2008; Kopp & Martos, 2011; Kopp & Skrabski, 2000; Seligmann, 2011; Székely, 2012; Umberson et al., 2010; Volling et al., 1998). Nemcsak az egyén életminőségét tudja befolyásolni a saját hangulata, hanem egy ország gazdasági teljesítményére is hatást gyakorol. A felmérés célja, hogy feltárójelleggel megvizsgálja a felnőtt magyar lakosság közérzetét, hangulatát különböző demográfiai változók (pl. iskolai végzettség, családi állapot) és a szubjektív anyagi helyzet mentén. A kutatás az élettel való elégedettség, szubjektív egészségérzet, boldogság, szubjektív biztonságérzet, ország dolgainak alakulása, saját dolgok alakulása változókat vizsgálta. A kérdéseket a válaszadóknak egy tízfokú skálán kellett értékelniük. A kérdések vizsgálata havonta ismétlődő keresztmetszeti kutatássorozat keretén belül valósult meg. Az első felmérés 2020 októberében indult, és idáig összesen hat hullám valósult meg. A kutatás 1000 fő telefonos (CATI) megkérdezésével történt, reprezentatív a 18 évesnél idősebb lakosságra nem, kor, településtípus és iskolai végzettség szerint. A kutatásban a boldogságot értékelték legmagasabb átlagpontszámmal (7,2–7,5). A szubjektív biztonságérzet kapta a második legmagasabb értékelést (7,1–7,4). A szubjektív egészségérzet és a saját dolgok alakulása 6,7–7,1 átlag körül alakult, majd az élettel való elégedettség, mely 6,5–6,8 között változott. Az ország dolgainak alakulása kapta a legalacsonyabb értékelést 4,9–5,6 között. A vizsgálat hipotézisei: (H₀) Egy enyhén emelkedő tendencia figyelhető meg az első és a legutóbbi adatfelvétel között. (H₁) A házasságban élők boldogabbak és elégedettebbek az életükkel. (H₂) A szubjektív anyagi helyzet erősen befolyásolja a hangulatot. A felmérés az átlagok közötti különbségeket varianciaanalízissel vizsgálja. A szignifikáns különbségek megállapítása F-próbával történik, az eta-négyzet pedig a hatásnagyságot méri. A normalitás feltétele a függő változók esetében nem teljesült, ezért az ANOVA mellett nem-parametrikus teszttel (Kruskal–Wallis) is megvizsgálásra került a magyarázó és magyarázott változók közötti kapcsolatot. Az F-próba azonban robusztus teszt, és a normalitás, varianciahomogenitás feltételek sérülése nem gyakorol lényeges hatást az első és másodfajú hiba bekövetkezési valószínűségére. A H₀ hipotézis nem igazolódott be: nem figyelhető emelkedés az adatfelvételi időpontok között. A H₁ esetén a házasságban élők elégedettebbek és boldogabbak, mint az egyedülállók, vagy más kapcsolati formában élők, vagyis helyes volt a hipotézis. A H₂ is beigazolódott: az anyagi helyzet befolyásolja az emberek hangulatát. Általában megfigyelhető, hogy a koronavírus-járvány harmadik hullámának kezdetén és idején az attitűdök alacsonyabb értéket mutattak. Tehát a társadalmi környezet is erősen befolyásolja az egyéni attitűdök megítélését.

A kutatást a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért támogatta.

A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÁS ÉS AZ ÉNHATÉKONYSÁG KAPCSOLATA SZEMÉLYKÖZPONTÚ MEGKÖZELÍTÉSBEN

Kasik László *, Víg Tibor *, Jámbori Szilvia **, Fejes József Balázs *, Gál Zita *

* Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

** Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: szociálisprobléma-megoldás; tanulói klaszterek; énhatékonyság; személyközpontú megközelítés

A korábbi kutatások során a szociálisprobléma-megoldás és korrelátumainak kapcsolatát változóközpontú megközelítéssel vizsgálták, ami korlátozottan alkalmas a komponensek közötti belső összefüggések vizsgálatára, illetve így félrevezető lehet a szociálisprobléma-megoldás és más változók között fennálló összefüggések leírása. Kutatásunk célja a személyközpontú megközelítés alapján és módszerével a szociálisprobléma-megoldás orientációi (pozitív, negatív) és megoldói stílusai (racionalis, impulzív, elkerülő) alapján profilok meghatározása volt serdülők és fiatal felnőttek körében, valamint annak elemzése, hogy e profilok között van-e különbség a problémamegoldás és az énhatékonyság mint az orientáció kulcselemének kapcsolatában. A kutatásban 543 középiskolás diák ($M_{\text{életkor}}=16$; $N_{\text{fiú}}=212$; $N_{\text{lány}}=311$) és 277 egyetemista ($M_{\text{életkor}}=20$; $N_{\text{fiú}}=101$; $N_{\text{lány}}=173$) vett részt. A vizsgálati személyek egy nagyobb kutatás keretében töltötték ki az SPSI–R-t (Social Problem-Solving Inventory–Revised) és az Énhatékonyság skálát. Hierarchikus klaszteranalízissel a középiskolásoknál hét tanulói klasztert azonosítottunk, míg az egyetemistáknál hat homogén tanulói profil rajzolódott ki, melyek eltérő mintázatot mutattak a problémamegoldás orientációja és stílusa alapján. Azokban a tanulói profilokban, ahol a pozitív orientáció átlaga szignifikánsan magasabb a negatív orientáció átlagánál (Optimista kapkodó, Feszült kapkodó, Optimista megfontolt), ott az énhatékonyság átlaga is szignifikánsan magasabb, emellett a racionalitás és az impulzivitás határozottabb jelenléte szintén növeli az énhatékonyság érzését. Ugyanakkor azokban a tanulói csoportokban, ahol a többi stílushoz viszonyítva az elkerülés átlaga szignifikánsan magasabb (Lemondó távolító, Szorongó rágódó, Szorongó halogató), az énhatékonyság szintje alacsonyabb. Az eredmények alapján a személyközpontú megközelítés lehetőséget biztosít homogén tanulói csoportok azonosítására, és ezek időbeli stabilitása is részben igazolódott: a két életkori csoportban négy klaszter közös, s az eltérőek is jól magyarázhatók fejlődéslélektani jellemzőkkel a korábbi hazai kutatási adatok alapján. Tudomásunk szerint az általunk használt mérőeszköz alkalmazásával személyközpontú elemzés eddig nem készült. Elemzésünk segítheti, hogy a fejlesztésre szoruló csoportjai könnyebben azonosíthatóak legyenek, emellett hozzájárulhat ahhoz is, hogy a beavatkozások jobban illeszkedjenek az adott csoport igényeihez. Eredményeink továbbá a társas problémák megoldásában kiemelt szerepet játszó észlelt énhatékonyság szerepének pontosabb megértéséhez is hozzájárulnak, amire nemcsak a problémamegoldás mint folyamat megértésekor, hanem egy fejlesztőprogram tartalmának és céljának kidolgozásakor is nagy szükség van.

A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt támogatta. Kasik László a kutatás alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban és ÚNKP (Bolyai+) ösztöndíjban részesült.

EMPOWERMENT A DRAMATIKUS ÉS SZÍNHÁZI NEVELÉSBEN

Vojtek Ildikó

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: empowerment; dramatikus és színházi nevelés; kritikai pedagógia

Doktori kutatásom a dramatikus és színházi nevelés által megvalósuló felnőttkori pszichológiai empowermentre fókuszál, jelen előadás ennek elméleti hátterét foglalja össze, miután áttekintettem a szakirodalmat. Céloom, hogy alátámasszam a dramatikus és színházi nevelést alkalmazó felnőttképzési programok empowerment hatását, és hogy hozzájáruljak mind a képessé tételt célul kitűző, mind az alkalmazott színházi módszerekkel élő felnőttképzési programok elterjedéséhez és megerősödéséhez Magyarországon. Az OECD CERI Oktatás 2030 program keretei között zajlott kurrikulum elemzés eredményei alátámasztják, hogy a művészetpedagógia, amelybe a színházi és dramatikus nevelés is tartozik, jelentős szerepet kell kapjon a jövő oktatásában, mivel nagyban fejleszti a változó világban előtérbe kerülő kompetenciákat, úgy mint a kreativitást, a kommunikációt, problémamegoldást, a kritikus gondolkodást, az empátiát, az együttműködést, a reflexiót és nem utolsósorban az önképviselést. Az empowerment egyik kulcsmozzanata az önképviselés fejlesztése, illetve aktívan kapcsolódik hozzá a kritikus gondolkodás is. Az Európai Felnőttképzési Társaság (EAEA) manifesztuma a 21. századi felnőttkori tanulásról kilenc célt fogalmaz meg, ezek között szerepel többek között az aktív állampolgárság és a demokrácia, az egyenlőség és a méltányosság is. A pszichológiai empowerment elméleti keretét Marc Zimmerman munkájára alapozom. A drámapedagógia és a színházi nevelés hatását a demokratikus értékek és a civil bátorság megszilárdítására magyar és külföldi kutatások is alátámasztják. „Alakuljon ki bennük [a gyermekekben] az a felismerés, hogy a társadalmi folyamatok megváltoztathatók, nyerjenek indítást az azokban való aktív részvételre.” – írja a drámapedagógus célkitűzéseiről Gabnai Katalin (2011, p. 12). Az alkalmazott színházra jellemző a kollektív érdekérvényesítő képesség, az önbizalom, az önuralom és a kritikai tudatosság fejlesztése. A kritikai pedagógiájában a dialógus és a reflexió alkalmazása kiemelt jelentőséget kapnak Paulo Freire nyomán, ezek pedig a dramatikus és színházi nevelésben alapvető eszközei. Norman K. Denzin kritikai pedagógiai színházról beszél. A dramatikus és színházi nevelési folyamatokra jellemző közös döntéshozás, a kitűzött célért való kooperáció mind empowerment hatásúak lehetnek.

T8 – KISGYERMEKKORI KUTATÁSOK I.

Elnök: *Endrődy-Nagy Orsolya*

Eötvös Loránd PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Tematikus előadás

Az elsajátítási motiváció fejlődésének jellemzői bölcsődés korban

Nyitrai Ágnes, Zentai Gabriella, Podráczky Judit

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet

Józsa Krisztián

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet

Elmélet és gyakorlat kapcsolata az óvodapedagógiában

Golyán Szilvia

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

A várandósság és a perinatális időszak egyes jellemzőinek összefüggése a DIFER-készségek fejlődésével

Csima Melinda, Zentai Gabriella, Podráczky Judit, Nyitrai Ágnes

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet

Józsa Krisztián

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Óvodák szervezeti kultúrájának empirikus vizsgálata

Kovács Ivett Judit

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

AZ ELSAJÁTÍTÁSI MOTIVÁCIÓ FEJLŐDÉSÉNEK JELLEMZŐI BÖLCSŐDÉS KORBAN

Nyitrai Ágnes *, Zentai Gabriella *, Podráczky Judit *,
Józsa Krisztián **

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus

** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: elsajátítási motiváció; bölcsődei nevelés

Az elsajátítási motiváció kitartó próbálkozásra ösztönöz olyan feladatok, problémák esetében, amelyek kihívást jelentenek a kisgyermek számára (Barrett & Morgan, 2018), meghatározó szerepe van a kognitív, a szociális és a pszichomotorikus fejlődésben (Morgan et al., 2020), megbízhatóan jelzi előre az iskolai pályafutás sikerességét (Józsa & Barrett, 2018). Fejlődésében meghatározó szerepe van a gyermekek társas környezetének, annak alakításával a fejlődés befolyásolható (Liao et al., 2019; Kis & Józsa, 2019). Az elsajátítási motiváció csecsemő- és kisgyermekkori fejlődésére vonatkozóan nem állnak rendelkezésre hazai kutatási eredmények. Ezért vizsgálatot végeztünk bölcsődés gyermekek körében a fejlődés jellemzőinek feltárása céljából. Kutatásunkban a következő kérdésekre kerestük a választ: (1) Milyen fejlődési tendenciák rajzolhatók meg a szülők és a kisgyermeknevelők véleményei alapján? (2) Vannak-e eltérések a gyermek fejlődésének szülői és kisgyermeknevelői jellemzésében? (3) Kimutathatók-e összefüggések a szülők iskolázottsága és az elsajátítási motiváció fejlődése között? Kutatásunk mintájába 179 gyermek tartozik, akik egy megyei jogú város bölcsődéibe járnak. A gyermekek elsajátítási motivációját a szülők és a kisgyermeknevelők a DMQ18 kérdőív segítségével jellemezték. A szülők iskolázottsága alapján az anya és az apa iskolai végzettségének összevont átlagával képeztünk mutatót. A gyermekek életkora 13 és 35 hó között volt ($M=26,84$ hó; $SD=4,99$ hó). A gyermekek életkora alapján három kategóriát alakítottunk ki: 24 hónál fiatalabb, 24–29 hó, 30–35 hó. Az elsajátítási motiváció alakulását a három korcsoport között vizsgáltuk (átlagok, szórások, hatásméret, MANOVA). A nevelői és a szülői értékelésekben egyaránt kimutatható a vizsgált instrumentális motívumok életkori fejlődése. A fejlődést jellemző hatásméreteket a nevelői értékelések esetén magasabbak. A szülők általában magasabban értékelték gyermekeik motiváltságát, mint a nevelők, de a gyermekek életkorának növekedésével a szülők és a nevelők értékelése közötti szignifikáns különbséget egyre kevesebb motívum esetén tudtuk kimutatni. A szülők és a nevelők jellemzései között csak mérsékelt erősségű korrelációk állnak fent. Kutatásunk eredményei várhatóan megerősítik és tovább árnyalják a bölcsődei nevelés pozitívumait, elősegítik a kisgyermeknevelők szülői kompetenciát erősítő tevékenységét.

ELMÉLET ÉS GYAKORLAT KAPCSOLATA AZ ÓVODAPEDAGÓGIÁBAN

Golyán Szilvia

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: elmélet és gyakorlat; óvodapedagógus-képzés; Magyarország

Az óvoda mint intézménytípus megjelenését követően az óvodahálózat fokozatosan bővült (1891 és 1895 között), majd dinamikusan fejlődött (1949 és 1963 között), mindemellett az óvodai nevelés tartalmában, funkciójában is változott, s azóta is formálódik, fejlődik. Az óvodáztatás történetéhez természetes módon kapcsolódik az óvodapedagógus-képzés, amelynek helye a köznevelési rendszerben meghatározó, szerepe sajátos, változásának iránya és annak jellemzői is rendre visszahatnak az elméletre és a gyakorlatra. Maga a képzés több szempontból is sajátosnak tekinthető. Az óvodapedagógiában az elmélet és a gyakorlat egymást feltételezi, kölcsönhatásban vannak. A képzés a kezdetektől dominánsan gyakorlatorientált jellege mellett az értelmiségi és a szakemberképzést ötvözve készíti fel a jelölteket, azaz elmélet és gyakorlat egymásra gyakorolt hatása mellett folyamatosan jelen volt a neveléstudomány és a szakmódszertanok egymást erősítő kapcsolata. Ha az óvodapedagógia elméletének és gyakorlatának kapcsolatát vizsgáljuk, vajon az egyes történeti korokban ezek milyen viszonyban álltak egymással, s mindez hogyan jelent meg az óvodapedagógus-képzésben? E kapcsolat jellegének feltárása érdekében kiemelten arra kerestem a választ, hogy: (1) Milyen mértékben reflektált az elmélet a gyakorlat természetéből adódó különbségekre? (2) Hogyan jelent meg az elméletben a gyakorlati munka kihívásait bemutató törekvés, s ez milyen hatással volt a mindenkori óvodapedagógus-képzésre? (3) Miként valósult meg a tevékenységek és foglalkozások komplexitása, és hogyan reagált a gyakorlat az egyes tevékenységi formákkal kapcsolatos elmélet fejlődésére? Az óvodapedagógia hazai történetének időrendi vonalán haladva, a neveléstörténeti források leíró elemzése és értelmezése által, igyekeztem megragadni az óvodai nevelésben az elmélet és a gyakorlat kapcsolatának meghatározó mozzanatait, összefüggéseket keresve a képzéssel. A gyakorlati képzés megújítását több tényező tette szükségessé. Alapvetően maga az óvodai nevelés gyakorlatának változása indokolta a módosításokat, másrészt a gyakorlatra a mindenkori képzéssel összefüggő elvárások voltak hatással. Megállapítható, hogy az óvodapedagógiában az elmélet és a gyakorlat egységének megteremtése minden történeti korban meghatározó szempont volt. A kutatás során azonosíthatóvá váltak azok a főbb tényezők (a képzés időtartama, struktúrája, tartalma; a gyakorló intézmény léte és feltételrendszere; hallgatói létszámok), amelyek befolyásolták az óvodapedagógus-jelöltek gyakorlati képzését hazai kontextusban. Kiemelhető, hogy a minőségi óvodai nevelés biztosítása érdekében egyrészt a feltárt tudományos törvényszerűségekhez kellene igazítani az óvodai nevelés gyakorlatát, ehhez rendelve a szükséges személyi és tárgyi feltételeket. Másrészt a gyakorlat visszajelzéseire figyelve a tudományos vizsgálódások fókuszába helyezni akut és aktuális problémákat, majd elemző és innovatív módon beépíteni azokat az óvodapedagógus-képzésbe és a gyakorlatba.

A VÁRANDÓSSÁG ÉS A PERINATÁLIS IDŐSZAK EGYES JELLEMZŐINEK ÖSSZEFÜGGÉSE A DIFER-KÉSZSÉGEK FEJLŐDÉSÉVEL

**Csima Melinda *, Zentai Gabriella *, Podráczky Judit *, Nyitrai Ágnes *,
Józsa Krisztián ****

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: perinatális időszak; óvodáskori alapkészség-fejlettség

Az intellektuális fejlődést befolyásoló tényezők körének azonosítására irányuló vizsgálatok a gyermek öröklött tulajdonságait, adottságait, a különböző életkorban megélt környezeti hatásokat, valamint a szociokulturális tényezőket egyaránt meghatározónak tartják (Czeizel, 2009; Ribiczey, 2010; Sameroff, 2005). Mindezek mellett kiemelkedő szerepe van azoknak a biológiai hatásoknak, amelyek befolyásolják a fejlődés dinamikáját. Ebből a szempontból lényeges a perinatális időszak, amely alapvetően determinálja a gyermek fejlődését (Kalmár et al., 2008). A koraszülöttség távlati következményeit vizsgáló nemzetközi és hazai kutatási eredmények ellentmondásosak, egyes vizsgálatok az intellektus különböző mértékű károsodásainak nagy előfordulási arányát mutatták ki koraszülött gyermekek között, mások szerint a koraszülöttség nyoma bizonyos idő után már nem érhető tetten (Kalmár, 2008). Gordon és Jens „mozgó rizikó” (moving risk) modellje arra hívja fel a figyelmet, hogy önmagában az a tény, hogy a koraszülöttség nyomai a fejlődés folyamán eltűnnek, nem biztosíték arra, hogy az érintett gyermekek a későbbiekben újra veszélyeztetetté ne váljanak, s ez a fejlődés folyamán többször is megismétlődhet (Gordon & Jens, 1988; Jens & Gordon, 1991). Kutatásunkban összefüggéseket kerestünk néhány perinatális időszakra jellemző tényező és az óvodáskori értelmi készségek fejlettsége között. A vizsgálat mintáját 418 fő középső csoportos gyermek alkotta. A középsős óvodásokkal a DIFER Programcsomag négy tesztjét vettük fel: szocialitás, beszédhanghallás, relációsórákincs, elemi számolási készség (összesen 94 item, Cronbach-alfa=0,90). A négy teszt eredményéből egy alapkészségindex-mutatót is képeztünk, amely az intellektuális fejlettség fokmérője (Nagy et al., 2004). A gyermekekről a korábbi védőnői státuszvizsgálatok adatai álltak rendelkezésünkre, amelyekből a perinatális időszakra vonatkozó legjelentősebb jellemzőket (születés ideje, gestációs hét, az egyperces életkorban mért Apgár-érték, valamint a várandósság lefolyása) vontuk be elemzésünkbe. Eredményeink szerint a 38–40. hétre születettek és a koraszülöttek középső csoportban mért alapkészségindexe között nincs szignifikáns különbség (38–40. hétre születettek: $M=75$, $SD=12$; koraszülöttek: $M=73$, $SD=14$, $t=0,793$, $p=0,428$). Hasonlóképpen nem találtunk szignifikáns különbséget a veszélyeztetett és egészséges várandósságból született gyermekek alapkészség-fejlettségében (veszélyeztetett: $M=74$, $SD=13$; egészséges: $M=75$, $SD=11$, $t=0,461$, $p=0,645$). Eredményeink arra hívják fel a figyelmet, hogy bár a perinatális időszak történései sok szempontból befolyásolják az értelmi fejlődést, az általunk vizsgált jellemzők prediktív ereje nem determinisztikus. Feltételezzük, hogy a biológiai hatásokat nagyon jól ellensúlyozhatja a családi, pedagógiai, környezeti hatásrendszer, ezeknek a hatásoknak az igazolása további kutatási feladat.

A kutatást NKFI K124839 támogatta.

ÓVODÁK SZERVEZETI KULTÚRÁJÁNAK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA

Kovács Ivett Judit

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: óvodai szervezeti kultúra; magánóvodák; óvodák pedagógusközössége

Napjainkban a szervezeti kultúra kifejezés egyfajta ernyőfogalomként használatos arra a gondolkodásmódra, amely komoly érdeklődést mutat a szervezet kulturális és szimbolikus jelenségei vagy aspektusai iránt. Az oktatási intézmények szervezeti szempontú vizsgálata sok kutatásnak jelenti fókuszát nemzetközi téren és Magyarországon is. Azonban óvodai szervezetkutatást magyar kontextusban korábban nem végeztek, sőt nemzetközi viszonylatban is leginkább egy-egy szegmens vonatkozásában folytak vizsgálatok, például a kiégéssel vagy a pedagógusjóléttel összefüggésben. Jelen kutatás hat angol nyelven (is) nevelő, interkulturális pedagógusközösséggel dolgozó magánóvoda szervezeti kultúráját vizsgálja Gruenert és Valentine kifejezetten oktatási közegre kidolgozott modelljével. A kultúra elemei közül elsősorban az értékek, szimbólumok, interaktív elemek és kontextus elemek feltárásával igyekszik képet adni a vizsgált intézmények kultúrájáról mindhárom kultúrarétegbe belefűrva. Azt vizsgálja, milyen szervezeti kultúra jellemzi a választott óvodákat: milyen értékek formálják; mennyire együttműködő a pedagógusközösség; milyen vezetés irányítása mellett dolgoznak? A többesetes holisztikus tervvel készült esettanulmány kvalitatív kombinált módszertant alkalmaz, az adatokat dokumentumelemzés, kérdőív, interjúk és megfigyelés módszerével gyűjtve. Az adatelemzés a vizsgált intézményekben háromféle szervezeti kultúrát azonosít: egy kényelmes, egy fragmentált és négy együttműködő kultúrát, utóbbiak tekintetében a hatékony együttműködés fenntartása eltérően valósul meg minden intézményben. A feltárt adatok a vezetőt azonosítják a kultúra formálódásának döntő tényezőjeként, egyforma súllyal ideértve mind a személyiségét, mind a vezetési stílusát. A nagy fluktuáció ellenére a „régí pedagógusok” a döntéshozatalban betöltött hangsúlyosabb szerepe biztosítja a stabilitást. A kultúrát meghatározó elemként definiálódik a kommunikáció hatékonysága. Azokban az óvodákban, ahol egységes pedagógiai hitvallás mentén folyik a nevelői munka, egybeesnek a vallott és követett értékek, és mindenki számára ismert keretek szabályozzák a munkát, ott a szervezet tagjai nagyobb biztonságban érzik magukat, és szívesebben működnek együtt. A szervezeti kultúra interkulturális jellemzőinek mennyisége és hangsúlya az intézménybe járó külföldi gyermekek számától függ, nem a külföldi pedagógusok arányától. A tanulmány témaválasztása hangsúlyozza a fontosságát a magyarországi óvodai nevelés sajátosságai és gyakorlata minél átfogóbb és sokrétűbb kutatásának, és új eredményt mutat fel a hazai iskolai szervezetikultúra-kutatások óvodai kontextusra történő kiszélesítésével.

T9 – SOCIAL SUPPORT, RESILIENCE AND INCLUSION

Chair: *Sirkku Kupiainen*
University of Helsinki

Thematic Session

Quality of Life and Sense of Coherence in a Youth Clinical Sample: Is There a Mediation?

Olney Rodrigues de Oliveira
University of Szeged Doctoral School of Education

Roma Student College – An Inclusive Academic Community

Fanni Trendl, Katalin Vezdén
University of Pécs

Europeanization of Roma Education Policies in Central and Eastern Europe

Andrea Óhidy
Pädagogische Hochschule Freiburg

Hungarian adaptation of the Self-Efficacy Questionnaire for Children (SEQ-C) and Results of a Pilot Study in 10th Grade

Imola Budis
University of Szeged Doctoral School of Education

QUALITY OF LIFE AND SENSE OF COHERENCE IN A YOUTH CLINICAL SAMPLE: IS THERE A MEDIATION?

Olney Rodrigues de Oliveira

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Quality of Life; Social Support; Youth

Background. The salutogenic framework through its key concept Sense of Coherence (SOC) improves health and simultaneously promotes quality of life (QoL). Findings in literature showed that in general, the stronger the SOC, the better the perceived QoL. The association between these two variables may be direct or mediated by some other variable. Quality of life is understood as a multidimensional concept including youth physical, mental, psychological, and social aspects including perceived relationships with friends, family, and school. Recognized as General Resistance Resources (GRR) which reduce the effects of negative psychosocial issues such as depression, anxiety and loneliness, the social support could also be a potential mediator variable between sense of coherence and quality of life. The aim of this study was to investigate the role of quality of life and social support in children and adolescents in predicting sense of coherence. Hypotheses: Quality of life predicts sense of coherence directly and also indirectly through social support. **Subject and Methods:** The study had a descriptive and associational cross-sectional design. A psychiatric sample of children and adolescents (N=103) was examined, the age range was 11 to 18 years (mean age 14,56 years, SD: 1,91), the ratio of girls was 66%. Sense of Coherence Scale was used to measure SOC, Quality of Life was measured by the ILK, which addresses subjective well-being in regard of the child's physical and mental health, lonely activities, perceived relationship to friends, family, and school. Social Support was assessed by the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS). **Results and findings.** The total effect of quality of life on sense of coherence was 2.206. There was a direct effect which accounted for 76% of the total effect. Social support proved to be a mediator between QoL and SOC (indirect effect by bootstrapping: 0.537, 95% Confidence interval: 0.222 0.9458). The indirect effect accounted for 24% of the total. Theoretical and educational significance of the research. The present study provides information about how quality of life of symptomatic youth improves their successful use of resources in the face of adverse circumstances (SOC) directly and through social support. Social support affects the sense of coherence of youth by helping them to develop connectedness with parents, besides reaching mutuality, intimacy and self-disclosure with friends and significant others. Teacher training on the types of social support that they can provide implementing positive teacher-student relationship, peer tutoring to expand the classmate support, warm classroom climate and avoiding the potential isolating effect that psychological symptoms will have a relevant protective factor in youth at risk in school context.

ROMA STUDENT COLLEGE – AN INCLUSIVE ACADEMIC COMMUNITY

Fanni Trendl, Katalin Vezdén

University of Pécs

Keywords: Roma students; Resilience; Positive psychological capital

The progress of disadvantaged, mostly Roma university students in higher education can be hindered by several internal factors (brought and accumulated disadvantages, lack of cultural and other capital) and a number of external factors (exclusionary school and social environment). The aim of our study is to present different kinds of obstacles that hindered the successful educational progress of our Roma university student interviewees from disadvantaged backgrounds. The theme is equality and equity, which is examined in the context of inclusion, empowerment, resilience, and intersectionality (Varga, 2017), and to investigate their effect on positive power of performance, the positive psychological capital. With equitable services provided in an inclusive environment, barriers can be overcome (Varga, 2018). In our performance, a diverse student organization will be presented, which over the past 20 years – as an inclusive college community – has successfully mentored Roma students at a Hungarian university. This „inclusive good practice” implemented by a Roma Student College has been examined from a number of scientific aspects over the past decade, from which research has yielded a number of results and studies. The “good practice” is going to be presented in the framework of the process model of inclusivity (Varga, 2014). In our presentation, we seek to synthesize these research findings. Our research is a theoretical research and is based on secondary analysis of existing data. A specific form of inclusivity will be examined by reviewing a wide range of studies and their results, and it will be demonstrated that such policies contribute to the mobility, resilience and empowerment of many Roma individuals. The studied university students are considered resilient (Masten, Herbers, Cutuli, & Laffavor, 2008), as they have overcome the hardships of their family background and study in higher education. The focus is equality and equity, which is examined in the context of inclusion, empowerment, resilience and intersectionality (Varga, 2017), and to investigate their effect on positive power of performance, the positive psychological capital (Luthans et al., 2007).

EUROPEANIZATION OF ROMA EDUCATION POLICIES IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Andrea Óhidy

Pädagogische Hochschule Freiburg

Keywords: Roma inclusion; International comparison; Educational situation

Access, attainment, and success of Roma people in education and lifelong learning are some of the most urgent public policy issues in Europe. Almost 70 percent of the European Roma live in the middle- and eastern parts of the continent. The research study focused on the educational situation of Roma in Bulgaria, Croatia, Czech Republic, Hungary, Moldova, Slovakia, and Poland. To answer the research question: “Which are the most important similarities and differences of the education situation of Roma people in this region?” we chose the method of international comparism, analyzed statistical and empirical studies and used expert interviews as well. The selection of the analyzed countries was based on the most-similar-system design (Przeworski & Teune, 1970, Hörner, 1993). The underclass theory of William Julius Wilson (Wilson, 1978, 1987) adapted by Iván Szelényi and János Ladányi for the situation in selected Central and Eastern European countries (Szelényi & Ladányi, 2004) and the theory of Helmut Fend about the functions of the school system in society (Fend, 1980, 2003) served as the theoretical framework for the research study. One of the most important findings of the study was that the main reasons for the similarities were in the impact of international education policy programs aimed at Roma inclusion, such as the development of the EU Framework for National Roma Integration Strategies or the Decade of Roma Inclusion. The main reasons for the differences were in the historical, regional and cultural traditions of these countries to find. The educational situation of the Roma minority in Central and Eastern Europe can be summarized with the following formula: common challenges, similar solutions and (hitherto) unsatisfactory results (Óhidy & Forray, 2019).

HUNGARIAN ADAPTATION OF THE SELF-EFFICACY QUESTIONNAIRE FOR CHILDREN (SEQ-C) AND RESULTS OF A PILOT STUDY IN 10TH GRADE

Budis Imola

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Self-efficacy; Instrument adaptation; Confirmatory factor-analysis

Self-efficacy could be defined as the student's judgement regarding a task and whether they can successfully accomplish it or not. It can be determined as confidence, faith or trust in somebody's own abilities (Kaskens et al., 2020). Those students who have high self-efficacy tend to have high self-confidence, better achievement and low anxiety (Zhang & Wang, 2020). Despite its importance, self-efficacy is less explored and applied in Hungarian empirical studies, a proper instrument is required. The Self-Efficacy Questionnaire for Children (SEQ-C) instrument was adapted by us from Muris (2001). It was translated into Hungarian language by professional translators with the use of back-translation method. A pilot-study in 10th grade ($n=82$) was carried out in order to examine the reliability and validity of the questionnaire. The data collection was by convenience sampling and we used the paper-pencil version of the instrument, since the measurement occurred before the pandemic. Do the theoretical model of the questionnaire and our results correspond? Do the questionnaire and its subscales have good reliability? Based on the results how can we develop further our instrument-adaptation? Confirmatory factor analysis (CFA) and reliability-analyses were used to find answers for our research questions. The statistical analyses were made by the SPSS, Jamovi and SmartPLS3 programs. The Cronbach- α for the whole questionnaire (24 items) was 0.788, which could be considered as a good reliability. Reliability for the subscales was: (1) academic self-efficacy ($\alpha=0.794$), (2) social self-efficacy ($\alpha=0.686$), (3) emotional self-efficacy ($\alpha=0.772$). These values indicate an acceptable reliability. The confirmatory factor analysis [$\chi^2 = 469$ ($df=249$, $p<0.001$)] and the composite reliability values [(1) academic self-efficacy ($CR=0.799$), (2) social self-efficacy ($CR=0.729$), (3) emotional self-efficacy ($CR=0.814$)] showed that the factor structure, the internal consistency of the adapted instrument was appropriate. On the other hand, the fit indexes ($RMSEA=0.104$; $CFI=0.652$; $TLI=0.614$; $SRMR=0.128$) didn't indicate a good model fit in the case of our study. The small sample size ($n=82$) could also lead to these values in our measurement. The phrasing should be revised. For example, the social subscale had lower reliability, which could be because these statements used the term „child”. We would like to provide an instrument for students regardless their grade, so the translation needs to be better aligned to this criterion as well. The instrument with a further development could function in a diagnostic way. The students' psychological factors, both the cognitive and affective aspects should be taken into consideration in the teaching practice. If the teachers would be well aware of their students' academic, social and emotional self-efficacy they could facilitate the learning progress more effectively (e.g. feedback, learning methods and strategies).

P2 – POSTER SESSION

Chair: Márta Lesznyák
Szegedi Tudományegyetem

Poster Session

A Comparison between Technology-Based and Paper-Based Assessment on the Scientific Reasoning Test in Control of Variables Strategy in Physics

De Van Vo
University of Szeged Doctoral School of Education

Benő Csapó
MTA–SZTE Research Group on the Development of Competencies

Who Would Like to Study in the United Kingdom? (The Recruitment of Hungarian Students in British Higher Education)

Magdolna Somos, Ilona Dóra Dabney-Fekete
University of Debrecen

Ágnes Dusa
Maria Kopp Institute for Demography and Families

Place and Function of Civic Education in the European Union

Eszter Nyúl
University of Pécs

The Use of Digital Technology to Support the Lifelong Learning Strategies in Crisis Time

Saif Mohammed
University of Szeged Doctoral School of Education

László Kinyó
University of Szeged Faculty of Humanities and Social Sciences, Institute of Education

An Investigation into the Relationship between Learner Autonomy and Motivation in Foreign Language Learning

Son Van Nguyen
University of Szeged Doctoral School of Education

Language Learners' Performance Assisted by an Online Language Learning Application

István Thékes
Gál Ferenc University

Understanding the Lack of Female Leadership in Higher Education of Kazakhstan

Yelibay Moldir
Eötvös Loránd University

A COMPARISON BETWEEN TECHNOLOGY-BASED AND PAPER-BASED ASSESSMENT ON THE SCIENTIFIC REASONING TEST IN CONTROL OF VARIABLES STRATEGY IN PHYSICS

De Van Vo *, Benő Csapó **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** MTA–SZTE Research Group on the Development of Competencies

Keywords: Scientific reasoning; Control of variables in physics; Technology-based assessment

Information and Communications Technology has been increasingly relevant in most aspects of modern life, such as work and school. Especially, when novel coronavirus (COVID-19) pandemic broke out, it made a big challenge for the traditional school environment, and prompted for a rapid digitalisation of educational processes, including assessment as well. This fast shift raised again the issue of equivalences of different modes of administration. Therefore, studies on comparing paper-based and technology-based administration modes have become more considered. This study investigates the effects of online and paper-and-pencil modes on psychometric characteristics of the test and pupils' performance in scientific reasoning. The sample of the study was 731 pupils drawn from nine secondary schools in Vietnam. The instruments were versions of a control of variables test within a topic of basic physics. Because of the measures due to the pandemic, students learned at home, and took either the paper-and-pencil or the online (within the eDia platform) version of the test at home. We referred the school physics test in the last semester to match the prior abilities of participants in the online group and the paper-and-pencil group. This study uses multifaceted methods to observe the test validity at item, task, and test level and to examine the feasibility of transferring the assessment from paper-and-pencil to online administration. The findings suggested that the online format fitted better to the data in the unidimensional model in Rasch measurement. Online testing performed better than paper-and-pencil testing in terms of reliability and pupils' scores. Furthermore, the differential item functioning (DIF) analysis showed that no DIF was found between two groups in the two tests. However, the differential bundle functioning analysis seemed to support the online group on the item bundles constructed of figure-related materials. Technology-based assessment appears to be more beneficial when items are composed of visually rich materials. Response time was also analysed as an advantage of technology-based assessment supporting the test development process in which the items with average response time of under 30 seconds seemed to lack discrimination. This study is important in the field as it provides a thorough analysis of two modes of assessment in the Vietnamese context. The study suggested various technical analyses which are in line with the development of educational testing. The approach used could be extended to future research as there is a growing need to consider possible factors relevant to test modality, familiarity with electronic devices, and administration procedures. More sophisticated comparative studies should continue to explore this area as advanced electronic devices are increasingly becoming essential tools. In the wake of the pandemic, as well as in the post-pandemic situation, test fairness is a significant challenge for traditional modes of delivery.

WHO WOULD LIKE TO STUDY IN THE UNITED KINGDOM? (THE RECRUITMENT OF HUNGARIAN STUDENTS IN BRITISH HIGHER EDUCATION)

Magdolna Somos *, Ilona Dóra Dabney-Fekete *, Ágnes Dusa **

** University of Debrecen*

*** Maria Kopp Institute for Demography and Families*

Keywords: Internationalization; British higher education; Russel Group Universities

In the 2019/20 academic year, about 12,800 Hungarian students studied at foreign universities with 900-1000 Hungarian graduating students having applied to British universities (UCAS 2021). According to the Higher Education Statistics Agency, currently, about 2020 Hungarian students are studying full-time, in undergraduate courses in Great Britain (HESA 2019/20). This phenomenon is also linked to the internationalization of higher education and the brain drain, which has been analysed by several researchers (Teichler, 2017; Gesing, 2017; Pusztai, et al., 2016; Hrubos, 2012) whose work I also rely on. The aim of my research is to analyse the social phenomenon of young Hungarian students studying in British higher education through the following research questions: what their social recruitment is, what motivates them to study abroad, what integration and adaption difficulties they face due to cultural differences. In my research, I would like to focus on certain secondary schools (base schools) where most of the successful Hungarian applicants to top UK Universities (Russel Group Universities) come from. I presume that these base schools are the highest-ranking secondary schools in Hungary. In my research, I would interview and question different layers of target groups. My first layer would be the graduating senior pupils, their teachers and the administration of the base grammar schools. Beforehand, I should define which secondary schools belong to the base schools. There is a grammar school ranking special edition of a popular weekly economic paper entitled "HVG rangsor" in which the ranking of the top 100 best grammar schools is published every year. I would examine if there would be a correlation between the top places of the ranking and the schools with the highest ratio of successful UK Russell Group University applicants. The significance of my research is to gather and disseminate my research results on the Hungarian students' tertiary education experience in the UK to the target groups. From a social point of view, the results could be of great importance to secondary school pupils, to their parents and to their teachers as well as at secondary school career- or orientation days. Pupils and their parents should be aware of their possibilities, and the costs and risks of this so-called long term financial investment. In addition, from a political point of view, policy decision-makers could also exploit the information in order to be able to clarify the value, the benefits but also the difficulties of degree mobility which could contribute to the internationalization, the improvement and the diversification of the national higher education as well as to the scientific and economic competitiveness of Hungary.

PLACE AND FUNCTION OF CIVIC EDUCATION IN THE EUROPEAN UNION**Nyúl Eszter***University of Pécs*

Keywords: Civics; Civic competence; Civic Education in Europe

The place and function of Civics is in the focus of our research. The subfield of Civics provides special knowledge within the field of Civic Education. This knowledge is one of the props of democratic civic competences: it enables for an awareness generally required, which gives the basis of acting as responsible and conscious citizens. Our present study has examined EU countries with the aim of finding information about the contents of Civics and their significance within Civic Education. Furthermore, we have studied the most common fields of Civic Education and if Civics are fundamental elements of Civic Education. Our intention was to clarify the relationship of the elements of social and civic competences to each other. Our research method was desk research. As a starting point we aimed to justify the concept of Civic Education. To comply with this, we did a comparative research on materials published in Hungary or by the European Union (measures, recommendations, records and reports). Two significant data collections have been used for the international comparison of the opinion on Civics (with the method of secondary analysis). The 2012 and 2017 study, Civic Education in Europe, examines Civic Education in 31 countries of the Eurodyce network. The 2014 survey, International Social Survey Programme ISSP 2014 - Citizenship II, publishes answers concerning citizenship, given by citizens from 34 countries. While the first examined the contents and aims of Civic Education, the second studied the criteria of a good citizen according to public opinion. The novelty of our research is to place Civics in the focus of the study, and to analyse them as central, essential elements of civic competence. Results of our study: Civics are substantive elements of civic competence. They are manifested both in the will of a state and on supranational level as well. It is a requirement of the image of good citizen among the adult population. Quintessence on which civic competence is built, thus their education is of high priority. We wish to further examine their education and the problems emerging in the educational process.

THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGY TO SUPPORT THE LIFELONG LEARNING STRATEGIES IN CRISIS TIME

Saif Mohammed *, Kinyó László **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged, Faculty of Humanities and Social Sciences, Institute of Education

Keywords: Lifelong learning strategies; Digital Technology; Web-based learning environment

Nowadays, the recent economic developments, the rapid advancement of technology have influenced the need to improve the knowledge and skills of the workforce. This rapid economic and technological development has contributed to the increasing need to integrate lifelong learning into their career aspirations as skills should be strengthened, updated, and improved whenever the chance arises. However, unfortunately, the current coronavirus pandemic has interrupted the normal process of education in numerous nations across the World. Many academic institutions' closures and the confinement of large segments of the population to their homes have served to emphasize the importance of digital technology in the lifelong learning process. This is particularly true in the developed countries where educational institutions have necessarily replaced conventional face-to-face teaching with distance learning. As technology advances, individual learners can benefit considerably from the lifelong learning strategies that are offered by digital technology. This paper provides a systematic definition for the term 'lifelong learning', the theory of adult education, and an assessment of the notional underpinning of lifelong learning, as well as professional learning environments (PLEs) and personal learning networks (PLNs) in which the acquisition of knowledge takes place. The purpose of this paper is to investigate lifelong learning strategies and the existing digital technologies that can underpin these strategies. For further clarification, in this review, a key area for investigation is how digital technologies can increase the accessibility of knowledge, both theoretical and practical, through the establishment of a global communication network. Methodology: In this study, the method of the literature review of theoretical knowledge was used that focuses on the use of continually advancing digital technologies, including laptops, smartphones, and tablets, to promote lifelong learning strategies. The structure of the present study is developed based on peer-reviewed researches regarding the using of various search engines, social networking sites, and blogs that are designed to be used for learning as well as career development in addition to embedding statistical data concerning adult learner use of such sites. The role of professional learning environments (PLEs) and personal learning networks (PLNs) in the selection of appropriate methods for lifelong learning is also investigated. This wide-ranging discussion is well exemplified by various cases ranging across video platforms to forums (blogs) to promoting multidisciplinary engagement with the core research issues. Each example provides the learners with applicability and encouragement for lifelong learning in a web-based learning environment, indicating the implementation of an active lifelong learning lifestyle can be accomplished through well-designed PLEs and PLNs.

László Kinyó was supported by the János Bolyai Research Scholarship of the Hungarian Academy of Sciences.

AN INVESTIGATION INTO THE RELATIONSHIP BETWEEN LEARNER AUTONOMY AND MOTIVATION IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Son Van Nguyen

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Learner autonomy; Motivation; Language learning

Motivation and learner autonomy refer to two important constructs which have been widely studied in the language learning and teaching fields. They are both believed to bring about efficiency and effectiveness to the language learning process. There is a hotly discussed debate on how these two concepts are related. One group of researchers argues that motivation comes first (Hsu, 2005; Littlewood, 1996; Spratt, Humpreys & Chan, 2002; Swatevacharkul, 2009; Tok, 2011; Ushioda, 1996; Zarei & Elakaei, 2012), whereas the other one posits that autonomy is a prerequisite of motivation (Dickinson, 1995; Dörnyei & Csizér, 1998; Ryan & Deci, 2000). The primary purpose of this paper is to examine motivation and learner autonomy in their own world from their relevant theories and various definitions in the literature. Then, their relationship will be illuminated by the work of scholars. It reveals that there are two senses in which autonomy and motivation are investigated, namely self-determination and self-regulation (Lamb, 2011). The former indicates that autonomy is one of three psychological needs that helps enhance motivation if it is satisfied because learners will exercise their own control and freedom. Besides competence and relatedness, autonomy is fundamental, which needs satisfying if students want to learn and grow up. Thus, they should be provided with choices and feedback and then the motivation will be promoted. Meanwhile, the latter accentuates that motivation is one of the important conditions to foster learner autonomy because if learners are motivated, they will self-regulate their learning and exercise learner autonomy. Ushioda (2011, 2014) postulates that this notion of autonomy is learner autonomy or language learner autonomy in the words of Little (2007). It entails a willingness for responsibility and a capacity for “detachment, critical reflection, decision-making, and independent action” (Little, 1991, p. 4). Accordingly, an autonomous language learner can employ metacognitive skills and strategic thinking processes to overcome challenges in language learning. However, a prerequisite is willingness or motivation to exercise the metacognitive skills and ability above. Thus, this sense of autonomy depends on motivation. That is, if learners have motivation or willingness, they will self-regulate their language learning or exercise their autonomy to learn the language beyond the basic requirements (Lamb, 2011; Ushioda, 2011). It is suggested that the researchers should carefully examine the way/sense in which autonomy and motivation are used.

The research was funded by the Doctoral School of Education, University of Szeged.

LANGUAGE LEARNERS' PERFORMANCE ASSISTED BY AN ONLINE LANGUAGE LEARNING APPLICATION

Thékes István

Gál Ferenc University

Kulcsszavak: language learning; online learning; gamification

Jelen absztrakt a 2020-ra meghirdetett PÉK-re lett beadva és elfogadva; a 2021-ben sem megtartott PÉK helyett az ONK 2021-en kívánom előadni. The purpose of the study was to measure the efficiency of an online language learning app called Xeropan. There is a growing body of literature of mobile assisted language learning (MALL), gamified solutions of language teaching, and digital technologies in language learning. deHaan et al.(2010) investigated effect of an online music game on vocabulary recall. They found the language acquisition process of their 80 Japanese participants of English language learners was impacted positively. Reinders and Wattana (2014) used an online role-playing platform with 30 Thai learners of English to measure vocabulary gain over a period of two months. It was found that learning online helped students. Further studies were published both in Hungary and abroad on the investigation into the effect of learning languages in an online environment (see Barbarics, 2018; Jensen, 2018; Polat, 2016; Prince, 2017; Teng, 2019). A common stipulation of these studies is that learning language online has a lot of positive aspects. It is confirmed by Molnár et al. (2020) who state digital interventions of two weeks to half a year are the most effective. In the present study, I examined the impact of Xeropan (Al-Gharawi, 2018), an online language learning platform. The app was developed in 2014 and I, as researcher and language teacher, have recently been an external expert in the further developing process. Upon downloading the app, learners are placed in the imaginary island of Xeropan. Learners can choose among 6 levels of knowledge (CEFR, 2002). Learners may choose topics involving a number of lessons. The lessons involve pictured vocab list, short videos, grammar tasks, and as an innovation an AI-assisted conversation task. At the end of each lesson students can practice what has just been learned. I was seeking to answer the following research question:- How does the online app Xeropan assist the process of language learning? In my control-group treatment, I had 16 A2 English learners that were taking part in a normal language course at a language school. The treatment lasted for two months from September 2019 to November 2019. Eight students were randomly selected and advised to use Xeropan for two months covering all the lessons; After two months students were requested to fill in a general 50-item English proficiency test (involving receptive and productive vocab tasks and text comprehensions tasks) administered on Google forms. The test proved to be reliable ($\alpha=.78$). Results were compared and it was found that there was a significant difference between the two groups ($t=1.71$, $p<.05$). At the end of 2019, an equivalent delayed test was unexpectedly given to the learners and it was found that there was no significant difference between the two groups ($t=1.16$, $p>.05$). Conclusions are drawn in my presentation.

AN ANALYSIS OF PIAAC SURVEY ON KAZAKHSTAN - GENDER, LEADERSHIP, EDUCATION AND SKILLS

Yelibay Moldir

Eotvos Lorand University

Kulcsszavak: PIAAC; leadership; Central Asia

Kazakhstan has a unique history, which perplexes in interesting and conflicting societal expectations on gender roles. These norms echo in families, education, and careers of women (Kuzhabekova & Almukhambetova, 2019). Females are expected to be highly educated and well mannered. However, because of the cultural inheritance, females are stereotyped from their childhood about their abilities to succeed in different fields. Even though Kazakhstan is a secular country with gender parity at all educational levels, there are existing conventions about women who can not succeed in the STEM field or leadership. Females are mostly discouraged by their family members to pursue careers in these fields, and are advised to choose professions that are “more feminine” (Almukhambetova & Kuzhabekova, 2020). Kazakhstani women are underrepresented in leadership positions and technical specialties, which support the research findings of Kuzhabekova and Almukhambetova (2019, 2020). However, Kazakhstani females dominate in school and technical and vocational education leadership, in service, and as specialist-researchers. As a part of country-based gender analysis for OECD, Dubok and Turakhanova (2017) explain that education is considered as a feminine profession in Kazakhstan, due to perceiving it as having a nurturing nature, which makes Kazakhstani labor market gendered. Therefore, this paper aims to analyse factors predicting who will occupy leadership positions in Kazakhstan, by exploring variables such as gender, skills, level of education, and family background. The skills that are referred to in this study are competencies assessed in the PIAAC survey of Kazakhstan from 2017. The author will estimate a model whether holding leadership occupations depend on gender, family background and skills, such as numeracy, literacy and the use of ICT at workplaces. In summary, a research perspective that focuses on skills in terms of what people do in work contexts can expand conclusions drawn about leadership. Research results indicate that strategic thinking which result in literacy, numeracy and ICT skills are important for leadership. The study supports existing Western research on gender, leadership, education and skills with an analysis of big data. This empirical research adds findings to the existing data from the Central Asian context, particularly to the sector of gender studies, leadership and education.

T10 – NEVELÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSOK II.

Elnök: Ugrai János
Tokaj-Hegyalja Egyetem

Tematikus előadás

Békés-Tarhos és az életreform

Czemmel Antónia Mária

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A 80-as évek gyermekképe – vizuális elemzés

Farkas Pálma, Endrődy Orsolya Tünde

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A szegedi Pedagógiai Főiskola hallgatóinak családi háttere a hallgatói Adatgyűjtő ívek, Törzslapok adatai alapján (1951)

Fizel Natasa

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Fogyatékoságtörténeti képelemzés – Down-szindrómás gyermek az Aachen Passió oltáron

Husvéth Laura

Kőbányai Komplex Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

BÉKÉS-TARHOS ÉS AZ ÉLETREFORM

Czemmel Antónia Mária

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: életreform; reformpedagógia; iskolakísérlet

A kutatásunk kiinduló gondolatát a II. világháború utáni életreform és reformpedagógiai mozgalmak, törekvések, a kodályi zenepedagógia és annak eszközeül szolgáló modelliskolája adja. A kutatás tárgya egy konkrét időszakra korlátozódik, 1945 és 1954 közé. Általános célként fogalmazódik meg Békés-Tarhos példáján keresztül a kor és a benne élő emberek, tanárok, diákok életmódjának, élethelyzetének minél részletesebb teljességre törekvő feltárása, a hozzájuk kapcsolódó jellegzetes tevékenységek vizsgálata, az erkölcs, az értékrend, a politikai mentalitás megragadható főbb vonásainak megrajzolása az életmódreform és a reformpedagógia szemszögéből. Békés-Tarhos életreform- és reformpedagógiai szerepének és jelentőségének változó megítélése, fordulatokkal teli története arra is rávilágíthat, hogy mit látott a helyi társadalom, illetve a döntéshozók csoportja a vizsgált időszakban, a politikában, kultúrában és tágabb értelemben a magyar közgondolkodásban. A kutatás kulcsfogalmainak kulturális alapú meghatározottságát együttesen eredményezte egy összetett, több szempontot is magába foglaló célrendszer megalkotása. A kutatási szempontok megfogalmazásakor a neveléstörténeti vonal, ami az intézmény lényege volt, módszer, elvek, gyakorlat kerül bemutatásra. A kutatómunka elsődleges színtere a Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei levéltára lett, ehhez kapcsolódnak a levelek, jelentések, naplók, visszaemlékezések dokumentumjellegük mellett mint kulturális termékek, más szóval a kultúra és az adott korszak sajátos lenyomatai Békés-Tarhos mindennapjairól, a korszak politikai gondolkodásmódjáról, az oktatási viszonyokról, és a tágabb társadalmi környezet kapcsolatáról. Békés-Tarhos volt az első modelliskola, amely a kodályi koncepcióra épült. Programjában és tantervében Kodály Zoltán pedagógiai munkásságának fontosságát hangsúlyozta. Ennek az iskolatípusnak jellemzője a mindennapi énekórák, a zenei írás-olvasás készségének szisztematikus fejlesztése, a kötelező karének és a hangszeresjáték tanulásának lehetősége. A másik fontos nevelési gyakorlata volt a kollégiumi elv, ami a régi magyar kollégiumi tradíciókat őrizte. A kodályi koncepció alkalmazása biztosította az iskola egyedi jellegét, ami egyezik az iskolai munkatevékenységet definiáló Erich E. Geissler gondolataival. A „magyarság iskolája”, ahogy Békés-Tarhos alapító igazgatója nevezte, a múltra és a kultúra értékeire egyaránt figyelt.

A kutatást K. Dr. Nagy Emese és Dr. Pukánszky Béla támogatta.

A 80-AS ÉVEK GYERMEKKÉPE – VIZUÁLIS ELEMZÉS

Farkas Pálma, Endrődy Orsolya Tünde

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Kulcsszavak: gyermekkép; ikonográfia; 80-as évek

Az 1945 utáni időszak neveléstörténetével számos kutató foglalkozik, ám inkább az 50-es és 60-as évek megismerésére, feltárására fókuszálnak. A kutatás célja a 80-as évek egy lehetséges gyermekképi narratívájának kibontása vizuális források feltárásával. Célunk adalékul szolgálni a közelmúlt időszakának elemző megismeréséhez. Az említett vizuális források elsősorban gyermekperiodikák, szobrok és plakátok, illetve kártyanaptárak, amelyeket komplex módszertani vizsgálattal elemzünk. A módszer ötvözi a vizuális szociológia és az ikonográfia-ikonológia korábbi kutatásait. A gyermekperiodikák esetében az 50-es évek (Kéri, 2002, 2008) és a 60-80-as évek sajtófotóinak gyermekképkutatásai (Darvai, 2011; Gécz, 2010; Gécz, & Darvai, 2010), valamint az ikonográfia-ikonológia (Endrődy-Nagy, 2010, 2015, 2017; Gécz, 2008; Somogyvári, 2012, 2015; Támba, 2020) és a vizuális szociológia (Sztompka, 2009) segítették. A vizsgált minta kiválasztásához elsősorban az időszak politikai, társadalmi, szociális, történeti kereteinek mélyebb ismeretére volt szükség. Az eredmények arra mutattak rá a vizsgált vizuális források esetében, hogy az évtized elején jobban tetten érhetőek voltak a propagandisztikusság és az elvárásoknak való megfelelés elemei, ugyanakkor a másodlagos jelentéstartalmak is tapasztalhatóak voltak minden esetben. Az évtized vége felé közeledve pedig a szocialista elvárásoknak eleget tévő és annak megfelelő, a mozgalmi élet-sport-iskolai élet hármában megjelenő gyermekkép-ábrázolás átalakult egy szabadabb, nyitottabb és sokkal inkább elevenebb gyermek ábrázolásává, amelyet szimbolikusan az idealizált, védelmező anya körül ölel. A kutatást az teszi relevánssá, hogy a korszak gyermekei ma a fiatal szülői korosztály tagjai, sokuk nevel általános iskolás, vagy óvodás gyermeket. A kutatás hozzájárulhat az 1980-as évek gyermekképi narratívájának mélyebb megismeréséhez, ezáltal a hazai gyermekkortörténeti kutatások színesítéséhez és a kutatásba bevonható vizuális források körének bővítéséhez.

A SZEGEDI PEDAGÓGIAI FŐISKOLA HALLGATÓINAK CSALÁDI HÁTTERE A HALLGATÓI ADATGYŰJTŐ ÍVEK, TÖRZSLAPOK ADATAI ALAPJÁN (1951)

Fizel Natasa

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás; pedagógusképzés

Az 1945. augusztus 18-án kelt 6650/1945. M. E. rendelettel a nemzeti kormány létrehozta a 8 osztályos általános iskolát, és egyúttal megszüntette az 1868-ban megalkotott polgári iskolát. Az eddigiektől teljesen eltérő iskolatípus a tanárképzés újjászervezését is megkövetelte. 1947-ben kezdte meg működését a korábbi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola jogutódjaként a szegedi Pedagógiai Főiskola. Ezzel egyidőben Budapesten is elindítottak egy hasonló intézményt, majd 1948-ban Debrecenben (1949-től Egerben), illetve Pécsen is megkezdte a működését egy-egy Pedagógiai Főiskola. Az 1951-52-es tanévtől kezdődően a korábbi anyakönyv helyett a beiratkozóknak egy 1951-ben még Adatgyűjtő ívnek, 1952-től már Törzslapnak nevezett nyomtatványt kellett kitölteniük. Az előbbi két oldal, az utóbbi négy oldal terjedelmű volt, és az ötödik oldalon egy kézzel írott önéletrajzot is el kellett készíteni. Ez a forrástípus korábban nem került a kutatások fókuszába, és a változók mennyisége és minősége miatt számos összefüggés kinyerésére nyújt lehetőséget a pedagógiai főiskola hallgatói családi hátterének megismerésében, valamint rávilágít azokra az adatokra, amelyeket a hallgatókról és a családjukról nyilvántartottak. Jelen vizsgálatomban az 1951-ben a szegedi pedagógiai főiskolára beiratkozott 335 hallgató adatait vizsgálom meg. A hallgatók 1951-ben, első évfolyamosként Adatgyűjtő ívet töltöttek ki, amely közel 100 változót tartalmazott, majd másodévesen, 1952-ben a Törzslap kitöltésére is sor került. Ez a korábbi dokumentumhoz képest további 30 változót jelent. A demográfiai adatok mellett 1951-ben részletes információkat kértek a szülőkről is, pl. iskolai végzettség, foglalkozás, munkahely, lakáshelyzet, havi jövedelem, valamint a házastárs, és a hallgató vagyonára, korábbi munkahelyeire vonatkozóan is részletes információkat kellett megadni. Ez 1952-től kiegészült egyéb adatokkal pl. párttagság, DISZ-tagság, szülők párttagsága, külföldi út stb. Előadásom során az alábbi kérdésekre szeretnék választ adni: Milyen adatokat tartottak nyilván a tanárképző főiskolai hallgatókról 1947 előtt és után? Milyen családi háttérrel nyertek felvételt a hallgatók 1951-ben? A négy pedagógiai főiskola elindítása hogyan változtatta meg a szegedi intézmény beiskolázási körzetét? Milyen végzettségű, társadalmi és anyagi helyzetű szülők gyermekei nyertek felvételt? Meghatározta-e a család társadalmi-politikai háttere, hogy a hallgató bekerült-e a főiskolára? A szakválasztás és a családi háttér között van-e összefüggés? Kutatásom relevanciáját az adja, hogy része annak a vizsgálatnak, amely során a hallgatói összetétel változásának vizsgálatán keresztül mutatom be az oktatási rendszer teljes reformját követően (a Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola jogutód intézményeként) létrehozott új intézmény, a szegedi Pedagógiai Főiskola (1947–1963) működését és ezen keresztül az általános iskolai tanárság professzionalizációjának és intézményesülésének első szakaszát.

FOGYATÉKOSSÁGTÖRTÉNETI KÉPELEMZÉS – DOWN-SZINDRÓMÁS GYERMEK AZ AACHENI PASSIÓ OLTÁRON

Husvéth Laura

*Kőbányai Komplex Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény*

Kulcsszavak: fogyatékoság; hitvilág; ikonográfia; ikonológia

A ma iskolái egyetlen órán sem mellőzhetik az „egy pillantással” megszerezhető tudást. Napjainkban elértük, hogy nincs többé az életnek olyan területe, amely nélkülözhetné a technológiát. Akár a piacgazdasági elemzéseket, az ipari szimulációkat, a mindennapi kommunikációt az azonnali üzenetküldőkkel és a közösségi hálózatokkal vagy éppen a digitális oktatást emelem ki, érzékelhetővé válik, hogy az „információs szupersztráda”, közismertebb nevén az internet, minden országban gyökeres társadalmi változásokat hozott, amelyet már nem hagyhatunk figyelmen kívül. Mindezek előmozdították azt is, hogy mára megnövekedett a kép, képmás, képiség, képzelőerő kifejezések jelentősége. Az emberi gondolkodás valamennyi színterén előtérbe kerül a képek és metaforák alkalmazása. A művelődéstörténeti kutatások módszertanukba építették a képiséget. Némi késéssel követve, a neveléstudomány történeti diszciplínája is beemelte eszköztárába a képi megfogalmazások értelmezésének és elemzésének metódusait. A módhoz társult az ikonográfia, amely a képek leírásával, osztályozásával, értelmezésével foglalkozik, és az ikonológia, ami pedig a képek jelentésének feltárására irányul. Ezen eljárások az eddig rejtett vagy nem is keresett információkat jeleníti meg a neveléstudományi kutatások számára. A képi közlésforma a legősibb kommunikációs eszköz. Ehhez azonban a képek, festmények tartalmát részletes elemzés révén, többek között hermeneutikai módszerekkel lehet feltárni, de értelmezésükhöz különféle támogatásra és interdiszciplináris megközelítésre van szükségünk. Axel Hinrich Murken: „Die Darstellung eines mongoloiden Kindes auf dem Aachener Passionaltar” német nyelvű írása nyomán továbbvitt kutatási témát szeretném bemutatni és levezetni, amely az Aacheni Passió oltár mestere általa készített „képciklusban” követhető nyomon a 15–16. században. Ezzel a vizsgálattal tovább bővíthető a neveléstudományhoz kapcsolódó – vallástörténetre, művészetelméletre, művészettörténetre, neveléstörténetre, gyógypedagógiára, orvostudományra támaszkodó – interdiszciplináris megközelítés, újabb képelemzési lehetőségeket rejt az ismerteken túl, és segítheti a témában létrejött korábbi kutatások képi értelmezését.

T11 – IDEGENNYELV-TANULÁS ÉS TANÍTÁS II.

Elnök: *Bárdos Jenő*
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Tematikus előadás

Hazánkban tanító angol nyelvtanárok nyelvtanulással kapcsolatos meggyőződéseinek vizsgálata kvalitatív módszerrel

Zólyomi Anna, Smid Dávid
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Egyéni nyelvtanulói különbségek és az iskolán kívüli angol nyelvű tevékenységek: egy kérdőíves vizsgálat eredményei

Fajt Balázs
Budapesti Gazdasági Egyetem

Angol szakos tanárjelölt-hallgatók szakmódszertani tudatossága: a pandémia hatása a digitális eszközök és platformok használatában

Maier Enikő
Partium Keresztény Egyetem

Szabó Fruzsina
Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézet

Második nyelvi motiváció és autonómia kapcsolatrendszere: Középiskolák közti különbségek vizsgálata Budapesten

Csizér Kata, Albert Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem Angol Amerikai Intézet

HAZÁNKBAN TANÍTÓ ANGOLNYELV-TANÁROK NYELVTANULÁSSAL KAPCSOLATOS MEGGYŐZŐDÉSEINEK VIZSGÁLATA KVALITATÍV MÓDSZERREL

Zólyomi Anna, Smid Dávid

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: nyelvtanárok meggyőződésai; kvalitatív módszer; tartalomelemzés

Az alkalmazott nyelvészet, azon belül az idegennyelv-elsajátítás tudományterületén belül egyre inkább előtérbe kerülnek a meggyőződésekkel kapcsolatos kutatások. A tanulóközpontú paradigma-váltás után számos tanulmány vizsgálta a nyelvtanulók önmagukról alkotott meggyőződéseit, azonban a nyelvtanulás folyamatában egy másik fontos szereplőnek, a nyelvtanár meggyőződésének tanulmányozása meglehetősen háttérbe szorult. Irodalmi áttekintésünk alapján elmondhatjuk, hogy a nyelvtanárok nyelvtanulással kapcsolatos vélekedéseinek kutatása a hazai meggyőződéskutatások egy kevésbé vizsgált aspektusa. Épp ezért fontosnak tartjuk a nyelvtanárok nyelvtanulással kapcsolatos meggyőződéseinek kutatását, és ehhez 10 angolt mint idegen nyelvet tanító tanárral készítettünk interjút Magyarországon, különböző városokban. A mintánkban 9 nő és 1 férfi szerepel, ami megfelelően tükrözi az angoltanári pályát választó egyének nemi megoszlását. Az adatgyűjtés 2019 és 2021 között történt egy előzetesen kipróbált interjúterv alapján, amely 5 biográfiai kérdés mellett 30 kérdést tartalmaz. Félig strukturált interjútervet használtunk, ami lehetővé teszi nemcsak azt, hogy mélyre ássunk a tanárok meggyőződéseivel kapcsolatban, hanem azt is, hogy a résztvevők megemlítsenek bármilyen számukra fontos tényezőt az angol nyelv tanításával kapcsolatban. Az adatokat kvalitatív tartalomelemzésnek vetettük alá, hogy megnézzük, milyen témák jelennek meg leggyakrabban. A legfőbb eredményeink arra mutatnak, hogy ezek a meggyőződések nagyban függenek más tényezőktől, így például a kontextustól, és korábbi kutatásokkal megegyezően elmondhatjuk, hogy a kiválasztott nyelvtanárok nyelvtanulással kapcsolatos meggyőződései hatással vannak az osztálytermi gyakorlatra. Az adatközlő tanárok képzetei szerint a nyelvtanulók nyelvtanulással kapcsolatos érzelmei és a nyelvtanárok nyelvtanítással kapcsolatos érzelmei szoros összefüggésben állnak, sőt, szerintük ez egy reciprokális folyamat. Mind az adatgyűjtés, mind az adatelemzés során különös figyelmet szenteltünk az etikai megfontolásokra és a minőségbiztosításra.

Projektünket a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal szponzorálja az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) keretében, a pályázat száma NKFI-6-K-129149.

EGYÉNI NYELVTANULÓI KÜLÖNBBSÉGEK ÉS AZ ISKOLÁN KÍVÜLI ANGOL NYELVŰ TEVÉKENYSÉGEK: EGY KÉRDŐÍVES VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

Fajt Balázs

Budapesti Gazdasági Egyetem

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulás; egyéni különbségek; szabadidős angol nyelvű tevékenységek

A középiskolás diákok szabadidejükben rendszeresen végeznek idegen, jellemzően angol nyelvű szabadidős tevékenységeket (Józsa & Imre, 2013; Sundqvist & Sylvén, 2016). Ezek az idegen nyelvű tevékenységek (pl. filmek, sorozatok, videójátékok, zenék) bőséges idegen nyelvi inputot nyújtanak a nyelvtanulók számára, így azoknak lehetőségük nyílik arra, hogy ezekből idegen nyelvi elemeket sajátítsanak el (Schmidt, 1990, 1994, 1995). Emellett mivel ezeket a szabadidős idegen nyelvű tevékenységeket a tanulók jellemzően kedvtelésből végzik, így összefüggésben lehetnek többek között a (nyelvtanulási) motivációval is (Dörnyei, 2005, 2009). Ennek eredményeképpen feltételezhető, hogy azok a diákok, akik rendszeresen végeznek szabadidős idegen nyelvű tevékenységeket, azok jobb nyelvtudással rendelkeznek, valamint motiváltabbak, mint azok a diákok, akik nem végeznek ilyen tevékenységeket. A jelen kutatás egyik fő célja az, hogy egy nagymintás kvantitatív, kérdőíves kutatás (N=300) keretein belül megvizsgálja, hogy e feltevés valóban helytálló-e a magyarországi középiskolás diákok esetében. A jelen előadás a vizsgálat eredményeiről kíván számot adni, amelynek fókuszában az egyéni különbségek, ezen belül is az idegennyelv-tanulási motiváció, az idegen nyelvi szorongás és az idegen nyelvi kommunikációs hajlandóság, valamint a különböző idegen nyelvű szabadidős tevékenységek állnak. A felmérés során arra kerestük a választ, hogy van-e összefüggés ezen egyéni különbségek és között, hogy a középiskolás diákok milyen gyakran végeznek különböző idegen nyelvű szabadidős tevékenységeket. A vizsgálat előzetes eredményei azt mutatják, hogy az idegen nyelvű szabadidős tevékenységek és az említett egyéni különbségek között pozitív kapcsolat áll fenn, és azok a diákok, akik gyakran végeznek ilyen tevékenységeket, társaiknál motiváltabbak, kevésbé szoronganak, és szívesebben szólnak meg angolul. Az eredményekből az is kiderül, hogy a diákok felismerik az angol nyelv jelentőségét, és a tanórákon kívül szívesen használják is az angol nyelvet, ez azonban a tanórai nyelvtanulási motivációjukban nem feltétlenül mutatkozik meg.

ANGOL SZAKOS TANÁRJELÖLT-HALLGATÓK SZAKMÓDSZERTANI TUDATOSSÁGA: A PANDÉMIA HATÁSA A DIGITÁLIS ESZKÖZÖK ÉS PLATFORMOK HASZNÁLATÁBAN

Maier Enikő *, Szabó Fruzsina **

* Partiumi Keresztény Egyetem

** Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézet

Kulcsszavak: digitális kompetencia; szak módszertan; tanárképzés

A tudástranszfer átalakulása és a konstruktivista pedagógiai elméletek egyre elfogadottabbakká válva előkészítették az elméleti hátteret a váratlan digitális átállásra (Polonyi et al., 2018). Előadásunkban azt vizsgáljuk, hogyan hatott a pandémiás világkontextus az angol szakos tanárjelöltek szak módszertani eszköztárára, illetve milyen újraértelmezési keretrendszerek jöttek létre olyan nyelvpedagógiai elméletekben, amelyek a pandémia előtt keletkeztek és a digitális tanítás/tanulás folyamatában megváltozott jelentéstartalommal bővülnek. Kiváló példa erre, hogy a pandémia előtti kutatói diszkurzusban a tanári IKT-kompetencia vizsgálata zajlott (Diringó-Horváth & Gonda, 2018), elsősorban eszközhasználatra és IKT-eszközökhöz kapcsolható attitűdvizsgálatokra fókuszálva. A 2020-ban Magyarországot is elérő pandémia hatására hangsúlyosabbá váltak a digitális kompetencia, a digitális platformok, az együttműködés és az önszabályzó tanulás fogalmak (Gaud, 1999; Schwartz, 2020). Angol szakos tanárképzésben lévő hallgatók szak módszertani tudatosságát vizsgáló pre- és poszt-pandémiás felmérést még nem végeztek korábban. Előadásunkban megvizsgáljuk, milyen kapcsolat mutatható ki az angol szakos tanárjelöltek digitális kompetenciája és az oktatási célú digitális eszközhasználathoz kapcsolódó tudatosságuk között. Kutatásunk során külföldi kutatóintézet bevonásával, egy erdélyi felsőoktatási intézménnyel és egy kárpátaljai főiskolával együtt nemzetközi kollaboráció keretében komparatív vizsgálatokat végeztünk az eltérő háttérű egyetemi angol szakos tanárjelöltek között. A kutatás rávilágít azokra a szak módszertani problematikus területekre, amelyek kirajzolódnak az angol szakos tanárszakos hallgatók kérdőíves és fókuszcsoporthozos interjúkkal készített vizsgálataiból. Kvantitatív kutatásunkhoz a hallgatók (N=800) felméréséhez a következő validált kérdőíveket használtuk: (1) TEPAC survey (Schmidt et al., 2009), (2) COVID 19 and language teachers coping strategies (McIntyre et al., 2020), (3) pre-service and in-service language teachers and COVID 19 (Husztai et al., 2020), (4) Digitális Kompetencia Kérdőív (Tondeur et al., 2017), valamint egy demográfiai kérdőív is. Eredményeink között rávilágítunk arra, hogy a digitális platformok bátrabb használatát, kritikus és lényegmeglátó digitális szak módszertani felismerést, valamint a megváltozott világ kontextusára adott gyakorlatias és rugalmas megküzdési stratégiákat idézett elő a távoktatás és a digitális átállás.

A MÁSODIK NYELVI MOTIVÁCIÓ ÉS AZ AUTONÓMIA KAPCSOLATRENDSZERE: KÖZÉPISKOLÁK KÖZTI KÜLÖNBSÉGEK VIZSGÁLATA BUDAPESTEN

Csizér Kata, Albert Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem Angol Amerikai Intézet

Kulcsszavak: második nyelvi motiváció; nyelvtanulási autonómia; érzelmek

Évtizedek óta fontos kutatási területe a nyelvpedagógiának a tanulók egyéni változóinak vizsgálata (Dörnyei & Ryan, 2015), ami azonban hiányzik a jelenlegi kutatási palettáról, az az egyéni változók együttes vizsgálata meghatározott tanulási környezetekben (Illés, 2020; Ryan, 2019). Az előadásom célja, hogy feltárjam a második nyelvi motiváció és az autonómia kapcsolatát három különböző középiskolában, és megvizsgáljam, milyen más változók alakíthatják a tanulók erőfeszítéseit az önálló nyelvtanulásra. A vizsgálatban bevont változók kiválasztásánál szerepet játszott a nyelvtanulásban játszott fontosságuk (motiváció: Dörnyei & Ushioda, 2021), illetve a magyarországi oktatási környezetben elérhető eredmények hiánya (pl. Piniel & Albert, 2018). Az adatfelvétel során 334 tanuló töltött ki egy sztenderdizált kérdőívet három budapesti középiskolában a 2019/20-as és a 2020/21-es tanévben. Az elemzésben a három iskolát mint három almintát használtam, és ennek megfelelően végeztem a számításokat. A legfontosabb eredmények alapján megállapítható, hogy a nyelvtanulási motiváció esetében egyedül a tanulók második nyelvi énképe hat környezettől függetlenül pozitívan a nyelvtanulásra fordított erőfeszítésre, míg a nyelvtanulási tapasztalatok csak egyetlen iskolában, negatív módon, fejtik ki hatásukat. Továbbá különböző érzelmek játszanak negatív vagy pozitív szerepet a három vizsgált iskolában. Ami az autonómiát illeti, a motivált tanulási viselkedés hatása tűnik kiemelkedőnek minden iskolában, míg a pozitív és negatív érzelmek hatása a nyelvtanulási motivációhoz hasonlóan különböző az egyes iskolákban. A következtetésekkel kapcsolatosan fontos felhívni az eredmények elméleti jelentőségére a figyelmet. Nem lehet úgy tekinteni a motivációt előre jelző változókra (pl. Dörnyei, 2005), hogy környezettől függetlenül leírják a kapcsolatokat, hanem csak úgy, hogy bemutatnak lehetséges hatásokat, amelyek közül van, aminek központi szerepe van, vagyis környezettől függetlenül működik, és van olyan, amely csak bizonyos környezetben fejt ki hatását. Ez a következtetés számos további kutatást tesz szükségessé.

A kutatás az NKFIH – 129149 projekt keretében készült.

T12 – DIGITÁLIS TANULÁS ÉS TANÍTÁS A PANDÉMIA ALATT I.

Elnök: Engler Ágnes

Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Tematikus előadás

„A tanulók komplex fejlesztése a végzettség nélküli iskolaelhagyás ellen – Művészeti nevelés alapú módszerek” online tanártovábbképzés tapasztalatai

Bredács Alice

Pécsi Tudományegyetem

Digitális számonkérés tapasztalatai a gazdasági felsőoktatásban

Jármai Erzsébet Mária

Pannon Egyetem ZEK Gazdálkodási Kar

Zsubrinszky Zsuzsanna

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem GTK Idegen Nyelvi Központ

Alkalmazkodási mintázatok a digitális munkarendben

Horváth László

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Digitális munkarendű oktatás okozta kihívások és válaszok – szülői szemme

Molnár György

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Nagy Katalin

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

„A TANULÓK KOMPLEX FEJLESZTÉSE A VÉGZETTSÉG NÉLKÜLI ISKOLAEELHAGYÁS ELLEN – MŰVÉSZETI NEVELÉS ALAPÚ MÓDSZEREK” ONLINE TANÁRTOVÁBBKÉPZÉS TAPASZTALATAI

Bredács Alice

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: tréningjellegű online tanártovábbképzés; művészetnevelés-alapú módszerek

Az elmúlt években több tanártovábbképzési programot vezettem. A tanulók komplex fejlesztése a végzettség nélküli iskolaelhagyás ellen – Művészeti nevelés alapú módszerek nevű programra korábban offline, 2021-ben online formában került sor. Bár 2000 óta oktatok e-learning programokkal, mégis kezdetben úgy véltem, hogy a zenére, képi megoldásokra, mozgásos jelenetekre és a kooperációra épülő tréningjellegű képzést könnyebb jelenléti formában vezetni, a résztvevők számára pedig közvetlenebb az élmény, egyértelműbbek a teljesítmények eredményei. Az online térben a kommunikáció erősen átalakul, és a feladatmegoldások minden esetben a digitális eszközök közbeiktatásával érkeznek (Dancsó, 2021). Kutatásom célja e képzés tapasztalatainak feldolgozása és fejlesztési lehetőségeinek feltárása. Véleményem szerint a tréningjellegű képzésnek tanulásközpontúnak (Kálmán, 2019), differenciálónak és a lehetőségek szerint adaptívnek (Rapos et al., 2011) kell lennie még az online térben és a pályán levő tanárok esetében is. Kutatási kérdéseim a következők voltak: Hogyan lehet a legjobban alkalmazkodni a sok szempontból heterogén összetételű felnőtt csoportokhoz? Hogyan lehet élményszerűbbé, gazdagabbá, tartalmasabbá tenni az online képzést? Hogyan lehet kooperatívitásra, kreativitásra, helyes időütemezésre biztatni a résztvevőket? Hogyan lehet a képzésbe a különböző művészeti tapasztalatokat jobban beemelni? A képzést a PTE Neveléstudományi Intézete indította a Teams felület alkalmazásával. Az akkreditáció (Nyíregyházi Egyetem, szerk.: Mike, 2020) e-learningre és Moodle felületre készült, azonban e felülethez a képzésre jelentkezők nem kaptak hozzáférést, így a képzés blended-learning formában volt megvalósítható, kihasználva ennek előnyeit. A kutatás és a fejlesztés módszerei a csoportösszetétel változékonyságának, a képzési folyamat lefutásának, ritmusának, a képzésben résztvevők aktivitásának, beadott munkáiknak, véleményeinek elemzése, összehasonlítása a jelenléti csoportok (kontrollcsoportok) ugyanezen paramétereivel. Ezek mentén lehet jellemezni a kísérleti és a kontrollcsoportokat. Az online térben történő fejlesztések a következők voltak: (1) Kezdő és záró szinkron előadások megtartása. (A kezdő előadásban szó van a képzési program és a feladatok ismertetése mellett a digitális felület használatának bemutatásáról, a záró előadásban pedig a feladatok szóbeli értékeléséről.). (2) Új, rövid, aktualizált elméleti tartalmak feltöltése. (3) A Fájlok, Feladatok mappák, alcsatornák és a csevegés speciális célokra történő használata. (4) „Differenciáló” és „szintemelő” feladatok beépítése. (5) A Teams mellett más kommunikációs felületek (pl. Gmail, Google Drive, YouTube) beiktatása. Az eredmények szerint ez a kutatásra épülő fejlesztés jó lehetőségnek bizonyult a kereszttantervi és a problémaalapú tanulási döntések előtérbe kerülésére, a művészeti területek szempontjából egy széleskörűen kitágított érdeklődésre és az erősségalapú tanári kompetenciák kibővítésére.

A kutatást Dr. habil. Mrázik Julianna projektvezető, Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet és Dr. habil. Lengyel Péter, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának dékánja támogatta.

A DIGITÁLIS SZÁMONKÉRÉS TAPASZTALATAI A GAZDASÁGI FELSOÓKTATÁSBAN

Jármai Erzsébet Mária *, Zsubrinszky Zsuzsanna **

* Pannon Egyetem ZEK Gazdálkodási Kar

** Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem GTK Idegen Nyelvi Központ

Kulcsszavak: gazdasági felsőoktatás; digitális mérés-értékelés

A 2020-ban kitört világjárvány alapjaiban rengette meg az iskolai oktatás hagyományos kereteit a közoktatástól a felsőoktatásig. Míg ezt megelőzően a technológiai újdonságok által támogatott digitalizáció sürgető tempóját az oktatás mérsékelt felzárkózással vette tudomásul, a pandémia egyik napról a másikra kész tények elé állította az oktatás minden résztvevőjét. A pedagógiai közleményekben olvashatunk azokról a kihívásokról, amelyeket a pedagógusoknak, oktatóknak le kellett küzdeniük. A digitális megoldások megjelentek az ismeretátadás, képességfejlesztés, mérés-értékelés terén, mégpedig a legkülönbébb módon. Ez az előadás abba nyújt betekintést, hogy a gazdasági felsőoktatás társadalomtudományi tantárgyait oktató tanárok hogyan éltek a digitalizáció kínálta lehetőségekkel a számonkérés, mérés-értékelés esetében, és az alkalmazott módszerek milyen hatást váltottak ki a hallgatók körében, mennyire tartották azt eredményesnek. A nyelvvizsgáztatásban évtizedek óta standardizált mérőeszközöket alkalmaznak, amelyek az angolszász tapasztalatokra épülnek, és hazánkban is kiállták a próbát. Hasonlóképpen szabályozottan készülnek a tantárgyi tesztek az érettségi vizsgákra. A hazai gazdasági felsőoktatásról szóló kutatásokból azonban az derül ki (Jármai et al., 2019; Ollé, 2018), hogy az oktatók közel fele nem rendelkezik tanári végzettséggel, ami felveti azt a kérdést, vajon mennyire szakszerűen, a pedagógiai alapelvek figyelembe vételével oldották-e meg a tudásmérést az online térben. Az egyetemek tanulmányi és vizsgaszabályzatai, vagy egyéb szabályozó dokumentumai nem térnek ki a mérés-értékelés, vagyis tesztkészítés alapvető szakmai követelményeire, így az oktatók általában saját belátásuk szerint döntenek ezekről. Számonkérési módszereket gyűjtöttünk össze: oktatókkal és hallgatókkal készített félig strukturált interjúk segítségével, amit a hallgatók kérdőíves visszajelzéseivel egészítettünk ki. Az ilyen módon szerzett tapasztalatok tanulságosak, és arra világítanak rá, hogy az oktatók nemcsak a digitális eszközök használatáról igényelnének felkészítést, hanem a mérés-értékelés szakmai kritériumairól is. Például arra vonatkozóan, hogy méri-e, és ha igen, jól méri-e a teszt a megcélzott tudást, vagy ha a tantárgy célja a gondolkodás fejlesztése, akkor érdemes-e a lexikális ismereteket tesztelni, illetve érdemes-e olyan tesztet készíteni, amit senki sem tud megoldani. Az élményalapú oktatás keretei között elvárható, hogy a hallgató valós visszajelzést kapjon a tantárgyi tudásáról, összességében arról, mennyit fejlődött, ehhez pedig fontos lenne az adott tantárgyakhoz adaptált mérést alkalmazni.

ALKALMAZKODÁSI MINTÁZATOK A DIGITÁLIS MUNKARENDBEN

Horváth László

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: alkalmazkodási stratégia; digitális munkarend; tanulószervezet

A digitális transzformáció hatása már régóta érezhető az oktatási szektorban. Az elmúlt évben a köznevelési intézmények kényszerűen alkalmazkodtak a digitális munkarend sajátosságaihoz. Szerte a világban különböző megoldásokkal találkozhattunk (Crawford et al., 2020), ezek sikeressége azonban csak hosszabb távon ítéltető meg. Az iskolabezárások, illetve a digitális munkarend negatív hatásai között említhetjük a tanulmányi elmaradást (learning loss), amely a munkaerőre és így a gazdaságra is kihatással bír, illetve a társas-szocializációs hatások elmaradását is (UNESCO, 2021). Mindezek alapján fontos kérdés, hogy az intézmények hogyan viselkedtek ebben a helyzetben, milyen alkalmazkodási stratégiákat valósítottak meg. Több kutatás is foglalkozott már a magyar köznevelés tapasztalataival (Czirfusz et al., 2020; Tóth et al., 2021; Molnár, 2021). Jelen kutatás keretében egy országos projekt hatásméréséhez kapcsolódóan mértük fel 2020 májusában, hátrányos helyzetű térségekben működő általános iskolák pedagógusai körében a digitális munkarendre való átállás alapvető megközelítéseit, pedagógiai reakcióit egy online kérdőív segítségével. A tisztított adatbázisban 343 (alapfokú oktatási profillal rendelkező) intézmény 4028 pedagógusának válaszai szerepelnek. Az általános demográfiai kérdések mellett felhasználtuk Marsick és Watkins (2003) tanulószervezeti dimenziók kérdőívét, Schaufeli és Bakker (2004) utrechti munkahelyiellkötelezettség-skáláját, a pedagógusok digitális kompetenciáját mérő DigCompEdu kérdőívét (Redecker & Punie, 2017), illetve saját fejlesztésű kérdéseket a szakirodalom és saját gyakorlati tapasztalataink alapján a digitális munkarend megvalósításával kapcsolatosan. Az adatelemzés során kétlépcsés klaszteranalízis segítségével kialakítottuk az alkalmazkodás során használt lehetséges pedagógiai stratégiákat leíró csoportokat, valamint a digitális átállás során megvalósított alkalmazkodási mintázatokat. Az így létrehozott csoportok sajátosságait elemeztük. Azokban az intézményekben sikerült nagyobb mértékben bevonni a diákokat a tanulás-tanításba a digitális munkarend során, ahol képesek voltak a pedagógusok a megszokott keretektől kilépve, a korábbi struktúrákat fellazítva, új megoldásokkal reagálni a helyzetre. Fontos szerepet játszott még a pozitív hozzáállás is, illetve a pedagógusok és családok digitális kompetenciája és infrastrukturális feltételeik is. A sikeresen alkalmazkodó intézmények magas digitális pedagógiai kompetenciával rendelkeznek, és a tanulószervezeti viselkedés jegyeit mutatják. A pedagógiai stratégiákat tekintve a diákokat sikeresen bevonó intézményekben inkább az aszinkron, rugalmasabb, tantárgyközi kapcsolatokat kiaknázó megoldások felé fordultak, növelték az értékelések és visszajelzések számát, illetve a formatív értékelésre helyezték a hangsúlyt, de biztosítottak egy megfelelő szintű struktúrát és irányítást is a folyamatban. Az előadás során ezeket az összefüggéseket mutatjuk be részletesebben.

A kutatás az NKFIH által támogatott OTKA-PD pályázat keretében valósult meg (PD 134206).

DIGITÁLIS MUNKARENDŰ OKTATÁS OKOZTA KIHÍVÁSOK ÉS VÁLASZOK – SZÜLŐI SZEMMEL

Molnár György *, Nagy Katalin **

* Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: digitális tanulás; szülői háttér; család

A 2019-es Covid19-járvány megjelenésével és annak elterjedésével hatalmas és gyors változás ment végbe a világban, a munkahelyek, az iskolák és az életvitel is gyökeresen átalakult (Amany & Amr, 2021). Magyarország kormánya az első hullám időszakától kezdve a vírus továbbterjedésének megállítása érdekében (kétszer is) tantermen kívüli digitális munkarendet vezetett be, amellyel egy csapásra áthelyeződtek a szerepek a tanár-diák kapcsolatban, és felerősödött a szülők szerepe, akiknek olykor a gyermekeik napi szintű iskolai, tanulási tevékenységébe be kellett kapcsolódniuk. Régóta ismert és számos hazai és nemzetközi kutatás is alátámasztja, hogy a családi és iskolai környezet is meghatározó a gyermekek számára. A megszokott iskolai környezetük megszűnésével nagy a veszélye a szocializációs hiányosságok előtérbe kerülésének, azaz fokozódik a családi környezet szerepe. Ebben a kontextusban felértékelődnek a szülői csoportszerepek és a kompetenciák szerepe a tudatos nevelésben (Csákvári et al., 2019). A témában lefolytatott empirikus vizsgálatunk során online (jellemzően közösségimédia-alapon) szülői csoportok köréhez jutottunk el a hólabdajárás módszerével, akiket egy kérdőíves felmérés útján kérdeztünk meg. A válaszok számosságát tekintve N=345 főtől kaptunk értékelhető választ 2020 áprilisában, amely, habár az egyszerű véletlen mintavételezésen alapult, mégsem tekinthető reprezentatív mintának. Kutatásunkban a digitális munkarendre való átállás kapcsán a szülőket helyeztük a fókuszba. Szándékunkban állt mind az eszközellátottságra, az eszközhasználatra, a pszichés megterhelésre és szorongásra, illetve gyermekekre vonatkozó kérdésköreinkre értékelhető választ adni. A kapott válaszokat az egyszerű leíró statisztikai módszer mellett sokváltozós elemzőeljárással is feldolgoztuk. A kutatás eredménye alapján a szülőknek számos hiányossággal kellett megküzdeniük a fellelhető digitális eszközöket tekintve, illetve saját eszközhasználatukkal kapcsolatban is. Emiatt saját gyermekeiknek is nehezebben tudtak segítséget nyújtani, mind az IKT-eszközöket, mind a módszereket illetően. A szülők részéről számos egybehangzó válasz született arra, hogy mit várnának el a pedagógusoktól, ilyenek voltak például a túlterheltség csökkentése, szorosabb szülői és vezetői kapcsolattartás, színesebb és érdekesebb platformok használata az oktatásban.

T13 – TANÁRKÉPZÉS, FELSŐOKTATÁS II.

Elnök: *Molnár Gyöngyvér*
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

Külföldi munkavállalási tervek egy nagy vidéki tudományegyetem hallgatói körében

Dabney-Fekete Ilona Dóra
Debreceni Egyetem

Dusa Ágnes Réka
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

A partícipatív oktatás multiplikációs lehetőségei a pedagógusképzésben – multi- és transzdiszciplináris megközelítésben

Cserti-Szauer Csilla, Surányi Csenge
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Általános Gyógypedagógiai Intézet

Sándor Anikó, Kormos Kevin
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Fogyatékoság és Társadalmi Részvétel Intézet

Rónay Zoltán
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

A reziliencia vizsgálatának lehetőségei pedagógusok körében

Bordás Andrea
Partiumi Keresztény Egyetem

Tanárszakos hallgatók fejlődése a tanárképzésben

Salát Magdolna, Szivák Judit
Partiumi Keresztény Egyetem

KÜLFÖLDI MUNKAVÁLLALÁSI TERVEK EGY NAGY VIDÉKI TUDOMÁNYEGYETEM HALLGATÓI KÖRÉBEN

Dabney-Fekete Ilona Dóra *, Dusa Ágnes Réka **

** Debreceni Egyetem*

*** Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért*

Kulcsszavak: külföldi munkavállalás; felsőoktatás; elvándorlás; agyelszívás

Bár 2019-ben pozitívrá fordult a magyarországi vándorlási egyenleg, azaz több magyar állampolgár költözött vissza Magyarországra, mint ahányan külföldre költöztek (KSH, 2021), az elvándorlás még mindig egy fontos kérdéskör, hiszen továbbra is túlnyomórészt a fiatalabb életkori csoportokba tartozók próbálnak szerencsét másik országban, köztük sok szakmunkás, egészségügyi dolgozó és frissdiplomás is található (Bauer et al., 2017; Hajdu & Pelok, 2016; Veroszta, 2016). Előadásunkban mi ez utóbbi csoportra fókuszálunk, s azt vizsgáljuk meg, hogy egy nagy vidéki tudományegyetemen a még képzésben lévő egyetemisták terveznek-e külföldi munkavállalást, s ha igen, milyen időbeli távban gondolkodnak, s mennyire ragaszkodnak ahhoz, hogy leendő munkájuk illeszkedjen az általuk tanult szakhoz. Elemzésünkhöz egy nagyobb kérdőíves felmérés adatbázisának (N=2210) szűkített mintáját használjuk, az adatbázisban szereplő határon túli magyarokra vonatkozó adatokat csak érintőlegesen mutatjuk be, kutatásunk fókusza az anyaországi válaszadókra korlátozódik (n=851). A mintavétel kvótás, finanszírozási formára, karokra, valamint a képzés területére nézve reprezentatív volt. Eredményeink szerint a vizsgált diákok jelentős többsége nem tervez (hosszú távú) külföldi munkavállalást, akik mégis, azok többnyire az aktuálisan tanult szakjukhoz kapcsolódó munkakörben szeretnének elhelyezkedni. Tudományterületeket tekintve jelentős különbségek rajzolódtak ki, korábbi kutatásokhoz (Dabney-Fekete, 2020; Györffy & Szél, 2018; Szondi, 2019;) igazodva a nemzetközi munkaerőpiacon előnyösen kamatoztatható diplomák esetében látszik erősebb (hosszabb vagy rövidebb időre vonatkozó) külföldi munkavállalási terv, s esetükbe a szakmához való ragaszkodás is erős. További vizsgálataink során azt a kérdést vettük górcső alá logisztikus regresszió segítségével, hogy a tudományterületen túl milyen tényezők erősíthetik a külföldi munkavállalás esélyét. Erre vonatkozó eredményeink szerint a szülők jobb anyagi helyzete pozitívan, a kérdezett hallgató jobb anyagi helyzete negatívan, egy összevont nyelvi indexen mért nyelvtudás szintén szignifikánsan pozitívan hatott, a nemnek vagy a szülők iskolázottságának nem volt szignifikáns hatása a külföldi munkavállalás tervezésének esélyére.

A kutatás a 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A PARTICIPATÍV OKTATÁS MULTIPLIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEI A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN – MULTI- ÉS TRANSZDISZCIPLINÁRIS MEGKÖZELÍTÉSBEN

Cserti-Szauer Csilla *, Sándor Anikó **, Surányi Csenge *, Kormos Kevin **,
Rónay Zoltán ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Általános Gyógypedagógiai Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Fogyatékoság és Társadalmi Részvétel Intézet

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: participatív oktatás; jog; pedagógusképzés; fogyatékoságtudomány;

Bemutatjuk, hogy a participatív felsőoktatási módszertant, amely fogyatékoságtudományi, gyógypedagógiai területen került kifejlesztésre, és fogyatékos személyek életének a megismerését célozza, hogyan lehet a pedagógusképzés egy másik kurzusán alkalmazni. Az egyes közismereti pedagógusképzések képzési és kimeneti követelményében kevesebb teret kap a fogyatékos személyek helyzetének bemutatása, miközben ez szükséges (vö. A fogyatékosággal élő tanulók jogainak érvényesülése, OJBH, 2001). A participatív felsőoktatási módszertanban nemfogyatékos, hivatásos oktatók és fogyatékos személyek közösen oktatnak, kiegészítve egymás tapasztalatait. A megközelítés reagál arra, hogy a fogyatékos személyekről szóló tudást jellemzően nemfogyatékos kutatók hozzák létre és oktatják. A fogyatékoságtudomány és a gyógypedagógia interdiszciplináris elméleti kereteire támaszkodva a módszertan az oktatók és hallgatók sokszínűségére is reagál (Könczei, 2019). A hivatásbeli identitás kérdéseire érzékeny; a leendő tanárok egy diverzebb önmeghatározásban működhetnek (Gertsog et al., 2017). Egy korábbi vizsgálatban azonosítottuk a multiplikációhoz szükséges feltételeket, majd az adaptációs lehetőségeket a 2020/2021-es tanév 2. félévében ADHD-s participatív oktatót bevonva teszteltük egy a pedagógusok jogtudatosságát fókuszba helyező kurzuson, ahol a jog, a pedagógia és a neveléstudomány kapcsolódási pontjait fogyatékoságtudományi aspektusokkal árnyaltuk, mélyítettük az ADHD-s személyek oktatásáról szóló tapasztalatokat. Fő kutatási kérdésünk az volt, hogy milyen tapasztalatok mutatkoznak a korábban már validált módszertannak a gyógypedagógiai kereteit túllépő pedagógusképzésbe illesztett, jogi kurzuson történő pilotjában. A kutatási design kvalitatív jellegű, hiszen a kvalitatív kutatás metodológiájában a kutató szerepe aktív, a kutató és a kutatott jelenség interakciója elkerülhetetlen (Szabolcs, 2001). A teljes folyamatról megfigyelési szempontok mentén reflexiós napló született a participatív oktató és az árnyékoktató részéről. Az órát vezető oktató és a kutatásban részt vevő, azt külső nézőpontból a participatív oktatást és hallgatói jelenlétet egyidőben megfigyelő tanárszakos demonstrátor a kurzusokat követően egyaránt (ön)reflektíven értékelte az órát. A hallgatók reflektív beszámolót írtak. A kvalitatív tartalomelemzést ezek mentén végeztük. A résztvevők magas elégedettséget mutattak a kurzus tematikája, az elméleti és gyakorlati szituációk aránya, a csoportos feladatok tartalma tekintetében. Többségük nyitott a participatív módszertanra, az ADHD-val kapcsolatos ismeretek bővítésének lehetőségére. Számosan további gyógypedagógiai témák bevonásáról írtak ez irányba is bővítendő a jogi fókusz. A módszertan új témákkal, szerepkörökkel bővült. Elmozdultunk a jog, a pedagógia és neveléstudomány felé, elősegítve az ADHD-s személyek társadalmi inklúzióját. Az eredmények alátámasztották az előzetes várakozást, hogy a módszertan sikeres lehet a gyógypedagógus-képzésen kívül is.

A kutatást 2018-1.2.1-NKP – Nemzeti Kiválósági Program Szorongás helyett énhatékonyság – A biztonságérzet összetevőinek megismerése; intervenciók eszköz- és programfejlesztés a társadalmi biztonság különböző szegmenseiben működő intézmények és aktorok számára című projekt támogatta.

A REZILIENCIA VIZSGÁLATÁNAK LEHETŐSÉGEI PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Bordás Andrea

Partiumi Keresztény Egyetem

Kulcsszavak: reziliencia; reziliens pedagógus; pedagógusképzés

A magyar nyelvű neveléstudományi szakirodalomban főként a tanulmányi reziliencia fogalmával és vizsgálatával (Ceglédi, 2012, 2018; Hüse & Ceglédi, 2018; Patakfalvi-Czirják et al., 2018; Tóth et al., 2016) találkozunk. Az előadás célja egy olyan holisztikus szemléletű, rendszerelméleti megközelítés bemutatása, amely jobban illeszkedik a pedagóguskutatások világához, és a maga komplexitásában képes megragadni a szakmai reziliencia fogalmát. A reziliencia megértését segítő modellekben legtöbbször kiemelt szerepet kapnak a (külső és belső) rizikófaktorok, veszélyforrások és a (külső és belső) protektív vagy kompenzálófaktorok, erőforrások, az egyén és interperszonális kapcsolatai, a környezeti és személyes faktorok közötti folyamatos kölcsönhatások, valamint a személy intraperszonális történései. A kutatók többsége (Cicchetti & Lynch, 1993; Herrman et al., 2011; Masten et al., 1990; Szokolszky & V. Komlósi, 2015) egyetért abban, hogy a reziliencia helyzet- és kontextusfüggő jelenség. Shafi, Middleton, Millican és Templeton (2020) rendszerszemléletű ökológiai modellje az előző rezilienciaértelmezések, modellek legfontosabb elemeire épít, azokat helyezi el egy komplex, számtalan kölcsönhatást mutató rendszerben. Ebben a szemléletben a reziliencia nem egy rendszeren belül értelmezendő állandó jellemző, hanem rendszeren belüli és különböző rendszerek közötti interakció eredményeként jön létre. A rendszerek önirányító, válaszadó képessége a modell egyik alappillére: hiszen az egyén reagál a környezetére, a kontextusra, alakítja azt. A modellt épp ezért jellemzik megalkotói a dinamikus, interaktív jelzőkkel. A reziliencia dinamikus, interaktív modellje különösen jól alkalmazható az intézményes oktatási térben mind az egyéni, mind a közösségi, mind az intézményi-szervezeti reziliencia vizsgálatára. Jelen előadásban a pedagógusokat és a pedagógusközösségeket helyezzük a modell középpontjába, és olyan intézményi jó gyakorlatokat, továbbképzéseket bemutató nemzetközi tanulmányokat elemzünk a modell segítségével, amelyek a reziliencia fejlesztését tűzték ki célul. Elemzésünk megerősíti mindazt, amit a szakirodalom is hangsúlyoz. A reziliencia fejlesztéséhez természetesen szükség van érzelmi, szociális kompetenciák fejlesztésére, pozitív jellemvonások kialakítására, kognitív készségek fejlesztésére (M Inmaculada, 2020; Templeton et al., 2020). A készségek, képességek, explicit tananyag tanítása mellett azonban létezik egy másik út is: kialakítani az egész iskolában a reziliencia kultúráját, vagyis előmozdítani támogatóhálózatok létrehozását, fejlesztését, minden szinten motiválni és lehetővé tenni a kollaborációt, kapcsolatokat kiépíteni a szülőkkel, a szélesebb közösség szervezeteivel (Erdei, 2014, 2015; Middleton & Millican, 2020). Eredményeink a pedagógusok szakmai tanulóközösségei és ezek szakirodalma felé irányítják tekintetünket.

TANÁRSZAKOS HALLGATÓK FEJLŐDÉSE A TANÁRKÉPZÉSBEN

Salát Magdolna, Szivák Judit

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: tanárképzés; összefüggő gyakorlat; támogatás; tanulási eredmény

A hazai tanárképzés jelenlegi szabályozásában a gyakorlati képzési elemek a képzés végén, a tanári felkészítés pedagógiai és pszichológiai elemeitől időben elkülönülve valósulnak meg. Az összesen 30 órányi szaktárgyi tanítási gyakorlatokat egyéves, összefüggő egyéni iskolai gyakorlat követi. Ez a gyakorlat ad először lehetőséget a tanárjelöltek számára például folyamatot tervezni és értékelni, iskolán kívüli tanulási helyzeteket tervezni, komplex megismerési és problémamegoldási folyamatokban részt venni, az iskolai munka szervezeti és együttműködési kereteit megtapasztalni. Ezek a pedagógiai helyzetek számos tanulási helyzetet rejtenek. Fontos ez azért, mert a tanárok szakmai fejlődését és tanulását (Rapos et al., 2020) személyes szakmai tanulási folyamatként értelmezve látható, hogy ez az összefüggő gyakorlat alkalmat ad az elméleti és gyakorlati tudás összekötésére (Cochran-Smith & Lytle, 2009): nemcsak az elméleti tudás gyakorlati alkalmazását (knowledge for practice) és a szakmai tevékenységrendszer elsajátítását (knowledge in practice), hanem a jelöltek személyes szakmai tudásának (knowledge of practice) létrejöttét is támogatja. Hiszen a gyakorlat során a munkahelyi környezetben megvalósulhat a szituatív tanulás (Bordás, 2016), a folyamatos reflexió (Korthagen, 2004; Szivák, 2014), és szakmai autonómia és együttműködés. Így a gyakorlat a tanárrá válás folyamatában is kiemelt szerepet tölt be (Falus, 2007). Az előadásban bemutatott vizsgálat egy nagyobb kutatás része, amelynek célja feltárni, hogyan változnak a tanárszakos hallgatók kompetenciái a tanárképzésben. A kutatás most bemutatott eleme arra kereste a választ, hogy (1) Jellemzően milyen tevékenységeket végeznek az összefüggő egyéni iskolai gyakorlaton a hallgatók, és ezekhez milyen fejlesztőhatásokat kapcsolnak? (2) Hogyan vélekednek ezek kompetenciákra gyakorolt hatásáról? (3) Milyen visszajelzéseket kaptak? (4) Kik támogatták és hogyan a gyakorlat elvégzését, milyen szakmai kapcsolatai voltak a gyakorlat alatt? A fókuszcsoportos interjúkban részt vevő hallgatók (várhatóan 60 fő) négy magyarországi felsőoktatási intézmény végzős tanárszakos hallgatói. Várható eredményeink hozzájárulhatnak annak megismeréséhez, hogy a tanárjelöltek hogy látják saját tanulási eredményeiket, milyen tanulási helyzeteket és tevékenységet azonosítanak a gyakorlat során fejlesztő hatásúként, illetve hogy a gyakorlati helyszín és helyzet mely elemeit tartják támogatónak.

T14 – MÓDSZERTANI INNOVÁCIÓK

Elnök: Korom Erzsébet

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

Ki mit visz át a túlsó partra? – Oktatók módszertani rugalmasságának vizsgálata egy felsőoktatási intézmény példáján keresztül

Dósa Katalin, Tóth Katalin, Sebestyén Lilla

Budapesti Gazdasági Egyetem Oktatásmódszertani Központ

Improvizáció a tanári munkában

Eszes Fruzsina

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kálmán Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Az oktatási innovációk tematikus prioritásai

Pálvölgyi Lajos

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

A Kreatív Pedagógia kutatási program bemutatása – Szakmai tevékenység és kutatási eredmények

Szettele Katinka

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

KI MIT VISZ ÁT A TÚLSÓ PARTRA? OKTATÓK MÓDSZERTANI RUGALMASSÁGÁNAK VIZSGÁLATA EGY FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY PÉLDÁJÁN KERESZTÜL

Dósa Katalin, Tóth Katalin, Sebestyén Lilla

Budapesti Gazdasági Egyetem Oktatásmódszertani Központ

Kulcsszavak: digitális oktatásmódszertan; egyetemi oktatók; felsőoktatás-fejlesztés

A pandémia számos kihívást hozott az egyetemi oktatók életébe (Jarjabka et al., 2020), amelyek közül meghatározó volt a digitális oktatásra való szinte azonnali átállás. A klasszikus egyetemi oktatás tantermi körülményeihez szokott oktatóinak, kilépve eddigi tanítási gyakorlatukból, mintegy újrakezdőként rögtön élesben kellett alkalmazniuk a „nem létező” digitális oktatás módszertanát, köztük eddig még nem ismert szoftverek használatát is beleértve. Bár a digitális megoldások már a Covid előtti időszakban is megjelentek a felsőoktatásban, de ilyen mértékű átalakulásra senki nem számított. Az oktatók nyitottsága, hozzáállása és felkészültsége eltérő volt, voltak lelkesebbek, kísérletezőbbek, és voltak, akik maradni akartak a jól bevált módszereknél, és ez oktatói attitűdjüket is meghatározta. A három egyetemi félét felölelő kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy az oktatók nyitottsága, hozzáállása és felkészültsége milyen hatással volt a digitális oktatás tanulási-tanítási folyamatára, valamint ez hogyan befolyásolja a pandémiás időszak utáni jövőbeni egyetemi oktatás átalakulását, beleértve a módszer- és eszközhasználatot, valamint a tanulási-tanítási folyamat újragondolását. A kutatás alapjául az oktatók körében kitöltött kérdőívek szolgáltak, amelyekben megkérdeztük őket többek között arról, milyen digitális eszközöket, programokat alkalmaztak a félétük során, hogyan érezték magukat, milyen előnyöket és hátrányokat éltek meg. Ezzel párhuzamosan folyamatosan monitoroztuk az egyetemi keretrendszerek felhasználói aktivitását és naplózási adatait. A kvantitatív és kvalitatív adatok metszeténél képet kaptunk arról, hogy a vizsgált felsőoktatási intézményben milyen mértékben van jelen a motiváció, a támogató és hátráltató tényezők és az ezek közötti kapcsolódások. Ahhoz, hogy megalapozzuk a hatékony jövőbeni egyetemi oktatást, fontos, hogy képzési és tantárgyi szinteken is megvizsgáljuk a digitális oktatás eszközeinek és módszereinek beépíthetőségét és a teljes egyetemi oktatás fejlesztési lehetőségeit és hajtóerejét. Kutatásunk ramifikációi többértékűek, a vizsgálatunkat kiegészíti fókuszcsoporthoz tartozó interjú és szakmacsoportos műhelymunka is. A digitális oktatás olyan sokk volt az egész oktatási rendszernek, ami valószínűleg nem tűnik el nyomtalanul (Jarjabka et al., 2020), a digitális eszközök térnyerése nem fog leállni, a rugalmas tanulásra a továbbiakban is igény lesz (Neuwirth et al., 2020). Egyrészt most van az a pont, amikor érdemes összegezni az eredményeket, tapasztalatokat és átgondolni, hogy a jövőben milyen irányba fejlesztjük a felsőoktatást, és ehhez milyen tanári kompetenciákra lesz szükség (Neuwirth et al., 2020). Másrészt a kutatás eredménye irányt mutat ahhoz, hogy az oktatók további fejlesztéséhez milyen komplex támogatói környezetet és szolgáltatói rendszert kell kialakítanunk ahhoz, hogy a XXI. századi felsőoktatási kihívásokat hatékonyan és a szakmai örömeiket megélve tudják kezelni.

IMPROVIZÁCIÓ A TANÁRI MUNKÁBAN

Eszes Fruzsina *, Kálmán Orsolya **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: pedagógiai improvizáció; improvizatív tanítás; tanári improvizációs tudás

A tudásalapú társadalmak fejlődése során a képzés és oktatás meghatározó ágazattá vált, az egész életen át tartó tanulás stratégiájának megjelenése felerősítette a pedagógusszakma professzionalizálódási folyamatát (Mile & Papp, 2020). A konstruktív tanuláselméleti paradigma térnyerésével a pedagógusok szerepe átalakult (Nahalka, 2002), a 21. századi kulcskompetenciák fejlesztéséhez a pedagógusok professzionális tevékenységében meghatározó elemként jelenik meg a kevésbé tervezhető helyzetek találékony kezelése, a gyors mérlegelés, az adekvát szakmai problémamegoldás, a rutinokból és a komfortzónából való kilépés. Mindezek nagyfokú nyitottságot és diszkrecionális döntésre való képességet igényelnek a pedagógusoktól (Balázs et al., 2015; Vámos et al., 2020). A bizonytalanság tolerálásával, a divergens gondolkodással, a kreatív problémamegoldással és a váratlan helyzetekben való döntéshozással összefüggő improvizáció témakörének és a pedagógiai munkában betöltött szerepének alaposabb vizsgálata a nemzetközi és a hazai pedagógus- és pedagógusképzés-kutatás kevésbé feltárt területei közé tartozik (Holdhus et al., 2016; Sawyer, 2011). A kutatási terület ilyen értelemben újszerű, ami egyben előnyt és hátrányt is jelent, hiszen a tanári munkában megjelenő improvizáció témájához kapcsolódó fogalmak, tartalmak és ezek értelmezései pontosan nem ismertek, viszonyrendszerük nem kidolgozott. Jelen kutatás célja a tanítás interaktív szakaszára jellemző, komplex, társas interakciókra épülő pedagógiai munka improvizatív jellegének feltárása, a pedagógusmunkában megjelenő improvizáció jelenségvilágához kapcsolódó fogalomtár és improvizációtípológia megalkotása a tanárképzés különböző aktorainak nézetfeltárásával. A kutatás kvalitatív metodológiát használ, feltáró, egymásra épülő kutatási designt követ. A pedagógiai improvizáció egyedi, rejtett és helyzetfüggő elemeinek feltárását a grounded theory módszertanával vizsgálja (Corbin & Strauss, 2015). A mintába célzott, rétegzett mintavétellel bevont tanárjelöltekkel, gyakorló tanárokkal és tanárképzőkkel készített kognitív térkép, metaforakutatás és fókuszcsoporthoz interjú módszerével igyekszik választ adni a kutatási kérdésekre: (1) Hogyan értelmezik az improvizatív tanítást, a pedagógiai improvizációt és a tanári improvizációs tudás fogalmait? (2) Milyen különbség figyelhető meg a válaszadók fogalomértelmezésében? (3) Milyen tanári feladatkörökhöz, tevékenységekhez kötik az improvizáció jelenségét? Az eredmények alapján a tanári munkát különböző perspektívából szemlélő interjúalanyok improvizációértelmezése széles spektrumon mozog a felkészületlenségtől a szimultán tervezés és cselekvésen keresztül a szabad alkotásig. A praxisban természetes módon megjelenő improvizatív tevékenységet tacit tudásként azonosítják, amely azonban explicit módon nem reflektált, nincs szakmai koncepcióba ágyazva, csupán olyan általános pedagógiai tartalmakhoz kötődik, mint a rugalmasság, adaptivitás, értő figyelem.

AZ OKTATÁSI INNOVÁCIÓK TEMATIKUS PRIORITÁSAI

Pálvölgyi Lajos

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: oktatási innováció; projektpedagógia; környezetpedagógia; digitalizáció; pályaorientáció

Az előadás a helyi-intézményi oktatási innovációk keletkezését, terjedését és rendszerformáló hatását vizsgáló Innova kutatás (OTKA/NKFIH 115857) egyes adatainak feldolgozására épül. Az átfogó kutatás elméleti megalapozása és eredményei a kutatás honlapján olvashatók (<https://nevtud.ppk.elte.hu/content/innova-kutatas.t.6078?m=2637>). Jelen előadás a 2018. évi nagymintás adatfelvétel szervezeti vezetőknek szóló kérdőíve (N=2042), valamint az intézményekben dolgozó pedagógusoknak, oktatóknak szóló egyéni kérdőíve (N=4025) alapján arra keresi a választ, hogy milyen tartalmi területekre irányulnak a válaszadók által kiemelten megnevezett innovációk, és mely témák milyen súllyal jelennek meg a közoktatás és a felsőoktatás intézményeinek innovatív gyakorlatában. Innovációnak tekintjük az egyének vagy szervezetek gyakorlatában bekövetkező minden olyan változtatást, amely a korábbi rutinjuktól vagy gyakorlatuktól érdemi eltérést eredményez, és aminek következtében megnő annak lehetősége, hogy a tevékenységük eredményesebbé váljon, vagy valamilyen problémát meg tudjanak oldani (Oslo kézikönyv, OECD/Eurostat, 2018). Az Innova kutatás az oktatás világában túlsúlyban lévő (Arundel-Huber, 2013) kis innovációk vizsgálatára fókuszál. Ezek a mindennapi munkában kialakuló, kívülről gyakran láthatatlan újítások (Fuglsang, 2010; Lippke & Wegener, 2014; NESTA, 2007). Az előadás különösen a projektpedagógiát, a környezetpedagógiát, a digitalizációt, a játékosítást, az egyéni differenciálást, a pályaorientációt és az értékelést érintő újításokra koncentrálna, kitérve az egyes területeken azonosítható jó gyakorlatok néhány tipikus példájára is. Főként tartalom- és szógyakoriság-elemzést, leíró statisztikai módszereket és nemparaméteres eljárásokat alkalmazva bemutatja, hogy az egyes témák eloszlása miként alakul az oktatás egyes alrendszerei, iskolatípusai, illetve a településtípusok és területi egységek függvényében, továbbá a válaszadók demográfiai jellemzői, és az egyes egyéni és szervezeti innovációs sajátosságokat leíró Innova kompozit mutatók szerint. Kitér arra is, hogy a kapott gyakorisági mintázatok kapcsolatot mutatnak-e a válaszadók által megnevezett és leírt oktatási innovációk egyes tulajdonságaival. Az eredmények közül példaként kiemelhető, hogy az alrendszereket tekintve, az óvodától a középiskolán keresztül a felsőoktatás felé haladva a környezetpedagógiai újítások gyakorisága csökkenő, míg a digitalizációt érintők gyakorisága növekvő tendenciát mutat, a pályaorientációt érintők aránya pedig nagyon alacsony szinten stagnál; továbbá a projektpedagógiai újítások aránya ugyancsak csökken, de ez utóbbiak tartalma, komplexitása lényegesen eltérő az egyes alrendszerekben. A környezetpedagógiai újítások szignifikánsan gyakoribbak kisvárosokban és községekben, mint nagyvárosokban és Budapesten. Az eredmények segíthetik egyebek mellett annak meghatározását, hogy különösen mely területeken célszerű az oktatási innovációkat szakpolitikai eszközökkel is ösztönözni, támogatni.

A kutatást OTKA/NKFIH 115857 támogatta.

A KREATÍV PEDAGÓGIA KUTATÁSI PROGRAM BEMUTATÁSA – SZAKMAI TEVÉKENYSÉG ÉS KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Szettele Katinka

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: kreativitás; fejlesztés; kreatív pedagógia

A napjainkra jellemző változó tanulási környezet kihat a tanári és tanulói tevékenységek tervezésére, előhívja a kreatív potenciált, és új tanítási-tanulási gyakorlatok kialakítására ösztönöz. Ehhez nyújt támpontot a kreatív pedagógia tanítási-tanulási szemlélete, amelyhez az intézményünkben közel egy éve indított kutatási program is kapcsolódik. A kreativitás előtérbe helyezését a nemzetközi (COM, 2010, 2012), valamint a hazai oktatáspolitikai hangsúlyozza (I. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái fejezetet, NAT, 2020). Több kutató megállapítja, hogy a megfelelő módszerek és technikák kreativitás-ösztönzőként hatnak a tanítás-tanulás folyamatában, amely a hatékony tudáselsajátítást is szolgálja (Beghetto & Kaufman, 2014; Buda & Péter-Szarka, 2014; Robinson, 2018; Scott et al., 2004;). A kreatív pedagógia fogalmának több meghatározása ismert (Aleinikov, 2013; Lin, 2011; Mehlhorn 2003), amely magában foglalja a kreatív tanítást, a kreativitás tanítását és a kreatív tanulás dimenzióit (Lin, 2011), valamint kiegészül a tanárok kreativitásával mint negyedik dimenzióval (Selkrig & Keamy, 2017). A mindennapi pedagógiai gyakorlatba való átültetés, a kreatív pedagógiai fejlesztés gyakorlati megvalósításának lehetőségére mutatnak példát az úgynevezett kreatív iskolák és nemzetközi kreatív oktatási programok (I. a német BIP Kreativitás Iskola vagy az írországi Creative Schools Programme). Az intézményünkben működő kutatóműhely fő célkitűzése, hogy a kreativitás tananyagba ágyazott, tantárgyspecifikus fejlesztésének szakmai közösséget teremtsen. Ehhez fontosnak tartjuk, hogy megismerjük a kreativitással kapcsolatos tanári nézeteket, és lehetőséget biztosítsunk a tanári önreflexióra. További célunk, hogy a megvalósult programok mellett (I. vizuális alkotóműhely, kreatív pedagógia kutatási szeminárium, pedagógus coaching) osztálytermi kutatásokat végezzünk, és ezek tapasztalatira építve széles körben megismertessük a bevált kreatív pedagógiai módszereket és eszközöket. A kutatóműhely működésébe elsősorban az empirikus vizsgálatok eredményeinek ismertetésével kívánunk betekintést adni: a 2020/2021-es tanévben kvázi kísérletként fejlesztőprogramot valósítottunk meg az idegennyelv-órán, amely a kreatív szövegalkotás kompetenciaterületére fókuszált. Az általános iskola 5. és 6. osztályában végzett kutatás során kérdőív segítségével vizsgáltuk a tantárgyi elsajátítási motivációt, valamint a nyelvi-családi háttérrel. A divergens gondolkodás és alkotóképesség vizsgálatára figurális kreativitástesztet alkalmaztunk (TCT-DP), a kreatív szövegalkotás mérésére saját fejlesztésű feladatsor segítségével került sor. A fejlesztőprogram kiértékelése folyamatban van, az elő- és utómérés eredményeit a két évvel ezelőtti pilotmérés tükrében értelmezzük, és nemzetközi érdeklődésre számot tartva publikáljuk.

A kutatást az Innovációs és Technológiai Minisztérium Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

T15 – MŰVÉSZETI NEVELÉS I.

Elnök: *Kárpáti Andrea*
Budapesti Corvinus Egyetem Kommunikáció és Szociológia Intézet

Tematikus előadás

A vizuálisan kiemelkedő képességű tanulók és társaik teljesítménye vizuális képességmérő tesztekkel és a tehetség tanári megítélése

Gaul-Ács Ágnes
Eötvös Lóránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

A színészlelés és színértelmezés online teszt alkalmazási lehetőségei óvodai környezetben

Tóth Alisa
Károli Gáspár Református Egyetem

A toldalékcsovn belüli ellenállás változtatásának hatása a hangképre

Altörjay Tamás
Szegedi Tudományegyetem JGYPK Művészeti Intézet Ének-zene Tanszék

A művészeti nevelésre ható tényezők vizsgálata

Váradi Judit
Debreceni Egyetem

A szociális hátrányból származó stressz verbális és non-verbális megnyilvánulásainak megjelenése a tanulói rajzon, mint vizsgálati eszközön

Szakálos Sziringa
Pécsi Tudományegyetem

Bredács Alice Mária
Pécsi Tudományegyetem MK Zeneművészeti Intézet

A VIZUÁLISAN KIEMELKEDŐ KÉPESSÉGŰ TANULÓK ÉS TÁRSAIK TELJESÍTMÉNYE VIZUÁLISKÉPESSÉGMÉRŐ-TESZTEKKEL ÉS A TEHETSÉG TANÁRI MEGÍTÉLÉSE

Gaul-Ács Ágnes

Eötvös Lóránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: vizuális tehetség; vizuális képességek mérése; online képességmérő tesztek

Az empirikus kutatás a vizuálisan kiemelkedő teljesítményt nyújtó tanulók felismerését és vizuális készségeinek átlagostól való eltéréseit, fejlődésbeli különbségeit vizsgálta. A vizuális tehetség megjelenése a kamaszkorra tehető (Kárpáti, 2002), így felső tagozaton, illetve középiskolában már vizsgálható. A nagy tapasztalattal rendelkező tanárok számára nem jelent nagy problémát a kiemelkedő vizuális teljesítmény megítélése (Boughton, 2014), ám a pályájuk elején járónak igen. A vizuális képességek fejlesztése nem csak a tehetségeseknek szükséges, mivel hétköznapi helyzetekben is használjuk azokat, mint például a téri orientációt. A téri képességek 18 éves kor után már csak csekély mértékben fejleszthetők (Babály & Kárpáti, 2015). A longitudinális vizsgálat 5–8. és 9–12. évfolyamon folyt a Moholy-Nagy Vizuális Modulok módszertani kutatás adatait felhasználva. A minta kiválogatása a kutatásban részt vevő tapasztalt pedagógusok szakértői véleménye alapján történt (Boughton, 2014). A vizsgálatba 5. évfolyamon 76, 9. évfolyamon 104 vidéki és fővárosi iskolába járó tanuló adatai kerültek be. A kiemelkedő és átlagos teljesítményt nyújtó minta ugyanazokból az osztályokból került ki, így kizárva a tanári fejlesztés eltéréséből adódó torzító hatást. A tanulók a kezdetekkor, illetve három évvel később, a fejlesztés után töltötték ki a Térszemlélet, a Színpercepció-Vizuális kommunikáció korosztályhoz igazított tesztjeit az eDia rendszerben, és a Test for Creative Thinking and Drawing Production papír-ceruza tesztet. Az itt tárgyalt kutatás e tesztek eredményeinek elemzésével vizsgálta a vizuálisan kiemelkedő fiatalok képességeit. A kvantitatív módszereket a tanárokkal készített interjúk egészítették ki. A statisztikai elemzések során az egyik leggyümölcsözőbb eredményt a tesztek százalékpontban összevont eredményei adták. Az interakcióelemzésekből látható, hogy az idő hatásának (amekkora fejlődés 9. osztályból a 12. osztályra történt) és a tehetségcsoport hatásának interakciója nem szignifikáns ($F(1, 89)=0,052$; $p=0,082$; Part. $\eta^2=0,001$). Az idő főhatása szignifikáns ($F(1, 89)=7,401$; $p=0,008<0,05$; Part. $\eta^2=0,008$.), ami azt jelenti, hogy a korosztályra jellemző fejlődésen felül további fejlődés látható a mintában. A pedagógus főhatása szignifikáns ($F(2, 89)=3,881$; $p=0,024 < 0,05$; Part. $\eta^2=0,080$.), vagyis a pedagógus személye szignifikáns hatással van a fejlődés mértékére a mintában. Az interjúk alapján feltárult a pedagógusok egy alapvető gondolkodásbeli különbsége; egyesek minden átlagos vizuális megnyilvánulástól való eltérést a tehetség csírájának vélnek, míg mások kizárólag a komplexebb vizuális megnyilvánulásokat tartják kiemelkedő teljesítménynek. A véleménykülönbség további kérdéseket vet fel azzal kapcsolatban, hogy kit és mi alapján ítéltünk ma vizuálisan kiemelkedő vagy tehetséges tanulónak.

A kutatás a Magyar Tudományos Akadémia által támogatott Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása című projekt által valósult meg, az MTA-ELTE Vizuális Kultúra Kutatócsoport segítségével.

A SZÍNÉSZLELÉS ÉS SZÍNÉRTELMEZÉS ONLINETESZT-ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI ÓVODAI KÖRNYEZETBEN

Tóth Alisa

Károli Gáspár Református Egyetem

Kulcsszavak: vizuális nevelés; online mérési lehetőségek; színpercepció

A színeknek a munkában és a mindennapi életben, a kommunikációban jelentős szerepe van, ehhez képest kevés tanulmány áll rendelkezésre, amely a színek hatását vizsgálja a pszichikus működésekre, illetve a színpercepció fejlesztésével foglalkozik (Elliot & Maier, 2007). Többéves kutatási folyamat és tesztfejlesztés eredményeképp sikerült egy megbízható jószágmutatókkal rendelkező, általános iskolás tanulók színészlelés és színértelmezés képességcsoportjait mérő online tesztet fejleszteni, amely osztálytermi kontextusban is alkalmazható (Tóth et al., 2017, 2019; Tóth et al., 2021). Az elméleti modell megerősítésre került ($\chi^2=1275,7$; $df=6$; $p<0,001$), ami alapján elmondható, hogy a színpercepció és színértelmezés képességmodellje egy négydimenziós konstruktm: színérzékelés, szín-és formafelismerés, színmemória és színjelentés (Tóth et al., 2019; Tóth et al., 2021). Az eredeti teszt itemeinek nehézségi mutatóit vizsgálva azonban kiderült, hogy a feladatok megoldása nem jelentett különösebb kihívást a második évfolyamon tanuló diákok számára, ezért a tesztet óvodai környezetben, 3–6 évesek körében is kipróbáltuk (Tóth & Bognárné, 2021). Az itemek kiválogatása a Rasch-modell által elvégzett elemzéseket követően a személy-item térképen kirajzolódó könnyebb, és a legkönnyebb feladataiból történt, amelyből összesen 36 item került kiköszvetítésre az eDia rendszeren keresztül. A vizsgálat célja a tesztfejlesztés további állomásának bemutatása, amely a teszt itemeinek más környezetben történő viselkedésére fókuszál. A vizsgálatban összesen 87 óvodáskorú gyermek ($N=87$; $M=61,54$; $SD=21,6$; fiúk aránya: 50,6%) vett részt. A teszt külső konzisztenciája megfelelőnek bizonyult (Cronbach-alfa=0,89). A feltételezéseknek megfelelően, a teljesítmények a gyermekek életkorával párhuzamosan emelkedtek. A háttérváltozókra vonatkozó elemzéseket tekintve sem a teljes, sem a résztesztek esetében nem mutatkozott szignifikáns különbség a fiúk és a lányok teljesítménye között. A gyermekek jelentős részének nagyon tetszettek a feladatok (70-90%), a nehézséget illetően a minta elenyésző része gondolta nehéznek azokat (12-20%). Összefüggés tapasztalható a feladatok nehézségének a megítélése és a feladatok tetszésének megítélése között ($r=0,41$; $p<0,01$), valamint az életkor és a teljesítmény között ($r=0,81$ $p<0,01$). Összességében véve elmondható, hogy a teszt alkalmas óvodai környezetben történő adatfelvételre középsős (4–5 évesek) és nagycsoportosok (5–7 évesek) körében, egyben az egyes résztesztek további fejlesztésre szorulnak.

A TOLDALÉKCSÖVÖN BELÜLI ELLENÁLLÁS VÁLTOZTATÁSÁNAK HATÁSA A HANGKÉPRE

Altorjay Tamás

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Művészeti Intézet Ének-zene Tanszék

Kulcsszavak: toldalékcső ellenállása; felhangok

Empirikus kutatásunk célja két – az énekhang képzése, bemelegítése során alkalmazott – gyakorlat hangképi hatásának összehasonlítása. Az ének és beszédhang működésének négy – egymást kiegészítő – működési modellje ismert a szakirodalomból. Két lineáris – mielőlasztikus-aerodinamiás és a forrás-szűrő – valamint két nem lineáris – első és második szintű nem lineáris – modellek. A lineáris modellek lényege, hogy a hangrésben keletkező összetett hang gerjeszti a toldalékcső üregrendszerét, míg a nem lineáris modellek azt is leírják, hogy a toldalékcső ellenállása is visszahat a hangrés működésére. A kutatás feltevése az volt, hogy az énekhang bemelegítése során a toldalékcső ellenállását minimalizáló és maximalizáló gyakorlatok hatásának különbsége kimutatható lesz az énekelt tartott magánhangzók Fourier- transzformációval (FFT) előállított hangképén is. 21 magánének-hangképzésben részesülő egyetemi hallgatót – 14 nő és 7 férfi – vontunk be a kutatásba. Két, független bemelegítési alkalmat szerveztünk. Mindkét alkalom során a bemelegítés előtt és után is három – [í, á, ú] – énekelt magánhangzót felvettünk tartva, kényelmes középhangon és hangerővel, és ezek hangképét elemeztük. Az első alkalommal a toldalékcső ellenállását minimalizálva [á] vokálison – legnyitottabb artikulációjú magánhangzónk – énekelték a három bemelegítő dallamot, míg a második alkalommal az ellenállást maximalizálva zárt szájjal dúdolták ugyanazokat a dallamokat a teljes, egyéni hangterjedelmükön. Az alkalmazott dallamok logikája: fokozatos hangközlépés és hangterjedelem-növelés. Az FFT-hangképen a 0–12kHz és a 2–4kHz közötti szakaszok jelerősségét és SNR-értékét (signal-noise ratio) valamint az f_0 , H_1 , H_3 , H_5 , H_7 részhangok hangnyomását elemeztük. Figyeltük továbbá a bemelegítések során bejárt hangterjedelmeket is. A bemelegítéseknek szignifikáns hatáseltérése a nemek között nem mutatkozott, de mindkettő előnyös hatása kimutatható a hangképen. Az első bemelegítés hatásosabb volt a mélyebb – H_1 , H_3 – felhangokra, és a hangerő növelésére. A második bemelegítés a magasabb felhangok – H_5 , H_7 – kierősödését segítette, valamint minden vizsgált paraméternél az [ú] magánhangzónál – legzártabb artikulációjú magánhangzónk – szignifikánsan hatásosabb volt. A bemelegítések során bejárt hangterjedelem a második bemelegítés során szignifikánsan nagyobb volt, mint az elsőnél. Kutatási hipotézisünk igazolódott. A toldalékcső ellenállását befolyásoló bemelegítő gyakorlatok hatáseltérése kimutatható az énekhangok FFT-hangképén. Mindkét vizsgált bemelegítési gyakorlat más-más részhangok kierősítésére és hangnyomás fejlesztésére tudatosan hasznosítható, nemtől függetlenül. A zárt szájas dúdolás különösen javasolt hangterjedelem fejlesztésére és csücsörített magánhangzók részhangjainak kierősítésére.

A kutatást az SZTE JGYPK Művészeti Intézet, Ének-zene Tanszék támogatta.

A MŰVÉSZETI NEVELÉSRE HATÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA

Váradi Judit

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: művészeti nevelés; művészeti rendezvények; extrakurrikulum

A kurrikulum vizsgálata évtizedek óta foglalkoztatja a kutatókat, a kötelező tanórán kívüli iskolai és iskolán kívüli aktivitás lehetőségei és hatása jelentőségéhez képest nem kapott kellő hangsúlyt. A szabadidő értékes eltöltése hozzájárulhat a pozitív pszichikai és fizikai állapothoz, a kognitív képességek fejlődéséhez (Hámori, 2016; Janurik, 2008; Pusztai, 2008; Turmezeyné & Balogh, 2009), befolyásolhatja a pályaválasztást (Szűcs, 2019), ugyanakkor a művészeti értékek élményszerű megismerésével megalapozza a kulturális aktivitást (Bredács, 2009; Uzsálné, 2008). Reprezentatív vizsgálatunkat az észak-alföldi régió három megyéjének 4. és 6. évfolyamos általános iskola tanulóira terjesztettük ki. A kutatás mintáját többlépcsős rétegzett valószínűségi mintavételi eljárással vettük. A tanulók felméréséhez 26 kérdésből álló, saját fejlesztésű mérőeszközt alkalmaztunk, az adatokat önkitöltős kérdőív segítségével vettük fel. A statisztikai feldolgozás során egy- és többváltozós elemzési eljárásokat egyaránt alkalmaztunk. Az empirikus elemzés alapját a DEXARTA adatbázis tanulói (N=2089) mintája képezte. A tanulók művészethez való viszonyát a különböző rendezvények látogatásának gyakorisága és az azokhoz fűződő attitűd összefüggésében értelmeztük. A tíz különböző rendezvény között többségében magaskulturális eseményeket neveztünk meg, de helyet kapott a populáris kultúra is. A válaszokat magas mérési szintűvé kódolva a klaszteranalízis segítségével három csoportot alkottunk ($KMO=0,831$). A társadalmi háttérváltozók hatását khi - négyzet-próbával, varianciaelemzéssel és logisztikus regresszióval vizsgáltuk meg. Megvizsgálva az egyes klasztereket alkotó populációt megállapíthatjuk, hogy a nemek között jelentkező különbség itt is megmutatkozik, a fiúk inkább a populáris fogyasztók közé tartoznak, míg a lányok nyitottabbak a magaskulturális eseményekre. Megvizsgáltuk, hogy a művészeti attitűd klaszterei milyen összefüggésben állnak a művészeti rendezvényen való részvétellel. Eredményeink alátámasztják az extrakurrikuláris lehetőségek fontosságát, hiszen a művészettel való élményszerű találkozás nagyobb esélyt teremt a jó kapcsolat kialakítására. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy azok a tanulók, akik már részesültek ilyen élményben, azok biztosan mindannyian pozitívan fordulnak a művészetek felé, de megkapják az esélyt arra, hogy ők maguk válasszanak a későbbiek során.

A kutatást Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete támogatta.

A SZOCIÁLIS HÁTRÁNYBÓL SZÁRMAZÓ STRESSZ VERBÁLIS ÉS NONVERBÁLIS MEGNYILVÁNULÁSAINAK MEGJELENÉSE A TANULÓI RAJZON MINT VIZSGÁLATI ESZKÖZÖN

Szakálos Sziringa *, Bredács Alice Mária **

* Pécsi Tudományegyetem

** Pécsi Tudományegyetem MK Zeneművészeti Intézet

Kulcsszavak: egyéni fejlesztés; stresszkezelés; önismeret

A pedagógusok tanulókra vonatkozó észlelései gyakran korlátozottak. A verbális kommunikáció és a látottak alapján nem mindig képesek részletesen feltárni a tanulók élethelyzetét, csak felületesen ismerik meg azt a világot, amelyből a tanuló érkezik, amely alapvetően meghatározza személyiségének fejlődését. A tanulók fejlődését többnyire az iskolai teljesítmény és a magatartás alapján mérik. A pedagógusokban e felületes megismerés alapján alakul ki a kép a tanulóról és életkörülményeiről. A tanuló magatartásában fellépő váratlan, szokatlan vagy ijesztő változást a pedagógusok általában egy konkrét okra vagy eseményre vezetnek vissza, pedig a tanuló magatartásának története nem egyszerűsíthető így le (Bagdy, 1977). A tanuló személyisége csak az őt körülvevő környezeti háttér jellemzőivel együtt érthető meg. A folyton visszatérő stresszforrások összeadódnak, és tartós stresszt, akár egészségromlást is okoznak. Feltárásuk életmentő lehet a tanuló számára, és a feltárás után a teljesítménye is nőhet (Bredács & Takács, 2020). A stresszhelyzet az ember és környezete közötti kölcsönhatás folyamatában újszerű magatartási választ igénylő vagy kontrollálhatatlannak, megoldhatatlannak vélt helyzetet jelent (Selye, 1976). A stresszforrás gyakran kapcsolható a hátrányos helyzethez. E helyzet olyan körülmények összessége, amiben az adott személy vagy csoport céljainak elérése a társadalom többi tagjához képest megvalósulásukban akadályozott (Nagy, 2011). A kutatás célja a tanulók élethelyzeteinek pontosabb megismerése. Célcsoportja egy kis lélekszámú, többnemzetiségű község általános iskolájának 13 hetedik osztályos tanulója. Kutatói kérdések: A tanulók a stressz és a stresszforrás fogalmihoz társítanak-e valamilyen tartalmat? Képesek-e verbális és vizuális úton megfogalmazni stresszforrásaikat? Hogyan nyilvánul meg a rossz szociális helyzetükből eredő stressz a verbális és vizuális kommunikációjukban? A vizsgálathoz olyan mérőeszköz készült, amely alkalmas a rajztechnikai szint felmérése mellett a tanulók élethelyzeteinek, problémáinak megismerésére. Az előadás bemutatja e kérdőívet, a kutatás jelenlegi állását, eredményeit, a mérőeszköz alkalmazási lehetőségeit, további fejlesztési terveit. A mérőeszköz bizonyíthatóan segíti a tanári megismerést és a tanuló önismeretét. Segítségével a tanuló képes lesz felismerni, verbális és vizuális úton megfogalmazni az életében jelenlévő stresszforrásokat. Ez előrelépés a megoldáskereséshez, stresszoldáshoz. A folyamat során az elégtelen szociális helyzetből eredő stressz tanulónként eltérő módon nyilvánul meg, de a vizsgálat egyes feltárást szolgáló elemei együttesen adnak teljes képet a tanuló állapotáról. Ez a fajta megnyilvánulás merőben eltér a mindennapi oktatási-nevelési folyamatok eddigi tapasztalataitól, mert előidézése, tudatosítása irányított úton történik és kerül feldolgozásra. A vizsgálat rávilágít arra is, hogy a hátrányos helyzet mely dimenziói jelentenek tényleges stresszforrást a kutatásba bevont tanulók életében.

T16 – SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY, FELNŐTTKUTATÁSOK

Elnök: *Fejes József Balázs*

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

Szülői attitűdvizsgálat iskoláskorú mozgássérült tanulók befogadásáról

Hodász Kata, Zsebe Andrea

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

A nyelvi zavar és az olvasás kapcsolata felnőtteknél: egy olvasást vizsgáló eljárás kidolgozásának első lépései

Kis Orsolya

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
Szegedi Tudományegyetem ÁOK Neurológiai Klinika

Steklács János

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
Pécsi Tudományegyetem BTK Nyelvtudományi Tanszék

Az inkluzív munkahelytől az inkluzív társadalomig

Tóth Adrienn Anita, Dukic Monika, Détár Andrea

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Értelmileg akadályozott személyek szexuális edukációjának lehetőségei – gyakorlati fókuszú áttekintés

Kármán Bianka, Fazekas Dorottya

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai
Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

SZÜLŐI ATTITÜDVIZSGÁLAT ISKOLÁSKORÚ MOZGÁSSÉRÜLT TANULÓK BEFOGADÁSÁRÓL

Hodász Kata, Zsebe Andrea
Simmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: mozgássérült tanulók inkluzív nevelése; szülői attitűdvizsgálat

A fogyatékossgal élő személyek társadalmi integrációja napjaink egyik legfontosabb megoldandó feladatai közé tartozik. Az integrációnak a nevelés-oktatás területén különösen kiemelkedő funkciója van, mivel minél fiatalabb életkorban tapasztalja meg egy kisgyermek az emberek sokszínűségét, találkozik olyan gyermekekkel, akiknek adottságai, lehetőségei mások, felnőttként annál gazdagabb lesz értékrendszere, valamint nyitottabban fog fordulni a különböző fogyatékossgal élő személyek felé. A mozgássérült gyermekek társadalmi integrációjának is fontos pillére az együttnevelés megvalósulása. A velük foglalkozó szakembereknek, a pedagógusoknak, az őket nevelő szülőknek, illetve az ép fejlődésű gyermekek szüleinek is kiemelt feladata ezen integrációs folyamatokban való részvétel. Kutatásunk mintaválasztása során olyan iskolát választottunk ki, ahol tudomásunk szerint a vizsgálat időszakában nem tanultak integráltan mozgássérült gyermekek. A helyszín Budapest XII. kerületében található többségi általános iskola volt. A vizsgálati mintába 100 fő ép mozgásfejlődésű gyermeket nevelő szülő került. A kutatás fő részét a szülők ép fejlődésmentű és mozgássérült gyermekek együttnevelésével kapcsolatos véleménye, beállítódásuk vizsgálata, tapasztalataik feltérképezése alkotta. Emellett megvizsgáltuk, hogy a megkérdezettek milyen arányban rendelkeznek nyitottsággal a mozgássérült gyermekek befogadása, illetve az együttnevelés irányába. A szülők nézeteit, attitűdjét, nyitottságát kvantitatív kutatási eszköz segítségével, az írásbeli kikérdezés, ezen belül a kérdőíves felmérés által mértük fel. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a szülők 56%-a birtokában van közvetlen vagy közvetett valós tapasztalatoknak, amelyek megléte nélkülözhetetlen a sikeres elfogadás, majd befogadás megvalósulásához. A szülők több mint a fele szerint gyermeke fejlődésében, teljesítményében előnyt jelentene egy mozgássérült gyermek jelenléte az osztályközösségben. Csak kis létszámban vannak jelen olyan szülők, akik előítéletességgel, elutasító magatartással rendelkeznek. A szülők az együttnevelés sikeres megvalósításának nehézségét, akadályát elsősorban az iskolai környezet tárgyi hiányosságai, az akadálymentesítés hiányában látják. Fontos eredmény továbbá, hogy a felmérésben résztvevők magas arányban nyitottak új ismeretek megszerzésére, megfelelő feltételek megvalósulása mellett az együttnevelés elfogadására. Kutatásunk szakmai és társadalmi jelentősége abban rejlik, hogy eredményeink ráirányíthatják a figyelmet arra, milyen kiemelkedő a szülő szerepe az együttnevelés gyakorlatában. A fogyatékossgal élő gyermekek valós befogadása, az együttnevelés sikeres megvalósulása hozzájárulhat a társadalom értékrendszerének gazdagításához. Megfelelő pedagógiai ráhatással a társadalmi elfogadás mértéke növelhető, a társadalmi szemléletformálás pozitív változása elősegíthető.

A NYELVI ZAVAR ÉS AZ OLVASÁS KAPCSOLATA FELNŐTTEKNÉL: EGY OLVASÁST VIZSGÁLÓ ELJÁRÁS KIDOLGOZÁSÁNAK ELSŐ LÉPÉSEI

Kis Orsolya *, Steklács János **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
Szegedi Tudományegyetem ÁOK Neurológiai Klinika

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
Pécsi Tudományegyetem BTK Nyelvtudományi Tanszék

Kulcsszavak: felnőttolvasás; olvasás; nyelvi zavar; szerzett nyelvi zavar; afázia

Az olvasás során a feldolgozási, megértési folyamat sikerességéhez számos képesség szükséges, a kivitelezéséhez a nyelvi, kognitív, valamint a meglévő séma, a világról alkotott általános tudás megfelelő interakciója elengedhetetlen. A hálózatos működés miatt a nyelvi rendszerben megjelenő eltérés az olvasás folyamataiban is manifesztálódik. A nyelvi és az olvasási folyamatokat egymástól nem lehet expliciten szétválasztani. Az egyes funkciók fejlődésbeli vagy szerzett sérülésének vizsgálatakor érdemes ezeknek a képességeknek az együttes feltárása. Mindez nemcsak a diagnosztika során, de a terápiás munka tervezéséhez is nélkülözhetetlen támogatást nyújt. A nyelvi és az olvasási folyamatoknak a feltárásához lehetőséget biztosít a szerzett nyelvi zavarral diagnosztizált felnőtt betegek olvasási képességének vizsgálata, majd személyre szabott fejlesztése (Perfetti, 1999; Riley & Kendall, 2013; Stafura & Perfetti, 2017). Mostani kutatásunk legfőbb kérdése, hogy a nyelvi rendszer egyes részei mely olvasási folyamatokkal mutatnak összefüggést. Vizsgálatunkban 26 szerzett nyelvi zavarral (afáziával) diagnosztizált felnőtt személy vett részt. A nyelvi képesség feltárására a Western Afázia Teszt (Osmanné, 1991) magyar nyelvű verzióját használtuk, amely a spontán beszéd fluenciája, a beszédértés, az ismétlés, valamint a megnevezési képességek alapján osztályozza a betegek teljesítményét. Az olvasás vizsgálata egy általunk összeállított teszttel történt, amely négy fő feladatcsoportot tartalmazott: fonéma-graféma konverzió, szóolvasás, lexikai hozzáférés, szövegértés. Eredményeink alapján a nyelvi zavar súlyossága hatással van a fonéma-graféma konverzióra ($Z=-3,97$; $p<0,001$), a szóolvasásra ($Z=-3,58$; $p<0,001$), valamint a szövegértési képességekre ($Z=-4,24$; $p<0,001$). Vizsgáltuk a nyelvi rendszer egyes részei, valamint az olvasás közötti korrelációkat. Adataink alapján a megnevezési képesség szignifikáns pozitív korrelációt mutatott a graféma-fonéma konverzió ($r(25)=0,76$; $p<0,001$), a szóolvasás ($r(25)=0,57$; $p=0,002$), a lexikai hozzáférés ($r(25)=0,47$; $p=0,014$), valamint a szövegértési képesség ($r(25)=0,74$; $p<0,001$) között. Szintén összefüggés mutatkozott a megértési képesség és a fonéma-graféma konverzió ($r(25)=0,62$; $p<0,001$), a szóolvasás ($r(25)=0,58$; $p=0,002$), valamint a szövegértési képesség ($r(25)=0,55$; $p<0,003$) között. Adataink alapján a nyelvi rendszerben jelentkező eltérés súlyossága hatással van az olvasási folyamatokra is, továbbá a megnevezési és megértési képességekben jelentkező deficit az olvasás több színterén is manifesztálódik. Eredményeink nemcsak a diagnosztikus, hanem a terápiás folyamat tervezését is elősegíthetik, ugyanis a transzferhatásoknak köszönhetően a kiesett vagy érési késést mutató funkciók célzott fejlesztése facilitálja az azzal szoros interakcióban lévő másik funkciót is.

AZ INKLUZÍV MUNKAHELYTŐL AZ INKLUZÍV TÁRSADALOMIG

Tóth Adrienn Anita, Dukic Monika, Détár Andrea

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: inklúzió; szemléletformálás; sajátos nevelési igény

A szülők, (gyógy)pedagógusok közös célja, hogy sajátos nevelési igényű gyermekük, tanítványuk sikeres továbbtanulás után megállja helyét a nyílt munkaerőpiacon. Előadásunkban egy olyan doktori konzorciális pályázat keretében létrejött kutatás részeredményeit mutatjuk be, amelynek célja egy participatív szemléletformáló program létrehozása és kipróbálása volt egy hazai nagyvállalatnál. A nemzetközi tapasztalatok alapján feltételeztük, hogy egy ilyen szemléletformáló program elősegítheti a befogadó légkör kialakulását az aktív munkaerőpiacon megtalálható munkahelyeken a fogyatékossgal élő munkavállalók számára. Kutatásunk alapjául azon nemzetközi eredmények szolgáltak, amelyek szerint a fogyatékossgal élő személyekkel folytatott közvetlen kapcsolat javítja az emberek vélekedését, a fogyatékossgal állapotával kapcsolatos attitűd ezáltal pozitívabb irányba alakulhat (Fisher & Purcal, 2017; Keith et al., 2015; McManus et al., 2011; Murfitt, 2006; Tan et al., 2019). A kvantitatív hatásvizsgálathoz Findler, Vilchinsky és Werner (2007) által megalkotott – itthon Lendvai (2019) által kipróbált – szituatív Multidimensional Attitude Scale (MAS) attitűdskálát alkalmaztuk, amellyel a programban részt vevő személyek (kísérleti csoport), fogyatékos személyekkel kapcsolatos vélekedését térképeztük fel a beavatkozás előtt, valamint 30 nap elteltével. A vizsgálati mintát 40 ember alkotta egyazon vállalatból, 20-20 embert a kísérleti- és kontrollcsoportba vonva. A kontrollcsoportba olyan személyek kerülhettek, akik nem vettek részt a strukturált szemléletformáló programban. A mintavétel nem valószínűségi alapon, kvótás, illesztett mintavételi eljárással készült. Annak érdekében, hogy a kis mintán minél megbízhatóbb és érvényesebb vizsgálódást lehessen végezni, a Solomon-féle négycsoportos kísérleti módszert alkalmaztuk, amely megbízhatóan használható hatásvizsgálat céljából (Salerno, 2016). Ez képes kontrollálni az interakciós teszthatásokat, s figyelembe venni a többi külső változót is, túllépve az elő- és utótesztes kontrollcsoportos, valamint az utótesztes kontrollcsoportos módszerek korlátain (Kontra, 2011). A programban részt vevő közösség vizsgálatára Mérei Ferenc többszempontú szociometriáját használtuk a SMETRY keretrendszerében. Ennek segítségével nemcsak az egyének helyzetéről, hanem magának a közösségnek, a társas mezőnek viszonyairól, funkció szerinti tagolásáról, hierarchiájáról is képet kaptunk (Horváth & Szekeres, 2018; Mérei, 1996; Szekeres, 2011). Előadásunkban bemutatjuk, hogy strukturált szemléletformáló programunk hatására a benne részt vevő személyek attitűdje milyen módon változott a fogyatékossgal élő személyekkel kapcsolatban, illetve, hogy történt-e változás társas mezőjük viszonyaiban.

A kutatás az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola és Pszichológiai Doktori Iskola számára a 2021. évi „Doktori Projektek” konzorciális kutatástámogatási pályázat keretében készült.

ÉRTELMILEG AKADÁLYOZOTT SZEMÉLYEK SZEXUÁLIS EDUKÁCIÓJÁNAK LEHETŐSÉGEI – GYAKORLATI FÓKUSZÚ ÁTTEKINTÉS

Kármán Bianka, Fazekas Dorottya

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: szexuális edukáció; értelmi akadályozottság; pedagógiai módszerek

Szakirodalmi kutatásunk egyik célja, hogy feltárjuk azokat a tudományos eszközökkel vizsgált és megalapozott szexuális edukációs módszereket, amelyek értelmileg akadályozott személyeknél is jól alkalmazhatók. További célunk, hogy ezekre az eredményekre építkezve a gyakorlatban dolgozó szakemberek számára magyar nyelven elérhető, praktikus ajánlásokat tegyünk. Gondolkodási keretünket emberjogi alapokra helyeztük (2007. évi XCII. törvény a Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről; WHO, 2011), amely szerint az igényeihez alkalmazkodó intimitáshoz és szexualitáshoz mindenkinek joga van. A fogyatékos személyek szexualitása jelentősen elhanyagolt és tabuként kezelt témakör, amelynek hátterében a még mai napig meghúzódó előítéletek és tévhitek állnak, miszerint a fogyatékos emberek – különös tekintettel az intellektuális képességzavart mutató személyekre – aszexuálisak vagy éppen hiperszexuálisak, szexuális viselkedésük bizzar (Katz & Lazcano-Ponce, 2008; Sala et al., 2014; Schaafsma et al., 2015). Ezért a társadalom és a szakma is sokáig inkább a szexuális érdeklődésük tagadását és kényszersterilizációjukat részesítette előnyben (Lumley & Scotti, 2001; McDaniels & Flaming, 2016). Ebből adódóan az intellektuális képességzavart mutató személyek szexuális edukációjával kapcsolatos feladatok sem kerültek sokáig fókuszba, annak ellenére, hogy a szexuális viselkedéssel is összefüggő szociális készségek színvonala jelentősen meghatározza a társadalmi integráció lehetőségeit (Ganz et al., 2012; McDonald & Machalicek, 2013), valamint a populáció kiemelten veszélyeztetett a szexuális abúzus szempontjából (Schaafsma et al., 2015; Spiers, 2015; Steptoe et al., 2014). A kutatásunk során alkalmazott módszer szakirodalom-elemzés, amelyben angol és magyar nyelvű tudományos igényességű tanulmányokat dolgoztunk fel. Olyan tanulmányok beválogatására törekedtünk, amelyeknek középpontjában az értelmi akadályozottság és tudományos eszközökkel vizsgált szexedukációs programok, módszerek állnak. A kiválasztott irodalmak közös pontjait és ambivalens kérdéseit tártuk fel és elemeztük. Kiemelendő, hogy hasonlóan gyakorlati szempontú és széles körű felhasználhatóságra törekvő összegzőtanulmány ebben a témában korábban még nem készült magyar nyelven. Azt találtuk, hogy a nemzetközi szakirodalom alapvetően progresszív szexuális edukáció irányába mutat, amely a populáció sajátosságainak figyelembevétele mellett jól alkalmazható. A nemzetközi szakirodalom áttekintése után kifejezetten sürgetőnek tartjuk, hogy ezek a módszertanok bevezetésre kerüljenek hazánkban is. Egyértelműen kirajzolódik, hogy a szakterületen gyakorló gyógypedagógusok módszertani felkészültségének támogatására van szükség, amelynek stabil kiindulása lehet ez a kutatás.

T17 – ÓVODÁS- ÉS KISISKOLÁSKORI KUTATÁSOK

Elnök: Kiss Renáta
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Tematikus előadás

A szociálisprobléma-megoldás óvodáskori jellemzőinek mérése történetek és rajzok segítségével

Szítás Teodóra
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A Komplex Alapprogram megvalósulása kisiskolákban

Németh Zoltánné
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Scaffolding a koragyermekkorai matematikai nevelésben: egy fogalom eredete, jelentéstartalma és ereje

Biró Fanni
Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi tudományi Kar

Az óvodapedagógus-szülő partnerség az óvodáskori digitális diéta létrehozásában

Barabási Tünde, Stark Gabriella
Babes-Bolyai Tudományegyetem

A kombinatív gondolkodás online mérése 2. évfolyamos tanulók körében

Pásztor Attila
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Molnár Gyöngyvér
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Csapó Benő
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÁS ÓVODÁSKORI JELLEMZŐINEK MÉRÉSE TÖRTÉNETEK ÉS RAJZOK SEGÍTSÉGÉVEL

Szítás Teodóra

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: szociálisprobléma-megoldás; óvodások; mérőeszközök

A szociálisprobléma-megoldás a személyközi problémák megoldására irányuló kognitív, érzelmi és viselkedéses folyamat, amelyben Chang és munkatársai (2002) elkülönítik az énhatékonyságon alapuló orientációs (pozitív, negatív – középpontban az énhatékonyság) részfolyamatot és a megoldói (racionális: tényekre koncentráló; impulzív: feszült, gyors; elkerülő: abbahagyó vagy el sem kezdő) részfolyamatot. Más életkori szakaszokhoz képest az óvodások szociálisprobléma-megoldásáról kevés információ áll rendelkezésünkre leginkább az életkori nyelvi-kognitív sajátosságok miatt, ugyanakkor fontos, hogy ezen életkori szakasz jellemzőit is alaposan ismerjük, hiszen az eddigi kutatások alapján az ebben az életkorban megszilárduló viszonyulások és cselekvésben is megnyilvánuló megoldói stílusok hosszú távon meghatározzák a probléma-megoldást. A korábbi kutatások során főként erre az életkorra optimalizált kérdőíveket alkalmaztak, s jellemzőjük a trianguláció (a gyermekén kívül a szülő és a pedagógus is értékeli a gyermeket). Napjainkban egyre több kutató hívja fel a figyelmet arra, hogy a gyermekek mérése során történetek és vizuális elemek alkalmazása szükséges a problémamegoldás jobb megismerése érdekében, kivédve a korábbi kutatási nehézségeket, és segítve ezzel a hatékonyabb fejlesztőprogramok kidolgozását. Mindezek alapján az előadás első részében ismertetjük az óvodások (4–7 évesek) közvetlen mérésére, valamint a pedagógusi és a szülői értékelésre alkalmas eszközök jellemzőit, valamint alkalmazásuk előnyeit és hátrányait a hazai és a nemzetközi kutatások adatai alapján. Az előadás második részében bemutatjuk egy verbális és vizuális elemeket egyaránt tartalmazó, fejlesztés alatt álló mérőeszköz módszertani alapjait. A mérőeszköz lefedi a Chang és munkatársai (2004) által kidolgozott modellt, a szociálisprobléma-megoldás részfolyamatait lefedve tartalmaz rövid történeteket, amelyek egy-egy problémás helyzetet írnak le állatszereplőkkel, valamint mindegyik történethez kapcsolódik egy szintén állatszereplős rajz. A gyermekek a történetek és képek segítségével fejezik ki problémamegoldási viszonyulásukat, megoldási módjait és stílusukat. A tervezett (longitudinális) kutatás eredményei segítik majd egy fejlesztőprogram kidolgozását, amely hasznos lehet az óvodapedagógusoknak, segítségével hatékonyabban fel tudják mérni és fejleszteni a gyermekek szociálisprobléma-megoldását nem kizárólag verbális, hanem vizuális módszerek, eszközök segítségével is.

A KOMPLEX ALAPPROGRAM MEGVALÓSULÁSA KISISKOLÁKBAN

Németh Zoltánné

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: kisiskola; köznevelési fejlesztés; programadaptálás

Az előadás témája a Komplex Alapprogram (EFOP 3.1.2.) bevezetését követően a kisiskolák sajátos helyzetének vizsgálata, a program implementációjának feltárása. A témát aktuálissá teszi a kisiskolák relatíve magas aránya és az, hogy a köznevelési fejlesztések eltérő intézményi környezetben valósulnak meg, és ez érdemben befolyásolja hatásukat. A kisiskolák az átlagostól lényegesen eltérő kapacitásokkal és erőforrásokkal kapcsolódhatnak be a fejlesztésekbe. Az ezredforduló után a kisiskola több vonatkozásban (pl. eredményesség, társadalmi egyenlőtlenségek, a helyben maradással felmerülő hátrányok, közkiadások hatékonysága) a figyelem fókuszába került (Forray, 2018; Imre, 2013; Országjelentés, 2020; Reisz, 2013). Az uniós és a hazai oktatással kapcsolatos célkitűzések között helyet kapott a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése. Az általunk vizsgált köznevelési fejlesztési program lehetővé tette a program eltérő intézményi adaptációt. A kisiskolák esetében azt vizsgáljuk meg, hogy az átlagostól lényegesen eltérő (alacsony pedagógus- és tanulólétszám, illetve az összevont oktatásszervezés) működési feltételeiktől befolyásoltan, miként értelmezték és alkalmazták a program egyes elemeit. A vizsgálati minta kialakításakor figyelembe vettük az iskolák 1–8. évfolyamain tanulók összlétszámát és a programba lépés idejét. Elemzésünkben a 100 tanulónál alacsonyabb létszámú általános iskolákat tekintettük kisiskolának, és csak olyan intézményt vontunk a mintába, amely legalább két éves programmegvalósítási tapasztalattal rendelkezett. A programban érintett kisiskolákból 20 került a mintába. A kutatás adatait a projekt keretében a monitorozás során gyűjtött kvantitatív adatok és célzott adatfelvétel biztosította. Az intézményvezetőkkel, pedagógusokkal és szakmai támogatókkal félig strukturált interjúk készültek. A kutatás eredményei azt jelzik, hogy a Komplex Alapprogramban felkínált pedagógiai módszerek eltérő módon befolyásolták az intézményeket annak megfelelően, hogy a meglévő pedagógiai kultúrájuk milyen összetettségű volt. Azokban az intézményekben, ahol a pedagógiai módszertani kultúra fejlettebb volt, azaz már korábban is alkalmazták a páros és csoportmunkát, a kooperatív technikákat, illetve a projektmódszert, nyitottabbak voltak az új módszerek kipróbálására, alkalmazására. Ahol a pedagógiai kultúra kevésbé differenciált, ott több külső támogatással és lassabb ütemben került bevezetésre az új program. A pedagógiai kultúrától függetlenül minden intézményben kihívás volt a programelemek adaptálása a kis létszámú és az összevont osztályokhoz. Összegzésként elmondható, hogy a kisiskolában a tanulók motiváltabbá váltak, és a peremhelyzetű tanulók bevonása sikeresen változott, mint azt az intézményvezetők és a pedagógusok véleményei is igazolják.

SCAFFOLDING A KORAGYERMEKKORI MATEMATIKAI NEVELÉSBEN: EGY FOGALOM EREDETE, JELENTÉSTARTALMA ÉS EREJE

Biró Fanni

Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: scaffolding; metakogníció; tanulástámogatás

Az előadás a nemzetközi szakirodalomban scaffoldingnak nevezett kifejezés tartalmi elemeit és hazai oktatási relevanciáját elemzi a koragyermekkorai matematikai nevelés területére összpontosítva. A hazai szakirodalmi előzmények a scaffolding kifejezés fordításaként jellemzően a támogatás, támogatótanítás kifejezéseket használják (pl. Forrás-Biró, 2019; Krekó, 2012; Tókos et al., 2020; Veres, 2016), amelyek sokkal tágabb jelentést hordoznak, a szóhasználat pedig nem mindig következetes. A fogalom bő négy évtizedes fejlődése alatt több tanulmány foglalkozott az elmélet bővülésével, hangsúlyozva azon összetevőket, amelyek a metafora magjának megőrzéséhez elengedhetetlenek (pl. Pea, 2004; Puntambekar & Hubscher, 2010; Shvarts & Bakker, 2019). A metafora első, tanulástámogatási értelemben vett használata Wood, Bruner & Ross (1976) munkájában jelenik meg, amelyben építettek Vigotszkij legközelebbi fejlődési zóna elméletére és Bernstein motoros fejlődéssel kapcsolatos elképzeléseire (Shvarts & Bakker, 2019). Wood és munkatársai (1976) a támogatásnak hat funkcióját azonosították (scaffolding functions). Értelmezésükben a támogatás folyamata lehetővé teszi a gyermek számára egy olyan probléma megoldását, amelyre a felnőtt támogatása nélkül nem lenne képes. Ebben az eredeti gondolatban a támogatás folyamata felnőtt és gyermek között végbemenő ideiglenes, adaptív támogatás, amely addig áll fenn, amíg végül a következő fejlettségi szinten önállósul a problémamegoldás. A scaffolding elméletében tehát nem elhagyható a támogatás elhalványulása (fading) (Van de Pol et al., 2010). Holton és Clarke (2006) munkájában a támogatás végrehajtója nemcsak a szakértő felnőtt lehet: reciprok támogatás során egy kortárs, az öntámogatás (self-scaffolding) során pedig maga a diák is. Tanulmányukban az öntámogatás és a metakogníció kapcsolatát hangsúlyozzák. A metakognitív scaffolding pozitív hatása több matematikadidaktikai irányú empirikus kutatásnak is fókuszába került (Dagoc & Tan, 2018; Luckin & Hammerton, 2002; Molenaar et al., 2014; Prabawanto, 2019). A téma jelentőségét mutatja az is, hogy 2015-ben a ZDM Mathematics Education folyóirat különszámot szentelt a támogatásnak és párbeszédese tanításnak. A bevezetőtanulmányban Bakker, Smit és Wegerif (2015) a 2010–2015 közötti időszak 21 vonatkozó kutatását elemzik, a különszám pedig további 14 scaffoldingra épülő tanulmányt mutat be. A támogatásra fókuszáló empirikus kutatások olyan, a gyakorlat szempontjából izgalmas témákat érintenek, mint a szöveges feladatok megoldásakor fellépő típushibák kiküszöbölése scaffolding segítségével (Ulu, 2017), a matematikaórai támogató tanári kommunikáció hatása a diákok önszabályozó tanulására (Meyer & Turner, 2002), vagy a scaffolding szerepe a pedagógusképzésben (Ferguson, 2012; Goos, 1999; Wright, 2018). Elméleti áttekintésünk alapján empirikus vizsgálatokat tervezünk, amelyek várható eredményei nyomán a scaffolding fogalma hatékonyan használható a pedagógusképzésben és a pedagógiai gyakorlatban.

AZ ÓVODAPEDAGÓGUS-SZÜLŐ PARTNERSÉG AZ ÓVODÁSKORI DIGITÁLIS DIÉTA LÉTREHOZÁSÁBAN

Barabási Tünde, Stark Gabriella

Babes-Bolyai Tudományegyetem

Kulcsszavak: online oktatás; digitális diéta; szülő-óvodapedagógus partnersége

Előadásunkban az online tanulási környezet óvodai nevelésre gyakorolt hatását vizsgáljuk óvodapedagógusok és szülők szemszögéből. Abból az alapvetésből indulunk ki, hogy az óvodás korosztály digitális eszközfogyasztásának tudatosságát a szülők és óvodapedagógusok hivatottak biztosítani. A 2020 márciusát követő periódus az óvodások digitális eszközhasználatra vonatkozó szemléletének és gyakorlatának (Fáyné Dombi et al., 2016; Hódi et al., 2019; Nagy, 2020) újragondolására készített. A tudatos szülőt és óvodapedagógust számtalan dilemma elé állította ez az időszak: mennyi időt töltsön a gyermek a digitális eszköz előtt; mivel töltjük fel a képernyőhasználatot tartalmilag; miként tudjuk a korosztály pszichofiziológiai jellemzőivel összhangban megvalósítani a tevékenységi kínálatot óvodapedagógusokként; milyen mértékig igényelhetjük a szülők aktív bevonódását ebbe a folyamatba stb. Értelmezési keretünket a digitális jóllét (Diefenbach, 2018) és digitális diéta szemlélete képezi (Horváth, 2018; Kennedy & Hupert, 2021), amelynek összeállításában és kivitelezésében úgy látjuk, hogy az óvodapedagógusok és szülők partnerkapcsolati szerepe értékelődik fel. Előadásunk fő vonulatát az óvodai nevelési szakemberek nézőpontjának és digitális oktatási gyakorlatának vizsgálata képezi. Ugyanakkor körvonalazzuk a szülők szerepének felértékelődését az óvodai nevelési partnerségben. Azt feltételezzük, hogy a világhátrány időszaka a gyakorló pedagógusokat az óvodai nevelési-oktatási gyakorlat online térbe való adaptálására készítette, és ennek kihívásaival szembesítette; továbbá hogy a szülők igényei keresletként támpontot jelentenek az óvodapedagógus digitálisdiéta-kidolgozási törekvéseinek folyamatában. Mindezt leíró, összefüggés-feltáró vizsgálat keretében valósítjuk meg, amely ankét módszerre épül. Vizsgálati mintánkat romániai magyar óvodapedagógusok és az óvodások szülei képviselik. Hozzáférési mintavételi eljárást alkalmazunk, és mindösszesen 400 óvodapedagógusi és megközelítőleg 400 szülői kérdőív lekérdezését tervezzük. A kérdőíves adatbázisunkba romániai magyar óvodapedagógusok válaszai kerülnek. A vizsgálat eszközét saját készítésű kérdőív képezi. A kérdőíves adatelemzés SPSS statisztikai program segítségével történik (gyakoriság, átlag, khinégyszet, varianciaanalízis, korreláció, faktorelemzés). Eredményeink nyomán várhatóan kirajzolódik az az óvodapedagógusi tevékenységkínálat, amit az online oktatás ideje alatt érvényesítettek, ugyanakkor az a szülői igény is mint kereslet, amely a megvalósítás sikerességét befolyásolja. Az eredmények összegzése a romániai magyar óvodai nevelés a világhátrány idején megvalósuló helyzetképét rajzolja meg, illetve kijelöli azokat az értékelemeket is, amelyek a jelenléti nevelésben is előnyösek lehetnek (szorosabb együttműködés család és óvoda között, digitális pedagógiai megoldások óvodai adaptációi).

A kutatást az MTA – Domus támogatta.

A KOMBINATÍV GONDOLKODÁS ONLINE MÉRÉSE 2. ÉVFOLYAMOS TANULÓK KÖRÉBEN

Pásztor Attila *, Molnár Gyöngyvér **, Csapó Benő ***

* MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

*** MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Kulcsszavak: kombinatív képesség; technológiaalapú mérés; kisiskoláskor

A kombinatív gondolkodás központi szerepet játszik Piaget értelmifejlődés-elméletében, felfedezhető a problémamegoldó képesség mechanizmusában (Wu & Molnár, 2018), a természettudományos megismerés képességeiben, valamint a divergens gondolkodásban (Csapó, 2001). Bár a képesség mérésére rendelkezésre állnak papíralapú mérőeszközök (Csapó, 1988; Hajdúné Holló, 2004), a manipulációt igénylő tesztek szemtől szembeni felvétele, a feladatokban adott felsorolások számítógépen való rögzítése, illetve a válaszok kiértékelése idő- és költségigényes folyamat. A technológiaalapú tesztelés eszköztárát felhasználva idősebb korosztályok számára már korábban elérhetővé váltak online feladatsorok (Csapó et al., 2020), azonban kisiskoláskorban a kombinatív képesség technológiaalapú mérésére e vizsgálat keretében kerül sor először. A kutatás célja egy megfelelő megbízhatósággal rendelkező, kisiskolás tanulók kombinatív gondolkodását mérő online teszt fejlesztése és működésének vizsgálata. A Szegedi Iskolai Longitudinális Program keretében 753 második osztályos tanuló vett részt (életkori átlag=8,7 év; szórás=0,4 év; lányok aránya 51,1%) a mérésben. A mérőeszköz kialakításához a korábbi papíralapú feladatokat vettük alapul (Csapó, 1988, 2001). A kilenc feladatot tartalmazó tesztben kizárólag manipulatív feladatok szerepeltek, a tanulóknak a konstrukciókat a képernyőn megjelenő képek mozgatásával (drag-and-drop) kellett megadniuk. Az olvasási nehézségekből eredő hatások minimalizálása érdekében a feladatok instrukcióit a tanulók meghallgathatták. Az automatikus értékelés egy olyan formula alkalmazásával történt, ami az adott feladatban lehetséges összes helyes konstrukció függvényében figyelembe veszi a helyes és a helytelen konstrukciók számát is. Az adatfelvétel az eDia rendszer alkalmazásával, az iskolák számítógéptermeiben zajlott 2021 májusában. A teszt megbízhatósága megfelelőnek bizonyult, Cronbach-alfa=0,84. A feladatok elkülönítésmutatói szintén megfelelőek, 0,35–0,64 közötti értékeket vettek fel. A diákok átlagos teljesítménye 50,0%, a teszt nehézsége illeszkedik a vizsgált korosztály képességszintjéhez. A szórás 22,2%-os értéke arra utal, hogy a teszt megfelelő differenciáló erővel rendelkezik a tanulók közötti képességkülönbségek megmutatására. A tesztet a tanulók átlagosan 20 perc alatt oldották meg (szórás=6,9 perc). Eredményeink arra utalnak, hogy az online teszt pszichometriai jellemzői megfelelőek, a teszttel megbízható becslést adhatunk a kisiskolás diákok kombinatív gondolkodásának jellemzésére. A technológiaalapú tesztelés előnyei által a teszt könnyen alkalmazható a mindennapi iskolai gyakorlatban, ami nagymértékben segíti a gyakori diagnózis elvégzését, a fejlesztések hatásainak elemzését. További kutatások ígéretes területe a feladatok működésének vizsgálata fiatalabb korosztályokban, illetve az adatfelvétel során keletkezett logfile-ok elemzése, amelyek révén vizsgálhatóvá válhatnak a tanulók gondolkodásának minőségi jellemzői.

A kutatás az OTKA K135727 kutatási projekt támogatásával valósult meg.

T18 – MOTIVATION

Chair: *Krisztián Józsa*
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Thematic Session

The Role of Executive Functions Difficulties and Mastery Motivation in Academic Achievement among Kenyan First Graders

Stephen Amukune
University of Szeged Doctoral School of Education

Interactions of Reasoning Abilities and Science Motivation with Parent Involvement Variables in Predicting the STEM Achievement

De Van Vo
University of Szeged Doctoral School of Education

International Students' Motivation to Study Abroad – „Why Are You Studying at Hungarian University?”

Daria Borodina
Eötvös Loránd University Doctoral School of Education

Half-hidden Selectivity in Finnish Lower Secondary Schools: Impact on Learning Outcomes, Motivation, and Educational Choice

Ninja Hienonen, Satu Koivuhovi, Sirkku Kupiainen
University of Helsinki

THE ROLE OF EXECUTIVE FUNCTIONS DIFFICULTIES AND MASTERY MOTIVATION IN ACADEMIC ACHIEVEMENT AMONG KENYAN FIRST GRADERS

Stephen Amukune

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Academic Achievement; Executive Functions difficulties; Mastery Motivation

Recently, studies have focused on the significance of character trait or non-academic skills such as motivation, executive functions, self-regulation, perseverance, and mindset in predicting test scores, educational attainment, and grades as a strategy to enhance school achievement and life success (Duckworth & Gross, 2014; Finch & Obradović, 2017; Ramakrishna & Masten, 2020, Ribner, 2020). Given the diversity of learning environments that children experience, these character traits play significantly different contributions in learners' Approaches to Learning (Hyson, 2008; Li et al., 2019; McDermott et al., 2012). This study examines the possible role of Mastery motivation and Executive Function difficulties on academic achievement. Grade one children ($n=535$) aged 6-11 years were selected using stratified random sampling for the study. Teachers rated children for mastery motivation using the school dimension of the mastery questionnaire (DMQ: Morgan et al., 2020) and the Childhood Executive Functioning Inventory (CHEXI: Thorell & Nyberg, 2008) for Executive Functions difficulties. Math, English and Kiswahili were measured directly using standardized tests. Results showed that high MM was associated with high scores in Math ($r=0.238$, $p<0.001$), English ($r=0.347$, $p<0.01$), and Kiswahili ($r=0.320$, $p<0.001$) and low EF difficulties. Additionally, MM individually predicted Math ($\beta=0.13$, $p<0.001$), English ($\beta=0.22$, $p<0.001$) and Kiswahili ($\beta=0.22$, $p<0.001$) after controlling for age, sex, and the type of school the child attended. Further analysis revealed that MM had a moderating effect ($\beta=-0.0052$, $p=0.048$), such that it reduced the adverse effect of working memory difficulties on academic achievement. MM plays a pivotal role in buffering EF difficulties and enhancing the academic achievement of children in grade one, even after accounting for age, sex, and the type of school the children attended. We strongly recommend intervention strategies for children at risk of low academic achievement due to poor Mastery Motivation and Executive Function skills.

The research was funded by the National Research, Development and Innovation Office, Hungary, under Grant NKFIK124839.

INTERACTIONS OF REASONING ABILITIES AND SCIENCE MOTIVATION WITH PARENT INVOLVEMENT VARIABLES IN PREDICTING THE STEM ACHIEVEMENT

De Van Vo

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Inductive reasoning; Scientific reasoning; Motivation

The success of children in learning derives from a striving process within several interactive factors, including personal characteristics (demographic and personality), student motivation, family, and school care. This cross-sectional study aims to explore the aggregated effects of inductive reasoning, scientific reasoning, science motivation, and parental involvement in predicting students' achievements in science, technology, engineering, and mathematics (STEM). The investigation was drawn from 726 students (boys: 47.9%, girls: 52.1%) of the 6th, 8th, 10th, and 11th grades from 19 classes in six public schools in the southern province of An Giang (Vietnam). A path analysis with structural equation modelling was yielded in the R program to investigate the relevant predictors explaining students' STEM achievement. As reported in the literature, the exploratory variables were included such as inductive reasoning, scientific reasoning, science motivation, mother's education level, father's education level, and parental involvement in schooling in predicting the STEM achievement. The six-predictor model, presenting significant relations between factors was proved to be the best one in the investigation. The results confirmed that it is a well-fit model to the empirical data, with $\chi^2(12)=24.12$, $p=.02$, CFI=.979, TLI=.964, SRMR=.047, RMSEA=.050. However, among the six proposed predictors, only four ones (inductive reasoning, scientific reasoning, science motivation, and father's education level) had a direct effect, explaining around 25.5% of variance of the STEM achievement. Surprisingly, mother's education level did not contribute directly to describing significantly on the STEM achievement, but this variable correlated with the father's education level has a direct effect on parental involvement in the schooling variable. In contrast, father's education was the best factor directly predicting the STEM achievement, followed by science motivation, and scientific reasoning. Inductive reasoning showed that it is not only a main factor directly predicting the STEM achievement but it also affected indirectly on the STEM achievement through a mediator of scientific reasoning. Educational implications also discussed to enhance STEM performance of students in school contexts.

INTERNATIONAL STUDENTS' MOTIVATION TO STUDY ABROAD – “WHY ARE YOU STUDYING AT A HUNGARIAN UNIVERSITY?”

Daria Borodina

Eötvös Loránd University Doctoral School of Education

Keywords: Self-determination theory, Motivation, International students

The Bologna Process facilitates student and staff mobility among 48 countries to bring more coherence to Higher Education systems across Europe, to make it more inclusive, accessible, and competitive. A lot of higher education institutions develop study abroad programs to attract more international students. That is why it has been significantly important to get to know about international students' motivation to study abroad. This study examines international students' motivation using the two-factor model of intrinsic and extrinsic motivation proposed by the self-determination theory (SDT) of human motivation. The questionnaire “Why are you studying at a Hungarian university?” was administered to 100 international students from different countries, 46 men and 54 women, aged 19 to 37 to explore their motivation to attend a Hungarian university. The results of the study showed that respondents endorsed more items on intrinsic motivation. There was a significant difference in motivation among bachelor, master, and doctorate students. Master students demonstrated a higher level of Stimulation, External, and Identified regulation compared to bachelor and doctorate students. The dominant type of intrinsic motivation was getting knowledge through studying at a Hungarian university, then accomplishment and stimulation. Students characterize studying at a Hungarian university as an integral part of how they define themselves. In addition, they saw some sources of activity that were external to them but described their studying such as costs of education, opportunities for a more prestigious job in the future and, other tangible benefits. International students experienced high-quality motivation – intrinsic motivation during studying at a Hungarian university, perceived themselves to be acting with a sense of autonomy, competence, and relatedness. They did not demonstrate low-quality motivation which related to the frustration of three basic psychological needs during studying. Existing literature on international education mostly has focused on the skills and benefits students gain, but there has been limited research on international students' motivation. At the same time, knowledge about international students' motivation can be used in the program support and development which fits more to the motivational characteristics of international students.

The research was funded by the Eötvös Loránd University

HALF-HIDDEN SELECTIVITY IN FINNISH LOWER SECONDARY SCHOOLS: IMPACT ON LEARNING OUTCOMES, MOTIVATION, AND EDUCATIONAL CHOICE

Ninja Hienonen, Satu Koivuhovi, Sirkku Kupiainen

University of Helsinki

Keywords: Class composition; Learning outcomes; Motivation

Students' allocation to classes is a key issue regarding equality in education (e.g., Taylor et al., 2020). While small between-school differences in the OECD PISA have been seen to indicate the equality of the Finnish education system, Hansen et al. found in their analyses of the TIMSS 2011 data in 2014 that Finland differs from the other Nordic countries with its high between-class differences. Selective classes based on earlier achievement, special interest, or an aptitude test as a Finnish form of school choice had been known already earlier (e.g., Seppänen, 2003) but not widely known or discussed. Since the mid-2010s, however, both assessment and register data based studies have corroborated Hansen et al.'s findings (e.g., Berisha & Seppänen, 2016). With data drawn from a longitudinal study of City of Helsinki comprehensive school students followed from grade 1 to grade 9, we aim to explore the impact of class formation on lower secondary school students (grades 7–9) cognitive competence, motivation, and school achievement. Of the 4074 students (full age cohort) 2138 studied in regular classes, 1300 in selective classes, 166 in small classes for students with special educational needs (see Thuneberg et al., 2013) while for 470 students the formation principle of the class was not known. As the data has been collected in waves with increasing sample size, only the register data of students' final report card covers the whole cohort. Cognitive competence was measured with tasks from the Finnish Learning to Learn scales (mathematical thinking, reasoning, and reading comprehension) and the attitudinal scales used in the study comprise agency beliefs (e.g., Chapman et al., 1990), academic self-concept (e.g., Marsh, 1990), and goal orientation (e.g., Elliot & Dweck, 1988). The share of students studying in classes with selective intake was 30%, double that of an earlier national study (Kupiainen & Hotulainen, 2019). Roughly half of the students studied in a class with an academic emphasis (foreign language or STEM) and the others with an emphasis on non-academic subjects (Physical Education, Music, Arts). The first group outperformed the latter in all cognitive measurements and in school attainment and their positive motivational attitudes were stronger. The difference between the groups was greatest at grade 7 and 9 GPA ($\eta^2=.372/.382$) and grade 9 cognitive competence ($\eta^2=.379$) but visible already in teachers' evaluations of the students' academic skills at grade 1 ($\eta^2=.187$). Selective class students chose the academic track for upper secondary studies more often than students of regular and small classes (87 % vs. 70 % and 20 %). In our presentation, we will put forward the question whether the selective classes should be understood as an extension of equity for the above-average students or as a threat to the equality of the Finnish comprehensive school.

The research was funded by the University of Helsinki

T19 – LEARNING AND INDIVIDUAL DIFFERENCES

Chair: *Henriett Pintér*
Semmelweis Egyetem

Thematic Session

Beliefs about Usefulness of ICT in Mathematics Learning

Achmad Hidayatullah
University of Szeged

Csaba Csíkos
University of Szeged Department of Educational Evaluation and Planning

Language Aptitude and English Language Mastery Motivation of Indonesian Eighth and Ninth Graders

Helta Anggia
University of Szeged Doctoral School of Education

Anita Habók
University of Szeged Doctoral School of Education

A Psychometric Evaluation of A STEM Social-Emotional Skills Questionnaire in Indonesia

Amalina Ijtihadi Kamilia
University of Szeged Doctoral School of Education

Tibor Vidákovich
University of Szeged, Faculty of Humanities and Social Sciences, Institute of Education

Enhancing Learning Engagement of Older Adults through Third Age University Programs

Emese Schiller, Franciska Hornyák-Kövi
Eötvös Loránd University

Finnish Basic Education in 2040 – Three Windows to the Future of Learning

Päivi Niliivaara
Tampere University Faculty of Education and Culture

BELIEFS ABOUT THE USEFULNESS OF ICT IN LEARNING MATHEMATICS

Achmad Hidayatullah *, Csaba Csikos **

** University of Szeged*

*** University of Szeged Department of Educational Evaluation and Planning*

Keywords: Beliefs about ICT; Learning Mathematics

Integration of ICT to support learning mathematics has become essential in the 21st century. The role of ICT in mobile learning is extensively studied several decades later. Almost all the studies about the functioning of ICT indicate that it significantly influences students' performance in learning mathematics. The success of integrated ICT in the class depends on the individual beliefs of students, teachers, parents, and school leaders. If parents perceive technology as essential to support their children's development, they will permit their children to use it in the learning process. Students' beliefs about the functioning technology influence their attitude to use ICT in math. However, the empirical studies in students' beliefs about the role and functioning of ICT such as mobile learning, digital technology, or another term link are needed to be clarified. There are only a few empirical research that observes the individuals' beliefs about ICT in mathematics. The lack of studies concerning beliefs about ICT in math is due to the problem with the theoretical framework. It means there is no clear theoretical framework about individual beliefs in ICT in learning mathematics. Several researchers use the term self-efficacy beliefs in ICT to describe how uniquely they believe in operating learning technology. Other researchers use the term values of beliefs to show the individual considering the role and function of technology. This study provides a theoretical framework for the concept of beliefs about ICT in learning mathematics. Self-efficacy and the value of beliefs cannot be separated, but it is more complicated. We used the literature review method to analyse the concept beliefs about ICT in learning mathematics. We compared several concepts of beliefs about ICT and mathematics. According to our findings, the concept beliefs about ICT in learning mathematics were closer to the theory acceptance model (TAM), which Davies developed in 1989. TAM consist of two dimensions: perceive ease, and perceive usefulness. As a result, beliefs about ICT in mathematics can be categorized into self-efficacy and beliefs about the effectiveness of ICT in learning mathematics. This concept has similarities with the TAM model. The difference is the ICT in this context to support learning mathematics which the youngest people are familiar with, such as social media, math application, learning management system, etc. As a result, the concept of beliefs about ICT is not an isolated concept but requires an integration with other beliefs structures in mathematics. We argue, that beliefs about ICT can be combined with a mathematics-related beliefs questionnaire (MRBQ).

LANGUAGE APTITUDE AND ENGLISH LANGUAGE MASTERY MOTIVATION OF INDONESIAN EIGHTH AND NINTH GRADERS

Helta Anggia *, Anita Habók **

** University of Szeged Doctoral School of Education*

*** University of Szeged Faculty of Humanities and Social Sciences, Institute of Education*

Keywords: Mastery motivation; Language aptitude; Individual differences

In Indonesia, rarely do English language teachers consider language aptitude when implementing their teaching methodology in the classroom. They use individual intelligence solely as a predictor of their student's success in learning the English language. While English language teachers occasionally consider student motivation, there is no clear evidence of how they integrate this consideration into their teaching methods. Even though language aptitude and mastery motivation are distinct constructs, both are believed to correlate due to their domain-specific nature in student second language learning (Rizvanović, 2018). What distinguishes them is that, while language aptitude assesses students' cognitive ability to learn a language, English language mastery motivation assesses students' motivation to master the English language. Additional research should examine the relationship between language aptitude and other individual differences in students' learning, such as motivation, general intelligence, perception, and many others. The purpose of this study was to determine the relationship between students' language aptitude and another variable of individual differences, mastery motivation, concerning their academic and social backgrounds, including grade, school type, and gender. The study gathered data from 317 seventh, eighth, and ninth graders who attended various types of schools - public, private, and special needs. Students with a background in music education were considered and studied as well. The LLAMA test by Meara (2005) and the English Language Mastery Motivation Questionnaire by Józsa et al. (2017) were used to collect data. The study's findings indicated that both instruments were valid, and there were differences in students' language aptitude and motivation for mastery across grades, school types, and genders. Additionally, the study discovered a positive correlation between their language aptitude scores and their mastery motivation scores. The study is significant in English language teaching because it expands the language aptitude and mastery motivation research data based on the educational contexts in Indonesia.

A PSYCHOMETRIC EVALUATION OF A STEM SOCIAL-EMOTIONAL SKILLS QUESTIONNAIRE IN INDONESIA

Amalina Ijtihadi Kamilia *, Tibor Vidákovich **

** University of Szeged Doctoral School of Education*

*** University of Szeged Faculty of Humanities and Social Sciences, Institute of Education*

Keywords: Psychometric Evaluation; Social-Emotional Skills; STEM Education

Social-emotional skills are substantial because of the needs of the 21st century, the support of future skills and success, and their influence on academic achievement, specifically in sciences, technology, engineering, and mathematics (STEM) (Coryn et al., 2009; Elliot et al., 2018). However, only a few studies measured students' social-emotional skills in a STEM problem-solving context. This study discusses a possible adapted questionnaire and some essential psychometric aspects regarding the cross-cultural adaptation of the questionnaire. Social-emotional learning (SEL) is developed from the emotional intelligence (EI) theory (Coryn et al., 2009). The well-known framework of SEL is the Collaborative for Academic Social & Emotional Learning (CASEL). It proposed self-awareness, self-management, social awareness, relationship skills, and responsible decision-making competencies. Assessments in this area are various (Elliot et al., 2018). There are eight questionnaires in EI and SEL skills based on reviewing the literature (Austin et al., 2004; Coelho et al., 2015; Coryn et al., 2009; Muris, 2001; Obilor & Uchendu, 2020; Schutte et al., 1998; Ülvey & Ozkul, 2018; Zhou & Ee, 2012). The "Emotional Intelligence of Mathematics Achievement of Students" questionnaire was chosen to be adapted because it relates to CASEL competencies and is more compatible with the content in STEM education (Obilor & Uchendu, 2020). It has 20 items ($\alpha=.85$) in the 5 subscales: self-awareness, self-regulation, motivation, empathy, and social skills. A back-translation by language experts and an adapting STEM context were emphasized in the first steps, followed by an empirical test. The adapted questionnaire is a 24-item one in its original subscales. It was conducted among 8th grader (12-14 years old) junior secondary students in Surabaya, Indonesia ($n=96$). The questionnaire was administered by utilizing an online platform during the mathematics class. A Cronbach Alpha analysis was applied for measuring internal reliability using the SPSS software. Furthermore, a Confirmatory Factor Analysis (CFA) was utilized for assessing construct validity by using the JASP software. The results showed that the questionnaire is reliable ($\alpha=.968$). The Cronbach Alpha results for self-awareness, self-regulation, motivation, empathy, and social skills were .862; .923; .927; .870; and .896 respectively. The CFA reached model fit ($CFI=.905$, $SRMR=.055$) although the RMSEA was .090 (indicated more than the expected index, that is $<.080$) and $\chi^2<.001$. The loading factors of items varied from .553 to .856. The lowest loading factor referred to the item in the self-awareness subscale "I understand my emotions, and it does not rule my performance in STEM problem-solving". The results of this study will be beneficial for the assessment area in affective factor-related social-emotional influencing of STEM problem-solving. For a further study, it is needed to enlarge the sample size and find the best model fit.

ENHANCING LEARNING ENGAGEMENT OF OLDER ADULTS THROUGH THIRD AGE UNIVERSITY PROGRAMS

Emese Schiller, Franciska Hornyák-Kövi

Eötvös Loránd University

Keywords: Old-age learning; Learning engagement

Educational gerontology that focuses on teaching an older population in particular, has become an important field of adult instruction. The overarching aim of geragogy is to promote later-life learning by helping older adults to handle age-related mental- and health problems (Crees & Hallam, 2015). Lately, several non-profit gerontological organizations have emerged within the institutional activities of greater universities at an international level as well as within the Hungarian context with the aim of supporting active aging of the elderly (Bajusz & Jászberényi, 2013). Concerning Eötvös Loránd University, the Faculty of Education and Psychology has founded the University of Third Age with the purpose of facilitating life-long learning within the framework of various education programs offered particularly to elderly participants. Apart from creating opportunities for the elderly to become engaged in active learning, our faculty considers it important to provide educational practice for doctoral students (Authors, 2020). Thus, two-way learning is realized on the part of both older participants and novice teachers. In the fall semester of 2019/20, there were two seminars announced on different topics. In addition to presenting the religious complexity of the World and the similarities and differences related to it, elderly learners had the opportunity to deepen their knowledge about the methodology of effective learning management. The seminar titled ‘Learn consciously! Everything you need to know about effective learning!’ aimed at developing the general learning skills of elderly participants. One of the objectives of the course was to provide older adults with a thorough understanding of the cognitive and affective factors of effective learning (e.g., Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2010). Apart from that, we also laid a great emphasis on the discussion of topics in relation to cognitive aging (e.g., Grein, 2013). The title of the other seminar was ‘Cultural Diversity: Similarities and Differences’. The primary purpose of the sessions was to help senior participants gain in-depth knowledge about other cultures that are, at first glance, different from the ones participating learners had experienced. Over the course of the semester, older learners could get to know variegated cultures and, in many cases, the religions that form the bases of those cultures (cf. Author, 2020). In our presentation, we aim to give an overview of the content-design and the applied methodology of both seminars by laying special focus on discussing our preliminary experiences of older adult learning enhancement and facilitation.

FINNISH BASIC EDUCATION IN 2040 - THREE WINDOWS TO THE FUTURE OF LEARNING

Päivi Nilivaara

Tampere University, Faculty of Education and Culture

Keywords: Future of education; Futures research; Cognitive development

The rapid change of the World challenges education in many ways, globally and locally. At the latest, the Pandemic showed us how flexible and resilient the educational systems should be to achieve their goals. The megatrends like the climate crisis, digitalisation, and globalisation will inevitably change the societal context of school. The goals and ways of teaching and learning must also react to future needs. Finland, with its widely known well-functioning school system, is not an exception. The study aims to forecast the future of Finnish Basic education in the year 2040. The research questions are: What will be learned in the Finnish Basic education in 2040? What are the teaching and learning methods? How Basic education supports the cognitive development of students? The research was conducted using the Delphi method. It is a structured communication technique and a systematic, interactive futures research method that relies on experts' panel. In this real-time Delphi study, 30 experts from various areas related to the research topic, like researchers and administrators, policymakers and school personnel, were brought into interaction with the theme and with each other. They editorialised 12 statements about Basic education in 2040 using a two-dimensional scale: probability and desirability. Also, verbal arguments were posed. The data was analysed using a futures table, and based on the analysis; three alternative future scenarios were created. The scenarios vary in terms of values, syllabus, teaching and assessment methods, learning environments, and social organisation of schools. To answer the fourth research question, the scenarios were analysed through the lens of Demetriou's and his colleagues' (2011) theory of instruction that introduces a model for an ideal education. The ideal model considers the age and level of development of the learner, the learner's previous experience of school learning, the contents of the subjects, and the methods and support for learning. The scenario analysis results show that each of the future scenarios has elements that may influence students' cognitive development both positively and negatively. In education, like in every other field of the society, the anticipation of the future becomes more and more important. Models on tomorrow's education are mostly based on the work of political and economic organisations and ICT companies and their agendas and values. To build effective education systems for the future strong emphasis should be on integrating educational research results. That is why it is essential to do future researches also from the perspective of education and educational psychology.

P3 – POSZTERSZEKCIÓ

Elnök: Sipos Zsóka
Szegedi Tudományegyetem

Előadások**Végzős tanárszakos hallgatók pályaképe a munkaerő-piacra való kilépés előtt**

Alter Emese
Debreceni Egyetem

A szocioökonómiai háttér és a tanulási zavar összefüggése

Bacsikai Katinka
Debreceni Egyetem

Hogyan teljesít és mit szeret? – Tanulási zavarral küzdő gyermekek érdemjegyei és tantárgykedvelése

Hegedűs Roland
Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar

Az értelmi akadályozottság változó értelmezése és kontextusa

Dunás-Varga Ildikó, Kármán Bianka
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai
Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Barthel Betty, Szekeres Ágota
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai
Intézet

A rejtett tanterv szerepe a nemek szerinti horizontális szegregáció kialakulásában

Gál Enikő
Debreceni Egyetem

Tabletek tanórai alkalmazásának vizsgálata egy hátrányos helyzetű tanulói csoportban

Sinkovics Ádám
Pécsi Tudományegyetem

Tanuláshoz szükséges alapkészségek mérése DIFER programcsomaggal cerebrális parézissel élő gyermekek körében iskolába lépéskor

Vissi Tímea, Feketéné Szabó Éva
Simmelweis Egyetem Pető András Kar

Saját gyermek japán(mint örökségnyelv) oktatása japán szülő szemszögéből: Trajectory Equifinality Model elemzése alapján

Wakai Seiji
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi kar

Konfliktuskezelés a versenysportban

Méhes Nóra
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Németh Zsolt
Pécsi Tudományegyetem TTK Sporttudományi és Testnevelési Intézet

VÉGZŐS TANÁR SZAKOS HALLGATÓK PÁLYAKÉPE A MUNKAERŐPIACRA VALÓ KILÉPÉS ELŐTT

Alter Emese

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: STEM-pedagógusképzés; korai pályaelhagyási rizikó; nemi különbségek

A STEM (science, technology, engineering, mathematics)-területek az utóbbi évek során a hazai és nemzetközi neveléstudományi kutatások homlokterébe kerültek (Európai Bizottság, 2010, 2020). A fokozódó tudományos és szakpolitikai érdeklődés elsősorban gazdasági folyamatok következménye, ugyanis a STEM-munkaerő számának növelése hozzájárulhat a regionális gazdaság fejlődéséhez (Winters, 2014), az ezeken a területeken kvalifikált szakemberek pedig olyan globális kihívások megoldásának letéteményesei lehetnek, mint a klímaváltozás, a világjárványok, illetve az elöregedő társadalmakban egyre komolyabb kihívást jelentő krónikus betegségek kezelése. Az USA-ban a STEM-felsőoktatás mellett az ezt megalapozó természettudományos alap- és középfokú oktatás vizsgálatának is jelentős hagyománya van (pl. Maltese & Tai, 2011), hazánkban azonban ezidáig kevés kutatás fókuszált erre a területre. Mivel számos kutatás eredményei bizonyították, hogy Magyarországon kiemelt probléma a pedagógusok korai pályaelhagyása (Veroszta, 2012), illetve, hogy a jelenség gyakoribb a természettudományos, műszaki és informatikai területeken felülreprezentált férfiak körében (Kovács, 2012, 2015), így kutatásunk során 14 végzős, összefüggő gyakorlatukat teljesítő tanár szakos hallgatókkal vettünk fel félig strukturált interjút, akiknek mindkét szakja a STEM-diszciplínához köthető. Köztük 9 nő és 5 férfi volt. Az interjúk három témakört öleltek fel: a pályaszocializációt, a pályaválasztás motívumait; a tanulókra vonatkozó nemi sztereotípiákról való vélekedést gyakorló tanárként; illetve az elköteleződés és pályaelhagyás esélyét és az ezekre ható faktorokat. Kiemelten figyeltünk a nemi különbségekre és a nemi szocializáció hatására. Eredményeink szerint a pályaválasztásban elsősorban az erős belső motiváció és a példaképek játszottak szerepet, a nemi sztereotípiák nem voltak jelentős befolyással a döntésre. A tanulókkal kapcsolatban az interjúalanyok nemtől függetlenül a szakirodalomban leírt sztereotípiákról számoltak be, amely szerint a lányokat elsősorban a humán területek, a fiúkat a reáltárgyak érdeklik (Szabó et al., 2014), a képességek tekintetében azonban nem láttak jelentős nemi különbségeket. A pályaelhagyási rizikó tekintetében jelentős nemi eltéréseket találtunk: A férfiak számára negatív szempont volt az alacsony bérezés, ugyanakkor a pedagóguséletpálya-modell megítélése esetükben éppen az elérhető magasabb szakmai státus és fizetés miatt kedvező volt. A női válaszadók a pályaelhagyás melletti érvként a kedvezőtlen bérek mellett elsősorban az adminisztratív terheket említették, illetve a diákok fegyelmezésével kapcsolatos nehézségeket. Kutatásunk fontos tanulságokkal szolgált a pedagógusok tapasztalatairól, eredményeink pedig alkalmasak a pályaelhagyási rizikó csökkentését célzó szakpolitikai döntések megalapozására.

A SZOCIOÖKONÓMIAI HÁTTÉR ÉS A TANULÁSI ZAVAR ÖSSZEFÜGGÉSE

Bacskai Katinka

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: tanulási zavar; szocioökonómiai háttér

A hátrányos helyzet és a tanulási zavar közötti összefüggés nem teljesen egyértelmű a különböző diszciplínák vizsgálatai szerint. Számos pszichológiai, idegtudományi, illetve genetikai okokat vizsgáló kutatás, amelyeknek homlokterében a tanulási zavar áll, nem számol a család szocio-kulturális háttérével mint faktorral (Földi, 2004; Gibson & Gruen, 2008; Tárnok & Gulyás, 2002). Más, például a gyógypedagógiai kutatások vagy a pszichológiai kutatások erre érzékeny ágában veszélyeztető tényezőként merül föl a család alacsony szocioökonómiai háttere, amely elsősorban a rendezetlen családi háttérből származó elhanyagolást, korai traumatizálódást vagy a szülők képzetlenségéből adódó fonológiai tudatosság hiányát veti föl mint státuszhoz köthető okokat (Bolla, 2012; Kühne, 2003; Tóth & Csépe, 2008; Vida, 2010; White, 1982). A szociológiai, oktatásszociológiai szakirodalomban ellentmondásos az együttjárás, hiszen gyakori probléma, hogy olyan hátrányos helyzetű és/vagy kisebbségi, elsősorban cigány gyermekeket is tanulási zavarosnak minősítenek, akiknek egyébként organikus érintettsége nincsen (Gerő et al., 2006; Havas, Kemény, & Liskó, 2001; Howard et al., 2009; Pik, 1999). Kutatásunkban vizsgáljuk a szocioökonómiai háttér és a tanulási zavar korrelációját általános iskolás diákok körében. Kutatásunk adatbázisát az Országos kompetenciamérés 2019-es hatodikos tanulói-telephelyi-intézményi összekapcsolt adatbázisa adja. Ebben a prezentációban két kutatási kérdésre keressük a választ: Van-e összefüggés a családi háttér és a tanulási zavar(ok) között egyéni, illetve intézményi szinten? Vannak-e tipikus iskolák, ahol a tanulási zavaros diákok száma magasabb, mint véletlen eloszlás esetén kellene legyen, s ha igen, akkor ezeknek az iskoláknak milyen jellemzőik vannak? Az adatbázisban 14% a tanulási zavarral küzdő diákok aránya (4% SNI; 10% BTMN kategória). Adataink azt mutatják, hogy egyéni szinten van összefüggés, ez kifejezetten magas a több tanulási zavarban is szenvedő diákok esetében, az összefüggés pedig intézményi szinten erősödik, ugyanakkor az ICC (intraclass correlation coefficient) 9%, ami azt mutatja, hogy nincsen kifejezetten nagy mértékű csomósodás az iskolák között.

HOGYAN TELJESÍT, ÉS MIT SZERET? – TANULÁSI ZAVARRAL KÜZDŐ GYERMEKEK ÉRDEMJEGYEI ÉS TANTÁRGYKEDVELÉSE

Hegedűs Roland

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: tanulási zavar; gyógypedagógia; tantárgyi teljesítmény

A kutatás célja, hogy nagy mintán vizsgáljuk a tanulási zavarral (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia) küzdő hatodik osztályos tanulók év végi és félévi érdemjegyeit, valamint azt, hogy melyik tantárgyakat kedvelik. A gyermekeknek különböző tanulási problémái lehetnek a tanulási zavar típusától függően, amik kihatnak a tanulmányi teljesítményükre is (Csépe, 2004; Hegedűs, 2020; Mesterházi & Szekeres, 2019). A tanulók teljesítményére a tanulási zavaron kívül hatással lehet a családi háttér, az intézmény típusa vagy a tanuló neme (Burnet & Lampert, 2011; Elder & Jepsen, 2014; Hermann & Varga, 2016; Marks, 2008). Csapó (2008) országos kutatásban vizsgálta a tantárgyi kedveltséget, ami alapján megállapította, hogy az életkor előrehaladtával csökken az egyes tantárgyak kedveltsége, a matematika és magyar nyelvtan a kevésbé, míg a magyar irodalom a leginkább kedvelt tantárgyak közé tartozott. Hasonló eredményekre jutott Csíkos (2012), de vizsgálatában a természettudományos tantárgyak kedveltsége alacsonyabb volt. Kutatásunkban a 2017. évi Országos kompetenciamérés 6. osztályos adatbázisát elemezzük, amelyben megtalálhatók tantárgyi kedveltségre és érdemjegyre irányuló kérdések. Az adatbázisban 91 599 tanuló adatai találhatók meg, akik közül 1 593 fő érintett a tanulási zavar fentebb említett típusai közül valamelyikkel. Az adatok alaposabb megismeréséhez kialakítottunk a tanulási zavaron belül kategóriákat (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, diszlexia és diszgráfia, diszlexia és diszkalkulia, diszkalkulia és diszgráfia, mindhárom típus), amelyek mentén SPSS program varianciaelemzésével elemeztük a különböző változókat. Eredményeink alapján megállapítható, hogy ha csak egy tanulási zavar-típussal küzd a gyermek, akkor magasabbak a félévi és év végi átlagok, míg mindhárom tanulási zavar fennállásakor a legalacsonyabbak az átlagértékek, tehát a tanulási zavarok halmozódása negatív irányú csökkenést okoz (0,4-0,6). A diszkalkuliás gyermekek gyengébb félévi eredményekkel rendelkeznek matematikából, nyelvtanból és irodalomból is, mint a diszlexiás vagy diszgrafiás gyermekek. A nyelvtant, illetve irodalmat a diszlexiával és diszgrafiával is küzdő gyermekek kedvelik legkevésbé, a matematikát pedig a „csak” diszkalkuliások, ami azért érdekes eredmény, mert nem a mindhárom tanulási zavarral küzdő gyermekek eredményei a legalacsonyabbak. A legkedveltebb tantárgynak minden kategóriában a rajz bizonyult. A tantárgyi kedveltség ismerete kiemelten fontos a tanulási zavarral küzdő tanulóknál, mert így több fejlesztési lehetőség becsmpészésére van mód, ami látenssen okozhatja a gyermek célirányos fejlesztését.

AZ ÉRTELMI AKADÁLYOZOTTSÁG VÁLTOZÓ ÉRTELMEZÉSE ÉS KONTEXTUSA

Dunás-Varga Ildikó *, Barthel Betty **, Kármán Bianka *, Szekeres Ágota **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: értelmi akadályozottság; támogatási szükséglet; fogyatékossgmegközelítési modellek

Előadásunkban az értelmi akadályozottság fogalmára fókuszálunk a múlt, a jelen és a jövő ívén keresztül. A múlt kapcsán felelevenítjük azokat a hazai definíciós törekvéseket, amelyeket meghatározóknak tekintünk a célcsoporttal kapcsolatos legújabb megközelítések, aktuális dilemmák szempontjából. A megközelítési modellek történelmi ívén keresztül látható, hogy a fogyatékos emberekről, különös tekintettel az intellektuális képességzavart mutató emberekről folyamatos a szakmai gondolkodás, igény arra, hogy a megsegítés fókusza az életminőséget, a kliensek igényeit, aktív részvételét azok mindennapjaiban vegye figyelembe. Tisztázzuk az értelmi fogyatékossg, az intellektuális képességzavar, az értelmi akadályozottság és a tanulási akadályozottság fogalmak viszonyát, elsősorban a gyógypedagógia nézőpontjából, de további (inter)diszciplináris szempontok mentén is megvizsgáljuk a célcsoporttal kapcsolatos megállapításokat, felvetéseket. A fogalmi megközelítések változásain keresztül látjuk a klasszifikációs rendszerek feloldódását, ahogy az intelligenciahányados erőteljes és meghatározó szempontrendszer az adaptív funkciók mentén csak egy kritériumponttá válik. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni az emberi jogi modellt, amely az ember közösségi, társadalmi környezetének jelentőségére és felelősségére fókuszál. Így eljutunk ahhoz a nagyon fontos kérdéskörhöz, ami a társadalmi szerepvállalás biztosítását jelenti. A jövő kapcsán feltételezhető, hogy az emberi jogi és támogatásiszigtséglet-alapú megközelítés jelentős hatással lesz a tudományterület és a képzés fejlődésére is. Ezt a személetet bővítheti az evidenciaalapú gyakorlat megjelenése, az egyetemes tervezés, a szolgáltatásalapú szemlélet itthoni erősödése is. A további kutatási irányok egyik fókusza a klienseinkre irányul, mivel a közös értelmezési kerethez elengedhetetlenek az értelmileg akadályozott személyek önmeghatározásai és véleménye a definíciós kritikai diskurzusokban. A tudományterület az elmúlt évtizedekben dinamikus fejlődésen ment keresztül, ezért fontosnak tartjuk, hogy legyen egy olyan összefoglaló tanulmány a folyamatok múlt- és jelenbeli alakulásáról, amely segít eligazodni a kifejezések és értelmezések sokszínűségében.

A REJTETT TANTERV SZEREPE A NEMEK SZERINTI HORIZONTÁLIS SZEGREGÁCIÓ KIALAKULÁSÁBAN

Gál Enikő

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: horizontális szegregáció; rejtett tanterv; nemi különbségek

Kutatásunkban a rejtett tanterv szerepét vizsgáljuk a nemek szerinti horizontális szegregáció kialakulásában. A horizontális szegregáció – másnéven üvegfaljelenség – elmélete szerint a nők és a férfiak más-más pályákon, foglalkozásokon indulnak el, a nemi szocializáció és a nemi szerepeknek való megfelelés igénye miatt. Feltételezzük, hogy ez a jelenség nem a főiskolán, egyetemen érhető először tetten, hanem már jóval korábban, feltehetően az általános iskolában, a rejtett tanterv által. A jelenség egyik legfontosabb oka, hogy mind a szülők, mind a tanárok más elvárásokat támasztanak a fiúkkal és a lányokkal szemben, s ez Pygmalion-hatás létrejöttéhez vezet. A rejtett tanterv fogalma számos meghatározással definiálható, a kutatók azonban azzal egyetértenek, hogy legalább olyan fontos – ha nem fontosabb –, mint az intézményi dokumentumokba „vésett” tartalom. A taneszközökben való jelenléte erősíti a nemi sztereotípiákat, illetve csökkenti a lehetőségét a nemek közötti egyenlőség kialakulásának. Előadásunk empirikus részében 18 általános iskolai fizika, történelem és ének-zene szakos pedagógussal készített félig strukturált interjút elemzünk. A mintában mindkét nem pedagógusai képviseltetik magukat (15 nő és 3 férfi), a mintavétel saját megítélésen alapuló, szakértői mintavétel. Az interjú célja a pedagógusok nézeteinek, tapasztalatainak, élményeinek feltárása a férfiközpontú tananyagról, a rejtett tantervről és a nemek szerinti horizontális szegregációról. Az interjúk – a jelen körülmények között – online formában készültek el. A vizsgálat során kapott válaszok alapján elmondható, hogy a horizontális szegregáció jelensége már az általános iskolában felfedezhető, de a szülői befolyás mind a 18 tanár szerint kiemelkedő szerepet játszik a gyermek irányultságát illetően. A pedagógusok elmondásai alapján arra következtethetünk, hogy a gyermek már nemének megfelelő, „hozott tantárgyi orientációval” érkezik az iskolába a szülői mintakép által, s a pedagógusok többsége saját példamutatásával, értékrendjével felerősíti ezt a jelenséget. A fizika és történelem szakos pedagógusok elmondásai alapján egyáltalán nem tesznek különbséget tanulók között nemük alapján, elfogadottnak és evidensnek tartják, hogy a lányok a humán-, a fiúk pedig a reáltantárgyak felé orientálódnak. A megkérdezett pedagógusok közül hárman törekszenek arra, hogy más alternatívákat is felkínáljanak, megmutassanak a különböző nemű diákok számára, ám többségünk evidenciának tartja a „lányos” és a „fiús” tantárgyak megkülönböztetését. A vizsgálat eredményei által nem vonhatunk le általános következtetéseket, a hipotézisek igazolódása, illetve cáfolata csak a 18 interjúalany meglátásait tükrözi.

TABLETEK TANÓRAI ALKALMAZÁSÁNAK VIZSGÁLATA EGY HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓI CSOPORTBAN

Sinkovics Ádám

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: IKT-használat; hátrányos helyzetű tanulók; aktív tanulás

A tanulás korszerű meghatározásaiban egyre hangsúlyosabb szerepet kap az aktív tanulás fogalma. A tanulási folyamat fókuszba állítása során előtérbe kerülnek a tanulói önállóságra, alkotómunkára és együttműködésre építő tevékenységek, mint a tanulási folyamat meghatározói. A tanóraszervezési gyakorlatokban megjelenő infokommunikációs technológiák (IKT) használata tovább erősítheti a tanulás folyamatának támogatását, ehhez egyre több módszertani ajánlás és példatár ad gyakorlati útmutatást (l. Buda, 2017; Tóth-Mózer & Misley, 2019). A tanulási folyamatok megfelelő támogatása különösen fontosnak bizonyulhat hátrányos helyzetű tanulók oktatása során. Buda és munkatársai (2019) kutatása rámutatott, hogy a hátrányos helyzetű tanulók iskolai motivációit nagymértékben meghatározza az a körülmény, hogy az iskola milyen tanulásszervezési eljárások és módszertan mentén foglalkozik a tanulókkal. Ha a tanulóknak a tanulási folyamatokba való bevonódása sikeres, csökken az iskolával szembeni elidegenedés, és nő a tanulási motiváció. A Tan Kapuja Buddhista Gimnázium (TKBG) volt tanulóinak részvételével zajlott felmérés célja, hogy feltérképezze a tanórai IKT-használat szerepét az aktív tanulás folyamatának elősegítésében, és ehhez kapcsolódóan megvizsgálja, milyen tanulói attitűdök és metakogníciók kapcsolódnak a tanórai tablethasználattal támogatott tanulási folyamatokhoz hátrányos helyzetű tanulók körében. További cél, hogy a tanulói válaszok kiértékelésével és a tanulói produktumok elemzésével gyakorlati megalapozását adja annak a kutatói előfeltevésnek, amely a tanórai IKT-használat kapcsán megkülönböztet programalapú és alkotótevékenység-alapú eszközhasználatot. A kutatás során alkalmazott Likert-skálás kérdőívek és interjúk a 2016 és 2020 közötti tanévek során szerzett tanulói tapasztalatokra és attitűdökre kérdeztek rá. A vizsgált tanulócsoport 2020-ban érettségit szerzett nappali tagozatos hátrányos helyzetű tanulókból állt (N=13), akik tanulmányaik során tanórai rendszerességgel használtak tabletet a tanórákon. A kérdőívek és interjúk feldolgozása mellett a négyéves tanulmányi időszak IKT-val támogatott tanulói tevékenységeinek dokumentumai is elemzésre kerültek. A kutatás eredményei rámutatnak azokra a tanulói attitűdökre, képességekre és ismeretekre, amelyek a tanulási folyamatot támogató rendszeres tanórai tablethasználattal összefüggésben kialakultak, továbbá rávilágít az eszköz és az IKT-használat szerepére az aktív tanulás folyamatában és a különböző tanulói tanulási technikák kialakításában. Az IKT-használat olyan elemei ezek, amelyek a praxis számára eredményesen alkalmazhatók a tanulási folyamatot előtérbe helyező tanóraszervezések és tanórai tevékenységek során.

TANULÁSHOZ SZÜKSÉGES ALAPKÉSZSÉGEK MÉRÉSE DIFER PROGRAMCSOMAGGAL CEREBRÁLIS PARÉZISSSEL ÉLŐ GYERMEKEK KÖRÉBEN ISKOLÁBA LÉPÉSKOR

Vissi Tímea, Feketéné Szabó Éva

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: cerebrális parézis; tanuláshoz szükséges alapkészségek; DIFER

A cerebrális parézissel (továbbiakban: CP-vel) élő gyermekeket a mozgásfogyatékkal élő személyek közé sorolják, a CP azonban sohasem csak a mozgás érintettségében nyilvánul meg. A kognitív készségekben megjelenő akadályok akár jobban befolyásolják az életminőséget és a szociális részvételt, mint a mozgásban való akadályozottság. Jelen tanulmány a CP-vel élő gyermekek tanuláshoz szükséges alapkészségeinek szintjét vizsgálja iskolakezdéskor. A vizsgálathoz az SE Pető András Karának gyakorló általános iskolájában tanulmányait megkezdő gyermekek intézményi adatbázisában szereplő adatait használtuk. Az alapkészségek vizsgálatához a Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer (továbbiakban DIFER) (Nagy, Józsa, Vidákovich és Fazekasné, 2004) programcsomagot, a mozgásban való akadályozottság mértékének meghatározásához a Gross Motor Function Classification System (továbbiakban GMFCS) (Palisano, 2007; Hőgye, Jenei és Vekerdy-Nagy, 2016) osztályozási rendszert alkalmaztuk. A vizsgálatba 87 CP-vel élő gyermek adatait vontuk be (54% fiú; 46% lány; átlagéletkor: 7,7 év; $IQ \geq 70$; GMFCS szerinti besorolásuk: 14% 1.szint, 20% 2.szint, 36% 3. szint, 22% 4.szint, 8% 5.szint). Részkészségenként tekintve a beszédhanghallás kivételével a CP-vel élő gyermekek átlageredménye jelentősen lemarad a többségi tanulók átlageredményéhez viszonyítva. Az iskolaérettséget jelző DIFER-indexet megvizsgálva a gyermekek 13,8%-a éri el az iskolaérettségi szintet, 54%-a a nagycsoportos óvodások készség szintjét, 32,2%-a a középső csoportos óvodások készség szintjét éri el. A vizsgálatba vont gyermekek közül a DIFER-index optimális szintjét egyetlen gyermek sem érte el. A DIFER-index és a GMFCS-szint között összefüggés nem mutatkozott. A vizsgálat eredménye megerősítette, hogy az IQ-teszt eredménye nem elegendő a CP-vel élő gyermekek kognitív készségeinek felmérésére és a sikeres iskolai teljesítmény előrejelzésére. Egyetértünk azokkal a szerzőkkel, akik sürgetik, hogy a CP-vel élő gyermekek felmérését a kezdetektől szükséges kiterjeszteni egyéb készségeik és képességeik feltérképezésére is, illetve fejlesztési céljaikat, támogatásukat is ehhez, a valós támogatási szükséglethez szükséges igazítani.

SAJÁT GYERMEK JAPÁN (MINT ÖRÖKSÉGNYELV) OKTATÁSA JAPÁN SZÜLŐ SZEMSZÖGÉBŐL: TRAJECTORY EQUIFINALITY MODEL ELEMZÉSE ALAPJÁN

Wakai Seiji

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: japán nyelv mint örökségnyelv; Trajectory Equifinality Model

Japánban 1964-ben módosították a külföldre utazásra vonatkozó törvényt, amely lehetővé tette, hogy a japánok szabadon utazhassanak más országokba. Azóta megnőtt azoknak a japánoknak a száma, akik Európába jöttek, majd házasságot kötöttek a külhonban megismert partnerükkel, és végül letelepedtek Európában. Ezenkívül 1984-ig a külföldi apától és japán anyától született gyermek nem kaphatott japán állampolgárságot, de 1985-ben az erre vonatkozó törvényt is módosították, ami alapján a gyermek akkor is megkaphatja a japán állampolgárságot, ha az anyja japán. Ennek eredményeképpen egyre nagyobb az érdeklődés a japán nyelv mint örökségnyelv (továbbiakban: JÖNy) iránt. Sajnos Európa egészét tekintve nehéz azt kijelenteni, hogy a JÖNy-oktatás rendszere megfelelően kiépült. Ami Magyarországot illeti, a 21. század eleje óta szintén megnőtt az országban letelepedett japánok száma, de alig akad JÖNy oktatási intézmény (Wakai & Wakai, 2017). Ilyen helyzetben a legtöbb japán szülő szakmai támogatás nélkül próbálja fejleszteni gyermeke japán nyelvtudását. Aggodalom tölti el őket, amikor összehasonlítják a saját gyermekeik nyelvtudását a Japánban élő japán gyermekekével, és amikor kétnyelvű oktatásról szóló könyveket olvasnak, akkor úgy érzik, hogy a saját gyermekük kétnyelvű oktatása nem megfelelően halad. Néha rossz néven veszik, hogy a párjuk nem működik együtt a gyermeknevelésben. Ez azt is eredményezheti, hogy teljesen elfordulnak, feladják a saját gyermek JÖNy oktatását. A helyzet javítása érdekében például Németországban a plurilingvizmus és a plurikulturalitás jegyében elindult egy mozgalom, amely a gyermekek japán nyelvtudásának újraértékelését tűzte ki célul a JÖNy-t tanuló gyermekek számára egy can-do lista kidolgozásával. Egy olyan mozgalom is létezik, ami a gyermekek több nyelvből álló nyelvi képességeit „én nyelv”-ként újraértékeli, és tudatosítani próbálja a japán szülőkben, hogy gyermekük japán nyelvtudása fontos összetevője gyermekük életének, függetlenül annak nyelvi szintjétől (Team motto-tsunagu, 2017, 2021). Kevés tanulmány született eddig azonban arról, hogy a szülők hogyan viszonyulnak gyermekeik JÖNy oktatásához. Ezért ebben a tanulmányban a Trajectory Equifinality Model (TEM) segítségével azt szemléltettük, hogy egy Magyarországon élő japán szülő hogyan kezelte gyermeke JÖNy oktatását. A TEM egy olyan elemzési és gondolkodási keret, amely megragadja az emberi fejlődés és életutak sokféleségének és multilinearitásának időbeli változásait, és azon az elképzelésen alapul, hogy van egy egyenlőségi pont, amelyet minden egyén elér, még ha különböző utakat követ is. Ebben az előadásban ennek az elemzésnek az eredményeit fogom bemutatni. Az örökségnyelv oktatása kontextusonként nagyban különbözik. Léteznie kell azonban néhány olyan közös szempontnak, amely túllép a kontextusokon. Ez a tanulmány egy úttörő kutatásnak tekinthető, amely a saját gyermek JÖNy oktatásában részt vevő japán szülők szisztematikus támogatásának vizsgálatára irányul.

KONFLIKTUSKEZELÉS A VERSENYSPORTBAN

Méhes Nóra *, Németh Zsolt **

* Pázmány Péter Katolikus Egyetem

** Pécsi Tudományegyetem TTK Sporttudományi és Testnevelési Intézet

Kulcsszavak: kommunikáció; konstruktív konfliktus; interperszonális kapcsolatok

A sport és a versenysport egy különleges közeg, melyben fokozott izgalmi állapotban a résztvevők folyamatosan összehasonlítják önmagukat másokkal. A versengő közeg résztvevői ebből kifolyólag állandóan szembesülnek konfliktusokkal, mivel elsődleges céljuk, hogy legyőzzenek másokat és sokszor önmagukat. A konfliktusok nem csak a sportolók egymás közti viszonyát jellemzik, hanem a sport szereplői (szülő, edző, sportoló, egyesület) között is folyamatosan jelen vannak. Véleményünk szerint az edzőnek kiemelkedően fontos szerepe van ebben a kapcsolatrendszerben, mint közvetítőnek, aki a kompetenciahatárait bővítve a megfelelő kommunikációs és konfliktuskezelési technikák elsajátításával és továbbadásával növelheti az interakciók minőségét, valamint ezzel együtt a teljesítményt. Kutatásunk elsődleges célja arra irányult, hogy feltárjuk a kommunikáció jelentőségét és a konstruktív konfliktus lehetőségét a sportban, melyek által nem csak a szellemi fejlődés gyarapítható, hanem a teljesítmény is növelhető. Kutatásunk kitér arra, hogy van-e létjogosultságuk az alternatív vitarendezési technikáknak a sport szereplői közötti konfliktuskezelésben, valamint a sportban alkalmazott szabályrendszert hétköznapi életünkben is követendőnek tartják-e a sportolók, illetve hogy melyek a leggyakrabban előforduló konfliktusforrások? A sport, mint társadalomformáló közeg fontos szerepet kap az utánpótlás korosztály nevelésében. Az empirikus vizsgálat feltárja a sport szereplői közötti viszonyokat, valamint a közöttük kialakuló konfliktusok okait, kimeneteleit. A vizsgálathoz kérdőíves módszert, valamint személyes megkérdezést alkalmaztunk. A kérdőíves módszerrel a minta sporthoz való viszonyát, a szabályrendszer használatát és a konfliktusok jelentőségét vizsgáltuk, a személyes megkérdezés alkalmával a sport néhány kiemelkedő eredményt elért szereplőjének tettünk fel kérdéseket. A minta nem reprezentatív. Az eddigi adatokat szórással, százalékos értékeléssel, leíró statisztikával vizsgáltuk, a kvalitatív vizsgálat eredményei saját megfogalmazásban szerepelnek. A vizsgálat alapján megállapíthattuk, hogy a minta jelentős része fejlődést érzékelt magán a konfliktusokban való részvétele után. A konfliktusoknak személyiségformáló szerepét sokan elfogadják. Az eredmények alapján arra következtettünk, hogy a kommunikáció javításával csökkenthető lenne a konfliktusok száma, illetve fontosnak tartjuk, hogy amennyiben a számuk nem is csökken, a minőségük javításának hatására a konstruktivitás jellemezné őket, ami a személyiség és egyben a társadalom fejlődését eredményezné.

T20 – NEVELÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSOK III.

Elnök: *Nóbik Attila*
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Tematikus előadás

Rokonai Simon és a bakonyi leventék. A cisztercita szerzetes tanár, aki önként kísért el a bevagonírozott fiúkat és hazahozta őket a hadifogságból

Horváth H. Attila
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Az óvóképzés reformjának megjelenése a XX. század eleji pedagógiai szakmai diskurzusban

Janek Noémi
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

„Mintha tündérországból és annak is legszebb játékboltjában lépkednénk...” – Az óvoda sajtórepresentációja az „ötvenes években”

Kóger Yvetta
Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

„Alkalmas-e és milyen fokon?” A Soproni Óvónőképző Intézet felvételi vizsgáinak bemutatása a hatvanas években

Németh Dóra Katalin
Pécsi Tudományegyetem

ROKONAI SIMON ÉS A BAKONYI LEVENTÉK. A CISZTERCITA SZERZETES TANÁR, AKI ÖNKÉNT KÍSÉRTE EL A BEVAGONÍROZOTT FIÚKAT, ÉS HAZAHOZTA ŐKET A HADIFOGSÁGBÓL

Horváth H. Attila

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: levente; Rokonai Simon; pedagógusszerep; liminalitás

Célom egy kevésbé ismert történet és pedagógusi helytállás bemutatása, továbbá egy többszörösen liminális helyzet pedagógiai értelmezése. Van Gennep és Turner munkáira támaszkodva értelmezem a liminalitás fogalmát. Turner átveszi Gennep hármasszakaszolását, de a liminális megnevezést csak a középső periódusra használja, amelyben a rítus szubjektumait a társadalmi struktúrán kívül állóként írja le. Szerinte a liminális állapot az emberi kapcsolatrendszer egy olyan megnyilvánulását jelenti, ami különbözik a közösség hétköznapi élete jellemzőitől. Ebben a szakaszban kerül előtérbe az egyének „kezdetlegesen strukturált és viszonylag homogén komunitas-a, [...], melynek tagjai elfogadják a rituális értelemben előttük járó generáció vezető szerepét” (Turner, 1969, p. 95). Többszörös liminalitásként vizsgálom a helyzetet: egyéni/csoport és társadalmi szinten. Az elsőnél a leventék döntő többsége 18 éven aluli kamasz. Társadalmi szinten is liminális helyzet van: háborúban áll az ország és az egész világ. Felvázolom a történelmi kontextust a történelemtudomány eredményei alapján. A történeti emlékezés és a történeti pszichológia értelmezésére támaszkodva dokumentum- és tartalomelemzést alkalmazok, amelynek anyaga naplók, interjúk, feljegyzések, újságcikkek, tárgyi emlékek. A feldolgozott forrásokat a liminalitás elméleti keretében elemzem. A liminalitás négy értelmezési síkja (1. a kamaszkor; 2. a levente; 3. a háború; és 4. a hadifogság) különíthető el, amelyek sok szempontból átfedésben vannak egymással. Közülük a legközvetlenebbül a hadifogság mutatkozik, amely elválaszthatatlan a háborútól (annak lezárulta ellenére) és a leventétől, amely keretében mozgósították őket. Az életkoruk adott volt, amely a konkrét helyzetek érzelmi-gondolati átélését befolyásolta, miközben a társadalmi felnőttkorúsággal járó strukturális pozíció elfoglalása talonba került. A pedagógusszerep egy többszörös liminális helyzetben a rituális értelemben a kamaszok előtt járó generáció képviselőjét jelenti, ugyanakkor a komunitas tagja (mint hadifogoly), de speciális pozícióban (szerzetes, tanár, tapasztalt felnőtt). Ebben a pozícióban használja (pedagógusi) készségeit: a kommunikációt (németül is kiválóan); a tervezést, szervezést, irányítást (ahogy a leventéket a harcvonaltól távol vezeti); az együttműködés és biztonságadás képességét, amivel fizikai-lelki támaszt nyújtott a leventéknek és másoknak (prédikálással szerez élelmiszert). A szociális lény, a szakmai elkötelezettsége és felelőssége, erős meggyőződése és hite már a vonatra szállás pillanatában megmutatkozott. Az előadás elméleti és oktatási relevanciáját a pedagógusi-vallási hivatástudat megnyilvánulása, a hosszan tartó bizonytalanság kezelésének, mint a napjainkban is fontos kompetenciának történeti példája adja. Továbbá, kiemeli az iskolán kívüli oktatás-nevelés, az informális tanulás szerepének fontosságát.

AZ ÓVÓKÉPZÉS REFORMJÁNAK MEGJELENÉSE A XX. SZÁZAD ELEJI PEDAGÓGIAI SZAKMAI DISKURZUSBAN

Janek Noémi

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: óvóképzés; kisdédóvás; pedagógiai szaksajtó

A kisdédóvás intézményesülése hazánkban közel 200 éves múlttra tekint vissza. Ezzel szoros összefüggésben említhetjük a kisdédóvók képzését, ugyanis az első kisdédóvó létrehozását követően kifejeződött a szakmai igény az óvóképzés szükségességéről, így 1837-ben létrejött az első kisdédóvókat képző intézet (Kurucz, 2002). Bár az 1868. évi XXXVIII. törvénycikk tervezetében a népoktatás alá sorolták az óvodát, ám a jogszabályba végül nem került bele, így a képzés törvényi rendezése sem valósult meg (Neszt, 2019). Hosszas szakmai vitát követően, 1891-ben lépett hatályba a kisdédóvók szerepéről, működéséről szóló XV. törvénycikk. Ebben jelent meg először a kisdédóvók képzésének szabályozása (Podráczky, 2007). A törvénycikk megjelenését követő évtizedben a szaksajtóban előtérbe kerültek a törvény revíziójának szükségességét hangsúlyozó gondolatok (Barna, 1896; Bányai, 1898; Berzy, 1908; Forgách, 1911; Hüll, 1911; Lőrinczy, 1913; Stepanko, 1908). A legsürgetőbb kérdések között a fizetésrendezés mellett a képzés reformja említhető, amire – ennek ellenre – csak 1926-ban került sor (Baska, 2013). A kutatás középpontjában a XX. század eleji szakmai sajtóban megjelenő, óvóképzéssel kapcsolatos reformtörekvések áttekintése áll. A kutatás célja ezen szakmai törekvések feltárása, amely alapul szolgálhat a mindenkor óvóképzés struktúrájának, tartalmának megismeréséhez, valamint a pálya társadalomban betöltött helyének megértéséhez. A vizsgálat fő kérdései: (1) Milyen reformtörekvések figyelhetők meg az óvóképzést tekintve a szakmai diskurzusban? (2) Milyen szakmai indokok állnak az egyes javaslatok mögött? (3) Milyen nyílt, illetve rejtett célok figyelhetők meg az egyes képzési struktúra átalakítását célzó javaslatokban? A fő kérdések megismeréséhez, mélyebb összefüggések megértéséhez a tartalomelemzés és a dokumentumelemzés módszerét alkalmaztam. A tartalomelemzést előzetesen meghatározott kategóriák mentén végeztem, amelyek segítségével a kvalitatív vizsgálat mellett kvantitatív adatok kinyerésére is lehetőség adódott a cikkek tartalmának kategóriákba rendezése révén. A dokumentumelemzés során elsődleges források – a korabeli szakmai sajtó – alkalmazását találtam megfelelőnek, amelyeket másodlagos forrásokban történő elemzésekkel egészítettem ki a további összefüggések megismerése érdekében. A kutatás eredményeként említhető az a két fő koncepció, ami mentén elválni látszik egymástól a szakmai diskurzusban résztvevők vélekedése, így a három-, illetve négyéves képzési időre történő emelés gondolata. A különböző nézetek alátámasztására szolgáló érvek között nyílt célokként említhetők például a korszerű pedagógiai képzési program kidolgozásának, valamint a korosztály pedagógiai-pszichológiai sajátosságainak mélyebb ismeretét célzó, több gyakorlati időt biztosító képzés kialakításának igénye. A rejtett célok között legdominánsabban a társadalmi presztízs növelésének igénye tűnik ki, amit szoros összefüggésben tárgyaltak a fizetés rendezésének kérdésével.

„MINTHA TÜNDÉRORSZÁGBAN ÉS ANNAK IS LEGSZEBB JÁTÉKBOLTJÁBAN LÉPKEDNÉNK...” – AZ ÓVODA SAJTÓREPREZENTÁCIÓJA AZ „ÖTVENES ÉVEKBEN”

Kóger Yvetta

Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: ötvenes évek; óvodakép; metaforakutatás

A kezdetektől kettős, szociális és pedagógiai funkciójú óvodára – pedagógiai funkciójának az 1950-es évektől jellemző erősítése ellenére – sokáig az intézményes nevelés „mostohagyermekként” tekintett mind a közvélemény, mind az oktatáspolitikai, így a pedagógia történetével foglalkozó kutatók is. Az első óvodák és a dualizmus kori óvodaügy (pl. Podráczky, 2007; Vág, 1969), illetve a II. világháborút megelőző óvodai nevelés története (pl. Draskovits, 1940) bizonyos szempontok szerint feldolgozottak tekinthető (pl. Kövér, 1993; Sztrinkóné, 2009), ám a 20. század második felének – kellő kutatói „távolságból” szemlélte – óvodáztatása még „fehér folt” az óvodatörténetben. A kutatáshoz adaptált dimenzióséma (Molnár-Kovács, 2015, 2019) orientálta a vizsgálni kívánt források körét. A magyarországi óvodaügy 1950-es évekre vonatkozó, a család-óvoda kapcsolatát fókuszba helyező feldolgozása, sajátos interpretálása keretében vonjuk vizsgálat alá a hazai sajtóirodalom óvodapedagógiát érintő szakorgánumait (Óvodai Nevelés, Köznevelés), illetve a nem szakmai sajtó anyagait (szülőkhöz eljutó napilapok). A kvalitatív szemléletű mikrokatatás célja a szövegeken keresztül annak tanulmányozása, hogy az újságok által milyen óvodaképet közvetített olvasói felé az akkori államirányítás egy olyan korszakban, amikor propaganda folyt az óvoda mint intézménytípus népszerűsítéséért a nevelés „társadalmisításának” magasztos célja nyomán. A mintavétel szelektív stratégiával történik (Sántha, 2006, 2009), az „óvoda” keresőszó segítségével. Az iskoláskor előtti nevelés intézményének elnevezése számos „keresztelésen” esett át 1828 és 1948 között (Mészáros, 1979; Vág, 1979), amikor is óvodaként úgymond az iskolához rendelve elfoglalhatta helyét a községi nevelési rendszerben, vagyis nevelési-oktatási rendszerünk szerves részévé vált (Pálfi, 2011). Az óvoda nyelvi kifejezés „ötvenes évek” kontextusú jelentése a kettős képek, metaforák vizsgálatával is értelmezhető. A szövegkorpusz feldolgozásához metaforakutatás módszerét használjuk, amelynek metodológiai alapjául Vámos (2003), Baska (2011), Fábián (2015) kutatásait választottuk. A vizsgálat célfogalma tehát az óvoda, amelynek fogalmi metaforáit keressük. A metafora tartalmának feltárása tartalomelemzéssel történik elméletvezérelt (deduktív) kategóriaállítással, kódlista szerinti a priori kódolással (Sántha, 2013, 2015, 2021). A vizsgált időszakban az óvoda iránt jelentkező társadalmi igény többféle szempont által befolyásolt. Ezek között szerepelnek a nők társadalmi egyenlőségét hirdető jelszavak mögöttes céljai (Schadt, 2003). A metaforaelemzés is azt mutatja, hogy egy olyan idillikus óvodakép tükrözése volt a központi vezetőség célja, amely meggyőzi a szülőket az iskoláskor előtti nevelés intézményesítésének szükségességéről és létjogosultságáról. A mikrokatatás eredménye színesítheti az „ötvenes évek” hazai óvodaügyét felölelő valóságkonstrukciót, illetve a kapott adatok alapján vizsgálhatjuk a korábbi ismereteink kongruens voltát.

„ALKALMAS-E ÉS MILYEN FOKON?” A SOPRONI ÓVÓNŐKÉPZŐ INTÉZET FELVÉTELI VIZSGÁINAK BEMUTATÁSA A HATVANAS ÉVEKBEN

Németh Dóra Katalin

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: Soproni Óvónőképző Intézet; felvételi vizsga; alkalmassági vizsga; neveléstörténet; felsőoktatás-történet

Hazánkban az 1958. évi 26. törvényerejű rendelet szüntette meg a középfokú-, és hívta életre a kétéves felsőfokú óvónőképzést. Míg korábban a középszintű képzésben a felvételt a befejezett nyolc általános iskolai osztály (korábban a felső népiskola két osztályának vagy a polgári iskola első négy évfolyamának) sikeres elvégzéséhez, jó halláshoz, énektudáshoz, megfelelő fizikális állapothoz kötötték, addig a felsőfokú képzésben a felvétel minimális iskolázottsági feltétele az érettségi bizonyítvány lett. Ennek köszönhetően a kétéves képzés mentesült a közismereti tárgyak oktatása alól, sokkal szélesebb időbeli, minőségi és mennyiségi lehetőséget biztosítva a szakmai ismeretek átadásának. 1959-ben három helyszínen (Kecskemét, Sopron, Szarvas) indult meg kétéves felsőfokú képzésben az óvónőképzés. Kutatásomban a Soproni (Felsőfokú) Óvónőképző Intézet hatvanas években lebonyolított felvételi vizsgáit szeretném megvizsgálni. Annak ellenére, hogy az óvónőképzőbe történő jelentkezéskor az érettségi eredményeket is figyelembe vették, az intézetek irodalom, nyelvtan és történelem tantárgyakból külön szóbeli vagy írásbeli felvételi vizsgákat is szerveztek. A korszak különösen izgalmas, hiszen csupán 1962-ben szűnt meg az ún. „származási kategóriák” alapján történő megkülönböztetés a felsőoktatási intézményekben. A pedagógusképzésben hatványozottan megjelent a szelekciós folyamat, a kisgyermekek jövőbeli nevelőiként nem csupán az elméleti és pszichikai alkalmasság, hanem az a származási és magatartási feltételrendszer is megjelenik, amely alapján a jelölt a jövőben „kommunista szakemberre” válhat. Mindemellett nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a korszakban a pedagógusképzésbe felvehető hallgatói létszámokat az egyes megyék művelődésügyi osztályai alapján kiszámított várható pedagógusutánpótlás-szükséglet határozta meg. Az óvónőképző intézetekbe a jelentkező megyei művelődésügyi osztályain keresztül lehetett pályázni, majd a későbbiekben is ez az intézmény gondoskodott a hallgatók területi gyakorlati helyéről és a végzés után az elhelyezkedésről is. A Soproni Óvónőképző Intézet elsősorban a dunántúli megyékből fogadott hallgatókat. Vizsgálatom alapját a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar irattárában fellelhető hivatalos iratok képezik. Az irattárban őrzött felvételi dokumentáció rendkívül gazdag: a felvételi vizsgára behívott jelentkezők névsorain, kapott és hozott pontszámain, a felvételi vizsgák szabályain kívül tartalmazza az alkalmassági vizsgák vizsgabizottságainak megjegyzéseit, összefoglaló jelentéseit, valamint az alkalmassági és vizsgalapokat is. Céлом, hogy bemutathassam a korszak során mennyire jelentős és meghatározó mozzanat volt a képzés bemeneti követelményeként meghatározott felvételi és alkalmassági vizsga.

T21 – DIGITÁLIS TANULÁS ÉS TANÍTÁS A PANDÉMIA ALATT II.

Elnök: Csíkos Csaba

Szegedi Tudományegyetem BTK Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Tematikus előadás

Középiskolai pedagógusok digitális kompetenciáinak eltérő megítélése a digitális oktatás során tapasztaltak tükrében

Csikósné Maczó Edit

Dunaújvárosi Egyetem

A közösségsszervező képzés távolléti időszakának tanulságai a szakma digitális megújításának érdekében

Velics Gabriella

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Intézet, Szombathely

Generációk együttműködése a digitális térben

Engler Ágnes, Székely András

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

A digitális Szeged – oktatás egy online környezetben (tapasztalatok pedagógusi szemmel)

Molnár György, Dudok Fanni

Szegedi Tudományegyetem

KÖZÉPISKOLAI PEDAGÓGUSOK DIGITÁLIS KOMPETENCIÁINAK ELTÉRŐ MEGÍTÉLÉSE A DIGITÁLIS OKTATÁS SORÁN TAPASZTALTAK TÜKRÉBEN

Csikósné Maczó Edit

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: digitális oktatás; digitális kompetencia; középiskolai tanárok

A digitális átalakulás társadalmi és pszichológiai következményei az oktatás világát sem hagyták érintetlenül. Az információs társadalomban való tevékenykedéshez elengedhetetlen az IKT ismerete, a technológiai eszközök magabiztos használata, ezért a pedagógusoktól is elvárás, hogy ebben a közegben rutinosan mozogjanak, hiszen így tudják majd felkészíteni diákjait a „hipervilágban” történő boldogulásra (Námesztovszki, 2013). 2006-tól számos olyan uniós ajánlás és keretrendszer került kidolgozásra (Chira, 2020; Ferrari, 2013; Kárpáti & Hunya, 2009; Racsko, 2017), amely a digitális kompetenciák fejlesztését célozta meg (Balogh et al., 2020), a valódi kihívást azonban inkább a pedagógusok szemléletének és módszertanának átforgalmazása jelentette (Buda, 2017). 2020 márciusa előtt senki sem gondolta volna, hogy a régóta sürgetett változást majd egy világjárvány fogja rekordsebességgel véghez vinni: a pár nap alatt digitális munkarendre állt oktatás során ugyanis években volt mérhető az a fejlődés, amelyet a digitális technológiák felhasználása terén tapasztalhattunk. Az online térben való boldogulást és a tanítási folyamat sikerességét azonban nagyban meghatározta a pedagógusok digitális kompetenciája is, amely hatással volt a diákok tanulási folyamataira. A középiskolai pedagógusok (n=180) és diákok (n=422) körében, 2020 áprilisában lefolytatott online kérdőíves, kvantitatív módszerrel végzett kutatás célja az volt, hogy képet kapjunk arról, miként hatott a pedagógusok meglévő tanítási gyakorlatára a digitális munkarendű oktatás, különös tekintettel a digitális kompetenciáik alakulására, valamint felmérjük azt, hogy a diákok hogyan értékelték tanáraik online tanítását, leginkább a digitális készségeik tekintetében. A válaszok feldolgozása leíró statisztikai- és főkomponenselemzésekkel, valamint korrelációs számításokkal történt az SPSS program segítségével. Bár a válaszadó tanárok 17,2%-a sose vett részt digitális kompetenciáit fejlesztő képzésen, ennek ellenére nem érezték magukra igaznak, hogy a digitális eszközök használatával vagy az új platformok kezelésével ne boldogulnának. A tanítási gyakorlatukban a legnagyobb változást az online úton történő értékelés jelentette, de az értékelés digitális módszertanának ismeretét a legalacsonyabbra értékelték. A diákok azonban másképp vélekedtek: ők inkább egyetértettek abban, hogy a technikai kihívások voltak a legnagyobb problémák tanáraik számára, és emiatt nem is tudták változtatatosan alkalmazni az eszközökben rejlő lehetőségeket. A leginkább igaznak azt vélték, hogy azok a tanárok, akik eddig is alkalmaztak digitális eszközöket, jobban boldogultak a digitális oktatásban, és számukra is meg tudták könnyíteni a tananyag feldolgozását. A két csoport válaszai közti eltérések vizsgálata kerül az előadás fókuszába, amely iránymutatásként is szolgálhat további, ez irányú módszertani fejlesztések számára.

A KÖZÖSSÉGSZERVEZŐ KÉPZÉS TÁVOLLÉTI IDŐSZAKÁNAK TANULSÁGAI A SZAKMA DIGITÁLIS MEGÚJÍTÁSÁNAK ÉRDEKÉBEN

Velics Gabriella

Eötvös Loránd Tudományegyetem Savaria Egyetemi Központ Pedagógiai és Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: digitális közösségszervezés; teammunka; projektmunka

A közösségszervezés BA szakos hallgatók gyakorlati képzése során a távolléti oktatás három félévében jelentős tapasztalat halmozódott fel, amely alapján elképzelhetővé vált a szakma digitális megújulása. A gyakorlati jellegű kurzusok projektfeladatokká alakítása révén koncentráltan nyílt lehetőség arra, hogy a hallgatók a munkafolyamatok minden részletével megismerkedjenek, és azok megvalósításában szerepet vállalva egyaránt tapasztalják meg az egyéni munkavégzés felelősségét és a teammunka előnyeit és buktatóit. A szakmai kompetenciák terén a közösségszervező szakos hallgató irányában elvárás, hogy képes legyen a projektalapú munkavégzésre, rendelkezzen a munkamegosztásra épülő együttműködési képességgel, lássa a közös sikerhez való egyéni hozzájárulásokat (3/2019. EMMI-rendelet). A 2020/21. tanévben a hallgatók nyolc programelemet valósítottak meg a kurzuscélokat és az egyetemi intézeti célokat egyaránt szem előtt tartva, így olyan feladatokban kellett helytállni, amelyeknek tétje volt, a megvalósítás túlmutatott az órai kereteken. A szervezetelméleti és neveléstudományi szakirodalom is hangsúlyozza, hogy a teammunka során a tagok nem csupán egyszerűen feladatokat végeznek, hanem fokozatosan kialakul az együtt gondolkodás, és az egyéni teljesítmények helyett a közös teljesítmény elérése motivál (Belbin, 2015; Kieser, 1995). A közös munka, a közös felelősségvállalás a középiskolából kikerült hallgatók számára szokatlan helyzetet teremt, a korábbi egyénimunka-orientáció még erősen domináns. A három félév tapasztalatait összegző kutatás 2021 májusában Qualtrics-kérdőívvel és SPSS adatfeldolgozással készült. A kutatásban részt vett a két félév programjait szervező és lebonyolító két évfolyam. A hallgatók 17 kérdésben nyilatkoztak. A digitális közösségszervezés jövőbeni szerepével kapcsolatos blokkban programelemeket és online platformokat minősítettek, valamint állításokra reagálva a digitális megoldások jövőbeli használhatóságával és korlátaival foglalkoztak. Az eredmények alapján elmondható, hogy a Z-generáció nyitott a közösségszervezés szakma digitális eszköztárának bővítésére, annak használatában jelentős potenciált lát. Meglátásuk szerint a személyes kapcsolatokra és részvételre alapozó szakmai hagyomány megújulhat a digitális platformok használata révén. A felhasználó oldaláról a digitális felületek megkönnyíthetik a közönség hozzáférését a programokhoz, elképzelhetőnek tartva, hogy vannak akik, csak így lennének képesek részt venni azon: pl. a településről elszármazottak. Ugyanakkor az újszerű feladatok miatt a magabiztos IT-használatot a szakma számára tanítani kellene. Részben azért, hogy képesek legyenek online felületek, archívumok működtetésére, illetve hatékony támogatást tudjanak nyújtani a településükön élő, állapotuk miatt akadályozottak számára, bekapcsolva őket is az eseményekbe, online közvetítések, online programok révén.

GENERÁCIÓK EGYÜTTMŰKÖDÉSE A DIGITÁLIS TÉRBEN

Engler Ágnes, Székely András

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: intergenerációs együttműködés; digitális eszközhasználat; járványhelyzet

A digitális eszközhasználat feltételezések szerint az egyik legkomolyabb generációs vízválasztó. A fiatal nemzedékek IKT-kompetenciái – az idősebb korosztályokkal ellentétben – megkérdőjelezhetetlenek, azonban ez aggodalommal is jár, leginkább a virtuális világ veszélyei miatt (Dorner et al., 2016; Flora, 2018; Galán et al., 2018; Tóth-Mózer et al., 2012). A generációk közötti kapcsolat jelentőségét leginkább az informális nevelés területén hangsúlyozzák (Aassve et al., 2012; Arpino & Luppi, 2020; Jappens & Bavel, 2012; Luppi & Mencarini, 2018), a járványhelyzet nemcsak megerősítette ezt, hanem rámutatott a szélesebb körű, társadalmi hatásaira is. Az előadás alapját képező országos kutatás 2020 őszén zajlott. A vizsgált populáció egyfelől a 18 év alatti gyermeket nevelő szülők, akik gyermekeik digitális eszközhasználatáról nyilatkoztak, másrészt a 60 év feletti korosztály. Mindkét esetben a digitális eszközhez való viszonyt, azok használatának gyakoriságát és jellemzőit, a pandémia alatt történt változásokat vizsgáltuk. Az online kérdőívekre a 18 év alattiakat nevelők csoportjában 360, az idősek esetében 477 értékelhető válasz érkezett. A kérdőíveket család és idősügyi szervezetek juttatták el az érintettekhez, a válaszadók köre hólabdamódszerrel bővült. A kutatás eredményeit befolyásolhatja, hogy a kitöltők között magasabb arányban lehetnek az eredendően magasabb digitális hajlandóságot mutató válaszadók. A kutatási cél képet kapni digitális attitűdről és kompetenciáról az említett korosztályokban, illetve ezek összehasonlításával felderíteni az intergenerációs együttműködés lehetőségét és formáit, különös tekintettel a járványhelyzet befolyására. Feltételezésünk szerint ugyanis a karantén és a korlátozások hatására a két nemzedék közötti online kommunikáció jelentősen megnövekedett, új szerepet kapott. Várakozásunknak megfelelően a járványhelyzet mindkét vizsgált csoportban jelentősen növelte az online térben töltött idő mennyiségét. A felhasználás iránya leginkább a kapcsolattartás felé mozdult, a gyermekeknél és fiataloknál természetesen az oktatással kapcsolatos tevékenységeket bővítette ez az időszak. Utóbbi esetben a jelentősen megnövekedett képernyőidő együtt járt a szülői kontroll elvesztésének kockázatával, amely a vizsgált témában negatív fejleményként jelent meg. Pozitív hatást mértünk a digitális eszközök iránti bizalomban az idősek körében: a mintába került válaszadók kifejezetten rugalmasan kezelték a személyes találkozásokat helyettesítő eszközöket és platformokat. A többség pozitívnak ítéli a digitális eszközök használatát, és nem érzi magát elveszítettnek. Összefoglalásként elmondható, hogy az eszközök, szoftverek kiválasztásánál és használatánál a tudástranszfer egyértelműen a fiatalok felől az idősek felé áramlott, a kommunikációs kezdeményezés és igény ezzel ellentétes irányú. A digitális eszközök használatának ugrásszerű növekedésében összességében több pozitívumot, mint hátrányt sikerült kimutatni.

A kutatást Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért támogatta.

A DIGITÁLIS SZEGED – OKTATÁS EGY ONLINE KÖRNYEZETBEN (TAPASZTALATOK PEDAGÓGUSI SZEMMEL)

Molnár György, Dudok Fanni

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: digitális oktatás; IKT-eszközhasználat; Covid19

Az elmúlt évtizedekben a digitalizálódás terjedése nagymértékben átalakította a világunkat, új lehetőségek nyíltak a hétköznapi életben, és az oktatásban betöltött szerepe is nőtt. A folyamat felgyorsulása a Covid19-járvány hatására tett intézkedések miatt még látványosabbá vált. Az eddigi kiegészítő szerephez szorult IKT-pedagógia és digitális tanulás előtérbe került. A megelőző járványügyi intézkedések következtében a világ legtöbb országában az oktatási intézményeket ideiglenesen bezárták, és tantermen kívüli, digitális munkarendre történő átállás következett be. A digitális oktatásra való átállásra nagyon rövid határidő állt rendelkezésre, amely több kérdést, témakört és problémát vetett fel. A vírushelyzet a magyar oktatási intézményeket is érintette, 2020. március 16-tól az oktatás digitális formában kezdődött meg Magyarországon is, majd a harmadik hullám következtében újra digitális oktatásra tértek át az intézmények 2021 márciusában, így a megkezdett IKT-kutatásunkat mi is kibővítettük. A közoktatásban és a felsőoktatásban részt vevő diákok, hallgatók, oktatók és szülők számára új, az oktatás területét érintő problémakör keletkezett (pl. technikai problémák, hiányos platformkezelési ismeretek), és számos meglévő és megoldatlan problémakör súlyosbodott (pl. lemorzsolódás, társadalmi egyenlőtlenségek kiéleződése) (Fekete & Porkoláb, 2020). Megjelent a túlterheltség, a fáradtság és a kilátástalanság érzése, valamint tovább erősödtek a hátrányos helyzetű települések, iskolák és családok problémái is, úgy mint az áram-, az internet-, és az IKT-eszközhány; a speciális nevelési igényű, nehéz sorsú családokban élő vagy a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek bekapcsolódásának nehézsége a digitális oktatásba (Fekete, 2020; N. Kollár, 2021). Vizsgálatunk célja a kialakult helyzet felmérése a pedagógusok körében, és annak bemutatása, hogyan látják egy év távlatából a digitális oktatási lehetőségeket, mit tapasztaltak a 2020-as márciusi és a 2021-es márciusi digitális átállás során. Kutatásunkban a Szeged és térségében alap- és középfokú oktatásban dolgozó pedagógusokat vizsgáltuk. A kérdőív kérdései a digitális tananyaghasználat, az IKT-eszközhasználat, az online oktatás és átállás témakörökhöz kapcsolódnak. Az eredmények az mutatják, hogy a válaszadók több mint kétharmada gyakran használ digitális tananyagokat és IKT-eszközöket a hagyományos tanrendben a mindennapi oktatás során, azonban önmagukat nem tartják digitálisan kompetensnek. A válaszadók több mint fele nem volt felkészült a digitális oktatásra, és a legtöbb intézmény nem rendelkezett korábbi tapasztalatokkal az online tanításról. A kitöltő pedagógusok több mint 70%-a nyilatkozott úgy, hogy a diákok felét sikerült aktívan bevonni az online oktatás folyamatába, azonban még egy év távlatából is vannak olyan tanulók, akiket nem sikerült aktivizálni az online tanítás során. A válaszadók 80%-a úgy gondolja, hogy egy év távlatában fejlődött a digitális készsége.

T22 – TANÁRKÉPZÉS, FELSŐOKTATÁS III.

Elnök: Podráczky Judit
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Tematikus előadás

Az önkéntes munka motivációi a felsőoktatásban

Fényes Hajnalka
Debreceni Egyetem

Markos Valéria
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Tanárjelöltek reflexiódefiníciói egy szemeszter kezdetén és végén

Kiss-Kovács Renáta
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A Covid19 hatása a tanárképzésre, különös tekintettel a tanítási gyakorlatra: az eddigi vizsgálatok áttekintése

Győri János
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kiss Edina
Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK Kémiai Intézet

Fehérvári Anikó
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Raácz Judit
Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet

Tanárszakos hallgatók gyakorlatorientált felkészítése

K. Nagy Emese
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

AZ ÖNKÉNTES MUNKA MOTIVÁCIÓI A FELSŐOKTATÁSBAN

Fényes Hajnalka *, Markos Valéria **

** Debreceni Egyetem*

*** Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért*

Kulcsszavak: felsőoktatási hallgatók; önkéntesmunka-motivációk; kvantitatív elemzés

Előadásunkban az önkéntes munka motivációit vizsgáljuk a felsőoktatási hallgatók körében egy öt kelet-közép-európai országot átfogó kérdőíves kutatás (N=2199) tükrében. A szakirodalom alapján (Bocsi et al., 2017; Fényes, 2015; Fényes & Pusztai, 2012; Handy et al., 2010; Hustinx, 2001; Inglehart, 2003; Meijs et al., 2003; Perpék, 2012; Stebbins, 1996; Stefanescu & Osvat, 2011;) feltételezzük, hogy a segítő célú önkéntesek mellett megjelennek majd a karrierépítő önkéntesek is a felsőoktatási hallgatók körében, akiknek a segítő szándék mellett fontos a munkatapasztalat-szerzés, szakmai készségek fejlesztése, kapcsolatépítés és az életrajzba való beírhatóság. Kutatási kérdésünk, hogy milyen háttértényezők befolyásolják a karrierépítő motivációk erősségét, illetve azt, hogy kapcsolódik-e az önkéntesség a tanulmányok jellegéhez. Eredményeink szerint a diákok legfőbb motivációja az önkéntesség során, hogy segítsenek másokon, a diákok 90%-ának ez fontos vagy nagyon fontos szempont. A karrierépítő célok (pl. munkatapasztalat-szerzés, készségfejlesztés, kapcsolatépítés), valamivel kevésbé fontosak (76-82%), sőt az életrajzba való beírás mint motiváció térségünkben csak a diákok 45%-ának volt fontos. Érdekes eredmény, hogy még a karrierépítő célok fontossága esetén is 33-35%-ban nem kapcsolódott az önkéntes munka a tanulmányok jellegéhez, amelyet azzal magyarázunk, hogy a hallgató lehet, hogy az önkéntességgel a téves pályaválasztást korrigálja, másrészt viszont lehet, hogy a diákok, a más területeken szerzett munkatapasztalatot, kapcsolati tőkét és ismereteket is fontosnak tartják jelenlegi karrierjük építése szempontjából. A kutatás következő lépésében a karrierépítő célok mentén képzett összevont mutatóra mint függő változóra lineáris regressziót futtatunk. Eredményeink szerint a karrierépítő célok szignifikánsan erősebbek a nők, a külső barátokkal való szoros kapcsolatot ápolók, a Magyarországon kívüli térségekben tanulók, és a nem természettudományi, informatikai és műszaki területen tanulók körében. Logisztikus regressziós eredményeink szerint pedig az, hogy kapcsolódik-e az önkéntesség a tanulmányok jellegéhez nagyobb valószínűségű azok körében, akiknek szorosabb a kapcsolata az oktatókkal, ha Romániában tanul valaki, ha tanárszakos, akiknek a családja rosszabb anyagi helyzetben van, illetve ha valaki nem gazdasági, természettudományi, műszaki és informatikai területen tanul. Mindez arra utal, hogy elsősorban a nők, a segítő szakmákat tanulók, az oktatókkal szorosabb kapcsolatban levők és a rosszabb társadalmi háttérűek tudják kihasználni az önkéntességben rejlő karrierépítési lehetőséget. A felsőoktatás-politikának tehát figyelmet kellene fordítania azokra a hallgatókra is, akik körében még nem érvényesülnek eléggé a karrierépítő célok az önkéntes munka során, és felhívni a figyelmet az önkéntesség karriert segítő funkciójára.

A kutatás a 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

TANÁRJELÖLTEK REFLEXIÓDEFINIÍCIÓI EGY SZEMESZTER KEZDETÉN ÉS VÉGÉN

Kiss-Kovács Renáta

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: tanárjelöltek; reflexió; fogalommeghatározás

A tanárrá válás kezdetétől hangsúlyos szerepe van a reflexiónak, hiszen ez egy fontos, szakmai fejlődést lehetővé tevő tényező a tanárjelöltek számára (Körkkö et al., 2016; Rutten, 2021). Ebből adódóan a reflektív gondolkodás fejlesztése a tanárképzés feladata. Ugyanakkor a kifejezés definíciója tudományosan nem tisztázott, a vizsgálatok nem egységesen kezelik, hanem különböző szempontokból közelítik meg (pl. van Beveren et al., 2018). A fejlesztés sikeressége érdekében szükséges megismerni a tanárjelöltek reflexióval kapcsolatos gondolkodását, így pl. a fogalomértelmezéseiket is. Kutatásunk célja, hogy feltárjuk, a tanítási gyakorlatuk előtt álló harmadéves tanárjelöltek ($n_1=156$; $n_2=135$) hogyan definiálják saját szavakkal a reflexió szót egy egyetemi szemeszter kezdetén és végén, történik-e változás a fogalommeghatározásaikban. A kutatás kontextusát jelentő egyetemi tantárgy egyebek mellett a reflexió fejlesztését tűzte ki célul, ezt számos feladat lehetővé tette az órákon (a tanárjelöltek tanítási epizódokat mutattak be, véleményezték egymás és önmaguk munkáját stb.) és az otthoni munka során is (szakirodalmi feltárással pedagógiai problémára kerestek választ, visszatekintve szintetizálták féléves munkájukat stb.). Kutatási kérdéseink a következők voltak: (1) Milyen gyűjtőfogalomhoz rendelik a reflexió szakkifejezést? (2) Ki reflektál, ki a cselekvő egy reflektálás során? (3) Kire vonatkozik a reflexió eredménye, ki tud profitálni a reflexióból? (4) A reflexiókutatásokat szintetizáló kategóriák (van Beveren et al., 2018) alapján a személyes, az interperszonális vagy a szociostrukturális szintet érintik-e többen? A kifejtést igénylő kérdésre egy online, önkéntes kérdőív részeként írásban, saját szavakkal adhattak választ, ezeket tartalomelemzéssel vizsgáltuk. Eredményeink szerint (zárójelben az említések száma) a félév kezdetén a reflexiót egyfajta értékelésnek (12) vagy önértékelésnek (12) tekintik, ezt valaki/ az ember végzi (61), és eredménye „önmagunknak” szól (29). A félév végén egyfajta visszajelzésként (29) értelmezték, amelyet „én” végzek (54) és „önmagamnak” (26) nyújt információt. A változás tehát nem jelentős. A megnevezett gyűjtőfogalmak száma a félév végére duplájára nőtt, vagyis a definíciók megfogalmazása idővel választékosabbá vált. A válaszok van Beveren és munkatársai (2018) szintezéskategóriái alapján a félév elején és végén ugyancsak változatlanok, főként a személyes szintet, azon belül az egyéni tudatosság kategóriáját érintik. Kérdés marad, hogy a tanárjelöltek az egyedül végzett, önmagukra irányuló reflektív gondolataikkal mit kezdenek, megtalálják-e a módját, hogy tapasztalataikat a jövő felé orientálják, s éljenek a reflexió teljes értelmezésével. Mindez a tanárképzés azon kihívásait jelzi, hogy a tanárjelölteknek mielőbb és kellő mélységben meg kell ismerniük a reflektív gondolkodást mint szakmai fejlődésük egyik fő előmozdítóját.

A COVID19 HATÁSA A TANÁRKÉPZÉSRE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TANÍTÁSI GYAKORLATRA: AZ EDDIGI VIZSGÁLATOK ÁTTEKINTÉSE

Győri János *, Kiss Edina **, Fehérvári Anikó *, Raácz Judit ******

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

** Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK Kémiai Intézet

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

**** Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet

Kulcsszavak: Covid19; tanárképzés és tanítási gyakorlat; vészhelyzeti tanárképzés-kutatás módszertana

Az új típusú vírus világszerte való elterjedése 2020 márciusában globális iskolabezáráshoz vezetett, amely az oktatás minden elemét váratlan, szélsőséges kihívások elé állította. Ez alól nem volt kivétel a tanárképzés és annak egy fontos szegmense, az iskolai tanítási gyakorlat sem. Miközben a tanárképzés elméleti oktatási részeit gyökeresen át kellett alakítani a távolsági oktatás igényei és lehetőségei szerint, a tanítási gyakorlat annak bármilyen szokott formájában ellehetetlenült, hiszen a tanárjelöltek semmilyen módon nem tudtak a tanulókkal közös fizikai térben tevékenykedni. Így veszélybe került minden olyan képzési elem, amelynek fejlesztésében a tanítási gyakorlatra vonatkozóan kritikus szerepet tulajdonítanak a tanárképzési programok (Moyo, 2020). Ilyen például a tantermi kommunikáció fejlesztése, a tanárjelölt és mentora szakmai kapcsolata, az iskolai élet megismerése, a tanári énkép és identitás formálódása, a szakmához és a pályához való viszonyulás alakítása és mások. Az oktatás covid miatti gyökeres átalakulása természetesen nem kerülte el az oktatáskutatók figyelmét sem. Az iskolabezárások által kiváltott jelenségek sokaságát feltáró kutatások nagy tömegében azonban csupán elenyésző figyelem irányult a tanárképzés, illetve azon belül a tanítási gyakorlatot érintő radikális változásokra. Előadásunkban az e témakörben angol és magyar nyelven közölt másfél évnyi szakirodalmat tekintjük át nagyobb folyóirat-adatbázisok kulcsszavas keresései alapján. A hozzávetőleg 20 tételre épülő szisztematikus elemzés során a vizsgált közleményekben azonosítható kutatási kérdéseket, az alkalmazott módszereket, a vizsgálatokba bevont populációt, illetve az így kapott eredményeket tartva szem előtt arra igyekszünk rávilágítani, hogy egy kutatási krízishelyzetben milyen „első és gyors válaszokat kereső vizsgálatok” (Kidd & Murray, 2020) kivitelezésére vállalkozhattak a szakemberek. Eredményeink azt mutatják, hogy az iskolabezárások által kialakult helyzetre vonatkozóan születő közlemények egyrészt az egyetemeken zajló tanárképzés technikai, logisztikai és tartalmi kérdéseire vonatkoztak, másrészt a tanárjelöltek szakmai identitásalakulására, a digitális oktatás tapasztalataira, valamint a tanárjelöltek és mentoraik, illetve a tanulók kapcsolatára fókuszáltak. A kutatási módszerek tekintetében, noha némelyik kutatás kérdőíves adatgyűjtéssel próbálkozott, a kvalitatív kutatási módszerek domináltak, amelynek során kis számú – néhány tucat – vizsgálati személyt vontak be a kutatásokba, jellemzően a félig strukturált interjú eszközét alkalmazva. Előadásunk során a szakirodalom eredményeit munkacsoportunk saját, 2020–2021-ben kivitelezett kutatásával és az ezekből készített közlemények jellemzőivel is reflektáljuk. Végül kitérünk az oktatási krízishelyzet, illetve az erre vonatkozó első, vészhelyzeti kutatások tanárképzési és tanárképzés-kutatási tanulságaira.

TANÁRSZAKOS HALLGATÓK GYAKORLATORIENTÁLT FELKÉSZÍTÉSE

K. Nagy Emese

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: szakmai fejlesztőiskola; gyakorlatorientáltság; tanárképzés

Az előadás célja annak bemutatása, hogy a jelenleg formálódó felsőoktatási törvény milyen útkeresésre készítetett egy tanárképző intézetet annak érdekében, hogy képzését magas színvonalon, a gyakorlatorientáltságot központi kérdésként kezelve szervezze meg, ezáltal igazítva hozzá a hallgatók felkészítését a közoktatás új kihívásaihoz. A kutatás pilotprojekt keretében (jelenleg is) zajlik. Az útkeresésnek három párhuzamos, egymást feltételező elemét mutatjuk be. Az első a szakmai fejlesztőiskolák létrehozása. A második a hallgatók terepi gyakorlatának előrehozott/korai megkezdése. A harmadik a tanárképző intézet és a szakmódszertanos oktatók együttműködésének az erősítése. Az előadás első részében a szakirodalomra (Darling-Hammond, 1994; Falus, 2002; Falus & Zagyváné Szűcs, 2021; Muijs & Harris, 2007; Reed & Learmonth, 2001; The Holmes Group, 1986, 1990) támaszkodva mutatjuk be a szakmai fejlesztőiskola koncepcióját (Professional Development School), mint a hallgatók hatékony felkészítését segítő, a tanárképzésben részt vevő intézmények, a diákok és a hallgatók tanulási szükségleteire épülő, a kutató-fejlesztő munkát középpontba állító, valamint az együttműködést lehetővé tevő intézményt. Itt mutatjuk be a projektben szakmai fejlesztőiskolaként részt vevő két intézmény munkáját is. A kutatás empirikus részét bemutató egységben a projekt keretében kipróbált, az egyetemi tanulmányaik megkezdésével párhuzamosan folyó gyakorlati képzésben részt vevő 15 hallgató tevékenységét vázoljuk fel. Ebben az egységben kap helyet a hallgatók csoportos interjú keretében összegyűjtött tapasztalatainak a bemutatása is. Végezetül felvázoljuk a tanárképző intézetnek és a szakmódszertanos oktatóknak a cél elérése érdekében tett együttműködését. A pilotprojekt eredményeként tartjuk számon, hogy meghatározásra került a hazai szakmai fejlesztőiskolákkal szemben támasztott követelmény, illetve ennek eredményeként követhetjük két fejlesztőiskolának a projektben kifejtett tevékenységét. A projekt figyelemre méltó eredményeként tartjuk számon a 15 hallgató csoportos interjú keretében összegyűjtött véleményét, amelyek egyik jellemzője, hogy jelentős ösztönzést ad pályán maradásukhoz, illetve eredményes felkészülésükhöz a korai/időben megkezdett iskolai gyakorlat. Mindennek a segítésére kidolgozásra került a tanárképző intézet és a szakmódszertanos oktatók együttműködését segítő útmutatás.

T23 – ISKOLAI EREDMÉNYESSÉG, FENNTARTHATÓSÁG

Elnök: *Török Balázs*
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Tematikus előadás

A romániai magyar kisebbségi oktatás kihívásai

Barabás Andrea
Debreceni Egyetem

Alternativitás a magyar közoktatásban: múlt, jelen, jövő

Langerné Buchwald Judit
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A szakképzési rendszer munkapiaci illeszkedésének kérdései különös tekintettel a periférikus térségek leszakadó társadalmi csoportjai esetében Magyarországon

Velkey Gábor Dániel
Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont (Békéscsabai Kutatócsoport),
Gál Ferenc Egyetem

Sós Tamás
Kodolányi János Egyetem

A klímaváltozás oktatásának elméleti keretei és gyakorlati megvalósításának lehetőségei

Kelemen Valéria
Motiváció Oktatási Egyesület

A ROMÁNIAI MAGYAR KISEBBSÉGI OKTATÁS KIHÍVÁSAI

Barabás Andrea

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: iskolai eredményesség; kisebbségi oktatás; háttértényezők

A kisebbségi oktatás kihívásai számos kutatás központi témáját képezik (Barabás, 2019, 2020; Barabás & Bacsikai, 2020; Kozma, 2003; Mandel, 2015; Papp Z., 2012, 2014, 2017). A tanulói eredményességet befolyásoló tényezők feltárása fontos szerepet tölt be az eredményességi kutatások során (Andor & Liskó, 2000; Bacsikai, 2015; Ball, 1994; Bourdieu, 1999; Bradly & Corwyn, 2002; Bray, 1999; Darvas & Kende, 2010; Garami, 2014; Kim & Jung, 2019; Pusztai, 2004, 2009, 2015), Romániában viszont az országos kompetenciamérések során a háttértényezők feltárására nem kerül sor (Kitchen et al., 2017). Előadásunkban a romániai magyar oktatásban az iskolai eredményességet befolyásoló tényezők makro-, mezo- és mikroszintű tényezők vizsgálata az anyagi, a kulturális és a társadalmi tőkeforrások elméleti rendszerében kerül értelmezésre. Arra keressük a választ, hogy bizonyos oktatáspolitikai döntések, az extrakurrikuláris aktivitás, a településtípus, a családi háttér milyen mértékben felelős a kompetenciaméréseken elért eredményekben tapasztalható különbségekért? A saját készítésű háttérkérdőív adatait és a kompetenciamérések (magyar nyelv és szövegértés, román nyelv és szövegértés, matematika) eredményeit tartalmazó KOV–ET–OM–2017 adatbázisunk alapján vizsgáljuk a Kovászna megyében magyar nyelven tanuló negyedikes diákok (N=1054) iskolai eredményességét. A teljes körű adatfelvételnek köszönhetően átfogó képet nyerhetünk a 2016-2017-es tanév negyedik osztályos kompetenciamérések eredményeiről és az eredményeket befolyásoló tényezőkről. Az előkészítő osztály/az integráltkurrikulum-alapú oktatás bevezetése és a három kompetenciaterületen elért mérési eredmények között szignifikáns összefüggéseket találtunk: átlag fölötti eredményeket nagyobb arányban értek el azok a tanulók, akik jártak előkészítő osztályba. Az árnyékoktatás területén fellelhető, iskolán kívüli szakkörök, zene, idegen nyelv és sport magánórák/tevékenységek, valamint a különböző táborok jótékony hatása mindhárom kompetencia területen kimutatható. Eredményeink rávilágítanak a családi háttér, a településtípus erőteljesen megnyilvánuló hatására.

ALTERNATIVITÁS A MAGYAR KÖZOKTATÁSBAN: MÚLT, JELEN, JÖVŐ

Langerné Buchwald Judit

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: közoktatás; oktatáspolitikai; alternativitás

Az alternativitás közoktatásbeli megjelenésének kezdetét illetően megoszlanak a vélemények, ugyanis az alternativitás látens és egyben illegitim létezése (Mihály, 1999) már előbbre tehető, mint tényleges megjelenése, de egyetértés van abban, hogy legitimációja szempontjából mérföldkőnek tekinthető az 1985-ös közoktatási törvény, amely legalizálta az akkori kísérleti és/vagy alternatív pedagógiákat és iskolákat (Báthory, 2001). Az azóta eltelt időszakban több alkalommal változott az alternatív iskolák működésének szabályozása (Langerné Buchwald, 2020), ami jelentős mértékben befolyásolta az alternatív iskolák számát, illetve pedagógiai és nem pedagógiai értelemben vett működését. Ebből kiindulva kutatásunk során egyrészt az oktatást érintő törvények és rendeletek elemzésével feltártuk, hogy az 1985-ös közoktatási törvény óta hogyan változott napjainkig az alternatív iskolák jogi szabályozása, másrészt a fellelhető alternatív iskolákat, programokat összesítő jegyzékek és kiadványok alapján vizsgáltuk azok számának és változatosságának alakulását. Ezt kiegészítve egyfelől elemeztük kilenc jelenleg is működő alternatív iskola pedagógiai programjait azzal a céllal, hogy feltárjuk, a törvényi változások hatására hogyan változott az iskola alternatív jellege, másfelől félig strukturált interjút készítettünk 12, a rendszerváltozás után alapított alternatív iskola alapítójával, vezetőjével, valamint négy alternatív szervezet képviselőjével annak feltárására, hogyan változott az iskolák működése, valamint arra is kerestük a választ, hogyan látják az alternativitás jövőjét a magyar közoktatásban. A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy a rendszerváltozástól kezdve megfigyelhető a törvényhozói szándék az alternatív iskolák működésének szabályozására, a köznevelési törvény 2019. évi módosítása azonban jelentős változást hozott: egyrészt maximalizálta az eltérés mértékét, másrészt magát az alternatív szót is kivezette a törvényből, és helyette az „egyedi megoldások alkalmazását” vezette be. Az alternatív iskolák száma és változatossága a 2000-es évekig nőtt, azt követően csökkent, a legnagyobb mértékű csökkenés azonban a 2020-ban az egyedi megoldások alkalmazásának engedélyeztetési eljárása után történt, valamint az alternatív iskolák pedagógiai programjaiban is ekkor következett be a legnagyobb, az alternatív jellegét csökkentő változás. A legtöbb alternatív iskola folyamatosan alkalmazkodik a törvényi változásokhoz a fennmaradás érdekében, a jövőt azonban nem látják pozitívnak, és az alternativitás további szűkülésére számítanak.

A SZAKKÉPZÉSI RENDSZER MUNKAPIACI ILLESZKEDÉSÉNEK KÉRDÉSEI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A PERIFÉRIKUS TÉRSÉGEK LESZAKADÓ TÁRSADALMI CSOPORTJAI ESETÉBEN MAGYARORSZÁGON

Velkey Gábor Dániel *, Sós Tamás **

* Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont (Békéscsabai Kutatócsoport),
Gál Ferenc Egyetem

** Kodolányi János Egyetem

Kulcsszavak: szakképzési rendszer; munkapiaci illeszkedés; társadalmi-területi egyenlőtlenség; periféria

Az elmúlt tíz év szakképzési rendszert érintő radikális reformjai Magyarországon az ún. duális képzés modelljének erősítésével a képzések közvetlen munkaerőpiaci illeszkedésének elősegítésére helyezték a legnagyobb hangsúlyt. Elemzésünk az NKFI-6-K-125110 számú kutatási projekt („A szakképzés munkapiaci illeszkedésének területi és ágazati jellemzői, kiemelt figyelemmel a periférikus térségekre és a korai iskolaelhagyás problémájára”, 2017–2021) keretében végzett empirikus kutatási eredményekre (statisztikai adatok, országos adatgyűjtések és több mintaterületen végrehajtott részletes esettanulmányok) támaszkodik. Munkánk során a strukturális változásokra koncentrálnó vizsgálatokból többnyire kimaradó területi szempontokat kiemelt fontosságúnak tekintjük. Vizsgálataink szerint ugyanis a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelésében a társadalmi, strukturális problémákat felerősítő fokozódó területi hátrányok szerepe döntő fontosságú. Tanulmányunk ezért a szakképzés és a gazdaság széles értelmezett kapcsolatrendszerére koncentrálna vizsgálja, hogy (1) A gazdasági kapcsolatok szerepének lényeges erősítése és a munkáltatói érdekek közvetlen érvényesülése miként hat a tanulók azon kognitív készségeire, amelyek széles körben konvertálható tudást biztosítva a hosszabb távú munkaerőpiaci sikeresség szempontjából kiemelkedő jelentőségűek? (2) A gazdasági szereplők bevonása a gyakorlati képzésbe mennyiben segíti a tanulók végzés utáni elhelyezkedését, a duális képzésszervezés mennyiben jelent közvetlen utat a szakképzés és a foglalkoztatás között? (3) Milyen jellemzők, sajátosságok figyelhetők meg a gyakorlati képzés szervezésében, a gazdasági szereplők bevonásában és a végzett fiatalok elhelyezkedésében gazdasági ágazatok, a gazdasági szervezeti struktúra és a képzési szintek szerint? (4) A gazdaság térbeli egyenlőtlenségei milyen területi különbségeket eredményeznek a gyakorlati képzés megszervezésében és az elérhető szakképzési szolgáltatások ágazati, területi rendszerében? (5) A periférikus, elmaradott térségek leszakadó társadalmi csoportjaiba sorolható diákok képzési, foglalkoztatási, és mobilitási (társadalmi és területi) esélyei hogyan alakultak a reformok hatására?

A KLÍMAVÁLTOZÁS OKTATÁSÁNAK ELMÉLETI KERETEI ÉS GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

Kelemen Valéria

Motiváció Oktatási Egyesület

Kulcsszavak: klímaváltozás oktatása; klímatanterv

A klímaváltozás korunk egyik legnagyobb környezeti kihívása, amire fel kell készítenünk a következő generáció tagjait. Ehhez egyrészt szükséges, hogy a gyermekek, fiatalok megfelelő ismerettel rendelkezzenek a klímaváltozásról, másrészt képessé kell őket tenni arra, hogy cselekedjenek a helyzet megváltoztatásáért (Jäger & Rausch, 2021; Nahalka, 2008). Mindezek mellett a klímaváltozás oktatása hatékony eszköz lehet a karbonemisszió csökkentésében is (Cordero et al., 2020), így az egyes országok klímastratégiájának részévé válhat. Az egyértelmű igény ellenére viszonylag kevés olyan gyakorlati útmutató áll a pedagógusok rendelkezésére, amely a klímaváltozás oktatását támogatja (kivételként I. FAO, 2016; Havas & Veres, 2008; LDEC, 2021). Az előadás elsősorban a nemzetközi szakirodalom alapján tekinti át a klímaváltozás oktatásának lehetséges elméleti kereteit, valamint bemutat egy erre épülő, a gyakorlati munkát támogató klímatantervet. A témakör elméleti megalapozása magában foglalja a klímaváltozás oktatásának hatékony stratégiáit, elsősorban Monroe és munkatársai (2017) szisztematikus szakirodalmi áttekintésére támaszkodva, továbbá a stratégiákkal szoros összhangban álló holisztikus oktatási modell, az ún. Bicikli-modell (Cantell et al., 2019) bemutatását. E modellt pedagógusok munkájának támogatása érdekében alkották, és azt írja le, mely témakörök oktatása szükséges a klímaváltozás jelenségének teljes körű bemutatásához. Az oktatás szempontjából kiemelt jelentősége miatt az előadás része a rendszergondolkodás rövid elméleti ismertetése is (Meadows, 2008). E megközelítés hatékony eszköz a komplex jelenségek, így többek között a klímaváltozás tanítása és tanulása szempontjából (Booth Sweeney et al., 2011). Az elméleti megalapozást követően az előadás részletesen ismerteti egy hazai civil szervezet munkatársai által kidolgozott Klímatantervet, amely a 6–16 éves diákok számára meghatározott tudásanyagot (ismeretek, képességek) tartalmazza a klímaváltozással összefüggésben. A tanterv figyelembe veszi a fent említett stratégiák és modellek által kijelölt főbb területeket, valamint a témakörhöz kapcsolódó hazai és nemzetközi oktatási anyagokat. A Motiváció Klímatanterv a következő témaköröket foglalja magában: (1) a jelenség tudományos háttere, a kiváltó okok tudományos magyarázata; (2) a klímaváltozás következményei; (3) a klímaváltozásra adott lehetséges válaszok egyéni és közösségi szinten; (4) fogyasztás, termelés és klímaigazságosság kapcsolata; (5) érzések és viselkedés.

T24 – BESZÉDTECHNIKA ÉS OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉS

Elnök: *Hódi Ágnes*

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Tematikus előadás

A beszédtechnika helye a magyar nyelv gimnáziumi oktatásában

Kelemen Márta

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Szövegértés, problémamegoldó és algoritmikus gondolkodás fejlesztése a robotika eszközeivel tanulásban akadályozott tanulók esélyteremtése érdekében

Mucsiné Erdei Mónika

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet,
Szeged és Térsége Bárczi Gusztáv Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

Az oppozíciós szópárok szerepe a beszédhanghallás részteszt rögzítése során

Kiss Renáta

MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Fazekasné Fenyvesi Margit

Károli Gáspár Református Egyetem

Mokri Dóra

Szegedi Tudományegyetem Oktatásméleti Kutatócsoport

Látens olvasástechnikai hibák hatása a fluens olvasásra

Sipos Zsóka

Szegedi Tudományegyetem

Steklács János

Pécsi Tudományegyetem

A BESZÉDTECHNIKA HELYE A MAGYAR NYELV GIMNÁZIUMI OKTATÁSÁBAN

Kelemen Márta

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: beszédpedagógia, hangegészség; beszédtechnika, logopédia; magyar nyelv és irodalom, tánc és dráma

Nem csak a közfelfogásban él a vélekedés, hanem a csekély számú magyar nyelvű kutatásban is alátámasztást nyert az a tény, hogy a középiskolás korosztály beszédének alaki szempontból (beszédtempó, artikuláció, hangsúly) történő megítélése nem kedvező (Laczkó, 2008). Annak ellenére, hogy igazolt a tizenéves korosztály beszédének formai deviációja (Laczkó, 2009), a középiskolai magyar nyelv és irodalom oktatásában a hangzó beszéd tanítása hangsúlyos szerepet nem kap. Vajon hol lehet a középszintű közoktatásban az élő beszéd oktatásának helye és létjogosultsága? Arra keresem a választ, hogy a középszintű magyartanításba hol, milyen módon, mely tananyagokhoz kapcsolódva és milyen konkrét feladatok kapcsán kerülhet be a beszéd formai aspektusainak fejlesztése, továbbá (multimédiás illusztrációval és a konferencia résztvevőinek bevonásával) ajánlást mutatok be olyan egyszerű, a hangzó beszéd képét és ezzel együtt az összszemélyiséget befolyásoló gyakorlatok alkalmazására, amelyek a tanórák során rendszeresen alkalmazva, minimális időráfordítással és sokrétű haszonnal járhatnak. A beszédtechnika definíciós képének beágyazottságát (Fischer, 1969; Rónai és Kerekes, 1974; Hernádi, 1992; Montágh, 1995; Lantos, 2005; Zelenkáné, 2007; Thoroczkay, 2013; Gyéresi, 2014; Wacha, 1999) figyelembe véve olyan beszédtechnika definíciót és interdiszciplináris státuszt fogalmazok meg, ami tartalmaiban követi korunk kommunikáció dominanciájú elvárásait. A 15–18 éves korosztály gyenge beszédprodukciós jellemzőinek okait kutatva, témám vonatkozásában áttekintem a magyartanítás tartalmát meghatározó szabályozó dokumentumokat a Magyar nyelv, illetve a Dráma és tánc tantárgyakra fókuszálva. Vizsgálatomat kiterjesztem a beszédtechnikai tartalmak átadásának személyi feltételeire: a gimnáziumokban tanító pedagógusok képzésük során pontosan miféle módszertani és gyakorlati képzési tartalmakkal találkozhatnak (továbbá, hogy a pedagógiai tevékenység milyen kihívásokat teremt a tanárok beszédprodukcióját illetően). A magyartanítás tartalmi szabályozó dokumentumainak (NAT, kerettanterv) és a gimnazista, illetve a gimnáziumból kilépő korosztály beszédére irányuló vizsgálatok (Laczkó, 2009; Frang, 2015) eredményeinek figyelembevételével célszerű és indokolt volna a magyarórák anyagába a beszédtechnikai gyakorlatok beemelése. A gyakorlatok megjelenése a tanóra anyagában önmagában ráirányítja a figyelmet a beszédprodukcióra. A beszédtechnikai feladatok a tananyag egyes részeihez is köthetők, ezzel élményszerűbbé és gyakorlat központúbbá válik a magyaróra menete. Laczkó (2009) rámutat arra, hogy a beszédgyakorlatok tanórai alkalmazása – a beszédfigyelem, illetve a fonációs és az artikulációs tudatosság kialakításán keresztül – megszüntetné a tizenévesek beszédképét uraló hibázások túlnyomó részének okait. Indokolt tehát, hogy válaszoljunk korunk kihívásaira és mérlegeljük a közvetlen emberi kommunikáció hangzó beszédet érintő fejlesztési lehetőségeit a 15–18 éves korosztály körében.

SZÖVEGÉRTÉS, PROBLÉMAMEGOLDÓ ÉS ALGORITMIKUS GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSE A ROBOTIKA ESZKÖZEIVEL TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT TANULÓK ESÉLYTEREMTÉSE ÉRDEKÉBEN

Mucsiné Erdei Mónika

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet,
Szeged és Térsége Bárczi Gusztáv Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

Kulcsszavak: robotika tanulásban akadályozott tanulók oktatásában; problémamegoldó és algoritmikus gondolkodás; olvasás-szövegértés

Napjaink új tudáskonceptióiban az új helyzetekhez való alkalmazkodni tudásnak, adaptív szemléletnek (vö. digitális darwinizmus), valamint az olyan affektív tényezőknek, mint a kitartás, az önszabályozás és a tanulási motiváció jelentősen felértékelődik a szerepe (Habók, 2011; Józsa & Fejes, 2012; Molnár, 2003; Racskó, 2017). Az OECD The Future of Education and Skills 2030 oktatási projektjében hangsúlyt kap a személyre szabott oktatási környezet jelentősége, továbbá a tanulás terén a különböző tapasztalatok összekapcsolása, a másokkal való együttműködés, a technológiai és adatkezelési műveltség (Molnár et al., 2019). Kulcsfontosságúvá válik, hogy az oktatásban megjelenő digitális technológia milyen módon javíthat a tanulás hatékonyságán, majd ennek következményeként a későbbiekben a tanulók életvezetési minőségén, és hogyan járulhat hozzá az egyén eredményességéhez és munkavégzésének hatékonyságához (Ollé, 2015). A digitális oktatással kapcsolatosan nemzetközileg jelentősen alulreprezentált az értelmileg sérült tanulókkal kapcsolatos vizsgálatok aránya (Virányi, 2014). A kutatások alapján a speciális (különnevelő) iskolai oktatásban nem használják ki az IKT-eszközök adta lehetőségeket a sajátos nevelési igényű diákok oktatása során olyan mértékben, mint az együttnevelést folytató intézményekben (pl. Copley & Ziviani, 2004, idézi Virányi, 2014). Az esélyegyenlőség egyik fontos eleme az infokommunikációs akadálymentesség, amely biztosítja az egyenlő esélyű hozzáférést a sajátos nevelési igényű tanulók számára a tananyagokhoz, eszközökhöz, fejlesztési lehetőségekhez (Aknai, 2020). Az edukációs technológiai fejlődés egyik fókuszja a közeljövőben a robotika lesz (Virányi, 2019), amely kiemelkedő szerepet játszik a problémamegoldó és algoritmikus gondolkodás fejlesztésében. A gondolkodási készségek sokoldalú fejlesztése miatt a padlórobotok bármely tantárgyba beépíthetőek képességfejlesztési vagy ismeretátadási céllal (Aknai, 2020). Az Abacusan Stúdió, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara és a Bolsanoi Egyetem által fejlesztett RIDE című Erasmus+ nemzetközi projekt keretében eredetileg sajátos nevelési igényű tanulók inkluzív környezetben történő támogatására dolgozott ki több, irodalmi szempontból kiemelkedő történetet feldolgozó olvasás- szövegértést fejlesztő programot. 2021 tavaszától tanulásban akadályozott 5. évfolyamos tanulók speciális iskolai környezetében teszteljük a RIDE-projekt megvalósíthatóságát, az olvasás-szövegértéssel kapcsolatos tanulói jellemzőket, a tanulók projektfeladatokhoz kapcsolódó adaptációs igényét, a tanúlással kapcsolatos affektív jellemzőket és ezek változását a fejlesztőprogram hatására. Első tapasztalataink alapján a tanulók bizonyos feladattípusok (pl. táblázat) és az idegen nyelvi kifejezések esetén igényeltek további megsegítést. A robotokkal végzett tevékenységek közben megvalósuló tervezés, problémamegoldás, kreatív alkotás jól motiválta a tanulókat, lehetőséget teremtett a differenciálásra.

AZ OPPOZÍCIÓS SZÓPÁROK SZEREPE A BESZÉDHANGHALLÁS-RÉSZTESZT RÖGZÍTÉSE SORÁN

Kiss Renáta *, Fazekasné Fenyvesi Margit **, Mokri Dóra ***

* MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

** Károli Gáspár Református Egyetem

*** Szegedi Tudományegyetem Oktatásméleti Kutatócsoport

Kulcsszavak: beszédhanghallás; oppozíciós szópárok; online tesztelés

Hazánkban az egyik legismertebb, az elemi alapkészségek vizsgálatára fejlesztett mérőeszköz a DIFER programcsomag, amely hét elemi alapkészség vizsgálatát tűzi ki célul. A részképességeket vizsgáló tesztek rögzítése előre meghatározott kritériumok mentén történik. A programcsomag útmutatója kitér a tesztek rögzítésének sorrendjére, az összetevők értékelési kritériumaira, a rövid és hosszú változatok során rögzítendő itemekre. A beszédhanghallás-részteszt oppozíciós szópárokat tartalmazó feladategységei viszont meghagyják a választás szabadságát a vizsgálatot végző számára, illetve annak feljegyzését sem kéri a mérőbiztostól, hogy a munkája során mely komponenst hangoztatta a gyermek számára. Arra vonatkozó kutatást, amely ezen oppozíciós szópárok közti választási szabadságot vagy az adott szópárok ekvivalenciáját vizsgálná, nem találtunk. Így jelen kutatásunk annak megválaszolására szorítkozik, hogy az oppozíciós szópárok során tapasztalható választási szabadság mennyiben befolyásolhatja a gyermekek teszten nyújtott teljesítményét, és így képességrendszerének felállítását. A vizsgálat 2019 novemberében valósult meg, a szegedi óvodák gyermekeinek önkéntes részvételével (N=398). A vizsgált gyermekek átlagosan 6,14 évesek voltak. A gyermekek számára az oppozíciós szópárok tekintetében két változatot állítottunk fel. Az egyik tesztváltozatban a 22 szópár egyik hangsorára kérdeztünk rá, majd átlagosan 15,6 nap elteltével a szópár másik felének rögzítésére került sor. A tesztek online tesztkörnyezetben valósultak meg az eDia online rendszer használatával, és megbízhatónak bizonyultak (Cronbach-alfa=0,87). A gyermekek a két részteszten átlagosan 77,84%-os (SD1=14,44%) és 82,38%-os (SD2=12,60%) teljesítményt értek el. A nemek szerinti vizsgálat nem mutatott szignifikáns különbséget a két részteszten nyújtott teljesítmény esetében. Annak vizsgálatára, hogy az itemek szintjén lévő eltéréseket feltárjuk, páros t-próbát alkalmaztunk. 16 esetben szignifikáns különbséget találtunk, amelyek a beszédhanghallás minden összetevőjét, a képzéshely és képzésmód, a zöngéesség és az időtartam szerinti differenciálást, valamint a hangkihallást is érintették. Összességében elmondható, hogy az itemek közti választási szabadság eltérő tesztváltozatokat és eredményeket hozhat létre. Annak megfelelően, hogy a tesztfelvétel során melyik hangsor/szó szerepel, a vizsgált minta esetében jelentős teljesítménybeli különbségek lehetnek. Az általánosabb következtetések levonásához a vizsgált minta és életkori sáv bővítését, valamint egyéb, a szó- és hangfelismerést befolyásoló tényezők vizsgálatba való beépítését tűztük ki célul, de feltételezzük, hogy az adatok segítséget, támpontot jelenthetnek majd a vizsgálatot végző személyek számára, ezzel támogatva, segítve a még pontosabb képességstruktúra meghatározását és a későbbi fejlesztendő területek azonosítását.

LÁTENS OLVASÁSTECHNIKAI HIBÁK HATÁSA A FLUENS OLVASÁSRA

Sipos Zsóka *, Steklács János **

* Szegedi Tudományegyetem

** Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: tekintetkövetéses vizsgálat; olvasástechnika; fluens olvasás

A szövegértő olvasás alapja a folyékony olvasás, ami az olvasás pontosságán, valamint a tartalomnak megfelelő prozódia túl a dekódolás sebességét is magába foglalja (Fuchs et al., 2001; Kang & Shin, 2019; Perfetti, 1985; Pikulski & Chard, 2011). A lassú, illetve kiegyensúlyozatlan tempó hátterében a betűbiztonság, illetve az összeolvasás helyes technikájának elmaradása következtében kialakuló szöfelismerési bizonytalanság áll. E területek feltárására a hangos olvasás vizsgálata nyújt lehetőséget, ám a magasabb évfolyamok tanulóinak egy részénél az olvasás során nem vagy csak alacsony számban manifesztálódnak e hibák. A gyermekek kompenzációs stratégiákat alakítanak ki (Hudson et al., 2008; Nguyen et al.; 2020), így a látott szavakat helyesen nevezik meg, viszont olvasási idejük jelentősen megnyúlik bizonytalanságaik következtében. Jelen kutatás célja a non-fluens olvasók dekódolási technikájában rejlő eltérések feltárása. 7 megfelelő tempóban, illetve 7 alacsony hibaszám mellett diagnosztikus határérték feletti olvasási idővel olvasó 4. évfolyamos gyermek olvasási sajátosságait elemeztük tekintetkövetéses vizsgálat, amely nemcsak a hangos olvasásban megjelenő tünetek vizsgálatára ad módot, hanem azokat a bizonytalanságokat is megmutatja, amelyek rejtetten befolyásolják az olvasás sebességét. A vizsgálat során a diákok a diagnosztikában széles körben használt Meixner-olvasólap szubtesztjeit olvasták monitorról, így a magánhangzók, a mássalhangzók, az értelmetlen szótagok, a szavak és a szöveg dekódolási jellegzetességeinek feltárására is mód nyílt. Eredményeink alátámasztják, hogy egyes rejtett betűtévésztesek, betűbizonytalanságok szemkamerás vizsgálattal mérhetően lassítják az olvasást, valamint, hangsúlyosan az ötbetűs vagy annál hosszabb szavak esetében, a lassú és a megfelelő tempóban olvasó gyermekek összeolvasási módja jelentős eltéréseket mutat – míg a jól olvasó diákok hosszú, több morfémből álló vagy ismeretlen szavak esetében klaszterekre tagolják olvasáskor a szavakat, a lassú tempóban olvasó gyermekek dekódolására a betűnkénti letapogatás jellemző. E sajátosságok ismerete nemcsak a már kialakult, szövegértést hátrányosan befolyásoló olvasástechnikai nehézségek javításában segíti az intervenció megtervezését, hanem lehetővé teszi az írott nyelv elsajátítása során is az összeolvasás tanításának tudatosabb tervezését.

T25 – EGÉSZSÉGMŰVELTSÉG, EGÉSZSÉGNEVELÉS I.

Elnök: B. Németh Mária

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

Egészségügyi és szociális munkás frissdiplomások társadalmi háttere, iskolai és szakmai életútjának hasonlóságai és eltérései

Fónai Mihály

Debreceni Egyetem

A kortárs újraélesztés oktatás hatékonyságának vizsgálata középiskolás diákok körében

Kovács Bettina, Bánfai-Csonka Henrietta, Betlehem József, Musch János, Bánfai Bálint

Pécsi Tudományegyetem EK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet,
Egészségpedagógiai és Alapozó Sürgősségi Tanszék

Az egészség megjelenése a Nemzeti Alaptantervekben (1995–2020)

Lipták Mónika Zoé

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Tarkó Klára

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Környezeti Nevelés
Intézet,
MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport

Az egészségérték hatása a fogytékossággal élőkkel kapcsolatos attitűdre a nevelés szempontjából

Dinnyés Katalin Julianna, Pusztafalvi Henriette

Pécsi Tudományegyetem

EGÉSZSÉGÜGYI ÉS SZOCIÁLIS MUNKÁS FRISSDIPLOMÁSOK TÁRSADALMI HÁTTERE, ISKOLAI ÉS SZAKMAI ÉLETÚTJÁNAK HASONLÓSÁGAI ÉS ELTÉRÉSEI

Fónai Mihály

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: egészségügyi és szociális frissdiplomások; társadalmi háttér; átmenet a munka világába

Előadásomban egészségügyi és szociális munkás frissdiplomások társadalmi háttérét, iskolai életútját és a végzés utáni szakmai életútjának néhány elemét vetem össze. Ez módot ad a sok szempontból hasonló, de sok szempontból eltérő szakmai területek hasonlóságainak és az eltéréseinek a megragadására is, ezek feltárása a kutatás és az előadás célja. Az egészségügyi képzési terület heterogén, orvosokat és más egészségügyi alap- és mesterszakokat foglal magába, így a képzési területre vonatkozó globális elemzések elfedik a különböző professziók közötti lényeges rekrutációbeli és a professzió gyakorlatához kapcsolódó különbségeket. A felsőoktatási kutatások során az elemzett területek diplomáit több aspektusból is vizsgálták. E kutatások leginkább a pályaválasztási döntéseket és motivációkat (Györffy et al., 2017; Kovácsné Tóth, 2017; Nagy, 2008; Szelesné Ároksházi, 2016), valamint a felsőoktatási szocializációt (Györffy et al., 2017; S. Faragó, 1986; Utasi, 1999; Váriné Szilágyi, 1981) és a végzés utáni szakmai szocializációt, annak a képzésre gyakorolt hatását érintik (Balogh & R. Fedor, 2015; Budai, 2010; Fábíán & Hegyesi, 2021; Fónai et al., 2001). Az empirikus kutatási előzmények, például a szociális munkásokról, azt mutatják, hogy pályaképzésre az altruizmus, mások segítése a jellemző (Nagy, 2008). Az ápolók és a mentőszolgálatok esetében is hasonló motívumok és társadalmi háttér érvényesül, ők is jellegzetesen „nem hagyományos” (non-traditional) hallgatók. Összehasonlító vizsgálat a társadalomtudományi képzési terület esetében született, amelynek eredményei azt mutatják, hogy a szociális munkások és a szociálpedagógusok, illetve a szociálpolitikusok és a szociológusok szociodemográfiai mutatói állnak egymáshoz közelebb, e két utóbbi szak hallgatói magasabb státuszú családokból érkeznek. A munkaerőpiaci folyamatok közös vonása, hogy az e szakokon végzettek széles intézményi skálán, sokféle munkakörben helyezkednek el, ez leginkább a szociológusokra jellemző (Fónai & Márton, 2018). Az orvostanhallgatók körében elsősorban a felsőoktatási és a végzés utáni szakmai szocializáció vizsgálatára került sor (Györffy et al., 2017). A kutatáshoz a Diplomás Pályakövető rendszer 2014-es adatbázisát elemeztem, a válaszoló, teljes diplomás adatbázisból (21 164 fő) leválasztva az érintett professziókat. Az elemzett mintába 340 orvos és gyógyszerész, 631 egészségügyi diplomával rendelkező személy és 382 fő szociális munkás került. Az eredmények azt mutatják, hogy a hasonlóságok a végzés utáni élethelyzetből fakadnak, emiatt a különböző diplomás foglalkozási csoportok hasonló módon elégedetlenek a szakmai lehetőségeikkel. Sok hasonlóság ragadható meg az orvosok és egyéb egészségügyi hivatások gyakorlói között is. Az eltérések az orvosok, gyógyszerészek és a többi diplomás csoport között ragadhatóak meg a társadalmi, családi háttérben és a szerzett tudás alkalmazásának a diszkrpanciájában. Az eredmények alkalmasak a képzés során a szakmai szocializációs folyamatok alakítására is.

A KORTÁRS ÚJRAÉLESZTÉS-OKTATÁS HATÉKONYSÁGÁNAK VIZSGÁLATA KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOK KÖRÉBEN

**Kovács Bettina, Bánfai-Csonka Henrietta, Betlehem József ,
Musch János, Bánfai Bálint**

*Pécsi Tudományegyetem EK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet,
Egészségpedagógiai és Alapozó Sürgősségi Tanszék*

Kulcsszavak: újraélesztés; kortársoktatás; középiskola

A keringésmegállás nagyon rövid időn belül irreverzibilissé váló folyamat, ellátásában fontos szerepe van az elsőként észlelő laikus elsősegélynyújtóknak. Az elsősegélynyújtás társadalmasításának részeként fontos, hogy a lakosság minél nagyobb része képes legyen a segítségnyújtás megkezdésére. Ennek egyik leghatékonyabb módszere lehet, ha már gyermekkorban elkezdjük az ismeretek átadását. Kutatásunk célja a kortárs oktató általi újraélesztés-oktatás hatékonyságának felmérése volt középiskolás diákok körében. Mintánkat három középiskolai osztály alkotta a 10. évfolyamról (N=81). Az egyik osztálynál nem történt oktatás (kontrollcsoport; n=23), egy másik osztálynál mentőtiszt hallgató (hagyományos csoport; n=29), a harmadik osztályban egy kortárs oktató tartotta az oktatást (kortárs csoport; n=29). Az oktatást megelőzően, majd azt követően 1 hónappal és 3 hónappal felmértük a diákok teljesítményét. Az oktatás során saját készítésű prezentációt használtunk. Az előadás és a gyakorlati oktatás 45 percet vett igénybe a hagyományos és kortárs csoportokban egyaránt. A felmérések során egy elméleti ismereteket vizsgáló feladatsort, egy attitűdfelmérő kérdéssort és egy gyakorlati szituációt kellett megoldaniuk a diákoknak. A minta jellemzése leíró statisztikai mutatókkal történt, az összefüggések és különbségek vizsgálatára pedig matematikai statisztikai számításokat végeztünk (khi-négyzet-próba, t-próba). Az eredményeket 95%-os konfidenciaintervallum mellett, $p < 0,05$ érték esetén tekintettük szignifikánsnak. Az oktatást követő első és második felmérés során a hagyományos és a kortárs csoport tanulói közel azonos pontszámot értek el. A két oktatási csoport eredményei az oktatást követően magasabbak voltak, mint a kontrollcsoport eredményei ($p < 0,01$). Azok a diákok, akik korábban tanultak már valamilyen formában az újraélesztésről ($8,80 \pm 2,529$ pont) több pontot értek el, mint azok a tanulók, akik még nem hallottak róla ($6,75 \pm 1,803$ pont) ($p = 0,001$). A mellkaskompressziók mélységét és frekvenciáját is közel azonos mértékben tudták jól végrehajtani a két oktatási csoport diákjai. A diákok tanulmányi átlaga nem befolyásolta a felmérés során elért pontszámaikat sem az oktatást megelőző ($p = 0,092$), sem az oktatást követő ($p = 0,119$) felmérésen. A diákok attitűdje pozitív irányba változott az oktatást követően, többen nyilatkoztak úgy, hogy szívesen tanulnának iskolai keretek közt az újraélesztésről, és nőtt azoknak a száma, akik mernének segíteni bajba jutott családtagjukon. Kutatásunk eredményei alapján elmondható, hogy középiskolás diákok körében sikeresen alkalmazható lehet a kortársoktatás újraélesztési ismeretek átadására. A kortárs oktató megfelelő képzésével az oktatás hatékonysága közel azonos, mintha azt egy témában jártas személy tartaná, amellyel növelhető a potenciális oktatók száma, így növelhető az elért résztvevők száma is.

AZ EGÉSZSÉG MEGJELENÉSE A NEMZETI ALAPTANTERVEKBEN (1995–2020)

Lipták Mónika Zoé *, Tarkó Klára **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Környezeti Nevelés Intézet,
MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport

Kulcsszavak: egészség-tévhit; Nemzeti alaptanterv; egészségnevelés, egészségfejlesztés

Nemzetközi vizsgálatok bizonyítják, hogy az emberek egészséggel kapcsolatos tévhitai befolyásolják azt, hogy egy adott betegség kapcsán milyen terápiát fogadnak el, milyen orvosi szolgáltatást vesznek igénybe és azt is, milyen életmódot folytatnak. Ez azt mutatja, hogy az egészséggel kapcsolatos tévhitok meglehetősen befolyásoló tényező, amellyel foglalkoznunk kell. A WHO egészségnevelési definíciója kimondja, hogy „az egészségnevelés olyan, változatos kommunikációs formákat használó, tudatosan létrehozott tanulási lehetőségek összessége, amely az egészséggel kapcsolatos ismereteket, tudást és életkézségeket bővíti az egyén és a környezetében élők egészségének előmozdítása érdekében” (Simonyi, 2004, p. 7). A köznevelési intézmények vonatkozásában ez azt jelenti, hogy az egészségnevelés nemcsak az információközlésre koncentrálna, hanem az életvezetési készségek fejlesztésére is, amelyek fejlődése során az egyén képes lesz megfogalmazni azon szükségleteit, vágyait, amelyek az egészsége előmozdítása érdekében fogalmazódnak meg (Paulus & Petzel, 2009). Empirikus kutatásunk célja megvizsgálni, hogy az 1995 és 2020 között megjelent Nemzeti alaptantervek milyen hangsúllyal jelenítik meg az egészségre, egészséges életmódra nevelés érdekében közvetítendő és fejlesztendő kompetenciákat. Vizsgáljuk továbbá azt, hogy az egészségfogalom komplexitása (testi, mentális, érzelmi, spirituális, társas, társadalmi dimenziók) miként képeződik le a NAT-ok által megfogalmazott egészségnevelési feladatokban. Módszerül a dokumentumelemzést választottuk, amelyet a QDA miner lite szoftverprogram segítségével végeztünk el. Az elsődleges keresőkifejezésünk az „egészség” szó volt, majd megvizsgáltuk az egészség szó közvetlen környezetében megjelenő tartalmakat, amelyeket kategorizáltunk aszerint, mely egészségdimenziókat fedik le. Eredményeink azt mutatják, hogy arányaiban a NAT 1995 dokumentumban szerepel a legtöbbször az egészség szó (0,18%), a NAT 2003-ban erőteljes csökkenés tapasztalható (0,08%), majd enyhe emelkedés (NAT 2007 – 0,09%) után a NAT 2012 dokumentumban majdnem az 1995-ös szintre lépett vissza (0,17%), végül ismét csökkenésnek indult (NAT 2018 tervezet – 0,13%; NAT 2020 – 0,12%) az egészség szó jelenléti aránya. A holisztikus egészségdimenziók közül a spirituális egészség egyik vizsgált dokumentumban sincs jelen. A legmagasabb arányt pedig mindegyik NAT esetében a fizikai egészségdimenzió megjelenése teszi ki. Kutatásunk alapján megállapítható, hogy a vizsgált NAT-dokumentumokban az egészségfejlesztés, egészségnevelés főként transzverzális, általános kompetenciaként, illetve a testneveléssel összemosva van jelen, és a holisztikus egészségszemlélet érvényesítése helyett a testi egészség hangsúlya dominál, torzított egészségértelmezést és gyakorlatot eredményezve a diákoknál, ezért indokolt lenne az egészségfejlesztés (korábban egészségtan), önálló tantárgyként történő újra bevezetése a közoktatásba és ennek oktatására egészségfejlesztés tanárok képzése.

A kutatást Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola támogatta.

AZ EGÉSZSÉGÉRTÉK HATÁSA A FOGYATÉKOSSÁGI ATTITÜDRE A NEVELÉS SZEMPONTJÁBÓL

Dinnyés Katalin Julianna, Pusztafalvi Henriette

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: értékrendszer; fogyatékosági attitűd; egészségérték

Az egészség első helyen áll hazánk lakosságának értékrendjében, ellentétben a megvalósítással (Pavluska, 2015). Az értékek mentén alakítjuk az életünket (Meleg, 2015), láthatjuk a NAT-ban is, hiszen egyik fő célja az értékközvetítés (NAT, 2020). A kölcsönös elfogadás kiépítésével a fogyatékosági attitűd is formálódik (Kaposi, 2015; NAT, 2020). Ellentétben a jelennel, korábban az ápolást igénylő embereket a társadalom kitaszította. A kutatási eredmények alapján a fogyatékos-sággal élő személlyel való közös oktatási intézményben tanulás és a pozitív attitűd között kapcsolat van (Pavluska, 2015). Vizsgálatunk célja, hogy feltérképezzük az egészségérték és a fogyatékosági attitűd kapcsolatát, és az esetleges hiányosságok kiemelésével a változás/változtatás jelentőségét igazoljuk. Összesen 111 főt kérdeztünk meg írásban, kérdőív segítségével, amely tartalmazta Hofmeister-Tóth és Neulinger értéklistáját, az egészségértéket, továbbá a fogyatékosági attitűdöt a MAS fogyatékosági attitűdskálával (affektus, megismerés, viselkedés), valamint az Attitudes Toward Disabled People (ATDP-O) skálával mértük. Az egészségi állapothoz az EG-5D-5L és a WHO Jól-lét rövidített kérdőívet vettük igénybe. Az adatfeldolgozáshoz SPSS 26.0 programcsomagot használtunk. Az értékhierarchiában magasan helyezkedik el az egészség, és legtöbbször jónak (4,70) és fontosnak (4,126) is vélik a saját egészségi állapotukat. Negatív kép rajzolódik ki a fogyatékosági attitűdök skálája alapján. A Cronbach-alfa értékek alapján a skálák belső konzisztenciája a mintában jónak bizonyult. Szignifikáns a kapcsolat az ATDP-O eredményei az egészség mint eszközérték ($p < 0,001$) között, illetve az egyén saját egészségének fontossága között ($p = 0,005$), valamint az egészség fontossága ($p = 0,024$) is hatást gyakorol a válaszadók fogyatékosági attitűdjére. Prevenációs célzatú egészségneveléssel jelentős sikereket lehet elérni az egészségtan tantárgy keretein belül – amely jelenleg nem önálló tantárgyként szerepel. Pilotjellegű eredményeink alapján további vizsgálatokra van szükség.

A kutatást az innovációs és technológiai minisztérium ÚNKP-20-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs alapról finanszírozott szakmai támogatásával készült.

T26 – TERMÉSZETTUDOMÁNYOK TANÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS KUTATÁSOK

Elnök: Kissné Gera Ágnes
Arany János Általános Iskola

Tematikus előadás

A természettudományok és a környezetismeret tantárgy iránti attitűd vizsgálata a tanító szakos hallgatók körében

Szántóné Tóth Hajnalka, Nyitrai Ágnes
Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet

Humán természettudomány?

Both Mária Gabriella
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Csorba F. László
Oktatási Hivatal

Kontextusalapú kémiatanulás

Purák Szandra,
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Korom Erzsébet
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

A természettudományos tudás ismeretelméleti és társadalmi dimenziói: a tudomány természetének (NOS) szerepe a természettudományos műveltségben

Nagy Mórió Tibor
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Korom Erzsébet
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

A TERMÉSZETTUDOMÁNYOK ÉS A KÖRNYEZETISMERET TANTÁRGY IRÁNTI ATTITÜD VIZSGÁLATA A TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓK KÖRÉBEN

Szántóné Tóth Hajnalka, Nyitrai Ágnes

Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: természettudomány; attitűdformálás; tanítóképzés

Számos hazai és nemzetközi kutatás kereste a megoldást a természettudományos tárgyak népszerűségének növelésére. A kutatások hatására történő néhány fejlesztés: a tantervi módosítások, integrált szemléletmód, a módszertani változtatások, a pedagógushatások, a képzők kompetenciaalapú szemléletére való törekvés, a tanító- és tanárképzésekben a módszertanórák és a gyakorlatok arányának növekedése (Chrappán, 2017; Csapó, 1999; Csíkos, 2010; McKinsey & Company, 2007; Molnár, 2014). A környezetismeret, a természettudományok alsó tagozatos, alapozó tantárgya alacsony óraszámú, de jelentős tantárgy. A tanító szakos hallgatók többsége negatív attitűddel bír a természettudományok iránt (Hill, 2015; Szántóné, 2017), ezért a pedagógusképzésben nagy hangsúlyt kell fektetnünk a természettudományos attitűdök formálására is. Kutatásunkban a tanító szakos hallgatók természettudományos attitűdjét és a környezetismeret tantárgyhoz való viszonyulását vizsgáltuk. Feltételeztük, hogy a középiskolai természettudományos tárgyakhoz való viszonyulás hatással van az egyetemi természettudományos tárgyak kedveltségére, illetve a környezetismeret tantárggyal kapcsolatos attitűdök hatással vannak a tanítási gyakorlatra (a felkészülésre fordított idő, a módszerek változatossága). Az országos vizsgálatban összesen 203 tanító szakos hallgató vett részt. Kutatásunk típusa kvalitatív elemeket tartalmazó kvantitatív, leíró, keresztmetszeti kutatás. Vizsgálatunk 496 változót tartalmazott. A vizsgálati módszerek közül az online kikérdezést alkalmaztuk. A kérdőív öt területet vizsgált: (1) a természettudományos érdeklődés/hobby; (2) középiskolai természettudományos tárgyakhoz való viszonyulás; (3) az egyetemi képzésben lévő természettudományos tárgyakhoz való viszonyulás; (4) vélekedés a környezetismeret tantárgy tanításáról; (5) pályaválasztás motívumai. Az adatok feldolgozása és elemzése folyamán leíró és matematikai statisztikai eljárásokat alkalmaztunk. Néhány eredmény: A válaszadó tanítójelöltek 37,4%-a érdeklődik a fenntarthatóság iránt. Harmaduk érettségizett valamilyen természettudományos tárgyból, 59 hallgató kedvence volt valamilyen természettudományos tantárgy. A tantárgyakat nehezen tanulták a középiskolában, a válaszadók 38,4%-a magolva tanulta a tantárgyakat. A középiskolai természettudományos órákra jellemzően a frontális osztálymunka, a hagyományos, direkt irányítású módszerek (82,1%) voltak jellemzőek. A hallgatói hozzáállás a módszertanórák és a gyakorlat megjelenésével változik pozitív irányba. Hallgatóink akkor lesznek elégedettek, ha elegendő ismeretet szereznek a környezetismeret tanításához, ha számukra megfelelő lesz az érdemjegyük. Kutatásunk eredményei jó alapot jelentenek jövőbeni feladatok, kutatások kijelölésére a természettudományos nevelés terén, továbbá a tanítójelölt-hallgatók képzésében is fontos szerepet játszhatnak.

HUMÁN TERMÉSZETTUDOMÁNY?

Both Mária Gabriella *, Csorba F. László **

** Apor Vilmos Katolikus Főiskola*

*** Oktatási Hivatal*

Kulcsszavak: tudománykép; közös műveltség; régiók együttműködése

Alapvető dokumentumok rögzítik, hogy a köznevelés feladata a közösségfenntartó műveltség, kultúra átadása. A közös műveltség Németh László-i ideája rejtetten, elevenen él (Németh, 1931). A természettudományos műveltségről (scientific literacy) alkotott nézetek nemcsak az egyes iskolatípusokban, hanem minden téren a műveltség hálójának szakadásához, a természettudományok elkülönüléséhez vezettek. A folyamatok az egész közösség- és kultúrafelfogásunk egyensúlyvesztésére utalnak (Postman, 1996). Az előadás bevezetője összefüggéseket vázol a természettudományok s a humánnak nevezett műveltségi területek tanítása között. A PISA (2015) szerint a tartalmi tudás mellett (content knowledge) szükség van a módszerek tudására (procedural knowledge) és az értelmező tudásra is (epistemic knowledge), amely a módszerek sokféleségére, korlátaira, felhasználhatóságára, a tudás társadalmi szerepére vonatkozik, és ezzel túlmutat a szűken értelmezett természettudományos diszciplínák körén. A természettudományos műveltségképek lehetséges megközelítései közül (Csapó & Szabó, 2012; Laugksch, 2000) Nott és Wellington (1993) tanulmányára támaszkodva a műveltséget ellentétpárok folytonos küzdelmeként jellemezhetjük. A pozitívizmus-relativizmus ellentétpárt az organikus szemlélet, a tradíció-pragmatizmus szembenállást az innováció, a diszciplína-modularitás kettősét a tudáselbeszélés, a sokszempontúság elfogadása kapcsolhatja össze. Egy 2020-21-ben végzett, régiók közötti együttműködésen alapuló program keretében két hazai és határon túli középiskola kapcsolta össze természettudományos oktatását. A program pedagógiai alapja a természettudományok egymással és a humán műveltség egészével összefüggő, paradigmaváltásokat bemutató tanterve volt (Bánkuti et al., 2006). Ez tíz kutatási programot foglalt magába (Lakatos, 1998). A tanterv egymásra épülő és egymást értelmező gondolati rendszereken alapult (pl. naprendszer-modellek, egészség-betegség modellek). A diákok és tanáraik határon átnyúló együttműködésével létrejövő projektmunkák a régióhoz köthető természettudományos források feldolgozásra épültek. A tudománytörténet keretében megismert természettudományos modellek pedagógiai szempontból mintákká váltak, amelyeket követhettek a diákok a választott projekt kidolgozása során. A bevezető és záró tesztsorok, továbbá a kérdőívek egyrészt mérték a diákok (48 résztvevő, 52 kontrollszemély) problémamegoldását, a modellek kortörténeti összefüggéseinek felismerését, másrészt képet adtak a természettudományokhoz, a kutatókhoz fűződő elvárásaikról, bizalmukról, a sokszempontú műveltség mai relevanciájáról. A pilotprogram képet adott arról, hogy a diákok hogyan vélekednek a tudomány eredményeiről és társadalmi befogadásukról. A járvány nem várt kísérleti helyzetet teremtett, a jelenléti és a digitális kapcsolattartás korlátait és lehetőségeit is megmutatta.

A kutatást a AVKF OH támogatta.

KONTEXTUSALAPÚ KÉMIA TANULÁS

Purák Szandra *, Korom Erzsébet **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: kontextus alapú tanulás; természettudományos műveltség; kémia tanítás

Az alkalmazható tudás elsajátításának elősegítésére az 1970-es években egy újfajta tanulási megközelítést dolgoztak ki: a kontextus alapú tanulást (Context-based Learning – CBL), ami napjainkban még inkább előtérbe került a társadalmilag releváns tudás és a természettudományos műveltség kialakítására megfogalmazott célok révén. A kontextus alapú tanulás célja, hogy fenntartsa és kialakítsa a diákok érdeklődését a természeti világ iránt. Továbbá lehetőséget ad arra, hogy a tanulók jobban megismerjék a tudomány és a mindennapi élet közötti kapcsolatot azáltal, hogy az iskolában nemcsak a tantárgy elméleti részét tanulják meg, hanem példákon keresztül annak tényleges gyakorlati vonatkozásait is. Ez a tanítási megközelítés azon a filozófián alapszik, hogy a tanulók akkor látják értelmét az iskolai tananyag megtanulásának, ha az új információkat összekapcsolhatják az előzetes ismereteikkel és a saját tapasztalataikkal (Ültay & Çalik, 2012). A kutatás célja, hogy feltárja és elemezze a nemzetközi szakirodalomban a kontextus alapú kémia tanulásra vonatkozó kutatásokat, és feltárja a legfontosabb kutatási irányokat és eredményeket. Az áttekintett tanulmányok három csoportba sorolhatók: elméleti jellegű munkák, tantervi elemzések és empirikus kutatások. Az előadásban az utóbbi területre koncentrálunk, ahol a kutatások 5 csoportban sorolhatók: (1) a tanárok és/vagy a diákok nézeteinek meghatározása a kontextus alapú kémiaórákról, (2) a tanárok és/vagy a diákok tapasztalatai a kontextus alapú kémiaórákon, (3) különböző kontextusok integrálása a kémiai témákba, (4) fejlesztőprogramok, projektek, (5) a kontextus alapú kémia tanítás hatása a tanulási motivációra, a kémia tantárgyi attitűdre. A szakirodalmi feltárás legfontosabb eredményeit összefoglalva elmondható, hogy a kontextus alapú kémiaóra elősegíti az érdeklődés felkeltését és a kémia iránti pozitív hozzáállás kialakulását (Demircioğlu et al., 2009; Dlamini et al., 1996). Több esetben is azt tapasztalták, hogy a kontextus alapú tanulás-megközelítést alkalmazó fejlesztőprogramok hatására megnövekedett azoknak a tanulóknak az aránya, akik magasabb szinten kívánták folytatni a kémiai tanulmányaikat (Ültay & Çalik, 2012). A kutatások többsége a kontextus alapú kémia tanulás előnyeiről számolt be, de néhányuk buktatókat is említett. Ilyen például az, hogy megnövekedett az iskolán kívüli tanulás aránya, nehezebb volt a kémiai tananyaggal való összefüggések létrehozása, a kontextus alapú kémiaóra nem egyenletesen fedték le a kémia egyes területeit (Çalik et al., 2010). Több tanulmány rámutat arra, hogy további kutatás szükséges a kontextus alapú tananyagok jellemzőinek és hatékonyságának részletesebb feltárásához, valamint azoknak a tanári kompetenciáknak a meghatározásához, amelyek a kontextus alapú anyagok kidolgozásához és alkalmazásához szükségesek. A kutatás elősegíti a kontextus alapú tanulás hazai megismerését és alkalmazását. Hozzájárulhat új módszerek, fejlesztőprogramok kidolgozásához.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TUDÁS ISMERETELMÉLETI ÉS TÁRSADALMI DIMENZIÓI: A TUDOMÁNY TERMÉSZETÉNEK (NOS) SZEREPE A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS MŰVELTSÉGBEN

Nagy Márió Tibor *, Korom Erzsébet **

* MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Kulcsszavak: tudomány természete; episztemológiai nézetek; természettudományos műveltség

A tudomány tagadása hosszú múltra tekint vissza az emberiség történetében, amelyet a digitális eszközök használatából adódó információrobbanás még szélesebb körben kiterjesztett. A sokszor nem hiteles, a tudományos vagy szakértői háttérrel nélküli információáradás gyors áramlása az online térben elbizonytalanította és megrendítette a társadalom bizalmát a természettudományok iránt, és fokozta az áltudományos nézetek terjedését (Schäfer & Metag, 2021). Ezekre a negatív folyamatokra az oktatási rendszernek is minél hamarabb szükséges megoldási módokat felmutatnia. A tudományos tudás keletkezésének és jellemzőinek megismertetése megoldást kínálhat a tudomány társadalmi elutasíthatóságával és válságával szemben (Fackler, 2021). A tudományos tudás jellemzőivel és keletkezésének sajátosságaival a tudomány természete (Nature of Science – NOS) foglalkozik, amelynek kutatása és megjelenése a nemzetközi tantervekben az utóbbi harminc évben erősödött fel. Vizsgálatunk célja e terület eredményeinek áttekintése és az oktatásra vonatkozó következtetések megfogalmazása. Néhány magyar nyelvű munka (pl. Gondolkodtató természettudomány-tanítás könyvek, Korom et al., 2021) rendelkezésre áll a NOS-sal kapcsolatban, de a téma átfogó ismertetésére hazánkban még nem került sor. Az előadás célja ezért az, hogy a nemzetközi szakirodalom alapján bemutassa a NOS értelmezésének fejlődését, valamint helyét és fontosságát a természettudományos műveltségben. A kezdeti változatos megközelítések után konszenzus jött létre a NOS értelmezését és oktatási vonatkozását illetően, mely a NOS-tartalmakat 6 kulcsszempont (megfigyelés és következtetés; elmélet és törvény; képzelet és kreativitás; a tudomány szubjektivitása; a természettudományos tudás kulturális beágyazottsága; a tudás változékonysága) alapján határozza meg (Lederman, 2015). A 2010-es évek közepén a NOS-aspektusainak meghatározására egy új megközelítés (FRA – Family Resemblance Approach) is megjelent (Dagher & Erduran, 2016). A NOS tartalmainak megértése a természettudományos műveltség alapvető eleme (Hodson, 2014). Emellett lényeges összetevő a személyes episztemológia is, ami azon episztemológiai nézetek (epistemological beliefs) összessége, amelyekkel egy személy rendelkezik a tudás kialakulása kapcsán (Peffer & Ramezani, 2019). A NOS jellemzőinek megértése és a kifinomult episztemológiai nézetek birtoklása a tudomány filozófiai, történeti és társadalmi megközelítésein keresztül magában hordozza annak lehetőségét, hogy a tanulók holisztikusabb képet szerezhessenek a tudomány működéséről és a tudás keletkezéséről. A tudománynak e tágabb kontextusú szemlélete pozitívan befolyásolhatja a személyes és a társadalmi problémákkal kapcsolatos állampolgári döntéseket is (Lederman, 2013). Az eredmények alapján a NOS-sal összefüggő ismeretek tanítása és a tanulók episztemológiai nézeteinek formálása a természettudományos nevelés egyik fontos feladata. Megvalósítása hazánkban szemléletváltást és módszertani fejlesztéseket igényel.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

T27 – FELNŐTTKÉPZÉS, FELSŐOKTATÁS

Elnök: Zsolnai Anikó
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Tematikus előadás

A felsőoktatási hallgatók fizetett munkavállalásának motivációi, és az erre ható tényezők

Kocsis Zsófia, Fényes Hajnalka, Pusztai Gabriella
Debreceni Egyetem

Mérnökinformatikus hallgatók tanulási attitűdje a jelenléti és az online oktatás idején

Szabó Csilla Marianna
Dunaújvárosi Egyetem

Felnőttképzés hátrányos helyzetben lévő fiatalok körében

Ábrahám Katalin
Debreceni Egyetem

A tanulási eredményalapú fejlesztések és a szervezeti kultúra intézmény szintű kölcsönhatása

Csillik Olga, Daruka Magdolna
Budapesti Corvinus Egyetem

A FELSŐOKTATÁSI HALLGATÓK FIZETETT MUNKAVÁLLALÁSÁNAK MOTIVÁCIÓI ÉS AZ ERRE HATÓ TÉNYEZŐK

Kocsis Zsófia, Fényes Hajnalka, Pusztai Gabriella

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatási hallgatók; a fizetett munkavállalás motivációi; kvantitatív elemzés

Előadásunkban a felsőoktatási hallgatók fizetett munkavállalásának motivációit, és az erre ható tényezőket tárjuk fel egy öt kelet-közép-európai országot átfogó 2019-es kérdőíves vizsgálat (N=2199) adatai alapján. A hallgatói munkavállalás kérdésköre és a munkavégzés iskolai és munkaerőpiaci pályafutásra gyakorolt hatása számos ország és nemzetközi kutatás érdeklődésének középpontjában áll (Kocsis & Pusztai, 2020, Masevičiūtė et al., 2018; Pascarella & Terenzini, 1998, 2005; Teichler, 2011). A nemzetközi és hazai szakirodalom alapján előadásunkban foglalkozunk a hallgatói munkavégzés általános jellemzőivel és motivációival, valamint az ezeket befolyásoló tényezőkkel. Erre építve számos hipotézist fogalmazunk meg, többek közt a motivációk sorrendjéről és típusairól, valamint a diákok szociodemográfiai hátterének a képzési jellemzők motivációs típusokra gyakorolt hatásáról. Empirikus munkánkban a kérdőívben szereplő hat motiváció mentén klaszterelemzést végeztünk, amelynek során három hallgatói csoport rajzolódott ki. A rövidtávú pénzszerző motivációjú csoport mellett két vegyes motivációs csoport is volt, a céltudatosan dolgozók, akiknél a pénzszerzési motivációk mellett a munkatapasztalat-szerzési motiváció volt még fontos, és az életvitel-szerűen dolgozók, akiknek majdnem minden motiváció fontos volt (pl. a létfenntartás és tandíj fedezése is). A keresztábra-elemzés szerint az első klaszterben a munkák alig kapcsolódtak a tanulmányok jellegéhez, míg a harmadik klaszter specifikuma, hogy a diákok kétharmada hetente vagy havonta dolgozott. A klaszterekbe tartozás esélyeire ható tényezőket multinomiális regresszióval vizsgáltuk. Eredményeink szerint a céltudatosan dolgozó klaszterbe tartozás esélyét (akiknek a munkatapasztaltszerzés is fontos) növeli a csak zsebpénzért dolgozókkal szemben a szülőkkel való intenzívebb kapcsolat, emellett az életformaszerű munkavégzés gyakoribb az idősebb diákoknál, azoknál, akiknek a külső barátokkal intenzívebb a kapcsolata, és ha valaki költségtérítéses hallgató. Az életformaszerűen dolgozók csoportjába kerülés esélyét növeli a céltudatosan dolgozókkal szemben az is, ha rosszabb a diák anyagi helyzete. Kutatásunk konklúziója, hogy létezik egy nem kis csoport (a fizetett munkát végző diákok harmada, az összes hallgató hatoda), akiket a munkavégzés során nem motivál a munkatapasztalat-szerzés, a munkák jó része nem kapcsolódik a tanulmányok jellegéhez, valamint jellemző rájuk a szülőkkel és a külső barátokkal való lazább kapcsolat, a fiatalabb életkor és az államilag finanszírozott képzésben való részvétel. Amennyiben az egyetemek fontos célja a diákok későbbi foglalkoztathatóságának növelése, szükség lenne olyan munkalehetőségeket, akár tanszékeken, karrierirodákban felajánlani, amivel szintén megvalósul a pénzszerzési cél, de emellett a diák hasznos munkatapasztalatot is szerezhet, ami segíti a későbbi elhelyezkedést.

A kutatás a 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

MÉRNÖKINFORMATIKUS HALLGATÓK TANULÁSI ATTITÜDJE A JELENLÉTI ÉS AZ ONLINE OKTATÁS IDEJÉN

Szabó Csilla Marianna

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: lemorzsolódás; attitűd; viselkedésváltozás; mérnökinformatikus hallgatók

A felsőoktatásból való lemorzsolódás legelfogadottabb definíciója: azon hallgatók száma vagy aránya, akik végzettség nélkül hagyják el a felsőoktatást. A kutatók kategorizálták a hallgatók sikerességet befolyásoló tényezőket. Tinto (1975) 3 csoportba sorolta az indikátorokat: egyetem előtti jellemzők, elköteleződés és integráció. Pusztai (2019) ugyancsak 3 kategóriát állított fel: push, pull és fall out; míg Miskolczi, Bársony és Király (2018) 4 dimenziót jelölt meg: gazdasági; személyes pszichológiai, pedagógiai és tanulmányi; társadalmi – kulturális; intézményi. A legtöbb szerzőnél kulcsfontosságú indikátor a motiváció és a hozzáállás. Az egyetemi tanulmányok csak akkor lehetnek sikeresek, ha a hallgatók megváltoztatják korábbi attitűdjüket és viselkedésüket. A viselkedésváltozás (behaviour change) szintje a lemorzsolódás egyik indikátoraként funkcionálhat (Szabó, 2021). James és kollégái (2013) a viselkedés megváltozásának 5 szintjét különítették el: tervezés előtti szakasz, tervezés, előkészítés, cselekvés és fenntartás. Minél gyakrabban viselkedik valaki a cselekvési és a fenntartási szintnek megfelelően, annál kevésbé van kitéve a lemorzsolódás veszélyének. Két kutatást végeztünk önkitöltős digitális kérdőívvel egy vidéki egyetemen: az első 2020 februárjában az online oktatás előtt, a másodikat 2021 márciusában, amikor a hallgatók már egy éve online módon tanultak. A kutatás célcsoportja az elsőéves mérnökinformatika szakos hallgatók voltak. Az első felmérésben 72, a másodikban 40 fő vett részt. A viselkedésváltozásra vonatkozó állításokat a válaszadók egy hétfokú Likert-skálán értékelték. Azt vélelmeztük, hogy az online oktatás következtében 2021-ben alacsonyabb szintű a hallgatók hozzáállása és motivációja, mint 2020-ban. Az eredmények nem igazolták a hipotézist: a tanulmányaikat már a pandémia alatt kezdő hallgatók alacsonyabbra értékelték valamennyi, a tervezés előtti és a tervezési szakaszra vonatkozó változót, ugyanakkor magasabbra a cselekvés és a fenntartás szakaszokra vonatkozókat. Vagyis a 2020–2021. tanévben elsőéves hallgatókra inkább jellemző, hogy a cselekvés és a fenntartás fázisában vannak. Két változó esetében, amelyek ehhez a két szinthez tartoznak, szignifikáns különbség van két évfolyam attitűdje között: „Ha valami olyannal találkozom, amit nem terveztem, foglalkozom vele.” ($F=3,849$; $p<0,05$); és „Annak ellenére, hogy nagyon jó eredményeket értem el, úgy gondolom, hogy továbbra is energiát kell befektetnem a tanulmányaimba.” ($F=0,174$; $p<0,05$). Mindkét változó inkább jellemző a 2020-2021-ben elsőéves hallgatókra (mean difference: $-0,633$; $-0,781$). Noha úgy tűnik, hogy az elsőéves mérnökinformatikus hallgatók jól alkalmazkodtak az online oktatás körülményeihez, amelynek hátterében az állhat, hogy ezen hallgatóknak magasabb az IKT-kompetenciája, és gyakorlottabbak lehetnek az online platformok alkalmazásában, a vizsgálatot érdekes lenne megismételni egy nagyobb mintán különböző szakos hallgatók bevonásával.

FELNŐTTKÉPZÉS HÁTRÁNYOS HELYZETBEN LÉVŐ FIATALOK KÖRÉBEN

Ábrahám Katalin

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felnőttképzés; alacsony végzettségű fiatalok; hátrányos helyzetű település

A felnőttképzés hozzájárul az egyének munkaerő-piaci pozíciójának, társadalmi státuszának javításához (Varga 2006), s hatással van az érintett régió gazdasági és társadalmi folyamataira (Commission, 2008; Csoma, 2005). A hátrányos helyzetű területeken élő, alacsonyabb végzettségű emberek esetében azonban nemcsak a magasabb, elhelyezkedést biztosító képzettség megszerzésének esélye kisebb, hanem a felnőttképzésben való részvételi arányuk is alacsonyabb. Sokszor tehát – motiváció vagy lehetőség híján – éppen azokban a régiókban, társadalmi csoportokban maradnak távol az érintettek a felnőttképzéstől, ahol a legnagyobb szükség lenne rá (Köllő, 2009; Varga, 2006). Kutatásaim során ugyanakkor azt az eredményt kaptam, hogy a felnőttképzésnek az érettségivel nem rendelkező, Észak-Alföld régióban élő csoport körében (is) nagy szerepe van az elhelyezkedés, munkahelymegtartás során (Ábrahám, 2015). A korábbi vizsgálatokra építve a PD_16 Posztdoktori kiválósági pályázati program keretében megvalósuló kutatás során a fiatalokra fókuszálók, az Észak-Alföld hátrányos helyzetű településein élő, legfeljebb középfokú végzettséggel rendelkező (akik nem is folytatnak iskolarendszerű tanulmányokat) fiatal lakosság véleményének elemzésére vállalkoztam (40 egyéni interjú). Az előadásban bemutatásra kerül, hogy az érintett csoport milyen mértékig vesz részt a felnőttképzésben, valamint terveznek-e továbbtanulást. Azt elemzem továbbá, van-e előnye a különféle képzési formákban való részvételnek, és amennyiben az előnyök kimutathatók, ezek milyen területeken mérhetők, alkalmasak-e a hátrányok leküzdésére, hozzájárulnak-e a munkaerő-piaci integrációhoz, illetve a vizsgált csoporton belül kik azok, akik el tudtak helyezkedni. A kutatás eredményeként megállapítást nyert, hogy az Észak-Alföld régió hátrányos helyzetű településein élő fiataljai számára a felnőttképzés mennyiben jelent segítséget a munkaerő-piaci elhelyezkedés szempontjából, valamint melyek azok a tényezők, amelyek valószínűsítik a sikert a képzések és a képzésben résztvevők oldaláról. A vizsgálat eredményeként továbbá pontosabb információkkal rendelkezünk e fiatalok képzésre, munkavállalásra vonatkozó aspirációiról. Ezek hatásaként a képzések célzottabbá válhatnak, így a hátrányos helyzetű területeken egyes felnőttképzési programok is nagyobb hatásokkal integrálhatják a leszakadó társadalmi csoportokat a jobb helyzetben lévőkhöz, javíthatják a munkaerő-piaci elhelyezkedés esélyeit.

A PD 121324 számú projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a PD_16 Posztdoktori kiválósági pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A TANULÁSIEREDMÉNY-ALAPÚ FEJLESZTÉSEK ÉS A SZERVEZETI KULTÚRA INTÉZMÉNYI SZINTŰ KÖLCSÖNHATÁSA

Csillik Olga, Daruka Magdolna

Budapesti Corvinus Egyetem

Kulcsszavak: tanulásieredmény-alapú fejlesztés; felsőoktatás; módszertani innovációk

A felsőoktatásban világszerte egyre elterjedtebbé vált a képzési programok tanulásieredmény-alapú tervezése. A tanulási eredmények „olyan állítások, melyek arról szólnak, hogy a hallgatónak mit kell tudniuk, mit kell átlátniuk, mit kell tudni elvégezniük egy sikeres tanulási szakasz teljesítése után.” (Kennedy, 2007, p. 22). Tanulási eredményekben gondolkodik a hazai felsőoktatási intézmények működését nagyban meghatározó Európai Felsőoktatási Térség Képesítéseinek Keretrendszere (EFT-KKR) (Derényi, 2010), illetve az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszere (EKKR) (Tót, 2017). Magyarország saját képesítési keretrendszere, a Magyar Képesítési Keretrendszer, szintén tanulási eredményekben gondolkodva, a közneveléstől a felsőoktatáson át a felnőttkori tanulásig fogalmaz meg kimeneti követelményeket. A 2017/2018-as tanév óta a 18/2016. EMMI-rendeletben meghatározott képzési és kimeneti követelményeket a felsőoktatási szakképzésben, alap-, mesterképzésben első évfolyamon tanulmányaikat kezdő hallgatókra, majd azt követően felmenő rendszerben kell alkalmazni. Látjuk tehát, hogy a hazai felsőoktatási intézmények rá vannak kényszerítve arra, hogy megváltoztassák a képzések, kurzusok tervezése során sokszor még mindig meghatározó bemenetfókuszú és tanárközpontú kultúrárt, és kimenetorientált, tanulóközpontú és tanulói tevékenységeket fókuszba állító pedagógiai gyakorlatra térjenek át. A tapasztalatok azt mutatják, hogy amennyiben nem történik meg szervezetszinten a kultúraváltás, a tanulási eredmények megfogalmazása pusztán formálissá válik. Tanulmányunk célja az egyetemünkön az elmúlt 5 évben történt képzésfejlesztési folyamat ismertetése. Esettanulmány-jelleggel szeretnénk bemutatni, hogyan változott meg ezalatt az idő alatt a képzésfejlesztés gyakorlata. 14, már lezárt szakfejlesztés (köztük 4 alap-, 6 mesterszak, illetve 3 szakirányú továbbképzés; már meglévő és újonnan kialakított szakok; magyar és angol nyelvű képzések) példáján keresztül mutatjuk be, hogy zajlik a szakfejlesztés folyamata, hogyan alakulnak meg és működnek együtt a szakfejlesztő csoportok. Részletesen kitérünk arra, hogy tapasztalataink szerint milyen módon lehet elérni, hogy sikeres legyen a konstruktív összehangolás (Biggs, 2003), és egyszerre határozzuk meg a tanulási eredményeket (Mi az, amit a tanulók tudnak, amire képesek lesznek a képzés/kurzus végén?), a tanulói tevékenységeket (Milyen tanulási tevékenységek segítségével érik el ezt a tanulók?) és az értékelés folyamatát (Honnán fogom tudni, hogy ezt elérték a tanulók?). Továbbá szeretnénk felhívni a figyelmet arra, hogyan tudjuk elkerülni a szakfejlesztések során a buktatókat, és melyek azok a feltételek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a kurzusok szintjéig eljussanak a várt innovációk.

T28 – SZEMÉLYRE SZABOTT TANULÁS ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉS

Elnök: *Dorner Helga*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Tematikus előadás

Személyre szabott tanulási módszer fejlesztés szakképzők részére

Rabi Livia Luca, Darai Zsófia Dominika, Pataki Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az együttműködő tanulás és a közoktatás intézményvezetői. Egy szisztematikus szakirodalmi áttekintés eredményei

Tóth-Pjeczka Katalin
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Rapos Nóra, Szivák Judit
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

A Kollaboratív képességek kérdőív továbbfejlesztett változatának tesztelése

Pásztor-Kovács Anita, Molnár Gyöngyvér
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Pásztor Attila
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

A reziliens személyes életút kihívásai és kiaknázzható erőforrásai a pedagógusok szakmai életútjában

Ceglédi Tímea
Debreceni Egyetem

Bordás Andrea
Partiumi Keresztény Egyetem

SZEMÉLYRE SZABOTT TANULÁSIMÓDSZER-FEJLESZTÉS SZAKKÉPZŐK RÉSZÉRE

Rabi Livia Luca, Darai Zsófia Dominika, Pataki Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: szakképzés; módszertani fejlesztés; személyre szabott tanulás

A hazai oktatási rendszer meglehetősen szelektív. Ennek is köszönhető, hogy azok a tanulók, akik gimnáziumba nem nyernek felvételt, szakképző intézményekben folytathatják tanulmányaikat. A hazai szakképzést az elmúlt tíz évben több átalakítás is érte, a tanulói összetétel a szakképző iskolákban nagyon vegyes. Vannak olyan diákok, akik a Híd program segítségével zárkóznak fel, 18 évesen még a kilencedik osztályba járnak, és vannak, akik tudatosan választanak egy szakmát. Ennek figyelembe vétele indokolja, hogy a szakképzésben részt vevő gyermekek oktatásában kiemelten fontos a személyre szabott tanulási módszerek megtalálása, egyrészt a tanulói motiváció, másrészt a tanulói együttműködés elérése érdekében. Projektünk egy fejlesztőprogram kidolgozása és megvalósítása egy fővárosi szakképző iskolával együttműködve. Célunk volt, hogy könnyen beépíthető, a szükségletekre választ adó, és a szervezet minden résztvevőjére akár közvetlenül, akár közvetetten ható pedagógiai módszert dolgozzunk ki. A fejlesztést a személyre szabott tanulástámogatás mentén prezentáltuk. A projekt megvalósulását információ- és kommunikáció-technológiai alkalmazások segítségével keltettük életre, önismereti, csoportépítő és egyéb érzékenyítőfeladatok beépítésével egybekötve. A fejlesztésnél fontos volt, hogy a szakmát tanuló diákok digitális, kommunikációs és szociális együttműködése fejlődjön, megismerjenek olyan eszközöket, amelyeket a későbbiekben tanuláskor, szakmájuk során is hasznosítani tudnak. Hosszú távú célunk, hogy a fejlesztés az intézményen belül tovább terjedjen. A projekt mintája a budapesti szakképző iskola kilencedik osztályos kiválasztott tanulói, osztályfőnökeik, egyéb tanulást támogató pedagógusok és az intézményvezető. A fejlesztésen 16 fő vett részt, amelynek kidolgozása során és a kipróbálást követően is többszöri igényfelmérés segítette a fejlesztés sikerességét, az iskola szükségleteire adott válaszok megtalálását és azok beépítését. A projekt a pandémia miatt online térben valósult meg hat alkalommal, amelyeken együttműködést és tanulást-tanítást segítő vizualizációs eszközökkel dolgoztunk. A modulokat úgy építettük fel, hogy önállóan is elvégezhetőek legyenek, így biztosítva, hogy a járvány időszakában ne okozzon nehézséget az esetleges kimaradás utáni becsatlakozás. A visszajelzések (fókuszcsoportos felmérés) alkalmával a diákok kiemelték a játékos tanulás motiváló környezetét, nyitott tanulási élményeket, a hasznos alkalmazások ismeretét. A pedagógusok attitűdváltozásról, módszertani fejlődésről egyaránt beszámoltak. A projekt sikerességét a motivált résztvevőkön túl az is igazolja, hogy a tanulmányokba már most beépültek a módszerek, a diákok az itt tanultak felhasználásával készülnek egy versenyre tanári segítséggel. A sikerességet a későbbiekben tovább növelheti a személyes fejlesztés, ahol az egyéni tanulási utak még mélyebben felmérhetők.

AZ EGYÜTTMŰKÖDŐ TANULÁS ÉS A KÖZOKTATÁS INTÉZMÉNYVEZETŐI. EGY SZISZTEMATIKUS SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS EREDMÉNYEI

Tóth-Pjeczka Katalin *, Rapos Nóra **, Szivák Judit **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: intézményvezetők; együttműködő tanulás; professzionalizáció

Az oktatási minőség egyik kulcspontja a tanári munka minősége (Mourshed et al., 2010; OECD, 2005), amelyet a tanárok együttműködő tanulása támogathat (Fullan & Hargreaves, 2012). A nemzetközi térben erőteljes kutatási bizonyítékok mutatják az intézményvezetők döntő szerepét a tanárok hivatásbeli együttműködésének támogatásában (Ashley, 2017; Hord & Sommers, 2008; Sherer, 2011). Az iskola mint szervezet működési rendszere és a tanári professzionalizáció folyamata egyaránt a tanári együttműködő tanulás jelentőségét húzza alá (OECD, 2008). Kutatásunkban szisztematikus szakirodalmi áttekintés eszközével igyekszünk feltárni az intézményvezetők és az együttműködő tanulás kapcsolatrendszerét. Szisztematikus szakirodalmi áttekintésünk a PRISMA folyamatra épült. A szűrés során az Ebsco és Web of Science adatbázisaiból nyertük ki azt a 41 tanulmányt, amelyek végül a kiválasztási kritériumok alapján teljes szövegükkel vizsgálatunk tárgyát képezték. Kutatási kérdéseink a következők: Milyen összefüggések azonosíthatók az intézményvezetők és az együttműködő tanulás kapcsolatában? Milyen kutatómódszertani eszközök alkalmasak az intézményvezetők és az együttműködő tanulás kapcsolatának vizsgálatára? Mely összefüggésekre építve, milyen fejlesztési implementációk történtek a különböző oktatásrendszerek kontextusában? A kutatás során a téma két ága különült el karakteresen: (1) az intézményvezetők szerepe a tanári együttműködő tanulás támogatásában; (2) az együttműködő tanulás szerepe az intézményvezetők saját szakmai fejlődésében. A két ág kölcsönös összefonódása mind a tanári, mind az intézményvezetői professzionalizáció folyamatában fontos tényező. Kutatási eredményeink a következő területekre világítanak rá: (1) Az intézményvezetők szerepe a tanárok együttműködő tanulásának támogatásában (a) biztosítani az intézményi kulturális és strukturális feltételeket, valamint (b) mintaadás a szakmai tanulásra a személyes professzionális tanulás láthatóvá tételén keresztül. (2) A kontextuális elemek helyi szintjei az együttműködő tanulást a horizontális tanulás felé tágtják. (3) Az oktatási szakemberek szociális tőkéjének fejlesztése növekvő jelentőségű az intézményvezetés területén is. Mind a szakmai, mind a szakmán kívüli faktorok hatással vannak azokra, akik vezetnek a tanárokat, mint „hivatásos tanulókat”. (4) Az intézményvezetők professzionalizációját jelentősen támogatják az informális tanulási utak, beleértve a különböző együttműködési formákat is. Az intézményvezetők és az együttműködő tanulás kapcsolatának nemzetközi szakirodalmi áttekintése jó példákat sorakoztat, és inspirációul szolgálhat a hazai intézményvezetői gyakorlat további fejlesztéséhez.

A KOLLABORATÍV KÉPESSÉGEK KÉRDŐÍV TOVÁBBFEJLESZTETT VÁLTOZATÁNAK TESZTELÉSE

Pásztor-Kovács Anita *, Pásztor Attila **, Molnár Gyöngyvér *

* Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

** MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Kulcsszavak: kollaboratív problémamegoldás; együttműködő képesség

A kollaboratív problémamegoldó képesség egyike azoknak a 21. századi képességeknek, amelyek iskolai fejlesztése egyre elengedhetetlenebbé válik (Binkley et al., 2012). A fejlődés nyomon követéséhez szükséges mérőeszközök kialakítása számos ponton módszertani problémákba ütközik, valamint kevés eredmény áll rendelkezésre a képesség leírására irányuló modellek empirikus ellenőrzéséről is (Graesser et al., 2018). Kutatásunk célja egy önértékelő kérdőív fejlesztése, amely a kollaboratív problémamegoldó képesség szociális dimenziójának mérésére irányul, továbbá a képességet leíró elméleti modellek egyikének empirikus tesztelése a kérdőívben keresztül. A kérdőívet Hesse és munkatársainak (2015) elméleti modelljére építettük, ennek megfelelően a kollaboratív dimenzión belül három képességet (részvétel, nézőpontátvétel, szociális szabályozás), ezen belül kilenc részképességet vizsgál 4-4, összesen 36 tétellel. A mérőeszközt kipróbáló korábbi vizsgálat eredményei alapján a kérdőívet továbbfejlesztettük: számos állítást átfogalmaztunk, illetve az egyetértés kifejezésére szolgáló ötfokú skálát hétfokúra bővítettük. A kutatásban 2128 nyolcadik osztályos tanuló vett részt ($M_{életév}=14,7$; $SD=0,47$), az online adatfelvétel az eDia rendszeren keresztül zajlott az iskolák számítógépes termeiben. A kilenc részképesség négyteteles skálákkal történő vizsgálata nem mutatott kellő megbízhatóságot. A megerősítő faktoranalízis eredménye alapján 18 alacsony faktorsúlyú tétel eltávolítása után a fennmaradó 18 tétel mind a három-, mind az egydimenziós modellre nézve megfelelő illeszkedést mutatott (háromdimenziós modell: $\chi^2=1802,83$; $df=132$; $p<0,01$; $CFI=0,944$; $TLI=0,935$; $RMSEA=0,077$; egydimenziós modell: $\chi^2=1875,91$; $df=135$; $p<0,01$; $CFI=0,942$; $TLI=0,934$; $RMSEA=0,078$), a háromdimenziós szignifikánsan jobb illeszkedést mutat az egydimenziós modellnél ($\chi^2=87,178$; $df=3$; $p<0,01$). A 18 tétel megbízhatósága magas, Cronbach-alfa=0,90, emellett a 6 tételes részvétel (0,82), a 4 tételes nézőpontátvétel (0,70), illetve 8 tételes szociális szabályozás (0,76) alskálá is megfelelő reliabilitással vizsgálja a kollaboratív képességeket. Az alskálák szoros korrelációt mutatnak a teljes skála tételeivel ($r=0,87-0,93$; $p<0,01$), illetve egymással is ($r=0,72-0,75$; $p<0,01$). Kutatásunk eredménye egy dimenzionalitás és megbízhatóság szempontjából is megfelelőnek tekinthető 18 tételes kérdőív, amely igazolja Hesse és munkatársainak elméleti modelljét a kollaboratív problémamegoldó képesség szociális dimenziójának felépítéséről. A megerősítő faktoranalízis a háromdimenziós modellt találta a képesség struktúrájának leírására leginkább alkalmasnak, ugyanakkor a három-, illetve az egydimenziós modellek illeszkedése, továbbá a magas korrelációs együtthatók is arra utalnak, hogy a kollaboratív képesség részképességeiről egységben gondolkodnak a tanulók, nehezen differenciálják a csoportmunka során jellemző viselkedésükről alkotott véleményüket.

A kutatást az OTKA K135727 számú projekt támogatta.

A REZILIENS SZEMÉLYES ÉLETÚT KIHÍVÁSAI ÉS KIAKNÁZHATÓ ERŐFORRÁSAI A PEDAGÓGUSOK SZAKMAI ÉLETÚTJÁBAN

Ceglédi Tímea *, Bordás Andrea **

* Debreceni Egyetem

** Partiumi Keresztény Egyetem

Kulcsszavak: reziliencia; pedagógus; hátrányos helyzet

A reziliencia mint elméleti és gyakorlati megközelítés népszerűsége annak köszönhető, hogy túllép a problémák feltárásán, és a megoldásokra helyezi a hangsúlyt. Olyan pozitív példákat tesz tudományos vizsgálódás tárgyává, amelyek közelebb visznek ahhoz, hogy korunk kihívásaira adaptív, fejlődést eredményező válaszokat adhassunk. Vizsgálatunk középpontjában ezúttal olyan pedagógusok állnak, akik társadalmi hátrányaik ellenére szereztek diplomát. A szakirodalomban rezilienseknek nevezik a hasonló életúttal rendelkező személyeket. A pedagógusok családi hátterének vizsgálata relatíve ritkán kerül a kutatások középpontjába. Sokkal inkább segítő, végrehajtó szerepben tekintenek rájuk. Arról keveset tudunk, hogy a szakmai életútban hogyan jelentkeznek a személyes életút hátrányai (például a származási család hiányos kulturális és társadalmi tőkéje) és előnyei (például a reziliens életút tapasztalata – mint erőforrás – a hasonló sorsú tanulók támogatásában). Kutatásunk kiinduló célja volt feltárni, hogy a vizsgált pedagógusok esetében a személyes életút hátrányai és előnyei hogyan jelennek meg a szakmai életútban. Olyan reziliens életúttal jellemezhető pedagógusokat kerestünk fel Magyarország egy kedvezőtlen gazdasági-társadalmi helyzettel jellemezhető régiójában, akik jelenleg hátrányos helyzetű tanulókat oktatnak. Reziliensnek tekintettük a pedagógusok személyes életútját, ha gyermekkorukban legalább két feltétel teljesült az alábbiakból: érettségivel nem rendelkező vagy nem dolgozó apa/anya, legfeljebb község vagy társadalmi-gazdasági mutatói alapján elmaradott térség mint lakóhely, családszerkezeti válság, roma/cigány nemzetiség. Körükben félig strukturált egyéniéletút-interjúkat vettünk fel 2019 és 2021 között (N=31). A célcsoport specialitása miatt a hólabda-mintavételt alkalmaztunk. A hanganyagok transzkribálását követően a szövegkorpust a Grounded Theory Strauss és Corbin által képviselt irányának elemzési módszereit követve dolgoztuk fel. Az adatok jelenlegi feldolgozottsági szintjén elemzésünk egyik legfontosabb eredménye, hogy tipizálni tudtuk azokat a szakmai életutakat, amelyek egy reziliens személyes életutat követhetnek. Kirajzolódott például egy közösségi felvérteződéssel jellemezhető (azaz az életút tapasztalatát a tanulók támogatásában sikeresen adaptáló), egy szakmájában kudarcokat megélő, pályaelhagyással veszélyeztetett, valamint egy útkereső típus. Az egyéni és szakmai életút (tudatosan vagy spontán összekapcsolt) fejlődésében különböző mintázatokat és szakaszokat azonosíthattunk, amelyek során feltártuk a legfontosabb mikro-, mezo- és makroszintű támogató és akadályozó tényezőket. Az iskola tantestületének jellemzői például mind támogató, mind akadályozó faktorként megjelenhetnek. Az első kihívások pedig már a pedagógusképzés időszakát is érintik. Eredményeink hozzájárulnak ahhoz, hogy a pedagógusképzés és a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődése során tematizáljuk a reziliens életút kihívásait és kiaknázható erőforrásait.

Az elemzés az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-4-II kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

T29 – NEVELÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSOK IV.

Elnök: *Biró Zsuzsanna Hanna*
Wesley János Lelkészképző Főiskola

Tematikus előadás

Katolikus nevelés a politikai diktatúra évtizedeiben Magyarországon – A szerzetesi gimnáziumok társadalomtörténeti vizsgálata

Csejoszki Mihály
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A műszaki pedagógusképzés történetének összehasonlító vizsgálata Magyarországon és az NDK-ban, 1950 és 1990 között

Sanda István Dániel
Óbudai Egyetem

Szabó Marianna
Technische Universität Chemnitz

A dualizmus kori osztrák tanítónők bérkérdése, elhelyezkedési lehetőségeinek ismérvei a korabeli nevelésügyi sajtó tükrében

Téglás Eszter
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

KATOLIKUS NEVELÉS A POLITIKAI DIKTATÚRA ÉVTIZEDEIBEN MAGYARORSZÁGON – A SZERZETESI GIMNÁZIUMOK TÁRSADALOMTÖRTÉNETI VIZSGÁLATA

Csejoszki Mihály

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: szerzetesi gimnázium; oktatásszociológia; neveléstörténet

A 20. század második felében a pártállam – saját céljainak és érdekeinek megfelelően – tett kísérletet a társadalom mind teljesebb átalakítására és kontrollálására. Ennek részeként vette kezdetét a vallásüldözés, amelynek segítségével az egyházakat is megpróbálták „kikapcsolni” a társadalomból, és az iskolai oktatást a „tudományos materializmus” terjesztésének rendelték alá. A katolikus oktatási rendszert pedig a legnagyobb mértékben próbálták meg minimalizálni, amely következtében csupán nyolc katolikus gimnázium működhetett Magyarországon 1950 és 1990 között, amelyek jelentős hátránnyal indultak az iskolák versenyében. Kutatásom elsődleges célja ezen gimnáziumok oktatásszociológiai, társadalomtörténeti vizsgálata. Ezek alapján előadásomban kutatásom eddigi eredményeit kívánom bemutatni. Közelebbről, hogy hogyan változott a közoktatás rendszere, a diákság összetétele és a katolikus oktatás helyzete a Horthy-korszakbelihez képest a diktatúra időszakában. Továbbá olyan konkrét kérdésekre keresve válaszokat, mint például: A különféle társadalmi rétegek milyen arányban iskoláztatták be gyermekeiket a szerzetesi gimnáziumokba? Milyen motivációk fedezhetőek fel a szülők beiskoláztatási stratégiáiban? A szocialista-kommunista társadalomkép megalkotását célzó intézkedések hatásai érzékelhetőek-e a diákság társadalmi összetételének változásaiban? Milyen vonzáskörzet rajzolható az iskola köré? A kutatás során – levéltári iratokon és az oral-history módszerén túl – az érintett iskolák beiskolázási anyakönyvei szolgáltak elsődleges forrásbázisul. A matrikulák segítségével a tanulmányaikat a gimnáziumban első éven megkezdő diákok szüleinek adatait – a vizsgált időszak hosszára való tekintettel öt évenként – rögzítettem, majd Ferge Zsuzsa rétegződésmodelljének munkajelleg-csoportjait alapul véve térképeztem fel a diákok társadalmi hátterét. A kutatás során megállapíthatóvá vált, hogy az oktatáspolitikai ezen gimnáziumokat csupán a legcsekélyebb mértékben tekintette rendszere részének, annál inkább versenytársaként, ellenfeleként tekintett azokra. A szerzetesi gimnáziumok hiánypótló intézményként működtek, ami bizonyítéka lehet a felekezeti oktatás létező igényének. A történelmi események hatásai és a társadalom szerkezetében történt változások kitapinthatóvá váltak az anyakönyvek vizsgálata alapján. Továbbá, a különféle társadalmi rétegek gyermekei nagyjából az országos átlagnak megfelelő arányban jártak az intézményekbe, azonban a Horthy-korszak elitjére és a vallásos nevelést igénylő szülőkre a szerzetesi gimnáziumok jelentős felhasználócsoporthaként tekinthetünk. Ezekből kifolyólag alakulhatott ki az iskolák körül országos vonzáskörzet. Végezetül megállapítható, hogy a katolikus gimnáziumok miliójában mindvégig kitapintható az elzártság, a megtűrttség és a rendszeren kívüliség hangulata, amiből ezek az intézmények megpróbáltak előnyt kovácsolni.

A MŰSZAKI PEDAGÓGUSKÉPZÉS TÖRTÉNETÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA MAGYARORSZÁGON ÉS AZ NDK-BAN, 1950 ÉS 1990 KÖZÖTT

Sanda István Dániel *, Szabó Marianna **

* Óbudai Egyetem

** Technische Universität Chemnitz

Kulcsszavak: műszaki pedagógusképzés; szakoktatás; mérnökképzés

Dolgozatunk egy egyetemközi kutatás eredményeinek első bemutatása. A vizsgált időszakban a két szocialista ország dinamikus ipari fejlesztése valósággal követelte a műszaki szakembergárda tömeges képzését, melynek egyik előfeltétele volt a műszaki pedagógusképzés elindítása. A középfokú és a felsőfokú műszaki szakképzés különböző szintjeinek kialakítása – a szakmunkásképzéstől a technikusképzésen át a mérnökképzésig – számos hasonló és még több eltérő vonást mutat a két ország vonatkozásában. A közép- és felsőfokon végzett kádereket addig nem létező, tehát – szinte kivétel nélkül – újonnan alapított intézménytípusokban (ipari szakmunkásképző intézetek, politechnikumok, technikumok, felsőfokú technikumok, mérnökiskolák, mérnökstanár-képző intézetek, műszaki főiskolák és műszaki egyetemek) kellett kiképezni. Kutatásunk tárgya ezen új intézmények struktúrájának és a bennük folytatott képzéseknek az összehasonlító vizsgálata, ami a két ország vonatkozásában eddig nem történt meg. Ehhez megkerülhetetlen a vizsgált időszak hazai és keletnémet szakképzéstörténetének historiográfiai áttekintése a rendelkezésünkre álló források, a vonatkozó szakirodalom, az egyetemi évkönyvek és a képzési programok alapján. Az oktatásügy átpolitizáltsága, az MSZMP és az NSZEP (Német Szocialista Egységpárt = Sozialistische Einheitspartei Deutschlands) „kézivezérése” rányomta a bélyegét a korszak műszaki pedagógusképzésére (is). A tantervi hálók elemzése alapján megállapítható, hogy az ideológiai jellegű tantárgyak tették ki a képzési tartalom kb. 20-30 %-t. Ugyanakkor a képzések szakmai tartalmának és az intézmények típusainak gyakori és gyors változásai számos sajátos, eltérő vonást mutatnak a két ország műszaki szakoktatásának megvalósulásában. A kutatás jelen fázisában a társadalomtörténeti megközelítés - a fogalmak rendszerezésével, a párhuzamok kiemelésével - a társadalmi-politikai determinációk tisztázásához járulhat hozzá. A statisztikai adatok elemzése és értelmezése pedig a szakképzés rejtett folyamatainak különböző szinteken vizsgálható belső ellentmondásaira mutat rá. A feltárt eredmények segít(het)ik a hazai szakképzés jelenlegi nehézségeinek megértését és a továbblépés lehetőségeinek kijelölését.

A DUALIZMUS KORI OSZTRÁK TANÍTÓNŐK BÉRKÉRDÉSE, ELHELYEZKEDÉSI LEHETŐSÉGEINEK ISMÉRVEI A KORABELI NEVELÉSÜGYI SAJTÓ TÜKRÉBEN

Téglás Eszter

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: dualizmus; osztrák nőnevelés; gender

Az előadás középpontjában a dualizmus kori osztrák, különös tekintettel a bécsi tanítónők munkaerőpiaci helyzetének szemléltetése áll, elsősorban a pedagógiai folyóiratok tükrében 1889-1910-ig terjedő időszakban. A kutatás során arra kerestem a választ, hogy a korabeli újságírók a különböző lapokban milyen gyakran írtak a tanítónőkről, az őket érintő elhelyezkedési problémákról. Milyen bérezési problémák adódtak a vizsgált időszakban? Milyen érvek és ellenérvek szóltak a tanítónők alkalmazása mellett és ellen? Mi foglalkoztatta az írókat, a tanítókat, az olvasókat a tanüggyel kapcsolatosan a bérkérdés jegyében? A forrásfeltárás során arra törekedtem, hogy a korabeli vélekedések alapján ne csupán az általános alapvetéseket mutassam be, hanem kitérjek a különböző bérezési kategóriák/rendszerek, fizetési fokozatok – azok módosulásának – bemutatására az alapfokú oktatásügy egyes színterein. A kutatás során négy féle dualizmus kori osztrák nevelésügyi lap (Österreichische Lehrerinnen-Zeitung; Der Lehrerinnen-Wart és utódlapjait: Neuzeit, Frauenleben, Neues Frauenleben címekkel; Frauen-Werke; Mittheilungen des Vereines der Lehrerinnen und Erzieherinnen in Österreich) 3638 db kódolt egységét vizsgáltam meg és dolgoztam fel a szemantikai tartalomelemzés módszerével, ezen belül is a megnevezés analízissel. Az általam előre meghatározott kategóriák alapján Gehalt (fizetés, illetmény); Preis (ár, díj); Lohn (bér); Gehaltsklasse (fizetési kategória); Gehaltsstufe (fizetési fokozat); Lehrerinnengehalte (tanítói fizetés); Quartiergeld (szálláspénz); Stipendien (ösztöndíj); Beschäftigung (foglalkoztatás) az összefüggések megértéséhez, ismertetéséhez a tanulmányozni kívánt tartalmak előfordulásának gyakoriságát mértem. A tartalomelemzés számszaki részét követően végeztem el az adatokból a kiértékelést, a mennyiségi mutatók közötti összefüggést, elemzést, majd diagramok segítségével a prezentálást. A vizsgálat során igyekeztem kvantifikálható következtetéseket felmutatni, a számok mögötti lehetséges okokat is feltárva valamint láttatni az új eredményeket. Összegezve a vizsgált időszakot, megfigyelhető, hogy számos kifejezetten a tanítónők elleni határozat, intézkedés született. Több újságíró és férfi vezető is tett olyan nyilatkozatokat, hogy a tanítónők alkalmazása drágább, mint a férfi tanerőé. A bérezés különbségéből azonban kiderül, hogy inkább spóroltak a települések a tanítónők alkalmazásával. A nőnevelés-történet különösen az elmúlt évtizedek társadalomtörténeti, mikro- és mentalitástörténeti, illetve gender-kutatásainak köszönhetően került az érdeklődés homlokterébe. Mivel Magyarországon jelenleg meglehetősen kevés a szakirodalom a dualizmus kori osztrák sajtó feltárásáról a tartalomelemzés módszerével, így a kutatás elméleti és gyakorlati relevanciáját tekintve kiemelten fontos, melynek eredményei a nőnevelés, nőtörténeti valamint a gender-kutatás területeken is hasznosíthatóak.

T30 – MATHEMATICS AND COGNITIVE COMPETENCIES

Chair: *Tibor Vidákovich*
University of Szeged

Thematic Session

Investigating the Influence of Students' Inductive Reasoning on Science and Mathematics Achievement

Soeharto Soeharto
University of Szeged Doctoral School of Education

Formative Assessment as an Instructional Approach in Mathematics Classrooms: Impact on Students' Achievement and Metacognition

Ruth Nanjekho Wafubwa
University of Szeged Doctoral School of Education

Looking for Class Composition Effects in Finnish Lower Secondary Schools

Satu Koivuhovi, Nina Hienonen, Sirkku Kupiainen
University of Helsinki

The Dynamics of Interest and Achievement in Mathematics Classrooms: A Cross-Cultural Study

Eckhard Klieme
DIPF|Leibniz Institute for Research and Information in Education

INVESTIGATING THE INFLUENCE OF STUDENTS' INDUCTIVE REASONING ON SCIENCE AND MATHEMATICS ACHIEVEMENT

Soeharto Soeharto

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Inductive reasoning; Science; Mathematics

Inductive reasoning has an important role in the workplace and in the field of education, especially in Science and Mathematics achievement, and reasoning skills are believed to have pivotal aspects in the 21st-century skills framework. This study investigates the relationship of students' inductive reasoning and Science (Physics, Biology, Chemistry) and Mathematics achievement using Structural Equation Modelling (SEM). 922 Indonesian students (36.6% girls and 63.4% boys) from 10th-12th grades have participated in this study. An online test using eDia and a paper-based test were applied in the data collection process. The inductive reasoning (IR) test is 40 items consisting of 4 dimensions, namely figural series (FS), figural analogies (FA), number series (NS), and number analogies (NA). Students' science and mathematics scores from the previous semester were also collected. SEM using Mplus version 8.6 was performed to uncover the regression between science and mathematics achievement whereby IR had a role as a latent construct and a dependent variable. WLSMV estimator and Theta parameterization were used for dichotomous data. For model fit, we assessed the standardized root mean square residual (SRMR), the root mean square error of approximation (RMSEA), and the comparative fit index (CFI). The result indicated that the model was acceptable based on the cut-off criteria: CFI=.900, RMSEA=.062 CI (.046, .078) and SRMR=.061. The internal consistency reliability values of the IR test based on Cronbach's alpha (α) was .83, and the Cronbach's alpha (α) of the IR subtests were .72 for FS, .67 for FA, .66 for NA, and .5 for NS. The Structural Model showed that IR influenced achievement in the Physics ($\beta=.121$, $p<0.01$, R^2), Mathematics ($\beta=.242$, $p<0.01$), and Chemistry ($\beta=.149$, $p<0.01$) subjects significantly, but in the Biology subject ($\beta=.055$, $p>0.01$) it did not. IR can also explain 6% variance of the mathematics achievement, 1.5% variance of the physics achievement, and 2.2% variance of the chemistry achievement. More than 1% variance explained by measure was considered essential in the field of education, whereby the structural model has merely one dependent variable (IR). Through this study, we have uncovered that IR has a role in predicting Science and Mathematics achievement. Educators and teachers have to be concerned about developing students' IR to improve their student achievement in Science and Mathematics. This study may encourage other researchers to investigate the IR's role in different aspects of the educational context.

FORMATIVE ASSESSMENT AS AN INSTRUCTIONAL APPROACH IN MATHEMATICS CLASSROOMS: IMPACT ON STUDENTS' ACHIEVEMENT AND METACOGNITION

Ruth Nanjekho Wafubwa

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Formative assessment; Students' achievement; Students' metacognition

In this study, the effects of formative assessment on secondary school students' academic achievement and metacognition in mathematics were examined. A quasi-experimental pretest-posttest non-equivalent research design was applied. Furthermore, Black and Wiliam's (2009) framework in which five strategies are highlighted was utilized as the theoretical framework of the study. Although many studies have focused on one or two strategies, they have not examined all five strategies in unison. The participants included 164 grade 11 students and 4 teachers from four schools in the rural western part of Kenya. One class from each school was randomly assigned to either a control group or experimental group. The teachers who had volunteered to participate in the study in a previous phase of the research project attended training on formative assessment. Subsequently, proportional reasoning skills were taught in 14 lessons over a period of four weeks. While formative assessment was applied in the experimental groups, the control groups were taught by using a conventional approach. The students in both groups completed the Proportional Reasoning Test (PRT) and the Junior Metacognitive Awareness Inventory (Jr. MAI) both before and after the lessons on proportional reasoning skills. The Shapiro-Wilk test was used to assess the normality of the data whereas Levene's test was used to assess the homogeneity of variances. Analysis of covariance (ANCOVA) was used to test for significant differences in the posttest scores on achievement and metacognition and hence assess the impact of formative assessment. The effect sizes were determined by partial Eta Squared values. After controlling for pretest scores, the results revealed that students who were taught using formative assessment outperformed those taught using a conventional approach for both mathematics academic achievement ($p=0.014$, $\eta^2=0.38$) and metacognition ($p<0.001$, $\eta^2=0.47$). The results further revealed that gender had no influence on the posttest scores for both academic achievement and metacognition. The current study adds knowledge to the limited empirical evidence regarding the impact of formative assessment conceptualized as an instructional approach on students' academic achievement and metacognition in mathematics.

LOOKING FOR CLASS COMPOSITION EFFECTS IN FINNISH LOWER SECONDARY SCHOOLS

Satu Koivuhovi, Ninja Hienonen, Sirkku Kupiainen

University of Helsinki

Keywords: Class composition; Cognitive competence; Academic self-concept

The Big Fish Little Pond (BFLP) and Reflected Glory (RG) effects are seen to reflect the impact of a student's reference group on the relationship of his/her cognitive competence/school achievement and academic self-concept. The role of general cognitive competence as the basis for school achievement has been well documented (e.g., Demetriou et al., 2018). Likewise, there is ample evidence of the role of feedback in the supporting students' intrinsic motivation and respectively their academic self-concept (e.g., Hattie & Timperly, 2011). In addition, students' self-concept has been proposed to have an independent impact on their achievement through its impact on motivation and task effort (Marsh et al., 2005). In Finland, between-class differences far exceed between-school differences (e.g., Hansen et al., 2014). This is understood to be partially due to selective classes, introduced into the Finnish education system in the 1970s with classes offering extra lessons in music for students with musical aptitude (Törmälä, 2013), but made possible on a wider scale by a law on free school choice in 1993. The reform originally aimed at increasing local autonomy but when the policy changed, the selective classes remained with the goal of increasing students' motivation. In practice, however, the classes seem to act largely as a means of differentiation based on school achievement and students' family background. To investigate the impact of class composition on students' achievement and academic self-concept, we used data from a longitudinal study of 4074 City of Helsinki lower secondary school students (grades 7–9) of whom 1300 studied in selective classes, the main Finnish form of school choice (e.g., Kosunen, 2016). The classes follow the national core curriculum but offer some extra lessons per week in a specific subject and the students are selected based on earlier achievement, interest, or an aptitude test. The share of students studying in selective classes in Helsinki clearly exceeded their share in an earlier national study (30% vs. 15%). Half of the selective classes had an emphasis on an academic subject (foreign language or STEM) and half on a non-academic subject (Physical Education, Music or Arts). The first group outperformed the latter in the cognitive tasks of the assessment study and their positive motivational attitudes – including academic self-concept – were stronger even if the difference in the latter was clearly weaker. In the presentation, we will look more closely into the development of students' cognitive competence, school achievement and academic self-concept during the three years of lower secondary education, looking for BFLP and RG in the Finnish comprehensive school known for its high equality. In addition, we will explore whether the selective classes offer the students any additional advantage than their higher-than-average academic home background.

The research was funded by the University of Helsinki.

THE DYNAMICS OF INTEREST AND ACHIEVEMENT IN MATHEMATICS CLASSROOMS: A CROSS-CULTURAL STUDY

Eckhard Klieme

DIPF|Leibniz Institute for Research and Information in Education

Keywords: Interest-Achievement-Interplay; Mathematics teaching; Comparative studies

(1) *Aims and research background:* One of the major challenges for subject-matter teaching in modern classrooms is to combine cognitive learning with motivational development. While most researchers assume reciprocal relationships between the two outcomes, there is only partial empirical support, and rarely do studies address teaching factors that mediate the relationship. Cross-sectional studies based on International Large Scale Assessments often treat relationships as universal, but more focused classroom studies on teaching may show cultural specificities. E.g., while problem-oriented introductory lessons have been recommended in Japan, they had a negative impact on student interest in Germany and Switzerland when learning the theorem of Pythagoras (Hugener et al., 2008). (2) *Present study and research questions:* The TALIS-Video Study (Opfer et al., 2020) applied a similar focal-topic design across seven countries. Referring to a unit on quadratic equations, many teaching factors were assessed, including opportunity to learn (OTL) and teacher enthusiasm perceived by students. The present paper asks: (a) Are there reciprocal effects of interest on achievement and vice versa across the unit? (b) Are (i) auto-regressions and (ii) reciprocal effects of student achievement and interest mediated by opportunity to learn and teacher enthusiasm? (c) Do a)-b) show up on the classroom level, or/and the individual level? (d) How do answers to a)-c) vary between countries/cultures? (3) *Methods:* Metric invariance of measurement has been proven. A two-level multi-group cross-lagged panel model shows that the short-term interplay between interest and achievement is an exclusively individual-level phenomenon. Therefore, mediating effects of perceived opportunity to learn and perceived teacher enthusiasm were studied on the individual level, accounting for the clustered sampling. (4) *Results:* In Japan and Shanghai, student achievement and interest were reciprocally enforced during the unit on quadratic equations. England and Chile also showed positive relationships between achievement and learning. Yet, cognitive and affective outcomes were not directly enforcing each other. Rather, their relationship was mediated, especially by perceived teacher enthusiasm. In non-affluent Latin American countries (Mexico, Colombia), this re-enforcing dynamic did not exist. Also in Germany the reciprocal effects were non-significant or even negative, in line with the kind of classroom dynamics shown by Hugener. (5) *Significance:* Findings question the assumption that teaching effectiveness follows universal rules. It does not make sense to borrow “successful” approaches across countries.

The research was funded by: DIPF|Leibniz Institute for Research and Evaluation in Education

P4 – POSZTERSZEKCIÓ

Elnök: *Major Enikő*
Debreceni Egyetem

Előadások**Digitális oktatás a Covid19-járvány idején Németországban**

Jankó Krisztina
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A drámapedagógia válaszai az online oktatás iskolai közösségekre gyakorolt hatásaira

Katonáné Kutai Erika
Pécsi Tudományegyetem

E-tanoda program: egy online közösségi szolgálat sikerei és kihívásai a digitális oktatás alatt

Lukács Lilla Judit, Balog Réka
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Neveléstudományi kutatások a Covid-19 pandémia idején

N. Tóth Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A digitális oktatás jelenléte a Szegeden végzett pedagógusok körében

Pál Alexandra, Dudok Fanni
Szegedi Tudományegyetem

Elsőéves német orvostanhallgatók képzése esetelemzések segítségével

Szilasi Veronika
Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar

A digitális oktatás megoldásai a Covid idején nemzetközi kitekintésben

Tomory Ibolya
Óbudai Egyetem

DIGITÁLIS OKTATÁS A COVID19-JÁRVÁNY IDEJÉN NÉMETORSZÁGBAN

Jankó Krisztina

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: digitális oktatás; iskolabezárások; oktatási egyenlőtlenségek

Az európai államok túlnyomó többsége a koronavírus-járvány terjedésének lassítása érdekében iskolabezárásokra kényszerült, és digitális oktatásra tért át. Mindez újfajta kihívások elé állította az intézményvezetést, a pedagógusokat, a diákokat és a szülőket is. Az online oktatásra való átállás jellemzően állami döntés volt. Németországban tartományonként és iskolatípusonként változott, hogy mikor zárták be az intézményeket. A digitális oktatás témája már a Covid19-járvány megjelenése előtt a német oktatáspolitikai fókuszába került. A Szövetségi Oktatási és Kutatási Minisztérium ötmilliárd eurós költségvetést biztosított az iskolák IKT-val történő ellátására az ún. „Digitalpakt Schule” projekt részeként (GEW 2020). Az IKT iskolákba történő integrációját illetően a szövetségi előírások tartományok szerint eltérőek. Az oktatási és kulturális miniszterek állandó konferenciája az ún. Kultusminister Konferenz 2016-ban közzétette az „Oktatás a digitális világban” (Bildung in der digitalen Welt) stratégiát, amely általános IKT-kompetenciákat vázolt fel. Az iskolák évek óta küzdenek az alapvető digitális szolgáltatások tervezésével és gyakorlati alkalmazásával (Eickelmann et al., 2019). Emellett vita folyik a digitális oktatás tanulóira gyakorolt negatív hatásáról (Spitzer, 2012). Továbbá ez a „válsághelyzet” új területeken is felszínre hozta az oktatási rendszerekben tapasztalható egyenlőtlenségeket (Schleicher, 2020). Németországban az otthoni iskoláztatás tapasztalatai nagyon eltérőek. Nyilván ez abból is következik, hogy a szövetségi állam tartományainak iskolarendszere és oktatási gyakorlata különböző. De egy biztos: a digitális tanítás és tanulás terén még mindig sok a felzárkóztatáshoz szükséges feladat. Már a járvány kezdetén a pedagógusok fenntartással fogadták a digitális eszközök használatát a tanítás során (GEW 2020), és nemcsak a pedagógusok, hanem a tanulók többsége is az informatikai eszközök hozzáféréseinek a nehézségeiről számolt be (Arp et al., 2020; Eickelmann & Drossel, 2020). Az előadás a témában megjelent felméréseken alapuló eredményekre, kutatásokra, a német sajtóban olvasható cikkekre épül, és a járvány miatti digitális oktatás körülményeit, a pedagógusokra, tanulóira, és a szülőkre gyakorolt hatását mutatja be.

A DRÁMAPEDAGÓGIA VÁLASZAI AZ ONLINE OKTATÁS ISKOLAI KÖZÖSSÉGEKRE GYAKOROLT HATÁSAIRA

Katonáné Kutai Erika

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: online oktatás; iskolai közösségek; rítusok; drámapedagógia

A Covid19-járványhelyzet miatt elrendelt online oktatás számos területen változásra kényszerítette az oktató-nevelő munkát az iskolákban, és nagy hatással volt az iskolai közösségekre is. Kutatásomban az iskolai közösségeket vizsgálom abból a szempontból, hogy hogyan válhatnak az iskolák egyénenként álló csoportosulásai működő közösségekké (Heller Ágnes, Trencsényi László), s azok miként segíthetik a közösség tagjainak fejlődését. Ehhez kutatásom fókuszába a közösségek rítusainak vizsgálatát helyeztem, s azt, hogy a drámapedagógiának milyen lehetőségei vannak a rítusok gyarapításában. Rítusokkal foglalkozó kutatások a társadalomtudományok több területén is zajlanak. A rítusok kutatói közül Victor Turner (1982; 2000) és Arnold van Gennep (2007 [1969]) a rituális folyamatot kutatták, Durkheim (2003 [1912]) a vallási élet elemi formáit, a hazai kutatók közül Neulinger Ágnes (2013) a családi rítusokat, Kaposi József (2009) az érettségi rituáléit vizsgálta. Kutatásom módszerül a kérdőívet választottam, Fejér megyei iskolákban tanuló középiskolai diákok (372) körében végeztem méréseket. Legfőbb kutatói kérdésem, hogy a tanulók számára az online oktatás során fellazult közösségi keretek mennyiben változtatták meg bennük – egyáltalán megváltoztatták-e – a közösséghez tartozás igényét. Kérdőíves kutatásom eredményeként elmondható, hogy a diákok többsége leginkább azért hiányolta az iskolai közösségeket a digitális oktatás során, mert hiányoztak a közös programok, rendezvények, a közös örömök. A közösen létrehozott alkotási folyamatoknak sem lehettek részesei, s a közösséghez tartozás érzését sem élhették át a Covid19-járványhelyzet miatt bevezetett digitális oktatás alatt. A megkérdezett diákok számára az iskolai közösségek rítusai közül leginkább a szalagavató ünnepség, a karácsonyi műsorok és a kirándulások hiányoztak, s nemzeti ünnepeinkről való megemlékezések kevésbé. A kutatási eredményekből egyértelműen látszik, hogy a közös élmények hiánya gátolta a közösségek működését ebben az időszakban. Mivel a DICE („Drama Improves Lisbon Key Competences in Education / A drámapedagógia hatása a lisszaboni kulcskompetenciákra”) kutatás eredményei is azt igazolják, hogy a drámapedagógia olyan módszer, amelynek segítségével változást lehet beindítani a különböző kulcskompetenciákban, előadásomban azokat a drámapedagógia kínálta lehetőségeket keresem, amelyek segítségével az iskolai közösségeket lehet erősíteni. Azt is vizsgálom, hogy milyen szerepe lehet a drámapedagógusoknak az online oktatás utáni közösségépítésben, illetve a diákok közötti együttműködés fejlesztésében.

E-TANODA PROGRAM: EGY ONLINE KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT SIKEREI ÉS KIHÍVÁSAI A DIGITÁLIS OKTATÁS ALATT

Lukács Lilla Judit, Balog Réka

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: IKT, online mentorkodás; hátrányos helyzet pedagógiája; felzárkóztatás; közösségi szolgálat

A 21. Századi Pedagógiáért Alapítvány 2017 januárja óta E-tanoda néven a formális oktatási rendszer perifériájára szorult, hátrányos helyzetű diákok számára működtet mentorprogramot, amely során budapesti, elit gimnáziumokba járó gimnazisták digitális tananyagok segítségével online mentorálják többségében ormánsági társaikat. A Programban a gimnazisták munkája az Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSZ) keretében elszámolható. A mentordiákok felkészítésen vesznek részt, melyben megtanulnak tananyagot fejleszteni. A mentordiákokat az Alapítvány, a mentorált diákokat a települések tanodái vonják be. Eredményeink azt mutatják, hogy a program által a mentorált diákok jobb jegyeket szereznek, a résztvevők digitális kompetenciái fejlődnek és magabiztosabb, motiváltabb személyekké nőnek fel. Ezek mellett a mentorok személyes tapasztalatot gyűjtenek társadalmilag érzékeny kérdésekben, ezt segíti a kiforrott módszertan és a könnyen exportálható és fejleszthető programstruktúra; valamint, hogy a mentorok számára is elérhető a kortárssegítés lehetősége egyetemista önkéntesek által. Emellett a mentorok folyamatos képzéseken, szupervíziókon is vesznek részt, melyek szintúgy monitorozásra kerülnek. A Programot mi egy ún. „close mentoring” programnak tekintjük, melynek legfontosabb eleme a kortárssegítés és a hátránykompenzáció az online térben. A Program sikereiről és hatásairól minden évben kutatási jelentés készül. Az idei tanév azonban az E-tanoda programot sem állította könnyű helyzet elé azok ellenére, hogy a Program a kezdetek óta online működik. Előadásunkban bemutatjuk a program eddigi eredményeit, kiemelt tekintettel a 2019-2020-as évre (elemzési szempontok: órák utáni visszajelzések, képességmátrixok, tréningek utáni visszajelzések, tanulócsoporthoz autonómia modellje); s addigra elkészül az idei év hatásvizsgálata is. Az idei év hatásvizsgálatában is a fenn említett elemek jelennek majd meg, illetve különösen érdekesnek látjuk megjeleníteni azt az átmenetet, amit a koronavírus járvány jelentett egy online program esetében. Előzetes méréseink alapján úgy látjuk, hogy a tanári/koordinátori munka felértékelődött: az előzőleg autonóm módon szerveződő csoportok száma csökkent, illetve, hogy a bevont tanulók motivációja és képességháloja is változott a járvány hatására. Mindezek okán előadásunk egyszerre programbemutató, módszertani összegzés és ajánlás, illetve esettanulmány a digitális oktatás és hátránykompenzáció egy nem gyakran bemutatott szegletéből.

A kutatást támogatta az: ELTE PPK támogatta. Az E-tanoda Program támogatója a Telenor Magyarország Zrt.

NEVELÉSTUDOMÁNYI KUTATÁSOK A COVID19-PANDÉMIA IDEJÉN

N. Tóth Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: Covid19; nemzetközi szakirodalom; hermeneutika

A Covid19-világjárvány soha nem látott mértékű, azonnali reakciót igénylő kihívások elé állította az oktatást. Több mint 1,6 milliárd gyermek és fiatal (UNESCO, 2021) hónapokig nem tudott iskolába járni, és sokan még mindig nem járnak. Bár a kutatók számos vizsgálatot végeztek e kihívások megértése és a velük való szembenézés érdekében, de a tanárok szakmai felkészüléséhez nem maradt elég idő (Bond, 2021). A jelenléti oktatásról az online tanításra történt hirtelen átállásban érdekelt felek (tanárok, fenntartók, szülők, diákok) tapasztalatainak szélesebb körét feltáró szakirodalom a kellő pillanatban nem állt rendelkezésre. Az ismeretlen tanítási-tanulási környezethez való alkalmazkodásra és a szükséges gyakorlat elsajátítására csak a megkezdett folyamattal párhuzamosan volt lehetőség (Bozkurt et al., 2020). Jelen szakirodalmi kutatás gyors, szisztematikus áttekintéssel igyekszik szintetizálni a Covid19-járvány idején (2020. március – 2021. április) megjelent, tanítással és tanulással kapcsolatos publikációk egy részét. A hermeneutikai módszerrel elemzett 23, nemzetközi adatbázisban (ERIC) indexelt tanulmányt 11 peer-reviewed nemzetközi folyóirat angol nyelven adta közre, 474 oldalnyi terjedelemben. A vizsgálathoz a „PRISMA scoping review” kérdéssort, a GOOGLE adatbázist, valamint a LEXIMANCER és az ATLAS.ti elemző szoftvereket használtuk. Az elemzés során megállapítást nyert, hogy a tanulmányok az elmúlt közel másfél év oktatási anomáliáit négy fő tényező köré csoportosítják. Ezek a tananyag átértelmezése/rekonceptualizálása; a humán erőforrás bizonytalanságai; a távolléti oktatás megvalósítása és az infrastrukturális hiányosságok. Az eredmények jelzik, hogy a kutatások nagy részét főként a tanárookra összpontosítva Amerikában, Európában és Ázsiában végezték, és több tanulmány foglalkozik K-12, mint felsőoktatási területtel. A kutatók leggyakrabban kvalitatív módszert alkalmaztak kis elemszámú mintákon, a kvantitatív adatgyűjtés preferált módja az online lekérdezés. A szakirodalomban olvasható szakmai és szakpolitikai ajánlások magukban foglalják a tanárok szakmai fejlődésének és az alkalmazott eszközök további finanszírozásának igényét, a méltányosság pedagógiájának előtérbe helyezését, az együttműködés tevékenységeinek szükségszerű kidolgozását, valamint a szinkron és az aszinkron órák technológiai kombinációjának használatát. Számos gyakorlati tanácsot adnak a tanárok számára az online felületek megválasztásához és a tanulási teljesítmények digitális értékeléséhez. Kiemelik ugyanakkor a releváns szakirodalom hiányosságait azzal a felvetéssel, hogy a jövőbeni publikációk tartalmazzanak a tanulmányok tartalmával kapcsolatos minden elvárt információt, mint például a kutatási adatgyűjtés ideje és intervalluma vagy a minta nagysága.

A DIGITÁLIS OKTATÁS JELENLÉTE A SZEGEDEN VÉGZETT PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Pál Alexandra, Dudok Fanni

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: digitális oktatás; digitális eszközhasználat; IKT

A digitális eszközök nagy hatást gyakoroltak a világra és az oktatásra, amely megmutatkozik Magyarországon a köznevelés szintjén, ezt a hazai oktatási stratégiánk, valamint az ehhez kapcsolható szakpolitikai törekvések támasztják alá. A digitális eszközök népszerűségének növekedésével párhuzamosan változott meg a tanulással és tudással kapcsolatos gondolkodás, kialakult a digitális kompetencia. Ennek az új kompetenciának a megléte alapvető fontossággal bír a mindennapi életben és a munka világában is (Horváth et al., 2020). A pedagógusok új dologként élik meg a digitális eszközökkel való tanítást-tanulást, annak ellenére, hogy a digitális eszközhasználat már a 90-es évek vége óta jelen van a magyar közoktatásban. Az oktatás modernizálása szükségsszerűvé vált többek között a mai diákok, vagyis a netgeneráció miatt, akik másféle, fejlettebb oktatási módszereket igényelnek (Molnár, 2008). Azonban az eszközök megújulásán túl a pedagógusnak is újféle szemléletet kell alkalmazniuk. Már a 2000-es évek előtt Halász (1996) felhívta a figyelmet arra, hogy a kor pedagógusának heterogénnek kell lennie, hiszen a tanulói társadalom sokkal színesebb és sokkal felkészültebb pedagógusokat igényel, akik tartják a lépést a változásokkal. Vizsgálatunk központjában a digitális kompetencia, eszközhasználat és egyéb lehetőségek állnak a pedagógusok szemszögéből. Korábbi kutatások (Hülber, 2019) azt mutatják, hogy a pedagógusoknak nincs megfelelő képzettségük, felszerelésük vagy motivációjuk ezeknek az eszközöknek a használatához. A kutatásunkban kérdőív segítségével vizsgáljuk a pedagógusokat, amely olyan főbb kérdéskörök köré épül, mint pl. milyen jellegű digitális eszközhasználatra és digitális kompetenciára vonatkozó oktatást kaptak a felsőoktatási tanulmányaik során; mekkora mértékben vesznek részt digitális oktatási eszközökkel kapcsolatos továbbképzéseken; milyen az IKT-eszközöknek kihasználtsága a tanórákon; hogyan állnak ezen eszközök használatához a pedagógusok. Vizsgálatunkat a Szegedi Tudományegyetemen végzett pedagógusok körében végezzük, az adatfelvétel jelenleg folyamatban van. A kutatás során kapott eredményeket összevetjük korábbi kutatások eredményeivel, amelyek megmutathatják, hogy milyen az elmúlt évek tendenciája a témakörben. A kutatásunk rámutathat olyan fontos kérdéskörre, mint a hálótérvek átalakítása a pedagógusképzésben, valamint az eredmények hozzájárulhatnak a szakértők munkájához.

ELSŐÉVES NÉMET ORVOSTANHALLGATÓK KÉPZÉSE ESETELEMZÉSEK SEGÍTSÉGÉVEL

Szilasi Veronika

Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar

Kulcsszavak: távoktatás; esetelemzés; interaktív óravezetés

Az orvosképzés maga, illetve a curriculumok is számtalan jelentős változáson mentek keresztül az elmúlt évszázadokban, ám a gyakorlatorientáltság és a hivatástudat tanulmányozása mindig társadalmi alapkövetelmény volt a képzőhelyekkel szemben. A XXI. században az orvostudomány a perszonális medicina felé halad, ezt az oktatásnak is le kell képeznie. Az egyik legnagyobb kihívás, hogy a technika fejlődésével az orvostudományon belül olyan területek születnek, ahol már nemcsak a szoros értelemben vett gyógyítás, hanem az egészségfejlesztés, egészségturizmus kerül a középpontba. Az elméleti oktatás szintjén és azon belül a magatartástudományi tárgyakkal kapcsolatban is megjelent a hallgatók részéről az igény, hogy olyan életközeli szituációk elemzésére kerüljön sor szemináriumok során, ahol az orvos-beteg, orvos-orvos kapcsolat alapdilemmáinak felismerésére, és ezáltal az önreflexivitás fejlődésére és az empátiakészség fejlesztésére lehetőség nyílik. Az elsőéves, német általánosorvostan-hallgatók számára kötelező tárgy a „Berufsfelderkundung”, ami az orvosi gyakorlat különféle területeibe enged bepillantást. Intézetünkben lehetőség nyílt a EFOP-3.4.3-16-2016-00014 projekt keretében egy olyan esetgyűjtemény összeállítására német nyelven, ami válaszol a hallgatók igényeire és egyúttal a modern orvosképzés kihívásaira a XXI. században, témáiban és a feldolgozás módszerében is. Az esetgyűjtemény olyan készségek, képességek elsajátítását és fejlesztését célozza meg, amelyre minden gyakorló orvosnak szüksége lesz: az esetmegbeszélések lehetőséget teremtenek a saját értékrend tudatosítására, amely alapját képezi a hatékony kulturális kompetenciának és a multikulturális teammunkának. Az esetgyűjtemény érint tabutémákat is: alkohol- és drogfüggőség, burnout, mobbing orvosok között, ahol a hallgatók rátekinthetnek saját védőfaktoraikra. Részt képezik továbbá klasszikus morális kérdések élet kezdetéről és végéről, amelyek nem évülnek el a technika nyújtotta új lehetőségek ellenére sem. Szó van a digitalizáció szerepéről, az e-páciens helyzetéről, illetve a közösségi média felhasználásáról a gyógyítással kapcsolatban, illetve a megváltozott orvosszerepről az online térben. A klasszikus frontális oktatás nagy túlsúlyban van az orvosképzésben, ám az esetmegbeszélések részben ellensúlyozzák ezt oktatás-módszertanilag, hiszen itt lehetősége van a hallgatónak aktívan részt venni a saját orvosképe alakításában a szemináriumvezető irányítása mellett. Az esetmegbeszélés mint oktatási eszköz lehetőséget nyújt interaktív óravezetésre, a vitakultúra fejlesztésére, és jól beépíthető jelenléti szemináriumokba és a távoktatásba egyaránt.

A DIGITÁLIS OKTATÁS MEGOLDÁSAI A COVID IDEJÉN NEMZETKÖZI KITEKINTÉSBEN

Tomory Ibolya

Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: digitális oktatás; Covid alatti oktatás; nemzetközi

Néhány ország példájának áttekintése a Covid alatti digitális oktatásra való áttérésről a jövőre nézve is hasznos. Magyarországon 2020 március a digitális oktatásra átállás kezdete. A köztelevízióban oktatási műsorokat adtak, az étkezés biztosítás önkormányzati feladat, az eszközök hiányát levél, telefon útján pótolták. Az OH és az Innovációs Minisztérium módszertani ajánlásokat tett közzé, de tanárblogok is indultak (Eurostat, 2020). Az Ipsos vizsgálatai szerint nehézséget okozott, hogy több platformot használtak az iskolákban, a tanulók eleinte nehéznek találták, de hamar boldogultak a digitális kihívással. A tanulási eredményekben ez kevésbé tükröződött. A tanárok számára erős stresszt okozott a digitális kompetencia elvárása és hiányosságai. Az OECD megfogalmazásában „...nem elég a technológiához való hozzáférés, pedagógiai szemléletváltás is kell. A gyakorlatban ez még nem feltétlenül valósul meg”. Ez összefügg az eszközök hiányával, internet eléréssel, az alkalmazott módszerekkel (Talis, 2018; Gyarmati, 2020). Franciaországban az oktatási minisztérium saját weboldalán, egy szórólapon és az intézményvezetők által adtak tájékoztatást. Az „otthon sulí” központ felajánlja platformját az oktatás számára saját felülettel minden tanulónak tájékoztató információkkal. Tankerületi és regionális egységeken belül összehangolva, azonos platformokat használnak. Kihívás azonban, hogy a távoktatás még nem szerves része a tanulásnak és a tanulók 5%-ának nincs megfelelő eszköze. A „Tanuló Nemzet” program ezek megoldását célozza meg (La Croix, 2020). Svédországban nem volt ismeretlen a digitális tanulási forma, nem történt látványos változás. A platformok még inkább előtérbe, túlsúlyba kerültek és sokféle módon alkalmazták a tanárok: video, feladat, chat a már ismert módon. Európából kitekintve Japánban, az iskola bezárása minden héten mintegy 22 órányi jelenléti oktatással zajlott, vagyis az éves tanév 2,5% -át. kötelező oktatási idő. Amikor már fizikai interakciók sem lehetségesek, az ICT technológiák elérhetőségét erősítve tették lehetővé a tanulás folytatását. A tanárok 35%-a számára az átállás kihívást jelentett, de a digitális technológia (PC, táblagép, intelligens tábla) használatával hatékonyan támogatták diákok haladását. Központilag biztosítottak szakmai forrásokat a tanárok digitális eszközhasználatának segítésére és alapelv volt, hogy elegendő időt kapnak az órák előkészítésére (OECD, 2020). Tanzániában adott a tanár- és az alapvető infrastruktúra hiány, a bezárás így óriási kihívást jelentett. A nyomtatott házi csomagok, rádiós korrepetálás, közösségi média mellett az EdTech bővítésével az iskolák technológiai központtá váltak. Az oktatás-szórakozás felhasználó-központú megközelítés sok iskolán kívül maradó tanuló bevonását eredményezte e-learning platformokra (pl.: Ubungo Kids; I. Msigwa, 2020). Következésképpen a XXI. század kihívásaira választ adni, a hátrányokat kompenzálni megújult szemlélettel, új technikai és módszertani ismeretekkel és a változás szándékával lehet.

T31 – NEVELÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSOK V.

Elnök: Rébay Magdolna
Debreceni Egyetem

Tematikus előadás

Demokratikus átnevelés a baranyai gimnáziumokban a második világháborút követően

Mohr Szilárd

Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Professzionalizáció, professzionalizmus, professzionalitás. Elméleti megközelítések a néptanítói szakmäsodás kutatásához

Nóbik Attila

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem bölcsész hallgatóinak lakhatása az 1897–1914 közötti időszakban

Pálmai Dóra

Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

„Egy elsőéves álma ...” – A tanítói professzió változásai a két világháború között a korabeli diáksajtó tükrében

Pelesz Nelli

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

DEMOKRATIKUS ÁTNEVELÉS A BARANYAI GIMNÁZIUMOKBAN A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚT KÖVETŐEN

Mohr Szilárd

Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: második világháború; demokratikus átnevelés; átnevelés

A második világháború lezárulása számos új helyzetet teremtett az országban. Ezen új helyzetek egyik legfontosabb eleme volt, hogy egy erőteljes politikai átalakulás kezdődött meg, amely többek közt a korábbi politikai berendezkedés felszámolását tűzte ki célul. Az országban uralkodó új körülmények természetesen az oktatásban is éreztették a hatásukat: annak nemcsak hogy egy súlyos háborús veszteségeket és károkat szenvedett országban kellett folytatódnia, hanem az imént említett új politikai miliőhöz is igazodnia kellett. Mindez ráadásul egy olyan tanévben, amely bár hónapokra megszakított volt, még 1944 őszén kezdődött. Vagyis egy egészen új, átalakuló politikai környezetben kellett folytatódnia, valamint befejeződnie az 1944/45-ös tanévnek. Majd ebben kellett a következő tanévet is megkezdeni. Ennek megfelelően az iskolákban egy erőteljes politikai átalakulás indult el, amely egyrészt szimbolikus volt, hiszen az intézményekből el kellett tüntetni azokat az attribútumokat, amelyek a Horthy-korszak sajátos jegyeit hordták magukon (pl. képek, térképek). Másrészt mindez egy valódi tartalmi átalakulást is jelentett: megváltozott a felhasználható tankönyvek listája, a könyvtárakból el kellett tüntetni a fasiszta (vagy fasisztának vélt), illetve szovjetellenes könyveket, új pedagógus- és diákszervezetek jöttek létre. Ezenfelül megkezdődött a pedagógusok „demokratikus átnevelése” is, ahogy a korabeli dokumentumok fogalmaznak. Ebben az átnevelésben részt vett a minisztérium (pl. kiadtak egy ezt támogató írásokat tartalmazó kötetet), de tanfolyamokat kellett szerveznie a tankerületeknek is, ahogyan az iskoláknak is ilyen jellegű értekezleteket kellett tartaniuk. Jelen kutatásomban azt tárom föl, hogy a baranyai gimnáziumokban (a pécsi Szent Erzsébet Leánygimnázium, a Széchenyi István Gimnázium, a jezsuita Pius Gimnázium, valamint a ciszterci Nagy Lajos Gimnázium, továbbá a mohácsi városi gimnázium) milyen módon zajlott le az imént bemutatott politikai átállás, hogyan alkalmazkodtak az intézmények az új politikai környezethez; Valamint elsősorban azt, milyen módon zajlott le a pedagógusok „demokratikus átnevelése”. Mit értettek ez alatt, melyek voltak legfontosabb témák, hogyan kellett az új politikai irányzatnak megjelennie az oktatásban? Ehhez a Pécsi Tankerület által küldött utasításokat, valamint a nevezett iskolák nevelési tárgyú értekezletein elhangzott előadásokat (illetve azok kivonatát) vizsgálom meg.

PROFESSZIONALIZÁCIÓ, PROFESSZIONALIZMUS, PROFESSZIONALITÁS. ELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉSEK A NÉPTANÍTÓI SZAKMÁSODÁS KUTATÁSÁHOZ

Nóbik Attila

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: néptanítói szakmásodás; professzionalizmus; professzionalitás

A magyar neveléstörténet-írás utóbbi évtizedeinek egyik fontos témája volt a pedagógusprofessziók kutatása. Ennek keretében kiemelt a néptanítói szakmásodás. A kutatások részletesen feltárták a magyar néptanítói szakmai kialakulásának tágabb társadalomtörténeti háttérét, illetve egyes részfolyamatait. Az elméleti megközelítések elsősorban a professzionalizálódó elméletei segítségével értelmezték a néptanítói szakma kialakulását. Előadásomban két olyan elméleti megközelítést – professzionalizmus, professzionalitás – mutatok be, amely hasznos lehet az eddig született eredmények értelmezéséhez, illetve új kutatások kereteinek kialakításához. A professzionalizáció kifejezést a nyugati szakirodalom preskriptíven és deskriptíven is használja. A magyar szakirodalomban váltakozva jelenti a hivatás kialakulásának folyamatát és a hivatás szakszerűsödését. A nemzetközi szakirodalom ezen kettősség leírására használja a professzionalizáció és a professzionalizmus kifejezést, ez utóbbi alatt jellemzően a hivatásokhoz és foglalkozásokhoz kapcsolódó, megőrzésre és átörökítésre érdemes normatív értékeket szokás érteni. Professzionalitásnak pedig az egyén ideológiájában, attitűdjeiben, ismereteiben és hiedelmeiben megjelenő, hivatásgyakorlását befolyásoló, a professzionalizmushoz fűződő viszonyát nevezi a nemzetközi szakirodalom. A professzionalizmus kapcsán a neveléstörténeti kutatások számára az egyik legígéretesebb megközelítés a professzionalizmus diskurzusként való értelmezése. A belülről kifelé irányuló diskurzus során a szakmai csoportok maguk képezik identitásukat, és képesek a magukról kialakított képet klienseik felé közvetíteni. Ugyanakkor a legtöbb hivatás és szakma professzionalizmusa felülről lefelé irányuló diskurzus során, külső erők által konstruálódik. Egy másik fontos megközelítés arra hívja fel a figyelmet, hogy nem csupán a professzionalizációnak van története, de a professzionalizmusnak is. Ugyan az elsősorban az angolszász pedagógusokra vonatkozó kutatások nem ültethetők át hiánytalanul a kontinentális iskolarendszerek pedagógusaira, a tanítókkal kapcsolatos folyamatok vizsgálata számára értelmezési keretül szolgálhat. Az előadás során néhány, a dualizmus kori pedagógiai sajtó elemzésén alapuló konkrét példa kapcsán igyekszem megmutatni, hogy a professzionalizmus történetének kutatása érdekes adalékokkal szolgálhatna a magyarországi néptanítói szakma történetéhez.

A KOLOZSVÁRI FERENC JÓZSEF TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCSESZHALLGATÓINAK LAKHATÁSA AZ 1897–1914 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN

Pálmai Dóra

Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Kulcsszavak: felsőoktatás; dualizmus kori Magyarország; lakhatás

Wlassics Gyula, vallás- és közoktatásügyi miniszter 1895-ös rendelete lehetővé tette a nők számára, hogy a tudományegyetemek bölcsész- és orvosi karán, valamint gyógyszerész szakán tanulmányokat folytassanak. Biela Mária az 1898/1899-es tanévben lett a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem első női hallgatója a bölcsészkaron, majd az 1914/1915-ös tanévig – jelen előadás időhatáráig – a beiratkozott női hallgatók száma évről évre fokozatosan emelkedett nemcsak ezen a karon, hanem az egész egyetemen is. A felsőoktatási hallgatók – a kutatás időszakára is vonatkozó – prozopográfiai vizsgálatának alapjait már több kutató letette (pl. Andorka, 1979; Karády & Nastasa, 2004; Nagy, 2010 stb.), azonban az intézmény hallgatóiról elérhető levéltári források további részletes elemzéseket is lehetővé tesznek. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem beiratkozott hallgatóiról fennmaradt hallgatói törzskönyvek kiváló forrásbázist nyújtottak ahhoz, hogy megvizsgáljuk a hallgatók, kiemelten a női hallgatók lakhatási lehetőségeit egyetemi tanulmányaik alatt. A kutatás célja a kolozsvári bölcsészkarra beiratkozott, ezáltal az 1897/1898. és az 1914/1915. tanévek közötti időszakban a származási ívekben megjelent hallgatókról elérhető információk részletes elemzése, fókuszálva a hölgy hallgatók lakóhelyére. A kutatás további forrásbázisát jelentette a Román Nemzeti Levéltár Kolozs Megyei Levéltárában fellelhető rektori hivatali és a bölcsészkar iktatott iratai. Az adatok elemzését segítették a Kolozsvár városáról, az egyetemi építkezésekről és a diákjóléti munkával kapcsolatban született korabeli írások vagy későbbi kutatások. (Gaal, 2001; Puskás & Puskás, 2005; Rudai, 1941; Szabó T., 1941 stb.) Az említett források és szakirodalom alkalmasak arra, hogy választ kapjunk a következő kérdésekre: Hogyan oldották meg lakhatásukat a hallgatók, fókuszáltna a női hallgatók kolozsvári egyetemi tanulmányaik alatt? Volt lehetőségük kollégiumi elhelyezést kérni? A lakcímek ismeretében Kolozsvár belterületén belül egyetemközeli vagy távolabbi lakcímmel rendelkeztek a hallgatók? Kimutatható-e összefüggés a szülő vagy gyám társadalmi háttere és a hallgató Kolozsváron belüli lakóhelye között? Bár a hallgatók jelentős hányada kollégiumi elhelyezést nyert tanulmányai alatt, a kutatás eddigi eredményeiből kirajzolódónak azok a csomópontok Kolozsvár városán belül, ahol a többi hallgató lakott. Azonban fontos kiemelni azt is, hogy mind a kollégiumi, mind pedig az egyéb lakhatás esetében meghatározó szempont volt a hallgató társadalmi származása, vallása vagy neme. A források elemzésével nemcsak a 19. század végi, 20. század eleji felsőoktatási hallgatókkal kapcsolatos kutatásokat kívántuk bővíteni, hanem a 20. századi nőtörténet társadalmi aspektusát is.

„EGY ELSŐÉVES ÁLMA ...” – A TANÍTÓI PROFESSZIÓ VÁLTOZÁSAI A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT A KORABELI DIÁKSAJTÓ TÜKRÉBEN

Pelesz Nelli

*Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar*

Kulcsszavak: tanítóképzés; professzionalizáció; pedagógiai sajtó

Előadásom fókuszában a Magyar Tanítójelöltek Lapja című folyóirat áll, amely a maga nemében kuriózumnak számít, hiszen kizárólag diákok alapították, írták, szerkesztették és tartották fenn 1926 és 1938 között, mintegy 12 éven át. Ez idő alatt a szegedi tanítóképzős növendékek lokális kezdeményezéséből országos hatókörű, terjedelmét és szakmai színvonalát tekintve is jelentős sajtóorgánium jött létre, amelynek behatóbb vizsgálata nemcsak kultúrtörténeti szempontból lehet érdekes, hanem a pedagógusprofesszió, szorosabban véve a tanítói szakma öndefiníciós folyamatainak megértéséhez is közelebb vihet. A két világháború közötti korszakban a tanítóság számos olyan hatótényező gyűjtőpontjában állt, amelyeknek köszönhetően mintegy sűrítve volt képes összegezni a politikai, tudományos, és társadalmi aktorok szempontjait, ezért ezek ütközéseinek és változatos fejlődésmenetének megértése lehet az egyik fontos kulcs a tanítói szakma jelenkori professzionalizációs folyamatainak értelmezéséhez. A bemutatni kívánt folyóirat profiljának általános ábrázolása, számszerűsíthető jellemzőinek bemutatása (mintegy 900 szerző figyelembevételével), valamint azok statisztikai elemzése nyomán nyert adatok diagramokon történő megjelenítése mellett a lap kvalitatív módszerekkel megvalósított mélyebb feltárását, a szövegek rejtett paramétereinek meghatározását kívánom megvalósítani. A tartalomelemzés során elvégzett kódolás, kategorizálás és fogalmi hierarchia megalkotása és eredményeinek bemutatása a tanítói szakma professzióvá válásának mikéntjét, rejtett összefüggéseit teszi világossá. Elsősorban a gyermekkép (nemek szerinti megkülönböztetés, kapcsolatrendszer, tevékenységi kör), valamint a gyermek és a tanító viszonya, illetve ezzel szoros összefüggésben, a tanító mint oktató-nevelő státuszú személy öndefiníciója és feladatrendszere képezi a vizsgálat tárgyát. A gyermekről és a tanítóról való korabeli gondolkodás, a formálódó oktatási rendszer elvárásai, a társadalmi kérdések megjelenése a pedagógiai sajtóban, a szakma változásai stb. mind olyan elemek, amelyek messzesemenő hatást gyakoroltak a tanítói szakma fejlődésére, és megalapozták nemcsak a két világháború közötti, hanem a napjainkban is zajló professzionalizációs folyamatok bizonyos rétegeit.

T32 – DIGITÁLIS TANULÁS ÉS TANÍTÁS A PANDÉMIA ALATT III.

Elnök: *Mrázik Julianna*
Pécsi Tudományegyetem

Tematikus előadás

Az online oktatás tapasztalatai: a tanulási folyamat sikeressége a középiskolás tanulók körében

Szabó Csilla Marianna
Dunaújvárosi Egyetem

Az online oktatás hatása a pályaszocializációs- és munkaértékekre az egészségtudományi képzésből 2021-ben kilépő hallgatóknál

Rucska Andrea, Kiss-Tóth Emőke
Miskolci Egyetem Egészségügyi Kar

Az online oktatás hatásai egyetemisták életcéljára, szociális kapcsolatokra, tanulási motivációkra a COVID19 idején

Kovács-Berta Renáta Andrea
Szegedi Tudományegyetem JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet Tanítóképző Tanszék

Egészségmagatartás és depresszív tünetek a digitális oktatás alatt serdülő fiatalok körében

Berki Tamás
Szegedi Tudományegyetem

AZ ONLINE OKTATÁS TAPASZTALATAI: A TANULÁSI FOLYAMAT SIKERESSÉGE A KÖZÉPISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN

Szabó Csilla Marianna

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: online távoktatás; tanulási sikeresség és attitűd; középiskolás tanulók

Az UNESCO szerint 2020 tavaszán a pandémia miatt 1,5 milliárd tanuló kényszerült online oktatásra. Az akkor végzett vizsgálatok fontos dolgokra hívták fel a figyelmet. Burgess és Sievertsen (2020) szerint, ha a tanulók kb. 10 nappal kevesebbet járnak iskolába, mint más társaik, az szignifikáns különbséget eredményez a tudásukban. A kutatások szerint a tanulók rendelkeztek a tanuláshoz szükséges digitális eszközökkel (Szabó, 2020), ám a diákok jelentősen több időt fordítottak a tanulásra, mint a jelenléti oktatás idején (Proháczik, 2020). A vizsgálatok problémaként jelezték, hogy a tanárok túl sok platformot használtak (Cirfusz et al., 2020), és az online oktatás alatt ritkábban volt számonkérés (Molnár, 2020). Ám a legnagyobb gond az volt, hogy a tanulók kb. 20%-a nem tudta megfelelően elsajátítani a tananyagot, és lemaradt (Cirfusz et al., 2020; Proháczik, 2020). A középiskolás tanulók a 2020–2021-es tanév nagyrészt online távoktatásban tanultak, ami felerősíthette a korábbi online időszak negatív tapasztalatait. A vizsgálatot 2021 májusában önkéntes digitális kérdőívvel végeztük a középiskolás tanulók körében. A vizsgálatra felkért iskolák hazánk különböző régióiban helyezkednek el. A minta elemszáma több mint 600. A kérdőívben 27 változó vonatkozott arra, hogy a tanulók hogyan tanultak az online oktatás második szakaszában. A válaszadók ötfokú Likert-skálán jelezték, hogy az állítások mennyire jellemzők rájuk. Hipotézisünk az volt, hogy a tanulók, különösen a jobb tanulmányi eredménnyel és családi háttérrel rendelkezők, nem érezték sikeresnek az online oktatást. A tanulók naponta átlagosan 8 óra 10 percet töltöttek tanulással és 8 óra 15 percet szórakozással és kapcsolattartással az online trében. Az eredmények alapján inkább nem vagy kissé volt jellemző a tanulókra, hogy jobban tudtak koncentrálni (2,05) és csapatban dolgozni (2,5), hogy többet foglalkoztak a feladataikkal (2,48), ám az sem volt igazán jellemző, hogy lemaradtak (2,4). Ugyanakkor a tanárok rendszeresen tartottak online órákat (4,43), de jellemző volt, hogy a tanulók mással foglalkoztak az online órák alatt (3,49). Az idősebb tanulók kevésbé élvezték az online tanulást ($r=-0,123$), és körükben gyakrabban előfordult, hogy mást csináltak az online órák alatt ($r=0,183$), vagy késve csatlakoztak ($r=0,158$). A 27 változóból faktoranalízissel 8 fatort hoztunk létre: online tanulás preferálása, lemaradás, kevesebb tudás, tanárok jó munkája, motivátlanság, sikeresség, fejlődés technikákban, családi támogatás. Sok esetben szignifikáns különbség van a csoportok között. A szakképzésben tanulókra inkább jellemző, hogy tetszik nekik az online tanulás, ám kevésbé sikeresek abban; míg a gimnazisták kevésbé motiváltak. A magasabb végzettségű szülők gyermekei kevésbé szeretik az online tanulást (apák), és kevésbé motiváltak (anyák). Hasonló tendencia látszik a jobb tanulmányi eredményű tanulók esetében is: kevésbé szeretik az online tanulást ($r=-0,186$), és kevésbé motiváltak ($r=-0,107$).

AZ ONLINE OKTATÁS HATÁSA A PÁLYASZOCIALIZÁCIÓS ÉS MUNKAÉRTÉKEKRE AZ EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI KÉPZÉSBŐL 2021-BEN KILÉPŐ HALLGATÓKNÁL

Rucska Andrea, Kiss-Tóth Emőke

Miskolci Egyetem Egészségügyi Kar

Kulcsszavak: online oktatás; pályaszocializáció; változás

Folyton változó, fejlődő társadalmunkban formálódik a munka természete, amely befolyásolja a munkaerőpiac által generált kompetenciák értékét és tartalmát. Életünk fontos döntése a megfelelő hivatás kiválasztása, mert a jól megválasztott, érdeklődésünknek, képességeinknek megfelelő hivatás sikeres életpályát biztosíthat. A felsőoktatás feladata és felelőssége olyan hallgatók – jövőbeni munkavállalók – képezése, akik képesek az állandóan változó munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelni. Az egészségügy területén a szakmai ismeretek mellett a hatékony munkavégzéshez elengedhetetlen a kompetenciákon belüli szakmaspecifikus értékekre nevelés. Az egészségtudományi képzésben ezért nagy hangsúlyt fektetünk a hallgatók szociális kompetenciájának fejlesztésére, pályaezékenyítésre, a pályaszocializációra, amely kompetenciák kialakításának az online oktatási forma nem kedvez. A kutatás célkitűzése az egészségtudományi képzésben tanulmányokat folytató hallgatók értékrendszerének, jövőképeinek, elvárásainak megismerése, és a változás nyomon követése. A vizsgálat során feltárjuk, hogy a képzés a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelően alakítja-e a hallgatók szakmai identitásának alakulását, felmérjük a szakmaspecifikus kompetenciákat, a hallgatók pályamotivációját, valamint a segítőszakmára jellemző értékek manifesztációját. A kutatásban részt vevő hallgatók közel másfél éve online oktatási formában tanultak. A kutatás során feltárjuk, hogy a pályaszocializációs és munkaértékek hogyan változtak az online oktatás hatására. A teljes körű adatfelvétel az egészségtudományi képzésben részt vevő, 2021-ben kilépő hallgatók körében történt. A szakmai identitásalakulás indikátoraként tekintett értékek vizsgálata során a Rokeach- és a Super-féle standard érték kérdőíveket alkalmaztuk. A panelkutatást 1997 óta végezzük a be- és kilépő hallgatók körében. A kutatás eredményeként megemlíthetjük, hogy az elmúlt években a Rokeach-féle célértékek vonatkozásában a preferenciaértékek a boldogság, családi boldogság, szerelem, harmónikus lelki élet, igaz barátság. A vallási és ideológiai értékek – a béke és a haza biztonsága, üdvözülés – a rangsor végén helyezkednek el. A hallgatók belépéskor is ezeket a preferenciákat jelölték, csak kilépéskor határozottabban jelentek meg. Az eszközértékek esetében pedig az intellektuális értéket, nyíltszívűséget és a lelki derűt preferálják. Az eddigi adatfelvételeknél a szakmaspecifikus értékek, mint a szociabilitás (segítőkézség), felelősség értékei, szintén előkelő helyet foglalnak el a rangsorban. A kreativitás és a becsvágy kevésbé fontos ennél a korosztálynál. A Super-féle munkaértékek esetében a képzésből kilépő hallgatók a szakmaspecifikus munkaértéket preferálták, például az altruizmust, továbbá a társas kapcsolatokat és az önérvényesítést.

AZ ONLINE OKTATÁS HATÁSAI EGYETEMISTÁK ÉLETCÉLJÁRA, SZOCIÁLIS KAPCSOLATAIKRA, TANULÁSI MOTIVÁCIÓJUKRA A COVID19 IDEJÉN

Kovács-Berta Renáta Andrea

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet Tanítóképző Tanszék

Kulcsszavak: észlelt stressz; étellel való elégedettség; online oktatás

Krízishelyzetekkel foglalkozó nagy számú kutatás fordít figyelmet az akcidentális eseményekkel összefüggésben fellépő stressz rövid és hosszú távú következményeire. A 2019-ben megjelenő, egész világra kiterjedő koronavírus-járvány számos stresszforrást jelent a mentális egészségre. Ebben a kritikus helyzetben különösen megterhelő az egyén alapvető szociális szükségleteit korlátozó társas támogatás mellőzése, hiszen a járvány terjedését izolációval lehet csökkenteni. Ugyanakkor a társas támogatás jelentős hatással van a mentális egészségre, és a szociális háló megléte segít a stresszel való megküzdésben is. Kutatásunk célja az, hogy egyetemista populációban pszichológiai és életminőséget érintő jellegzetességeket tárjunk fel. A résztvevők észlelt stresszmértékét vizsgáljuk az étellel való elégedettség szubjektív minőségével, az életcél, a társas támogatás, énhatékonyság, reziliencia és önértékelés tekintetében. Arra kerestük a választ, hogyan hatott a koronavírus-járvány az egyetemisták hangulatára, érzelmeire. Az online oktatással kapcsolatos észrevételeikre kérdeztünk rá, annak előnyeit, hátrányait kívántuk feltárni. Az online felületen közzétett kérdőívcsomag validált pszichológiai kérdőíveken túl magában foglalt általános szociodemográfiai, illetve saját készítésű, a koronavírus-járvánnyal összefüggő kérdéseket, amellyel az oktatás online platformra való áttéréseivel megjelenő hatásokat vizsgáltuk. Kutatásunk során az alábbi kérdőíveket használtuk fel: Életcél kérdőív (PIL), Étlel való Elégedettség Skála (SWLS-H), WHO Jól-lét Kérdőív, Rosenberg önértékelés skála (RSES-H), Aspirációs index, Reziliencia Kérdőív, Észlelt stressz kérdőív, Társas támasz (MOS-SSS) és Énhatékonyság Kérdőív. Lineárisregresszió-elemzéssel a társas támogatás, énhatékonyság, önértékelés, reziliencia, életcél mint független változók hatását vizsgáljuk az észlelt stressz mértékére mint függő változóra. Az adatgyűjtés jelenleg is zajlik. Eredményeket később tudunk közölni. Korábbi kutatásunk azonban azt a szignifikáns eredményt hozta ($N=312$), hogy a társas támogatás gyenge, de biztos pozitív összefüggést ($r(310)=0,331$; $p<0,001$), míg az étellel való elégedettség pozitív, markáns összefüggést mutatott az életcélokkal ($r(310)=0,705$; $p<0,001$). Többszemponatos varianciaanalízis eredményeként azt találtuk, hogy az étellel való elégedettség hatása az életcéloktól függetlenül nyilvánult meg a társas támogatottságra ($F(3, 302)=10,074$; $p<0,001$). Kurrens vizsgálatunk arra irányult, hogy a járványhelyzetben más szemszögből próbáljuk megközelíteni és feltárni az egyén étellel való elégedettségét és a stabil életcélok meglétére ható tényezőket. Valamint azt kívántuk feltárni, hogy az észlelt stressz mértékét mennyire befolyásolja az egyén énhatékonysága, önértékelése és a reziliencia mértéke.

EGÉSZSÉGMAGATARTÁS ÉS DEPRESSZÍV TÜNETEK A DIGITÁLIS OKTATÁS ALATT SERDÜLŐ FIATALOK KÖRÉBEN

Berki Tamás

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: serdülők; egészségmagatartás; koronavírus

A koronavírus járvány jelentősen átalakította a fiatalok mindennapjait. A digitális oktatásnak köszönhetően a fiatalok a nap nagyrészt bezárva, egy monitor előtt töltötték. Ez a felfordult életmód nagyban hozzájárulhatott a különböző egészségmagatartási tényezők változásához, ezért kutatásunkban célunk felmérni a serdülők egészség- és rizikómagatartását, valamint azok hatását a depresszív tünetekre. Kutatásunkban 705 serdülő vett részt (fiú=264; leány=441). Átlagéletkoruk 15,98 év volt (szórás=1,21). A mérőeszközeinket a HBSC-kutatásban (Health Behavior on School-aged Children) is használt kérdések adták. A kérdőívcsomag a következő témákra kérdezett rá: táplálkozás minősége, reggelizési szokások, fizikai aktivitás, ülőéletmód, dohányzás, alkoholfogyasztás, tiltott szerrel való visszaélés. A depresszió mérésére a 8 tételből álló rövidített Gyermek Depresszió Kérdőívet használtuk. Adataink elemzéséhez leíró statisztikát és binominális regresszióanalízist alkalmaztunk. A résztvevők 21,7%-a fogyasztott gyümölcsöt, és 22,4%-a fogyasztott zöldséget napi rendszerességgel. A napi édességfogyasztás 13,2%, a napi szénsavas üdítők fogyasztása 12,3%, míg a napi energiatartalmú fogyasztás 4,5% volt. A serdülők több mint egyharmada (35,5%) naponta reggelizett az iskolai napokon, míg ez a szám hétvégén 68,1%-ra emelkedett. A tanulók csupán 4,5%-a végzett valamilyen testmozgást naponta. A felmérték 86,1%-a legalább napi 4 órát töltött képernyő előtt. A serdülők rizikómagatartására a következő volt jellemző: 19,8% dohányzott; 41,4% ivott alkoholt; 3,0% fogyasztott valamilyen tiltott szert a digitális oktatás alatt. A depressziós tüneteket vizsgálva azt találtuk, hogy a minta 45,4%-ára magas depresszív tünetek a jellemzők. A binominális regresszióanalízis megmutatta, hogy a rendszeres fizikai aktivitásnak, valamint az ülő életmód és a rizikómagatartás-formák elkerülésének védőfaktor szerepe van a depresszív tünetekkel szemben. Tanulmányunkban megvizsgáltuk a serdülők egészség- és rizikómagatartását, valamint depresszív tüneteit a digitális oktatás alatt. Összehasonlítva korábbi tanulmányokkal azt tapasztaltuk, hogy a gyümölcs- és zöldségfogyasztás nem változott, míg az édesség, cukros üdítők és az energiatartalmú fogyasztása visszaesett. A fizikai aktivitás és a képernyőidő változására már sok kutatás rávilágított, azaz: a fizikai aktivitás jelentősen csökkent, míg a képernyőidő jelentősen nőtt. A kötelező otthonlét ellenére igen magas számú serdülő fogyasztott alkoholt, vagy dohányzott a digitális oktatás alatt, de ez a szám még így is alacsonyabb volt a 2018-as HBSC-felméréshez képest. A serdülőket igen megviselte a bezártság. A depresszív tünetekkel rendelkezők száma megduplázódott a korábbi vizsgálatokhoz képest. Az eredmények azt mutatják, hogy a járványhelyzet alatt még kiemeltebb fontos a pozitív egészségmagatartás megőrzése és megerősítése, hiszen védőfaktorként szolgálhat a depresszív tünetekkel szemben még az otthoni bezártságban is.

T33 – EGÉSZSÉGMŰVELTSÉG, EGÉSZSÉGNEVELÉS II.

Elnök: Fónai Mihály
Debreceni Egyetem

Tematikus előadás

A koherencia-érzet és a mentális egészségi állapot jellemzői serdülőkorban

Derzsi-Horváth Martina

Pécsi Tudományegyetem ETK Egészségtudományi Doktori Iskola

Bánfai-Csonka Henrietta, Masa Andrea, Bánfai Bálint, Deutsch Krisztina

Pécsi Tudományegyetem ETK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet,
Egészségpedagógiai és Sürgősségi Alapozó Tanszék

Táplálkozás, fizikai aktivitás és szubjektív egészség mutatói zeneművészeti szakgimnazisták körében

Héjja Bella Emerencia

Debreceni Egyetem, Magyar Táncművészeti Egyetem, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

Az egészségműveltség vizsgálatának lehetőségei egészség- és neveléstudományi perspektívából

Csima Melinda, Fináncz Judit

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Az Egészségműveltség Mérése Serdülők Körében (Health Literacy Measure for Adolescents – HELMA) kérdőív hazai alkalmazhatóságának vizsgálata

Horváth Cintia, Révész László

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Csányi Tamás

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A KOHERENCIA-ÉRZET ÉS A MENTÁLIS EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT JELLEMZŐI SERDÜLŐKORBAN

Derzsi-Horváth Martina *, Bánfai-Csonka Henrietta **, Masa Andrea **, Bánfai Bálint **, Deutsch Krisztina **

** Pécsi Tudományegyetem ETK Egészségtudományi Doktori Iskola*

*** Pécsi Tudományegyetem ETK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet,
Egészségpedagógiai és Sürgősségi Alapozó Tanszék*

Kulcsszavak: koherencia-érzet; mentális egészség; serdülőkor

A kutatás célja a középiskolai diákok koherencia-érzetének, valamint mentális egészségi állapotának felmérése. A betegségek oki tényezőinek feltárása mellett ma már egyre nagyobb hangsúlyt kap az egészség kialakulásához, fenntartásához vezető út vizsgálata. A kérdések megválaszolására Antonovszky salutogenesis elmélete adja meg az egyik lehetőséget. A modell szerint a koherencia-érzés, mely egy komplex önbizalom összefüggést mutat az egészséggel. Ezt a feltevést azóta számos kutatás alátámasztotta, melynek következményeként a koherencia-érzet és a mentális egészség kapcsolata is igazoltta vált. A kérdőíves adatfelvétel során két pécsi középiskola diákjainak koherencia-érzetét, valamint mentális egészségét mértük fel és vetettük össze iskolatípusonként. A kutatás során saját szerkesztésű, valamint validált kérdőívek kerültek alkalmazásra. A szociodemográfiai adatok mellett felhasználtuk a WHO Jól-lét kérdőívet, a Rosenberg-féle önértékelési skálát, az Élettel való elégedettség Skálát, a Koherencia-érzés kérdőívet, valamint a Lazarus-Folkmann féle Konfliktusmegoldó Kérdőívet. Az adatokat SPSS statisztikai programmal dolgoztuk fel 95%-os valószínűségi szint meghatározása mellett ($p \leq 0,05$). A vizsgálatban résztvevő diákokat ($n=163$) három képzéstípusba soroltuk: gimnázium (30,1%), technikumi tanulók (28,2%), valamint szakképző és szakiskolai képzésen résztvevő tanulók (41,7%). A minta átlagéletkora 15,63 év, a fiúk aránya 83,4%. A technikumi képzésben tanuló diákok szignifikánsan magasabb jólléttel ($p=0,014$), önértékeléssel ($p=0,017$) és élettel való elégedettséggel rendelkeztek ($p=0,007$). A koherencia-érzet magasabb értékeket mutatott a szakiskola tanulók esetében ($p=0,015$). A koherencia-érzet közepesen erős pozitív korrelációt mutat a jólléttel ($r=0,531$; $p<0,001$), az önértékeléssel ($r=0,590$; $p<0,001$), valamint az élettel való elégedettséggel egyaránt ($r=0,600$; $p<0,001$). Vizsgálatunkban az alacsonyabb követelményrendszerben résztvevő tanulók jobb mentális egészségi állapotról, valamint koherencia-érzetről adtak számot. A koherencia mentális egészségi mutatókkal kapcsolatos összefüggése arra enged következtetni, hogy a koherencia-érzet fejlesztésén át ezeken a területeken is pozitív változás érhető el.

A TÁPLÁLKOZÁS, A FIZIKAI AKTIVITÁS ÉS A SZUBJEKTÍV EGÉSZSÉG MUTATÓI ZENEMŰVÉSZETI SZAKGIMNAZISTÁK KÖRÉBEN

Héjja Bella Emerencia

Debreceni Egyetem, Magyar Táncművészeti Egyetem, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

Kulcsszavak: zeneművészeti szakgimnázium; egészségmagatartás

2015-ben kezdtük el a zeneművészeti szakgimnazisták neveléstudományi és pszichológiai szemszögből való megfigyelését. Vizsgálataink során a tanulók családi énképét, iskolaválasztásai motivációit, továbbtanulási mutatóit, és a családi miliőt vettük górcső alá. A rizikómagatartásokra vonatkozólag – főleg az alkoholfogyasztási szokásokkal, dohányzással és tudatállapot-módosító szerek használatával kapcsolatban – készítettünk korábban kérdőíves felmérést kisebb mintán, egy iskolát felmérve, kontrollcsoport bevonása nélkül (Héjja, 2017; 2018, 2019). 2019–2020 években 12 zenei intézmény és kontrollcsoportok bevonásával újabb kérdőíves felmérést készítettünk 860 (N=860) 9. és 11. osztályos tanuló bevonásával. A kontrollcsoportokat általános tantervű gimnazisták, valamint képző- és iparművészeti képzésben részt vevő középiskolás fiatalok alkották. Az egészségmagatartással kapcsolatos szokások és magatartások vizsgálatához Nagy Beáta és Kovács Karolina Eszter Egészséggel kapcsolatos attitűdök kérdőívének rövidített változatát alkalmaztuk (Nagy & Kovács, 2016). A kérdőív 35 kérdésből, azon belül pedig 10 alszámból épül fel, amelyekből a táplálkozással, a fizikai aktivitással, továbbá a szubjektív egészséggel kapcsolatos attitűdök kerülnek bemutatásra. A táplálkozás és a rendszeres testmozgás az egészséges élet szerves részét képezi, a WHO szerint az elhízás a 10 leg súlyosabb egészségügyi probléma közé sorolható, emiatt például konkrét tanácsokkal látják el azokat, akik tenni szeretnének egészségük érdekében (Ambrus & Varsányi, 2012). Az évfolyamok szintjén a táplálkozás és a szubjektív egészség terén mutatkozik eltérés, míg előbbinél egyedül a zenészek között tapasztaltunk a magasabb évfolyam szintjén pozitív javulást, a szubjektív egészséget szemügyre véve a 9. évfolyamosok ítélik meg pozitívabban állapotukat. Míg a lányok a táplálkozásukra ügyelnek jobban, a fiúk többet sportolnak, és szubjektív egészségüket is jobbnak ítélik meg. A szocio-ökonómiai státusz mutatói közül a szülők iskolai végzettségét emelnénk ki, ugyanis eredményeink azt mutatják, hogy mind a három vizsgált szegmensben protektív tényezőként jelenik meg a szülők magasabb iskolai végzettsége, továbbá ide kapcsolódva a család lelki támogatása is pozitívan hat a fiatalok szokásaira.

AZ EGÉSZSÉGműVELTSÉG VIZSGÁLATÁNAK LEHETŐSÉGEI EGÉSZSÉG- ÉS NEVELÉSTUDOMÁNYI PERSPEKTÍVÁBÓL

Csima Melinda, Fináncz Judit

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kulcsszavak: egészségműveltség; egészségnevelés; mérőeszközök

A posztmodern társadalmakban az egészségről és az egészséges életmódról való gondolkodás a figyelem középpontjába került, ugyanakkor mindez a magyar lakosság egészségi állapotában kevésbé tükröződik. A helyzetet súlyosbítja, hogy sokan nem jutnak hozzá az egészséggel kapcsolatos információhoz, nem tudják értelmezni, feldolgozni, értékelni és alkalmazni azokat. E probléma megragadására a nemzetközi terminológiában megjelent az egészségműveltség (health literacy) kifejezés, amely eleinte az egészségtudomány területén honosodott meg. Az egészségműveltség fogalmának interpretációját annak 1974-es felbukkanását követően a '80-as és a '90-es években elsősorban biomedikális perspektívából közelítették meg, értelmezése azonban a későbbiekben multidiszciplinárisra vált (Frisch et al., 2012). A '90-es évek végére kialakult konszenzus szerint az egészségműveltség kifejezi, hogy az egyének milyen mértékben képesek megszerezni, feldolgozni és megérteni azokat az alapvető egészségügyi információkat és szükséges szolgáltatásokat, amelyek birtokában megfelelő döntéseket hozhatnak egészségükkel kapcsolatban (Ratzan et al., 2000). Az egészségműveltség konceptualizálásával (Schulz & Nakamoto, 2005; Sorensen et al., 2012) párhuzamosan megindultak az empirikus vizsgálatok is, amelyek előzményei az 1990-es évekre nyúlnak vissza. Kezdetben az egészséghez kapcsolódó témakörök értelmezéséhez szükséges alapkészségeket vizsgálták különböző tesztek segítségével (REALM-teszt, Davis et al., 1993; TOFHLA, S-TOFHLA, Baker et al., 1999), majd az egészségműveltség több komponensének mérésére terjedt el a McCormack és munkatársai (2010) által kifejlesztett HLSI kérdőív. A korábbi mérési tapasztalatokból kiindulva fejlesztették ki a 47 kérdésből álló HLS-EU-Q mérőeszközt (HLS-EU 2012). Hazánkban az elmúlt években jelentek meg az első egészségműveltségre vonatkozó kutatási eredmények (Koltai & Kun 2016; Papp-Zipernovszky et al., 2016). Az egészségműveltség kérdésköre neveléstudományi perspektívából is egyre nagyobb jelentőségre tesz szert. Kiemelt horderejű ennek a területnek a vizsgálata azokban a professziókban, amelyek képviselői viselkedésükkel, magatartásmintáikkal befolyásolják a felnövekvő generációk egészségviselkedését, ami az egészségműveltség egyik meghatározó komponense. Ennek megfelelően elkezdődtek a pedagógusok egészségműveltségét feltáró vizsgálatok, hazai viszonylatban ezidáig kizárólag a koragyermekkori nevelésben dolgozó pedagógusok körében (Csima et al., 2018). Mindemellett a gyermekek vizsgálata is szükséges ahhoz, hogy az egészségműveltség területén jelentkező hiányosságokat intézményes keretek között minél korábbi életszakaszban lehessen kompenzálni. Erre vonatkozóan általános iskolás gyermekek körében megkezdődtek a mérések (Nagy & Barabás, 2015; Nagy et al., 2011). Mára egyértelművé vált, hogy a kérdéskör jelentősége túlmutat az egészség- és a neveléstudomány keretein, mivel alapvető társadalmi, valamint makro- és mikrogazdasági következményekkel bír.

AZ EGÉSZSÉGMŰVELTSÉG MÉRÉSE SERDÜLŐK KÖRÉBEN (HEALTH LITERACY MEASURE FOR ADOLESCENTS – HELMA) KÉRDŐÍV HAZAI ALKALMAZHATÓSÁGÁNAK VIZSGÁLATA

Horváth Cintia *, Csányi Tamás **, Révész László *

* Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

** Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: egészségnevelés; egészségműveltség

A nemzetközi szakirodalom széles körben foglalkozik az egészségműveltség mérésével. A HELMA (Health Literacy Measure for Adolescents kérdőív) az egészségnevelés területén alkalmazható eszköz iskolai környezetben, amellyel a tanulók egészségműveltsége, az információkhoz való hozzájutásának és megértésének képessége, azok alkalmazása, valamint éhhatékonyaságuknak és az egészséggel kapcsolatos információk kommunikációjának képessége is jól mérhető (Ghanbari et al., 2016). A kérdőív 8 alskálát tartalmaz (Éhhatékonyaság, Hozzáférés, Olvasás, Megértés, Értékelés, Alkalmazás, Kommunikáció és Számítás), alskálánként 3-10 kérdéssel. A kutatás célja a hazai iskoláskorúak egészségműveltségét mérő eszköztár bővítése, továbbá elsődleges adatok gyűjtése a kérdőív alkalmazhatóságával kapcsolatban. A kérdőív magyar változatának elkészítése több fázisban történt. Első lépésként az angol nyelvű kérdőív le- és visszafordítása történt meg, szakértői egyeztetés után véglegesítve a magyar nyelvű kérdőív szövegét, majd digitalizálva azt. Második lépésként történt az adatfelvétel középiskoláskorú diákok körében (N=273). A kitöltők 27,5%-a fiú, 72,5%-a lány volt, az átlagos életkoruk 16,26±1,37 év volt. A kitöltők 61,5%-a észak-magyarországi, 19,8%-a nyugat-dunántúli, 13,9%-a közép-magyarországi, 3,3%-a közép-dunántúli, míg 1-1%-a észak-alföldi és dél-dunántúli gimnázium tanulója. A kérdőív megbízhatóságát vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az egyes alskálákhoz tartozó Cronbach-alfa érték: Éhhatékonyaság: $\alpha=0,74$; Hozzáférés: $\alpha=0,85$; Olvasás: $\alpha=0,84$; Megértés: $\alpha=0,92$; Értékelés: $\alpha=0,87$; Alkalmazás: $\alpha=0,85$; Kommunikáció: $\alpha=0,85$, míg egy esetben nem érte el a tesztekkel szemben támasztott, általánosan elfogadott 0,7 értéket, amely az eredeti, angol nyelvű kérdőív esetében is alacsonyabb volt (Számítás: $\alpha=0,54$). A teljes kérdőívre vonatkozó Cronbach-alfa érték 0,96, így a mérőeszköz megbízhatósága magas fokú. A kérdőív általi adatfelvételtől kapott adatok kiértékelése alapján a megkérdezett középiskolás tanulók 17,9%-ának kiváló, 53,1%-ának megfelelő, 21,2%-ának problémás és 7,6%-ának nem megfelelő az egészségműveltsége. A statisztikai elemzések szerint a kérdőív megfelel az érvényesség és a megbízhatóság kritériumainak, amely alapján a hazai változat is alkalmazható az iskoláskorúak egészségműveltségének mérésére.

T34 – GAZDASÁGI FELSOÓKTATÁS

Elnök: *Tóth Edit*

MTA–SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport,
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

Az elmélet-gyakorlat integráció lehetőségei a munkaalapú tanulás keretei között

Kovács Zsuzsa, Hegyi-Halmos Nóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Az otthoni munkavégzés hatása a munkavállalói teljesítményre, az informális tudásmegosztásra és a munkahelyi szocializációra

Hajdu Roland, Káplár-Kodácsy Kinga, Hegyi-Halmos Nóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Az oktatás gazdasági szerepe az Ipar 4.0 munkaerőpiaci kihívásai terén

Molnár Csilla, Csehné Papp Imola

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A transzverzális kompetencia- és a nem-kognitív készségfejlesztés színtereinek vizsgálata gazdasági szakos hallgatók körében

Megyesi Réka, Kálmán Anikó

Budapesti Műszaki- és Gazdaságtudományi Egyetem

AZ ELMÉLET-GYAKORLAT INTEGRÁCIÓ LEHETŐSÉGEI A MUNKAALAPÚ TANULÁS KERETEI KÖZÖTT

Kovács Zsuzsa, Hegyi-Halmos Nóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: munkaalapú tanulás; szakmai gyakorlat; elmélet-gyakorlat integráció

Napjaink szakmai professzionalizációjának kulcskérdése, hogy milyen mértékben képesek a munkavállalók az önirányított, magas színvonalú munkahelyi tanulás megvalósítására. Az egyetemi képzéseknek is egyik fő célkitűzése, az adott szakmához kapcsolódó ismeretek és képességek megtanításán túl, a folyamatos szakmai fejlődés iránt elkötelezett gondolkodásmód kialakítása, amelynek megvalósításában a szakmai gyakorlatok, illetve gyakornoki programok kiemelkedő szereppel bírnak. A munkaalapú tanulás változatos formáinak támogatása azonban nemcsak a tudatos munkahelyi tanulásra készítheti fel a hallgatókat, hanem visszajelzéssel is szolgálhat arról, hogy a képzésben elsajátított/megszerzett elméleti tudás milyen mértékben alakítható át és építhető be a tudatos karrierfejlesztés folyamatába (Beaney, 2004, Little & Harvey, 2006). Kutatási projektünk kiinduló kérdése, hogy az egyetemi képzésben megjelenő változatos tudástartalmakat milyen mértékben használják fel a hallgatók a munkahelyi szakmai fejlődésük során. Vizsgálatunk fókuszában annak feltárása áll, hogy az ELTE PPK-n futó emberi erőforrás tanácsadó mesterszak milyen módon készíti fel a hallgatókat a munkahelyi tanulásra, illetve a szakmai gyakorlatok hogyan járulnak hozzá a képzésben elsajátított ismeretanyag gyakorlatban való alkalmazásához. A vizsgált mintát alapvetően a 2020/2021. tanévben oklevelet szerző, nappali és levelező tanrendű képzésben részt vevő hallgatók képezik, de a kutatást kiterjesztjük a képzést annak 2016-os indítása óta sikeresen elvégzett hallgatókra is. Az adatgyűjtés saját készítésű online kérdőívvel valósul meg, amelynek összeállításakor felhasználtuk Ackermann (2012) karrierkompetenciák kérdőívét (CCC), illetve a Nghia és munkatársai (2019) által kidolgozott, a szakmai gyakorlat tanulási eredményeit feltáró kérdőívének magyar nyelvre fordított változatát. Hipotézisünk szerint a szakmai fejlődés, karrierfejlesztés szintjében eltérés figyelhető meg azok között, akik részt vesznek a szakmai gyakorlaton és azok között, akik a területen szerzett munkatapasztalatuk beszámításával teljesítik a gyakorlatot. E két csoport feltételezéseink szerint jelentős különbséget mutat a karrierfejlesztés tudatosságának szintjében is, ezáltal eltérő módon dolgozzák fel és hasznosítják a képzés során tanult ismeretanyagot. A kutatás várható eredményei felhasználásra kerülnek a szak tartalmi és módszertani fejlesztésében, valamint a szakmai gyakorlatok rendszerének felülvizsgálatában és hatékonyságának növelésében.

AZ OTTHONI MUNKAVÉGZÉS HATÁSA A MUNKAVÁLLALÓI TELJESÍTMÉNYRE, AZ INFORMÁLIS TUDÁSMEGOSZTÁSRA ÉS A MUNKAHELYI SZOCIALIZÁCIÓRA

Hajdu Roland, Káplár-Kodácsy Kinga, Hegyi-Halmos Nóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: otthoni munkavégzés; informális tudásmegosztás; munkahelyi szocializáció

Számtalan kutatás foglalkozik az otthoni munkavégzés munkateljesítményre gyakorolt hatásával, ugyanakkor az eredmények igen gyakran ellentmondásosnak mutatkoznak a különböző vizsgálati kontextusban (Bloom et al., 2014; Rupietta & Beckmann, 2017; van der Lippe & Lippényi, 2019). Az is látható, hogy az informális tudásmegosztás fontos forrása lehet a vállalatok innovációs képességének (Taminiau et al., 2009), azonban a távoli irodai munkakörnyezet és a munkavállalói kapcsolatok, illetve az informális tudásmegosztás között negatív a kapcsolat (Collins et al., 2016). A jelenség kettőssége okán, jelen kutatás az otthoni munkavégzés és a munkavállalói teljesítmény közötti összefüggéseket vizsgálta. A kutatás első fázisában egy online kérdőíves lekérdezést végeztünk. A kérdőív kettős célt szolgált: részben szűrő kérdőívként funkcionált a kutatás kvalitatív kutatási elemének mintakiválasztásához, másrészt a Utrecht Work Engagement Scale (Schaufeli & Bakker, 2003) kérdőív magyar nyelvre történő adaptációját is tartalmazta. A válaszok (n=148) elemzéséhez egyszempontos varianciaanalízist használtunk, amihez csoportosító változóként az otthoni munkavégzés gyakoriságát választottuk. A kutatás második fázisában félig strukturált interjúkat készítettünk. Az otthoni munkavégzés gyakorisága szerint kvótás mintavételi eljárást alkalmaztunk, majd kényelmi mintavétellel választottuk ki az interjúalanyokat az egyes részcsoportokban. Az interjúátiratokat (n=6) tematikus hálózati elemzéssel (Attride-Sterling, 2001; Nowell et al., 2017) dolgoztuk fel. A vegyes módszertanú kutatás során kialakult adathalmazban az informális tudásmegosztás szervezőtémája alatt az alábbi alaptémákat azonosítottuk további elemzésre: (1) információáramlás, (2) munkavállalói együttműködés, (3) munkavállalói kapcsolatok és (4) munkahelyi szocializáció. Az eredmények a személyes jelenlét hiánya miatt csökkenő informális kommunikációt mutatnak, így romló információáramlást a szervezetben. Otthoni munkavégzéskor a kapcsolatfelvételt is nehezebbnek találják, ezért a kollégák ritkábban fordulnak egymáshoz, ha segítségre van szükségük. A munkahelyi teljesítmény szervezőtémájához tartozó legfontosabb eredmény, hogy az interjúalanyok két csoportra bonthatóak, attól függően, hogy a munkateljesítményüket elsősorban külső vagy belső motivátorok segítségével tudják fenntartani. A két csoport között jelentős véleménybeli különbségek figyelhetők meg az otthoni munkavégzés kapcsán, például gyakorisága vagy az elvégzendő feladatok típusa szerint, de a szociális és szakmai elszigeteltség megélésében is. Jelen kutatás feltáró jellegű, amelyből kiderült, hogy az otthoni munkavégzés következtében csökken az interakció a kollégák között, így az informális tudásmegosztás is, ami a munkahelyi tanulás egy meghatározó része. Figyelembe véve, hogy a Covid19-világjárványt követően hibrid munkakörnyezetek kialakulása várható, a következő kutatás a hibrid munkakörnyezet és a munkahelyi tanulás közti összefüggéseket vizsgálja.

AZ OKTATÁS GAZDASÁGI SZEREPE AZ IPAR 4.0 MUNKAERŐPIACI KIHÍVÁSAI TERÉN

Molnár Csilla, Csehné Papp Imola

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: ipar 4.0; munkaerőpiac; oktatás

A negyedik ipari forradalom jelentős változásokat eredményezett a munkaerőpiacon, amely megjelenik a munkáltatók részéről az új készségek és ismeretek iránti igények formájában is. Az előadás az ipar 4.0 témájának szakirodalmi áttekintését, valamint az oktatásra és a munkaerőpiacra gyakorolt hatásainak megvitatását követően egy empirikus kutatás eredményeit bemutatva igyekszik az oktatás gazdasági hatásának szerepét vázolni. A vizsgálat relevanciáját a változó munkaerőpiaci követelmények támasztják alá, amelyek megragadhatók a munkafeladatok digitalizáció hatására bekövetkező változásában, valamint a munkaerőpiacra újonnan belépőkkel szemben támasztott kompetencia- és készségigények változásában. A kutatás annak a hipotézisnek az alátámasztására keresett választ, miszerint az új munkaerőpiaci belépők ismeretei és készségei nem felelnek meg a munkaadók elvárásainak. A vizsgálat egyrészt a munkáltatók képviselőivel folytatott interjúk tartalmi elemzése révén igyekezett feltárni, hogy az új munkaerőpiaci belépők ismeretei és készségei megfelelnek-e az ipar 4.0 technológiai vívmányai által vezérelt változó munkáltatói elvárásoknak. Az elemzés másik része pedig kérdőíves felmérésen (N=308) keresztül vizsgálta az új munkaerőpiaci belépők megítélését arról, hogy az oktatás milyen ismeretekkel és készségekkel készítette fel őket a digitalizáció és a negyedik ipari forradalom technológiai vívmányainak való munkahelyi megfelelésére. Az eredmények jól tükrözték, hogy a gazdaság és a társadalom átalakulása egyre inkább a tudásalapú munka jelenségét hívja elő, ahol a jelentősen megnövekedett tudásmennyiség az újonnan megjelenő és erősen specializálódott munkakörökben jelentkezik, amelyek megkövetelik, hogy az alkalmazottak új készségekkel rendelkezzenek. Ennek megértéséhez nemcsak a gazdaság és a munkaerőpiac negyedik ipari forradalom által vezérelt változó jellegét kell figyelembe vennünk, hanem a változások és a technológiai fejlődés eddig nem tapasztalt sebessége is alátámasztja a munkaerőpiaci szereplők – jelen esetben a munkaadók és az új munkaerőpiaci belépők – nézőpontjának megismerését. Az előadás felhívja a figyelmet a felnőttképzés oktatási intézményei és a magánszektor munkaadói közötti együttműködés lehetőségeire és kihívásaira. Az oktatási és a gazdasági színtér szereplői közötti partnerségi kapcsolatok legkülönbözőbb formái a kutatás résztvevői – a munkáltatók és a munkaerőpiacra újonnan belépők – számára egyértelmű előnyöket nyújthatnak, ezzel is alátámasztva az oktatás gazdasági szerepének vitathatatlan jelentőségét.

A TRANSZVERZÁLIS KOMPETENCIA- ÉS A NEM-KOGNITÍV KÉSZSÉGFEJLESZTÉS SZÍNTEREINEK VIZSGÁLATA GAZDASÁGI SZAKOS HALLGATÓK KÖRÉBEN

Megyesi Réka, Kálmán Anikó

Budapesti Műszaki- és Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: transzverzáliskompetencia-fejlesztés; felsőoktatás; nem-kognitív készségek fejlesztése

Kutatásunk célja egyrészt, hogy megvizsgáljuk, milyen támogatást kapnak, és milyen igényelnének a gazdasági szakos hallgatók transzverzális kompetenciáik és nem-kognitív készségeik hatékony fejlődéséhez tanulmányaik során, másrészt pedig, hogy megvizsgáljuk, hogy az egyetem nyújtotta lehetőségek összhangban vannak-e a munkaerőpiac elvárásaival és a hallgatók igényeivel. Az MKIK GVI és a Quacquarelli Symonds évente elvégzett vállalati kutatásinak eredményei rámutatottak, hogy a munkaadók szemében felértékelődtek a transzverzális kompetenciák és a nem-kognitív készségek, és előnyben részesítik azokat a szakmaspecifikus tudással szemben, illetve megállapítható, hogy a pályakezdő diplomások kompetenciaszintje évről évre egyre jobban elmarad a munkáltatók elvárásaitól. A megfigyelhető tendenciát alapul véve kiemelten fontosnak tartjuk, hogy megvizsgáljuk, milyen módszerek alkalmazásával tudják a felsőoktatási intézmények hatékonyabban támogatni a tanulók munkaerőpiaci illeszkedését. Vizsgálatunkban a hallgatók elégedettségét és igényeit vizsgáltuk az egyetem kompetenciafejlesztésére vonatkozóan gazdasági szakos hallgatók (N=72) körében. Az adatgyűjtésre 2020 októbere és 2021 áprilisa között került sor online önkitöltős kérdőívvel. A hallgatóknak értékelniük kellett a Quacquarelli Symonds, The Global Skills Gap Report 2019 kutatásai alapján a munkáltatók által legfontosabbnak tartott 14 készséget, illetve az UNESCO által azonosított 6 transzverzáliskompetencia-területet aszerint, hogy milyen mértékben biztosít az egyetem lehetőséget a fejlesztésükre, illetve meg kellett fogalmazniuk olyan módszereket, amelyek hozzájárulnának a munkaerőpiacra való felkészítésükhöz tanulmányaik során. A hallgatók benyomásai alapján az egyetem elsősorban a szaktudásuk fejlesztését támogatja, a többi, munkaerőpiacon szükséges kompetencia fejlődésére nem biztosítanak megfelelő mértékben lehetőséget. A hallgatók a mintatanterv keretein belüli kompetenciafejlesztést hiányolják elsősorban, és szeretnék, ha az órák gyakorlatorientáltabbak lennének, és több projektfeladatra, csapat- és kutatómunkára lenne lehetőségük, illetve elérhetőek lennének készségfejlesztő tárgyak. Megvizsgálva a hallgatók igényeit és a munkáltatók elvárásait, úgy gondoljuk, hogy több olyan szabadon választható tárgyra lenne szükség, amelyek a munkaerőpiaci felkészültség szempontjából hatékonyabban kiegészítenék a kötelező tantárgyak során megszerzett szakmai ismereteket. A munkáltatók tapasztalatai alapján egyre szélesebb az iskolában tanultak és a gyakorlati életben szükséges kompetenciák közötti szakadék. Ebből kifolyólag kiemelten fontos cél olyan módszerek beépítése a tantervekbe, amelyek a hallgatók, a munkaerőpiacon kiemelkedően fontosnak ítélt, transzverzális kompetenciáit és nem-kognitív készségeit fejlesztik, és elősegítik a tanulók jövőbeni munkaerőpiaci illeszkedését.

T35 – KISGYERMEKKORI KUTATÁSOK II.

Elnök: Nyitrai Ágnes
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Tematikus előadás

Gyermekkép és játékmárka – laoszi, orosz és magyar óvodások a játékról

Endrődy-Nagy Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kovács László

Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar, Savaria Gazdálkodástudományi Tanszék

Lénárt István

Sechenov Egyetem Nyelvészeti és Interkulturális Kommunikációs Intézet, Moszkva

Az egész életen át tartó tanulás megalapozásának vizsgálata megfigyelési jegyzőkönyvek segítségével óvodapedagógusok és tanítók körében

Flick-Takács Nikolett

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Az óvoda-iskola átmenet óvodapedagógusok és tanítók szemével

Fleisz-Gyurcsik Anita

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Idegen nyelvvel ismerkedés bölcsődés korban

Bencéné Fekete Anikó Andrea, Nyitrai Ágnes

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

GYERMEKKÉP ÉS JÁTÉKMÁRKA – LAOSZI, OROSZ ÉS MAGYAR ÓVODÁSOK A JÁTÉKRÓL

Endrődy-Nagy Orsolya *, Kovács László **, Lénárt István ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar,
Savaria Gazdálkodástudományi Tanszék

*** Sechenov Egyetem Nyelvészeti és Interkulturális Kommunikációs Intézet, Moszkva

Kulcsszavak: gyermekkép; játékmárka; koragyermekkor

Kutatócsoportunk interdiszciplináris empirikus keretek közt vizsgálta három országban párhuzamosan 4-5 éves gyermekek gyermekképét. Habár a kutatás nem a gyermekek játékképére fókuszál, az összegyűjtött adatok elemzése arra is használható, hogy a gyermekek játékokhoz való viszonyát – korlátozott keretek között – asszociációk segítségével elemezzük. A vizsgálat célja megérteni, milyen hasonlóságok és különbségek lehetnek a különböző térségekben a gyermekek játékfelfogásában és az általuk ismert játékmárkákban. A kutatásnak számos koragyermekkorai aspektusa bontakozik ki, amelyre jelen előadásunkban fókuszálunk. A kutatás a Covid19-zárások előtt közvetlenül fejeződött be (2020. január), személyes lekérdezéssel 100 laoszi, 100 orosz és 100 magyar gyermek bevonásával a korosztályban bevált shoulder-to-shoulder (Griffin et al., 2014; Meisinger et al., 2004) módszer segítségével. A kutatócsoportban együttműködők a neveléstudomány, nyelvészet és marketing terület kutatói, így a módszertan vegyíti a területeken fellelhető módszertani paradigmákat – szóasszociációs vizsgálatunkban az említett módszert gyermekek szabad játékába ágyztuk, ezen megfontolások mellett a nyugodt és biztonságos környezetet meg tudtuk teremteni lekérdezéskor. Az elemzéshez a Sketch Engine szoftvert hívtuk segítségük. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a vizsgált mintán a legnépszerűbb játékok márkanevei globálisan ismertek, mint például Lego, My Little Pony, Batman. A feltárt játékszerek sok szempontból azonosak, ugyanakkor kultúrától és társadalmi berendezkedéstől is függ, hogy mivel játszanak a gyermekek. A kutatás releváns lehet a koragyermekkorral foglalkozó pedagógusokon túl a pszicholingvisztikai kutatások korosztályi bővítése miatt is. A pszicholingvisztikai adatbázisokban nincsenek a korosztályra vonatkozó adatok, ugyanis eddig nem rendelkeztek olyan módszerrel, amely akár 4-5 éves gyermekek vizsgálatát is lehetővé tenné. Jelen interdiszciplináris kutatás legfontosabb hozadéka a három kutatói terület együttműködése.

A kutatást az Orosz Kutatások Alapja támogatta: RFFI (project #18-512-23004).

AZ EGÉSZ ÉLETEN ÁT TARTÓ TANULÁS MEGALAPOZÁSÁNAK VIZSGÁLATA MEGFIGYELÉSI JEGYZŐKÖNYVEK SEGÍTSÉGÉVEL ÓVODAPEDAGÓGUSOK ÉS TANÍTÓK KÖRÉBEN

Flick-Takács Nikolett

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: egész életen át tartó tanulás; megfigyelési jegyzőkönyv; Atlas.ti

A 21. században a tudás felértékelődésével megjelent az élethosszig tartó tanulás (LLL) szemlélete is, ami a napjaink vezető tanulási, tanítási paradigmája lett (Óhidy, 2006). Az ezredfordulót követően a szemlélet egyre népszerűbbé vált a tudományos kutatásokban, és megjelent a hazai köznevelési szabályozódokumentumokban is (NAT, 2012, 2020; ÓNOAP, 2012). A pedagógiában értelmezése mégis megrekedt a felnőttképzés szintjén, noha tudományosan bizonyított, hogy az alapozó szakasz a LLL legmeghatározóbb időszaka (Berman, 1984). Jelen kutatás célja megfigyelési jegyzőkönyvek segítségével megvizsgálni, hogyan jelenik meg az óvodapedagógusok és tanítók munkájában az élethosszig tartó tanulás támogatása. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogyan jelenik meg a LLL-szemlélet az intézményi tanulás során formális, nemformális és informális szinten (K1), valamint, hogy van-e különbség az óvodai és kisiskoláskori LLL-támogató tevékenységet illetően (K2). Kutatási kérdéseink megválaszolására megfigyelők segítségével összesen 65 pedagógus ($n_{\text{óvodapedagógus}}=36$; $n_{\text{tanító}}=29$) LLL-támogató tevékenységét rögzítettük egy-egy délelőttön vagy délutánon át, előre kidolgozott megfigyelési szempontsor segítségével, amelynek alapjául elméleti keretrendszerünk szolgált (Klug et al., 2014 nyomán). Az élethosszig tartó tanulás támogatásában az alábbi 8 tényezőt vizsgáltuk: tanulási szándék, énhatékonyság, önirányított tanulás, IKT-használat, támogató tanulási környezet, tanulás tanítása, monitorozás, reflexió. A megfigyeléseket az Atlas.ti 9 kvalitatív tartalomelemző szoftver segítségével dolgoztuk fel, amelyben a deduktív megközelítést alkalmaztuk (Krippendorff, 1995; Kuckartz, 2014). A szoftver segítségével a kvalitatív adatokat kvantifikáltuk, majd az elemzéshez hálózatokat képeztünk, matematikai logikai műveleteket végeztünk (query tool), valamint kookkurenciatáblázatokat és Sankey-diagramokat hoztunk létre (Frieze, 2019, 2021). A hálózatban összesen 54 kódot azonosítottunk 1517 idézetben. Az eredményeink arra mutattak rá, hogy a szakirodalmi és szabályozói ajánlásokkal összhangban a LLL alapozószakaszában a motiválás, a tanulási szándék erősítése a leghangsúlyosabb tényező. Kevésbé jellemző azonban a tanulás tervezési és értékelési fázisának támogatása, utóbbi pedig inkább diagnosztikus, mint formatív jellegű. Az óvodai és iskolai megfigyeléseket összehasonlítva azt tapasztaltuk, hogy minőségbeli változás történik a LLL támogatásában: míg óvodában jellemzőbb a tevékenység alapú tanulás és a gazdag eszközhasználat, addig kisiskolás korra megnő a beszélgetés és a játékos feladatok aránya, valamint a tanulás tanításában is megjelennek az értelemgazdag tanulást segítő technikák. Eredményeink rávilágítanak, hogy a LLL alapozószakaszával érdemes kutatói és pedagógiai gyakorlati szemszögből is foglalkozni, hiszen az önszabályozó tanulás és a reflektív tanulás fejlesztése segítségével elősegíthető volna a gyermekek élethosszig tartó tanulásának még hatékonyabb megalapozása.

AZ ÓVODA-ISKOLA ÁTMENET ÓVODAPEDAGÓGUSOK ÉS TANÍTÓK SZEMÉVEL

Fleisz-Gyurcsik Anita

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: óvoda-iskola átmenet; iskolakezdés

Hazánkban kevésbé feltárt az érintett különböző stakeholdercsoportok (pl. pedagóguscsoportok, szülők) óvoda-iskola átmenet értelmezése és gyakorlata. Ez a kérdés eddig csak Szabó (2005), valamint Kende és Illés (2007) kvalitatív vizsgálataiban jelent meg kutatási kérdésként. Az ő eredményeik szerint az óvodapedagógusok és tanítók eltérően ítélik meg az iskolakezdést megnehezítő tényezőket, illetve az iskolakezdéshez szükséges képességeket. Nagy József (1980, 1986) vizsgálatai pedig rávilágítottak arra, hogy az intézményváltás kritikus fejlődési folyamatok közepén zajlik. Az előadás egy több stakeholdercsoportra kiterjedő survey-vizsgálat előkészítéseként végzett interjúk elemzését mutatja be. Egy magyar nagyváros tíz különböző köznevelési intézményében dolgozó óvodapedagógussal (N=5) és tanítóval (N=5) készítettem interjúkat. A kényelmi mintavétel alapján felkért pedagógusokat egyenként, szóban kérdeztem ki. A félig strukturált interjúk az óvoda-iskola átmenet és az iskolaérettség értelmezésére, az átmenetet segítő jó gyakorlatokra, illetve az intézményi és a szülői feladatok feltárására irányultak. Az interjúkból kiderült, hogy a megkérdezett pedagógusok az óvoda-iskola átmenetet egyaránt intézményváltási folyamatként értelmezik. Az óvodapedagógusok számára ennek segítése magába foglalja az óvodában zajló iskolai felkészítést, míg a tanítók szerint a folyamat csak az iskola kezdésekor indul, és az iskolába beszoktatást jelenti. Az óvodapedagógusok az iskolakezdés szempontjából a tanuláshoz közvetlenül szükséges képességeket tartják a legfontosabbnak, míg a tanítók ezekenkívül a szociális képességek megfelelő fejlettségét is elvárják az iskolát megkezdő gyermekektől. A válaszadók hasonlóan látják az átmenet során felmerülő nehézségek egy részét (alaptevékenység; környezet és elvárásrendszer megváltozása; az érintett pedagógusok együttműködésének hiánya), de az óvodapedagógusok nem említették a tanítók számára nyilvánvaló problémákat a gyermekek önállóságára, illetve szociális készségeikre vonatkozóan. A válaszadók munkájában az óvoda-iskola átmenet segítését célzó gyakorlatok az új intézmény és a leendő pedagógusok megismertetésére irányulnak. Négy válaszadó kiemelte, hogy szükséges lenne a szülők részletes tájékoztatása az iskolakezdésről. Az interjúk megerősítették Szabó (2005), illetve Kende és Illés (2007) eredményeit, miszerint az óvodapedagógusok és a tanítók eltérően értelmezik az óvoda-iskola átmenetet. A pedagógusok által használt átmenetet segítő gyakorlatok leginkább arra irányulnak, hogy a gyermekek az új intézményt és a leendő tanítót megismerjék, a képességfejlesztés viszont elhanyagoltnak tűnik. A stakeholderek óvoda-iskola átmenet értelmezésének és gyakorlatának feltárása a kutatók számára szolgálhat alapul, mivel rávilágít arra, milyen irányban lenne érdemes segítséget kínálni a pedagógusok munkájának, eredményességének elősegítéséhez.

IDEGEN NYELVVEL ISMERKEDÉS BÖLCSÖDÉS KORBAN

Bencéné Fekete Anikó Andrea, Nyitrai Ágnes

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: idegennyelv-elsajátítás; módszerek; bölcsőde; szülők; kisgyermeknevelők

A globalizáció hatására felértékelődött a nyelvtudás, felélénkült a vita a szakemberek és a szülők körében arról, melyik az az életkor, amikor már érdemes lehetőséget kínálni a gyermeknek az idegen nyelvvel való ismerkedésre. A tapasztalatok szerint erősen megoszlanak a vélemények: egyesek a minél korábban, annál jobb elvét vallják, mások szerint a szilárd alapokon álló, magas szintű anyanyelvi kompetencia a szükséges alap az idegen nyelv tanulásához. Nincs egységes álláspont az idegen nyelvvel ismerkedés módszertani megoldásaira sem: bár az iskoláskor előtti nevelés szakemberei többé-kevésbé egyetértenek abban, hogy a természetes élethelyzetekben rejlő lehetőségek kínálása lehet elfogadható, a tematizált, játékosnak tűnő helyzetek teremtése kevésbé javasolt. A tudósok vitái az évek során egyre inkább támogatták a nyelvtanároknak azt a törekvését, hogy a gyermekeknek minél előbb lehetőséget kell biztosítani arra, hogy anyanyelvükön kívül más nyelvet is megismerhessenek. A 20. század második felében a „kritikus periódus elmélet” (Lennberg, 1967; Penfield & Roberts, 1959) új megvilágításba helyezte a korai nyelvtanítást. A fenti elmélet megjelenése sok vitát váltott ki a nyelvet tanító pedagógusok körében, de egyetértettek abban a kérdésben, hogy az életkorral folyamatosan változik a gyermek idegen nyelvhez való viszonya. A korai életszakaszban a kicsik tevékenység közben sajátítják el a nyelvet, ezért nagyon fontos, hogy élményt nyújtsunk (Kovács, 2009). Empirikus kutatásunk célja, hogy feltárjuk a 0–3 éves gyermekeket nevelő szülők és a bölcsődei kisgyermeknevelők véleményét és tapasztalatait a korai idegen nyelvvel ismerkedésről. Többek között arra keressük a választ, hogy a szülők szeretnék-e lehetőséget biztosítani gyermeküknek az idegen nyelvvel ismerkedésre? Ha igen, akkor milyen elvárásaik, elképzeléseik vannak erről? Milyen szerepet játszik az idegen nyelv a család életében? A kisgyermeknevelők körében végzett kutatásunk eredményei a kisgyermeknevelői vélemények feltárásán túl hozzásegítenek annak feltérképezéséhez is, hogy vannak-e olyan bölcsődék, amelyek lehetőséget kínálnak a gyermekeknek az idegen nyelvvel ismerkedésre, és ha igen, akkor ez hogyan valósul meg, illetve milyen további lehetőségek vannak ezen a téren. is. Kérdőíves kutatásunk jelenleg folyik online felületen, bölcsődei szakmai fórumokon kérdezzük meg bölcsődei kisgyermeknevelőket, illetve nyilvános felületen kisgyermekes szülőket a korai idegennyelv-elsajátítás kérdéseiről. Az eredmények feldolgozása statisztikai módszerekkel, SPSS program segítségével történik. A téma kiemelkedő jelentősége, hogy minél fiatalabb korban találkozhat a gyermek az idegen nyelvvel, annál könnyebben sajátítja el spontán, intuitív módon. A korai életszakaszban a legfogékonyabb az új ismeretek iránt, legérzékenyebb a nyelvi jelenségek vonatkozásában (Bauerné, 2000).

T36 – PEDAGÓGUSKUTATÁS ÉS TANÁRKÉPZÉS I.

Elnök: *Kopp Erika*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Tematikus előadás

Természettudományos tantárgyakat tanító tanárok meggyőződése és tanítási gyakorlata a kontextusalapú tanítással kapcsolatban

Purák Szandra, Korom Erzsébet
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Kvalitatív tartalomelemzési terek a pedagógusok reflektív gondolkodásának vizsgálatában

Sántha Kálmán
Kodolányi János Egyetem

Módszerek a kreativitásról vallott tanári nézetek és gyakorlat vizsgálatára: szisztematikus szakirodalmi áttekintés és esettanulmány

Bereczki Enikő Orsolya
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kárpáti Andrea
Budapesti Corvinus Egyetem Kommunikáció és Szociológia Intézet

Szakmai tanárképzés a Bologna-rendszer után - egy önvizsgálat eredményei

Bacsa-Bán Anetta
Dunaújvárosi Egyetem

TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TANTÁRGYAKAT TANÍTÓ TANÁROK MEGGYŐZŐDÉSE ÉS TANÍTÁSI GYAKORLATA A KONTEXTUSALAPÚ TANÍTÁSSAL KAPCSOLATBAN

Purák Szandra, Korom Erzsébet

* MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport
** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: kontextusalapú tanulás; tanári meggyőződések; természettudományos nevelés

Az oktatás egyik jelentős problémája, hogy csökken az érdeklődés a természettudományok iránt, ami számos tényező mellett összefügghet a tananyaggal, valamint a tanítás módszereivel. Ez utóbbi szempontból hozhat változást a kontextusalapú tanulás (context-based learning – CBL), ami azt jelenti, hogy a diákok az iskolában nemcsak a tantárgy elméleti részét tanulják meg, hanem példakon keresztül annak tényleges gyakorlati vonatkozásait is. A kontextusalapú tanulással és az ezt támogató tanterv kidolgozásával több országban is foglalkoznak (Bennett & Luben, 2006; Demircioğlu et al., 2009). Kérdőíves vizsgálatunk célja, hogy feltárjuk, hogyan vélekednek a hazai tanárok a kontextusalapú tanulásról, és alkalmaznak-e kontextusalapú feladatokat a tanítás során. A felméréshez Ariyadi Wijaya, Marja van den Heuvel-Panhuizen & Michiel Doorman (2015) mérőeszközét adaptáltuk, és egészítettük ki saját fejlesztésű kérdésekkel. A mérőeszköz részei: (1) háttérváltozók, (2) a tanított tantárgy(ak) tanításával és tanulásával kapcsolatos nézetek, (3) a kontextusalapú feladatokkal kapcsolatos nézetek, (4) a kontextusalapú feladatokkal kapcsolatos tanítási gyakorlat, (5) a kontextusalapú tanulással kapcsolatos vélemény, (6) példák megadása a kontextusalapú feladatok saját tanításban való alkalmazására, (7) a kontextusalapú tanulás előnyei és hátrányai. A zárt kérdések Osgood-skálán, illetve ötfokú Likert-skálán mérnek. Az online adatfelvétel 5–12. évfolyamon matematikát és természettudományos tantárgyakat tanító tanárok körében történt. A 765 kitöltő közül 597 fő általános iskolában, 220 fő gimnáziumban, 19 fő technikumban, 20 fő szakközépiskolában, 13 fő szakiskolában tanít. A kitöltések regionális megoszlása többnyire egyenletes. A tanárok 1–48 éves tanítási tapasztalattal rendelkeznek ($M=24,67$; $SD=11,52$), az életkoruk 21–76 év közötti ($M=49,74$; $SD=9,69$). Eredményeink szerint a tanárok hasznosnak tartják a kontextusalapú tanulást a saját szakjuk vonatkozásában, de nagy arányban (52%) vannak, akik középen (a mechanisztikus és a realisztikus nézet között) foglaltak állást, azaz a típusfeladatok begyakorlását is ugyanolyan fontosnak tartják. A tanárok 46%-a szerint a kontextusalapú feladatoknak nem csak a megoldás megtalálásához szükséges információkat kell tartalmazniuk, azzal viszont szinte mindenki (90%) egyetértett, hogy a valós életből vett példákra kell épülniük. A tanárok kevésnek találják a tankönyvi példákat, így sokan maguk készítenek ilyen feladatokat. Annak ellenére, hogy kevesen gondolják, hogy a kontextusalapú tanítás megvalósítható a jelenlegi tantervi szabályozás mellett, 43% hetente használ ilyen feladatokat. Az eredmények felhívják a figyelmet a téma hazai aktualitására, a tanterv és a taneszközök fejlesztésének fontosságára.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

KVALITATÍV TARTALOMELEMZÉSI TEREK A PEDAGÓGUSOK REFLEKTÍV GONDOLKODÁSÁNAK VIZSGÁLATÁBAN

Sántha Kálmán

Kodolányi János Egyetem

Kulcsszavak: reflektív gondolkodás; kvalitatív tartalomelemzés; elemzési tér

A reflektív gondolkodás feltárása a 2000-es évek pedagóguskutatásainak fókuszában áll, a kutatók különféle módszerekkel, reflektív naplóval, támogatott felidézéssel, kognitív térképpel, hálózatkártyával (Rodek, 2019; Sántha, 2017; Tynjälä, 1998; Wyss, 2013), kérdőívvel (Perkowska-Klejman & Odrowaz-Coates, 2019), kvantitatív és kvalitatív módszerek kombinációjával (Dammerer & Schwab, 2019; Mirzai et al., 2014), valamint modellek használatával (Levin & Meyer-Siever, 2018) törekedtek a reflektív gondolkodás összetettségének, a reflexió irányainak, szintjeinek és dimenzióinak kimutatására. A vizsgálatok alapján egyértelművé vált, hogy a reflexiós kompetencia feltárására alkalmazott eljárások fejlesztésre szorulnak, mivel kevésbé teszik lehetővé a reflexiós szintek hierarchikus megjelenítését, a fő- és alkategóriákban való gondolkodást. Az előadás célja olyan elemzési módszertan használata a reflektív gondolkodás feltárása során, amely alkalmas a tanári reflexiók többdimenziális megjelenítésére. A strukturált reflektív napló szövegtörzseinek feldolgozásakor a típusképző kvalitatív tartalomelemzés politetikus térgenerálását alkalmazzuk egy pályakezdő pedagógus reflektív gondolkodásának feltárása során. Azt vizsgáljuk, miként változik a pedagógus cselekvési tere a pályán eltöltött idő függvényében. A 3. és a 6. pályán eltöltött tanév végén készített reflektív naplóban a pedagógus választ adott a következő kérdésekre: Mit csinálok jól? Miért? Honnan tudom, hogy így kell tennem? Mivel vannak gondjaim? Miért? Hol hibázok? Milyen fejlődési lehetőségeim vannak? Az adatfeldolgozás az elméletvezérelt (deduktív) és adatvezérelt (induktív) kategóriaállítási módok kombinálásával történt. A többdimenziós elemzési térben az eredmények alapján a pályán eltöltött idő függvényében a reflexiók összetettebbé váltak. A 3. év után a reflexiók még technikai szintűek, a „mit” kérdésre adtak választ, míg a 6. év után a tanári tevékenység megértésére vonatkoztak, és kiegészültek a „miért”, „honnan tudom” kérdésekre adott válaszokkal. Az eredmények alapján kiépíthető kritikus – nem kritikus, valamint ritkán megjelenő – gyakran megjelenő dimenziók összetetté teszik az elemzést, segítik a fő- és alkódok többdimenziális interpretációját. A reflexiók láttatták, hogy a reflektálás során kialakulhat a tanári tevékenység egészére vonatkozó komplex teoretikus és praxisorientált ismereteket tartalmazó rendszer. Az eredmények alapján állítható, hogy a reflexiók hozzájárulnak a pedagógiai tudás differenciálódásához, míg kutatómódszertani szempontú relevanciának tekinthető, hogy a politetikus elemzési terekben megjelenő típusklasszterek segítségével olyan tipológia állítható elő, amely a szövegtörzsek mélyrétegeinek feltárásával alkalmas a szövegek főbb tartalmi csomópontjainak hálózatszerű elemzésére.

MÓDSZEREK A KREATIVITÁSRÓL VALLOTT TANÁRI NÉZETEK ÉS GYAKORLAT VIZSGÁLATÁRA: SZISZTEMATIKUS SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS ÉS ESETTANULMÁNY

Bereczki Enikő Orsolya *, Kárpáti Andrea **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

** Budapesti Corvinus Egyetem Kommunikáció és Szociológia Intézet

Kulcsszavak: kreativitásfejlesztés; tanári nézetekek és gyakorlat; kvalitatív módszerek

Az elmúlt 25 évben a kreativitásra való nevelés világszerte az oktatás egyik fontos feladatává vált. A kreativitás egyre növekvő szerepét bizonyítja az is, hogy a tanulók kreatív képességeinek fejlesztését célként jelölik meg a különböző hazai és nemzetközi oktatáspolitikai dokumentumok (Bereczki, 2016; NAT, 2012; Patson et al., 2021). A tanárok kreativitásról vallott nézetei meghatározzák azt, ahogyan a pedagógusok a tanulók kreatív képességeinek fejlesztését támogatják az iskolában (Andiliou & Murphy, 2010; Beghetto, 2010; Skiba et al., 2017). Előadásunkban két olyan kutatás eredményeit mutatjuk be, amelyek a tanári nézetek és gyakorlat közötti összefüggések vizsgálatára irányultak. Az első vizsgálatban a szisztematikus szakirodalmi áttekintés módszerét alkalmaztuk (Gough et al., 2012). A tanárok kreativitásról vallott nézeteit vizsgáló empirikus, primer adatokon alapuló közlemények azonosítása a releváns oktatási és pszichológiai adatbázisokban és kézi kereséssel történt (ProQuest ERIC, EBSCO PsychInfo, és ProQuest Dissertation és Theses Global). Az így azonosított 2628 közlemény közül 71 felelt meg a beválogatási feltételeknek. Az értékelési stratégia eredményeképp 53 kutatás került be a szakirodalmi áttekintésbe. Az első vizsgálat rávilágított arra, hogy a tanárok nézetei és a pedagógiai gyakorlatuk között eltérő fokú a megegyezés. Megállapítást nyert, hogy még ha a tanárok pozitív, vagy megfelelő nézetekkel rendelkeznek is a kreativitásról és annak fejlesztéséről, ezek ritkán mutatkoznak meg a gyakorlatukban, ami arra enged következtetni, hogy számos olyan belső és külső tényező létezik, amelyek gátolják a tanárokat a kreativitás iskolai fejlesztésében. Második vizsgálatunkban kvalitatív, többesetes esettanulmányt (Yin, 2014) alkalmaztunk a digitális pedagógia területén élenjáró tanárok kreativitásról és annak technológiával támogatott fejlesztéséről kapcsolatos nézeteinek és gyakorlatának vizsgálatára. Az 12 szakértő pedagógus bevonásával végzett kutatásban a következő adatgyűjtési eljárásokat alkalmaztuk: félig strukturált interjú a pedagógusokkal (a megfigyelések előtt és után), osztálytermi megfigyelés, dokumentum- és képelemzés. A második vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a tanárok kreativitásról és annak digitális eszközökkel történő fejlesztéséről vallott nézetei megmutatkoznak a gyakorlatban, ám a pozitív és kutatásalapú nézetek gyakorlatba ültetését számos tényező befolyásolja. A második vizsgálat megerősítette a gátlótényezőkre vonatkozó küszöb elméletet (barrier threshold) (Ertmer et al., 2012), ami alapján az osztálytermi gyakorlat limitált lehet a pozitív és megfelelő nézetek ellenére, ha a tanárok munkájuk során súlyos külső korlátokkal szembesülnek. Az eredmények részletes bemutatásán túl, az előadásban kitérünk a szisztematikus szakirodalmi elemzés és esettanulmány módszerének lehetőségeire a tanári nézetek és gyakorlat összefüggéseinek vizsgálatában magyarországi kontextusban.

A kutatást ÚNKP a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása” projekt támogatta.

SZAKMAI TANÁRKÉPZÉS A BOLOGNA-RENDSZER UTÁN – EGY ÖNVIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

Bacsa-Bán Anetta

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: szakmai tanárképzés; Bologna-rendszer; empirikus vizsgálat

Közel 15 év telt el azóta, hogy a Bologna-rendszer bevezetésre került Magyarországon a tanárképzési modellekbe, amely a szakmai pedagógus (azon belül tanári) képzési területet is jelentősen átalakította. Intézményünk az elsők között akkreditálta a mérnöktanár MA képzést, amelynek keretein belül majd félezer okleveles mérnöktanárt képeztünk a hazai szakképzés és a vállalatok számára. Már a képzés kezdetétől (2007-től) vizsgálataink tárgyát képezte, hogy a képzésbe lépő mérnökök milyen elvárásokkal, ismeretekkel lépnek be, és a végzett mérnöktanárok milyen kompetenciákkal, hozzáadott értékkel lépnek ki a felsőoktatási intézményből. Közel másfél évtizedes (kérdőíves) adatgyűjtésünk eredményeit mutatjuk be előadásunkban. A kutatás relevanciáját az adja, hogy számos fórumon megindult a Bologna-rendszer revíziója, így a közismereti tanárképzéshez hasonlóan a szakmai tanár- és pedagógusképzés esetén is érdemes az „új típusú” képzés előnyeit, eredményeit felmutatnunk csakúgy, mint problémás pontjait, teendőit felvázolnunk. Kutatási hipotézis helyett vizsgálatunk nyílt kérdéseket fogalmazott meg arra nézve, hogy a képzésbe lépve hallgatóink pályamotiváltsága milyen összetevőkből áll, rendelkeznek-e, s ha igen milyen szintű és típusú pedagógiai ismeretekkel. A vizsgálat másik mérési pontján – a végzéshez közel – pedig azt kutattuk, hogyan ítélik meg összességében a megszerezett tudást, ismeretet, azok korszerűségét, koherenciáját, ismereteik hasznosíthatóságát; mit gondolnak a képzés oktatásmódszertani színvonaláról, tanári kompetenciáik szintjéről. Kérdőíves adatgyűjtésünk alatt mintegy 600 kérdőív (290 végzeti és 311 felvételi adatgyűjtés) került felvételre, a teljes, 457 fős alapsokaságra vetített végzeti mintánk 63%-os megkérdezést mutat, azaz vizsgálatunk eredményei sztochasztikusnak tekinthetők. Vizsgálatunkkal hozzá kívánunk járulni a képzések tartalmi megújítását segítő szerkezeti és módszertani változtatásokhoz, gondolva itt például a képzés tartalmában tényleges munkaerőpiaci, társadalmi igények kielégítésére, az ehhez történő igazodás rugalmasságának fejlesztésére, vagy akár a gyakorlat erősítésére, hatékonyságának fejlesztésére; a szakképzés változásának hatására a curriculumfejlesztésre. Szempontokat kívánunk nyújtani a KKK felülvizsgálatához, amely kiterjedhet a digitális oktatás nyomán az oktatás módszereire, a tananyagfejlesztésre vagy a validáció kérdéskörére is, de mindenképpen fontos szempontként kell kezelnünk a felsőoktatásban oktatók pedagógiai továbbképzését is a témában. S különösen a szakmai pedagógusképzési területeken súlyponti probléma az, hogy a hallgatók hosszú távú életpálya-sikerességét biztosító tanulási tevékenységek és oktatási módszerek kerüljenek beépítésre képzésükbe, ezáltal minél sikeresebb pályaszocializációt és minél alacsonyabb számú pályaelhagyást tudjunk elősegíteni képzésünkkel. Összességében egy képzés vizsgálata, önvizsgálata a változó körülményeknek való megfeleltetése elengedhetetlen, nemcsak a fejlesztés, de a fenntartás érdekében is.

T37 – SPORTTUDOMÁNYI KUTATÁSOK

Elnök: Zentai Gabriella

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

A testnevelőtanár-képzés szabályozó dokumentumai: az egységesség hiánya az elvek, szerkezet, tartalmak és értékek mentén

Bognár József

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Az iskolai úszásoktatás tantervi előírásainak kompetencia alapú elemzése

Kovács Zsófia

Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar

Prisztóka Gyöngyvér

Pécsi Tudományegyetem TTK Sporttudományi és Testnevelési Intézet, Sportelméleti és Sportszervezési Tanszék

Olimpiai nevelési értékek kvantitatív és kvalitatív tartalomelemzése a 2020-as kerettantervekben

Tóthné Vojtkó Veronika

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Perzisztáló primitív reflexek jelentősége a testnevelés, gyógytestnevelés és sport területén

Nagy Ágnes Virág, Melkvi Tibor

Szegedi Tudományegyetem Testnevelési és Sporttudományi Intézet

A TESTNEVELŐTANÁR-KÉPZÉS SZABÁLYOZÓ DOKUMENTUMAI: AZ EGYSÉGESSÉG HIÁNYA AZ ELVEK, SZERKEZET, TARTALMAK ÉS ÉRTÉKEK MENTÉN

Bognár József

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: testnevelőtanár-képzés; stratégiai és szabályozó dokumentumok; a testnevelés oktatásának fejlesztése

A tanárképzés rendszere közvetlen hatással van a tanulók fejlődésére és képességeire (Darling-Hammond et al., 2013). Ha a pedagógusképzésre vonatkozó elvárások és a szabályozás nem egyértelműek és következetesek, úgy a képzés nem lehet optimális (Rapos & Szivák, 2015). Ez alól nem kivétel a testnevelőtanár-képzés, melynek jellemző szabályozási formái: a pedagógusképzés képzési és kimeneti követelményei (KKK), a pedagóguskompetenciák, a pedagóguséletpálya-modell, a tantervek (NAT), az érettségi követelmények, a Nemzeti Sportstratégia és a T.E.S.I. 2020. Ezek a dokumentumok együttes cél-, szabályozó- és hatásrendszert alkotnak, őket együttesen és célirányosan érdemes alakítani, fejleszteni. Mindezek alapján az előadás célja a testnevelőtanár-képzésre irányuló szabályozó dokumentumok szisztematikus összevetése. Az érintett dokumentumok elemzését és szisztematikus összevetését a téma szakértőivel folytatott strukturált interjúkkal egészítettük ki (N=3). Eredményeink alapján elmondható, hogy a tanári felkészítés követelményei és a pedagóguskompetenciák fogalmi és tartalmi jellege nem feleltethetőek meg egymásnak. A KKK a szakterületre vonatkozó speciális (szűkebb) kompetenciákat fogalmaz meg saját nyelvezetében. A pedagóguskompetenciák számos indikátorát nem tudtuk összekapcsolni a KKK tudás, képesség, attitűd és sajátos kompetenciák területeivel. A KKK-ban és a pedagóguséletpálya-modellben meghatározott követelmények és kompetenciák jelentős tartalmi hasonlóságot mutatnak. Azonban a két dokumentum eltérő szerkezetben és formában jelenik meg, így az egymásnak való megfeleltetés nem mindig egyértelmű. A pedagógusszintekre vonatkozó irányelvek, a tanári felkészítés követelményei és a pedagóguskompetenciák a testnevelő tanári KKK pedagógusszintekhez való kapcsolódása közvetlenül nem mutatható ki. Az általános és a középiskolai testnevelő tanári szintek különbségei a KKK-ban elhanyagolhatónak, több helyen indokolatlannak tűnnek. A Testnevelés és egészségfejlesztés (NAT 2020) tanulási területén aránytalanul hangsúlyos a tudás, attitűd és szemlélet. A fő célokban a testnevelés tantárgy szempontjából lényeges fizikai aktivitás és fittség marginális helyzetbe került. A NAT-tal szemben a T.E.S.I. 2020 stratégia közelebbi kapcsolatban van a korszerű testnevelőtanár-szakma kívánalmaival, irányelveivel, emellett a hagyomány és a jövőkép oldaláról is célirányosabb és rendezettebb képet mutat. A testnevelés érettségi a hagyományos teljesítmény és motoros képesség ellenőrzésére és értékelésére irányul. A stratégiai elvek és a szabályozás eltérő hangsúlyai és szerkezete nehezíti az intézmények képzéseinek elméleti, szakmai és gyakorlati fejlesztését. Javasolt kutatási és fejlesztési területnek a tanárok tanulása és a tanárképzés gyakorlata, a pedagógusképzés résztvevőinek szemlélete és gyakorlata, a tanulók tanulmányi/tanulási jellemzői, illetve a tanárképzés tartalmi és szerkezeti sajátosságainak vizsgálata (Cochran-Smith & Villegas, 2015).

AZ ISKOLAI ÚSZÁSOKTATÁS TANTERVI ELŐÍRÁSAINAK KOMPETENCIA ALAPÚ ELEMZÉSE

Kovács Zsófia *, Prisztóka Gyöngyvér **

* Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar

** Pécsi Tudományegyetem TTK Sporttudományi és Testnevelési Intézet,
Sportelméleti és Sportszervezési Tanszék

Kulcsszavak: iskolai úszásoktatás; úszáskompetenciák; nemzetközi trend

Magyarországon az iskolai úszásoktatás 1925 óta jelenik meg az iskolai központi utasításokban, tantervekben. A 2012/2013-as tanévtől felmenő rendszerben került bevezetésre a mindennapos testnevelés a köznevelésben, amely tágabb kereteket adott a már hagyományos iskolai úszásoktatásnak is. Nemzetközi tanulmányokat (Stallman et al., 2008, 2017) és a különböző országok intézményes keretek között zajló úszásoktatását tanulmányozva egy olyan tendencia figyelhető meg az úszómozgás oktatásában a 2000-es évek elejétől kezdődően, amely a vízbiztonsági kompetenciákat helyezi fókuszba. Kutatásunk célja a hazai iskolai úszásoktatás 2000-es évekre vonatkozó rövid fejlődéstörténeti bemutatása mellett, napjaink tantervi előírásainak összevetése Franciaország, Ausztrália, Finnország tantervi követelményrendszerével. Tartalomelemzés módszerével vizsgáltuk a hazai úszásoktatás köznevelésben való helyét és szerepét, elemeztük a 2000-től megjelent tanterveket (n=9) a vízbiztonság és úszáskompetenciák (10) szempontjából. Az így kapott indikátorok alapján a nemzetközi összehasonlítás is elvégezhetővé vált. Eredményeink alapján megállapítható, hogy a nemzetközi szféra gyakorlatában, a már korábban elindult és kimutatható értékekkel is bizonyítható módszertani fejlesztés rövid úton biztosítja a gyermekek gyors és hatékony reakcióját veszélyhelyzetben annak érdekében, hogy elkerüljék a vízbefulladás. A 2020-ban Magyarországon bevezetésre került új Nemzeti alaptanterv előírásai már közelítenek a nemzetközi gyakorlathoz, de elsősorban az általános iskola 7–8. osztály és a középiskolai korosztály számára fogalmaznak meg az életbiztonsággal is összefüggő ismereteket. A közelmúltban megélt pandémia miatti korlátozások egyik várható következménye lehet az úszásoktatás módszertanának olyan irányban történő változása hazánkban is, amely középpontba helyezi az úszás és a vízben való cselekvésbiztonság minél gyorsabb és minél célorientáltabb elsajátítását már kisiskolás korban, minden gyermek számára. A kompetencia alapú oktatásra kell helyezni a hangsúlyt, hogy a gyermekek szabad vizekben is biztonságosan ússzanak, fürödjenek, emellett képesek legyenek a legalapvetőbb mentési technikák végrehajtására is. Ez a képzés biztosítaná, hogy a játékos vízhez szoktatástól az úszómozgások sikeres technikai elsajátításán túl a vízi kompetenciák fejlesztésével valóban kialakuljon a gyermekekben az a fajta víz- és cselekvésbiztonság, amellyel csökkenthető a vízibalesetek, vízbefulladások száma hazánkban is.

OLIMPIAI NEVELÉSI ÉRTÉKEK KVANTITATÍV ÉS KVALITATÍV TARTALOMELEMZÉSE A 2020-AS KERETTANTERVEKBEN

Tóthné Vojtkó Veronika

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: olimpiai nevelés; olimpiai értékek; Nemzeti alaptanterv

Az olimpiai nevelés területén számos kutató elemzi a meglévő olimpiai nevelési programokat, azonban kevesen vizsgálják az oktatási rendszerben eleve jelen lévő olimpiai nevelési értékeket. A legelterjedtebb nemzetközi program az Olympic Values Education Programme (OVEP). Kutatásomban a 2020-as Nemzeti alaptantervre (NAT) épülő kerettanterveket az OVEP-ben tárgyalt olimpiai értékek mentén vizsgáltam: (1) küzdelem árán elért öröm; (2) tisztességes játék; (3) egymás iránti tisztelet; (4) kiválóságra törekvés; (5) harmonikus test és szellem. A kutatás célja az olimpiai nevelési értékekkel kapcsolatos tantervi célok és elvárások feltárása volt, ezáltal segítve az olimpiai nevelési értékek helyének és szerepének meghatározását az oktatásban. Kvantitatív jellegű elemzések segítségével arra kerestem a választ, hogy az olimpiai nevelési értékek közül melyek fordulnak elő leggyakrabban a vizsgált műveltségi területeken. Kvalitatív elemzéssel pedig azt szerettem volna feltárni, milyen tartalmi különbségek vannak az olimpiai nevelési értékek megfogalmazásában műveltségi területek és iskolafokok szerint. A rétegzett mintavételi eljárást a NAT alapján végeztem, eredményeként öt műveltségi terület (összesen 16 kerettanterv) került a mintába: (1) magyar nyelv és irodalom, (2) matematika, (3) történelem és állampolgári ismeretek, (4) etika, hit- és erkölcstan, (5) testnevelés és egészségfejlesztés. A főkategóriák (olimpiai értékek) kódolásának megbízhatóságát intrakódolással ellenőriztem ($\kappa=0,78$), majd összehangoltam a két kódolást. Az elemzéseket MAXQDA szoftverrel végeztem, összesen több mint 1000 szövegrészletet kódoltam. Az olimpiai nevelési értékek esetében a leggyakrabban előforduló az egymás iránti tisztelet (460 találat); míg a műveltségi területek közül a testnevelés és egészségfejlesztés kerettanterveiben van a legtöbb kódolt szövegrész (453). A kvantitatív és kvalitatív eredmények összehasonlítása alapján megállapítottam, hogy a kódolt szövegek 38%-a különböző megfogalmazásban fordul elő. A legváltozatosabb megfogalmazás a történelem és állampolgári ismeretek műveltségi területre jellemző (121 találatból 65 különbözőképpen van megfogalmazva). Arra a következtetésre jutottam, hogy az olimpiai nevelési értékek egyértelműen szorosan kapcsolódnak a magyar oktatási rendszer elvárt értékrendjéhez, hiszen jelentős számú olimpiai neveléssel kapcsolatos szövegrészletet találtam mind az öt műveltségi területen. A kutatás elméleti jelentősége, hogy feltárja a magyar oktatási rendszerben jelen lévő és elvárt olimpiai nevelési értékeket. Vizsgálatom gyakorlati jelentősége, hogy a részletes elemzésnek köszönhetően a jövőben tervezendő olimpiai nevelési programok jobban igazodhatnak a kerettantervben deklarált célokhoz és értékekhez.

PERZISZTÁLÓ PRIMITÍV REFLEXEK JELENTŐSÉGE A TESTNEVELÉS, GYÓGYTESTNEVELÉS ÉS SPORT TERÜLETÉN

Nagy Ágnes Virág, Melkvi Tibor

Szegedi Tudományegyetem Testnevelési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: primitív reflex; mozgásfejlesztés

Kutatásunk célja vizsgálatainkon keresztül bemutatni a perzisztáló primitív reflexek hatását a testkultúra különböző területein, a reflexmaradványok összefüggését a mozgásműveltséggel, testtartással és sportági teljesítménnyel. A magzat fejlődése során ún. primitív reflexek alakulnak ki, amelyek a mozgás egyik első formáit képezik. Ezek olyan akaratlan sztereotípiás mozgások, amelyek reagálnak a környezeti ingerekre, segítik a születést, a túlélést. Ezen ősi reflexek hatására kezdi el használni, erősíteni a csecsemő az izmait, gyakorolja a szem-kéz koordinációt, fejlődik az egyensúlyozó képessége (Goddard, 2006). A primitív reflexek jelzik az idegrendszer fejlődésének egyes állomásait is, megfelelő sorrendben való megjelenésük, majd az áthidalóreflexek és tudatos mozgások által történő fokozatos legátolásuk fontos, hogy az agy neurológiai szempontból a megfelelő módon tudjon továbbfejlődni (Rohkamm, 2004). Az első vizsgálatnál három primitív reflexmaradványt mértünk: aszimmetrikus tónusos nyaki reflex (ATNR), szimmetrikus tónusos nyaki reflex (STNR) és tónusos labirintus reflex (TLR). A vizsgálati csoportok – általános iskolás, 15-15 fő – tartáshibával diagnosztizált, gyógytestnevelésre járó tanulók és normál testnevelésen résztvevők voltak. A második vizsgálatban 164 fő első osztályos vett részt. A mozgásműveltséget a TGMD 2-vel teszteltük (Ulrich, 2000), az idegrendszer érettségét négy reflexvizsgálattal mértük: Galant-reflex (GR), TRL, STNR, ATNR. A harmadik vizsgálatnál 10–12 éves, kosárlabdázó lányok (23 fő) sportteljesítményét mértük, és három reflexvizsgálat (TLR, STNR, ATNR) eredményével hasonlítottuk össze. Az első vizsgálatnál a Person-féle korrelációs számítás azt mutatta, hogy a gyógytestnevelésre járó csoportban a reflexmaradványok mértéke közepes erősségű, szoros kapcsolatot és ellentétes együttmozgást mutat az életkorral, míg a normál testnevelésre járók esetében ugyanez gyenge kapcsolatot és ellentétes együttmozgást mutat. Következésképpen a gyógytestnevelés tartásjavító mozgásanyaga segít a reflexek felülírásában. A második vizsgálat helyváltoztató feladatainál szignifikánsan rosszabbul teljesítettek azok az elsős tanulók, akik ATNR- ($p=0,091$), STNR- ($p=0,020$), GR-maradvánnyal ($p=0,028$) rendelkeznek. Az ATNR-, GR-maradványok szignifikánsan befolyásolják a teljes mozgásprofil pontszámát. A harmadik vizsgálatnál a kosárlabdázók teljesítményét mind labdavezetésben, mind ingafutásban negatív tendencia-szerűen befolyásolták a perzisztáló primitív reflexek. Kijelenthető, hogy az éretlen idegrendszer a reflexmaradványokkal nagymértékben befolyásolja a mozgásműveltség szintjét, negatív hatással van a testtartásra és a sportteljesítményre. A testnevelésben, az utánpótlás-nevelésben és a gyógytestnevelésben is nagyobb hangsúlyt kell fordítani a mozgásfejlesztő gyakorlatok beépítésére.

A tanulmány megírásakor Nagy Ágnes Virág az Innovációs és Technológiai Minisztérium által kiírt, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból támogatott Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíjában részesült.

T38 – TANTERMEN KÍVÜLI TANULÁS

Elnök: K. Nagy Emese
Miskolci Egyetem

Tematikus előadás

Tanórán kívüli tanulás különböző életkorú tanulók között: Egy tanulókísérletekre alapozott természettudományos program megítélésének vizsgálata

Bánfi Gréta
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Általános iskolai tanulási környezetek és tanórán kívüli tanulás

Imre Anna
HERA Nevelésszociológiai szakosztály

A tantermen kívüli, digitális munkarend kialakítását célzó szervezeti döntések az általános iskolákban

Török Balázs, Imre Nóra
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Múzeumpedagógia a digitális korban

Vincze Beatrix
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kempf Katalin
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

TANÓRÁN KÍVÜLI TANULÁS KÜLÖNBÖZŐ ÉLETKORÚ TANULÓK KÖZÖTT: EGY TANULÓKÍSÉRLETEKRE ALAPOZOTT TERMÉSZETTUDOMÁNYOS PROGRAM MEGÍTÉLÉSÉNEK VIZSGÁLATA

Bánfi Gréta

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Kulcsszavak: természettudományos kísérletek; alsó tagozat; társas tanulás

A kisiskoláskor különösen fontos időszak a természettudományos nevelésben, a természettudományok iránti érdeklődés felkeltésében. Az aktív tevékenységre alapozott módszerek és a megszokott tanulási környezethez képest újszerű tanulási szituáció még inkább növelheti a diákok motivációját (Korom & Z. Orosz, 2020). Kutatásunkban egy olyan programot vizsgáltunk, amely iskolában, de tanórán kívül zajlott, és a tanulás különböző életkorú tanulók között valósult meg: a negyedikes tanulók tutoráltként (31 fő), a hatodikosok tutorként (12 fő) vettek benne részt. Az ilyen társas tanulási helyzetben a tudás közvetítéséért a tutor felelős, a tanítvány pedig az átadott tudás befogadója (Alwi et al., 2019); a diákok interakciói a kölcsönösségen és az együttműködésen alapulnak (Wentzel & Watkins, 2011). A fejlesztőprogram egy szegedi általános iskola reál munkaközössége által valósult meg. A diákok könnyen kivitelezhető biológiai, fizikai és földrajzi témájú kísérletet végeztek el, foglalkozásonként hármat. A csoportok forgószínpadszerűen váltották egymást a tanteremben kialakított kísérleti helyszíneken. Minden kísérlethez 2-2 felsős tanulót választottak ki, akiket egy délutáni foglalkozás során felkészítettek a kísérletek irányítására. Az alsósok aktív résztvevői voltak a kísérletezésnek, a pedagógusok a háttérből segítettek a munkát. A programban 6 foglalkozás valósult meg három hónap alatt. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy (1) Van-e különbség a tutorok és tutorált diákok között a program általános megítélésében? (2) Van-e különbség a kísérletezős foglalkozások didaktikai és szociális hatásainak megítélése között? (3) Milyen benyomásaik vannak a hatodikosoknak a tutori feladatok teljesítéséről? (4) Mit gondolnak a részt vevő diákok, miben fejlődtek a foglalkozások hatására? A részt vevő pedagógusok véleményét is vizsgáltuk, de az előadásban csak a tanulói oldalra térünk ki. A tanulók benyomásait programértékelő kérdőív segítségével mértük fel, ami saját fejlesztésű és adaptált (Orion & Hofstein, 1991, 1994; idézi, Füz, 2018), öt-, illetve négyfokú Likert-skálás itemeket tartalmaz. A kísérletezős program a negyedikes diákoknak tetszett jobban ($M_{4. \text{évf.}}=4,8$; $SD=0,48$; $M_{6. \text{évf.}}=4,3$; $SD=0,62$). Mindkét évfolyamon a didaktikai hatással kapcsolatos kérdésekre adott válaszok átlagai lettek szignifikánsan magasabbak. A hatodikosok bevallásuk alapján sikeresen oldották meg a tutori feladatokat ($M=3,26$; $SD=0,12$; négyfokú Likert-skála). Mindkét korosztályban a diákok úgy vélték, hogy a csapatmunka, a társakkal való együttműködés, az új ismeretek megszerzése és a gondolkodás területén fejlődtek leginkább. A negyedikes diákok válaszainak átlaga a kezűgyesség, az önkifejezés és az új ismeretek szerzése esetében szignifikánsan magasabb. Eredményeink elősegítik ennek az újszerű tanulási helyzetnek az értékelését, hatásának vizsgálatát, valamint lehetővé teszik a program továbbfejlesztését, és egy nagyobb mintán történő kipróbálását.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANULÁSI KÖRNYEZETEK ÉS TANÓRÁN KÍVÜLI TANULÁS

Imre Anna

HERA Nevelésszociológiai szakosztály

Kulcsszavak: általános iskolai kontextusok; tanórai és tanórán kívüli tanulási környezetek; pedagógus-együttműködések

A nemzetközi szakirodalom szerint a tanórán kívüli tanulás a formális oktatást kiegészítő kedvező lehetőséget kínál a tanulók számára a fentiekhez kapcsolódóan több vonatkozásban is (pl. motiváció, kognitív és nem kognitív kompetenciák fejlesztése, a tanulói bevonódást támogató tanulási környezet (pl. Eccles, 2005; Dyson, 2013; Miller, 2003; OECD, 2015). A szakirodalom a tanórán kívüli tanulás megvalósításának, azaz a foglalkozások, a tanulási környezet sajátosságainak fontosságát is hangsúlyozza (pl. Datnow & Park, 2004; Fredricks, 2011). A megvalósítás szempontjából kulcsszerepük van a pedagógusoknak, szerepeiknek és értelmezéseiknek (Datnow & Park, 2004), a pedagógusok szakmai közösségeinek (pl. McLaughlin & Talbert, 1994), de emellett lehetőség nyílt a pedagógusok és a tanulók szorosabb kooperációjára is (pl. Fielding, 2004; Hargreaves, 2004). Kutatásunk hazai kontextusban vizsgálta a kérdés tapasztalatait és lehetőségeit egyfelől statisztikai adatfeldolgozás (KIR, OKM), másfelől egy általános iskolák körében 2019 novemberében végzett online kérdőíves vizsgálat segítségével. A kutatás mintáját egy fővárosi kerületben és két vidéki járásban működő 21 iskola vezetői, pedagógusai (N=172) körében, s három iskola esetében felső tagozatos tanulói (N=312) körében felvett online kérdőív adatai jelentik. Az előadásban a kutatás tapasztalataira építve három kérdést vizsgálunk közelebbről. Az előadás első részében azt vizsgáljuk statisztikai adatok segítségével, hogy hogyan alakult az elmúlt 10 évben országos szinten és – néhány járásban – lokális szinten a tanórán kívüli foglalkozások összetétele és a tanulói részvétel. Az előadás második kérdése a kérdőíves kutatás során közelebbről vizsgált két eltérő helyzetű járás általános iskoláiban a tanórán kívüli kínálat alakítását, ennek változásait, a pedagógusi nézeteket, részvételt és a tanórai és tanórán kívüli tanulási környezetekben alkalmazott módszereket vizsgálja a fővárosi kerület és a vidéki járás iskoláiban. Az előadás harmadik kérdése a pedagógusok munkavégzése során megfigyelhető együttműködési tendenciák feltárására irányul a vizsgált térségek általános iskoláiban. Az együttműködéseknek két típusát vizsgáljuk közelebbről: a pedagógusok horizontális együttműködésének területeit, illetve a pedagógus-tanuló szerepet érintő kapcsolatot (tanulók hangja) tanulói és pedagógusi percepciók segítségével.

A TANTERMEN KÍVÜLI, DIGITÁLIS MUNKAREND KIALAKÍTÁSÁT CÉLZÓ SZERVEZETI DÖNTÉSEK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁKBAN

Török Balázs, Imre Nóra

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: tanulási környezet; önreferenciális rendszerek; tantermen kívüli oktatás

A Covid19-világjárvány a társadalom minden területét érintette, s így jelentős kihívást jelentett az oktatási rendszerek számára is (Daniel, 2020; Teräs et al., 2020). A tantermen kívüli, digitális oktatásra történő átállás az általános iskolákban megváltoztatta a tanulás feltételrendszerét, érintve az intézmények belső folyamatait (OECD, 2020; Reimers & Schleicher, 2020). Kiindulópontunk szerint a tanulásszervezés átalakításának folyamata az intézményi (szervezeti) teljesítőképesség függvényében alakult, ezért kutatásunk fókuszába a szervezeti döntést mint kommunikatív műveletet állítottuk. Célunk az volt, hogy feltárjuk a tantermen kívüli munkarendre történő átállás intézményi döntési folyamatait, és azonosítsuk azokat a tényezőket, amelyek befolyásolták a tanulási környezet átalakítását érintő döntéseket. A szervezeti irányítás vizsgálatakor az önreferenciális társadalmi rendszerekre vonatkozó elméleteket vettük alapul (Baraldi & Corsi, 2017; Bunyard, 2010; Luhmann, 1990, 1985, 2012; Rasmussen, 1998; Roth & Schütz, 2015). Kvalitatív vizsgálatunkban félig strukturált interjút végeztünk 34 általános iskola (30 tankerületi, 4 egyházi fenntartású) vezetőjével 2020 és 2021 tavaszán. Mintaválasztásunk során a 2018. évi kompetenciamérési eredmények alapján az intézmények pedagógiai hozzáadott értékét is figyelembe vettük. A vezetői interjúkban vizsgáltuk az iskolaimunkarend-váltás feltételrendszerét, a szervezeti döntéshozatal menetét, az elérhető külső támogatások körét, a tanulásszervezés módjait, valamint azonosítottuk a két mérési pont között végbemenő változásokat. Kutatási eredményeink alapján három intézményi forgatókönyv vázolható: (1) Az első típusba azok az intézmények tartoznak, amelyekben a tantermen kívüli munkarend tanulási folyamatszervezése erős szervezeti szintű irányítás mellett valósult meg. (2) A második típusba azokat az intézményeket soroltuk, amelyek bár nem rendelkeztek a tantermen kívüli munkarend kialakítását lehetővé tevő médiumokkal és eszközrendszerrel, erőforrásait mozgósítva ezt rövid időn belül képesek voltak kialakítani és a döntési kockázataikat minimalizálni. (3) A harmadik kategóriába tartozó intézmények a megfelelő döntési lánc híján „ad hoc” megoldásokkal kísérleteztek, és a médiumválasztási döntéseket jellemzően a pedagógusok szintjére delegálták. Kutatásunk longitudinális jellegéből következően igazolhatjuk, hogy a modern oktatási rendszerekben elsődleges szerepe van a szervezetek önirányító képességének, magas szintű önreferencialitásának. Ahol az intézményi képességek révén szervezetten bonyolították a tantermen kívüli munkarend bevezetését, ott az intézmény teljesítőképés maradt, sőt növelhette intézményi működésének strukturáltságát, annak ellenére, hogy nevelési-oktatási feladatait átmenetileg alacsonyabb társadalmi hatékonysággal láthatta el.

A kutatást az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából támogatta.

MÚZEUMPEDAGÓGIA A DIGITÁLIS KORBAN

Vincze Beatrix *, Kempf Katalin **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: digitális múzeum; edutainment; tartalomelemzés

A 21. század technológiai fejlődése, társadalmi és gazdaság változásai, a kulturális diverzitás újraértelmezte a múzeumok szerepét és feladatait. A globális trendek közül a digitális forradalom folyamatosan új lehetőségeket ad a múzeumoknak (Fleming, 2019). Az internet mint közvetítő médium segít a közönség érdeklődésének kielégítésben és a kulturális korlátok leküzdésében (Binkowski, 2009). Az online múzeumlátogatók száma jelentősen megnőtt az utóbbi időben, néhol meghaladja a fizikai múzeumokét. A világjárvány alatt szinte a világ összes múzeuma bezárt, így módot kellett megtalálniuk arra, hogyan tartják a kapcsolatot közönségükkel. Az online térbe való átállás megújította a múzeumok tartalmi kínálatát és múzeumpedagógiai foglalkozásaikat is. Fontos, hogy a múzeumi élmény (edutainment) a pandémia alatt se vesszen el, és eljussanak programjaik a lakások falai közé és/vagy szigorúan az iskolai tanterembe kényszerült diákokhoz (Lagier, 2014). Célom a vizsgált múzeumok (Magyar Nemzeti Múzeum, Szépművészeti Múzeum, Ludwig Múzeum, Petőfi Irodalmi Múzeum, Kassák Múzeum, Magyar Nemzeti Galéria, Természettudományi Múzeum, Skanzen, Gödöllői Kastélymúzeum, Dobó István Vármúzeum) közösségi oldalainak elemzése és azok összevetése a korábbi vizsgálataimmal (2020). A részcelkitűzéseim rámutatni, hogy egyrészt a pandémia előtt és után mennyire nőtt ezen oldalak aktivitása, másrészt hogyan változott a közösségi média szerepe a múzeumlátogatók körében, harmadrészt milyen (új) tartalmak kerültek fel, és ezek mennyire kapcsolódnak az iskolai tananyaghoz. A tartalomelemzés módszertana mellett a közösségi oldalak vizsgálatához kifejlesztett szoftvereket használok. A múzeumi honlapokon megtalálható szövegek vizsgálatánál a hagyományos web-tartalomelemzést (Herring, 2009; Weare & Lin, 2000) statisztikai elemzéssel egészítem ki. Az internet jelen esetben „csak” a közvetítő médium szerepét tölti be, nem önmagában a tartalomgeneráló környezetet adja. Feltételezzük, hogy a virtuális kiállítások, interaktivitások számos előnyt biztosítanak, látogatóközpontúak, átláthatóbbak, jobban megismerhető a különböző részek egymáshoz kapcsolódása, az egyéni igények jobban kielégíthetők (korlátlan idő, tér; részletek kinagyítása, zavartalan műélvezet). Mindamelllett a valós és virtuális kiállításoknak egyaránt van létjogosultsága, bár más élményt nyújtanak, igazolva látjuk, hogy az online múzeumpedagógia tekinthető a reformpedagógia 21. századi sajátos formájának. A virtuális világban a reformpedagógia központi elemei tovább élnek, és olyan sajátos tanulási környezet biztosítanak, amelyben megvalósítható egy digitális reformpedagógia (Kapp & O'Driscoll, 2010), az időszakos online tartalmak tartós részévé válnak a múzeumpedagógiának.

T39 – FELSŐOKTATÁS, FELNŐTTOKTATÁS

Elnök: *Bocsi Veronika*
Debreceni Egyetem

Tematikus előadás

Pedagógusjelöltek kutatásmethodikai ismereteinek vizsgálata

Buzás Zsuzsa
Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar

Csontos Tamás
Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar

Maródi Ágnes
Szegedi Bonifert Domonkos Általános Iskola

A dramatikus játék és a drámajáték fogalmi meghatározásának vetületei a felsőoktatásban

Kerekes Valéria, Böddi Zsófia, Horváth Anita
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Reflektív mentori folyamatok a felsőoktatásban: egy oktatói mentorrendszer tapasztalatai

Káplár-Kodácsy Kinga, Dorner Helga, Erdei Luca Alexa
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

Rónay Zoltán
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Life long learning vagy „visszatérő tanulás”?

Nyilas Orsolya
Nyíregyházi Egyetem

PEDAGÓGUSJELÖLTEK KUTATÁSMETODIKAI ISMERETEINEK VIZSGÁLATA

Buzás Zsuzsa *, Csontos Tamás *, Maródi Ágnes **

* Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar

** Szegedi Bonifert Domonkos Általános Iskola

Kulcsszavak: tanítóképzés; kutatásmetodika; online mérés

A pedagógusokat szükséges felkészíteni a legújabb kutatási eredmények közvetlen elérésére, értelmezésére és felhasználására, a kutatómunka végzésére (Csapó, 2015). A kutatásmetodikai ismeretanyag elsajátítása a pedagógusjelölteket segíti többek között a pedagógiai szakirodalom kritikus elemzésében és tanulmányozásában, a gyakorlati pedagógiai munka során adódó mérések és elemzések elvégzésében, az önálló kutatási tevékenység tervezésében, lebonyolításában, értékelésében, illetve publikálásában (Falus, 1996). A pedagógusjelölteknek a szakdolgozatukhoz kapcsolódó kutatásaikhoz szintén ki kell választaniuk a megfelelő módszereket és eszközöket, és tisztában kell lenniük azok jellemzőivel. Magyarországon a kutatási készségek és ismeretek vizsgálatára kevés vizsgálat irányult, és kevés mérési tapasztalattal rendelkezünk e téren. Korom és munkatársai (2016) gimnazisták körében vizsgálták online a természettudományos kutatás legfontosabb elemeit. Pilotkutatásuk eredményei szerint a középiskolában nem történik változás a kutatási készség fejlődésében. Eredményük utalhat arra, hogy a hazai természettudományos oktatásban nem kap megfelelő hangsúlyt a tudományos megismerés módszereinek tanítása, készségeinek fejlesztése és a kapcsolódó ismeretek megalapozása. A kutatási készségek fejlődése jellemzően későn indul el, és megtorpan a középiskolában, mindez hatással lehet a felsőoktatásra, a pedagógusképzésre is. Kutatási célunk volt a tanítóképzős és óvodapedagógus hallgatók kutatásmetodikai ismereteinek vizsgálata egy olyan online teszt segítségével, amely változatos feladataival a kutatómódszertan legfontosabb ismeretelemeit vizsgálja. Vizsgáltuk azt, hogy van-e különbség a kutatási ismeretek teszteredményeiben az óvodapedagógus és a tanító szakos hallgatók között. A pilotkutatás 2020 őszén zajlott, a mintát egy megyeszékhely pedagógusképző karának másodéves hallgatói alkották (N=59). Az online teszt 35 zárt feladatból, illetve három résztesztből áll, amelyek a következők: (1) a kutatás tervezéséhez kapcsolódó kérdések: kutatási kérdés azonosítása, vizsgálatok tervezése; (2) a kutatás végrehajtása, kutatási eszközök alkalmazása; (3) kutatási eredmények közzétevése, publikálás. A teljes teszt reliabilitásmutatója (Cronbach-alfa=0,811) megfelelő, tehát összességében a teszt alkalmas a kutatási ismeretek vizsgálatára. A hallgatók átlagteljesítménye a teszten 84%, a hozzátartozó szórásérték 8,52. A tanító szakos hallgatók teljesítménye szignifikánsan jobbnak bizonyult a teljes teszten ($t=2,576$; $p=0,013$) és a kutatás végrehajtása részteszten egyaránt ($t=2,924$; $p=0,05$), mint az óvodapedagógusoké. Kutatási eredményeink hozzájárulhatnak ahhoz, hogy részletesebben megismerjük a pedagógusjelöltek kutatásmetodikai ismereteit. Vizsgálatunk további kutatási lehetőségeket nyithat, amelyek alapjául szolgálhatnak a pedagógusképzés folyamatába beiktatható, a készségeiket és ismereteiket segítő programok fejlesztésének is.

A DRAMATIKUS JÁTÉK ÉS A DRÁMAJÁTÉK FOGALMI MEGHATÁROZÁSÁNAK VETÜLETEI A FELSŐOKTATÁSBAN

Kerekes Valéria, Böddi Zsófia, Horváth Anita

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: dramatikus játék; drámajáték; felsőoktatási gyakorlat

A játékfejlődés során az óvodáskorú gyermekek a szerepjáték magasabb szintre emelésével jutnak el a dramatikus játék színteréig. Az óvodapedagógiai szakirodalom hazai vonatkozásban a dramatikus játékot hangsúlyosan a gyermekek valós élményeinek mesei elemekkel való feldolgozásaként határozza meg. Számos olyan irodalommal találkozhatunk, ahol az utóbbi fogalom mesedramatizálásként definiálódik. E szerint a gyermekek adott mesei élményeiket dramatikus játék formájában játsszák el (Kovács & Bakosi, 2005). A különböző szerepek megélését segíti a drámapedagógia, amelyen belül „a drámajátékok rendszeres, céltudatos és tervszerű alkalmazása” történik (Lóczy, 2001, p. 9). Az óvodapedagógus módszertani repertoárjában ez olyan eszköztárát jelent, amellyel több nevelési terület is fejleszthető (Kele, 2016). A dramatikus játék és a drámajáték fogalmi meghatározása mégis sok esetben nehézséget jelenthet a még tanulmányait végző óvodapedagógus hallgatóknak és a már pályán lévő óvodapedagógusoknak is. Kutatásunk célja, hogy feltárja e két fogalom meghatározottságának milyenségét, továbbá az óvodai gyakorlatban betöltött szerepüket, ezzel segítve a felsőoktatásban a drámapedagógia és dramatikus játék közötti árnyalatok megismerését, gyakorlatban való felhasználásuk különböző módjainak elsajátítását. Jelen előadásunkban egy végzős nappali tagozaton tanuló óvodapedagógus hallgatókkal (N=70) végzett kérdőíves vizsgálatot szeretnénk bemutatni, amelynek fókuszában a dramatikus játékról és drámajátékról való vélekedések állnak. Ezenkívül a kutatás kitér a tárgyalt fogalmak gyakorlati ismereteinek felmérésre is, kiemelten a pandémia alatti óvodai gyakorlat tükrében. A kutatás eredményei egyértelműen bizonyították, hogy a megkérdezett hallgatók vélekedése a dramatikus játék és drámajáték fogalmairól nem teljesen releváns. Az óvodai gyakorlatuk során kis hányaduk ismerte meg mindkét játékfajta megvalósulási formáinak milyenségét, azok kipróbálása pedig legtöbb esetben csak a folyamatos, összefüggő óvodai gyakorlatukon valósulhatott meg.

REFLEKTÍV MENTORI FOLYAMATOK A FELSŐOKTATÁSBAN: EGY OKTATÓI MENTORRENDSZER TAPASZTALATAI

Káplár-Kodácsy Kinga *, Dorner Helga *, Erdei Luca Alexa *, Rónay Zoltán **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: mentorálás; felsőoktatás-pedagógia; digitális átállás

A kutatás egy nem hagyományosan hierarchikus viszonyokra épülő e-mentoring rendszert vizsgál, amely a tudás és készség figyelembevételével kialakított társ-, visszafelé ható és csoportos szakmai komplementer mentori kapcsolatokban működik a felsőoktatásban. A mentorrendszer a mezoszinten értelmezett tudásmenedzsment hatékonyságnövelését és a belső tudástranszfer felgyorsítását célozta meg (Lankau & Scandura, 2002) a távolléti oktatás kezdetén egy korábbi pilotkutatás eredményeire támaszkodva (Káplár-Kodácsy & Dorner, 2020). A mentorrendszer a felsőoktatásban oktatók saját tanulását alternatív platformot nyitott a nyitott mentori kapcsolatok által (Hobson, 2016, 2017), egyúttal feloldva a mentoring struktúrákban megszilárdult szerepköröket (Fletcher & Ragins, 2007). A mentorrendszer kialakításának célja volt az átállás és az újfajta működés váratlanságának és feszültségének enyhítése, a működés hatékonyságának fokozása. A mentorrendszer távlatokat nyitott az oktatók nem csupán IKT-használati, de korszerű felsőoktatás-pedagógiai készségeinek fejlesztésében, az önszabályozó, reflektív tanulási színvonalának növelésében (Káplár-Kodácsy & Rónay, 2020). A komplex mentorrendszer, a szakterületileg összetartozó vagy összekapcsolható mentorcsoportokban a személyre szabott támogatást, a többirányú reflexiós körök működtetését is lehetővé tette. Jelen kutatás célja a formális kontextusban kialakított mentorrendszerben való részvétel jellegének és sajátosságainak feltérképezése, a mentorrendszer elmúlt másfél éves tapasztalatainak összegzése. A félig strukturált interjúk során a mentorrendszer érintettjeit a szervezet három szintjéről vontuk be, a vezetői (n=3), mentorkoordinátori (n=7), mentori (n=9) és mentorált (n=8) interjúkat tematikus tartalomelemzéssel vizsgáltuk. Az interjúk során kiemelkedő adatokat három tematikus egységben elemeztük: (1) a mentori folyamatok jellege; (2) a hatékonyságot erősítő tényezők; valamint (3) a mentorrendszer transzformációs lehetőségeinek szempontjából. A mentori kapcsolatok jellegét tekintve az eredetileg kompetenciaalapú mentori modellben kialakított rendszerben gyakorivá váltak a kölcsönös tanulási és az úgynevezett fordított mentori folyamatok. A mentori kapcsolat hatékonyságát jelentősen befolyásolja a kapcsolattartás sűrűsége és jellege, és a kezdetben kizárólag technikai jellegű tematika elmozdulása a felsőoktatás-pedagógiai és a reflektív pedagógiai gyakorlat irányába. További hatékonyságra ható tényezők a vertikális és horizontális átláthatóságra vonatkozó szervezési struktúra, a rendszerben tisztázott szerepkörök és a partneri és egyenrangú viszonyok. Az adatok több szinten mérlegelték a mentorrendszer hasznosságát, fenntarthatóságának és részleges átalakításának lehetőségeit, többek között a szervezetben már korábban kialakított teljesítményrendszerbe történő integrálással, a formális elismeréssel, a mentori szerepek átgondolásával és rendszert támogató workshopok kiterjesztésével.

LIFE LONG LEARNING VAGY „VISSZATÉRŐ TANULÁS”?

Nyilas Orsolya

Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: life long learning; felnőttoktatás; visszatérő tanulás

Az élethosszig tartó tanulás elmélete napjainkra nemcsak ismertté, de elfogadottá is vált. A munkaerő iránti kereslet összetételének gyors, szinte kiszámíthatatlan változása azonban a korábbinál megalapozottabb tanulással kapcsolatos döntéseket igényel. Továbbra is fő szempont a versenyképesség, így érthető, hogy a felnőttkori tanulást jelentősen meghatározták azok az elméleti koncepciók, modellek, amelyek a rekurrens/visszatérő oktatással (recurrent education) kapcsolatban jelentek meg, és nyertek alkalmazást a lifelong learning fogalmán belül, a rekurrens oktatás koncepciójának részeként (Németh, 2003; Stenberg, 2007, 2009). Ez az oktatás, elsősorban az alapoktatáson túli, immár „visszatérő”, megújuló formáit állítja középpontba, elsősorban a munka világához kapcsolódó oktatási és képzési formákat, OKJ-s képzéseket, a szakoktatást és a szakképzést. Kutatásunkban az egyén szemszögéből vizsgáltuk a Támop 1.1.2 program „Gyógyszertári asszisztens” támogatott munkaerőpiaci képzésének eredményességét. A képzés résztvevőivel (186 fő) Nyíregyházán kérdőíves adatfelvétel és fókuszcsoporthoz tartozó interjú készült 2012 és 2017 között. A visszatérő oktatás egyik mutatója, hogy a képzésekben résztvevők vettek-e már részt korábban támogatott felnőttképzésben. A vizsgált mintában azoknak az aránya, akik vettek részt, 61,8%, ami igen magas. A képzést illetően a válaszolók a gyakorlati képzés hiányosságait jelezték, egyúttal hiányolták a meglévő, gyakran tapasztalati tudás és a felnőttkori sajátosságok figyelembevételének a hiányát. Miközben a képzésről kritikus véleményt fogalmaztak meg, a válaszolók háromnegyede „jól érezte magát” a tanfolyamon, amit elsősorban a csoportnak tulajdonítottak. Viszonylag magas azoknak is az aránya, akik a képzés során elsajátított szakmában helyezkednének el (41,8%), és a megfogalmazott kritikai észrevételek ellenére a válaszolók több mint a fele újra tanulna valamilyen tanfolyamon, ha arra szükség volna. Mindez megerősíti a „visszatérő oktatással” kapcsolatos véleményünket, amely szerint a munkaerőpiaci képzések jelentős mértékben kényszerként jelennek meg a résztvevők értékelésében, ugyanakkor a befektetett munka miatt jelentős mértékben azonosulnak is azzal.

T4o – LANGUAGE LEARNING

Chair: *Anita Habók*
University of Szeged

Thematic Session

Empirical Investigation into the Risk of Language Teacher Burnout

István Thékes
Gál Ferenc University

Mariann Bányai
University of Szeged

English Language Teachers' Language Assessment Literacy

Welesilassie Merih Welay
University of Szeged Doctoral School of Education

Teachers' L1 and L2 Reading Strategy Use in Light of Background Variables

Blanka Tary
University of Szeged Doctoral School of Education

Edit Katalin Molnár
University of Szeged Faculty of Humanities and Social Sciences Institute of Education

The Dilemma of the English Language in the Internationalisation of Higher Education

Peshawa Jalal Mohammed, Gábor Erdei, Ágnes Engler
University of Debrecen

EMPIRICAL INVESTIGATION INTO THE RISK OF LANGUAGE TEACHER BURNOUT

Thékes István *, Bányai Mariann **

** Gál Ferenc University*

*** University of Szeged*

Kulcsszavak: Language teachers; Burnout; Empirical investigation

The presentation will focus on my research on language teachers' risk of burnout. There is empirical evidence that this concept stands for educators as well. In a national study Szabó & Jagodics (2016) item-analyzed the Maslach Burnout Inventory (Maslach & Goldberg, 1998) and involved three dimensions into their data-gathering instrument (emotional, spiritual and social). As for the investigation into the burnout of language teachers, several studies (Demerouti et al., 2001; Jamshidira, et al., 2014; Ghanizadeh & Jhadizadeh, 2016) are taken into consideration. As an overall stipulation based on these studies, some assertions may be made: 1) there is no significant difference between males and females in terms of risk of burnout, 2) the Maslach Burnout Inventory is the most popular tool used for the measure of burnout amongst language teachers, 3) teachers using innovative classroom methods are less endangered than those using traditional, frontal methods. I looked for the answer on the basis of the following research questions: (1) To what kind of extent do language teachers show symptoms of burnout? (2) How is burnout related to type of school? (3) Which dimension does burnout appear in to the largest extent? In my empirical study, I used the Maslach Burnout Inventory involving three dimensions similar to Szabó & Jagodics (2016). Twenty-eight language teachers participated in my research in May 2018 in Hungary. I applied three sub-scales of this instrument (spiritual, emotional, social). Each sub-scale involved six statements on the Licker-scale involving seven options on the spectrum of 'never' to 'everyday'. The indices of the confirmatory factor analysis correspond to the requirements in all respects ($N=28$, $\chi^2/df=6.62$, $CFI=.92$, $TLI=.88$; $RMR=.02$; $RMSEA=.05$). The mean of the summed point of burnout is 52.78 ($s=6.68$) out of the possible 126 points. The questionnaire proved to be reliable ($\alpha=.88$). Having investigated the three sub-scales, it can be affirmed that the highest value was calculated on emotional dimension ($M=5.33$; $s=2.41$) in contrast to spiritual ($M=3.65$; $s=2.43$) and social dimension ($M=3.24$; $s=2.26$). Based on the t-tests it can be stated that there is a significant difference between the emotional and social dimension ($t=2.09$; $p<.05$), and between the emotional and spiritual dimensions ($t=1.29$; $p<.05$). That means that emotional factors contribute to the burnout of teachers to the largest extent. With the use of ANOVA, I revealed the difference among school types ($F(4; 28)=2.22$; $p=.02$). The risk of burnout can be asserted in the following list of increasing order: vocational secondary school, elementary school and secondary grammar school.

ENGLISH LANGUAGE TEACHERS' LANGUAGE ASSESSMENT LITERACY

Welesilassie Merih Welay

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: English language; Language assessment literacy

Language assessment literacy refers to knowledge and applications associated with language assessment. According to Malone (2013), language assessment literacy is “language instructors’ understanding with testing definitions and the application of this knowledge to classroom applications in general and explicitly to issues related to assessing language” (p. 329). Teaching and assessment are inseparable, and assessment is an engine that plays a vital role in initiating the teaching and learning process (White, 2009). The aim of the present study, therefore, was to obtain an overview of language assessment knowledge of teachers of English as a foreign language. The study applied a quantitative method research design in nature and adopted the Language Assessment Knowledge scale developed by Ölmezer-Öztürk & Aydın (2018). The scale comprises 60 items with four constructs. Since the subjects were few in numbers and easy to manage, I enrolled all the teachers who have been teaching English in the school (n=24) as participants in the study. Eighteen of them were men while the other four were women. All the teachers had a BA degree with three-to-five-year teaching experience, and their ages ranged from 21 – 25. Before the data collection process was started, first, I clarified the purpose of the study. Next, I obtained their agreement to participate in the study through their signatures. Finally, the data collection process was started. Descriptive statistical methods (mean, percentage, standard deviation, etc.) were used to analyze the data collected. Results of the study showed that the teachers’ overall language assessment knowledge level was low. The average (mean) score of the participants was 19.016 which was below half of the total score (i.e., 60). The teachers’ skill-based language assessment knowledge level was also low. To repeat, 15 and 0 were the maximum and minimum points for each skill, and 7.5 was half of the total score for each skill. Accordingly, the findings displayed, that teachers had scored less than half of the total points in each sub-skill (i.e., speaking (mean=3.184), listening (mean=4.512), writing (mean=4.986), and reading (mean=6.235). Generally, the teachers were found to have low language assessment knowledge. More specifically, assessing speaking and listening were also identified as skills that needed more attention in the syllabus. So, the English language curriculum and national exams should give due attention to assessments. Training programs, conferences, symposiums, and seminars on language assessments are highly recommended for increasing teachers’ knowledge and understanding which in turn brings significant impact on the quality of education.

TEACHERS' L1 AND L2 READING STRATEGY USE IN LIGHT OF BACKGROUND VARIABLES

Tary Blanka *, Molnár Edit Katalin **

** University of Szeged Doctoral School of Education*

*** University of Szeged Faculty of Humanities and Social Sciences, Institute of Education*

Keywords: Reading strategies; Background variables; Foreign language

One possible way of addressing problems in learners' reading literacy (OECD, 2019) is to include reading strategies (RS) in instruction in the mother tongue (L1, e.g. Pressley, 2001) or in the teaching of foreign languages (L2, e.g. Aivazoglou & Griva, 2014). As it is a key competence, the improvement of reading is all teachers' task (e.g. in Hungary, NAT 2020), thus teachers' own reading should be also at issue. Yet, this area has been neglected (Soodla, Jogi & Kikas, 2017). Therefore, the aim of this study is to examine the following questions: (1) What RS do teachers use? (2) Is there a difference in teachers' RS use by background factors? N=256 Hungarian teachers filled in an anonymous, online questionnaire including statements from the Hungarian adaptation of the MARS self-report questionnaire (Mokhtari & Reichard, 2002; Molitorisz, 2012) and background variables. Mokhtari and Reichard (2002) group strategies by function as global-, problem-solving and support RS. Global RS are "generalized, intentional reading strategies aimed at setting the stage for the reading act" (Mokhtari & Reichard, 2002, p. 252). Problem-solving RS help to navigate through the text particularly when it gets difficult. Finally, support RS are more functional and practical. Participants indicated whether they use the presented RSs when reading L1 and L2 texts. Background factors included the number and proficiency levels of L2s known and whether respondents majored in L2 during their teacher training. Teachers were asked to indicate the L2 proficiency they estimate to have (not the level of language exams passed). For the analysis, the highest level reported was used if a respondent listed more L2s. The results show significant differences among all RS groups in L1. Respondents reported the highest use of global RS, followed by support and problem-solving RS. In L2, the use of global RS is significantly higher than that of the two other groups. Comparing languages, global and support RS use was higher in L1 than in L2, while no difference was found for problem-solving RS. Differences by background factors were analysed by ANOVAs; no such were found for L1. For L2, those knowing more L2s, those with higher L2 proficiency, and those with one or two L2 majors reported significantly higher L2 RS use. A regression model with language proficiency, number of L2s and majoring in L2 as independent variables was tested; only the last variable accounted significantly for the variance of L2 RS use (23%). The study identified patterns of Hungarian teachers' self reported RS use, which is more active in L1. Further research is needed to establish their familiarity with strategies their learners would be in need of learning. The findings suggest benefits from targeting the awareness of reading strategies in pre- and in-service training.

THE DILEMMA OF THE ENGLISH LANGUAGE IN THE INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION

Peshawa Jalal Mohammed, Gábor Erdei, Ágnes Engler

University of Debrecen

Keywords: Internationalisation; English language; English-medium instruction (EMI)

Today, the pressure to reform higher education is global. Internationalisation as a part of that reform is rising rapidly and is essential in contributing to economic growth. Universities and other institutions are required to build awareness, strengthen equity and react more effectively to the needs of students. They compete more and more in both the private and international sectors. A widespread assumption is that the more a university is international, the better. Internationalisation gives educational and economic opportunities for students to heighten their status and further their understanding of the World. It is also a financial source for the institutions (Matei et al., 2015). The process is developing along with the English programs almost everywhere. Still, it is also criticised as the "Englishization" and "Westernisation" process (Sperduti, 2017), which places a big pressure on the institutions leading to a negative effect on the content of the programs and forcing academics to publish in English. English has long been a lingua franca for global learning. However, its use as the language of internationalisation undervalued the local languages and raised the concerns of losing cultural identities. This paper aims to examine the role of the English language in the internationalisation process and shed light on the concerns about using the language. The paper also clarifies the arguments around the role of the English language in the internationalisation of higher education based on a literature review. The results argue that although the anglophone countries are the leaders of getting benefit from the demand for English-medium instruction (EMI), language policy can change the scenario as it can be noticed in non-English countries as Singapore, Taiwan and Germany (Hughes, 2008). The language policy towards offering more programs in English and opening to market-like behaviours helped them invest in internationalisation which represents a reverse in the role of the English language.

P5 – POSZTERSZEKCIÓ

Elnök: Németh Balázs
Pécsi Tudományegyetem

Előadás

„Micsoda idő!” Időjárás és levéltár találkozása a Facebook-on

Hecker Henrietta

Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Az árnyékoktatásban való részvétel motivációi, hatásai és eredményei az angol nyelv tanításában

Hegedűs Gabriella

Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézet

A hidden extracurriculum problematikája – antitézis

Horváth H. Attila

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Digitális múzeumpedagógia a pécsi múzeumokban

Lang Tünde

Pécsi Tudományegyetem

Projektpedagógia a karantén alatt - egy virtuális kiállítás története

Lőkös Laura Márta, Komeiner Dorottya

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Digitális múzeumpedagógiai átállások. A karantén-múzeumpedagógiai gyakorlatok továbbélési esélyei

Somogyi-Rohonczy Zsófia

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Pályakezdő tanárok a digitális oktatás tapasztalatairól

Szabó Dóra

Debreceni Egyetem

Sportolási szokások (és kihívások) vizsgálata a koronavírus-járvány időszakában

Fintor Gábor

Debreceni Egyetem Nevelés-és Művelődéstudományi Intézet

„MICSODA IDŐ!” IDŐJÁRÁS ÉS LEVÉLTÁR TALÁLKOZÁSA A FACEBOOK-ON**Hecker Henrietta***Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola**Kulcsszavak:* levéltár-pedagógia ; közösségi média; komplex tantárgyi fejlesztés

A 2020. évi pandémia eredményeként a közművelődési intézmények is arra kényszerültek, hogy a kultúráközvetítő tevékenységeik virtuális világra adaptálható részét minél előbb megjelenítsék a különböző online platformokon. A megvalósulás lehetőségei széles palettán mozogtak/mozognak: az intézményi honlapok tartalmilag és mennyiségileg is szélesedő kínálatán túl egyre erőteljesebbé vált a közösségi médiákban való szereplés. Bizonyossá vált ugyanis, hogy a pandémia alatti kényszerű zárvatartás idején is sokan igénylik a kulturális és művelődési lehetőségek elérését. Szintén fontos volt az online elérés lehetősége a közoktatási intézményekben dolgozó tanárok számára is, akik a digitális tanrend ideje alatt a korábbiakhoz mérten fokozottabban igényelték a készen kapott tananyagokat, online tartalmakat oktatási gyakorlatuk színesítésére, a gyerekek motivációjára. A poszter arra a kérdésre keresi a választ, hogy a levéltárak iratai közül melyek használhatók fel a közoktatásban kisebb projektek létrehozásához. Ehhez a Facebook-on elérhető JNSZMet Anno elnevezésű fiók tematikus bejegyzéseit mutatja be abból a szempontból, hogy egy olyan mindennapi jelenség, mint az időjárás és megfigyelése milyen közoktatási relevanciával rendelkezik, és mely levéltári források tartalmazhatnak információt időjárási eseményekkel kapcsolatban. A vizsgálat a 2020. novemberében indult fiók tartalmainak két elemét vizsgálja: a levéltári forrásokat az iratképzők és/vagy publikálók szerint, illetve a szöveges tartalmakhoz kapcsolt képi tartalmakat és lelőhelyeiket. A digitális tartalmak lelőhelyei további módot adnak a digitális kompetenciák fejlesztésére is. A vizsgálat kiterjed továbbá a bejegyzések gyakoriságára, rendszerességére is. A kutatás része a fiók és a tartalmak létrehozójával készített interjú is a JNSZMet Anno megszületésének körülményeiről, valamint a tartalmi válogatás elveiről, módszereiről. A posztok tartalmi egyrészt lehetőséget adnak arra, hogy a levéltári iratok diszciplináris (elsősorban történelmi) megközelítése mellett ráirányítsuk a figyelmet a források komplex, problémaközpontú megközelítésére pl. a környezet-, természetismeret, földrajz tantárgyak segítségével oly módon, hogy a vizuális kultúra alkotásait is bevonjuk a lehetséges foglalkozások megtervezésébe. Ez a komplex megközelítés megfelel a nemzetközi levéltár-pedagógiai trendeknek is. A vizsgálati eredményeinek hasznosítása lehetővé teszi a honi levéltár-pedagógiai gyakorlat további fejlesztését akár a fióküzemeltetéssel kapcsolatban szerzett tapasztalatok továbbadásával, akár a tematikus tartalmak válogatásával és megjelenítésével kapcsolatban.

AZ ÁRNYÉKOKTATÁSBAN VALÓ RÉSZVÉTEL MOTIVÁCIÓI, HATÁSAI ÉS EREDMÉNYEI AZ ANGOL NYELV TANÍTÁSÁBAN

Hegedűs Gabriella

Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézet

Kulcsszavak: árnyékoktatás; nonformális oktatás; nyelviskolai tanfolyamok; extrakurrikuláris

A többnyelvűség és a multikulturális tanítás és tanulás elengedhetetlen feltételei annak, hogy a diákok elsajátítsák azt a fajta nyitottságot, kritikus gondolkodást és kompetenciákat, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a 21. század globális munkaerőpiacán megfelelő esélyekkel indulhassanak. Az intézményesített iskolarendszer mellett, amelyben nem tapasztalható pedagógiai szemléletváltás (Einhorn, 2015), egyre nagyobb az igény az olyan nonformális, iskolán kívüli tanfolyamok keretében történő nyelvtanulás iránt, amelyek kiegészítik a formális oktatás keretein belül zajló oktatást, és eredményesebbé teszik a diák tanulmányait. Az árnyékoktatás akadémiai támogatásával és iskolai hiányosságok pótlásával kapcsolatosan bebizonyította a hatékonyságát és létjogosultságát (Bray, 2020). Jelen előadás a Magyarországon is elterjedt, de kevés szakirodalommal rendelkező árnyékoktatás (Varga, 2015) nemzetközi és magyarországi szakirodalmának feltárását célozza meg, a jelenség jellemzőinek bemutatásával és a hiányosságok kiemelésével. A kérdéskör feltárására kvantitatív kutatás keretében félig strukturált interjú adatfelvételen keresztül (N=10) mutatjuk be azon tényezőket, amelyek a magánoktatásban részt vevő diákok és családok részéről motivációként, tapasztalatként, a magán nyelvtanárral szemben való elvárásként, az árnyékoktatással kapcsolatos hatásként fogalmazódnak meg. Eredményeink alapján összefüggés mutatható ki az árnyékoktatásban való részvétel és a nyelvtanulási motiváció, a magabiztos nyelvhasználat, illetve a társadalmi mobilitás között. A kutatás eredményeinek bemutatása után a szerző levonja a következtetéseket, amelyek segíthetnek feltárni e kevésbé látható jelenség jellemzőit, valamint kiemeli azon tényezők fontosságát, amelyeknek az iskolai nyelvoktatásban való hangsúlyos alkalmazása eredményesebbé tehetné az intézményesített oktatás keretein belül zajló nyelvtanítást. A korlátolt mintavétel alapján nyert eredmények nem általánosíthatóak, de lehetőséget nyújtanak arra, hogy betekintést nyerjünk az árnyékoktatás jelenségének rejtett mélységeibe.

A HIDDEN EXTRACURRICULUM PROBLEMATIKÁJA – ANTITÉZIS**Horváth H. Attila***Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar***Kulcsszavak:** hidden extracurriculum; antitézis

A hidden extracurriculum fogalmának bevezetését Nagy és Veszprémi (2018) szerzőpáros a következőkkel indokolja: (i) Fontos az iskolán kívüli nyílt tanulási terek vizsgálata, mivel kívül esnek a neveléskutatás fókuszán. (ii) Ezen a terepen is érvényes cél a „mélyrétegek” elemeinek és tulajdonságainak analízisa. (iii) A „pedagógiai kontextusban szervezett extracurriculumok” esetében is azonosíthatók rejtett tanulási célok és eredmények. (iv) Hasznos vitát remélnek a fogalom felvetésétől. A tanulmány ráirányítja a figyelmet az extracurriculáris tevékenységekre, tágabban a nyílt tanulási terekre, amelyek mélyrétegeinek feltárásához – meglátásuk szerint – már nem elegendő a rejtett tanterv. Az új fogalom problematikája tézisszerűen: (1) A hidden extracurriculum felvetése és bevezetésének a szándéka lényegében a rejtett tanterv fogalmának és létjogosultságának a megerősítése, hiszen kifejezetten ennek mintájára alkották a szerzők. (2) Új kategóriára akkor van/lenne szükség, ha olyan új jelenség, jelenségegyüttes vagy minőség meghatározása a cél, amely az eddigi fogalmainkkal nem vagy nem teljes mértékben megragadható. (3) A curriculum és a hidden curriculum fogalompárral a curriculáris tanulás – ideértve az extracurriculáris tanulási tereket is – értelmezhető. (4) A tanulás szélesebb értelmezése felveti a formális és az informális tanulás megkülönböztetését és kapcsolatát. A nyílt tanulási terek vonatkozásában a szerzők a lifelong learning fogalmát említik, de a lifelong learning és az informális tanulás is szervesen idetartozik. (5) A tanulás átfogó, a „szabadság birodalmához” tartozó tere értelmezhető a curriculum – hidden curriculum és a formális tanulás – informális tanulás fogalompárokra. (6) A hidden extracurriculum fogalmának bevezetését a szociális tanulás fontosságának a hangsúlyozásával és megragadásának az igényével indokolják, de nem meggyőző annak a bemutatása, hogy milyen többletet nyújt az új kategória. (7) A hidden extracurriculum létezési módjainak bemutatása lényegében tanári attitűdök leírása. (8) A hidden curriculum és a hidden extracurriculum összevetése egy kötött iskolaképen alapul. (9) A hatásmechanizmusok különbségét érzékeltetni hivatott dimenziókban jelzett ellentétek is az előző pontban említett kötöttségre, az iskolai curriculum rugalmatlannak, merevnek tételezettségére vezethető vissza. (10) A curriculum differenciáltabb (szupra-, makro-, mezo-, mikro-, nano-, illetve deklarált – megvalósult) megközelítése komplexebb értelmezését adhatja a vizsgált jelenségvilágnak. (11) A pedagógiai önreflexió működéséhez elegendő alapot nyújt a curriculum – hidden curriculum dichotómiával értelmezett (pedagógiai) valóság. A szerzőpáros felbecsülhetetlen érdeme, hogy a figyelem középpontjába állították az extracurriculáris tevékenységeket, rámutatva jelentőségükre a tanulástani folyamatában és külön hangsúlyt helyezve a rejtett hatásmechanizmusok tudatosítására és reflexiójára.

DIGITÁLIS MÚZEUMPEDAGÓGIA A PÉCSI MÚZEUMOKBAN**Lang Tünde***Pécsi Tudományegyetem***Kulcsszavak:** múzeumpedagógia; digitális világ; online oktatás

A koronavírus-járvány kihívás elé állította az iskolákban dolgozó pedagógusokat és a múzeumokban dolgozó múzeumpedagógusokat egyaránt. Az iskolákban át kellett térni az online oktatásra, számos új platformot kellett a tanároknak elsajátítani. De hogyan oldották meg ezt a múzeumok, ahol a kiállítás a térben valósul meg? Az előadásomban erre keresem a választ, bemutatva a pécsi múzeumokból vett jó példákat. A múzeumok hogyan segítették a digitális oktatást, a diákok és a pedagógusok munkáját? A pécsi múzeumok az általános iskolai korosztálytól kezdve több témában digitális tananyagokat nyújtanak a tanulóknak, segítve ezzel a tanulást, és cél volt még, hogy a múzeumi kiállítások anyagát megismertessék. Történelmi témákból az általános iskola 6. osztályától kezdve és fölfelé ismertetik meg a gyermekeket a reneszánsz Péccsel híres püspökök bemutatásán, valamint fontos építészeti és régészeti emlékeken keresztül. A tananyaghoz tartozik egy prezentációs előadás a reneszánszról, és a www.learningapps.org oldal használatával olyan feladatokat készítettek, amelyeknél külön csoportba kell rendezni a nemzetközi és a magyar reneszánsz emlékeit, személyiségeit, vagy rejtvényben kell kikeresni a magyar reneszánszhoz tartozó neveket, fogalmakat. Egy másik előadásban a reneszánsz kor legfontosabb Baranya megyei építészeti-régészeti emlékeivel, helyszíneivel (Pécsvárad, Siklós, Szászvár) lehet megismerkedni, és a www.learningapps.org oldalon a szövegeket és a képeket az egyes baranyai várakhoz kell csoportosítani. Egy másik kiállításhoz egy történelemtanár szakos hallgató készített óraterveket, amely a középiskolás korosztály látogatásához nyújt segítséget a kísérő pedagógusoknak. A történelem mellett nagy hangsúlyt fektetnek a képző- és iparművészet megismertetésére is. Csontváry Kosztka Tivadar munkásságát lehet megismerni tankockák segítségével, és a www.wordwall.net oldalon Csontváry képeit kell párosítani a címmel. A diákok a Nyolcak festészetével és az avantgárd stílusiránnyal is megismerkedhetnek. A természettudományi oktatóanyagok között szerepel feladat már az alsó tagozatos korosztály számára is, prezentációt készítettek a 2020-as év élőlényeiről és a nagyobbaknak Kahoot!-kvízt növényekről, állatokról. Összességében számtalan online foglalkozást nyújtanak a pécsi múzeumok a tanulók és oktatók számára.

PROJEKTPEDAGÓGIA A KARANTÉN ALATT – EGY VIRTUÁLIS KIÁLLÍTÁS TÖRTÉNETE

Lőkös Laura Márta, Komeiner Dorottya

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: projektpedagógia; tapasztalati tanulás; virtuális kiállítás

Poszterünk bemutatja az egyetemi kurzuson belül elsajátított és alkalmazott projekt módszer egy produktumát. A projekt módszer pedagógiai alapjait Dewey nyomán Kilpatrick (1935) dolgozta ki, alkalmazására az utóbbi évtizedekben számtalan gyakorlat van az intézménytől, az oktatóktól és a résztvevőktől függően. (M. Nádasi, 2010). A kurzuson a különböző szakirányokból érkező hallgatók többsége, ha nem ismerte is előzetesen, de nem alkalmazta tudatosan a projekt módszert. A közös munka jelenléti oktatásban kezdődött el, de a pandémia miatt online formában folytatódott. Közös cél volt a módszer elméleti hátterének a megismerése, mégpedig úgy, hogy az saját tapasztalaton alapuló tanuláson keresztül történjen, tehát közvetlenül kapcsolódjon tevékenységhez (folyamat- és produktumorientált is volt). A projekt oktatásnak megfelelően közösen határoztuk meg a témát, jelen esetben azt, hogy milyen médiumon keresztül ismerjük meg a folyamat lépéseit. A hallgatók és a kurzusvezető közös megegyezése alapján a projektünk célja egy kiállítás létrehozása lett, amely olyan, mint egy időkapzsula. Magába foglalja és prezentálja különböző történelmi korok tárgyait, amelyekről a résztvevő egyéni döntése alapján úgy véli, hogy a jövő számára üzenetet hordoznak, pedagógiai értéket közvetítenek. A módszer elveinek megfelelően a tervezés fázisában elosztottuk a feladatokat, és elkészült az ütemterv is. A Dewey és Kilpatrick által meghatározott projektnek mindig van egy produktuma, ami kézzelfogható (M. Nádasi, 2010). A mi produktumunk egy virtuális kiállítás megalkotása volt. Ez azt jelentette, hogy mindenki a maga számára értéket képviselő tárgyhoz/tárgyaihoz egy-egy posztert készített. Eközben a projektpedagógia alapjai is elsajátításra kerültek (pedagógiai projekt fogalma, szakaszai, jellemzői). Eredményként elkészült 22 elemet tartalmazó tudástárunk, amelyet bemutattunk egymásnak, és kritikailag értékeltük. A poszterek az adott személy egyéni ízlését képviselték. Fő kritériumként szabtuk meg, hogy a poszter jelenítse meg a tárgyat (megfelelő design), röviden informáljon történetéről, pedagógiai és hétköznapi relevanciájáról (kommunikáció). A poszterek minőségükben, témájukban és megvalósításukban sokszínűek, az viszont közös, hogy a kurzus végeztével minden hallgató elsajátította a csapatban történő együttműködés és a projekt módszer alapjait. A kurzust a résztvevők egy virtuális reggeli keretein belül értékelték, ahol egyben összegezték az online tanulás tapasztalatait is. A „projekt a projektben” megvalósítása is bizonyítja, hogy a projekt módszer könnyen adaptálható, a közösen megválasztott cél motiválóan és kreatívan képes összekötni a résztvevőket. A projekt oktatás gyakorlatiassága és kézzelfoghatósága az online térben is kiválóan működik.

DIGITÁLIS MÚZEUMPEDAGÓGIAI ÁTÁLLÁSOK. A KARANTÉN-MÚZEUMPEDAGÓGIAI GYAKORLATOK TOVÁBBÉLÉSI ESÉLYEI

Somogyi-Rohonczy Zsófia

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: digitális múzeumpedagógia; online múzeum; fenntartható gyakorlat

A Covid19-járvány karanténidőszaka és a kulturális intézmények többszöri kényszerű bezárása évek óta tartó folyamatokat, a múzeumoknak a digitális térbe való beköltözését tette egyik napról a másikra szükségessé. A fizikaiból a digitális térbe való átállás új szemléletmódot, módszertani eszközkészletet, munkaszervezési formát, kommunikációt és nem utolsósorban a meglévő szolgáltatások átformálását tette szükségessé. A 2020 márciusában robbanásszerűen bekövetkezett „új, digitális élet” a hazai és nemzetközi szakmai életet is foglalkoztatta (Koltai, 2020), a nemzetközi szakmai szervezetek állásfoglalásaihoz és ajánlásaihoz a múzeumok saját anyagi, technikai és humán erőforrásaikhoz mérten próbáltak meg illeszkedni. A több mint egyéves időszak (2020. március – 2021. május) lehetővé teszi, hogy az új helyzetre és kihívásokra adott válaszokat ne esetként kezeljük, hanem folyamatában vizsgáljuk, az adott intézmény rá jellemző környezetében értékeljük vizsgálati eredményeit. Ehhez lehetőséget biztosít egy múzeumpedagógiai doktori kutatási program, amelynek keretein belül a 2021 tavaszán elkezdett vizsgálatunk folytatjuk, és a már a múzeumok újranyitását követő, az eseményekre bizonyos rálátást biztosító idő elteltével végbement változásokat is feltárjuk. A vizsgálat kérdőíves felmérésen és a kutatásba meghívott fővárosi és vidéki múzeumok munkatársaival végzett interjúkon alapul. A kutatás – és egyben az előadásom célja – olyan mintázatok kimutatása a magyar múzeumi szektorban, amelyek általános érvényben rajzolják fel a helyzetre adott válaszokat, illetve vélhetően felmutathatóvá válnak azok a módszertani megoldások, amelyek a karanténidőszak utáni vélhetőleg hibrid – fizikai és online – térben is fenntarthatók a múzeumpedagógiai gyakorlatban. A kutatásunk a múzeumok munkatársaival folytatott kérdőíves és interjú adatgyűjtésen túl a digitális múzeumpedagógiai tartalmak felhasználóinak a karantén idejére jellemző fogyasztói szokásait is vizsgálja. Az adatok összevetésének segítségével lehetőségünk nyílik a múzeumok által nyújtott digitális múzeumpedagógiai tartalmak használhatóságának és eredményességének vizsgálatára is. A kutatásunk az elmúlt több mint egy évben lezajló változások vizsgálatán túl, az eredmények összehasonlítása és az interjúk segítségével arra is válaszokat keres, hogy a kényszerű digitális időszakban kialakult módszerek és látásmód milyen mértékben maradhat meg a fizikai közösségi térbe való visszaállás után, valamint előidézhethet-e a múzeumi szakmában paradigmaváltást.

A kutatást az Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola Konzorciális kutatási pályázat támogatta.

PÁLYAKEZDŐ TANÁROK A DIGITÁLIS OKTATÁS TAPASZTALATAIRÓL

Szabó Dóra

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: tudástranszfer; távolléti oktatás; módszertan

A távolléti oktatás mint oktatásmódszertani paradigmaváltás az oktató-nevelő folyamatot az online térbe kényszerítette, ahol számtalan oktatási forma, online platformok kerültek előtérbe, nyomást gyakorolva, és azonnali és adekvát választ a jövő kihívásaira. Több kutatást is végeztek már ebben a témakörben, ahol megkérdezték a pedagógusok, oktatók, szülők, egyetemi hallgatók véleményét. Viszont a célcsoportból eddig kimaradtak azok a személyek, akik egyetemi tanulmányaik végén járnak, és tanári gyakorlaton vesznek részt. Ezért irányul kutatásunk az 5–6. éves tanár szakos hallgatókra (5. év – B típusú gyakorlat; 6. év – összefüggő tanítási gyakorlat), mert meglátásunk szerint a tanári hivatásra való felkészülés és a pályaszocializáció első szakasza már az egyetemi évek alatt elkezdődik. A kutatás során az alábbi kérdésekre keressük a választ: Milyen kihívásokkal találkozhatnak a kezdő tanárok, és milyen egyéni megoldásokat alkalmaztak ebben a kihívásokkal teli időszakban? Milyen lehetőségeket biztosít az oktatási rendszer, mennyire segítette a munkát, milyen mértékeket öltött a digitális megosztottság? Mennyire mutatkozik hatásosnak a digitális oktatás? Képes-e a tanár ugyanazt a tudásanyagot átadni, mint jelenléti oktatásban? Milyen mértékben valósul meg a tudástranszfer? A kutatás során kvalitatív és kvantitatív adatfelvétellel is dolgozunk. A strukturált interjúkban 25 gyakorlati tevékenységet végző tanár szakos hallgató (Debreceni Egyetem) véleményét ismerhettük meg. Ez alapján, a következtetéseket levonva készült el az online kérdőív, amelynek célcsoportja nemcsak a Debreceni Egyetem, hanem a Tudományegyetemek, ELTE, Szegedi Tudományegyetem és Pécsi Tudományegyetem osztatlan tanárképzésben részt vevő, 5–6. éves hallgatói. Az interjúk elemzése egyszerű kézi kódolással történt, ahol az elsődleges kódok a kihívás, motiváció, módszertan, felkészültség, egyenlőtlenség, legitimáció voltak. A kvantitatív adatok elemzése SPSS szoftver segítségével történik, különböző változókat létrehozva. Az elemzés során megismerhetjük ezen oktatások erősségeit és gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit is, amelyek egyértelmű képet adnak a válaszadók véleményéről. A kutatás eredményei várhatóan hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az egyetemek és gyakorló iskolák konkrét eredmények fényében tudják megtervezni és megszervezni a köz- és felsőoktatás oktatási modelljeinek jövőbeli lehetséges terveit. Valószínűsíthető, hogy az online oktatás bizonyos elemei továbbra is részei maradnak az oktatásnak – és ehhez ismerni kell a tanulás 2.0 és 3.0. gyakorlati eredményeit/tapasztalatait, a digitáliskompetencia-mutatókat, a tudástranszfer eredményességét/eredménytelenségét, az intézmények és a diákok/hallgatók jelenlegi technológiai-informatikai eszközellátottságát.

A kutatást az EFOP 3.6.1. Debrecen Venture Catapult Program – Fiatal kutatói ösztöndíj 4.1. „A kutatást az „Integrált kutatói utánpótlás-képzési program az informatika és számítástudomány diszciplináris területein” (EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00002) című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.”

SPORTOLÁSI SZOKÁSOK (ÉS KIHÍVÁSOK) VIZSGÁLATA A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY IDŐSZAKÁBAN

Fintor Gábor

Debreceni Egyetem Nevelés-és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: sportolási szokások; sportszocializáció; koronavírus-járvány

A sportolási inaktivitás a világ számos társadalmában, hazánkban is jelentős, felmerülő probléma, pedig számos tanulmány bizonyítja a rendszeres sportolás jótékony hatásait az egészségmagatartásra vonatkozóan (Barnett et al., 2008; Minnaro, 2009; Sallis et al., 2000; Shephard et al., 2013). Előadásunk azon korábbi kutatási eredményeken alapszik, amelyek a sportolási szokásokkal foglalkoznak (Ács et al., 2011; Kovács, 2014; Magyar Ifjúságkutatás, 2016), elméleti alapját pedig a sportszocializáció jelenti (Földesiné, 2008). Két kutatást kívánunk bemutatni az előadásunkban. Az első kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk az észak-alföldi régió felső tagozatos tanulóinak (n=1153) a mindennapos testnevelésórán kívüli sportolási szokásait, hogy feltérképezzük a minta körében a sportolást és sportágválasztást befolyásoló tényezőket, azt, hogy megjelennek-e a szocializációs ágensek ebben a folyamatban. A minta az adott régióra vonatkozóan megyei, településtípus-szintű és tanulói szám alapján is reprezentatívnak tekinthető. Az értékelés során faktoranalízist is alkalmaztunk a kereszttábla- és a gyakorisági vizsgálatok mellett. A második kutatásunk célja, hogy egy országos reprezentatív (TÁRKI omnibusz) kutatás keretében feltérképezzük a felnőtt lakosság sportolási szokásait a koronavírus-járvány időszakában. Kíváncsiak vagyunk arra is, hogy a válaszadók hogyan értékelik a 2012-ben bevezetett mindennapos testnevelést, és hogy mivel töltik szabadidejük jelentős részét. A kutatás 2021 júliusában zajlik majd. A vizsgálat módszere többlépcsős, arányosan rétegzett, valószínűségi mintavételi eljárás lesz. Az első kutatás eredményei kapcsán kijelenthető, hogy magas a rendszeresen iskolán kívül sportolók aránya, mondhatjuk ezt akkor is, ha legtöbben hobbitevékenységként üzik azt. Befolyásoló tényezőként a településtípus nagysága, a szülői szerep emelkedik ki. Nemek tekintetében a fiúknál a média hatása megjelenik, ugyanakkor az is fontos tényező, hogy az iskolában ingyen sportolhatnak délutánonként, ez utalhat a térség hátrányos helyzetére is. Eredményeinkkel felhívhatjuk a figyelmet arra, hogy a sportolás terén a lányok komoly lépéshátrányban vannak a fiúkhoz képest. Más kutatásokkal ellentétben pozitív eredménynek és változásnak tulajdonítjuk, hogy a sportolási kedv az évfolyam növekedésével sem csökken jelentős mértékben. Második kutatásunkban feltételezzük, hogy a Covid19-járvány óta szignifikánsan kevesebben sportolnak, ugyanakkor a mindennapos testnevelés bevezetésével elégedettek a megkérdezettek, de szabadidejük nagy részét a média iránti aktivitás teszi ki. A testkultúra a kultúra szerves részét képezi, ezért értékeinek elsajátítása, befogadása, életmódelemmé válása kulturális tökélet jelent. Ez pedig hozzájárulhat a társadalmi mobilitás előmozdításához. Kutatásunk novumnak tekinthető majd azzal, hogy aktuális és reprezentatív képet nyújt a felnőtt társadalom sportolási szokásaival kapcsolatban a kihívásokkal teli koronavírus-járvány időszakában.

**SZ13 – A PEDAGÓGIAI KULTÚRA MEGÚJÍTÁSA. MEGHÍVOTT SZIMPÓZIUM
NAGY JÓZSEF TISZTELETÉRE**

Elnök: *Molnár Gyöngyvér*
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Szimpózium-előadások**A pedagógiai értékelés magyarországi fejlődése nemzetközi kontextusban**

Csapó Benő
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
Oktatáselmélet Tanszék

Diagnosztikus pedagógiai értékelés: A „harmadik” értékelési funkció értelmezéseiről

Vidákovich Tibor
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

A kötődés szerepe a szociális és érzelmi tanulásban

Zsolnai Anikó
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Óriáslépések a pedagógiában: az óvodás és kisiskolás gyermek fejlesztése

Józsa Krisztián
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
Neveléstudományi Tanszék

Önszabályozás a tanulásban

D. Molnár Éva
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
Neveléstudományi Tanszék

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Molnár Gyöngyvér

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

„Az emberiség fejlődése új szakaszba érkezik, amelynek megvalósulási feltétele a tanulás és a tanulásegítés lényeges megújulása.” Nagy József, 2020

Közel hat évtizedes kutatói munkássága során Nagy József alapvetően megújította a magyarországi pedagógia több területét. Nagyon korán felismerte, hogy a társadalmi egyenlőtlenségeket az oktatással lehet mérsékelni és az iskolai kudarcok megelőzését már az óvodában el kell kezdeni. A nemzetközi élvonalat képviselő tudományos normák szerint meghonosította az empirikus neveléstudományi kutatásokat. Máig ható kutatásokat indított el olyan területeken, mint a szociális készségek, a pedagógiai kötődés, az elsajátítási motiváció és az önszabályozott tanulás. A szimpózium előadásai átfogó képet adnak Nagy József munkásságának főbb elemeiről, áttekinthetők azokat a kutatási eredményeket és fejlesztéseket, ahol új pályára állította a hazai pedagógiai kutatásokat. A szimpózium első előadása a pedagógiai tesztekkel kapcsolatos kutató-fejlesztő munka magyarországi elindítását, valamint az értékelés hazai fejlődését állítja górcső alá nemzetközi kontextusban. A második előadás a pedagógiai értékelés funkcióinak differenciálódására, azok értelmezésére fókuszál, külön kiemelve a diagnosztikus értékelés fogalmának időbeni átértelmeződését és a hazai vonatkozó fejlesztéseket. A gyermekkori szociális, érzelmi fejlődés és a kötődések kapcsolatával foglalkozó vizsgálatok legfontosabb eredményeit tárgyalja a harmadik előadás, amely kitér az ezekből fakadó feladatok bemutatására is a pedagógia számára. A negyedik előadás az óvodás és kisiskolás gyermekek fejlesztésére fókuszálva tekinti át Nagy József közel fél évszázadot átívelő nemzetközileg és a hazai közoktatás fejlesztésében is számottevő elméleti és empirikus munkáit. Végül az ötödik előadás az önszabályozás tanulásban betöltött szerepének főbb hazai és nemzetközi kutatási eredményeinek összefoglalásán keresztül demonstrálja, hogy Nagy József személyiségértelmezése egyrészt jól illeszkedett a kor nemzetközi modelljeihez, törekvéseihez, másrészt korát megelőzve hívta fel a figyelmet az önszabályozás tanulásban, személyes jóllétben betöltött szerepének fontosságára. A szimpóziumon elhangzó előadások rávilágítanak, hogy Nagy József sokszínű, innovatív, számos területen korát megelőző elgondolásai, kezdeményezései milyen nagy hatást gyakoroltak a magyarországi pedagógiai kutatások fejlődésére. Tudományos munkássága minden kutató számára példaként szolgál.

A PEDAGÓGIAI ÉRTÉKELÉS MAGYARORSZÁGI FEJLŐDÉSE NEMZETKÖZI KONTEXTUSBAN

Csapó Benő

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
Oktatásmélt Tanszék

Kulcsszavak: tudásszintmérő teszt, képességteszt, pedagógiai értékelés

A pedagógiai értékelés az oktatási rendszerek napi működésének és hosszabb távú fejlesztésének egyik legfontosabb folyamata. Alapja a szisztematikus adatgyűjtés, ami kiterjed a tanulók kognitív és affektív sajátosságaira és a tanulást, fejlődést meghatározó környezeti tényezőkre. Az adatgyűjtés legfontosabb eszközei az objektív mérések végzésére alkalmas tesztek. A tesztek pedagógiai alkalmazása a 20. század elején indult, szélesebb körű alkalmazásuk azonban csak a század második felében kapott nagyobb lendületet. A pedagógiai tesztekkel kapcsolatos kutató-fejlesztő munka magyarországi elindításában és a tesztelés kiteljesítésében meghatározó szerepet játszott Nagy József munkássága. Az előadás áttekinti a pedagógiai értékelésnek azt a fejlődési folyamatát, amely elsősorban Nagy József kutatásaihoz köthető. Bemutatja a nemzetközi eseményeket és az azokkal párhuzamosan lezajló hazai tevékenységeket, amelyek némely tekintetben nemcsak lépést tartottak a külföldi kutatással, de meg is előzték azt. Végül az előadás áttekinti Nagy József munkáinak a hosszabb távú és szélesebb körű hatását. A tesztek fejlesztésének az a programja, amelyet Nagy József indított el, átfogja az óvodától az általános iskola végéig terjedő teljes időszakot. Súlypontja az óvoda-iskola átmenetre és az iskola kezdő szakaszára esik, jelezve annak korai felismerését, hogy ennek a periódusnak az eredményessége meghatározza a tanulók későbbi iskolai pályafutását, illetve a teljes életútját. Az első jelentősebb felmérés eredményei éppen 50 évvel ezelőtt jelentek meg „Az elemi számolási készségek mérése és fejlettségének országos színvonala” címmel, 1971-ben. A következő átfogó program a felső tagozat fontosabb tantárgyainak tudását teljes egészében lefedő, 17 kötetben megjelentetett tesztcsomag sorozat volt, amelyet „A témazáró tudásszintmérés gyakorlati kérdései” (1972) készített elő és „A témazáró tesztek reliabilitása és validitása” (1975) kötet zárta. Közben elkészült az „Alapműveleti számolási készségek” (1973) c. kötet, majd az „Alsó tagozatos szöveges feladatbank” (1976). Ezek a munkák nemzetközi kontextusban is úttörő jellegűek voltak, például a tankönyvben megjelenő tudást teljes mértékben lefedő tesztek, a fix tesztek helyett feladatbank létrehozása és a kifinomult számítógépes adatelemzés tekintetében. Abban az időben fordult az értékelési szakemberek figyelmé a formatív értékelés felé, ami Nagy Józsefet „A tanulók irányító értékelése feladatbankok segítségével a témakompenzációs oktatásban” (1977) program elindítására inspirálta. Ebben a munkában jelent meg először a mérési adatokra alapozott, személyre szóló tanítás szándéka, ennek a következetes megvalósítása pedig a *mastery learning* hazai adaptációja, aminek eredményei „A megtanítás stratégiája” (1984) kötetben jelentek meg. Ezekhez a munkákhoz Nagy József többféle formában teremtett szervezeti kereteket (pl. az alapműveltség vizsgaközpont létrehozásával), és az eredmények bekerültek a képzésbe is (pl. a pedagógia szak és az értékelési szakértők tananyagába). Hatásuk jelenleg is érzékelhető a Szegedi Műhely tevékenységében, a számítógépes tesztelés, az online diagnosztikus méréseket szolgáló feladatbank az eDia keretébe, és a kiépítés alatt levő eLea fejlesztő gyakorlat-bank formájában.

DIAGNOSZTIKUS PEDAGÓGIAI ÉRTÉKELÉS: A „HARMADIK” ÉRTÉKELÉSI FUNKCIÓ ÉRTELMEZÉSEIRŐL

Vidákovich Tibor

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Kulcsszavak: pedagógiai értékelési funkciók; diagnosztikus értékelés

A pedagógiai értékelés funkcióinak differenciálódása, a szummatív és a formatív, később a diagnosztikus értékelés elkülönítése az 1960-as évek második felében jelent meg a nemzetközi szakirodalomban (Scriven, 1967). A három értékelési típus fogalmának tisztázása után hamarosan terjedelmes kézikönyvet állítottak össze ezek jellemzőiről, módszereiről, eszközeiről (Bloom, Hastings, & Madaus, 1971). Ebben a diagnosztikus értékelés elsősorban egy oktatási szakasz kezdetekor, illetve problémák észlelése esetén a helyzetet, esetenként az okokat feltáró értékelés, alkalmazása meghatározott módszerekkel történik. Az értékelési funkciókkal kapcsolatos kutatások ezután is folytatódtak, ezt az is indokolta, hogy az elméleti és módszertani alapok rögzítése kevésbé hatott az értékelés iskolai gyakorlatára. Amint arra Nagy (1977) is rámutatott, a szummatív és a formatív értékelés fogalma és jellemzői az elméletben jól elkülönülnek egymástól, a gyakorlatban azonban sokszor ezek következtelen alkalmazása figyelhető meg. Elemzésünkben elsősorban a diagnosztikus értékelés értelmezésének alakulását vizsgáljuk a nemzetközi és a hazai szakirodalom alapján. Az 1970-es, 1980-as években elsősorban német nyelvterületen a „pedagógiai diagnosztika” egyfajta ernyőfogalomként jelent meg, a pedagógiai értékelés számos formáját lefedve (pl. Ingenkamp, 1975, 1985; Klauer, 1978), hasonlóan részletes módszertani kidolgozottsággal, mint Bloom és mtsai munkájában. Ebben az időszakban a hazai kutatások a diagnosztikus értékelés visszacsatolási lehetőségeire, a rendszer szabályozásában betöltött szerepére fókuszáltak, bővítve definícióját és alkalmazási lehetőségeit (Vidákovich, 1990). A kutatásoknak lendületet adtak a vizsgarendszer kialakításával kapcsolatos előkészítő projektek (pl. Nagy, 1990, 1993). Az értékelési funkciók értelmezésében és alkalmazásában az 1990-es, 2000-es években fordulatot jelentett a formatív értékelés „újrafelfedezése”, Black és Wiliam (1998) és a szerzők további publikációi. Ebben a koncepcióban a rendszer szabályozásában a formatív értékelés kap meghatározó szerepet, alkalmazhatóságát az osztálytermi gyakorlat egészére kiterjesztették, módszertanát is kidolgozták. A diagnosztikus funkció az eredeti definícióhoz hasonlóan speciális helyzetekben, módszerekkel és eszközökkel működtethető. Az ebben az időszakban folyó hazai diagnosztikus értékelési kutatások többsége is ezt a koncepciót követte (pl. Nagy, 2002, 2004). Az utóbbi másfél évtizedben az értékelési funkciók definiálása és módszertana helyett az alkalmazások és az eszközök kerültek előtérbe. A diagnosztikus értékeléssel kapcsolatban a nemzetközi szakirodalomban változatlanul az eredeti, Bloom-féle értelmezés jellemző, a hazai fejlesztésekben azonban a diagnosztikus értékelés fogalmát szélesebben értelmezik, ezt jól mutatják pl. Csapó és Zsolnai kötetének (szerk., 2015) fejezetei. A cél az általános értelemben vett helyzetfeltárás és visszacsatolás, de a módszertani megoldások sokfélék, a mérőeszközök szerkesztésének alapelvei nem egységesek – a diagnosztikus értékelés itt is ernyőfogalomként szerepel.

A KÖTÖDÉS SZEREPE A SZOCIÁLIS ÉS ÉRZELMI FEJLŐDÉSSEN

Zsolnai Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: kötődés; szociális és érzelmi fejlődés

A társas viselkedést irányító szociális kompetencia sokféle komponens (képességek, készségek, motívumok és ismeretek) bonyolult kölcsönhatásrendszere által működik. Ennek hatékonysága vagy elégtelensége meghatározó egész életünkre, hisz az emberi lét alapja a társas viszonyrendszer. A szociális kompetencia fejlettsége vagy alulfejlettsége hatással van a szakmai és a magánéleti sikerességre, befolyásolja az iskolai és a munkahelyi teljesítményt, az interperszonális kapcsolatokat nem megfelelő működése pedig a kialakuló viselkedési problémák, devianciák egyik forrása (pl. Mikulincer & Shaver, 2016; Nagy, 2020; Nagy & Zsolnai, 2001). A szociális kompetencia fejlődését számos tényező befolyásolja. Ezek közé tartozik az intraperszonális (pl. különböző temperamentum) és az interperszonális tényezők (pl. mikro- és makrokulturális közeg, kortársak) csoportja (pl. Cole & Tan, 2007; Smith & Hart, 2004). E tényezők együttes hatása által zajlik le az a szociális és érzelmi fejlődési és tanulási folyamat, amely során a társas viselkedés kialakul. Az előadás első részében a szociális és az érzelmi kompetencia tartalmával és kapcsolatával foglalkozó kutatások legfontosabb eredményeit mutatjuk be, majd a fejlődésüket alapvetően befolyásoló kötődések alakulását és hatását elemezzük különböző megközelítések (pedagógiai, pszichológiai) alapján. Ennek során a jelenség definiálásából fakadó hasonlóságokat és eltéréseket, majd a kötődéseknek a szociális és érzelmi szocializációban betöltött szerepét vizsgáljuk meg nemzetközi és hazai vizsgálatok (pl. Oldfield & Hebron 2015; Sabol & Pianta, 2012) tükrében. Az elsődleges kötődés olyan személyközi kapcsolat, amely az anya vagy az őt helyettesítő személy és a gyermek között jön létre az öröklött kötődési hajlam, illetve tanulás (szokások, attitűdök elsajátítása) eredményeként. A kötődés lényege a védelem és a segítség, továbbá a bizalom és a ragaszkodás, amely a szeretet érzésében nyilvánul meg (Nagy, 2000, 2020). Kötődés más családtagokkal, rokonokkal, később kortársakkal, pedagógusokkal is kialakulhat. Ezeknek a másodlagos kötődéseknek (Eibl-Eibesfeld, 1989) is a kötődési hajlam az alapja, és az elsődleges kötődéssel hasonlóak a jellemzőik. Mivel a kötődések nagyban befolyásolják a személyiség szociális és érzelmi fejlődését, ezért a pedagógiának központi feladatává kellene válnia e fejlődés segítése (Nagy, 2020; Zsolnai, 2018). Az előadás további része ezekkel a jövőbeni feladatokkal (pl. olyan módszerek kidolgozása, amelyekkel a pedagógusok könnyen és megbízhatóan megismerhetik tanítványaik kötődési hálóját) foglalkozik.

ÓRIÁSLÉPÉSEK A PEDAGÓGIÁBAN: AZ ÓVODÁS ÉS KISISKOLÁS GYERMEK FEJLESZTÉSE

Józsa Krisztián

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: koragyermekkor; Nagy József; PREFER, DIFER

Az előadásban azokat a koragyermekkorai kutatásokat tekintetem át, melyeket Nagy József indított el. A közel fél évszázadot átívelő elméleti és empirikus munkák nemzetközileg is számottevő eredményeket mutattak fel, több területen jelentős hatást gyakoroltak a hazai közoktatásra. Nagy József a hetvenes évek elején kezdett foglalkozni az óvodás- és kisiskoláskor pedagógiai problémavilágával, a témában két könyve is megjelent 1974-ben az Akadémiai Kiadónál. Ezek az elméleti munkák indították el azokat a kutatásokat, melyek eredményei az elmúlt évtizedekben gyökeresen megújították a koragyermekkorai fejlődésről alkotott képet és a hozzá kapcsolódó gyakorlatot. Nagy professzor munkái a nemzetközi felismeréseket jelentősen megelőzve mutatták rá a koragyermekkorai pedagógia kiemelt fontosságára. Még a hetvenes években elkészült és országos mintán standardizálásra került a PREFER (*Preventív fejlettségvizsgáló rendszer 4–7 éves gyermekek számára*), amely nemzetközi összehasonlításban is egyedülálló volt. A PREFER kidolgozása több szempontból is úttörő vállalkozásnak tekinthető. Egyrészt nemzetközi szinten sem voltak ismertek ilyen átfogó, komplex fejlődésvizsgáló eszközök, amelyek alkalmasak lettek volna az iskola-készültség megállapítására. Másrészt a hetvenes évek technikai lehetőségeivel, infrastrukturális fejlettségével óriási teljesítmény volt 10 000 fős, országos reprezentatív mintán sztenderdizálni a tesztrendszer. Így már önmagában az adatfelvétel, az empirikus kutatás is egyedülálló munka volt. A PREFER felmérések voltak az első hazai nagymintás vizsgálatok, melyek tudományos módszerekkel tárták fel a 4–7 éves gyermekek fejlődési jellemzőit, populáció szintjén leírták az életkori változásokat. A nyolcvanas évekre a PREFER az óvodák ismert iskolaérettségi mérőeszkövévé vált. A 2000-es évek elején, közel három évtizeddel az első elméleti problémafelvetést követően, került kidolgozásra a DIFER (*Diagnosztikus fejlődésvizsgáló és kritériumorientált fejlesztő rendszer 4–8 évesek számára*). Ebben a programcsomagban a hangsúly már elsősorban a gyermekek készségfejlődésének a segítésére került. A DIFER-tesztek napjainkban széles körben ismertek a gyakorló pedagógusok körében, ezek a leggyakrabban alkalmazott óvodai, kisiskoláskori mérési eljárások. A technológiai fejlődés felgyorsulása a koragyermekkorai mérések terén is új utakat nyitott: mára már az érintőképernyős informatikai eszközök is lehetőséget biztosítanak a mérések lebonyolítására. A diagnosztikus mérése továbbfejlesztése mellett létrejöttek és kísérletileg kipróbálásra kerültek a DIFER-készségeket fejlesztő eszközök és módszerek. Az elmúlt évtizedben több kísérleti program is igazolta, hogy ezek az elemi alapkészségek óvodás- és iskoláskorban eredményesen fejleszthetők. Napjainkra egy módszertani könyvsorozat segíti a készségfejlesztő munkát. A fejlődésben megkésett gyermekek elmaradása ezáltal jelentős mértékben csökkenthető. A gyermekek iskolai tanulásának az eredményessége, a társadalmi beilleszkedésük esélye számottevően javítható.

ÖNSZABÁLYOZÁS A TANULÁSBAN

D. Molnár Éva

*Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
Neveléstudományi Tanszék*

Kulcsszavak: önszabályozás; tanulás; önszabályozott tanulás

Az önszabályozás kutatása négy évtizedes múltra tekint vissza; a neveléstudományi kutatások a pszichológiai megközelítésekkel együtt a 90-es évektől kezdődtek. Az önszabályozás olyan többkomponensű, hierarchikusan szervezett folyamatnak tekinthető, amely a hosszú és rövid távú célok elérésére irányul, és nem izoláltan működik, hanem számos más pszichológiai komponens közreműködésével valósul meg (gondolatok, érzelmek, képzelet, pszichológiai válaszok, a környezet élő és élettelen aspektusai). Kutatásában két jelentősebb kutatási irány különül el, amely során a stabil és dinamikus struktúrák vizsgálata egyaránt megjelenik: egyrészt (1) a temperamentum és a vonások, azon belül az erőfeszítés-alapú kontroll, az impulzivitás, a lelkiismeretesség, az autonómia és akarat, másrészt (2) a kognitív fejlődés, azon belül a végrehajtó funkciók és azon információfeldolgozó folyamatok/képességek számbavétele valósul meg, amelyek hozzájárulnak a viselkedés hatékony önszabályozásához. Az előadás célja bemutatni az önszabályozás nemzetközi és hazai vizsgálatának alakulását és tanulásban betöltött szerepének változásait. Az előadás első részében az önszabályozott tanulás legfontosabb elméleti modelljei kerülnek bemutatásra. Nagy József megközelítése, személyiségértelmezése jól illeszkedik a kor nemzetközi törekvéseibe (pl. Boekaerts, Pintrich, Zimmerman), amelyek az önszabályozást, önszabályozott tanulást komplex rendszerként értelmezik és az összetevők összehangolt működéseiként határozzák meg. A második részben az önszabályozás vizsgálatával, kutatásának módszertani sajátosságaival foglalkozunk, és a kvantitatív, kvalitatív megközelítések és vizsgálatok legfontosabb eredményeire hívjuk fel a figyelmet. A kutatások alapján már kora gyermekkortól javasolt odafigyelni az önszabályozás megfelelő fejlesztésére, hiszen néhány készség fejlettsége (pl. figyelem, türelem, munkamemória) pozitív előrejelzője lehet a sikeres iskolai életnek. Az általános, középszintű, illetve a felsőfokú oktatás szinterei különböző lehetőségeket kínálnak a tanulók önszabályozó képességének fejlesztésére, és vizsgálati eredmények sokasága bizonyítja, hogy a magas önszabályozás nemcsak a tanulás, hanem a személyes jóllét minden területén pozitív eredményekhez vezet.

**SZ14 – UNESCO CONFINTEA VII ELŐTT: ANDRAGÓGIAI PROFESSZIÓ ÉS
MINŐSÉG**

Elnök: *Németh Balázs*
Pécsi Tudományegyetem

Opponens: *Döbör András*
Szegedi Tudományegyetem

Szimpózium-előadások**A pozitív pedagógia hozzájárulása az andragógus szakma professzionalizálásához**

Cserné Adermann Gizella
Pécsi Tudományegyetem

Az andragógia szakmai és tudományos emancipációja (az andragógia tudományelméleti kérdései)

Kocsis Mihály
Szegedi Tudományegyetem

A felnőttoktatói professzió-fejlesztés kihívásai az Erasmus+ KA2 STEMS projekt tükrében

Németh Balázs
Szegedi Tudományegyetem

A digitalizáció és digitális transzformáció hatása a felnőttkori tanulásra a felsőoktatás bázisán

Molnár György
Budapesti Műszaki és Gazdálkodástudományi Egyetem

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Németh Balázs

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: andragógia; professzió; pozitív pedagógia; minőség; digitalizáció

A felnőttek tanulása és oktatása minőségének egyik, az UNESCO CONFINTEA folyamata által az elmúlt egy évtizedben reprezentált meghatározó témája a felnőttképző szakemberek kompetenciáinak fejlesztése (UNESCO RALE, 2015; UNESCO GRALE II, 2013; UNESCO GRALE III, 2016). A szakirodalom által professziófejlesztésként aposztrofált kérdést számos projektalapú kutatás és elemzés tárta fel a közelmúltban, és a jövő évben sorra kerülő 7. UNESCO Felnőttoktatási Világtalálkozó (CONFINTEA VII) előtti helyzetelemzés jó alkalmat teremt arra, hogy áttekintsük, hol is tartunk e téren. A szimpózium előadásai külön és együtt is arra vállalkoznak, hogy az andragógia neveléstudományi fókuszában értelmezzék a felnőttoktatói professzió és minőségi tanítás-tanulási folyamatok kihívásait, tekintettel a praxis és tudomány közötti összefüggésekre a nemzetközileg is mértékadó trendek figyelembevételével (Larjanko & Srazzin, 2019). Mivel a Nemzetközi Felnőttoktatási Tanács (ICAE) és az Európai Felnőttoktatási Társaság (EAEA) közös törekvéseinek eredményeképp éppen 2021 májusában kerül bevezetésre a GlobaALE (egy átfogó felnőttképzési tananyag), ennek apropóján ismét előkerül, hogy mit is tehetünk azért, hogy felkészült szakemberek foglalkozzanak megfelelő módszerekre támaszkodva a felnőttek tanulásának fejlesztésével. E kérdés a CONFINTEA VII előkészítése kapcsán számos dimenzióban előkerül a sérülékeny társadalmi csoportok felnőttjeinek támogatása, vagy éppen a társadalmi befogadás, a méltányosság vonatkozásában. Cserné Adermann Gizella előadása rámutat a pozitív pedagógia andragógiai összefüggéseire az andragógusok kompetenciáinak és oktatói tevékenységük minőségi fejlesztése kapcsán. Ezzel is hozzájárul ahhoz, hogy a jó gyakorlatok beépítése a felnőttoktatók felkészítésével, továbbképzésével emeli a szakma professzionalizálásának színvonalát. Kocsis Mihály előadása a minőség és hatékonyság felől közelítve az andragógia szakmai és tudományos emancipációját érintő főbb kérdéseket elemzi. A felvetett témát elsősorban ontológiai, episztemológiai, funkcionális és metodológiai dimenziók mentén tudományelméleti kontextusban tárja fel. A szimpózium harmadik előadásában Molnár György részletesen elemzi, hogy a digitalizáció és digitális transzformáció milyen módon hat a felnőttkori tanulásra a felsőoktatási környezetben. Célja a digitalizációnak a felsőoktatásban, ezen belül a felnőttek tanulása során értékelhető jelenségeinek és transzformációs hatásainak feltárása, elsősorban az oktatási kultúra kapcsán. Végül Németh Balázs arra vállalkozik, hogy előadásában a professziófejlesztés kérdése kapcsán a felnőttképző szakemberek kompetenciáinak fejlesztését célzó képzési tananyagok innovációjának kihívásait elemzi egy konkrét projekt kapcsán, de kitér a felnőttoktatók személyiségének meghatározó szerepére is.

A kutatást Dr. habil Molnár György, egyetemi docens – BME GTK Műszaki Pedagógia Tanszék MTA PTB Andragógiai Albizottság támogatta.

A POZITÍV PEDAGÓGIA HOZZÁJÁRULÁSA AZ ANDRAGÓGUS SZAKMA PROFESSZIONALIZÁLÓDÁSÁHOZ

Cserné Adermann Gizella

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: pozitív pszichológia; egyéni jóllét; flow-élmény; pozitív érzelmek; a felnőttoktató hatása

Az előadás célja annak bemutatása, hogy a pozitív pedagógia elveinek alkalmazása hogyan járulhat hozzá az andragógusok szakmai kompetenciáinak bővítéséhez, tevékenységük eredményességéhez. A felnőttoktatók kompetenciaeltárát Farkas Éva készítette el 2013-ban (Farkas, 2013). Az itt szereplő kompetenciák megléte hozzájárul a tanulási eredményesség mellett a tanulást kísérő pozitív érzelmek, a pszichológiai jóllét és a boldogság eléréséhez. Ezen a ponton találkozunk az andragógia a pozitív pedagógia elméletével és gyakorlatával. Mit jelent a pozitív pedagógia, létezik-e a pozitív pedagógia mint nevelési rendszer? Bagdy Emőke szerint a pozitív pedagógia a pozitív pszichológia módszereinek, hatásainak a felhasználása a személyiség fejlesztésében (Bagdy, 2020). A pozitív pszichológiában megjelenő legfontosabb trendek (Oláh, 2012), amelyek a pozitív pedagógia szemléleti alapjának is tekinthetők, a következők: a személyiség és a jóllét összefüggései; a tapasztalatok, visszajelzések alapján kialakuló érzelmi jóllét, a temperamentum és a személyiségjegyekben gyökerező pszichológiai jóllét, és a tágabb környezet hatásai, a szociális jóllét (Seligman, 2016); a flow lényege és magyarázata (Csíkszentmihályi, 1991); egészséges pozitív érzelmek és érzelmi egyensúly megteremtése (Fredrickson, 2013). A professzionális andragógusoknak ismerniük és alkalmazniuk kell olyan, a pozitív pedagógiában a tanulást kísérő boldogság és elégedettség eléréséhez vezető tanulástámogatást, mint a pozitív érzelmi légkör megteremtése a tanítás-tanulás folyamatában, érzelmi támogatás a tanulás résztvevőinek, erősségekre építő tanítás, belső motivációra épülő tanulás, „öngerjesztő” motivációs hatások elérése. Az előadás során összefoglalt elmélet és a jó gyakorlatok beépítése a felnőttoktatók felkészítésében, továbbképzésében hozzájárul a szakma professzionizálásának emeléséhez.

A kutatást az MTA PTB Andragógiai Albizottság támogatta.

AZ ANDRAGÓGIA SZAKMAI ÉS TUDOMÁNYOS EMANCIPÁCIÓJA (AZ ANDRAGÓGIA TUDOMÁNYELMÉLETI KÉRDÉSEI)

Kocsis Mihály

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: andragógia; lifelong learning; lifewide learning

Az „andragógia” fogalommal jelzett ismeret-, tevékenység- és intézményrendszer értelmezési kontextusát az elmúlt fél évszázadban nagy változások jellemezték, amelyek sorában előfordultak váratlan térnyerések, „előrefutások” – például az andragógia szak 2006-os indítása és mintegy 18 000 diplomás szakember képzése –, és méltatlan visszaesések, háttérbe szorítások, mint például az andragógiai alapszak törlése, vagy a felnőttképzés szűkített (kizárólag munkaerőpaci) felfogása. Ettől a folyamattól függetlenül az elmúlt másfél évben – váratlanul és elkerülhetetlenül – érte a magyar társadalmat az a tapasztalat, amelyet a bármilyen szintű, célú és színterű tanúlással, tanulá irányítással kapcsolatosan megszerezhetett. E két tényező kölcsönhatása egyelőre nehezen átlátható, ugyanakkor rendkívül inspiráló is. A referátum célja, hogy az említett fél évszázad utóbbi két évtizedének adekvát dokumentumait, tudományos teljesítményeit, eseményeit áttekintse, és abból az andragógia „éppígy” létére, tudományelméleti megalapozottságára nézve következtetéseket fogalmazzon meg, illetve ezek alapján megkísérelje az andragógia közelítő definíciójának megfogalmazását. Ennek érdekében elemzi a „learning society” (Tindemans & Dekocker, 2020), a „lifelong learning” (Reischmann, 2014), a „lifewide learning” (Reischmann, 2014) és a „long life learning” (Conley & Rauth, 2020; Weise, 2020) fogalmak értelmezési kereteit, hazai adaptációit és lehetséges gyakorlati konzekvenciáit. A problémaháttér vázolása elsősorban dokumentumelemzésre, másrészt a részt vevő megfigyelő módszerre épít, választott problémakörét az ontológiai, episztemológiai, funkcionális és metodológiai dimenziók mentén tudományelméleti – mi az andragógia, hogyan működik, hogyan változik –, tudományszervezési, tudományszociológiai és tudománypolitikai aspektusokból vizsgálja.

A kutatást MTA PTB Andragógiai Albizottság támogatta.

A FELNŐTTOKTATÓI PROFESSZIÓFEJLESZTÉS KIHÍVÁSAI AZ ERASMUS+ KA2 STEMS PROJEKT TÜKRÉBEN

Németh Balázs

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: professzió; minőség; identitás

A felnőttoktatási professzió fejlesztésének fontosságát számos elemzés taglalja (Farkas, 2013). Újabban kutatók eljutnak egy „új professzionalizmus” értelmezéséig (Breitschwerdt et al., 2019). Előadásunk arra reflektál, hogy milyen szerepet tölt és tölthet be a felnőttoktató személye és személyisége a felnőttoktatás és -képzés minőségi fejlesztésében, különösen az ún. „UNESCO CONFITEA folyamat” és a hetedik felnőttoktatási világtalálkozó (CONFITEA VII) előtti helyzetelemzés kapcsán (UNESCO UIL, 2021). A felnőttek tanulását és oktatását az elmúlt két évszázad során jelentős mértékben befolyásolták azok a személyiségek, akik elkötelezetten igyekeztek az általuk képviselt professziót hatékonyabbá formálni egyfajta misszió és elhivatottság révén. Elemzésünk azokra az innovatív lépésekre koncentrál, amelyek az elmúlt két évtizedben hozzájárultak a felnőttoktatók kulcskompetenciáinak feltárásához. Ennek alapján arra törekszünk, hogy a téma szempontjából lényeges Grundtvig-AGADE projekt eredményeit (Jääger & Irons, 2006), az Európai Bizottság által megrendelt Key Competencies kutatás (Research voor Beleid, 2010) következtetéseit összevessük a közelmúltban a témában közölt eredményekkel (Larjanko & Sarazzin, 2019), különös tekintettel a 2019 ősze óta zajló Erasmus+ STEMS projekt céljaira, és a projekt keretében a felnőttképzési szakemberek számára fejlesztett tananyag tartalmi és módszertani irányaira. Végül az előadás rámutat a professzió témájában releváns projektalapú összehasonlító kutatások (ESRALE, 2016; COMPALL, 2019; INTALL, 2021) szerepére.

A kutatást MTA PTB Andragógiai Albizottság támogatta.

A DIGITALIZÁCIÓ ÉS DIGITÁLIS TRANSZFORMÁCIÓ HATÁSA A FELNŐTTKORI TANULÁSRA A FELSŐOKTATÁS BÁZISÁN

Molnár György

Budapesti Műszaki és Gazdálkodástudományi Egyetem

Kulcsszavak: digitalizáció; digitális transzformáció; digitális tanulás

A különféle digitális és okoseszközök, valamint -rendszerek használata egyre inkább részévé vált az ember mindennapi életvitelének, a munkát eszközként segítve egyre nagyobb jelentőséggel bír az ember-gép interfész megjelenése a különféle tevékenységeink során. Napjaink egyik legmeghatározóbb tendenciája, trendje a digitalizáció, amelyre a globalizáció következő lépcsőjeként tekinthetünk (Zuti, 2018). A médiaműveltség, az IKT-hoz hasonlóan, tulajdonképpen egy gyűjtőfogalom (Buda, 2017), emellett az újmédia jelenségei is egyre jobban érzékelhetővé váltak. A digitális technológia által támogatott művelődés, IKT rendszerek közvetítésével tehát egyre nagyobb szerephez jut, amelynek a társadalomra, a gazdaságra és az oktatásra gyakorolt szerepe és ennek transzformációs hatása egyre jelentősebb. E jelenségek lényege, hogy az új kulturális forma digitális platformon jön létre, illetve a digitális platformon létezik. E világ szerves részeként működik a mobiltechnológia, a környezeti intelligencia, a digitális játékok, a big data alapú technológiák és algoritmusok (Miller, 2020). Mindezen jelenségek digitális transzformációs hatásainak vizsgálata és rendszerbe foglalása egyre lényegesebbé válik, és egyre inkább kihat a tanulás folyamatára is. A digitalizáció folyamata egyfelől belső hajtóerőként szolgál a digitális munkarendű oktatási folyamatokra, másfelől jelentős kihívást jelent az oktatási rendszerek különböző színterei és a tanulók számára. Korábbi empirikus vizsgálatainkra támaszkodva (Molnár & Benedek, 2019) az újabb kutatásunk célja a digitalizáció felsőoktatásban, ezen belül a felnőttek tanulása során érzékelhető jelenségeinek és transzformációs hatásainak oktatási kultúrára gyakorolt hatásának feltárása, speciális jellemzőinek feltérképezése. A feltárt igények alapján a felnőttek tanulási igényeinek leginkább megfelelő támogatómódszerek és eszközök meghatározása. Ezek meghatározásához 2021 tavaszán kvantitatívalapú kérdőíves felmérés segítségével, egyszerű véletlen mintavétel útján kérdeztük ki a felsőoktatásban tanuló felnőtt korú hallgatóinkat a digitalizációs folyamatok hatásairól 140 fő bevonásával. A felmérésből kiderül, hogy a digitális kultúra elterjedése sok új és hasznos lehetőséget kínál a tanulni vágyók számára, ugyanakkor a sok lehetőség közül a legmegfelelőbb módszerek és technikák kiválasztása jelent legnagyobb kihívást. A kapott válaszok sok színes technológiai és módszertani repertoárt és jó gyakorlatot tártak fel, amelyek oktatási folyamatba való tudatos beépítése nagyban elősegítheti a felnőttek tanulási folyamatának hatékonyságát.

A kutatást MTA PTB Andragógiai Albizottság támogatta.

SZ15 – KÉPESSÉGKIBONTAKOZTATÁS BÖLCSŐDÉTŐL KÖZÉPISKOLÁIG: A TÖBBSZÖRÖS INTELLIGENCIÁK ELMÉLETÉNEK ADAPTÁLHATÓSÁGA A KÁRPÁT-MEDENCE PEDAGÓGIAI GYAKORLATÁBAN

Elnök: *Dezső Renáta Anna*
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Opponens: *Sántha Kálmán*
Kodolányi János Egyetem

Szimpóziium-előadások

Célkeresztben a gardneri intelligencia-elmélet: kritikák, mítoszok, és gyakran ismételt kérdések

Dezső Renáta Anna
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A gardneri intelligencia koncepció gyakorlati értelmezési keretei iskolai pedagógus közösségekben

Preisendörfer Tímea
Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Jakab Natália
Gandhi Gimnázium, Kollégium és Alapfokú Művészeti Iskola

Óvodai szociometrikus hálózatzvizsgálat a gardneri intelligenciák elméletén alapuló Mindenki Másképp Intelligens (MIMI) módszerrel a Kárpát medencében

Sándor-Schmidt Barbara, Ábrahám Gréta
Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

A többszörös intelligenciák koncepció adaptálhatósága egy-egy hazai és ausztriai kistélepülés bölcsődéjében

Endrődi-Kolip Heléna
Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Dezső Renáta Anna

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Howard Gardner 2020-ban nyerte el az Amerikai Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete által évente kiosztásra kerülő, a neveléstudományi kutatások kiemelkedő közreműködőinek járó életműdíjat a többszörös intelligenciák (TI) elméletének kidolgozásáért (1983, 1999, 2006, 2020) és annak neveléstudományi adaptációiért (Armstrong, 2017). A Gardner teóriájára vonatkozó kritikák elemzését célzó bevezető elméleti előadást követően szimpóziumunkban három empirikus kutatáson alapuló prezentáció során a koncepció kontinentális közegben tetten érhető lehetséges alkalmazásainak előfeltételeit, illetve megvalósuló gyakorlatait vizsgáljuk az intézményes nevelési-oktatási rendszer különböző szintjein, Kárpát-medencei környezetben. Az empirikus kutatások közös jellemzője a kvalitatív jelleg, a kristályosítás, trianguláció (Sántha, 2006, 2009, 2011, 2013). Gardner eredeti szándékának figyelembevételével, elméletére vonatkozóan az intelligenciák kifejezést tudatosan használjuk többes számban. A bevezető elméleti előadás célja – magyar nyelvterületen nóvum értékkel – a gardneri elmélet kritikáinak rendszerező elemzése. Ennek jelentősége abban áll, hogy a teóriát a Kárpát-medencében alkalmazni szándékozó pedagógusok, illetve az adaptáció lehetőségeit kutatók az elmélet kritikáira vonatkozóan is tájékozódhatnak. Második előadásunk kutatóinak célja annak bemutatása, hogy egy dél-dunántúli megyeszékhely egyik magyar-angol két tanítási nyelvű általános iskolájának alsó tagozatán, illetve egy roma/cigány nemzetiségi képzést kínáló gimnáziumában dolgozó pedagógusok mennyire ismerik a gardneri koncepciót. Megállapításuk szerint annak érdekében, hogy e megközelítés a tanulási-tanítási folyamatok során intézményi szinten, konceptualizáltan szerves részét képezhesse a pedagógiai kultúrának, az érintettek körében fogalmi váltásra van szükség. Egy vajdasági kistelepülés magyar tannyelvű óvodai környezetében folytatott kutatás a tárgya harmadik előadásunk prezentálóinak. Szociometrikus hálózatzvizsgálatuk során a gardneri intelligenciák elméletén alapuló Mindenki Másképp Intelligens (MIMI) módszerrel az inter-, és intraperszonális intelligenciák mozgósításának lehetőségeit mérik fel, amelyet az ún. Csoportszoba modell eszköz használata által a vizsgáltak körében igazolnak is. Szimpóziumunk záró előadásában a kutató a gardneri intelligenciák koncepciójának adaptálhatósága kapcsán egy-egy hazai és ausztriai kistelepülés bölcsődéjében folytatott vizsgálat eredményeit mutatja be a gondozottak és kisgyermeknevelők intelligenciaprofiljainak valós és szülők által elvárt metszetére, valamint az adekvát törvényi szabályozók kereteire vonatkozóan. Vizsgálati eredményeink alátámasztják a hazai tehetséggondozás keretként javasolt gardneri koncepció (Balogh & Révész, 2019) alkalmazhatóságát a képességekibontakoztatás egyéb dimenzióiban is a bölcsődétől a középiskoláig terjedő keretekre vonatkozóan, határainkon belül és túl egyaránt.

CÉLKERESZTBEN A GARDNERI INTELLIGENCIAELMÉLET: KRITIKÁK, MÍTOSZOK ÉS GYAKRAN ISMÉTELT KÉRDÉSEK

Dezső Renáta Anna

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: többszörös intelligenciák; kritika; áttekintés

2020-ban Howard Gardner, a centenáriumát ünneplő Harvard Graduate School of Education kognitív- és neveléstudományok professzora, elnyerte az Amerikai Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete (AERA) által évente kiosztásra kerülő, a neveléstudományi kutatások kiemelkedő közreműködőinek járó díjat (Distinguished Contributions to Research in Education Award). Ezt az elismerést, az eredetileg pszichológusként kutató Gardner, a neveléstudományok területén folytatott munkássága honorálásaként kapta, mivel az először csaknem négy évtizede publikált (Gardner, 1983) többszörös intelligenciák (multiple intelligences) elmélete világszerte számos tananyagfejlesztési műhelyre, gyakorlati nevelési-oktatási modellre hatott (AERA, 2020; Armstrong, 2017). A Kárpát-medencében is ismert (Ábrahám, 2020; Balogh, 2006, 2019; Dezső, 2011, 2012, 2014, 2015, 2020, 2021; Gyarmathy, 1996, 2006; Gyarmaty & Herskovits, 1999; Hodováné, 2012; Jakab-Szászi, 2010, 2012; K. Nagy, 2015; Knausz, 2001; Kovács, 2008; Kovács, 2011; Lengyel, 2010; Novákné, 2016; Preisendörfer, 2021; Sándor-Schmidt, 2015, 2016, 2019; Tóth, 2003), az e régióban a tehetséggondozás egy lehetséges elméletikeret-konceptiójaként interpretált (Balogh & Révész, 2019) teória számos kritikába ütközött az évek során. Kutatásom tárgya, e kritikák elemző és kategorizáló áttekintése magyar nyelvterületen novum értékkel bír. Céлом, hogy a gardneri teóriát a Kárpát-medencében alkalmazók annak kritikáira vonatkozóan is tájékozódhassanak. Különösen indokolt e téma tárgyalása, mivel az elmélet kritikusainak köreiből többször felmerül, hogy az oktatás világában a teóriát alkalmazók annak bírálataival nincsenek tisztában (De Bruyckere, 2018; Peariso, 2008; Traub, 1998; Willingham, 2004). A vonatkozó angol nyelvű nemzetközi kritikai szakirodalom főbb elemeinek áttekintésére, rendszerezett megjelenítésére vállalkozom (Collins, 1998; De Bruyckere et al., 2015; Demetriou et al., 1993, 2002, 2006, 2011; Eberstadt, 1999/2002; Eysenck, 1994; Goleman, 1995; Gottfredson, 2004; Holmes, 2016; Jensen, 2008; Kincheloe, 2004; Klein, 1997, 1998; Morgan, 1996; Murray, 2006; Ritchie, 2015; Schaler, 2006; Sternberg, 1983, 1985, 1991, 1994, 1996, 2004, 2008, 2014; Visser et al., 2006a, 2006b; Waterhouse, 2006a, 2006b; White, 1986, 1998, 2000, 2006, 2007, 2019). A természettudományos megközelítésű, bevett pszichológia képviselői álláspontjának elemző ismertetése mellett a megértésalapú, revizionista pszichológiai iskola (Pléh, 2010) reprezentánsainak viszonyulását is bemutatom. Kitérek az elméletalkotó saját teóriájára vonatkozóan megfogalmazott mítoszirtási kísérletére, az általa vélten téves interpretációk cáfolatára (Gardner, 1995), az elmélet ad hoc, illetve post hoc jellegét megkérdőjelező kritikusokra, az elméletalkotó, valamint a progresszív kritikákra, illetve a teóriára vonatkozó gyakran ismételt kérdésekre egyaránt. Gardner eredeti szándékának figyelembevételével, elméletére vonatkozóan az intelligenciák kifejezést tudatosan használom többes számban.

A GARDNERI INTELLIGENCIAKONCEPCIÓ GYAKORLATI ÉRTELMEZÉSI KERETEI ISKOLAI PEDAGÓGUSKÖZÖSSÉGEKBEN

Preisendörfer Tímea *, Jakab Natália **

* Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

** Gandhi Gimnázium, Pécs

Kulcsszavak: többszörös intelligenciák; pedagógiai kultúra; fogalmi váltás

Gardner többszörös intelligenciák (TI, 1983, 1999, 2006, 2020) elmélete szerint az emberek, így a tanulók is több, akár autonóm intelligenciával rendelkeznek, és mindenkiben más-más intelligenciák dominálnak, mindannyian eltérő intelligenciaprofillal rendelkezünk. Az elmélet oktatási alkalmazásai világszerte elismertek (AERA, 2020; Armstrong, 2017), azonban a gardneri koncepciót is keretként használó regionális tehetséggondozással kapcsolatban bizonyított, hogy az ismertként artikulált elmélet valós fogalmi kereteinek értelmezése hiányos (Dezső, 2021). Ez a jelenség figyelhető meg magyarországi, általános iskolai angolnyelv-tanárok, nyelvtanítók köreibben is (Preisendörfer, 2021). Kutatásunk célja, hogy vonatkozó hosszú távú intézményi fejlesztések (Hoerr, 2000) megalapozásaként feltárjuk az érintett oktatási intézményekben dolgozó pedagógusok adekvát pedagógiai kultúráját. Célunk megvizsgálni, hogy egy dél-dunántúli megyeszékhely egyik magyar-angol két tanítási nyelvű általános iskolájának alsó tagozatán, illetve egy roma/cigány nemzetiségi képzést kínáló gimnáziumában dolgozó pedagógusok mennyire ismerik a gardneri koncepciót. Indulótanulmányaink, fejlesztési koncepcióink hazai iskolai intézményi szinten nóvum értékkel bírnak. Vizsgálatunk konstruktivista szemléletű (Nahalka, 1997), a fogalmi váltás (Korom, 2000, 2003) szükségszerűségét feltételezzük az érintett pedagógiai közösségekre vonatkozóan, a későbbiekben tervezett szakmai fejlesztések értő, intézményi szintű, koncepcionális befogadása, kidolgozása és alkalmazása érdekében, a vonatkozó mítoszok, tévképzetek (Dezső, 2021; Gardner, 1995; Nagy-Czirok, 2018) újrakonstruálásának szükségszerűsége miatt. Célunk, hogy megvizsgáljuk, milyen szakmai humán erőforrás-háttérfeltételei vannak a gardneri koncepció bevezetésének. Feltérképezzük, hogy rendelkezésre áll-e ennek előfeltételeként a vonatkozó intézményi kultúra. Felmérjük az elméletet övező, körvonalazható tévképzeteket. Kérdőíves vizsgálattal keressük a választ az alábbi kérdésekre: Ismerik-e az érintett pedagógusok a gardneri elméletet? Amennyiben ismerik, alkalmazzák-e munkájuk során? Elképzelhető, hogy ismerik, de csak részben, vagy hibásan adaptálják a teóriát? Abban az esetben, ha nem hallottak még a TI elméletről, elképzelhető, hogy széles körű módszertani ismereteik következtében ösztönösen építenek a Gardner által leírt egyes tanulói intelligenciákra? Amennyiben igen, melyekre és milyen módokon? Kapott eredményeink alapján megállapítható, hogy a pedagógusok töredéke alkalmazza saját bevallása szerint az elméletet, s akik önbevallásuk szerint alkalmazzák, nem ismerik alaposan a teóriát. A pedagógusok ugyanakkor ösztönösen mozgósítják az egyes tanulói intelligenciákat, főként szaktárgyjelleggel. Annak érdekében, hogy a gardneri koncepció a tanulási-tanítási folyamatok során intézményi szinten, konceptualizáltan szerves részét képezhesse a pedagógiai kultúrának, az érintettek körében fogalmi váltásra van szükség.

ÓVODAI SZOCIOMETRIKUS HÁLÓZATVIZSGÁLAT A GARDNERI INTELLIGENCIÁK ELMÉLETÉN ALAPULÓ MINDENKI MÁSKÉPP INTELLIGENS (MIMI) MÓDSZERREL A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

Sándor-Schmidt Barbara, Ábrahám Gréta

Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: óvodai nevelés; szociometrikus hálózatvizsgálat; többszörös intelligenciák

Az egyéni érzelmek és egyének közti kapcsolatok, azok dinamikája és minősége, önmagunk és társaink intraperszonális és interperszonális intelligenciáinak (Gardner, 1983, 1999, 2006, 2020) feltérképezése és mozgósítása a posztmodern kor egyik legnagyobb kihívása, lehetséges legmeghatározóbb építőköve. A gyermekek elsődleges szocializációs színtere a család, s az egyik első intézményes közeg, amely meghatározza és megalapozza a gyermekek egyéni és társas intelligenciáinak gyökereit, az óvoda. Kutatásunkban egy szociometrikus hálózatvizsgálat újszerű gyakorlati megközelítésére vállalkoztunk esettanulmány formájában, amely egy adott gyermekcsoportban a résztvevők egyéni, szociometriai, kortárs interakciós megnyilvánulásait, csoporton belül vállalt szerepeit vizsgálja. A kutatást egy vajdasági kistélepülés óvodájában végeztük tíz nagycsoportos, eltérő szociális háttérű gyermek bevonásával 2021-ben. Vizsgálatunk során egy a Kárpát-medence más területein (Szerémség, Kárpátalja, Felvidék, Baranya megye) igazolt jó gyakorlat (Sándor-Schmidt, 2015, 2016, 2018, 2021) segítségével mutatjuk be az interperszonális és intraperszonális intelligenciák feltárhatóságát, mozgósításának lehetőségeit. A Mindenki Másképp Intelligens (MIMI) módszer, egy a Projekt Spektrum koncepción alapuló (Gardner et al., 1998), de attól számos ponton eltérő önálló adaptációra épülő metodika. Ennek szerves részét képezi a Csoportszoba modell tevékenység, amelynek célja, hogy feltárjuk a gyermekek interperszonális és intraperszonális intelligenciáit, egyéni és társas szociális mintáit az alábbi alapvető központi kérdések differenciált alkérdései mentén: Mennyire látják maguk és társaik helyzetét a csoporton belül a gyermekek? Milyen eredményességgel tudják feltárni a szociális eseményeket, az azokhoz fűződő érzelmi viszonyukat, az események tárgyát és jelentőségét? A tevékenységhez egy konkrét játékeszköz (Csoportszoba modell: a csoport résztvevőit ábrázoló figurák), egy 11 kérdésből álló kérdőív, valamint egy értékelőtáblázat tartozik, amelynek segítségével a vizsgálatot végezzük. A vizsgálat során bebizonyosodott, hogy a tevékenységek segítségével a gyermekek könnyebben akklimatizálódnak a társas közegükhöz, társaikhoz fűződő érzelmi viszonyuk mozgósítható, fejlődik rutinjuk a helyzetek megértésére, feltérképezésére és az adott társadalmi normáknak megfelelő viselkedési formák kialakulására. A tevékenységek elvégzését követően készített társas térkép (social map) a gyermekek társas kapcsolatainak ábrázolására alkalmas, amely által a rejtett kapcsolatok is felszínre kerülnek.

A TÖBBSZÖRÖS INTELLIGENCIÁK KONCEPCIÓ ADAPTÁLHATÓSÁGA EGY-EGY HAZAI ÉS AUSZTRIAI KISTELEPÜLÉS BÖLCSÖDÉJÉBEN

Endrődi-Kolip Heléna

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: többszörös intelligenciák; intelligenciaprofil; bölcsődei nevelés

Ismertetésre kerülő összehasonlító vizsgálatomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy Gardner többszörös intelligenciák (TI, 1983, 1999, 2006, 2020) koncepciója a bölcsődei intézményi gyakorlatban alkalmazható-e. A vizsgálatban részt vevő, településszociológiai mutatói tekintetében több marker mentén hasonló hazai és ausztriai kistelepülések egy-egy intézménye pilotként értelmezhető későbbi, tervezett kutatói tevékenységre vonatkozóan. Kérdésfelvetésemet indokolja, hogy a bölcsődei nevelés magába foglalja az inklúzió (Varga, 2008) igényét, az egyéni bánásmód méltányos, hatékony és eredményes (Lannert, 2015) érvényesítését. Kutatásom célja felmérni, hogy a gardneri TI által felismerhetők, megfigyelhetők és leírhatóak-e a bölcsődébe járó gyermekek sajátosságai, meghatározhatóak-e intelligenciaprofiljaik (Armstrong & Dezső, 2014). Szintén vizsgálom az intelligenciaprofilokat a bölcsődei kisgyermeknevelők körében. A gondozottakra és nevelőikre vonatkozó megfigyeléseket, illetve elvárásokat az érintett szülők írásbeli kikérdezésével végzem. Kutatom továbbá, hogy adaptálható-e a gardneri elmélet az életkori sajátosságok figyelembevételével, valamint összeegyeztethető-e a bölcsődei nevelés alapelveivel a pilotintézményekben. Dokumentumelemzéssel vizsgálom az iránymutató törvényi szabályozás egyezéseit és különbségeit is. Pilotkutatásaim egy Baranya megyei kistelepülés bölcsődéjében, valamint egy ausztriai, steiermarki kisváros azonos célú nevelési intézményében zajlottak 2021-ben. A kisgyermekeket mindennapi bölcsődei tevékenységük során figyeltem meg az őket ellátó nevelőkkel együttműködve. Ebben az életkorban nem közelíthetünk a gyermekekhez feladatorientált módon. Résztvevő-megfigyeléseimet a TI elméletéből leszűrt szempontok szerint végeztem a gondozottak gyakorlati tevékenységei során. Az egyes intelligenciák a bölcsődés korú gyermeki-gondozói tevékenységek különböző területein – játék, mozgás, ének, mondóka, alkotótevékenység, vers, mese, tanulás, a környezet aktív megismerése – mindkét pilotintézményben felszínre kerültek. Folyamatos TI szempontú résztvevő-megfigyeléssel a gyermekek bölcsődei élete során akadtak olyan helyzetek, amelyek által mind a nyolc intelligenciát detektáltam viselkedésükben, különös tekintettel a testi-mozgásos intelligenciára, a megfigyelt kutatási terepeken, hasonló arányban. E megfigyelések átfedést mutatnak az életkori sajátosságokkal, valamint a szülői kikérdezések vonatkozó eredményeivel. A kisgyermeknevelők körében az interperszonális, a természeti és a nyelvi intelligencia domináns a megfigyelték körében. A rájuk vonatkozó szülői elvárások a nyelvi, az interperszonális, valamint az intraperszonális intelligenciákra körvonalazhatóak. Megfigyeléseim, valamint a törvényi szabályozókat áttekintő dokumentumelemzéseim alátámasztják a hazai tehetséggondozás keretként javasolt gardneri koncepció adaptációját (Balogh & Révész, 2019) a bölcsődei keretekre vonatkozóan határainkon belül és túl egyaránt.

SZ16 – A RENDÉSZETI FELSŐOKTATÁS MEGÚJULÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

Elnök: *Hegedűs Judit*
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Opponens: *Ruzsonyi Péter*
Nemzeti Közzolgálati Egyetem

Szimpóziium-előadások**Rendészeti alapkompentenciák és a kompetenciamérés szerepe a rendészeti képzésben**

Hegedűs Judit
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Kompetenciafejlesztés a rendészeti képzésben: egy jó gyakorlat bemutatása

Fekete Márta,
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Bajnok Andrea
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar

A rendészeti felsőoktatás és a kommunikáció „lenyomatai”

Seres-Busi Etelka
Evangélikus Hittudományi Egyetem

Hegedűs Judit
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Reintegrációs tisztek a formálódó képzési rendszerben

Forgács Judit
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Hegedűs Judit

Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Az általános felsőoktatásban történő átalakulással párhuzamosan a rendészetben zajló változások is érintették a rendészeti képzés fejlesztését. Ahogy arra Fórizs Sándor is felhívta a figyelmet: az elmúlt húsz évben a rendészet területén jól látható változások történtek, amelyek hangsúlyeltolódáshoz vezettek (Fórizs, 2016). A rendészet egységesülése, a rendőri együttműködés szerepének, fontosságának növekedése, a terrorcselekményekre történő reagálás szükségessége, a migráció, a menekülthullám kialakulása, a technológia fejlődésének rendészeti lereagálása, a magánbiztonsági szervezetek fontosságának növekedése mind-mind olyan tényezők, amelyekre a képzésnek is reagálnia kellett. Mindeközben a tekintélyelvű rendőri modelltől eljutottunk a közösségi rendészig: azaz a centralizáltság mellett az együttműködésen alapuló problémamegoldás jelenik meg egyik legfőbb követendő stratégiaként. A közösségi rendészet megjelenésével felértékelődtek azok a társadalmi interakciók, amelyekben a rendészeti szakemberek is részt vesznek. Nem mindegy, hogy ezekben a társadalmi interakciókban mennyire képesek együttműködni, bizalmat ébreszteni a közösség tagjaiban. Ezért is van szükség a szemléletformálásra a rendészeti szakemberek körében: a büntető paradigma mellett (helyett) fokozottan szükség van a szociális, emberközpontú paradigma tudatosabb beemelésére. Az eltérő kultúrákra való reagálás, a különleges bánásmódot igénylő állampolgárokkal való kommunikálás, a krízishelyzetek kezelése nem egyszerű feladat – ezek erőteljesen hatnak az egyén mentális állapotára, értékrendjére és ezzel kapcsolatban intézkedési kultúrájára is (Lumsden & Black, 2018). A szimpózium előadásai a rendészeti képzést érintő változásokra reflektálnak. Az első előadás a rendészeti alapkompétenciákról, az ehhez kapcsolódó kutatásról szól, valamint a rendészeti felsőoktatásban zajló kompetenciamérés eredményeire reflektál az előadó. A második előadásban az előadók egy olyan akciókutatást mutatnak be, amelyet egy konkrét tantárgy fejlesztésével kapcsolatban végeztek el. A harmadik előadásban pedig az előadók a neveléstudományhoz, a kommunikációhoz kapcsolódó szakdolgozatok metaelemzéséről beszélnek. Szimpóziumunk utolsó előadása a büntetés-végrehajtásban dolgozó tisztek képzésének fejlődéstörténetét foglalja össze.

RENDÉSZETI ALAPKOMPETENCIÁK ÉS A KOMPETENCIAMÉRÉS SZEREPE A RENDÉSZETI KÉPZÉSBEN

Hegedűs Judit

Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Kulcsszavak: rendészeti alapkompétencia; kompetenciamérés; rendészeti felsőoktatás

A nemzetközi szintéren már több olyan kutatás született, amelyek a rendészetben dolgozók kompetenciáira, a rendészeti szakemberek kiválasztására vonatkoznak. Ezek eredményeképpen alkották meg a témáról gondolkodók az úgynevezett „rendőri (rendészeti) személyiség” fogalmát, amelynek főbb jellemzői között lehet említeni az önirányítottságot, a kitartást (du Preez et al., 2009), az érzelmi stabilitást. Russell Bradley (Bradley, 1998) kutatásában rámutatott arra, hogy a társadalom különböző csoportjai egyértelműen azt várják el a rendőröktől, hogy képesek legyenek kommunikálni velük. McDermott és Hulse (2012) szerint, ha egy rendvédelmi szakember hatékonyan kommunikál, problémamegoldó képessége a helyén van, képes rugalmasan alkalmazkodni különféle helyzetekhez, ismeri a társadalmi rétegeket és az azokat jellemző kulturális-emberi dinamikákat, ismeri – és tudatosan értelmezi – saját magát, hogy megértse, egy-egy interakció során milyen folyamatok mennek benne végbe, akkor mindez a tudás képes az ő meglévő technikai készségeit (pl. intézkedéstaktikai-fegyverhasználati tudás) hatékonyan megtámogatni a mindennapi munkában (McDermott & Hulse, 2012). Ezek az elvárások hazánkban is megfogalmazódtak, így ehhez kapcsolódóan 2018-ban kidolgozásra kerültek a rendészeti alapkompétenciák (l. Malét-Szabó et al., 2018). Előadásunkban egyrészt a rendészeti alapkompétenciák meghatározásához kapcsolódó félig strukturált interjú alapuló empirikus kutatásunkra térünk ki, amelynek keretein belül 45 interjú készítettünk rendészetben dolgozó szakemberekkel azzal kapcsolatban, hogy véleményük szerint milyen kompetenciák kialakítására kell a rendészeti képzésben fókuszálni. Ezeknek az interjúknak, valamint egy itt bemutatásra nem kerülő kérdőíves vizsgálódásnak a segítségével határoztuk meg azt a 12 rendészeti alapkompétenciát, amelyhez kapcsolódóan egy komplex kompetenciamérő teszt került kialakításra. A tesztet pilotjelleggel kipróbáltuk a rendészeti felső- és középszintű képzésben, amelynek eredményeire szintén reflektálunk. Előadásunk legvégén pedig a rendészeti képzésben zajló kompetenciafejlesztés lehetőségeit foglaljuk össze.

KOMPETENCIAFEJLESZTÉS A RENDÉSZETI KÉPZÉSBEN: EGY JÓ GYAKORLAT BEMUTATÁSA

Fekete Márta *, Bajnok Andrea **

** Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar*

*** Nemzeti Közszerológálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar*

Kulcsszavak: rendészeti felsőoktatás; akciókutatás; kompetenciafejlesztés

A rendészeti képzés tárgyainak tartalma ugyanúgy folyamatos revízióra szorul, mint minden más felsőoktatási tárgy képzési tartalma. Kiindulópontunk szerint a modern rendfenntartás korszerű képzést igényel. Az emberközpontú szemléletmód erősítésével a tekintélyelvű, félkatonai stílus helyett a felnőtt tanulási modellek és módszerek alkalmazásával lesznek csak képesek a társadalmat szolgálni rendőreink (Blumberg, 2019). A rendészeti felsőoktatásban tanulók speciális jogállású helyzetben vannak: egyetemi hallgatói jogviszonyuk mellett tisztjelölti státuszba kerülnek, amely fokozott és speciális elvárások (kiképzés, rendészeti szocializáció, rendészeti feladatok ellátása) elé állítják őket. Michael G. Breci szerint a hatékony felsőfokú rendészeti képzésnek tartalmaznia kell a kritikai gondolkodás képességére, a problémamegoldó készségre, a minőségi írott és beszélt nyelvi készségekre, a csapat- és közösségi dinamikák megértésére irányuló tudás fejlesztését célzó kurzusokat (Breci, 1994). A Law Enforcement Foundation (LEF) 2001-es felmérése szerint pedig elengedhetetlen rendőri kompetenciaként fogalmazódott meg a fentiekben felül a különböző kultúrák megértése, a motivációs készség, az önkontroll képessége, a jó szervezőkészség, a minőségi munka elvégzése iránti, belülről jövő igény (Caro, 2011). Az előadást A társadalmi és kommunikációs ismeretek (TKI) című, 60 órás tárgy tanítása, és az előadók által a tárgy tartalmának folyamatos alakításában végzett közös munka inspirálta. A gyakorlatias szemléletű foglalkozások három nagyobb csoportba sorolhatók: kitekintőalkalmak, (kiállítás, filmnézés, szakmai nap), tréningtípusú foglalkozások (stresszkezelés, konfliktuskezelés) és az egyéb kreatív feladatok (pl. vizuális eszközök használata). Előadásunkban az ezeknek a gyakorlatoknak a tervezéséből és megvalósításából származó tapasztalatokat összegezzük és értékeljük, további célok kijelölésével. A képzés során az ismeretátadás helyett elsősorban a hallgatók személyes fejlődésére, a képzési tartalom változatos eszközökkel történő szemléltetésére és szituatív feladatok végzésére helyeztük a hangsúlyt. A közös oktatói munkát, a tanítási és tanulási folyamatot az akciókutatás módszertanának segítségével kísértük figyelemmel és dolgoztuk fel. Az akciókutatás alkalmas módszer a tanítási célok és a tanulási eredmények összefüggéseinek, a kettő kapcsolatának vizsgálatára. A képzési gyakorlat monitorozásával nem konklúziók megfogalmazására, hanem az általunk alkalmazott módszerek értékelésére, újragondolására és továbbfejlesztésére törekedtünk.

A RENDÉSZETI FELSZŐOKTATÁS ÉS A KOMMUNIKÁCIÓ „LENYOMATAI”

Seres-Busi Etelka *, Hegedűs Judit **

** Evangélikus Hittudományi Egyetem*

*** Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar*

Kulcsszavak: rendészeti felsőoktatás; narratívák; kommunikációs kompetenciák

A megváltozott társadalmi igényekre való reagálás, a közösségi rendészet előtérbe kerülése új tudást is elvár a rendészeti szakemberektől (Wood & Sereni-Massinger, 2016). A nemzetközi rendészeti képzésben egyre inkább teret kapnak az interperszonális készségek, ezen belül is az érzelmi intelligencia, a konfliktuskezelés, a döntéshozatali készségek, valamint a kommunikációs kompetenciák fejlesztése kerül a középpontba. A kommunikációs kompetenciák tulajdonképpen minden pálya esetében elsődleges fontosságú kompetenciákként szerepelnek, és nincs ez másként a hazai rendészeti felsőoktatásban sem. Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy a képzésben is fontos szerepet kap fejlesztésük, és az elmúlt évek egyik slágertémájaként választják a szakdolgozó hallgatók is, jelezve annak felismerését, hogy mennyire nélkülözhetetlen újra és újra a figyelem fókuszába helyezni ezt a témát. Ezekből a dolgozatokból – a sokszor empirikus vizsgálatok talaján – válik láthatóvá, hogy mennyire különböző (illetve különböző arányban megjelenő) forgatókönyvek működnek a hallgatók képzésének tanulási eredményeiként. Éppen ezért tartottuk fontosnak, hogy a szakdolgozatokat metaelemezzük, és feltárjuk, melyek azok a hangsúlyok, amelyek többször is előkerülnek, és konstruktívan működnek, illetve melyeket azonosítják hiányterületekként (akár a hallgatók, akár a már praxisban lévők). 17 olyan szakdolgozatot vizsgáltunk meg, amelyek egyrészt a rendészeti pedagógiához, másrészt a kommunikációhoz kapcsolódnak, és ezek empirikus eredményeit tartalomelemztük. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a dolgozatokban a vizsgált témához kapcsolódóan milyen kommunikációs stratégiában gondolkodnak a hallgatóink. Elemzésünk leginkább említett fókuszaként a „kihallgató”, „meghallgató”, „problémamegoldó”, „domináló” kommunikációs stratégiák, illetve az ehhez kapcsolódó témák dinamikája és különböző arányai mutathatók ki. A szakdolgozatok elemzése mellett 25 félig strukturált interjút is készítettünk a dolgozatot készítő hallgatókkal, mert arra is kíváncsiak voltunk, hogy a szakmai kommunikáció fejlődése, illetve alkalmazása mellett a magánéleti kommunikációra mennyire hatnak kommunikációs ismereteik, mennyire tudatosak a kommunikáció kapcsán, illetve milyen konfliktusokba futnak bele a kommunikációs kompetenciáik erősödése mellett is. A kapott interjúkon tartalomelemzést végeztünk. Az elemzések alapján 4 markáns forgatókönyv látszik kibontakozni: „a szakmailag és magánéleti kommunikáció szempontjából is reflektáló”, „a személyiségén nehezen átszűrő, de megküzdő”, „a magánéletbe is beszivárgó” és a „nehezen megérintődő”. Az elemzésekhez az elméleti keretet Thun modellje, valamint a tranzakcióanalízis fogalmai (leginkább a játszma és horog vonatkozásában) jelentették. Az előadásban arra is keressük a választ, hogy vajon az erőszakmentes kommunikáció fordulatai, szemlélete mennyire illeszkedik a képzés jellegéhez, mennyiben jelent használható, előremutató lehetőséget a kommunikáció fejlesztéséhez.

REINTEGRÁCIÓS TISZTEK A FORMÁLÓDÓ KÉPZÉSI RENDSZERBEN

Forgács Judit

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtási képzés; reintegrációs tiszt; tisztképzés

A büntetés-végrehajtás területén a szolgálati beosztásokhoz kapcsolódó képzésnek a szakmai szocializáció több területén kiemelt szerepe van. Az egyén számára ideálisnak mondható képzés alapozza meg leginkább a törvényes szolgálatellátáshoz szükséges szakmai magabiztosságot, kezdeményezőkézséget, kreativitást, felelősségtudatot, az önálló mérlegelési körben való döntést, és támogathatja a szervezeti lojalitás kialakulását és elmélyülését. A reintegrációs tisztek esetében fokozott jelentőséggel bírnak a képzés minőségi mutatói. Kutatásom során a reintegrációs tiszt változó szerepén keresztül vizsgálom a képzési rendszer elmúlt évtizedeit és lehetséges fejlődési irányát. A rendszerváltás utáni büntetés-végrehajtási nevelés útkeresésének időszakában annak lehetséges továbbfejlődése a szociális munka vagy korrekciós nevelés irányába nem történt meg. Ezzel párhuzamosan a kutatások arról tanúskodnak, hogy a 21. század elején elindult folyamat, amely a reintegrációs szakterület humán értékeitől való eltávolodást jelentette, befejeződni látszik. A szervezeti kultúrát jelentősen befolyásoló katonai hagyományok, a bürokratikus rendszer intenzív jelenléte, erős hatást gyakorol a reintegrációs tiszt szerepmagatartására. Empirikus kutatásaim során (2011–2017) igyekeztem bizonyítani, hogy a reintegrációs tisztektől elvárt ismereteken és tulajdonságokon belül az elmúlt években átrendeződés volt megfigyelhető. Napjainkban már evidenciaként tartjuk számon, hogy a reintegrációs tisztek munkáját mérhetővé, ezáltal eredményessé az teszi, ha jártasságot szereznek a jogszabályok ismeretében, mindehhez magasszintű jogalkalmazói képesség, határozottság és szintetizált szakmai tudás kell, hogy társuljon. Végezetül, a hivatalnoki szerepmagatartás dominanciájához jelentősen hozzájárult a digitális felület kiszélesedése a büntetés-végrehajtási szoftverek elterjedésével. A diplomával érkező reintegrációs tisztek képzése – az alapok elsajátításának időszakában – közösen történt és történik napjainkban is a tiszthelyettesi állománycsoporttal. Csak az alapképzést követő szakirányú specializáció időszakában válik külön a tanulmányok és a tananyag struktúrája tekintetében. A felsőfokú tisztképzés történetét vizsgálva a reintegrációs tisztek speciális szaktisztképzésének igénye folyamatosan napirenden volt, ennek ellenére a büntetés-végrehajtási felsőoktatás rendszerében az általános tisztképzés keretében történt. A felsőfokú képzéssel szembeni elvárás továbbra is az általános tisztképzés, amely a szaktiszt-képzést nem támogatja. A jövőre vonatkozóan, a Rendészettudományi Kar általános (4 éves) képzési rendszeréhez való felzárkózás fejlesztési tervei között azonban már szerepel, hogy az utolsó képzési év lehetőséget nyújtana a két fő terület (biztonság és reintegráció) specializációhoz kötött különválására, ahol már nagyobb sikerrel megvalósulhatna a reintegrációs tisztek mélyebb elméleti, ugyanakkor gyakorlat-orientált szakmai ismeretátadása.

SZ17 – A MOTEL KUTATÁS (MODEL OF TEACHER LEARNING) EREDMÉNYEI A PEDAGÓGUSOK SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK ÉS TANULÁSÁNAK

Elnök: *Dorner Helga*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: *Lázár László*
Piarista Rend Magyar Tartománya

Szimpóziium-előadások

A hazai pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának mintázatai

Rapos Nóra, Tókos Katalin, Nagy Krisztina, Szivák Judit, Fehérvári Anikó
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

A szakképzésben oktatók szakmai fejlődésének sajátosságai

Bükki Eszter, Fehérvári Anikó
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

A pedagógusok tanulásnak értelmezésének lehetőségei egyéni tanulási szituációkban – új módszertani lehetőségek

Tókos Katalin, Rapos Nóra, Salát Magdolna, Eszses Fruzsina
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Pesti Csilla
Károli Gáspár Református Egyetem BTK Tanárképző Központ

A hazai pedagógusok tanulásának szervezeti támogatottsága

Lénárd Sándor, Urbán Krisztián, Tóth-Pjeczka Katalin, Kovács Ivett, Horváth László
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Dorner Helga

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

A folyamatos szakmai fejlődés és tanulás (FSZFT) rendszerszintű értelmezései hangsúlyosan emelik ki azokat a kutatásokat, amelyek hitelesen bizonyították, hogy a tanári munka „minősége” jelentősen befolyásolja a tanulók teljesítményét (Barber & Mourshed, 2007; Cohran & Smith, 2001; Hattie, 2003; Makovec, 2018; McKenzie, 2005; Mockler, 2013; Musset, 2010), ezért ebben a diskurzusban a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének kérdése alapvetően összekapcsolódott az eredményesség, szűkebben a tanulói eredményesség értelmezésével. Bár vitathatatlan, hogy a szakmai fejlődés témájának támogatásában komoly előrelépést jelentett a szakmapolitikai figyelem és fejlesztés, az is látható, hogy lassan kirajzolódnak ennek az értelmezésnek a korlátai. A folyamatos szakmai fejlődés és tanulás fogalmainak változása indokolja kutatásunk perspektívaváltását, amelyben az FSZFT-t nem elsősorban az eredményesség felől értelmezve vizsgáljuk, hanem (1) hangsúlyosabban értelmezzük a pedagógustanulásnak a kontextusba ágyazottságát, a munkahelyi tanulás, az informális tanulás folyamatait, tartalmát szervezeti és szervezeten túlnyúló közösségekben, (2) másrészt a tanulás személyes dimenzióit, s (3) e két elem kapcsolatát (Darling-Hammond & Richardson, 2009; Rapos et al., 2020; Thurlings et al., 2017). Feltételezzük, hogy ez a megközelítés a tanulási terek és folyamatok kiszélesítésével, s a személyes dimenziók megértésével olyan tartalommal bővíti a szakmai tanulás értelmezését, amely eredményesebbé teheti a pedagógusok tanulását, valamint új kihívások, szerepértelmezés elé állítja az ezt támogató szervezeteket, szakmapolitikai döntéshozókat. A vizsgálat: humánökológiai szemléletű (Creemers & Kyriakides, 2015) kutatási keretrendszerünkben és a mérőeszközünkben (pl. De Vries et al., 2013; EFOP 3.1.2; Geijsel et al., 2009; Marsick & Watkins, 2003; OFI 2014; Opfer et al., 2018; Paksi, et al., 2015; TALIS 2018; Thoonen et al., 2011) építettünk a szakmai tanulás szempontjából kiemelt jelentőségű általános jellemzők, s az egyes szinthez kapcsolódó tanulási tényezők azonosítására. Az adatfelvétel mintavételi egységei a köznevelési intézmények feladatellátási helyei. A mintavételi eljárás régió és iskolatípus szerint rétegzett, a FEH-ek fenntartói és méretkategóriái szerint igazított volt. A tisztított adatbázis reprezentatív mintája 5063 fő, 656 feladatellátási helyről. Az adatok feldolgozása folyamatos, a nyár folyamán zárul. A projekt empirikus adatainak első eredményeit összegzi a szimpózium. Ennek keretében az előadások mélyebben értelmezik (1) a hazai pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának mintázatait; (2) a pedagógustanulás értelmezésének lehetőségeit egyéni tanulási szituációkban, kiemelve az új módszertani lehetőségeket; (3) a hazai pedagógusok tanulásának szervezeti támogatottságát; (4) a szakképzésben oktatók szakmai fejlődésének sajátosságait.

A kutatást a 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg támogatatta.

A HAZAI PEDAGÓGUSOK SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK ÉS TANULÁSÁNAK MINTÁZATAI

Rapos Nóra, Tókos Katalin, Nagy Krisztina, Szivák Judit, Fehérvári Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: pedagógus; folyamatos szakmai fejlődés és tanulás; komplex és dinamikus elméleti és vizsgálati keretrendszer

A MoTeL-kutatás számára a tanulás kiemelt fogalom a pedagógusok szakmai fejlődésében. Ennek segítségével értelmezhetővé válnak a szakmai fejlődés olyan alapkérdései, amelyek a kutatásunkat meghatározzák. (1) A konstruktivista tanuláselméletek a tanulóra aktív szereplőként tekintenek, saját tudásának konstruálójára, megalkotójára (l. pl. Rapos & Kopp, 2016). E tanulási folyamatban az egyénben zajló kognitív folyamatok (2) egyrészt a szociokonstruktivizmus (Vigotszkij, 2000) elméletében kiegészültek a szociális dimenzióval, így felértékelődött a közösségben, pl. munkahelyi gyakorlatközösségekben végzett tanulási tevékenység. (3) Másrészt nagy szerepet játszanak azok a tanulási szituációk, amelyek a mindennapi munkavégzésbe ágyazódnak (Lave & Wenger, 1991), így fontosabbá vált a gyakorlatban megszerzett (és az elmélettel összekapcsolt), a mindennapi munkavégzésből eredő tudás (munkahelyi tanulás), valamint a tanulás informális, nemformális formái. Végül (4) kutatottabbá váltak a tanuláshoz fűződő affektív, motivációs elemek (pl. Eraut, 2004). A vizsgálatunk célja, hogy a vizsgálatunkban kidolgozott a formális, nem formális, informális tevékenységrendszer felhasználásával rajzoljuk meg a hazai pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásnak tevékenységmintázatait a további kutatások előkészítése érdekében, amelyben kitérünk a reflektivitás mint tanulásszabályozó komplex stratégia vizsgálatára az egyes pedagógusok szakmai fejlődésében és tanulásában. Kutatási kérdések: (1) Milyen szerepet játszanak, és hogyan kapcsolódnak össze a pedagógus folyamatos szakmai fejlődésében és tanulásában a formális, nonformális és informális tanulás elemei (kognitív és affektív szinten egyaránt)? (2) A reflektivitás mint tanulásszabályozó stratégia hogyan jelenik meg az egyes pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának elemeiben? Az 5063 fős minta reprezentatív, 656 feladatellátási helyről származik. A jelenlegi feldolgozottsági szinten is már látható, hogy egy komplexebb tanulási tevékenységrendszert alkalmazó kutatási designnal, eszközzel a pedagógusok tanulója árnyaltabb képet mutat, ugyan továbbra is leggyakoribb az olvasás, de megjelenik az önreflexió mint tanulási tevékenység. A „csere és megosztás” típusú (Ainley & Carstens, 2018) tanári együttműködés van jelen, szemben a mélyebb szintű együttműködési formákkal. Az előadásban értelmezzük még a különböző tanulási formákra épülő tanulási mintázatokat, amelyek az egyes változócsoporthoz mentén jellemzik a hazai pedagógusok tanulását. A kutatás eredményei lehetővé teszik a pedagógusok folyamatos szakmai tanulásának nemzetközi kontextusban is érvényes hazai vizsgálatát, valamint egy adatokra épülő szakmapolitikai diskurzus és szabályozás elindítását.

A kutatást a 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A SZAKKÉPZÉSBEN OKTATÓK SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK SAJÁTOSSÁGAI

Bükki Eszter, Fehérvári Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: pedagógus; folyamatos szakmai fejlődés és tanulás; komplex és dinamikus elméleti és vizsgálati keretrendszer

A szakképzésben dolgozó oktatók FSZFT-je az általános képzésben tanítókéhez viszonyítva minden országban jellegzetes eltéréseket mutat. Ez részben a szakképzési rendszerek eltérő szabályozásához köthető, amely országokként különböző, de többnyire alacsonyabb szintű képesítési feltételeket ír elő, esetenként (pl. szakmai gyakorlatot oktatók esetében) pedagógiai végzettséget nem, de szakmai munkatapasztalatot is megkövetel (Grollman, 2008; Cedefop, 2016). A szakmai oktatók között jelentős számban vannak jelen másodkarrierként pályára lépő tanárok, akiknek pedagógiai módszertani tanulásában ezért meghatározó szerepet játszik a nem formális és informális munkahelyi tanulás és a tanári együttműködés (Hoekstra et al., 2015, Hoekstra & Pederson, 2018). A nemzeti szakképzési rendszerek továbbá sajátos, a kurikulum tartalma és szerkezete szerint is eltérő szervezeti strukturális feltételeket és belső-külső együttműködési, „határátlépési” (Akkerman & Bakker, 2011) lehetőségeket biztosítanak a szakképzésben oktatók szakmai fejlődése számára (Bükki & Fehérvári, 2021). A szakképzés elsődleges célja a tanulók szakmavégzésre való felkészítése, ami a szakmai tárgyak oktatói számára a 21. század felgyorsult gazdasági, technológiai változásai közepette a szakma változásának folyamatos nyomon követését, azaz a szaktárgyi tartalomra irányuló tanulást teszi szükségessé. E szükséglet – amely gyakran az oktatók szakmai fejlődésének priorizált területeként jelenik meg a nemzeti és európai uniós szakpolitikákban – fontos, és egyes kutatások szerint leghatékonyabb, formáját jelenti a szakmaterületi munka végzése, de legalábbis a szakmaterületi kapcsolatrendszerek fenntartása (Broad, 2016; Köpsén, 2014). Kutatási kérdések: (1) Milyen eltéréseket mutat a szakképzésben és a középfokú általános képzésben tanítók szakmai fejlődése és tanulása, és ezek milyen egyéni és tanulásra és tanításra vonatkozó jellemzőkkel állnak összefüggésben? (2) Milyen mértékig tekinthetők homogén csoportnak a szakmai fejlődés és tanulás szempontjából a szakképzésben oktatók? A vizsgálat módszerei, minta: A MoTeL-adatbázis (N=5063) oktatási intézmények képzési típusára és regionális elhelyezkedésére reprezentatív mintája 1004 szakképzési (512 közismereti és 492 szakmai) oktató és 877 gimnáziumi tanár válaszait tartalmazza. A vizsgálat leíró statisztikai és többváltozós elemzéseket alkalmaz. Előzetes eredményeink szerint a szakképzésben oktatók kevésbé felkészültnek érzik magukat a szakmódszertani tudás és pedagógiai kompetenciák területén, szakmai tanulásukban fontosabb szerepet játszanak a tárgyi tanulásra irányuló tevékenységek. Inkább jellemző rájuk bizonyos fejlesztési és iskolán belüli együttműködési tevékenységek végzése, de kevésbé az aktív részvétel iskolán kívüli pedagógiai és egyéb szakmai közösségekben. A szakképzésben oktatók ugyanakkor nem tekinthetők homogén csoportnak, az itt tanító közismereti tanárok több szempontból is a gimnáziumi tanárokkal mutatnak hasonlóságot.

A kutatást a 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A PEDAGÓGUSOK TANULÁSA ÉRTELMEZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI EGYÉNI TANULÁSI SZITUÁCIÓKBAN – ÚJ MÓDSZERTANI LEHETŐSÉGEK

Tókos Katalin *, Rapos Nóra *, Salát Magdolna *, Eszes Fruzsina *, Pesti Csilla **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

** Károli Gáspár Református Egyetem Egyetem BTK Tanárképző Központ

Kulcsszavak: pedagógus; folyamatos szakmai fejlődés és tanulás; komplex és dinamikus elméleti és vizsgálati keretrendszer

A tanári FSZF-kutatás elméleti modelljei kiemelik, hogy a tanári szakmai fejlődés tanulási folyamatként értelmezendő, amely nem szűkíthető előírt vagy szándékolt tevékenységekre, a pedagógus tanulása kontextusba ágyazott, így személyes dimenziói előtérbe kerülnek (Darling-Hammond & Richardson, 2009; Thurlings et al., 2017). Elismerik a nem formális tanulási módok szerepét és azt, hogy a gyakorló pedagógusok szakmai fejlődésének, tanulásának legfőbb terepe a mindennapi iskolai gyakorlat, amelyből azonban nem következik szükségszerűen az, hogy az ebből származó kihívásokat a pedagógusok egy tanulási tevékenység kiindulópontjaként fogják fel. Abban, hogy a pedagógusok informális munkahelyi tanulása milyen szituációkban, hogyan és milyen keretek között, milyen támogatás mellett következik be nagy szerepe van a mikro- (egyéni/személyes), mezo- (szervezeti) és makroszintű (rendszer) tényezőknek (Kelchtermans, 2017; Meijs et al., 2016; Sachs, 2015), valamint kiemelt szerepet játszik a saját tanulás önszabályozásának minél magasabb szintű elsajátítása és alkalmazása (Peeters et al., 2013; Randi, 2004; Van Eekelen et al., 2005). Ezért kutatásunk célja, hogy a pedagógusok tanulásának és fejlődésének kutatása során megértsük a pedagógusok gyakorlatában, egy-egy konkrét tanulási szituációhoz, helyzethez kötött tanulás, változás rétegeit, belső strukturáltságát; továbbá módszertani leírást adjunk az egyéni tanulási szituációk értelmezésének. A kutatás kérdései a következők: (1) Milyen egyedi tanulási mintázatok azonosíthatók a pedagógusok szakmai tanulása során az egyéni tanulási helyzetekben? (2) A tanulási helyzetek értelmezései hogyan kapcsolódnak a tanításról alkotott elképzelésekhez? (3) Hogyan kapcsolódik a pedagógusok tanulásához az identitásuk konstruálása (kutatásmódszertani szempont kiemelése)? A szimpóziumabsztraktban leírt mintából (5063 fő) több mint 3000 fő töltötte ki a konkrét tanulási szituációhoz kötődő blokkot (N kérdésenként változó). A feldolgozásban alkalmazott object-/subject-oriented data analysis megközelítés (OECD, 2019) alkalmat teremt az általános és az esetspecifikus adatok egymással történő összekapcsolására. A kiemelt esetek a feldolgozottság beadáskori pillanatában elsősorban az új tudás vagy képesség megszerzésére irányultak, kevésbé jellemző egy-egy szakmai probléma megoldása. A tanulás motívumai közül a megújulás iránti igény dominál, ami elsősorban tudatos és tervezett tanulási helyzetre utal. A kiemelt tanulási helyzetek affektív oldala döntően pozitív érzelmekhez kötődik. Eredményeink az egyes tanulási szituációk megértésével lehetőséget teremtenek a munkahelyi tanulás tevékenységeinek és a személyes tanulástámogatási formáknak az azonosítására.

A kutatást a 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A HAZAI PEDAGÓGUSOK TANULÁSÁNAK SZERVEZETI TÁMOGATOTTSÁGA

Lénárd Sándor, Urbán Krisztián, Tóth-Pjeczka Katalin, Kovács Ivett, Horváth László

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: pedagógus; folyamatos szakmai fejlődés és tanulás; komplex és dinamikus elméleti és vizsgálati keretrendszer

Elméleti alapvetésként használt paradigmaticus állítás, hogy az iskola szervezet (Skalde & Pont, 2013; Strain, 2000), így az elmúlt évtizedekben az iskolai kutatások a szervezeti szint irányába mozdultak el (Louis, 2008; Thompson et al., 2004; Watkins & Cervero, 2000). A pedagógusok tanulását szervezeti kontextusban vizsgáló kutatások pedig szervezeti szerepekhez (vezető), légkörhöz, szervezeti tanulási tervek elemzéséhez kapcsolódnak. Ugyanakkor funkcionális szempontból az iskola működése során kisebb egységekre tagolódik, struktúrállódik (Adey, 2006; Voogt, 2015), így a két fogalom, szervezet és intézmény, szétválik. Kutatásunkban ezért azt a neoinstitucionalista megközelítést alkalmazzuk (Biggart, 2015), miszerint egy szervezet legitimitását nem elsősorban a jogi, formális struktúrák adják, hanem annak tagok által érzékelt jelentősége, így a struktúrák helyett az egyének szerepe hangsúlyos. Ez a megközelítés a pedagógusok tanulásának kutatásában más fókuszokat jelöl ki: az intézményen belüli tanulási terek személyes észlelése, tanulóközösségekben zajló tanulás szervezeten belül és túl, együttműködő tanulás stb. Elméleti megközelítésünk másik pillére, hogy a pedagógusok szervezeten belüli és azon túlnyúló tanulási tereik sajátosságait saját észlelésükön szűrjük át (Dúll, 2009), s azt befolyásolják a tanulásról és tanulástámogatásról alkotott nézeteik. Kutatásunk célja, olyan támogatási mintázatok azonosítása, amelyek támogatják a pedagógusok tanulásának formális, nem formális és informális formáit is, s azoknak a folyamatoknak az azonosítása, amelyekben a személyes és közösségi tudás összekapcsolódik. Kutatásunkban a következő kérdésekre kerestük a választ: Hogyan látják a pedagógusok, milyen módon tudta támogatni az intézmény a pedagógusok tanulását az elmúlt három évben? Melyek voltak a leggyakoribb formák, és mely elemek kaptak kisebb hangsúlyt azok közül, amelyeket a szakirodalom hatékonynak ítélt? Milyen szervezeti elemek akadályozták a tanulást? Milyen különbségek mutatkoznak a szervezet tanulástámogató tényezőinek megítélésében a vezető és a nem vezető pedagógusok között? A Marsick és Watkins (2003) által fejlesztett Dimensions of the Learning Organisation Questionnaire (DLOQ) egy korábbi hazai vizsgálatban adaptált rövidített skáláját alkalmazzuk (Horváth, 2019). A pedagógusminta megegyezik a szimpóziumabsztraktban leírtakkal (5063 fő), a vezetők száma 669 fő, 656 intézményből. Az adatok jelenlegi feldolgozottsági szintjén látható, hogy a tanulást támogató stratégiai vezetést látják jellemzőnek iskolájukra a pedagógusok, a vezetés biztosítja a saját értékrend szerinti működést, és folyamatosan lehetőségeket keres arra, hogy a munkatársak tanuljanak. Jóval kevésbé jellemző ugyanakkor a tanulószervezeti működés egyéb dimenzióinak jelenléte, így a kíváncsiság és a párbeszéd támogatása, az együttműködés és a csoportos tanulás bátorítása, a munkatársak felhatalmazása a kollektív jövőkép megvalósítására, és különösen a rendszerek felállítása a tanulás megragadására és megosztására.

A kutatást a 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

**SZ18 – ELŐREHALADÁS ÉS LEMORZSOLÓDÁSI RIZIKÓ A
FELSŐOKTATÁSBAN**

Elnök: *Pusztai Gabriella*
Debreceni Egyetem

Opponens: *Polónyi István*
Debreceni Egyetem

Szimpózium-előadások**Lemorzsolódási kockázat és hallgatói előrehaladástípusok**

Pusztai Gabriella, Szigeti Fruzsina
Debreceni Egyetem

**A tanulmányi életút jellemzői a különböző lemorzsolódási kockázatot mutató hallgatói
előrehaladástípusokban**

Csók Cintia, Hrabéczy Anett
Debreceni Egyetem

Haladási utak és perzisztencia a STEM képzéseken

Alter Emese
Debreceni Egyetem

A hallgatók elégtelen intézményi integrációja mint lemorzsolódási rizikófaktor

Győri Krisztina
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Pusztai Gabriella

Debreceni Egyetem

A hallgatói lemorzsolódás komplex vizsgálatát célzó négyéves kutatási projektünk célja az volt, hogy a nemzetközi kutatások megközelítésmódjait egymással összevetve és eredményeikre alapozva felülvizsgáljuk a vizsgált jelenség hazai értelmezését, a közvélekedésben és az oktatáspolitikában uralkodó egydimenziós deficithipotézis fenntarthatóságát, amely a hallgatói felkészületlenséggel és motivátlansággal magyarázza a lemorzsolódást. A nemzetközi kutatásokban sokoldalú, oktatáspolitikai, oktatás-gazdaságtani, nevelésszociológiai, oktatásméleti és nevelépszichológiai interpretációkkal találkozhatunk, s a tanulmányok makro-, mezo- és mikroszintű oksági kapcsolatrendszerben elemzik a hallgatói lemorzsolódás problémáját. Kutatásunkban kvalitatív és kvantitatív módszertant alkalmaztunk egymással kiegészítve, 50 interjú szöveges adatait, 2010 és 2014 bázisével individuumszintű felsőoktatási statisztikai adatokat (N=106 926), valamint lemorzsolódottak (N=602) és aktív hallgatók (N=2020) körében készült kérdőíves adatfelvételek adatbázisait elemeztük. A kutatás első szakaszának eredménye a felsőoktatásból lemorzsolódott hallgatók tipológiájának kidolgozása, valamint a lemorzsolódást előrejelző tényezőegyüttes, az ún. rizikófaktorok azonosítása volt. A kutatás második szakaszának célja a rendszerben levő hallgatók lemorzsolódási kockázatának felmérése volt. A szimpózium előadásai a kutatás során azonosított legfontosabb rizikófaktorok bemutatására koncentrálnak. Az első előadás a felsőoktatási előrehaladás különböző típusait különíti el a lemorzsolódási rizikó súlyossága szempontjából. A különböző mértékben veszélyeztetett hallgatói csoportok közötti szociodemográfiai különbségeket tárja fel, valamint az empirikusan megragadható mikro-, mezo- és makroszintű tényezők veszélyeztető hatását méri össze, hogy azonosítsa ezek szerepét a lemorzsolódási rizikó növekedésében. A második előadás a felsőoktatásba való belépést megelőző tanulmányok és a pályaválasztási motívumok lemorzsolódási rizikót befolyásoló hatásait vizsgálja. A harmadik előadás a STEM-képzéseken tapasztalt magas lemorzsolódási rizikó magyarázatát keresve összehasonlíttja a képzésterületek lemorzsolódási rizikót befolyásoló hatását, s a STEM-területek két típusát különíti el a hallgatói előrehaladás és a tanulmányi perzisztencia szempontjából. A negyedik előadás a hallgatók intézményen belüli intergenerációs és intragenerációs kapcsolatainak lemorzsolódási esélyét befolyásoló potenciálját vizsgálja. Kutatási eredményeinkre építve a lemorzsolódás jelenségének vizsgálata túlléphet a probléma átfogó kezelését lehetetlenné tevő, leegyszerűsítő értelmezésen, s további kutatásokat indíthat el a hatékony intervenciók megalapozására.

A kutatás az 138855 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

LEMORZSOLÓDÁSI KOCKÁZAT ÉS HALLGATÓI ELŐREHALADÁS-TÍPUSOK

Pusztai Gabriella, Szigeti Fruzsina

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás; hallgatói előrehaladás; lemorzsolódási rizikófaktorok

A nemzetközi felsőoktatás-kutatások eredményei szerint a hallgatók tanulmányi útvonalai többfélék lehetnek (Goldrick & Rab, 2006; Marti, 2008; McCormick, 2003), s ezek tanulmányozása közelebb visz a lemorzsolódás jelenségének megértéséhez és a rizikó tényezők azonosításához. Kutatásunk során arra vállalkoztunk, hogy a lemorzsolódott hallgatók körében végzett vizsgálatunk eredményei alapján a felsőoktatási tanulmányok első szakaszában járó hallgatók veszélyeztetettségét feltárjuk, illetve megvizsgáljuk, hogy az egyes mikro- (egyéni szociodemográfiai), mezo- (intézményi környezetből adódó) és makroszintű (felsőoktatási rendszerben gyökerező) tényezők milyen mértékben növelik vagy csökkentik a lemorzsolódás szempontjából rizikós csoportba kerülés esélyét. Feltevésünk az volt, hogy a lemorzsolódottak körében megfigyelt tényezők alapján már a hallgatói karrier első szakaszában élesen elkülöníthető a veszélyeztetett és a kevésbé veszélyeztetett haladástípus. Továbbá azt feltételeztük, hogy kimutathatók olyan egyéni, intézményi és rendszerszintű tényezők, amelyek szignifikánsan növelik a lemorzsolódás esélyét. Az elemzéshez a PERSIST 2019 (N=2199) adatbázisát használtuk. Klaszterelemzéssel különítettük el a haladástípusokat, kétváltozós elemzés segítségével jellemeztük ezeket, majd a lemorzsolódási rizikót befolyásoló tényezők összehasonlítására logisztikus regresszió-elemzést alkalmaztunk. Eredményeink azt mutatták, hogy a mintatantervnek megfelelő, töretlen továbbhaladás, amit sztenderd útvonallnak nevezünk, csak egy a lehetséges haladástípusok közül, s csak a hallgatók bő felét jellemzi. A hallgatói előrehaladás ettől eltérő mintázataiban felismerhetők a lemorzsolódást előrejelző elemek. A sztenderd úttól való eltérés kevésbé kockázatos, de nem rizikómentes útjának bizonyult a kísérletező vagy korrigáló útvonal, amelynek jellemzője a legalább egy költségtérítési félévvel tarkított hallgatói karrier, valamint az intézmény- és/vagy szakváltás. A lemorzsolódási kockázat jóval nagyobb a csúszó-passzíváló haladástípus esetén, amelynek sajátossága a tantervbe foglaltnál lassúbb haladás, amit a passzív félévek, valamint a kreditszerzés lelassulása jellemez (Pusztai & Szigeti, 2021). Hipotéziseink szerint ugyan a különböző tanulmányi haladási klaszterekbe tartozó hallgatók jelentős különbségét vártuk a vizsgált szempontok szerint, azonban a hipotéziseknek csak egy része volt megerősíthető. A várakozásokkal összhangban a nők kisebb eséllyel kerülnek a rizikós csoportba, ugyanakkor a szülők magasabb iskolai végzettsége nem véd a lemorzsolódás ellen, a kari hovatartozás a képzésterületen keresztül jelentős befolyást gyakorol a képzés kimenetelére, s a felsőoktatási rendszerben való elhelyezkedés is befolyásolja a lemorzsolódás esélyét.

A kutatás az 138855 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A TANULMÁNYI ÉLETÚT JELLEMZŐI A KÜLÖNBÖZŐ LEMORZSOLÓDÁSI KOCKÁZATOT MUTATÓ HALLGATÓELŐREHALADÁS-TÍPUSOKBAN

Csók Cintia, Hrabéczy Anett

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatási lemorzsolódás; hallgatói előrehaladás; pályaválasztási döntés

A perzisztencia és a lemorzsolódási rizikó vizsgálatakor már a korai elméletekben és lemorzsolódási modellekben is megjelent a középiskolai eredményesség, a szülői támogatás és a család anyagi helyzetének vizsgálata (Bean, 1980, 1985). Ezzel összhangban a kutatások a lemorzsolódás, az alacsonyabb tanulmányi teljesítmény és az eredményesség tekintetében az expanzió következtében diverzifikálódó hallgatótársadalommal, s az egyetemeken belüli társadalmi egyenlőtlenségek kialakulásával találtak összefüggéseket (Csók et al., 2018; Hrubos, 2012; Szemerszki, 2012, 2015; Veroszta, 2012). A pályaválasztási döntésnek és körülményeinek lemorzsolódási kockázatot befolyásoló hatása ritkán vizsgált kérdés. Előadásunk célja, hogy feltárja a pályaválasztási jellemzők felsőoktatási tanulmányi előrehaladási utakkal való összefüggését. Aktív hallgatók körében végzett kérdőíves kutatás adatbázisát (PERSIST 2019, N=1034) felhasználva végeztük elemzéseinket. A vizsgálat során klaszterelemzéssel a hallgatók három csoportját különböztettük meg (korrigálók, csúszó-passzíválók, normál úton haladók), s ezek mentén vizsgáltuk a felsőoktatásba belépést megelőző időszakot. Adataink alapján a demográfiai- és társadalmi háttér kontrollja alatt vizsgáltuk meg, hogy a felsőoktatási belépéskor szerzett többletpontok, a pályaválasztást befolyásoló tényezők, valamint a választott képzésterület sajátosságai összefüggést mutatnak-e a vizsgált hallgatók tanulmányi előmenetelével. Eredményeink szerint a csúszó-passzíválók csoportja kétarcú klaszterként azonosítható. Egyrészt felülreprezentáltak az orvostanhallgatók, akik kedvezőbb társadalmi háttérrel, kiemelkedő középiskolai teljesítménnyel és presztízszorientáltan érkeznek a felsőoktatásba, azonban a tantervi háló felépítése és a magas képzési követelmények nagy kihívások elé állítják a képzésben résztvevőket, s a felmerülő nehézségeket már a magas társadalmi státus sem tudja felülmúlni. Külön kiscsoportot képeznek azok a hallgatók, akik a férfitúlsúlyú, magas lemorzsolódási és túlfutási rizikójú informatikai és műszaki szakokon tanulnak, s körükben sokkal inkább a státustörekvés (Fényes, 2011, 2012) dominanciája hangsúlyos. Eredményeink segítséget jelenthetnek a felsőoktatásba érkező hallgatók hatékonyabb lemorzsolódás elleni védelmének kialakításához, mind a köz- és felsőoktatási intézményekben, mind a pályorientáció szempontjából. Kutatásunk a továbbtanulási döntés előkészítésének fontosságát húzza alá.

A kutatás az 138855 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

HALADÁSI UTAK ÉS PERZISZTENCIA A STEM-KÉPZÉSEKEN

Alter Emese

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: STEM; MTMI; hallgatói előrehaladás; lemorzsolódási rizikófaktorok

A STEM-területeket (science, technology, engineering, mathematics) az utóbbi évek során fokozódó szakpolitikai és tudományos érdeklődés övezi. Ezt elsősorban a munkaerőpiac ezeken a területeken végzett munkaerő iránti növekvő igénye, a STEM-végzettség magasabb számának regionális gazdaság fejlődésére gyakorolt pozitív hatása, illetve a STEM-területeken megfigyelt magas lemorzsolódás indokolja (Maltese & Tai, 2011; OECD, 2019; Winters, 2014). Bár a szakirodalom a STEM-képzéseket gyakran egységes szuperdiszciplínaként jeleníti meg, az ide tartozó területek a nemi arányok és a lemorzsolódás alapján két fő csoportba sorolhatók: a kvantitatív STEM-képzések közé tartoznak a maszkulin, magas lemorzsolódási arányokkal jellemezhető műszaki és informatikai képzések, míg a természettudományos szakokra női többség és alacsonyabb lemorzsolódási rizikó jellemző (Le et al., 2014). Kutatásunk során a PERSIST 2019 adatbázisán (N=2199) vizsgáltuk a STEM-képzésterületek két alcsoportját. Elemzésünk részeként a kvantitatív és természettudományos STEM-képzésekre, valamint nem-STEM-területre járók haladási útjait (sztenderd, csúszó-passzíváló, költségtérítésesintézmény-/szakváltó), illetve tanulmányi perzisztenciáját vizsgáltuk. Elemzésünk célja az volt, hogy feltárjuk a STEM-területek jellemzőit, tekintettel a lemorzsolódási rizikóra. A szakirodalom alapján a STEM-diszciplínák két alcsoportját különítettük el. Eredményeink szerint a sztenderd úton haladók a nem STEM-képzéseken felül, a két STEM-alcsoportban alulreprezentáltak bizonyultak, így elmondható, hogy a vizsgált intézmények STEM-képzéseit magas lemorzsolódási rizikó jellemzi. A perzisztencia vizsgálata ezeket az eredményeket tovább árnyalta, kiderült ugyanis, hogy a hasonlóan magas lemorzsolódási rizikó ellenére a természettudományos STEM-képzések hallgatóit a nem STEM-képzésre járókéhoz hasonlóan átlagos, míg a kvantitatív STEM-szakok hallgatóit jelentősen átlag alatti perzisztencia jellemzi, amely eredmény arra is rámutatott, hogy a STEM-területek alcsoportokba sorolása a nem STEM-képzésekkel való összehasonlítás során valóban hozzájárulhat a komplex összefüggések megértéséhez. Eredményeink hozzájárulhatnak a hazai STEM-képzések jellemzőinek megismeréséhez, illetve az ezekre a területekre igazoltan jellemző magas lemorzsolódási kockázat célzott csökkentéséhez.

A kutatás az 138855 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K₁₇ pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A HALLGATÓK ELÉGTELEN INTÉZMÉNYI INTEGRÁCIÓJA MINT LEMORZSOLÓDÁSI RIZIKÓFAKTOR

Győri Krisztina

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatási lemorzsolódás; hallgatói beágyazódás; lemorzsolódási rizikófaktorok

A hallgatók felsőoktatási intézménybe való integráltságát, beágyazottságát Tinto (1993) nyomán a lemorzsolódás egyik legfontosabb előrejelzőjének tartja a szakirodalom. A Covid19 világjárvány, amellet, hogy felforgató hatással volt az élet szinte minden szegmensére, a felsőoktatásban is számos változást hozott. A távolságtartás érdekében egy új munkarend került bevezetésre a felsőoktatásban, amit a nemzetközi szakirodalom döntően rendkívüli távolléti oktatásnak (emergency remote teaching, a továbbiakban ERT) nevez (Hodges et al., 2020). Az eddigi kutatások eredményei azt mutatták, hogy a hallgató izolálódása gyengíti a tanulmányok sikeres befejezése melletti kitartást és az intézményhez való kötődést, vagyis összességében igen negatív hatást gyakorol a felsőoktatási eredményességre (Astin, 1993; Pusztai, 2011; Tinto, 1975). Jelen kutatás célja az volt, hogy megvizsgálja a hallgatók kapcsolatainak alakulását intézményi és intézményen kívüli szinten egyaránt, majd összefüggésbe hozza azt a lemorzsolódási rizikó növekedésével. Ennek érdekében 2020-ban a távolléti oktatás első szakaszában kérdőíves vizsgálatot végeztünk a magyarországi felsőoktatási hallgatók körében (N=677). Arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a hallgatók intézményen belüli és kívüli kapcsolathálóba integráltsága hogyan alakult az ERT előtt és alatt, s feltételeztük, hogy ez a változás nem maradt hatástalan azokra a tényezőkre, amelyek a hallgatót a tanulmányi cél és az intézmény mellett tartják. Eredményeink szerint az ERT alatt, az online kapcsolattartás ellenére is, a hallgatók intézményen belüli intergenerációs és intragenerációs kapcsolatainak lazulása és erős funkcionális beszűkülése volt megfigyelhető. Figyelemre méltó eredmény az is, hogy a kapcsolati integráltság lazulása szoros összefüggést mutatott a lemorzsolódást előrejelző rizikófaktorok erősödésével, s az eredményességi prediktorok értékének romlásával a szociokulturális változók kontrollja alatt is. Kutatási eredményeink a hallgatók intézményen belüli kapcsolatainak fontosságára és az ERT időszak alatt megfigyelhető lemorzsolódási rizikó növekedésére hívják fel a figyelmet.

A kutatás alatt 138855 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

SZ19 – TANULÓK ÉS PEDAGÓGUSOK ISKOLÁHOZ VALÓ VISZONYA

Elnök: Széll Krisztián és Czető Krisztina
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Opponens: Kasik László
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Szimpózium-előadások**Iskolatükör: hogyan élnek meg az iskolai mindennapokat a tanulók és a tanárok? Egy iskolaiattitűd-kutatás eredményei**

Czető Krisztina
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

A tanulói jóllétre ható egyéni és iskolai tényezők vizsgálata

Széll Krisztián
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Szabó Lilla
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Róbert Péter
Tárki Zrt.

Az iskolai kötődés többdimenziós vizsgálata általános iskolás tanulók körében

Szabó Lilla, Gulya Nikoletta, Vajnai Viktória
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Az iskolai jóllét összetevői általános iskolás diákok és pedagógusok szerint

D. Nagy Krisztina
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Széll Krisztián

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Az iskolai élet minőségének leírására eltérő fogalmi megnevezésekkel találkozhatunk a kutatásokban. A kognitív, affektív és viselkedéses viszonyulások, valamint a közöttük lévő összefüggések vizsgálata igen szerteágazó és egymást átfedő kutatási területet jelöl. Hazánkban is egyre kiterjedtebb vizsgálatok folynak, például a tanulási motiváció (pl. Fejes & Józsa, 2005), a szociális kompetencia (pl. Zsolnai & Kasik, 2014), a szociálisprobléma-megoldás (pl. Kasik et al., 2018), az iskolai, osztálytermi klíma (pl. Buda & Péter-Szarka, 2015; Széll, 2018), az iskolai jóllét (pl. Nagy & Fejes, 2019), az iskolai kötődés (pl. Szabó et al., 2015) és az iskolai attitűd (pl. Czető, 2021) területén. A terminológiai sokszínűség, a jelenséghez tartozó egyes fogalmak tartalmi átfedései a jelenség kutatását is kihívások elé állítják. Szimpóziumunk célja, hogy ezt a fogalmi sokszínűséget megragadva és értelmezve ernyőként fogjon át olyan kutatásokat, amelyek a tanulók és tanárok iskolához való viszonyát tárják fel. A szimpóziumban ismertetett kutatások jelentősége abban rejlik, hogy az iskolai mindennapokhoz kapcsolódó viszonyulás alapjaiban határozza meg a tanulói, iskolai jóllétet, s az iskola iránti kedvező attitűdök egyúttal az iskolai tevékenységekbe való konstruktív bevonódás, az akadémiai elköteleződés és a minőségi tanulás alapkövei is. A tanulók iskolához való viszonya hatással van a tanulási motivációra, befolyásolja a tanulói énhatékonyság megélését, ezáltal pedig a társas kapcsolatok minőségét és a tanulmányi teljesítményt is alakítja (Czető, 2019; Stern, 2012; Szabó et al., 2015). Ezért is nagyon fontos, hogy feltárjuk azokat a tényezőket, amelyek meghatározzák az iskolához való kognitív, affektív és viselkedéses viszonyulásokat. Ennek megfelelően a szimpózium előadásai olyan empirikus kutatások eredményeit mutatják be, amelyek a tanulók és tanárok iskolához való viszonyát vizsgálták az iskolai attitűd, elköteleződés és jóllét fogalmak mentén. Az első előadás egy 14–18 éves fiatalok és tanáraik bevonásával végzett empirikus kutatás eredményeit mutatja be, amelynek célja egy tanulói és tanári iskolaiattitűd-kérdőív kialakítása és kipróbálása volt. Az előadás kitér a tanulói és tanári attitűdök elemzésére, az egyes iskolaiattitűd-dimenziók összefüggéseinek bemutatására. A második előadás egy általános iskolás tanulók részvételével zajló iskolaikötődés-vizsgálat eredményeit összegzi. A kutatás célja egy iskolaikötődés-kérdőív adaptálása és fejlesztése általános iskolás tanulók részére, az előadás a mérőeszköz kipróbálásának eredményeit mutatja be. A harmadik előadás a Gyermekek világa – Nemzetközi vizsgálat a gyermekek jóllétéről (ISCWeB) nemzetközi felmérés magyar adatai alapján tárja fel a tanulók jóllétét befolyásoló egyéni és iskolai tényezőket. A záró előadás pedig 5. és 8. osztályos általános iskolás tanulók iskolai jóllétét befolyásoló tényezőit vizsgálja, s veti össze az őket tanító pedagógusok iskolai jóllétről alkotott véleményével.

ISKOLATÜKÖR: HOGYAN ÉLIK MEG AZ ISKOLAI MINDENNAPOKAT A TANULÓK ÉS A TANÁROK? EGY ISKOLAIATTITÜD-KUTATÁS EREDMÉNYEI

Czető Krisztina

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: iskolai attitűd; 14–18 éves tanulók; pedagógusok

Az iskolához kapcsolódó kognitív, affektív és viselkedéses viszonyulások megragadására mind a tanulói, mind a tanári szempontú empirikus kutatásokban eltérő fogalomhasználattal találkozunk (vö. attitűd, elköteleződés, jóllét). Ezek a fogalmak több ponton összekapcsolódnak, és tartalmi egyezést is mutatnak, azonban a széttartó fogalomhasználat az empirikus vizsgálatokat is nehezíti. Az iskolai attitűd ernyőfogalom, amely egyesítheti az iskoláról alkotott nézetek, valamint az érzelmi és viselkedéses viszonyulások megragadására használt konstruktumokat, amelyek elsősorban a tanulói percepciók, az iskolai lét szubjektív minőségének feltárására fókuszálnak, és eltérő elméleti megközelítéseken alapulva az iskolai élet más-más területeit emelik ki összetevőkként (Czető, 2019, 2021; Libbey, 2004; Stern, 2012). Hasonlóan a tanulók iskolához való viszonyát megragadó fogalmakhoz, a tanárok iskolai attitűdjének, közérzetének leírására is különböző fogalmakkal találkozunk. A tanári jóllét, illetve ahhoz kapcsolódóan a hivatásból fakadó stressz megélése, a kiegészítés, továbbá a munkahelyi elköteleződés és elégedettség a tanárok iskolához kapcsolódó interszónális jellemzőinek megismerésekor a leginkább alkalmazott fogalmak (Czető, 2021). Jelen előadás az előzőekben vázolt iskolaiattitűd-összetevők mentén egy, a 14–18 éves fiatalok és tanáraik körében végzett iskolaiattitűd-kutatás eredményeit mutatja be. A kutatás célja egy tanulói és tanári iskolaiattitűd-kérdőív fejlesztése, továbbá a tanulói és tanári viszonyulások feltárása volt. A leíró-feltáró kutatás kvantitatív szakaszában kérdőíves vizsgálat zajlott, amelyben 1552 tanuló és 205 tanár vett részt. A járványhelyzet miatt az iskolák kevert, hozzáférhetőségi és véletlenszerű mintavételi eljárással kerültek kiválasztásra. A kutatás során a tanulói kérdőív vizsgálta a tantárgyi attitűdöket, az iskola funkcióiról alkotott nézeteket, valamint a tanulók attitűdjét négy dimenzió mentén, amelyek (1) az iskolához tartozás megélése, (2) az akadémiai elköteleződés, (3) az iskola relevanciája és a (4) tanári támogatás megélése. A tanulói kérdőívvel párhuzamosan a tanári kérdőív további elemekként a tanári stressz és az énhatékonyság megélését tárta fel. Az előadás bemutatja a tanári és tanulói tantárgyi attitűdök eltéréseit, továbbá az iskola szerepéről alkotott nézetek sajátosságait. Az előadás kitér a tanári és tanulói iskolai attitűdök elemzésére, a tanári stressz és énhatékonyság percepciójának bemutatására. Az eredmények megerősítik, hogy az attitűdterületek, a tanulmányi teljesítmény és a tantárgyak kedveltsége, valamint a tantárgyi attitűdök között szoros korreláció van. A kutatás jelentősége, hogy az iskolához való viszony befolyásolja az akadémiai elköteleződést, kihat a társas kapcsolatokra, és alakítja az iskola relevanciájáról alkotott nézeteket, így megismerése kiemelten fontos.

A kutatás az NKFI-132107 számú OTKA posztdoktori kutatói ösztöndíjtámogatás keretében valósul meg.

A TANULÓI JÓLLÉTRE HATÓ EGYÉNI ÉS ISKOLAI TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA

Széll Krisztián *, Szabó Lilla **, Róbert Péter ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

*** Tárki Zrt.

Kulcsszavak: tanulói jóllét; általános iskola; ISCWeB

A kutatások a gyermekek életminőségét általában objektív és/vagy szubjektív aspektusból közelítik meg (Casas, 2004; Huppert, 2014; Veenhoven, 2007), hozzátéve, hogy a szubjektív megközelítés, különösen a 2010-es évet követően kapott egyre nagyobb figyelmet (Cho & Yu, 2020). Az elmúlt évtizedekben tehát a tanulók életminőségével foglalkozó kutatásokban egyre erőteljesebben jelentek meg a különböző jóllétkoncepciókra épülő megközelítések. A tanulói jóllét többdimenziós fogalom, amelyet jól mutat a fogalom tudományterületek, illetve az egyes elemzések szerint is eltérő koncepcionalizálása (jogi, egészségközpontú, fejlődési, ökológiai, képességalapú stb. megközelítések) és operacionalizálása (vizsgált dimenziók és indikátorok száma) (Cho & Yu, 2020). Jelen elemzés a Gyermekek világa – Nemzetközi vizsgálat a gyermekek jóllétéről (ISCWeB) nemzetközi felmérés jóllétkoncepciójából indul ki. A felmérés a gyermekek nézőpontjából tárja fel a 8, 10 és 12 éves gyermekek saját életükről, mindennapi tevékenységeikről (otthon, iskolában, szabadidőben, baráti körben), időfelhasználásukról, szubjektív és pszichológiai jóllétükről alkotott percepcióikat. Az ISCWeB a gyermekek jóllétének három aspektusát vizsgálja: (1) a szubjektív jóllét affektív komponensét (pozitív és negatív érzelmek), (2) a szubjektív jóllét kognitív komponensét (élettel való általános elégedettség, egyes területeivel kapcsolatos elégedettség) és (3) a pszichológiai jóllétet (önelfogadás, autonómia, másokkal való jó kapcsolat, a környezet uralása, életcélok, személyes fejlődés területei). Elemzésünk alapvető célja, hogy az ISCWeB-felmérés eredményeit tartalmazó – s azt az Országos kompetenciamérés (OKM) és az éves statisztikai adatszolgáltatás (KIRSTAT) adataival kiegészített – adatbázis alapján feltárja a magyar tanulók jóllétét befolyásoló egyéni és iskolai tényezőket. Előadásunkban először strukturális egyenletmodellezés (SEM) segítségével vizsgáljuk az ISCWeB-kutatás jóllétmodelljében megjelenő jóllétmutatókat (konfirmatív faktoranalízis, CFA) és a közöttük lévő kapcsolatokat (útelemezés), majd többváltozós, többszintű (hierarchikus) modellek segítségével vizsgáljuk, milyen intra- és interperszonális, valamint milyen kontextuális feltételek katalizálhatják a 12 éves (7. osztályos) magyar gyermekek (N=994) jóllétét. A korábbi kutatásokkal összhangban az eredmények azt mutatják, hogy az iskola csak gyenge hatással van a tanulók jóllétére. Ugyanakkor az eredmények az egyéni jellemzők mellett olyan iskolai szintű tényezőkre (pl. iskola és pedagógusai támogatása, törődése) is rávilágítanak, amelyek mentén az iskolák nagymértékben befolyásolhatják az oda járó tanulók jóllétérzetét, így a kutatási eredmények jelentősen hozzájárulhatnak a tanulók jóllétének támogatásához.

A kutatást alatt Széll Krisztián ÚNKP posztdoktori kutatói ösztöndíjban részesült. Az előadás az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült. Az ISCWeB magyarországi kutatását az NKFIH NN 125715. számú, Gyermekek az iskolában: Jóllét és azon túl című projektje támogatta, kutatásvezető: Róbert Péter.

AZ ISKOLAI KÖTÖDÉS TÖBBDIMENZIÓS VIZSGÁLATA ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN

Szabó Lilla, Gulya Nikoletta, Vajnai Viktória

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: iskolai kötődés; általános iskola; mérőeszköz

Az iskolai kötődés iskolai teljesítménnyel, társas kapcsolatokkal, önbecsüléssel, énhatékonysággal, valamint az általános jólléttel való összefüggését számos kutatás is igazolja (pl. Lucktong et al., 2018; Szabó et al., 2015). Azok a tanulók, akik kötődnek az iskolához, nagyobb valószínűséggel teljesítenek jól az iskolai tevékenységek során, sikeresebbek a szociális kapcsolataikban, mentálisan egészségesebbek, és magasabb jóllétről számolnak be az iskolához kevésbé kötődő társaiknál (Juvonen, 2006). A vizsgálatok mind nemzetközi, mind hazai térben eddig jórészt serdülőkorú tanulók körében zajlottak, kevesebb információval rendelkezünk viszont arról, hogyan alakul a gyermekek iskolai kötődése serdülőkor előtt. Mivel az iskolai kötődés magába foglalja az iskolához és annak közösségéhez való viszony érzelmi, kognitív és viselkedéses aspektusait, komprehenzív megközelítésünkben többdimenziós konstruktként értelmezzük (Reschly & Christenson, 2012). Kutatásunk célja az iskolai kötődés négy dimenziójának – érzelempőzpontú kötődés, kognitív alapú kötődés, társas viselkedésbeli elköteleződés és tanulmányi elköteleződés – mérésére szolgáló részben adaptált, részben saját készítésű mérőeszköz működésének vizsgálata 3. és 6. évfolyamosok körében. A próbamérés egy budapesti általános iskola 3. (n=60) és 6. (n=40) évfolyamos tanulóinak részvételével valósult meg. Az adatfelvétel 2021 májusában, csoportos önkitöltéssel, az osztályokban tanító pedagógusok közreműködésével zajlott. A vizsgált mérőeszköz két részből áll. Az érzelempőzpontú és a kognitív alapú kötődés mérésére a Student Engagement Instrument – Elementary Version tanulói kérdőívet adaptáltuk (Carter et al., 2012). A kérdőívben az érzelempőzpontú kötődés indikátorai a tanár-diák kapcsolat, a család, valamint a kortársak támogatása a tanulásban, míg a kognitív alapú kötődés a jövőbeli tervek, célok és az intrinzik motiváció indikátoraival jellemezhető. A társasviselkedésbeli- és a tanulmányi elköteleződés mérése céljából az elméleti kerethez illeszkedő kérdőívet készítettünk (Reschly et al., 2020). Első eredményeink azt mutatják, hogy az adaptált kérdőív magas reliabilitással működik (Cronbach-alpha=0,94), és a saját készítésű tanulmányielköteleződés-alskála megbízhatósága is megfelelőnek bizonyul (Cronbach-alpha=0,76). A társasviselkedésbeli-elköteleződést mérő skála egyik kérdőívételét 0,3 alatti elkülönítésmutatója miatt eltávolítottuk a kérdésblokkból, azonban a skála megbízhatósága így sem érte el az elvárt értéket (Cronbach-alpha=0,60), ami további elemzést tesz szükségessé. Az adaptált kérdőív érvényességét megerősítő faktorelemzéssel, a saját kialakítású kérdőív validitását feltáró faktorelemzéssel tervezzük vizsgálni. Eredményeink hozzájárulnak egy olyan mérőeszköz kialakításához, amely a hazai pedagógusok és iskolapszichológusok számára segítséget nyújthat az iskolától elidegenedő tanulók korai azonosításához, a szükséges beavatkozás megtervezéséhez.

AZ ISKOLAI JÓLLÉT ÖSSZETEVŐI ÁLTALÁNOS ISKOLÁS DIÁKOK ÉS PEDAGÓGUSOK SZERINT

D. Nagy Krisztina

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: iskolai jóllét; általános iskola; iskolához való viszony

Az iskolai jóllét a tanulói jóllét egyik típusaként az iskolai környezetben átélt hatások mentén szerveződik, vizsgálata az iskolai élet minőségéről ad információkat. Az iskolai jóllét állapota meghatározza az iskolához való viszonyt, ezen belül az iskola és a tanulás iránti attitűdöket, hatással van az élettél való elégedettségre és a későbbi életvezetésre is (Hascher, 2004, 2011; Konu & Rimpelä, 2002; Soutter et al., 2014). Az iskolai jóllét szintje a környezeti és személyi tényezők interakciójának következménye, kialakulásában a kutatási eredmények szerint legerősebb hatása az iskolai társas kapcsolatoknak, a tanítási légkörnek, valamint a tanulással kapcsolatos tényezőknek van (Buda & Péter-Szarka, 2014; Nagy & Zsolnai, 2016; September & Savahl, 2009). A kutatás célja a részt vevő általános iskolás (5. és 8. osztályos) tanulók (N=419) iskolai jóllétét befolyásoló tényezőinek vizsgálata, majd a kapott eredmények összevetése a pedagógusok (N=55) iskolai jóllétről alkotott véleményével. A tanulók az Iskolai Jóllét Kérdőív (Hascher, 2004) kitöltése mellett nyíltvégű kérdések segítségével válaszolták arra, miért szeretnek és miért nem szeretnek iskolába járni. A pedagógusok előbb meghatározták a tanulók iskolai jóllétének feltételezett összetevőit és ezek fontossági sorrendjét, majd ők is szabadon véleményezték, hogy a tanulók miért szeretnek és miért nem szeretnek iskolába járni. Az online kérdőívek kitöltésére 2019. december és 2020. március között került sor (az adatfelvételt a távoktatás bevezetése szakította meg). Az Iskolai Jóllét Kérdőív mindkét évfolyamon megfelelő megbízhatósági mutatókat kapott (Cronbach- α =0,88 és 0,86), az iskolai jóllétnek öt faktorát különítette el (pozitív attitűd, pozitív érzések, iskolai énhatékonyság, szociális problémák, szorongás és fizikai panaszok). A kérdőív eredményeinek feldolgozása (pozitív és negatív dimenzió mentén) nemek és évfolyamok alapján történt. A nyílt végű kérdésekre kapott válaszok kategóriákba sorolása után a tanulók és a pedagógusok válaszai között sok hasonlóság mutatkozott. A tanulók az iskola szeretete ellen és mellett egyaránt a barátokkal és a tanulással kapcsolatos tényezőket emelték ki, a negatív tényezők között a fizikai fáradtság és a túlterheltség érzése is nagyon gyakran megjelent. A pedagógusok szerint az iskolai jólléttel kapcsolatban a legfontosabb befolyásolóereje az iskolatársakkal, osztálytársakkal kialakított baráti kapcsolatoknak, a tanár-diák viszonyoknak és az otthonról hozott szülői hatásoknak van. Az iskolába járás szeretete véleményük szerint ugyanezen tényezők mentén alakul. Az eredmények szerint a tanulók iskolai jóllétét befolyásoló tényezőit a pedagógusok is felismerik, ezek közös megbeszélése lehetőséget adhat a pedagógusok számára a tanulók előmenetelét támogató iskolai feltételek megteremtéséhez, fejlesztéséhez.

SZ20 – KAMASZKOR, EGÉSZSÉG ÉS AZ ISKOLA VILÁGA

Elnök: *Németh Ágnes*
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

Opponens: *Solymosi Katalin*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Szimpózium-előadások**A szerhasználó magatartások a serdülőkorúak körében – a HBSC kutatás alapján**

Paksi Borbála
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Németh Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

Fizikai aktivitás, pihenés és iskola – serdülőkorúak egészségmagatartása, valamint összefüggések az iskolai szinttel

Németh Ágnes, Várnai Dóra
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

Valóban egyre agresszívebben egymással az iskolások? - Időbeli változások a kortársbántalmazás előfordulásában magyar serdülők körében

Várnai Dóra, Németh Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

Iskolai környezet és szubjektív jóllét az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) kutatás adatainak tükrében

Örkényi Ágota, Várnai Dóra, Németh Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Németh Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

A serdülők napjaik jelentős részét töltik iskolájukban, így ez kétségtelenül életük egyik legmeghatározóbb színtere. Az iskolai viszonyulás, az ott átélt élmények, tevékenységek jelentősen befolyásolják a tanulók jóllétét, egészségét; ugyanakkor a diákok életmódja, kapcsolatai, fizikai és mentális egészsége is hat az iskolai attitűdre, közérzetre és nem utolsósorban a teljesítményre. Az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) nemzetközi kutatás az 1980-as évek óta vizsgálja a 11, 13 és 15 éves fiatalok egészséget meghatározó szokásait, szubjektív egészségi állapotát és számos, ezekre ható tényezőt, amelyek között az iskolai színtér szerepe kitüntetett. Nemcsak azért fontos foglalkoznunk az iskolával, mert sok vonatkozásban összefügg az egészségi állapottal és egészségmagatartással, hanem azért is, mert a legkézenfekvőbb terepe az egészségfejlesztésnek. A kutatásban négyévenként végzünk felméréseket. Ezek általában (így hazánkban is) országosan reprezentatív mintákon történnek a nemzetközi protokolloknak megfelelően (Inchley et al., 2020). Az adatgyűjtés iskolákban zajlik, etikai engedéllyel, felkészített kérdezőbiztosok irányításával, a diákok és szüleik beleegyezésével, névtelenül, önkéntes kérdőívekkel. Hazánkban az 5., 7., 9. és 11. osztályosok közül minden felmérésben 6-8000 fiatalot kérdeztünk meg. Legutóbb ez 2017/18-ban történt meg. Előadásaink a magyar serdülők életmódjának és jóllétének néhány meghatározó aspektusát mutatják be, szem előtt tartva az iskolai vonatkozásokat. Az első előadás az egészséget veszélyeztető magatartásformák, a szerfogyasztás fontos jellemzőit tárja eléünk a legújabb eredmények nyomán, de bemutatja ezek időbeli alakulását és a nemzetközi kontextust is. Több kutatás bizonyította, hogy a pozitív iskolai viszonyulás védőtényező a szerfogyasztással szemben (Bidstrup et al., 2008; Fletcher et al., 2008). A második előadás egészséget támogató viselkedésformákról, a fizikai aktivitásról és az alvásról szól, amelyek szintén jelentősen befolyásolhatják a diákok iskolai életét (Sibley & Etnier, 2003), de az iskola is hatással lehet a magatartásokra. Az iskolához való viszonyulás és a két magatartásforma közötti összefüggésekről is hallhatunk. A kortársbántalmazás olyan jelenség a fiatalok életében, amely szorosan kötődik az iskolai élethez. A bántalmazás elszívódása és okozása is kapcsolatban áll mentális egészségmutatókkal, egészséget befolyásoló magatartásokkal (Nansel et al., 2001; Due et al., 2005). Harmadik előadásunk az iskolai kortársbántalmazás előfordulási arányszámairól és ezeknek az elmúlt húsz évben történt változásairól szól, felvázolva a lehetséges okokat is. A szubjektív jóllét az egyik legnagyobb vizsgált terület kutatásunkban, amely alakulásában az iskola mint szocializációs színtér szerepe régóta bizonyított (Bradshaw & Keung, 2011). Az utolsó előadásban az iskolai viszonyulás időbeli trendjeinek ismertetése mellett a szubjektív jóllét számos aspektusával mutatott kapcsolatról is szó esik majd.

A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (KKP126835), az Emberi Erőforrások Minisztériuma (ELTE Felsőoktatási Intézményi Kiválósági Program; 1783-3/2018/FEKUTSRAT), illetve az Egészségügyi Világszervezet (WHO) Magyarországi Irodájának támogatásával készült.

A SZERHASZNÁLÓ MAGATARTÁSOK A SERDÜLŐKORÚAK KÖRÉBEN – A HBSC-KUTATÁS ALAPJÁN

Paksi Borbála *, Németh Ágnes **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: serdülőkorúak; szerfogyasztás; prevalenciák

A felnőtt népesség körében készült hazai vizsgálatok első droghasználatra vonatkozó eredményei rendre azt mutatják, hogy a serdülőkor nagy kitettségű életszakasz a különböző szerhasználó magatartásokkal való kapcsolatba kerülés szempontjából. Az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) című kutatás több mint három évtizede, közel ötven országban, négyévente rendszeresen vizsgálja a serdülőkorúak egészséget befolyásoló szokásait, köztük a különböző szerhasználó magatartások elterjedtségét és háttértényezőit. Az előadás célja a HBSC-kutatás legutóbbi hulláma alapján a magyarországi serdülőkorúak dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás tekintetében mutatkozó érintettségének, illetve a használat jellemzőinek és társadalmi mintázódásának a bemutatása, valamint az aktuális adatok időbeli és nemzetközi kontextusba helyezése. A magyarországi kutatás az 5., a 7., a 9. és a 11. évfolyamon tanuló diákok iskola, településtípus, valamint régió szerint rétegzett, bruttó 9651, nettó 6003 fős, országos reprezentatív mintáján készült. Az adatfelvétel 2018 tavaszán kérdezőbiztosok bevonásával, osztályos adatfelvétel keretében, önkitöltős kérdőívek alkalmazásával, az önkéntesség és az anonimitás biztosításával történt. Az adatfelvételi battéria a nemzetközi HBSC-kutatócsoport által kidolgozott kötelező és választható kérdések mellett a szerhasználó magatartások esetében saját fejlesztésű kérdéseket is tartalmazott. Az időbeli és nemzetközi összehasonlítás során felhasznált hazai minták hullámonként 5-8000 tanuló, a nemzetközi adatbázis felméréseknél kb. 150-200 ezer tanuló adatait tartalmazzák. A kutatás adatai alapján az 5. osztályban a tanulók 1,2%-a, a 7. osztályban 5,3%-a, a 9. osztályban már 25,7%-a, a 11. osztályban pedig 34,5%-a számolt be valamilyen szintű dohányzásról. A legalább heti gyakoriságú, rendszeres dohányzás előfordulása pedig a vizsgált évfolyamokon sorrendben 0,7%, 3,3%, 19,3%, és 26,4%. Alkoholt az 5–11. évfolyamra járó tanulók 60,7%-a fogyasztott már élete során, az elmúlt hónapban pedig 39,5%-uk. Az egymást követő évfolyamokat összehasonlítva e tekintetben is szignifikáns fokozódás mutatkozott. A 9. és 11. évfolyamos diákok közel negyede (24,6%), ezen belül a 9. osztályosok 19,4% a, a 11.-eseknek pedig a 30,8%-a próbált már ki élete során legalább egy alkalommal valamilyen tiltott drogot, és/vagy fogyasztott valamilyen legális szert visszaélés-szerűen. Az időbeli változások általában 2010-ig emelkedő szerhasználati tendenciát mutatnak, majd a mutatók zömében csökkenést figyelhetünk meg. Nemzetközi összehasonlításban a dohányzás és az alkoholfogyasztás mutatói alapján többnyire a részt vevő országok átlagánál magasabb értékkel az első harmadban, drogfogyasztás alapján pedig a középmezőnyben helyezkedünk el.

A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (KKP126835), az Emberi Erőforrások Minisztériuma (ELTE Felsőoktatási Intézményi Kiválósági Program; 1783-3/2018/FEKUTSRAT), illetve az Egészségügyi Világszervezet (WHO) Magyarországi Irodájának támogatásával készült.

FIZIKAI AKTIVITÁS, PIHENÉS ÉS ISKOLA – SERDÜLŐKORÚAK EGÉSZSÉGMAGATARTÁSA, VALAMINT ÖSSZEFÜGGÉSEK AZ ISKOLAI SZÍNTÉRREL

Németh Ágnes, Várnai Dóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: serdülőkorúak; fizikai aktivitás; alvási szokások

A gyermekek és fiatalok egészséges növekedése és fejlődése szempontjából elengedhetetlenül fontos a megfelelő mennyiségű és minőségű mozgás és pihenés. A gyermekek és serdülők kognitív és érzelmi működését, valamint szellemi, tanulmányi teljesítményét szintén befolyásolják fizikai aktivitásuk és regenerálódásuk jellemzői. Mind a nemzetközi, mind a hazai adatok azt mutatják, hogy a kamaszoknak csekély hányada mozog életkori szükségleteinek megfelelően. Az éjszakai alvás – amely a legfontosabb tényező a regenerálódásban – szakirodalma arról számol be, hogy a kamaszkor közepén és végén a fiatalok jelentős hányada nem alszik annyit, amennyire szüksége lenne. Az előadás a magyar serdülőkorúak fizikai aktivitásának és alvásmintázatának néhány jellemzőjét mutatja be a HBSC-kutatás eredményein keresztül, figyelembe véve a nemi és életkori jellegzetességeket, valamint az időbeli változásokat. Bemutatja továbbá a fizikai aktivitás és az alvás összefüggését néhány iskolaiszintér-jellemzővel. Jelen előadásban a gyermekek és serdülők számára nemzetközileg ajánlott mozgásmennyiség mérőszámára (MVPA), a lefekvés és felébredési időpontokra, valamint az alvásmennyiségre vonatkozó adatokat mutatjuk be az 5., 7., 9. és 11. osztályosok körében. A nemi és életkori összehasonlításokat khi-négyzet-próbával, t-próbával és ANOVA vizsgálattal végeztük, az időbeli trendeket az arányszámok 95%-os konfidenciaintervallumai alapján elemeztük. Az iskola kedvelésének és az iskolai feladatok nyomasztó voltának változóival való kapcsolatot parciális korrelációval vizsgáltuk. Az 5–11. évfolyamos diákoknak kevesebb, mint 20%-a mozog életkorának megfelelő mennyiséget. A lányoknak szignifikánsan kisebb arányára jellemző ez. Az idősebb korcsoportokban rendre és szignifikánsan csökken az eleget mozgók hányada. A 2002-es felmérés óta 2014-ig növekedett ez az arány, a legutóbbi felmérésben azonban megtorpanást láthatunk a trendben. A fiatalok tanítási napokon átlagosan 22:20 perckor fekszenek le aludni, míg a hétvégén mintegy másfél órával később. A hétköznapi átlagos ébredési időpont: 6:16 perc, a hét végén azonban 9:18 perc. A hétköznapi átlagos alvásmennyiség 7,93 óra, hétvégén 9,68 óra. A fiúk és az idősebbek általában később fekszenek le, és kevesebbet alszanak. A két legutóbbi felmérés alvásra vonatkozó adatai között nem látható jelentős különbség. Az iskola szeretete és az iskolai feladatok kevésbé nyomasztó volta több fizikai aktivitással és kedvezőbb alvásjellemzőkkel jár együtt. A magyar diákok igen nagy hányadára egészségük szempontjából kedvezőtlen mozgási és alvási mintázat jellemző. A nem elegendő mozgás- és alvásmennyiség ugyanakkor kedvezőtlenebb iskolai viszonyulással is együtt jár. A megfelelő iskolai teljesítményhez és a jó iskolai közérzethez is szükséges lenne a kamaszok életmódjának kedvező irányú befolyásolása, az iskolai egészségnevelésben ezeknek az elemeknek további hangsúlyozása, erősítése.

A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (KKP126835), az Emberi Erőforrások Minisztériuma (ELTE Felsőoktatási Intézményi Kiválósági Program; 1783-3/2018/FEKUTSRAT), illetve az Egészségügyi Világszervezet (WHO) Magyarországi Irodájának támogatásával készült.

VALÓBAN EGYRE AGRESSZÍVEBBEK EGYMÁSSAL AZ ISKOLÁSOK? - IDŐBELI VÁLTOZÁSOK A KORTÁRSBÁNTALMAZÁS ELŐFORDULÁSÁBAN MAGYAR SERDÜLŐK KÖRÉBEN

Várnai Dóra, Németh Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: serdülőkorúak; kortársbántalmazás; iskola

A kortárserőszak valamilyen megnyilvánulási formája (offline bullying, online bullying, verekedés) a magyar serdülők mintegy 40%-át érinti. A kortársbántalmazás (offline bullying) ismétlődő, egyenlőtlen erőviszonyok mellett történő erőszak, amely fizikai, verbális és kapcsolati formában is tapasztalható. Több nemzetközi vizsgálat szerint számos országban csökkenő tendencia figyelhető meg a kortársbántalmazás előfordulásában, amelyet prevenciók erőfeszítéseinek, növekvő tudatosságnak, illetve az online bántalmazás nagyobb térnyerésének tulajdonítanak. Prezentációnk célja az iskolai kortársbántalmazással kapcsolatos hazai időbeli trendek bemutatása. Az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása elnevezésű kutatásban 2001 és 2018 között azonos módszertannal kérdeztük a 11–17 éves tanulókat a bántalmazás elkövetéséről és elszenvedéséről iskolai környezetben. Mindkét változó tekintetében öt, országosan reprezentatív adatfelvétel adatait hasonlítottuk össze. Az adatfelvétel minden esetben az érvényes nemzetközi protokoll alapján történt, anonim, iskolai, önkitöltős módszerrel. A százalékos prevalenciaértékeket statisztikailag a 95%-os konfidenciaintervallumok használatával hasonlítottuk össze. Elemzéseink alapján elmondható, hogy az áldozattá válás gyakorisága kismértékben, de szignifikánsan nőtt az idővel, és a növekedés az 5. évfolyamos fiúk körében a legkifejezettebb. Mindemellett mások bántásának gyakorisága is – az áldozattá válásnál kevésbé egyértelmű – szignifikáns növekedést mutatott. Ebben az esetben is főleg az 5. évfolyamosok körében megfigyelhető a változás. Az utóbbi években hazánkban számos prevenció kezdeményezése látott napvilágot, ezért elképzelhető, hogy a bántalmazás valamelyest gyakoribb előfordulása a nagyobb tudatosság következménye. Azonban lehetséges az is, hogy valóban növekedtek az esetszámok, és e tekintetben további prevenció és intervenció munkára, azok kisebb évfolyamokban való megkezdésére van szükség.

A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (KKP126835), az Emberi Erőforrások Minisztériuma (ELTE Felsőoktatási Intézményi Kiválósági Program; 1783-3/2018/FEKUTSRAT), illetve az Egészségügyi Világszervezet (WHO) Magyarországi Irodájának támogatásával készült.

ISKOLAI KÖRNYEZET ÉS SZUBJEKTÍV JÓLLÉT AZ ISKOLÁSKORÚ GYERMEKEK EGÉSZSÉGMAGATARTÁSA (HBSC) KUTATÁS ADATAINAK TÜKRÉBEN

Örkényi Ágota, Várnai Dóra, Németh Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: serdülőkorúak; szubjektív jóllét; iskola

Az iskola mint kitüntetett szocializációs színtér nemcsak a gyermekek kognitív és társas fejlődésében játszik meghatározó szerepet, hanem hatással van mentális egészségük alakulására is (Eccles & Roesner, 2011; Wells, 2000). Az iskolájukat szerető, a tanáraikat és osztálytársaikat támogatónak megélő diákokra a szubjektív jóllét magasabb foka jellemző. Elemzésünk célja, hogy megvizsgáljuk, az elmúlt közel két évtized alatt hogyan alakult a magyar diákok iskolához való viszonyulása, illetve megnézzük, hogy az iskola szeretete milyen összefüggést mutat a tanulók szubjektív jóllétével. Elemzésünkben az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása elnevezésű kutatás 2018. évi országosan reprezentatív felmérésének iskolához való viszonyulásra és szubjektív jóllétre (élettel való elégedettségre, szubjektív egészségpanaszok, depresszív tünetekre) vonatkozó adatait használtuk fel. Az iskolához való viszonyulás változásának vizsgálatát a 2001–2018 között végzett öt, országosan reprezentatív felmérés adatain végeztük. Minden esetben anonim, önkitöltős kérdőívekkel, tanórai keretek között gyűjtöttük az adatokat a nemzetközi kutatási protokoll előírásainak megfelelően. A legutóbbi adatfelvételkor a tanulók 71,7%-a számolt be arról, hogy kicsit vagy nagyon szereti az iskoláját. Az iskolájukat szerető tanulók aránya 2001/02 és 2005/06 között szignifikánsan csökkent (70,4%-ról 67,7%-ra), majd a következő adatfelvétel idejére nőtt (72,5%), azóta nem változott jelentősen. Ez a trend a fiúk csoportjában is megfigyelhető, a lányoknál azonban nem tapasztalható jelentős változás 2001/02 óta. Az iskolájukat szerető diákok elégedettebbek az életükkel, illetve kevesebb szubjektív egészségpanaszról és depresszív tünetről számolnak be, mint az iskolát nem szerető társaik. Ez az összefüggés fiúkra és lányokra egyaránt jellemző. A magyar diákok iskolához való viszonyulása némi ingadozással ugyan, de 2001/02 óta nem változott jelentősen. Habár a legutóbbi felmérés adatai alapján a tanulók többsége szereti iskoláját, fontos megjegyezni, hogy tízből három diákra viszont negatív attitűd jellemző. Ez és a szubjektív jólléttel mutatott összefüggések felhívják a figyelmet arra, hogy a mentális egészségfejlesztés részeként érdemes lehet az iskolai légkör és az iskolával való pozitív kapcsolat megerősítése.

A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (KKP126835), az Emberi Erőforrások Minisztériuma (ELTE Felsőoktatási Intézményi Kiválósági Program; 1783-3/2018/FEKUTSRAT), illetve az Egészségügyi Világszervezet (WHO) Magyarországi Irodájának támogatásával készült.

SZ21 – MIT AD(HAT) HOZZÁ A VALLÁSOSSÁG AZ OKTATÁS EREDMÉNYESSÉGHEZ?

Elnök: *Bacskai Katinka*
Debreceni Egyetem

Opponens: *Bognárné Kocsis Judit*
Pannon Egyetem

Szimpózium-előadások

Mit ad a református iskola? Az elvárt értéktől való eltérés szektorközi összehasonlítása

Kelemen Gabriella
Debreceni Egyetem

Nevelés, kapcsolattartás összehangolása a szülők perspektívájából – a vallásosság tükrében

Major Enikő
Debreceni Egyetem

A vallásosság szerepe a rezilienssé válásban

Demeter-Karászi Zsuzsanna
Debreceni Egyetem

A vallásos közösséghez való tartozás hatása a perzisztenciára sajátos nevelési igényű hallgatók körében

Hrabéczy Anett
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Bacscai Katinka

Debreceni Egyetem

A vallásosság mai posztmodern, szekuláris világunkban rendkívül komplex fogalom, jelenthet spiritualitást, értékrendet, tradíciót, közösséget. Szimpóziumunk négy előadása más-más szegmensét ragadja meg ennek a fogalomnak, de abban közösek, hogy erőforrásként tekintenek a vallásosságra. Empirikus munkáikban az előadók többféleképpen konceptualizálják a vallásosság és az eredményesség fogalmát, és kifinomult statisztikai módszerekkel vizsgálják a két tényező közötti összefüggést. Első előadásunk szektorközi összehasonlításban vizsgálja az iskolák jellemzőit és eredményességét. A vizsgálat során a 2011 és a 2018 közötti évek idősoros adatait elemzi az előadó az állami, a református és a nem református egyházi iskolák körében. Az oktatási kutatásokban ritka, hogy nem csupán keresztmetszeti vizsgálatot végeznek a kutatók, de egy folyamatosan bővülő, dinamikus szektor esetében kiemelten fontos eredményeket hoz a longitudinális vizsgálat. Az előadó vizsgálja, hogy a korábban nem egyházi, átvett iskolák eredményessége és körülményei hogyan változtak a vallásos világnézet megerősítése után. Második előadásunkban a gyermeknevelési értékek vizsgálatát végzi el előadónk, aki 17 tiszántúli egyházi iskolában kérdezte meg a negyedikes diákok tanítóit és szüleit a gyermeknevelési értékekről. Ez az egyedülálló kutatás meg tudja mutatni, mennyire teljesül a vizsgált intézményekben a cultural fit jelensége, vagyis mennyire jellemzik egységes gyermeknevelési elvek az egyházi iskolák diákjainak elsődleges és másodlagos szocializációs színterét. A vizsgálat során felszínre kerültek azok a jellegzetességek, amelyek az egyházi iskolában tanuló vallásos és kevésbé vallásos diákok szüleit jellemzik. A közoktatás után a felsőoktatás értelmezőközössége kerül előtérbe a szimpóziumban. A harmadik előadás négy, az EU keleti peremén fekvő egyházi felsőoktatási intézményben (Magyarországon és Romániában) vizsgálja a hallgatói eredményességet három különböző mutató mentén (elkötelezettség, tanulmányi eredményesség, haladási utak). A vizsgálat fókuszában kiemelkedik a reziliencia kutatása, amely a hátrányos helyzetű eredményes diákok jellemzőit vizsgálja. Az okok keresése során a vallásosság és az egyházi kötődés is górcső alá kerül, és a szofisztikált elemzési módszereknek köszönhetően igen finom különbségeket mutat ki az előadó. A szimpózium negyedik előadója hazai felsőoktatási intézményekben ért el 275 fogyatékkal élő hallgatót. A kutatás egyik újdonsága, hogy kvantitatív, több száz fős lekérdezés még nem született korábban a célcsoportban. A mostani előadás fókuszában a perzisztencia áll. A szakirodalom alapján a vallásosság védőfaktorként jelentkezhet a fogyatékkal élő és a tanulási zavarral küzdő hallgatók esetében. A kutatás tanulsága szerint azonban a két csoport vallási beágyazódása mértékét és módját tekintve is eltérő.

MIT AD A REFORMÁTUS ISKOLA? AZ ELVÁRT ÉRTÉKTŐL VALÓ ELTÉRÉS SZÉKTORKÖZI ÖSSZEHAISONLÍTÁSA

Kelemen Gabriella

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: eredményesség; széktorközi összehasonlítás; egyházi iskola

Az oktatási eredményességi kutatások többsége az iskola eredményességét, a tanári munka hatékonyságát a tanulók tanulmányi és központi teszteredménye szerint határozza meg. Azonban egyre gyakrabban találkozunk olyan oktatáskutatói véleményekkel, amelyek a tanári és iskolai eredményességet nemcsak a tanulói teljesítmények alapján írják le (Darling-Hammond 1999; Kanne & Staiger 2002), hanem egyéb tényezőket is figyelembe vesznek. Bár egyértelmű számunkra, hogy a tanulói teljesítmény-mérések sok és széles körű információval szolgálnak az oktatási rendszer hatékonyságát illetően, mégis úgy véljük, hogy figyelembe kell vennünk a kontextust is, amelyben végbe megy a nevelés-oktatás folyamata. A Coleman-jelentés (Coleman et al., 1966) hatására az iskolai eredményesség vizsgálatát végző oktatáskutatók figyelme a tanulói teljesítményeken túl, egyre inkább szélesedve, az iskola környezetére is irányul (Bacskai, 2015; Lannert, 2006; Pusztai, 2009). Ezt a nézőpontot követve vizsgálatunkban Magyarország tiszántúli régiójának általános iskoláit, azok szülői kompozícióit, anyagi és szociális helyzetét, illetve az egyházi felekezethez tartozását is háttértényezőként vettük számításba. A kontextus fontos elemének tartjuk a tanulók családi-társadalmi háttere mellett az iskolai légkör és a tanulási környezet jellemző mutatóit. Az iskolai belső környezetet vizsgálva az eszköz- és humánerőforrás-adottságokat is számba vettük, és széktorközi összehasonlítást végeztünk a 2011–2018 években mért OKM hatodik évfolyamos tanulói eredményekkel. A térség általános iskoláit fenntartók szerint három széktorkba sorolva hasonlítottuk össze a nem egyházi, egyéb egyházi és a református általános iskolák jellemzőit. Tanulmányunk célja, hogy azonosítsuk a széktorkok közötti különbségeket és az egyes széktorkok jellegzetességeit. Vizsgálatunk eredményei azt mutatják, hogy a térség három széktorka közül a nem egyházi, majd az egyéb egyházi általános iskoláknak kedvezőtlenebb a szülői háttere. A pedagógusok fluktuációja a nem egyházi iskolákban a legmagasabb, viszont itt a legkedvezőbb a tanulási környezet mutatójaként vizsgált eszközfelszereltség. A tanulói teljesítmények elvárt értékét regresszió-eljárással vizsgálva a teljesítmények a református iskolákban a legmagasabbak, magasak az egyéb egyházi iskolákban, de az elvárt érték alatt maradnak a nem egyházi iskolák diákjai körében, mind a matematika-, mind a szövegértésmérésekben.

NEVELÉS, KAPCSOLATTARTÁS ÖSSZEHANGOLÁSA A SZÜLŐK PERSPEKTÍVÁJÁBÓL – A VALLÁSOSSÁG TÜKRÉBEN

Major Enikő

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: egyházi oktatás; nevelési értékek; iskola-szülő kapcsolattartás

A vallásos nevelés összefüggéseinek vizsgálata nemzetközileg tágabb, hazai viszonylatban szűkebb kutatási irány, azonban elmondható, hogy a vallásos nevelés dinamikusan fejlődő kutatási terület (Pusztai, 2020). A sikeres és hatékony iskolai munka egyik fontos kulcstényezője az oktatási-nevelési intézmény partnerközpontú működése, amely a családdal való együttműködéssel valósulhat meg, amelyre hatással lehet a nevelésben résztvevők vallási identitása. Az elmúlt években ezen a téren megvalósuló számos hazai kutatás (Bacskai, 2015, 2020; Földes, 2005; Imre, 2002; Pusztai, 2004, 2009, 2020) főként a családok és az iskola kapcsolatára, az értékrendre, az együttműködésre irányult. Coleman (1988, idézi Engler, 2020) elméletével találunk választ a gyermekek tanulmányi eredménye és a családszerkezet közötti összefüggésre, miszerint a szülők által képviselt különböző tökefajták akkor jelentősek a gyermekek számára, ha a családon belüli társadalmi tőke biztosított számukra. Tanulmányunkban az iskola és a család, a gyermek szempontjából a két legjelentősebb szocializációs színtér találkozását vizsgáljuk. Az elméleti részben bemutatjuk az iskola és a család közötti partnerségi viszony lehetséges megnyilvánulásait és azok hatását a diákok eredményességére, és foglalkozunk a pedagógiai értékek azonosságából (cultural fit) adódó erőforrásokkal is. A vallásos identitású szülőkre inkább jellemző az iskolai életbe való bekapcsolódás, ezt erősíti, hogy a felekezeti iskolák pedagógiai programja is erőforrásként szorgalmazza a szülők részvételét a különböző iskolai programokban (Bacskai, 2020). Arra keressük a választ, mennyire egyeznek meg a szülők és a pedagógusok nevelési értékei az egyházi fenntartású iskolákban, segíti-e a szülőket vallási identitásuk abban, hogy tudatosan és megfelelően beosztott idővel fordítsanak figyelmet gyermekükre. A kutatást tizenhét Tiszántúlon működő, egyházi fenntartású iskola negyedik osztályos tanulóinak szülei (344 fő) körében végeztük el papíralapú kérdőív segítségével. A kapott eredmények alapján alátámaszthatjuk a szakirodalmi adatokat, miszerint főként magasabb iskolai végzettséggel rendelkező, önmagukat egyházián vallásosnak tartó szülők választják gyermekeik számára a felekezeti iskolákat, hozzátevé, hogy az iskola nevelési értékeivel megegyezik a nem vallásos szülők nevelési elve is, azonban a gyermekükkel közösen eltöltött tevékenységekre az inkább vallásosak tudják megfelelően fordítani az idejüket, figyelmüket. Mivel a felekezeti iskolák és a velük kapcsolatban lévő családok – vallási identitástól függetlenül – egységes nevelési, oktatási elvet vallanak, amelyek sikeresek és hatékonyak, feltehetjük, hogy még szélesebb társadalmi csoportok számára is vonzóvá teszi az egyházi iskolákban folyó oktatásba való bekapcsolódást.

A VALLÁSOSSÁG SZEREPE A REZILIENSSÉ VÁLÁSBAN

Demeter-Karászi Zsuzsanna

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: egyházi felsőoktatási intézmények; vallásosság; hallgatói eredményesség

Kutatásunk célja a felsőoktatási hallgatók eredményességének vizsgálata szektorközi és vallásosság szerinti összehasonlításban. Elemzéseink során igen változatos kép rajzolódott ki az eredményességet illetően a vizsgált perifériás térségben. A felsőoktatási hallgatói eredményesség egy komplex, többdimenziós mérőeszközökkel vizsgálható fogalom. Egyes kutatók negatív, míg mások pozitív megközelítésből vizsgálják, továbbá különbséget vélnek felfedezni a különböző szektorok hallgatóinak eredményessége között (Pusztai, 2011). Különböző munkák (Bacsikai, 2012; Frigy, 2012; Inánty-Pap, 2018; Pusztai, 2004) rámutattak arra is, hogy az egyházak támogatóelemtként tűnnek fel a hátrányos helyzetű tanulók és hallgatók tanulmányi eredményességében, mind az iskolák, mind pedig a felsőoktatási intézmények esetében, kulturálisan és társadalmilag heterogén tanulótársadalmat befogadva, ugyanakkor stabil értelmezőközösséget létrehozva az intézményi közegekben. Ezzel ellentétben a nagyobb hallgatószámot befogadó intézmények kultúrája a hátrányos helyzetű hallgatókra akár direkt negatív hatást is képes gyakorolni. A hazai és nemzetközi kutatásokat összevetve jelen kutatásban többnyire a pozitív irányból közelítjük meg az eredményességet, amelyet háromféle módon, az elkötelezettség, az eredményesség és a haladási utak skáláival mértünk (Pusztai & Demeter, 2021). Kutatásunk az EU keleti határán fekvő, perifériás felsőoktatási régió négy egyházi felsőoktatási intézményének hallgatói eredményességét vizsgálja az azonos képzési területen működő állami felsőoktatással összehasonlítva (N=922). Feltételeztük, hogy a szektorok, illetve az individuális vallásosság mentén különbség mutatható ki a hallgatók eredményessége között. Eredményeink azt mutatták, hogy az általunk használt eredményességet mérő mutatók mentén hol a szektorközi különbség, hol pedig a vallásosságból adódó különbség fedezhető fel, amely a demográfiai, a társadalmi, valamint az intra- és intergenerációs háttértényezők bevonását követően eltérő eredményeket mutat. Megállapítható, hogy elemzésünk során igazolódott az eredményesség komplex összetétele, amelyre jellemző, hogy az egyes dimenziókat különböző háttértényezők tartják befolyásuk alatt.

Az előadás az 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A VALLÁSOS KÖZÖSSÉGHEZ VALÓ TARTOZÁS HATÁSA A PERZISZTENCIÁRA SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ HALLGATÓK KÖRÉBEN

Hrabéczy Anett

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény; perzisztencia; felsőoktatás

Az inter- és intragenerációs kapcsolatok a nevelésszociológiai kutatások alapján igen jelentős hatást gyakorolnak a tanulmányi előrehaladás tekintetében, és ezek a tényezők a fogyatékossgal élő hallgatók számára is döntő jelentőségűnek bizonyulnak (Bourdieu, 1988; Coleman, 1988; Hrabéczy 2019; Pusztai, 2011). Kutatásunk célcsoportját azon hallgatók képezik, akik a hatályos felsőoktatási törvény értelmében fogyatékossgal élő hallgatónak tekinthetők. Mivel azonban a hazai jogszabályok, valamint a legtöbb kutatás a fogyatékossgal élő, valamint az egyéb pszichés fejlődési zavarokkal és tanulási zavarokkal élő hallgatókat homogén csoportnak tekinti, kutatásunk célja megvizsgálni e hallgatói csoport heterogenitását, és feltárni, hogy a fogyatékossgal élő és tanulási zavarral küzdő tanulók beágyazódása hogyan különbözik egymástól, különös tekintettel a vallási közösségekbe való beágyazódásra és annak hatására a tanulmányi eredményességre és perzisztenciára. Kutatásunk fő hipotézise, hogy a tanulási zavarral élő hallgatók nagyobb mértékben ágyazódnak be a különböző hallgatói szervezetekbe, míg a fogyatékossgal élő hallgatók inkább a vallási közösségekben lesznek beágyazottak az egyéb hallgatói közösségekkel szemben. Ennek vizsgálatára kvantitatív kutatásunk 275 fogyatékossgal élő és tanulási zavarral élő egyetemi hallgató adatait vizsgálta. A célcsoport nehéz elérhetőségéből fakadóan az adatfelvétel hólabda módszerrel történt. Az ilyen nagy elemszámú kérdőíves kutatás egyedülálló a fogyatékossgal élő hallgatókat vizsgáló kutatások között, ugyanis leggyakrabban e célcsoport vizsgálata adminisztratív adatbázisok felhasználásával, vagy kis elemszámú interjúk kutatásokon keresztül valósul meg. Kutatásunkban összehasonlítottuk a fogyatékossgal élő és tanulási zavarral küzdő hallgatók inter- és intergenerációs kapcsolatait, valamint azt, hogy a vallási közösségekbe való beágyazottság hogyan befolyásolja a vizsgált hallgatók perzisztenciáját és tanulmányi teljesítményét. Eredményeink alapján egyértelmű különbség figyelhető meg a két vizsgált csoport vallási beágyazódása között.

T41 – FEEDBACK AND QUALITY

Chair: Wu Hao
University of Szeged Doctoral School of Education,
Research Group on Learning and Instruction

Thematic Session

English Teachers' Perceptions: Professional Development Needs in Turkey

Selen Subasi, Davaajav Purevjav
University of Szeged Doctoral School of Education

An Exploratory Study on How Myanmar EFL Students Benefit from Teacher Feedback on L2 Writing

Nang Kham Thi
University of Szeged Doctoral School of Education

Key Capabilities for Promoting Student Feedback Literacy

Abderrahim Mamad
University of Szeged Doctoral School of Education

The Quantitative Analysis of the Dissertations Submitted in the Hungarian Doctoral Schools of Education

Péter Fehér, Dóra Orsolya Aknai
ICT MasterMinds Research Group

ENGLISH TEACHERS' PERCEPTIONS: PROFESSIONAL DEVELOPMENT NEEDS IN TURKEY

Selen Subasi, Davaajav Purevjav

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Teachers' perception; Professional development needs; Mixed method

Professional development is a sub-process of lifelong learning. According to the TALIS 2018 results, 94% of teachers attend in-service teacher training (IST) in Turkey (OECD, 2019). However, there seems to be a lack of empirical information regarding the teachers' own perception of professional development needs in a particular subject in the target country. This small-sample study (N=65) aimed to explore the perception of teachers in Turkey, focusing on professional knowledge and development needs, as well as to examine the appropriateness of the questionnaire applied. For this reason, English language teachers were chosen as participants. An English online questionnaire was used to collect data from June to August 2019. It included demographic information, and an open-ended question to reveal the areas of knowledge they would like to improve. Also, participants rated 18 components of teacher knowledge on a five-point Likert scale from two perspectives (present knowledge levels and professional developmental needs). The participants' work experience was between one to 22 years; as for age, $M=31.92$ and $SD=5.12$; and 80% were women. The instrument seems to work appropriately in the Turkish context and educational culture, with very good reliabilities for the two closed questions (Cronbach's alphas: .950 and .986). Regarding professional knowledge levels, the means were between 3.86 and 4.31. For professional development needs, the means were between 3.29 and 3.65 for the targeted knowledge components. Paired sample t-tests showed that most items were rated significantly lower regarding the perception of developmental needs ($p<.05$). The content analysis of the open-ended question showed that participants mentioned 105 areas of knowledge they would like to improve. The most frequently mentioned themes were 'classroom management', 'teaching methods', and 'speaking skills'. These highlighted areas of knowledge should be more targeted in the IST program for English language teachers. This study supports further research on this instrument regarding the nationally representative sample in Turkey.

AN EXPLORATORY STUDY ON HOW MYANMAR EFL STUDENTS BENEFIT FROM TEACHER FEEDBACK ON L2 WRITING

Nang Kham Thi

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Teacher feedback; Writing development; Second language writing

Writing in English is not just an essential component of learners' literacy development in school curricula but a passport to personal and academic advancement. Developing writing abilities is a time-consuming process in which students' linguistic, cognitive, and social skills are the key aspects. Within this framework, providing feedback on students' written texts has been one of the regular teaching practices of writing teachers and empirical studies have examined the extent to which teacher feedback helps improve their writing accuracy (e.g., Benson & DeKeyser, 2018) with little attention to feedback practices of a writing teacher in a classroom. Therefore, this paper critically explored the strategies and scope of teacher's feedback, its impact on students' revisions, and their emic perspectives of the effectiveness of the feedback they received. Using a quasi-experimental design, this study compared the EFL students' (n=27) first drafts and revised texts. Furthermore, a questionnaire was developed to probe into the students' perceived effectiveness of the teacher feedback. Examining the feedback strategies revealed that the teacher employed a range of strategies when providing feedback on written texts. Indirect feedback, the most prevalent feedback strategy (46%), was used to identify language-related issues such as sentence structure and subject-verb agreement. The instructor also made marginal comments (17.3%) and end comments (17%), focusing on content-related issues including task fulfilment and organization. The least frequent feedback strategies included direct feedback (14%) and metalinguistic feedback (5.7%). These findings might be explained by the teacher's beliefs about the role of feedback in improving writing and his preferred feedback strategies. In connection with the feedback scope, instructor feedback was rather unfocused as it covered a range of issues concerning language- and content-related aspects. Overall, the frequency of error types revealed that 68.8% of the feedback focused on form, whereas 31.2% targeted content. Following the revision analysis categories suggested by Ferris (2006), and Han and Hyland (2015), the students' revision patterns in their revised texts were classified into three categories: (1) correct revision, (2) incorrect revision, and (3) no revision. The overall percentage of successful student revisions was high (71% of the total errors) which indicated that they were able to make correct changes in most cases regardless of the feedback strategies. These findings were further supported by the students' perceptions of the effectiveness of the teacher feedback as they commented that it facilitated improvement in different aspects of writing: grammar, vocabulary, content, and organization. The results contribute to the body of research examining the impact of teacher feedback on students' writing and to an overall understanding of feedback practices of an EFL teacher in helping students improve their L2 writing.

KEY CAPABILITIES FOR PROMOTING STUDENT FEEDBACK LITERACY

Abderrahim Mamad

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Feedback literacy; Student capabilities; Higher education

Lack of understanding of the role of feedback processes, their application in an effective way, and their influence on students' learning have been considered as the common problems in higher education (Boud & Molloy 2013; Evans 2013). Therefore, this theoretical paper aims to identify students' capabilities of feedback literacy during the learning/teaching process. To meet this objective, three questions were targeted: 1) How is feedback literacy defined? 2) How is it characterized? 3) What are its practical dimensions from student perspective? Identifying student feedback literacy might reveal the position of students in their interaction with the teacher and peers and the extent to which they are proactive in inquiring about new meanings (Esterhazy & Damsa, 2019) and seeking feedback from multiple resources (e.g., teacher, self, and peers) and diverse modes. Recently, some researchers (Molloy et al., 2020; Carless & Boud, 2018) have called for the promotion of student feedback literacy as an effective framework to promote students' capabilities in engaging with feedback processes in which teachers, students and peers have a joint responsibility to improve the performance of the given assignments (Carless, 2020; Ibarra-Sáiz et al., 2020). Feedback literacy has come as a reaction to the ineffective focus on teacher's delivery of feedback and its reception by students in a passive manner (Malecka et al., 2020) rather than on students' active participation in receiving feedback and constructing it (Nicol & Macfarlane-Dick, 2006, Nicol, 2010). Therefore, research on student feedback literacy is warranted, especially their capabilities, as feedback literates, in engaging with feedback process. To answer the previous questions, 1) a thorough description of the existing definitions of feedback literacy and 2) its frameworks (Carless & Boud, 2018; Carless & Winstone, 2020; Molloy et al., 2020; Sutton, 2012) can be highlighted. 3) Four dimensions of student feedback literacy were also targeted as the major criteria of analysis: appreciating feedback, making evaluative judgement, managing effect, and acting upon feedback (Carless & Boud, 2018). Concerning these dimensions, the findings, for example, have shown that feedback literate students appreciate feedback when they understand its value (Molloy et al., 2020); they assess it when they self-evaluate the quality of their own work and that of others (Tai et al., 2018); they manage it when they build an equal relationship with their teachers and peers (Carless & Winstone, 2020; Chong, 2018); and they act on it when they utilize the received feedback to improve their learning (Molloy et al., 2020; Sutton 2012). This paper could be relevant because it addresses the new paradigm shift from feedback as a one-way process of transmitting information from instructors to feedback as a process of using diverse channels of communication, through which teachers and students collaborate to improve learning outcomes.

While working on this paper, the author was the recipient of the Stipendium Hungaricum Scholarship.

THE QUANTITATIVE ANALYSIS OF THE DISSERTATIONS SUBMITTED IN THE HUNGARIAN DOCTORAL SCHOOLS OF EDUCATION

Péter Fehér, Dóra Orsolya Aknai

ICT MasterMinds Research Group

Keywords: Nalysis of dissertations; Doctoral students

The doctoral dissertation must be an important milestone in the career of the young researcher. Some recent works concluded, that significant differences exist between students' performance and productivity based on scientometrics. In this paper we would like to analyze some quantitative aspects of dissertations. The goal of our exploratory study was to investigate the differences in the accepted dissertations among and inside Hungarian Doctoral Schools. At the first stage of the research project we have analyzed the following research questions: 1. Is there any significant difference among some qualitative indicators of dissertations? 2. Do these results confirm former findings about the standards of schools? We have evaluated 47 dissertations from all 5 Hungarian Doctoral Schools of Education (Eötvös Loránd University, Eszterházy Károly University, University of Debrecen, University of Pécs, University of Szeged). The research studied a representative sample of dissertations made by institutions and years (in this first paper we present data collected between 2015-2019). Our primary data source was the MTMT database and we used the full version of dissertations. Several variables were collected: length of dissertation, number of citations in Hungarian, in English, in German and other languages, number of hypotheses in students' work etc. The ratio of the maximum and minimum average length of dissertations among schools was 1,43. The sources used by doctoral students were mostly Hungarian literature (56 percent, 42,6 percent in English), the minimum average of English citations was 28,6 percent (Pécs), the largest average was 68,7% (Szeged). We have found notable differences between other selected variables, not only among schools, but huge differences inside schools. More detailed results will be presented in our presentation. The next step in the research will be to reveal hidden connections with other variables (number of publications, conference presentations and others). The findings of our research strengthen the views about significant differences among the outputs of Doctoral Schools. These results might support a more precise evaluation of the work and results of Doctoral Schools, and raise the level of their scientific performance in the international context.

P6 – POSZTERSZEKCIÓ

Elnök: *Pusztafalvi Henriette*

Pécsi Tudományegyetem EK Egészségfejlesztés és Népegészségtani Tanszék

Előadás**A betűtípus hatása felső tagozatos tanulók szövegértésére, illetve az ismeretek felidézésére**

Gombos Péter, Látics Barbara

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

A 21. századi gyermekek jellemzői és a generációelméletek

Vetési Erika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

A könnyen érthető kommunikáció magyar nyelvű szakirodalmának szisztematikus elemzése

Horváth Péter László, Ladányi Lili

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Fejlesztő kísérlet matematika órán egy téves meggyőződés felszámolására

Kiss Márton

Debreceni Egyetem

A joghoz való viszony mérésének lehetőségei a közoktatásban

Kormos Kevin, Rónay Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A felvilágosodás kori ábécés- és olvasókönyvek összehasonlítása a felekezeti hovatartozás és az iskolatípus alapján

Szabóné Kozma Katalin

Debreceni Egyetem

A tradicionális japán kardvívás a kondicionális és koordinációs képességfejlesztés szempontjából

Vida Gergő

Soproni Egyetem

A kortárs tutor által támogatott tanulás jellemzői

Bánfi Gréta

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

A Z generáció: #én#világom Aki nem érti, járjon utána!

Frányó Zsófia, Csehné Papp Imola

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A BETŰTÍPUS HATÁSA FELSŐ TAGOZATOS TANULÓK SZÖVEGÉRTÉSÉRE, ILLETVE AZ ISMERETEK FELIDÉZÉSÉRE

Gombos Péter, Látics Barbara

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: betűtípus; szövegértés; szemkamera

Vizsgálatunk célja az (volt), hogy megnézzük, mekkora szerepe van a (talpas vagy talpatlan) betűtípus megválasztásának egy szöveg megértésében, illetve felidézésében – nyomtatott szöveg esetén. A témában korábban folytatott nemzetközi kutatások (Ali et al., 2013; Gaser et al., 2005; Josephson, 2008; Moret et al., 2011) eredményei ellentmondásosak, hazánkban pedig gyermekeknél eddig nem is vizsgálták ezt. Az eddigi kutatások tanulságainak bemutatása után ismertetjük saját vizsgálatunk módszertanát, az eljárás részleteit s a kapott adatokat. 2020 őszén felsős tagozatos, 6–7. osztályos diákokkal (n=107) írtunk szövegértési teszteket, két különböző, egymáshoz nagyon hasonló – hasonló témájú, azonos szerkezetű, azonos karakterszámú – szöveg kapcsán. A diákok mindegyike mindkét, különböző betűtípussal szedett tesztet kitöltötte, de nem mindig ugyanazzal a betűtípussal találkozott egyazon szövegnél, s a kitöltés sorrendjét is változtattuk. Kétféleképpen, párosított t-próbát végeztünk a talpas és a talpatlan betűkkel írt szövegek megértésének összehasonlítására. A talpatlan betűk esetén a szövegértés átlagpontszáma minimálisan, de magasabb volt, szignifikáns különbséget azonban nem tudunk igazolni a két betűtípus szövegértése között ($t=-0,77$; $p=0,44$). A pandémiás helyzet miatt 2020 őszén nem volt lehetőségünk a vizsgálatok folytatására, ezt 2021 nyarán, illetve őszén tennénk meg. Egyrészt növelnénk a bevontak számát, másrészt szeretnénk a szövegértési teszt után két héttel egy felidézési tesztet is íratni, amellyel azt ellenőriznénk, hogy melyik betűtípussal írt szöveg információit jegyezték meg jobban a diákok. Különösen fontosnak tartjuk a kutatás kibővítését egy szemkamerás vizsgálattal. Ennek segítségével egyértelműen igazolhatjuk a különböző betűtípusok olvasásának, például az olvasási sebességnek az eltérését. A szemmozgás, a fixációk száma, időtartama, a szakkádok száma, hossza pedig információkat ad nekünk a szövegértéssel kapcsolatban is. Feltételezzük, hogy a talpas betűtípusban nyomtatott szöveget gyorsabban olvassák a tanulók, amit a rövidebb idejű fixációk igazolhatnak. Emellett az olvasottak értelmezése eredményesebb és gördülékenyebb, ami kevesebb megakadást (regressziót) eredményez. Kutatásunk eredményei mind a tanítás-, mind pedig a tanulásmódszertan területén kulcsfontosságú tapasztalatokkal segíthetnek minket a hatékonyság növelése érdekében.

A 21. SZÁZADI GYERMEKEK JELLEMZŐI ÉS A GENERÁCIÓELMÉLETEK

Vetési Erika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: életkori sajátosságok; generációelméletek; innováció

Az oktatás digitális transzformációja során számtalanszor érzékeljük, hogy a 21. századi gyermekek sajátosságai nagy mértékben befolyásolják a tanítás és tanulás folyamatait. A neveléstudomány berkein belül igyekszünk feltárni ezeket a sajátosságokat, magyarázatot adni az észlelt jelenségekre, az egyéni és csoportos hasonlóságokra és különbségekre. Az ezredforduló óta a nevezéktanban is megfigyelhetőek a digitális transzformáció hatásai. Jones (2011) szerint az elnevezések között a három legfőbb kifejezés, ami leggyakrabban jelenik meg a szakirodalomban, a „Net Generation” – netgeneráció (Tapscott, 1998), a „Digital Natives” – digitális bennszülöttek (Prensky, 2011) és a „Millennials” – ezredfordulósok (Howe & Strauss, 2000). A dichotóm megnevezések után megfigyelhető a kategóriák árnyálasára tett kísérletek (Buda, 2017), valamint újabb fókuszként a digitális attitűd hangsúlyozása is (Demeter & Déri, 2016). Élénk diskurzus alakult ki, hogy a 21. századi gyermekek sajátosságait melyik elnevezés képes leginkább megragadni. Kutatásunk a megnevezések tudományos folyóiratokban való megjelenését statisztikai eszközök segítségével vizsgálta. Ezenkívül hazánk digitális ökoszisztémájában történt változások áttekintő vizsgálatára is sor került, amelynek fókuszában a digitális eszközök penetrációjának mértéke állt. Everett M. Rogers 1962-ben közzétett háromszakaszos innovációterjedési elméletét Molnár Szilárd (2002) bővítette ki, az innovációterjedés egyes szakaszaihoz hozzárendelve a digitális megosztottság típusát és annak alapproblémáját. A nevezéktanban megfigyelhető változások és a Molnár által átdolgozott háromszakaszos innovációterjedési elmélet között megfigyelhető jelenségek arra engednek következtetni, hogy az évek során észlelhető nevezéktanbeli változások az innovációterjedési elmélet szakaszait követik. Különösen fontos hangsúlyozni, hogy erősíteniünk kell azt a gondolatot, hogy a mai gyermekeket egyszeri és megismételhetetlen egyéni sajátosságokkal rendelkező lényként tekintjük a generációelméletekkel szemben, amelyek egyoldalúan befolyásolhatják a pedagógusreakciókat (Lénárd, 2015). Kutatásunk erősítheti a neveléstudományban a 21. századi gyermekek sajátosságait vizsgáló kutatók közötti konszenzus létrejöttét. Eredményeink nem a generációelméletek kritikáját, hanem a generációelméletek születésének egyfajta magyarázatát szolgálják.

A kutatást az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja támogatta.

A KÖNNYEN ÉRTHETŐ KOMMUNIKÁCIÓ MAGYAR NYELVŰ SZAKIRODALMÁNAK SZISZTEMATIKUS ELEMZÉSE

Horváth Péter László, Ladányi Lili

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: könnyen érthető kommunikáció; szisztematikus szakirodalom-elemzés

A könnyen érthető kommunikáció a tanulásban/értelmileg akadályozott gyermekek, tanulók köznevelési rendszerben történő fejlesztésének, oktatásának, a nagykorú értelmi sérült személyek információszerzésének mára Magyarországon is a megkerülhetetlen eszközévé, módszerévé vált. A könnyen érthető üzenet készítésének központi gondolata, hogy a közlő az üzenetét a befogadó nyelvi szintjéhez igazítja. A könnyen érthető üzenet készítése tapasztalati úton megfogalmazott, formai és tartalmi szabályok alapján készül. Ahogyan arra több szerző is rámutat, Magyarországon hiányoznak a módszert és a módszer hatékonyságát alátámasztó tudományos kutatások. Ennek részben az is az oka, hogy nagyon kevés a könnyen érthető kommunikációval foglalkozó magyar nyelvű szakirodalom. Jelen elméleti kutatás célja a könnyen érthető kommunikáció magyar nyelvű szakirodalmának feltárása és szisztematikus elemzése. A szakirodalmi források feltárásához kulcsszavakat alkalmazok (pl. könnyen érthető kommunikáció, könnyen érthető nyelv, hozzáférhető információ). A forrásokat különböző tudományos adatbázisokból gyűjtöm össze (MATARKA, MTMT, ODT, Google Tudós, Gyógypedagógiai Szemle, Fogyatékoság és Társadalom, gyógypedagógia alapszakos képzést folytató felsőoktatási intézmények szakdolgozati adattára), illetve a feltárt források irodalomjegyzékét használom további találatok érdekében. A feltárt források teljes körű jegyzékének elkészítését követően azokat a szakirodalmi forrásokat vetem szisztematikus elemzés tárgyává, amelyek elméleti munkák, illetve kutatási beszámolók vagy a módszer népszerűsítését célozzák (az elemzésből kizárom pl. a híradásokat). Az elemzésre kiválasztott szakirodalmi forrásokat az alábbi szempontok mentén mutatom be, illetve hasonlítom össze: a könnyen érthető kommunikáció fogalma, célcsoportja; a könnyen érthető üzenet nyelvi szintjei; a könnyen érthető kommunikáció viszonya az egyszerűen érthető nyelvvel és az AAK-val; a könnyen érthető üzenet készítésének módszerei és szabályai; a könnyen érthető üzenet készítésének és a könnyen érthető üzenet érthetőségének tudományos vizsgálata. A szisztematikus szakirodalom-elemzés eredményeként olyan anyag lesz hozzáférhető, ami a könnyen érthető kommunikáció tudományos kutatása során az elméleti háttér megrajzolásához jól alkalmazható, illetve felhasználható a könnyen érthető kommunikáció oktatásához is. Az elemzést különböző, a további kereséseket jól szolgáló adattárakkal egészítem ki, amely adattárakban a feltárt szakirodalmi forrásokat azok sorszáma alapján lehet majd keresni (kulcsszavak adatbázisa, szerzők adatbázisa, a publikálás évszáma, a publikáció kiadója).

FEJLESZTŐKÍSÉRLET MATEMATIKAÓRÁN EGY TÉVES MEGGYŐZŐDÉS FELSZÁMOLÁSÁRA

Kiss Márton

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: legközelebbi fejlődési zóna; metakogníció; nyílt matematikai feladat

A fejlesztőkísérlet előzménye egy korábbi kutatásom volt, amely a 9. évfolyamos tanulók metakognitív tevékenységeit vizsgálta matematikai feladatoknál. A tapasztalatok után fejlesztőkísérletet terveztem egy 9. osztályban, amellyel az volt a cél, hogy megváltozzon az a sokakban élő téves meggyőződés, hogy minden matematikai feladatnak van, és csak egy megoldása van. A fejlesztést egy 29 fiú alkotta, matematikából átlagos teljesítményű osztályban valósítottam meg a tanítási gyakorlatom során. A fejlesztési folyamat egy előtesztel indult. Ezt követte 11 tanóra, amelyből az ötödiken írtak a tanulók egy köztes tesztet, majd egy utótesztet, s végül másfél hónappal később egy késleltetett tesztet. A fejlesztés egy teljes geometriai témakört ölelt fel. Már az előteszt is geometriai feladatokat tartalmazott. Az előtesztel együtt az összes felmérés úgy épült fel, hogy tükrözte az órákon megteremteni kívánt hozzáállást. Tehát olyan feladatokat is kaptak a diákok a felmérésekben, amelyeknél több esettel kellett számolni, illetve észre kellett venni és tudni kezelni az ellentmondást. Ezen akciókutatás elméleti részéhez szorosan kapcsolódnak a metakognitív tevékenységek, a meggyőzések (belief), a nyílt feladatok és a legközelebbi fejlődési zóna. A tanulók fejlődésének elemzése során két fő szempont volt. Felismeri-e a tanuló, hogy több lehetséges eset van a feladat megoldása során? Észreveszi-e a tanuló az ellentmondást, és ha igen, hogyan kezeli? Az elemzés után úgy tűnt, hogy az utó- és késleltetett tesztnél a kezdeti majdnem nullához képest már kb. a csoport fele több esettel dolgozott, illetve rájött az ellentmondásra, és összességében érzékelhető ezen tesztek összképe alapján a szemléletmódbeli változás. Jelentősen befolyásolta a tanulók fejleszthetőségének ütemét és mértékét a tárgyi tudás, amelynél az alapok komoly hiánya több tanulónál jelentkezett. Itt jön a képbe a közvetlen fejlődési zóna. Mindez a tanulókra vonatkozóan. Másrészt a tanártól is függ a folyamat eredményessége. A fejlesztés az egész osztályt érintette, de a tanulók munkáinak elemzése után kiemeltem 4 olyan tanulót, akik közül 3 diáknál megfigyelhető volt, hogy elérték az általam célul kitűzött fejlődési szintet, azonban a fejlesztés kezdetén mind a négyük aktuális fejlődési szintje különböző volt. Az ő munkájukat, fejlődésüket részletesebben elemeztem. A fejlődés mértékét jelentősen befolyásolta a legközelebbi fejlődési zóna. Voltak olyan tanulók, akik a közvetlen fejlődési zónájuk alapján alkalmatlanok az egységes fejlesztésre, illetve voltak olyan tanulók is, akik számára önmagukhoz képest nagyon csekély mértékű az egységes fejlesztés hatása. Mindezek kapcsán szinte elkerülhetetlen a differenciált fejlesztés.

A kutatást Debreceni Egyetem támogatta.

A JOGHOZ VALÓ VISZONY MÉRÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A KÖZOKTATÁSBAN

Kormos Kevin, Rónay Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: jogtudatosság; jogiattitűd-mérés; állampolgári nevelés

Az előadás bemutatja, hogy egy, a tanárok, tanulók joghoz való viszonyát feltáró kismintás kutatás tapasztalatai alapján milyen módszertan és mérőeszköz szükséges iskolajogi attitűdkutatásokhoz. A kutatás során több tudományterület kereszteződésében kialakított kvalitatív módszert alkalmaztunk, a nemzetközi szakirodalom is felhívja a figyelmet (Ash, 2019). A kutatás attitűdméréssel a jogszociológia és a neveléstudomány diszciplínáit átfedve a közoktatásban részt vevő tanárok és diákok joghoz fűződő viszonyát térképezte fel esetelemzések és Likert-skálák mentén. Ehhez Ewick és Silbey (1998) kategorizációja mentén valós események felhasználásával alkotott történeteket használt, amelyek iskolai keretben többek közt a jogtisztelre, a haszonelvű joghasználatra és jogi elidegenedésre hoztak példát. A három történetben közös volt, hogy az iskolai belső szabályozáson túlmutató jogi kérdések is felmerültek, azonban fontos, hogy az egymást követő három történetben egyre súlyosbodott az erkölcsi norma és jogi parancs közötti feszültség. Hertogh (2018) normatív profiljait (a jogi kultúra jogtisztelő, lojális, cinikus, illetve kívülről résztvevői) felhasználva és egy jogi éberséget vizsgáló kutatás (Bartha et al., 2020) mérőeszközeit a kutatásra specifikusan alkalmazható saját kérdésekkel, adatgyűjtői technikákkal kiegészítve állt össze az apparátus. A kutatás tanulsága, hogy a jogismeretet felmérő kérdőívek önmagukban nem elegendők a joghoz való viszony feltárásához, bár a hazai pedagógusképzés és továbbképzés tartalmi hiányosságairól már az is sok tanulsággal jár. A mindennapi életben előforduló jogi relevanciával bíró esetek megélése során megfogalmazott véleményt és annak indokait is vizsgáló kérdőív együttes alkalmazása révén az erkölcsi és a jogi értékítélet azonosságai és a köztük feszülő ellentétek is napvilágra kerülhetnek. Ezen eredmények viszonyítási pontja pedig a jog valamiféle ismerete lehet. Ebből adódóan a kutatás módszertani szempontból azt mutatta, hogy a jog ismeretének mélységét bemutató eredmények nélkülözhetetlenek a jogról alkotott kép megértéséhez. Következésképpen csak komplex, a terület interdiszciplináris (neveléstudományi és jogszociológiai) eszköztárát is felvonultató, és holisztikus megközelítésen alapuló módszertanra és ehhez kifejlesztett többelemű mérőeszközre van szükség. A tapasztalatok alapján az is látszik, mely pontokon szükséges az esetek átgondolása és a kérdőívek finomhangolása. Az állampolgári létre való nevelésben fontos szerepe van a joghoz való viszonyoknak, hiszen az iskolában leképeződnek a társadalmi mintázatok. Ehhez azonban elengedhetetlen a tanárok, tanárjelöltek és diákok jogról alkotott képének – eddig hiányzó – vizsgálata. Ebben a fázisban a megfelelő mérőeszközök fejlesztése és tesztelése szükséges. Ennek segítségével olyan pedagógiai fejlesztések is megvalósulhatnak, amelyek révén demokratikusabb, transzparenssebb lehet az oktatási-nevelési munka.

A kutatást az Innovációs És Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a nemzeti kutatási, fejlesztési és innovációs alaphól finanszírozott szakmai támogatásával készítült.

A FELVILÁGOSODÁS KORI ÁBÉCÉS- ÉS OLVASÓKÖNYVEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA A FELEKEZETI HOVATARTOZÁS ÉS AZ ISKOLATÍPUS ALAPJÁN

Szabóné Kozma Katalin

Országos Széchényi Könyvtár

Kulcsszavak: tankönyvtörténet; művelődéstörténet; felvilágosodás kora

Az I. Ratio Educationis nyomán készítették el a 18. század utolsó harmadában az Osztrák Birodalom újfajta ábécés- valamint olvasókönyveit német nyelven, illetve a birodalom nyelveire lefordítva. Az eltérő iskolatípusok számára (falusi, mezővárosi, nagyvárosi) a II. Ratio Educationis nyomán már külön készítették az olvasás gyakorlását szolgáló tankönyveket. A protestáns iskolák jó része elutasította ezen állami tankönyvek használatát, ehelyett saját maguk állították össze az olvasástanuláshoz a könyveiket (Fehér, 2005). Jelen előadás célja az olvasás tanulásához használt könyvek szöveganyagának a vizsgálata. Az összevetést egyrészt a felekezeti hovatartozás (katolikus/protestáns), másrészt az iskolatípus szerint (falusi/városi) mentén tettem meg. Hogy lehetett hasonlóság a különböző felekezeti iskolák könyvei között, azt abból feltételeztem, hogy az állami tankönyvek a korabeli német felvilágosodás szerzői műveinek részbeni felhasználásával készültek el (Kiss, 1879), és ezen művek a protestánsok előtt is ismertek, és a tanítás során használatosak voltak. Feltételezésem szerint így, habár a protestánsok és a katolikusok eltérő tankönyvekkel gyakoroltatták az olvasást, a szövegek részben mégis hasonlóságot mutattak. A vizsgálathoz filológiai szövegelemzést használtam. A vizsgálat során megállapításra került, hogy az ábécés- és olvasókönyvek olvasmányanyagában felekezeti hovatartozástól függetlenül részbeni átfedettség fedezhető fel, amelynek oka az originalitás hiánya volt. Azoknak a moralizáló történeteknek a gyökerét, amelyek a katolikus és a protestáns tankönyvekbe bekerültek, jórészt Rochow-nál és Campé-nál találjuk meg. A tanügyi reformok hatására az ismeretközlés legfontosabb médiuma a tankönyv lett (Labádi, 2007). Ez a változás leginkább a parasztság gyermekeit érintette, akik alapvetően akkor ismerkedtek meg az olvasással. A parasztság oktatására a felvilágosodás korában kiemelten figyeltek, számukra külön ábécés- és olvasókönyveket készítettek. Ezen könyvek olvasmányanyaga vegyes képet mutatott, egy részük változatosabb és a gyermekek számára érthetőbb volt, mint a városi iskoláké, más részükben viszont a szárazabb ismeretközlés dominált (Mészáros, 1983). A vizsgálat második része arra irányult, vajon mitől függhetett, hogy az ábécés- és olvasókönyvek szöveganyagában inkább az olvasmányosabb moralizáló történetek, vagy az ismeretközlő részek vagy éppen a vallási anyagok kerültek túlsúlyba. A filológiai szövegelemzés eredményét a szerző életrajzával összevetve azt állapítottam meg, hogy a falusi iskolák számára készült tankönyvek esetében a szerzőnek a paraszti réteghez való viszonyulása volt a meghatározó. Minél közvetlenebb tapasztalata volt a falusi iskolákkal kapcsolatosan, annál nagyobb teret engedett könyvében a paraszti élethez kapcsolódó, erkölcsformáló történeteknek. A városi iskolák könyveinek esetében ugyanez az összefüggés nem volt megfigyelhető.

A TRADICIONÁLIS JAPÁN KARDVÍVÁS A KONDICIONÁLIS- ÉS KOORDINÁCIÓSKÉPESSÉG-FEJLESZTÉS SZEMPONTJÁBÓL

Vida Gergő

Soproni Egyetem

Kulcsszavak: kvantitatív; képesség; fejlesztés

A szabadidősporthoz sem sorolható mozgásformák oktatásának és gyakorlásának minőség-biztosítása hazánkban jogi és szakmai szempontból sem rendezett. Sajátos pedagógiai megközelítést igényelhet, különösen a testi épségre kifejezetten veszélyes eszközökkel végzett mozgásrendszerek gyakorlása és oktatásának módszertana (Morvai-Sey, 2014). Nem reprezentatív felmérés alapján 10 000-hez közelít Magyarországon a tradicionális japán fegyverekkel végzett harcművészeteket gyakorlók száma. Részben a laza törvényi szabályozás miatt megbecsülhetetlen és egyelőre feltáratlan, hogy ezek közül hány fő gyermek, kiskorú. A fegyverekkel végzett mozgás esetében ez kifejezetten aggályos lehet. A jelenleg érvényes törvények értelmében hagyományörzés címén bárki szabadon gyakorolhat ezekkel az eszközökkel, így az sem kizárható, hogy oktatói tevékenységet is végez módszertani, pedagógiai vagy bármi nemű irányzott felkészítés és képesítés nélkül. A szabadidősportok esetében a helyzet valamivel kedvezőbb, de az ebbe a kategóriába nem sorolható harcművészetek, mint a tradicionális japán kardvívás oktatása, gyakorlása szabályozatlanul zajlik hazánkban (EMMI, 2019). A tradicionális japán kardvívás edzés módszertani kereteinek leírásával elérhetővé válik az adekvát módszertan, és egy jó modell is létrehozható. A modell már kvantitatív eljárásokkal igazolható. A versenysporthoz és a szabadidősporthoz nem kapcsolható tradicionális japán kardvívás gyakorlása mint hagyományörzés nem adhat kielégítő választ a felmerülő pedagógiai, módszertani kérdésekre. Fókuszunk és vizsgálatunk áttekintő és rendszerező szemléletű, empirikus vizsgálat. A mozgásanyag áttekintése és analízise után az adekvát és célzott edzés módszertan meghatározható. A tradicionális japán kardvívás biztonságos és hatékony oktatása szabályozott pedagógiai, módszertani keretek nélkül nehezen biztosítható, bizonytalan kimenetelű folyamat. Az eddig elvégzett vizsgálatok a japán harcművészetek kapcsán (Morvai-Sey, 2014; Pintérné & Nagykáld, 2008; Wolters, 2008) kifejezetten a gyermekek, gyakorlók személyiségére kifejtett hatásokra fókuszáltak. Pedagógiai szempontból az értékek és nevelés kontinuumára mentén ez kifejezetten releváns (Kovátsné Németh, 2014), de a módszertani elemeket nem feltétlenül tisztázza. A tradicionális japán kardvívást gyakorlók száma, valamint a terület szakmai és törvényi szabályozatlansága a pedagógiai, módszertani megfeleltetést érvelhetővé teszik.

A kutatást Papp Norbert támogatta.

A KORTÁRS TUTOR ÁLTAL TÁMOGATOTT TANULÁS JELLEMZŐI

Bánfi Gréta

*MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport,
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet*

Kulcsszavak: kortárssal való tanulás; tutor általi tanulás; fejlesztőprogramok

A kortársakkal való tanulás célja, hogy a tanulók ne csak a megszokott tanulási helyzetben sajátítsák el a tudást, hanem a tanárközpontú módszerek mellett más szerepben is kipróbálják magukat (Osayimwense, 2017). A tutor által támogatott tanulás számos formáját különbözteti meg a szakirodalom. A társas tanulásra vonatkozó irányvonalak (Topping, 2005), típusok csoportosítását (Zeneli et al., 2018) összegző tanulmányokon kívül a konkrét fejlesztésekkel kapcsolatos vizsgálatok elemzése is segít abban, hogy megismerhetők legyenek a tutor általi tanulás trendjei. Kutatásunk célja, hogy feltárjuk a tutor általi tanulás néhány formájának alkalmazását, és áttekintsük, hogy mely műveltségi területeken vizsgálták a tutor általi tanulás hatását, illetve a diákok mely készségei terén vártak fejlődést e tanulási formával foglalkozó tanulmányok. A tutor általi tanulás tanuló által vezérelt, tanár által facilitált tanulási folyamatot jelent (Schilling et al., 2019), amelynek jellemzője, hogy az egyik tanuló tanítja a másikat (Alwi et al., 2019). A tutor általi tanulás a diákok aktivitása révén gazdagítja az osztálytermi gyakorlatot (Tsuei et al., 2020). A részt vevő diákok tanulása a kölcsönös interakcióra, az együttműködésre és a tudásmegosztásra épül (Wentzel & Watkins, 2011). A tutor szerepét betöltő diák nem hivatásos tanító, hanem egy adott résztémából több tudással rendelkező, előre felkészült tanuló (Osayimwense, 2017). A tutor általi tanulással foglalkozó munkák megkülönböztetnek azonos és különböző életkorú tanulók közötti tanulást (Batz et al., 2015). A résztvevők száma alapján osztályszintű, illetve tanulópárok közötti tanulást (Zeneli et al., 2018). A tanulói szerepek alapján állandósult (Alwi et al., 2019), illetve kölcsönös (Youde, 2020) kortársi tanulást. Egy másik lehetséges forma a tutor és a tanítvány szerepben lévő tanulók kiválasztásának módja alapján határozható meg: randomizált (Tsuei et al., 2020), illetve teljesítményalapú kiválasztás (Alwi et al., 2019). A fejlesztés hatásának vizsgálata mentén kontrollcsoportos (Ding & Harskamp, 2011) és kontrollcsoport nélküli (Alegre et al., 2020) kortársi tanulás különböztethető meg. A tutor által támogatott tanulás fejleszti a tanulók természettudományos (Batz et al., 2015), matematikai (Alegre et al., 2020) és olvasás-szövegértési (Tsuei et al., 2020) területekhez kapcsolódó készségeit. Hozzájárulhat a tanulás affektív feltételeinek, például az énkép (Hanze et al., 2018) és a tanulási motiváció (Srivastava & Rashid, 2018) javulásához, valamint a szociális viselkedés (Bowman-Perrott, 2014) fejlődéséhez. Az áttekintett kutatások alapján nem adható meg egyértelműen, hogy a kortársi tanulás mely szervezési formája a legmegfelelőbb, azt az adott fejlesztési cél határozza meg. A kutatás eredményei segítenek a kortársi tanulásra vonatkozó terminológia pontosításában és a szerteágazó fejlesztések rendszerezésében.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A Z-GENERÁCIÓ: #ÉN#VILÁGOM, AKI NEM ÉRTI, JÁRJON UTÁNA!**Frányó Zsófia, Csehné Papp Imola***Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola***Kulcsszavak:** munkaerőpiac; tanulás; Z-generáció

Generációs kérdésekkel foglalkozni soha el nem évülő téma, hiszen a munkaadóknak és az oktatásban dolgozóknak általában a saját korosztályuktól eltérő, és 10-15 évente másmilyen célokkal, igényekkel, gondolkodásmóddal rendelkező emberekkel kell szót értenie hatékonyan és nyitottan. A tanulmány célja az új generációk megértésének elősegítése, hiszen napjainkban a közép- és felsőoktatási intézmények padjaiban már a Z-s fiatalok foglalnak helyet. A megújulás azonban sosem az új, hanem mindig az előző nemzedékek számára feladat, amely korunkban egyre nagyobb kihívás: az új technológiai közeg már együtt születik az új generációkkal, ők birtokolják, és mélyen meghatározza világukat, nem az idősebbektől tanulják azt többé, sőt a technológia adta lehetőségek bővülésével tanulásuk nagy részét már nem az iskola és a tanárok adják. Az első lépés tehát feltétlenül a fiatalok megértése kell legyen, bepillantás a világukba, preferenciáikba és képességeikbe annak érdekében, hogy az oktatással megfelelően segíthessük későbbi sikeres elhelyezkedésüket, ezáltal a munkaerőpiaci egyensúly megteremtését és fenntartását, és nem utolsósorban a munkaadók és munkavállalók személyes elégedettségét. Ennek megfelelően a tanulmány célkitűzése feltérképezni a Z-generációs tanulók jellemzőit, tanulási szokásait, kompetenciáit, majd a munkakeresővé vált fiatalok foglalkoztathatóságát, jövőképét, munkaerőpiaci elvárásait. A kutatási kérdés oktatási oldalról az, hogy a Z-generáció tanulását meghatározza-e az őket körülvevő globalizált, technológiai környezet, és milyen egyéb hatások jelennek meg emellett. Munkaerőpiaci oldalról arra keressük a választ, hogy kongruens-e egymással a fiatalok tudása, lehetősége és jövőképe. Hazai és nemzetközi szakirodalom feltárása mellett a kutatás eszköze kérdőíves felmérés volt, amely Z-generációs mérnök- és közgazdászhallgatók körében zajlott, és arra irányult, hogy feltárja a hallgatók értékrendjét, munkaerőpiaci szándékait és munkahellyel kapcsolatos elképzeléseit. A kutatás eredményei szerint e generáció tanulási szokásait a globalizált, technológiai környezet alapvetően meghatározza, de nem elhanyagolható a személyes, elsősorban családi hatás sem. Munkával kapcsolatos elvárásait tekintve megállapítást nyert, hogy elképzelésiek nem esnek egybe a munkaerőpiac nyújtotta lehetőségekkel. Eredményeink és következtetéseink a Z-generáció viselkedéséhez adott kulcsok, amelyek segítségével megérthetjük valódi motivációikat, ráláthatunk reményeik és kilátásaik inkongruenciájára, és segíthetjük őket abban, hogy a reális céljaikkal megfelelő képességeiket fejleszthessék, ezáltal végső soron sikerélményt találjanak a munkájukban, kiteljesedést az életükben. Ehhez mindennek felett lehetővé kell tenni a tanulók és tanárok valódi kapcsolódását, segíteni kell a diákokat a problémamegoldó gondolkodás fejlődésében, a mély, megértő tanulásban, és a reális ön- és helyzetértékelésben az egyéni mentorálás eszközével és oktatói tudatosságunk növelésével.

SZ22 – INTERNATIONAL AND INTERCULTURAL RESEARCH IN EDUCATION

Chair: *Andrea Óhidy*
Pädagogische Hochschule Freiburg

Discussant: *Roland Hegedűs*
University of Debrecen Faculty of Child Education and Special Education

Szimpóziум-előadások**Coping with Future Professional Challenges: Doctoral Degrees as Part of Lifelong Learning Strategies. The Case of Asian Doctoral Students in Germany**

Alina Boutiuc-Kaiser
Pädagogische Hochschule Freiburg

Enriching Experiences and Challenges in Educational Biographies of Sintizze and Romnija: Findings of and Reflections on a Qualitative Study

Natascha Hofmann
Pädagogische Hochschule Freiburg

Education Import from West to East: „New Education” Concepts and Their Adaption in Iran

Fatima Chahin-Dörflinger
Pädagogische Hochschule Freiburg

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Óhidy Andrea

Pädagogische Hochschule Freiburg

The symposium presents the current international and intercultural research studies of PhD-students from the University of Education, Freiburg. The presenters are members of the JMC-FrEE-project team (Jean Monnet Chair Freiburg for European Education, www.ph-freiburg.de/jmc-free) at the Institute of Education. The international and intercultural comparative research studies in education to be presented in the symposium explore the similarities and differences in educational policies, theories, and practices of different national states and different cultural groups. The aims are as follows: (1) to observe and characterize the consequences of different practices and policies for different groups, under different circumstances, (2) to identify and question beliefs and assumptions about one's own nation or culture that are taken for granted (Chabbott & Emerson, 2003; Bray, Adamson & Mason, 2014), (3) to draw on information from international data collections, to show certain trends and to analyse the validity and the socio-political background of the data (Kozma, 2006), (4) to discuss the 'European perspective', and (5) to include non-European countries in order to prevent 'Eurocentrism' (Óhidy, 2011). – The discussed national states in this proposal are Germany and Iran. The discussed cultural perspectives in this proposal are of the German Roma-minority, of Asian PhD-students studying in Germany and of teachers in German schools in Iran. The research projects are similar in their methodology: all of them are empirical studies, working with qualitative research methods, especially with unstructured or semi-structured narrative interviews, focussing on educational biographies and cross-cultural discourses of educational phenomena. And last, but not least these research studies share as a common ideological approach the belief that "education [...] can only make sense if it promotes understanding, tolerance, and peace" (Pöggeler, 1981, p. 19).

The research was funded by the: ERASMUS+ project.

COPING WITH FUTURE PROFESSIONAL CHALLENGES: DOCTORAL DEGREES AS PART OF LIFELONG LEARNING STRATEGIES. THE CASE OF ASIAN DOCTORAL STUDENTS IN GERMANY

Alina Boutiuc-Kaiser

Pädagogische Hochschule Freiburg

Keywords: Higher education; Internationalisation; Doctoral (PhD) students

The internationalisation of academia has increased significantly in recent decades in response to globalisation, more accessible transport, more relaxed migration policies and easier access to foreign labour markets. Moreover, English has emerged as a lingua franca, making it easier for students to study all over the World. Germany, as a knowledge society in constant search for the best and the brightest, has recently emerged as "one of the most attractive destinations for international university students" (Tuccio, 2019, p. 39). Over the last ten years, for instance, the number of international students in Germany has increased by 76% (Wissenschaft Weltoffen, 2020). Accordingly, the number of doctoral students has also increased, as they are very attractive in the academic world as well as in industry. Thus, in 2019, more than 30,000 international doctoral students were enrolled at German universities (Destatis, 2020, p. 31). The PhD is a special phase in the academic career of doctoral students, which is associated with both personal and professional development. During the PhD process, which is part of the lifelong learning strategy, learning means not only learning in different settings, but also encompasses a form of pedagogy as it deals with continuing education, the acquisition of new knowledge and skills, and self-optimisation strategies. The European Commission in its Key Competences for Lifelong Learning (2019, p. 9) lists competences in science, technology, and engineering as one of the eight key competences required for lifelong learning, paired with creativity, innovation, and flexibility. This paper identifies and addresses pre and post COVID-19 higher education policy issues from a lifelong learning perspective, i.e., from an adapting learning process (Óhidy, 2008, p. 25) through the eyes of Asian doctoral students in the German higher education system. Applying a narrative-biographical perspective, this paper presents relevant findings from a qualitative study conducted with PhD students from Southeast Asia living in Germany, studying STEM disciplines. Furthermore, it highlights their academic mobility and their involvement in the process of lifelong learning as a response to future professional challenges.

ENRICHING EXPERIENCES AND CHALLENGES IN THE EDUCATIONAL BIOGRAPHIES OF SINTIZZE AND ROMNIJA: FINDINGS OF AND REFLECTIONS ON A QUALITATIVE STUDY

Natascha Hofmann

Pädagogische Hochschule Freiburg

Keywords: Antiziganism; Inclusion; Education

The aim of the Sustainable Development Goal 4 of Agenda 2030 – „Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all” (United Nations, 2015), as well as the UN disability Rights Convention 2006, has led to putting the topic of inclusion in the focus of social science. Inclusive education – in the broader sense – stands for lifelong learning aiming at the participation in common educational processes for all people, regardless of any marker of difference – such as age, gender (Köbsell & Hirschberg, 2021), socio-economic status, migratory background (Powell & Wagner, 2014), disability (Sturm, 2016) – and in consideration of a ‘pedagogy of diversity’ (Prengel, 2006). Different studies state, inter alia, that educational biographies of Rom*nija and Sinti*zze in Germany are affected by discriminatory experiences due to belonging to an ethnic minority (Jonuz & Schuch, 2017; Scherr & Sachs, 2017). Their experiences of discrimination are interwoven with 1. a historical continuation of antiziganistic patterns and with 2. institutional discrimination, and they reveal obstacles and challenges when thinking of realizing inclusive education. At the same time these studies focus on educational biographies that are labelled as successful. The findings and reflections of an other recent qualitative study (2018-2020), which has been undertaken as part of a doctoral thesis, provided the basis of the proposal for the present conference contribution. Twelve women with Romany background, between the ages of 17 and 40 years, and living in Germany, have been asked to tell their educational biography in a narrative-biographical interview. Six of them agreed to give an interview. Starting the interview with an impulse question, they outlined their educational pathway with their own interpretation and emphasis according to the idea of a reconstructive educational research. The qualitative data includes the analysed interviews as well as the discourses of arguments for rejecting giving an interview. All six interviews had been analysed as case studies in a first step (Mayring, 2002). In a second step interview passages had been classified in sense-units, which revealed various aspects influencing educational biographies of Sinti*zze and Rom*nija in Germany: the importance of role models and supportive mentors; the importance of heterogeny as well as informal learning spaces strengthening resilience; self-empowerment; the appearance and invisibility of ethnic identity in different contexts. The findings of the qualitative study are framed by the defined term of inclusion. Furthermore the findings of the empirical study as well as the research process is reflected on the theoretical intersectional analysing model on the basis of other processes (Riegel, 2016, p. 65).

EDUCATION IMPORT FROM WEST TO EAST: 'NEW EDUCATION' CONCEPTS AND THEIR ADAPTATION IN IRAN

Fatima Chahin-Dörflinger
Pädagogische Hochschule Freiburg

Keywords: New education; Educational developments; Comparative education

Since the end of the 19th century educational concepts were imported from Europe to Iran, notably by the establishment of missionary and 'progressive' (roshdiyeh) schools. After the constitutional revolution in 1906 the governments had tried to speed up the process by opening new schools, i.e., the first German School in Tehran. Plans and Programs for sending students especially from wealthy families abroad for studying in Europe were established. Modernizing education in Iran was high on the list of national priorities and became an important governmental issue. Even today there is a great emphasis on academic education, and the implementation or adaptation of western educational programs. Challenges from intercultural aspects to the lack of suitable textbooks or sufficient teaching expertise have to be taken into account. The modernization of education in Iran was often initiated and developed by individuals, from the civil society as well as from governmental or official persons. One aim of our research is to show how Western educational concepts are adapted in a different culture and what goals and challenges are accompanied by this transfer of education. „The historical reconstruction of the path to modern education is also inspired by the perception that 'everything could have come very differently'. It will not be assumed that education is necessarily an evolution on the way to modernization, but it will be shown that key actors in their historical environment, driven by worldview and interests, have fought with their resulting ideas for certain educational processes” (Fend, 2006, p.). The establishment of new education 100 years ago in Iran is shown by documentary research of archive documents, newspapers, and diaries of the time. An interpretative outlook argues for social phenomena and in critical favour of theories of the 'New Education' discourse. In an ongoing second phase modernization activities of education in Iran and new school foundations in the 21st century will be researched by comparative qualitative and ethnographic interviews.

SZ23 – MIT SZÁMÍT AZ ISKOLA? AZ ISKOLAI LEMORZSOLÓDÁS VIZSGÁLATA

Elnök: *Fehérvári Anikó*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: *Varga Aranka*
Pécsi Tudományegyetem

Szimpózium-előadások**Iskolai kötődés mint a lemorzsolódás előrejelzője**

Szabó Lilla
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Fehérvári Anikó, Zsolnai Anikó
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Az iskolai lemorzsolódás komplex megközelítése

Paksi Borbála, Széll Krisztián, Fehérvári Anikó
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Osztálytermi tanulási környezet vizsgálata

Tókos Katalin, Rapos Nóra, Szivák Judit, Lénárd Sándor
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

T. Kárász Judit
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Komplex folyamatba ágyazott képzés a lemorzsolódás csökkentéséért

Lénárd Sándor, Győrik Edit, Horváth Attila, Szivák Judit
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Fehérvári Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A szimpózium elméleti keretét azok az előzménykutatások adják, amelyek az iskolai lemorzsolódást komplex módon közelítik meg, a tanuló egyéni, társadalmi, gazdasági helyzete mellett figyelembe veszik a tanulási környezet mikro, mezo, makro színtereit is, valamint a folyamat dinamizmusát is megragadják. A szimpózium egy 2018-2021 között zajló panelvizsgálat több adatfelvételén keresztül mutatja be ezt a komplexitást. A kutatás elektronikus kérdőíves adatfelvételének célcsoportjai négy megye és a főváros általános iskolai pedagógusai, iskolavezetői és tanulói. A hozzáférés-alapú mintát összességében 473 iskola (feladatellátási hely) 9892 tanulójának és 6034 pedagógusának/iskolavezetőjének válasza alkotják. A kutatás célja annak feltárása, hogy milyen tényezők segítik elő, valamint akadályozzák az iskolai lemorzsolódást, és ebben milyen szerepet játszanak az egyéni és intézményi tényezők, hogyan, milyen szempontok alapján értékelhető az iskolák tevékenysége. Az első előadás a tanulói adatokra alapozva bemutatja az iskolai kötődés affektív és kognitív tényezőinek tanulmányi sikerességben játszott szerepét. A következő előadás az iskolai lemorzsolódást az egyén, a család és az iskola viszonylatában vizsgálja többváltozós elemzésekkel. Az elemzésben a mikro- és mezotényezők, valamint a pszichológiai, szociológiai, pedagógiai nézőpontok együttes megjelenítésével a jelenség komplex megközelítésére törekszünk. A harmadik előadás az osztálytermi tanulási környezetre fókuszál, a kutatás három paneljének eredményeit veti össze, ismerteti, hogy a pedagógusok és diákok hogyan észlelik a tanulási környezet sajátosságait, a tényezők milyen kombinációjával vélik leírhatónak a támogató osztálytermi tanulási környezetet, s ebben milyen különbségek vannak a pedagógusok és a diákok megítélése között. A szimpózium záró előadása egy olyan komplex, folyamatba ágyazott képzési/támogatási modellt mutat be, amelyben 18 iskola vett részt. A modell a fejlesztésbe bekapcsolódó iskolák sajátosságait és igényeit figyelembe véve alakítja a beavatkozások konkrét területeit, fejlesztésük lépéseit, amely hosszú távon fenntarthatóvá teszi a fejlesztést. Az előadás a fejlesztés eredményeit mutatja be iskolai esettanulmányokon keresztül. A szimpózium elősegíti, hogy feltárjuk és megértsük az iskolai lemorzsolódásra ható tényezőket, valamint arra is gyakorlati megoldást kínál, hogy a kutatási adatokat hogyan lehet iskolafejlesztési folyamatokban hasznosítani.

A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 (A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében) támogatta.

ISKOLAI KÖTÖDÉS MINT A LEMORZSOLÓDÁS ELŐREJELZŐJE

Szabó Lilla *, Fehérvári Anikó **, Zsolnai Anikó **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: iskolai kötődés; iskolai lemorzsolódás

Az iskolai kötődés pozitív érzelmi viszonyulás az iskola és annak közössége iránt, amelyet a tanuló egyéni sajátosságain túl kontextuális tényezők is meghatároznak (Allen & Kern, 2017). Magában foglalva az érzelmközpontú, kognitív, társas viselkedésbeli és tanulmányi elköteleződést (Reschly & Christenson, 2020), az iskolai kötődés a szociális sikeresség mellett a tanulmányi kimenetelre is hat (Reschly & Christenson, 2020), a sikeres iskolabefejezés vagy lemorzsolódás előrejelzője (Rumberger & Rotermund, 2012). Elemzésünk fókuszában a serdülőkorú tanulók iskolai kötődése és a lemorzsolódási kockázat közötti összefüggés feltárása, valamint az iskolai kötődés lemorzsolódási kockázatot előrejelző indikátorainak feltérképezése állt. Az elemzés az iskolai lemorzsolódás hazai elemzését célzó komplex kutatás keretében, a 2019/2020-as tanév őszi félévében végzett tanulói adatfelvétel adatai alapján készült. A kutatásban 117 iskola 7. évfolyamos tanulói vettek részt három régióból (Nyugat-, Közép- és Kelet-Magyarország). Összesen 5975 diák 54,4%-a töltötte ki a kérdőívet (N=3251), a mintában a nemek aránya 50-50%. Az adatfelvétel csoportos önkitöltéssel valósult meg. A tanulók érzelmközpontú és kognitívalapú kötődésének mérése céljából a Student Engagement Instrumentet (Appleton et al., 2006, 2008) adaptáltuk. A kérdőívben az érzelmi kötődés indikátorai a tanár-diák kapcsolat, a család, valamint a kortársak támogatása a tanulásban, míg a kognitív kötődés az iskolai munka jelentősége és a jövőbeli tervek, célok mint indikátorokkal jellemezhető. A tanulók társas viselkedésbeli és tanulmányi kötődésének indikátorairól, előző évvégi bizonyítványának átlagáról (mint a lemorzsolódási kockázat mutatója) és családi háttéréről a tanulói online kérdőív keretében gyűjtöttünk információt. Eredményeink szerint a teljesítmény és az iskolai kötődés vizsgált mutatói között szignifikáns összefüggések azonosíthatók: az érzelmközpontú és a kognitívalapú kötődéssel gyenge, a társas viselkedésbeli és tanulmányi kötődés egyes indikátoraival gyenge, illetve közepes erősségű kapcsolat mutatható ki. A szülők iskolai végzettsége szignifikáns, közepes erősségű összefüggést mutat a tanulói teljesítménnyel. A tanulmányi teljesítményt előrejelző regressziós modellek alapján az érzelmközpontú és a kognitívalapú kötődésnél a szülők iskolai végzettsége jobban magyarázza a teljesítményt, azonban a legnagyobb magyarázóerővel az a komprehenzív modell bír, amely mind az iskolai kötődés indikátorainak, mind a szülők iskolai végzettségének hatását feltételezi. Eredményeink felhívják a figyelmet az iskolai és családi tényezők szerepére a lemorzsolódás megelőzésében.

A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 (A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében) támogatta.

AZ ISKOLAI LEMORZSOLÓDÁS KOMPLEX MEGKÖZELÍTÉSE

Paksi Borbála, Széll Krisztián, Fehérvári Anikó
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: iskolai lemorzsolódás; eredményesség

Az elmúlt évtizedben a lemorzsolódás okainak megismerésére készített szisztematikus irodalom-áttekintések (De Witte et al., 2013; González-Rodríguez et al., 2019; Lyche, 2010; Rumberger, 2012) alapján a lemorzsolódás hátterében álló tényezőket alapvetően három csoportba sorolhatjuk: egyéni, iskolai és makroszintű tényezők csoportjába. A magyar kutatási eredmények is hasonló tényezőket azonosítanak, azonban míg a nemzetközi vizsgálatokban előtérbe került a probléma többszintű, ill. interdiszciplináris megközelítése, addig itthon kevésbé vannak jelen az okok komplexitását megjelenítő elemzések. Az előző évi ONK-n bemutatott elemzésünkben a mikro- és mezotényezők, valamint a pszichológiai, szociológiai, pedagógiai nézőpontok együttes megjelenítésével a probléma komplex megközelítésére tettünk kísérletet (Paksi et al., 2020). Előadásunk során a korábbi elemzéseink folytatásaként ezúttal is az iskolai lemorzsolódás komplex megközelítésére törekszünk, kihasználva a felhasznált, keresztmetszeti vizsgálatok sorozatából álló kutatásunk adta lehetőségeket, a korábbinál nagyobb mintán, továbbfejlesztett modellek segítségével. A felhasznált adatok két adatfelvételi hullámában, a 2018/2019-es és a 2019/2020-as tanévben kerültek felvételre az iskolák pedagógusai és tanulói körében. A két hullám egyesített tanulói adatbázisa összesen 6627 hetedik osztályos tanuló, az egyesített pedagógus minta pedig 3792 pedagógus válaszait tartalmazza. Előadásunkban az egyesített tanulói adatbázist használjuk, amelyhez hozzákapcsoltuk a pedagógus-adatbázis releváns változóinak intézményre aggregált értékeit, valamint reguláris adatbázisok (KIRSTAT, OKM) adatait. Elemzéseink során a lemorzsolódás egyéni szintű kockázatának becslésére a kontextuális és individuális magyarázó változókat blokkonként beléptetve (blockwise model), lineáris regressziós eljárással komplex modellt hoztunk létre. A modell célváltozóját az előző év végi tanulmányi átlag képezte. Elemzéseink alapján korábbi eredményeinket megerősítve azt mondhatjuk, hogy a kontextuális (iskolai) tényezők az egyéni tényezőkhez képest kevésbé meghatározóak a tanulói lemorzsolódás tekintetében. A leginkább meghatározó megóvótényezők ($0,1 < \beta$) sorrendben a következők: a legkedveltebb tantárgy szeretete, a teljesítményorientált tanulás, valamint a kérdezett neme és önértékelése. Hasonló erősségű kockázati tényezőként a hiányzás gyakorisága azonosítható. A többi szignifikáns, individuális és iskolai szintű tényező esetében ennél gyengébb összefüggések ($\beta < 0,1$) rajzolódtak ki. Az iskolai szintű szignifikáns változók az iskola hátránykompenzációs szerepével, a tanárok jellemzőivel, illetve az iskolában érvényesülő gyakorlatokkal kapcsolatosak.

A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 (A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében) támogatta.

AZ OSZTÁLYTERMI TANULÁSI KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

Tókos Katalin *, T. Kárász Judit **, Rapos Nóra *, Szivák Judit *, Lénárd Sándor *

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: osztálytermi tanulási környezet; pedagógusok tanulástámogató tevékenysége

Az előadás – a komplex tanulási környezet elemzéséből – a pedagógusok tanulástámogató tevékenységét, az általuk létrehozott osztálytermi tanulási környezetet vizsgálja. Több kutatás megerősíti, hogy a lemorzsolódásban veszélyeztetett tanulók egy jelentős része a pedagógusokkal, az osztálytermi gyakorlatukkal kapcsolatos tényezők miatt is a lemorzsolódás közelébe sodródhat (Juhász & Mihályi, 2015; Walker, 2008; Wentzel, 2002), így intézményi szintű, a prevenciót támogató tanulási környezet kidolgozásával, a pedagógusok által alkalmazott eszközökkel jó eséllyel lehetne tenni a megtartásukért (Dumont et al., 2010). Kutatásunk fő kérdései: (1) A pedagógusok és a diákok hogyan észlelik a tanulási környezet sajátosságait? (2) A tényezők milyen kombinációjával írják le a támogató osztálytermi környezetet? (3) Ebben milyen különbségek láthatók a pedagógusok és a diákok megítélése között? (4) A különböző években és mintákon felvett kérdőívek eredményei jelentősen különböznek-e egymástól? A tanulási környezet jellemzésén túl célunk a tanulást segítő optimális tanulási környezet megismerésére, értelmezésére lehetőséget adó elméleti keret és eszköz bemutatása is. Az eszköz összeállításakor a TAFL-Q és a SAFLQ kérdőívre (Pat-El et al., 2013) és a TALIS 2008-as vizsgálati kérdőívre támaszkodtunk. Eszközünk az osztálytermi tanulási környezetet hét változó mentén vizsgálja egy 30 itemből álló, tanároknak és diákoknak kialakított, páros kérdéssorral, amelyet a 2018/2019 – 2020/2021 tanévekben három régió 423 iskolájában (feladatellátási helyén) 9892 hetedik osztályos tanuló és 6034 pedagógus töltött ki. Vizsgálati eredményeink azt igazolják, hogy a három adatfelvétel eredményei nem különböznek egymástól (főhatásban $p=0,339$; interakcióban $p<0,001$; $\eta^2<0,005$). A pedagógusok és diákok eltérően látják a tanulási környezet sajátosságait. A pedagógusok saját tevékenységük megítélése kapcsán optimista képet adnak a tanulási környezetről, irányítószerepük átgondoltságát hangsúlyozva; a diákok megítélésének középpontjába viszont épp a tanulás személyes aspektusai kerülnek, és a pedagógusok irányító, szervező tevékenységeit is ezen keresztül értékelik. Az eszközt – megerősítő faktorelemzés segítségével – összevetettük az elméleti modellel is. Az elméleti modell erényének tekinthető, hogy a hét komponens szerves kapcsolatban áll egymással. Ennek az egységnek a tapasztalt felbomlása a fejlesztés egyik fő irányát vetíti előre, az osztálytermi tanulási környezet kialakítása során a tanulói megismerés, az egyéni sajátosságok, érzelmek, motiváció hangsúlyosabb támogatását; a kialakított eszköz pedig lehetőséget ad a lemorzsolódásra ható, jellemző tanulási környezet tudatosabb megismerésére, leírására.

A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 (A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében) támogatta.

KOMPLEX, FOLYAMATBA ÁGYAZOTT KÉPZÉS A LEMORZSOLÓDÁS CSÖKKENTÉSÉÉRT

Lénárd Sándor, Győrik Edit, Horváth Attila, Szivák Judit

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: iskolai lemorzsolódás; iskolafejlesztés; adaptív tanulási környezet

A pedagógusok módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából egyrészt a közvetlen iskolaelhagyás veszélyének csökkentésére irányul, másrészt felhívja a figyelmet arra, hogy a lemorzsolódó fiatalok jelentős része az általános iskolából hozott negatív tanulási élményeik miatt hullik ki a rendszerből (Lyche, 2010; Rumberger, 2012). Az ágazati reformok sikerének nélkülözhetetlen feltétele, hogy a pedagógusok lépést tartsanak a változásokkal. Így a reformok változást hoztak a tanárképzésben (initial teacher training – ITT) és a tanárok továbbképzésében (in-service training of teachers – INSET) is. Kutatások igazolják, hogy a gyakorlópedagógusok képzése a reformok implementációjának és az eredmények fenntarthatóvá tételének fontos eszköze (Zafeirakou, 2002). A tapasztalatok viszont azt mutatják, hogy ha a képzéseken való részvételt nem követik a szakmai fejlődés világos lépései, különösen, ha a képzés nem is kapcsolódik a tanítási gyakorlathoz, és nem elég intenzív, illetve a képzésen kialakult szándékokat nem követi nyomon senki, akkor csekély az esélye, hogy érdemi és maradandó hatása legyen (OECD, 2009, 2017). A továbbképzések tervezésekor tudatosabban kell építeni az intézményi szintű igényekre, a tanári közösség kooperatív tanulással összefüggő képességére és a szervezet konkrét fejlesztési lehetőségeire (Darling-Hammond, 2009, Sági, 2011). Kutatásunkban olyan komplex, folyamatba ágyazott képzési/támogatási modell kialakítására törekszünk, amelyben a fejlesztésbe bekapcsolódó 18 iskola az adottságaik és igényeik figyelembevételével választja ki a beavatkozások konkrét területeit, fejlesztésének lépéseit. Ennek középpontjában az adaptív tanulási környezet megteremtése áll: a kapcsolat, a kompetencia és az autonómia mint tanulási szükségletek figyelembevételével. A diagnózisra épülő fejlesztési terv megvalósulását, amelyet mentor, vezetői támogatás és helyi szintre adaptált képzés támogat, egy intézményi fejlesztőteam koordinálja. A képzés-fejlesztés-támogatás hármasszervezetének maga is adaptív megoldásokat kínál az egyes intézmények számára. Az előadásban ismertetésre kerül a komplex, folyamatba ágyazott fejlesztési modell, valamint a fejlesztés sajátos megvalósulása a távolléti oktatás időszakában. Bemutatásra kerül a fejlesztést nyomon követő intézményi esettanulmányok összehasonlító elemzése, a folyamatba ágyazott képzések eredménye, a folyamatos mentorálás és vezetői támogatás tapasztalatai, és a modell kipróbálása során felmerült dilemmák, nyitott kérdések is. A fejlesztés követése, az intézményi esettanulmányok révén egyrészt az intézmények is visszajelzéseket kapnak változásaikról, másrészt a hazai továbbképzési rendszer megújítása számára kívánunk egy újfajta modellt leírni és értékelni.

A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 (A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében) támogatta.

SZ24 – AZ OKTATÁS SZEREPE A REINTEGRÁCIÓBAN

Elnök: *Ruzsonyi Péter*
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Opponens: *Forgács Judit*
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Szimpóziium-előadások**A nevelés és munkáltatás határmezsgyéi a magyar büntetés-végrehajtás történetében**

Ivanics Zsófia
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola

Oktatás a büntetés-végrehajtás világában: elmélet és gyakorlat

Ruzsonyi Péter
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Állampolgári ismeretek és az ehhez kapcsolódó kompetenciák oktatása büntetés-végrehajtási intézetekben, és ezek hatása a reintegrációra

Fekete Márta
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Fogvatartottak gyermekeinek iskolai életútja

Hegedűs Judit
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Ruzsonyi Péter

Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Jelenleg a világon a fogvatartottak száma meghaladja a 11 milliót, hazánkban pedig 16 664 fő fogvatartottról tudunk a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának 2019. december 31-i adatai alapján. Az iskolai végzettségüket tekintve a fogvatartottak 27,21%-a maximum általános iskolai, 39,48% középiskolai végzettséggel rendelkezik. Számos kutatás rámutatott arra, hogy a fogvatartottak többsége jelentős tanulási hátránnyal küzd, korábbi tanulmányai során alapvetően kudarc érte őket, és számos esetben funkcionális analfabéták, tanulási motivációjuk pedig igen alacsony (Adams et al., 1994; Davis et al., 2013; Gerber & Fritsch, 1993; Gemignani, 1994; Vacca, 2004). A büntetés-végrehajtásban zajló oktatásnak kiemelten fontos szerepe van a reintegrációban, a 2013-as büntetés-végrehajtást szabályozó törvény (2013. évi CCXL. törvény) alapján a fogvatartottak számára is biztosítani kell a szabadságvesztésük alatt az oktatáshoz szükséges feltételeket, alap-, közép-, s igény esetén felsőfokon, illetve a szakképzésben, valamint joguk van részt venni reintegrációjukat segítő programokban. Szimpóziumunk első előadásának célja, hogy a büntetés társadalmi meghatározottságának, illetve a börtön társadalmi kontroll funkciójának elméleteire és a hazai büntetés-végrehajtás történetéből vett példákra építve mutassa be a nevelés és a munkáltatás kapcsolódásait, valamint a büntetés-végrehajtási keretek között zajló nevelés, oktatás és képzés ezzel összefüggő lehetőségeit, korlátait. A második előadásban 160 külföldi börtön helyszíni elemzések tapasztaltakat foglalja össze az előadó kiemelve azt, hogy milyen lehetőségek vannak a börtönoktatás megújítására. Harmadik előadónk egy nemzetközi projekthez kapcsolódó vizsgálódást mutat be, amelynek során az állampolgári ismeretek, az azokhoz kapcsolódó kompetenciák fejlesztését célzó jó gyakorlatokat elemzett. Az utolsó előadás közvetve kapcsolódik a büntetés-végrehajtás világához, hiszen a fogvatartottak gyermekeinek tanulásával foglalkozunk. Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, vajon a fogvatartottak gyermekeinek iskolai életútját mi jellemzi, mennyire tartják a tanulást értéknek, milyen a tanuláshoz való viszonyuk, mennyire jelenik meg életükben az iskola mint támogató pedagógiai közeg, kaptak-e bármilyen segítséget azt követően, hogy a szülő börtönbe került. Szimpóziumunk alapvetően a börtön- és kriminálpedagógia szerepének jelentőségére kívánja felhívni a figyelmet.

A NEVELÉS ÉS MUNKÁLTATÁS HATÁRMEZSGYÉI A MAGYAR BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁS TÖRTÉNETÉBEN

Ivanics Zsófia

Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás; nevelés; oktatás; munkáltatás

A nevelési retorika, a „megjavítás” szándéka már a modern börtönrendszerek kialakulásának korai szakaszában is jellemző kísérője volt a szabadságelvönások végrehajtásának, mi több, a munkáltatással összekapcsolódva, a nevelés – egészen pontosan a munkára való nevelés – a modern értelemben vett börtönök intézményi előképének tekinthető javító- és fenyítőházak alap gondolatát képezte már a 16-18. század folyamán. A 19. század eleje óta létező, a modern értelemben vett büntetés-végrehajtási rendszerek a társadalomba való visszavezetés égisze alatt, a rehabilitációs eszme alakváltozásaival összhangban pedig azóta is sajátos módon elegyítik a büntetés-végrehajtási kontrollt és a nevelést. A börtönök azonban szigorú hierarchián és autoritáson alapuló, folyamatos megfigyelés és ellenőrzés alatt álló, részletekig menően szabályozott intézmények, ahol a biztonság mindenek felett álló szempont. Mint ilyenek, társadalmi funkciójukból és alapvető működési logikájukból fakadóan egyértelműen az autoriter rehabilitációs modellhez kötődnek, így szükségszerűen kihívásokat állítanak bármiféle nevelési program elé. A javítás, a korrekció szándéka tehát a kezdetektől fogva jelenlévő eleme a büntetés-végrehajtásnak, még ha nevelési szempontból meglehetősen ellentmondásos célok és funkciók határozzák is meg. A kontroll és nevelés büntetés-végrehajtási keretek között történő összekapcsolódásában ráadásul a kezdetek óta kitüntetett szerephez jut a munkára nevelés – vagy mai terminológiával élve, a munkaszocializáció – ami tovább árnyalja a börtönön belül folyó nevelés potenciális lehetőségeit és korlátait. Az előadás során a börtön belső ellentmondásaival összefüggő nevelési dilemmákat a hazai büntetés-végrehajtás történeti folyamatainak kontextusában, a munkáltatást érintő változásokkal összefüggésben vizsgálom. Az előadás célja, hogy a büntetés társadalmi meghatározottságának, illetve a börtön társadalmi kontroll funkciójának elméleteire és a hazai büntetés-végrehajtás történetéből vett példákra építve mutassa be a nevelés és a munkáltatás kapcsolódásait, valamint a büntetés-végrehajtási keretek között zajló nevelés, oktatás és képzés ezzel összefüggő lehetőségeit, illetve korlátait.

OKTATÁS A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS VILÁGÁBAN: ELMÉLET ÉS GYAKORLAT

Ruzsonyi Péter

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Kulcsszavak: börtön; oktatás; nemzetközi kitekintés

A világon jelenleg a fogvatartottak száma meghaladja a 11 milliót, és a számuk folyamatosan növekszik. A börtönök eredményessége ugyanakkor alacsony, a visszaesési mutató 50% feletti (Walmsley, 2019). Földünk országainak többsége új eljárásmodok kidolgozásával igyekszik növelni a szabadságvesztés-büntetés hatékonyságát. A kutatás hipotézise szerint az eredményes reintegráció sikerének egyik feltétele a börtönökben zajló oktatás kereteinek és módszertanának megújítása lehet. Hazánkban az első „Fegyenciskolát” 1883-ban az Illavai börtönben alapították. A korszak (kriminál)pedagógusai kivétel nélkül egyetértettek abban, hogy a fogvatartottak „megjavításában” az oktatásnak kiemelkedő jelentősége van (Balogh, 1888; Finkey, 1922; Staub, 1891). Ez az alaptétel – természetesen megfelelően aktualizálva; középpontba az eredményes reintegráció elősegítését állítva – a mai napig érvényes (2013. évi CCXL. törvény). 160 külföldi börtön helyszíni elemzésekor azt tapasztaltam, hogy szinte valamennyi intézetben folyik iskolarendszerű oktatás. Ezeknek 3 alapvető szervezeti formája van: (1) saját iskolák működtetése, (2) külső iskolák tanári karának igénybevétele, (3) kizárólag online oktatás formájában közreműködő tanárokkal történő egyéni szerződéskötés. (+1) Több intézetben (Kanada, Finnország, Norvégia) tapasztaltam, hogy a fogvatartottak egy része a börtön falain kívül a lakóközvet iskoláiban végzi a tanulmányait a „szabad” kortársaikkal közös osztályban. A 2020/21-es tanévben 27 bv. intézetben, 29 együttműködő képzőintézménnyel kezdődött meg a fogvatartottak oktatása és szakképzése. Az általános-, középfokú- és felsőfokú oktatásban 2601 fogvatartott, a szakmaképzésekben 1017 elítélt vesz részt (BvOP, 2021). A Covid19 pandémia alatt itthon is az online oktatás vált meghatározóvá. (1) Generális problémák a fogvatartottak oldaláról, hogy többségük jelentős tanulási hátránnyal küzd, korábbi tanulmányaik során alapvetően kudarc érte őket, és számos esetben funkcionális analfabéták (Gemignani, 1994). A tanulási nehézségeket okozó körülményeik közé tartozik még az intellektusbeli deficit, részképességzavarok megléte, így a memória, az általános műveltségbeli háttér hiánya, szövegértési, olvasási, logikai, motoros hiányosságok, illetve zavarok (Miklósi, 2016). (2) Generális problémák az oktatók oldaláról, hogy a legtöbb országban nincs „börtöntanári” felkészítés, a közreműködők a legjobb esetben is csak a saját tapasztalataik alapján találhatnak rá az eredményes eljárásokra. A kutatás módszerei a szakirodalom feldolgozása és az intézetlátogatások. A kutatás eredményeképpen javaslom a hazai börtönökben az egyéni online oktatás bevezetését és a börtönökben oktató tanárok szervezetszerű felkészítését.

ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK ÉS AZ EHHEZ KAPCSOLÓDÓ KOMPETENCIÁK OKTATÁSA BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZETEKBE, ÉS EZEK HATÁSA A REINTEGRÁCIÓRA

Fekete Márta

Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás; készségfejlesztés; nemzetközi kitekintés

Az oktatásnak a reintegrációra gyakorolt hatása megkérdőjelezhetetlen a büntetés-végrehajtási intézetekben (pl. Czenczer, 2008; Csukai, 2014; Ranga & Vörös, 2018; Ruzsonyi, 1997, 2011). Amikor a büntetés-végrehajtás rendszerén belül megvalósuló oktatásról beszélünk, ugyanúgy utalhatunk a tanteremben születő formális tanulási folyamatokra, mint nem formális és akár informális folyamatokra is. A formális tanulás keretében gondolkodva a fogvatartottak tanulási erőfeszítéseit számos tényező nehezítheti, például szocializációs hiányosságai, tanulási deficitek, korábban átélt kudarcélmények, azonban az oktatásnak a visszaesésre gyakorolt hatása még így is vitathatatlan (Adams et al., 1994; Davis et al., 2013; Gerber & Fritsch, 1993; Vacca, 2004). A szakma- és bizonyítvánnyal záruló képzések mellett a társadalomba való visszailleszkedés szempontjait figyelembe véve azonban egyre inkább előtérbe kerül a tágabb értelemben vett oktatás alkalmazása, mint például kompetenciaalapú, készségfejlesztő, művészeti vagy vallási tevékenységet és ismeretet magukba foglaló képzések hosszú távú haszna (Clark, 2016; Dammer, 2002; Miklósi, 2016; Vacca, 2004). Ezekben az egymás mellé rendeltség ráadásul sokkal nagyobb mértékben tud megvalósulni, így az oktatási cél is könnyebben elérhető (Csáki & Mészáros, 2003). A kompetenciaalapú képzések egy kisebb szegmensét jelentik az állampolgári ismereteket, ezen belül is a sokféleség felismerését, előítélet-mentességet, önismeretet és önértékelést célzó nevelési programok (Mendel & Reyes, 1998; Milligen et al., 2003; Niens et al., 2013). Nemzetközi szinten megvalósult projektünk fő fókusza ez utóbbi képzések összegyűjtése és elemzése volt. Francia, német, spanyol, török és hazai büntetés-végrehajtási intézetekben gyűjtöttünk össze 44 jó gyakorlatot, amelyekből végül 21 áttekintésére került sor. Olyan aktívan használt programokat kerestünk, amelyek elsősorban a társadalomba történő visszailleszkedés során a sokféleségre és a békés együttélésre készítenek fel olyan készségek oktatásának segítségével, mint a kommunikációs kompetencia, a dühkezelés és önkontroll, egymás megértése és az aktív hallgatás, a konfliktuskezelés. Ezek megléte alapján történt a szelekció. Az elemzésben igyekeztük feltárni az adott program oktatási formáját, módszertanát, az oktatási célt, a képzést elvégző és azt elhagyó fogvatartottak arányát. Az előadás a jó gyakorlatok összesítése és elemzése során levont következtetések bemutatása, ezekre alapozva esetleges zárt intézeti oktatási irányok körvonalazása.

FOGVATARTOTTAK GYERMEKEINEK ISKOLAI ÉLETÚTJA

Hegedűs Judit

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás; gyermekvédelem; tanulás

A fogvatartottak családjaival kapcsolatos kutatások rámutattak arra, hogy egy hozzátartozó bebörtönzése komoly traumát jelenthet a családtagok számára (Arditti, 2016; Poehlmann, 2005; Poehlmann-Tynan, 2015), amelynek egyik legfőbb károsultja a gyermek. A szülő bebörtönzését követően a gyermekeknél megfigyelhetők bizonyos jellemző tünetek (Arditti & Salva, 2015), így például depresszív tünetek, szorongás, ingerlékenység, agresszió, társadalmi elszigeteltség, alvási zavarok, viselkedési regresszió, érzelmi szabályozási problémák – ezek pedig óhatatlanul befolyásolják az iskolai életútjukat. A fogvatartottak gyermekeinek iskolai életútjára vonatkozó kutatásunk elméleti kerete Arditti FSP modellje volt, amely a fogvatartott családjára gyakorolt stresszfaktorokat és a beavatkozási pontokat emelte ki. Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, vajon a fogvatartottak gyermekeinek iskolai életútját mi jellemzi, mennyire tartják a tanulást értéknek, milyen a tanuláshoz való viszonyuk, mennyire jelenik meg életükben az iskola mint támogató pedagógiai közeg, kaptak-e bármilyen segítséget azt követően, hogy a szülő börtönbe került. E kérdések megválaszolása érdekében három csoportot kerestünk meg a hólabda mintavételi eljárás segítségével: (1) pedagógusok, akik tanítanak olyan gyermeket, akinek szülője börtönben van (15 fő); (2) fogvatartottak gyermekei (15 fő); (3) fogvatartottak házaspárai (15 fő). Kutatásunk során a félig strukturált interjú módszerét választottuk, illetve a gyermekektől egy fogalmazást kértünk azzal a címmel, hogy „Én és az iskola”. A kapott szövegeken tartalomelemzést végeztünk, amelynek során az alábbi következtetéseket tudtuk megfogalmazni: (1) A fogvatartottak gyermekeinek tanulmányi eredményei láthatóan romlottak a szülő börtönbe kerülését követően, bár korábban sem igazán volt jellemző rájuk a tanulási területen szerzett sikerélmény. (2) A fogvatartottak gyermekei közül többen beszámoltak arról, hogy a tanulás számukra érték, ugyanakkor nehéz, kihívást jelentő tevékenység (mivel gyakran tanulási nehézségekkel rendelkeznek). (3) A fogvatartottak házaspárjának jelentős része nem volt elégedett az iskola támogatásával, többen számoltak be előítéletekről. (4) A pedagógusok kiemelték, hogy szakmai felkészültségüket nem érezték teljesnek ezen a területen, így nem tudtak megfelelő támogatást adni. Ezek az eredmények rámutattak arra, hogy a fogvatartottak gyermekeinek speciális támogatása kevésbé jelenik meg a hazai iskolarendszerben, holott a gyermekek a szülő bebörtönzésével kapcsolatban (és gyakran az azt megelőző időszakban) komoly traumán mennek keresztül, amelynek feldolgozásában a gyermekvédelmi szakemberek mellett a pedagógusoknak is komoly szerepük kell, hogy legyen.

T42 – NEVELÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSOK VI.

Elnök: *Somogyvári Lajos*
Pannon Egyetem

Tematikus előadás

A Kodály-koncepció értelmezésének változatai és változásai a Nemzetközi Kodály Társaság folyóiratában

Polyák Zsuzsanna

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Lubrich Ágost antiszemizmusa. Egy elfelejtett eszmetörténeti kontextus.

Nóbik Attila

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Testi nevelés a kalocsai jezsuita kollégiumban a dualizmus korában

Rébay Magdolna

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Szellemi centrumok a reformkori Magyarországon – akadémikusok tanulmányi pályájának tanulságai

Ugrai János

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

A KODÁLY-KONCEPCIÓ ÉRTELMEZÉSÉNEK VÁLTOZATAI ÉS VÁLTOZÁSAI A NEMZETKÖZI KODÁLY TÁRSASÁG FOLYÓIRATÁBAN

Polyák Zsuzsanna

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: Kodály-koncepció; Nemzetközi Kodály Társaság; tartalomelemzés

Kodály Zoltán kulturális és nevelési programjával kapcsolatban számos, gyakran nem pontosan tisztázott tartalmú fogalom van közhasználatban: Kodály-koncepció, Kodály-filozófia, Kodály-módszer, újabban kodályi elveken alapuló zenepedagógia. Gönczy (2009) a Kodály-koncepció magyarországi értelmezési és megvalósítási nehézségeit számba véve kitér arra, hogy a kulcsfogalmak értelmezése, és magának a Kodály-koncepciónak a definiálása körül még a hazai szakmai írásokban is számos „bizonytalanság és/vagy következetlenség” nyilvánul meg. A problémát egy körülhatárolt nemzetközi környezetbe helyezve, az előadás a Kodály-koncepció értelmezésének változásait foglalja össze a Nemzetközi Kodály Társaság folyóiratában megjelent írások elemzése nyomán. A Nemzetközi Kodály Társaság (International Kodály Society) 1975-ben alakult azzal a céllal, hogy a Kodály Zoltán szellemi örökségének ápolása iránt elkötelezett személyek – elsősorban zenészek, zenepedagógusok – nemzetközi szervezete legyen. Hogy nemzetközi fórum funkcióját minél hatékonyabban betöltse, és elősegítse a Kodály-koncepció nemzetközi terjesztését, a Társaság 1976-ban Bulletin of the International Kodály Society (IKS Bulletin) címmel szakmai folyóiratot indított. Az IKS Bulletin kezdetben egyszerre töltötte be a hírlevél és a szakmai fórum szerepét, azonban az 1980-as évektől kezdve a hangsúly egyre inkább a tudományos jellegre helyeződött, megtartva a Társaság életével kapcsolatos üzeneteknek, eseményeknek, gyász híreknek fenntartott rovatokat. A folyóirat 1976 óta megszakítás nélkül, évente kétszer jelenik meg. A szövegelemző szoftver segítségével végzett, félig automatizált kvalitatív tartalomelemzés mintáját a Bulletinben 1976 és 2020 között megjelent írások összessége adja, beleértve a Társaság híreit, a vezetőség tagságnak szóló üzeneteit, megemlékezéseket is (megközelítőleg 960 írás). A kutatás azokra a kérdésekre keresi a választ, hogy adott korban milyen – esetleg egymással vitázó – Kodály-koncepció-értelmezések jellemzők a szervezet tagságára? A koncepció milyen elemeit hangsúlyozzák, hogyan próbálják aktualizálni a mindenkorai társadalmi és szakmai elvárásokhoz? Milyen kihívásokat, nehézségeket azonosítanak, és ezekre milyen válaszokat adnak? Ez különösen fontossá vált az utóbbi évtizedekben, amikor nemzetközi térben a Társaság eszmei alapjait jelentő Kodály-koncepció létjogosultságát is rendre megkérdőjelezzik (Benedict, 2009; deVries, 2001; Duerksen, 2003; Walker, 2007; Woodford, 2000), illetve olyan zenepedagógiai irányzatok (pl. Elliott, 2004) és irányzatok (pl. kritikai pedagógia) válnak erőteljessé, amelyek szembe helyezkednek a Kodály által képviselt alapelvekkel. A Kodály-koncepció nemzetközi híveinek elgondolásai, tapasztalatai egyúttal elősegíthetik a hazai, a Nemzeti alaptanterv által deklaráltan Kodály Zoltán zenepedagógiai és nemzetnevelési elveire épülő ének-zene oktatást érő kihívások kezelését.

LUBRICH ÁGOST ANTISZEMITIZMUSA. EGY ELFELEJTETT ESZMETÖRTÉNETI KONTEXTUS

Nóbik Attila

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: neveléstudomány története; antiszemitizmus

Lubrich Ágost (1825–1900) a budapesti egyetem első pedagógiaprofesszoraként és nagyívű rendszerező munkák szerzőjeként is beírta magát a magyar nevelés történetébe. Bár a magyar neveléstörténet-írás számon tartja munkásságát, leginkább a Kármán Mórral fennálló vitája miatt kerül említésre. Pedagógiai rendszerének legrészletesebb feldolgozása 1944-ben jelent meg Szörényi József tollából. Említésre méltó még Németh András róla szóló kötete. Életrajzának, munkásságának modern feldolgozása azonban még várat magára. Előadásomban Lubrich munkásságának egy kevésbé feltárt szeletét, antiszemitizmusát járom körül. Bemutatom egyrészt az írásaiban megjelenő antiszemita gondolatokat, másrészt aktív politikai szerepvállalását az Istóczy Győző-féle antiszemita pártban. Forrásként Lubrich saját írásait, illetve a korabeli sajtóban megjelent cikkeket, tudósításokat használtam fel. Lubrich Neveléstörténet című munkája, valamint Társadalomtudomány című, a magyar szociológiai gondolkodás fejlődése szempontjából is fontos műve is több antiszemita kirohanást tartalmaz. Előadásomban ezeket bemutatva összegzem azokat a toposzokat, amelyek gondolkodásában kiemelt szerepet játszottak. A korabeli politikai sajtó, valamint az élclapok is többször tudósítottak Lubrich személyéről, megemlítve antiszemitizmusát is. A vele kapcsolatos esetek közül kiemelkedik az előadásban részletesen is ismertetett eset, amikor Lubrich Ágost Nyitra megyében az Istóczy Győző-féle antiszemita párt színeiben elindult a parlamenti választáson. Az eset azért kapott különösen nagy figyelmet, mert az egyik kortesgyűlés utáni események véres összecsapáshoz vezettek, amelynek hat halálos áldozata is volt. A választást végül a kormánypárti jelölt nyerte meg, és Lubrich kényszerszabadságra kényszerült. Lubrich Ágost antiszemitizmusának vizsgálata önmagában is fontos, mivel tovább árnyalja a neves pedagógus életművének megítélését. Az előadás ugyanakkor nem a tetemrehívás szándékával dolgozza fel az eseményeket. A (politikai) antiszemitizmus az újkori magyar történelem meghatározó eszmei áramlata. Történetével, következményeivel a történetírás, az oktatáspolitikai-történet és a történeti szociológia is intenzíven foglalkozott. A magyar neveléstörténet-írás azonban a modern neveléstudomány története kapcsán kevésbé vette figyelembe a jelenséget. Az előadás felveti, hogy érdemes lenne ezt a eszmetörténeti kontextust mélyebben elemezni a magyar pedagógiai gondolkodás története kapcsán.

TESTI NEVELÉS A KALOCSAI JEZSUITA KOLLÉGIUMBAN A DUALIZMUS KORÁBAN

Rébay Magdolna

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: testi nevelés; katonai előképzés; gimnázium; dualizmus kora

A hosszú 19. század folyamán a testgyakorlás terén jelentős változások történtek: az már nem „csupán” az egészség megőrzésének és a jellemfejlődésnek az eszköze, valamint a katonai előképzés része volt, hanem szórakozássá és üzletté vált, azaz kialakult a modern sport. Ebben a folyamatban a középiskolai testnevelés jelentősége fokozatosan erősödött. Már az Entwurf felsorolta a rendkívüli tárgyak közt, az 1867-ben megjelent tanterv, majd a középiskolai törvény (1883) beemelte a rendes tantárgyak közé. A középiskolai testnevelés oktatásának jogi és tartalmi vonatkozásairól régebbi és újabb kutatások egyaránt rendelkezésre állnak (vö. Bely, 1940; Földes et al., 1977; Szabó, 2004; Tangl, 2017 stb.). A téma nemzetközi kontextusba is elhelyezhető (vö. Merchikoff, 1993). Mikrotörténeti vizsgálatok új eredményeikkel azonban színesíteni tudják a képet. Esettanulmányunkban ezért az országos folyamatok egyetlen intézményben (kalocsai jezsuita kollégium) való tükröződését vizsgáljuk. Kutatási kérdéseink: (1) Milyen szervezeti keretei voltak a testi nevelésnek az intézményben? (2) Mi volt a kötelező és a szabadon választható foglalkozások pedagógiai célja? (3) Miből állt ezek tartalma, volt-e változás ebben a tekintetben? (4) A katonai előképzés megvalósítása miképpen történt? Kutatásunk legfontosabb forrásbázisát az iskolai értesítők alkották, ezek teljes körét (1867–1918) feldolgoztuk. Felhasználtunk továbbá egyéb iskolai és konviktusi dokumentumokat, így fényképeket, valamint a Stefaneum újság egyes számait. Vizsgálatunk során a kvalitatív tartomelemzés módszerét alkalmaztuk. Eredményeink szerint a kalocsai gimnáziumban eleinte a vallásérkölcsei és az értelmi nevelés célját hangsúlyozták, a testi nevelés azonban fokozatosan teret nyert, s ennek eredményeként a pedagógiai célok közt is megjelent jellemnevelő és egészségmegőrző tartalommal. A feltételek is javultak a tornaterem felújításával (1885). A kötelező tornaoktatás kezdetben a katonai előkészítéshez igazított ún. német tornából állt, az 1880-as években azonban az atlétika, az 1890-es években a labdajátékok is bekerültek a tananyagba. A német tornáról az ún. svéd tornára való váltást mutatja, hogy az 1913-ra elkészült új tornatermet már ehhez szükséges eszközökkel rendezték be. A konviktusi sportélet a választható vívásoktatásból, különböző labdajátékokból (ezek közt a századelőn a krikett és a labdarúgás is szerepelt már), valamint a téli korcsolyázásból állt. Utóbbi üzését a VKM is szorgalmazta. Speciális, hogy ezt a tevékenységet külön diákegyesület szervezte. A kötelező játékdélutánok pár éves késéssel kerültek bevezetésre – úgy gondolták ugyanis, az ifjúság önszerveződő játékával teljesül a cél. 1906/07-ben alapították meg az I–VI. osztályosokból a Szent Imre Századot, amelyhez hasonlóval más iskolában nem találkoztunk. Célja katonai gyakorlatok végzésével az előképzés megvalósítása, valamint a jellemformálás pontosságra, egyenességre, engedelmességre, önfegyelemre, ambícióra nevelés által.

SZELLEMI CENTRUMOK A REFORMKORI MAGYARORSZÁGON – AKADÉMIKUSOK TANULMÁNYI PÁLYÁJÁNAK TANULSÁGAI

Ugrai János

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: reformkor; akadémiai szellemi elit; földrajzi és társadalmi mobilitás

A Magyar Tudományos Akadémia történetének első szakasza a reformkor évtizedeire tehető. A frissen alakult szervezet (akkor még Magyar Tudós Társaság néven) az 1848. évi szabadságharcig felvett tagjainak tanulmányi pályáját elemzem: 1830–1847 között 240 tudós, művész, kultúrapártoló férfit választottak be az akadémiai testületbe, akik a szándékok szerint mintegy reprezentálták a korabeli magyar társadalom szellemi elitjét. Ezt az Akadémia meglehetősen konzekvensen érvényesített elve szavatolta, miszerint számos tengely mentén egyfajta arányosító, ellensúlyozó mechanizmus alapján választottak újabb tagokat, ezáltal leképezve és őrizve a társadalomnak egy feltételezett viszonyrendszerét, arányosságát. (Ennek megfelelően néhány éves távlatokon belül is ügyeltek a fővárosi-vidéki; a különböző felekezeti tagok; a tudományterületeket képviselő; a különböző megközelítéseket alkalmazó tagok stb. egymáshoz viszonyított arányára. Ez az elv meglehetősen hatékonyan akadályozta meg az egyes nagyobb csoportok hegemoniájának kialakulását.) Ez a mechanizmus jó alkalmat ad arra, hogy összegyűjtsük a szellemi csúcselit reformkorban Akadémiáig jutó tagjainak tanulmányi állomásait, s ezeknek a felsőbb iskoláknak (gimnázium, akadémia, kollégium, líceum, papi szeminárium) a földrajzi hovatartozását illetően jellemző összefüggéseket, mintázatokot keressünk. Ezáltal ugyanis egyfelől kialakítható az akadémikusokat kinevelő iskoláknak egyfajta „erősorrendje” – amely az arányosító elvek révén pusztán az előfordulási gyakoriság alapján is érvényesnek elfogadható képet vázol fel számunkra az ország nagy iskolavárosainak egymáshoz viszonyított pozíciójáról. Másfelől a tanulmányi pályák összetettebb vizsgálatával mozgási irányokat, s ezeknek domináns típusait is feltárhatjuk. Ily módon pedig a kollektív biográfiai módszereket alkalmazó kutatásom összekapcsolja a földrajzi és a társadalmi mobilitás történeti elemzését, számottevő, új adalékokat szolgáltatva az utóbbi nagy kérdéskörhöz.

A kutatást MTA Bolyai János Posztdoktori Ösztöndíj; ÚNKP Bolyai+ támogatta.

T43 – DIGITÁLIS TANULÁS ÉS TANÍTÁS A PANDÉMIA ALATT IV.

Elnök: *Velics Gabriella*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Tematikus előadás

„Hogy bírtad?” A kamaszok lelki egészsége és erőforrásaik a digitális oktatás idején

Kiss Violetta
Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet

Prievára Dóra Katalin
Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet,
MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport

Az e-tanulás segítése. A tanulásszervezés átkeretezése hagyományos és nem hagyományos környezetben

Mrázik Julianna
Pécsi Tudományegyetem

Az online egyetemi testnevelés szerepe a Z generáció fizikai aktivitásában

Novák Ágnes, Kovács Katalin
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A vezető és az iskola, mint tanulószervezet kapcsolata és hatásmechanizmusa a Pandémia idején

K. Nagy Emese
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Nagy Katalin
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

„HOGY BÍRTAD?” A KAMASZOK LELKI EGÉSZSÉGE ÉS ERŐFORRÁSAIK A DIGITÁLIS OKTATÁS IDEJÉN

Kiss Violetta *, Prieara Dóra Katalin **

* Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet

** Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet,
MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport

Kulcsszavak: serdülő; lelki egészség; digitális oktatás

Az új típusú koronavírus (Covid19) megjelenése, majd világjárvánnyá fokozódása számos területen befolyásolta a mindennapokat. A teljes lezárás után a folyamatosan változó korlátozásokhoz való alkalmazkodás egy felnőtt számára is megterhelő, eddig nem látott kihívást jelentett. Felmérésünkben arra kerestük a választ, hogyan birkóztak meg a magyar fiatalok a bizonytalan helyzettel, illetve a megváltozott oktatási körülményekkel. Már vannak vizsgálatok arra vonatkozóan, hogy a Covid19 növelte a szorongás és a depresszió előfordulását mind gyermekek, mind serdülők körében (l. Cao et al., 2020; Duan et al., 2020). Kutatásunk célja annak megvizsgálása volt, hogy maguk a tizenévesek hogyan értékelik a digitális oktatást, mennyire érzik hatékonynak a saját teljesítményüket a jelenléti oktatáshoz viszonyítva, másrészt arra is rákérdeztünk, hogyan viselték lelkileg az első, majd a második átállást a digitális oktatásra. Az adatfelvételre 2021 áprilisában, még a digitális oktatás ideje alatt került sor. A tizenéves kitöltők egy anonim, online kérdőíven válaszoltak a kérdésekre. Összesen 158 serdülő töltötte ki a kérdőívet, 81 fő lány és 77 fő fiú. Az életkori átlag 14,96 év (a szórás 2,31 év), a legfiatalabb válaszadók 11, a legidősebbek 19 évesek voltak. A páros mintás t-próba alapján szignifikánsan jobb közérzetről számoltak be a fiatalok a jelenléti oktatásra vonatkozóan, mint a digitális oktatás alatt ($t(157)=-2,22$; $p=0,028$). A minta több mint a felénél megjelent a stressz a digitális oktatás során, jellemzően a lányoknál szignifikánsan nagyobb mértékben; a khí-négyzet-próba eredménye $\chi^2(1)=22,71$; $p<0,001$. Az életkor negatív korrelációt mutatott a digitális oktatással való elégedettséggel ($r=-0,23$; $p=0,004$), a digitális oktatás alatti közérzettel ($r=-0,25$; $p=0,001$) és a koncentrációs képességekkel ($r=-0,32$; $p<0,001$) is, azaz eredményeink szerint az idősebbek számára volt megterhelőbb a digitális oktatásban való részvétel. Arra is rákérdeztünk a fiataloktól, hogy az online oktatás idején milyen módon tartják a kapcsolatot barátaikkal, osztálytársaikkal, illetve hogyan töltik a szabadidejüket, hiszen ezek azok az erőforrások, amelyekre ebben a lelkileg nehéz helyzetben is támaszkodhattak. A kutatásban azt is kértük tőlük, fogalmazzák meg, mi hiányzik nekik a jelenléti oktatásból, ugyanakkor pedig milyen előnyeit látják a digitális oktatásnak, amiket érdemes megtartani és átemelni a jelenléti oktatásba. Mindezen ismeretek feltárása fontos a jó gyakorlatok későbbi megőrzése céljából, valamint különösen jelentős az elmúlt időszak utóhatásainak kezelése érdekében, hiszen a gyermekeknek szükségük lesz külső segítségre, hogy a mentális egészségük helyreálljon.

Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta, valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-21-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

AZ E-TANULÁS SEGÍTÉSE. A TANULÁSSZERVEZÉS ÁTKERETEZÉSE HAGYOMÁNYOS ÉS NEM HAGYOMÁNYOS KÖRNYEZETBEN

Mrázik Julianna

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: backcasting; e-tanulás; taxonomizálás

Az előadás kísérletet tesz egy új taxonómia kialakítására ez e-tanulás támogatása témakörében. Újradefiniálási törekvése a digitális oktatás; a kontakt-offline; a kontakt-online forma; a fordított vagy tükrözött osztályterem (flipped classroom) fogalmaira irányul; kitér a distance learning – a távolléti – oktatás fogalmára, újraértelmezi a virtuális tanulást, majd kitér a távoktatás, a hibrid és a blended forma kérdéseire az oktatásban és a tanulásban, ezekhez alkategóriákat is rendel. A tanulmány a mellett érvel, hogy sürgető egy újfajta tipológia kialakítása a meglévő fogalmak újradefiniálásával, a távolléti oktatási formák átgondolása mellett, egyidejűleg nézőpontváltással: a témát a tanulás felől megközelítve, és ezúttal nem a hagyományos tanulás, hanem az az e-tanulási irányából. A mellett is érvelünk, hogy az eddig megszokott megfogalmazásokhoz viszonyítva a jelen tanulmányban úgy tekintünk a különféle, a hagyományostól indulva a technológiával támogatott tanulási módokig, mint lehetséges tanulásszervezési eljárásokra. Vagyis, a „turning point” nem a technológia bevonása vagy nem-bevonása; és nem a jelenléti-távolléti tanulás mezsgyéjén jelenik meg, hanem a tanulás megszervezése területén. Megfogalmazódott, hogy a digitalizáció eredményei többé nem mellőzhetők az iskola mindennapos világából. A bemutatandó átkeretezett taxonómiajavaslattal ezt a törekvést kívánjuk elősegíteni abból a célból, hogy ez ne csupán egy racionális kívánság maradjon, hanem verifikálható vagy falszifikálható elméleti alapvetéssé, majd implementálható gyakorlattá, és a pedagógiai praxisra adaptálható modellé váljék. A modell kialakításának módszere a backcasting eljárás volt, amely olyan megközelítés, amely egy vélelmezett jövőből kiindulva vezet vissza a lehetséges lépések sorát a jelenig. A bemutatásra kerülő modell alkotóelemei: (1) digitális oktatás újraértelmezése, átkeretezése; (2) az e-tanulás fogalmának meghonosítása, szélesebb körben történő használata; (3) a megközelítésmód változtatása: a tanítás helyett a tanulás felől és a hagyományos helyett a virtualitás irányából tekintve az oktatás folyamataira; (4) a távolléti-jelenléti, digitális vagy analóg kategóriák, dichotómiák felállítással szakítva, a fentiekben sorra vett formákra mint lehetséges tanulásszervezési módokra tekintés. A modell nyitott, reflektál az eddig felhalmozódott tudásra a témában, ugyanakkor implementációja, illetve adaptálása esetén további, jelenleg nem ismerhető vagy ez ideig még nem létező elemekkel bővíthető.

AZ ONLINE EGYETEMI TESTNEVELÉS SZEREPE A Z-GENERÁCIÓ FIZIKAI AKTIVITÁSÁBAN

Novák Ágnes, Kovács Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: online egyetemi testnevelés; Z-generáció; fizikai aktivitás

A járványügyi korlátozások óta az ELTE-n az egyetemisták testnevelés órája online zajlik. Az X-generációs testnevelő tanárok a virtuális térben is szerették volna vonzóvá tenni a rendszeres fizikai aktivitást a Z-generációs hallgatók számára, akiket Pais E. (2020) a következőképpen jellemez: „internethez kötött”, „bedrótozott nemzedék”. A testnevelők innovatív kurzusa a diákok életmódját és az online világ szabadságát integrálta, azaz a hallgatók bármikor, bárhol és bármennyit mozoghattak. A kurzus amiben 8 testnevelő, 12 mozgásformában, hetente frissülő aszinkron módszerrel mentorálta a diákokat, közel 400 hallgató érdeklődését keltette fel. A testnevelők célul tűzték ki a rendszeres fizikai aktivitás fenntartását, és az egészségtudatos életmód kialakítását online instrukciókkal. Ezen vizsgálatunkban arra vagyunk kíváncsiak, hogy: (1) A sokoldalú online kurzust sikerült-e Z-generáció igényeihez igazítani? (2) A kurzus által nyújtott szabadsággal milyen mértékben élnek a hallgatók? Az EMI motivációs skálát a hallgatók a félév kezdetén, míg a Firstbeat és Alpha-fit fizikaiaktivitás-kérdőíveket a kurzus elején (február) és végén (május) is kitöltötték. A kurzusra vonatkozó, általunk megfogalmazott kérdésekre a szorgalmi időszak (13 hét) végén válaszoltak (N=232; nő=145). A kérdőív válaszait leíró statisztikával elemeztük. Az EMI skála eredményei alapján az online kurzust azon hallgatók választották, akiket fizikai aktivitásra legkevésbé a versengés és a társas kapcsolat motivál. A kurzus a hallgatók 66,5%-nak nyújtott olyan új mozgásformát, amit meg is kedveltek, és a továbbiakban is terveznek folytatni. A félév végén a hallgatók 57%-a nyilatkozta azt, hogy jövőre is felvonná az online kurzust. 90%-uk gondolta úgy, hogy a mozgásos programokat jól vagy kiválóan tudta adaptálni a saját mozgásigényéhez. Saját bevallásuk szerint 48%-uk élt azzal a lehetőséggel, hogy 1-1 mozgásanyagot többször is elvégezzen és 30%-uk, hogy heti egyéni mozgásprogramot állítson össze felhasználva a tanultakat. A hallgatók körében népszerű (kísérleti) online testnevelés alátámasztja azokat a korábbi megfigyeléseket (Kárpáti, 2019; Kései, 2011), hogy a Z-generáció számára fontos az ingergazdagság és a változatosság, azonban a hallgatók többsége nem élt a program adta szabadsággal. A jövőben a kollégáimmal erre még több hangsúlyt szeretnénk fektetni, pedagógiai feladatunk pedig az, hogy tudatosítsuk a hallgatókban, a fizikai aktív életmód alapja a heti rendszeres mozgás.

A VEZETŐ ÉS AZ ISKOLA MINT TANULÓSZERVEZET KAPCSOLATA ÉS HATÁSMECHANIZMUSA A PANDÉMIA IDEJÉN

K. Nagy Emese *, Nagy Katalin **

** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem*

*** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola*

Kulcsszavak: digitális kompetencia; hátrányos helyzet; vezető

A Covid19-vírus és az ezzel együtt járó pandémiás helyzet egészében változtatta meg a világot, és ez hatással volt az iskolák életére is. Mint ismeretes, az iskolák ideiglenesen bezártak, így az online távoktatás és a módszertani kereteit meghatározó digitális pedagógia jelentősége kulcsfontosságúvá vált. Az iskolák azonban országszerte különböző szinten álltak a digitalizációs fejlesztési folyamatok, a digitális eszközhasználat és digitális kompetenciák terén, így a digitális munkarendre való átállás folyamata mindenhol máshogyan ment végbe. Fokozott figyelmet érdemelnek e helyzetben az intézményvezetők, hiszen számos helyi szintű döntést kellett egyedül vagy részben egyedül meghozniuk, és világos célok megfogalmazásával irányítani, ösztönözni a saját munkaközösségüket. E kurrens tendenciákról olvashattunk számos hazai és nemzetközi szakember kutatásában, amelyek e folyamatok felerősödését szintén alátámasztották (Bánkeszi & Szepesi, 2018; Bojesen, 2016; Lengyelne Molnár, 2016; Molnár, 2018; Szűts, 2020; Vári, 1977). Írásunk célja annak bemutatása, hogyan oldották meg a digitális oktatásra való gyors átállást azok az intézmények, ahol hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek jelentős arányban tanulnak, kiemelve azokat a vezetői szerepeket és döntéseket, amelyek ezt segítették. Az empirikus vizsgálatba bekerült iskolák Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyik délborsodi tankerületének 6 iskolája, így a minta a tankerület tekintetében igen, de a megye vagy ország tekintetében nem tekinthető reprezentatívnak. A kutatás online kérdőív felvételével indult, amelynek segítségével arról szereztünk információt, hogy a tanulók illetve a pedagógusok milyen eszközökkel és kompetenciákkal rendelkeznek a digitális oktatásra való átálláshoz, majd strukturált interjú keretében feltártuk, hogy mindez okozott-e nehézséget, illetve mit gondolnak a kényszermegoldás előnyének és hátrányának. Az intézményvezetőkkel készített interjúk válaszaiból kiderült, milyen színvonalon valósult meg az intézményekben a digitális oktatásra való átállás, hogyan tudták megszervezni a távolléti oktatást, milyen segítséget nyújtottak a kollégáiknak, a tanulóknak és a szülőknek a krízishelyzet ezen időszakában. A kutatás eredményeiből kitűnik, hogy a hátrányos helyzetű iskolák pedagógusai a lehetőségekhez mérten sikeresen oldották meg a feladatot. Kompetenciáik, eszközellátottságuk lehetővé tette, hogy megfelelő színvonalon kivitelezék az online oktatást, ugyanakkor felkészültségük ellenére az is egyértelművé vált, hogy olyan egyéb problémákkal, tényezőkkel is szembesültek, amelyekre a felkészülés a vírus terjedése időszakában már lehetetlennek bizonyult. A vezetők tekintetében nyilvánvalóvá vált, hogy a szakmailag megalapozott és a pedagógusok munkáját támogató vezetői döntés elengedhetetlen feltétele annak, hogy a tantermen kívüli digitális oktatás sikeresen valósuljon meg.

T44 – SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYEREKEK ÉS SZÜLEIKKEL KAPCSOLATOS KUTATÁSOK

Elnök: *Gál Zita*

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
Szegedi Tudományegyetem Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Tematikus előadás

A szenzoros feldolgozás és az önszabályozás fejlődésének összefüggései részképesség zavarral küzdő 4-7 éves gyermekeknél

Nagy-Tószegi Cecília

Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

Kistelepülésen élő, autista gyermeket nevelő szülők autonómia megélése – egy terepmunka tapasztalatai

Nagy Éva

Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

Értelmileg akadályozott tanulókat oktató gyógypedagógusok tapasztalatai a szülőkkel való kapcsolattartásról

Burján Bernadett

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Barthel Betty

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Specifikus tanulási zavarral küzdő diákok lelki egészségi tényezőinek vizsgálata

Dudok Réka

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Pikó Bettina

Szegedi Tudományegyetem ÁOK Magatartástudományi Intézet

SZENZOROS FELDOLGOZÁS ÉS AZ ÖNSZABÁLYOZÁS FEJLŐDÉSÉNEK ÖSSZEFÜGGÉSEI RÉSZKÉPESSÉGZAVARRAL KÜZDŐ 4–7 ÉVES GYERMEKEKNÉL

Nagy-Tószegi Cecília

Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: korai fejlődés; szenzoros feldolgozás; önszabályozás; érzelmszabályozás; kognitív önszabályozás; tanulászavar-veszélyeztetettség

Korábbi kutatások alátámasztják, hogy a gyermekek szenzoros feldolgozásának eltérő mintázatai összefüggést mutatnak az adaptív viselkedés fejlődésével, illetve a viselkedési problémák megjelenésével. Jelen kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk a korai fejlődés időszakában a szenzoros feldolgozás és az önszabályozás közötti összefüggéseket atipikusan fejlődő 4–6 éves gyermekeknél. Vizsgálatunkban tanulási nehézséggel küzdő, vagyis az írás, olvasás, számolás elsajátításához szükséges részképességekben fejlődési elmaradást mutató gyermekek kerültek be, akik a Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Járási Szakértői Bizottságában elvégzett komplex gyógypedagógiai-pszichológiai vizsgálat alapján BTMN minősítést kaptak, és fejlesztőpedagógiai ellátásra jogosultak (N=100). Az általunk vizsgált csoportba a részképességgel küzdő, tanulászavar-veszélyeztetettséget mutató gyermekek tartoznak bele. A kontrollcsoportba életkorban, nemben, a gondviselő iskolai végzettségében és IQ-ban illesztett tipikus fejlődésű óvodás gyermekeket (N=100) választottunk ki felmérésre. A kutatás során a szülők számára összeállított kérdőívcsomag a szenzoros feldolgozás (Szenzoros és mozgásos élmények kérdőíve 3-6), az önszabályozási nehézségek (Child Self-Regulation and Behavior Questionnaire) és a viselkedési problémák (Képességek és Nehézségek Kérdőíve) szűrésére alkalmas kérdőíveket tartalmazott. A szenzoros feldolgozás kérdőíves mérése a hazai gyakorlatban a nemzetközi gyakorlathoz képest hiánypótló, amely a közelmúltban megjelenő mérőeszközzel (Szenzoros és Mozgásos Élmények Kérdőíve) vált lehetővé. E kérdőívvel szerzett első tapasztalataink azt mutatják, hogy a részlépességgel küzdő gyermekek esetében a szenzoros feldolgozás területén mutatkozó eltérések nagyobb arányban kimutathatóak, mint tipikus fejlődésű kortársaiknál. Dunn modelljében értelmezve az eredményeket a különbség szignifikáns az elkerülő és az élménykereső szenzoros feldolgozási típust mutató gyermekeknél. Az érzelmszabályozási nehézségek (CSBQ) szintén nagyobb mértékben jelentkeznek a részképességgel küzdő óvodás gyermekeknél. Az atipikus fejlődésű csoportban a szenzoros feldolgozás zavara összefüggést mutatott az érzelmszabályozással és a kognitív önszabályozással. Összességében elmondható, hogy a szenzoros feldolgozás eltérései hatással vannak az önszabályozás fejlődésére, amely meghatározó az iskolaérettség kialakulásában is.

KISTELEPÜLÉSEN ÉLŐ, AUTISTA GYERMEKET NEVELŐ SZÜLŐK AUTONÓMIAMEGÉLÉSE – EGY TEREPMUNKA TAPASZTALATAI

Nagy Éva

Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

Kulcsszavak: szülői autonómia; autizmus spektrum zavar; gondoskodás

A fogyatékossgal élő gyermekeket nevelő családok tapasztalatait feldolgozó szakirodalom egyik alapvetése, hogy ez az élethelyzet a fogyatékossgal összefonódó stigmatizáció következményeként nagyon gyakran együtt jár a családok izolációjával, kirekesztődésével, vagyis a társadalmi tér különféle szeleteihez való hozzáférés fizikai, anyagi, időbeli korlátainak megélésével. Ugyanakkor Green és munkatársai rávilágítanak arra, hogy a fogyatékossgal élő gyermeket nevelő szülők sok esetben aktívan építik a családot körülvevő saját támogatóközösséget, és ebben a folyamatban érintett gyermekeik közvetve és közvetlenül is hídszerepet töltenek be (Green et al., 2011). A közösségkeresés- és teremtés a gondoskodó szülői szerep kontextusában ennél többet is jelent: a személyes autonómia megélésének lehetséges forrásává, az ágencia kifejeződésévé is válhat. Másképpen fogalmazva a támogatóközösségek megkonstruálása a szülői autonómia megélésének terepe, amely segítséget jelenthet a gondoskodószerepből adódó konfliktusok, bizonytalanságok kezelésében. A gondoskodás és autonómia viszonyának problémaköre a fogyatékossgtudományi és gondoskodáskutatói megközelítésben egyaránt jelentőséghez jut. E két fogalom kapcsolatának mibenlétéről szóló viták különösen a fogyatékossgal élő gyermekekről való szülői gondoskodás kapcsán erősödnek fel. E vitákban termékeny megközelítést kínál a relacionális autonómia fogalma, amelynek segítségével megvilágíthatjuk, hogy a kirekesztés és kiszolgáltatottság sokféle formáját megélő szülők miképpen találják meg a támogatás és a függetlenség tapasztalatát a gondoskodás kapcsolathálójában. Az előadás egy jelenleg is zajló kutatás eredményeit mutatja be, amelynek során autizmus spektrum zavarban érintett gyermeket nevelő szülők támogatókapcsolatait vizsgálom egy alföldi kistelepülés helyi társadalmában. A kutatás terepéül szolgáló faluban az ott működő autista gyermekek integrációját és oktatását segítő alapítvány közvetítésével készítettünk interjúkat a velük kapcsolatban álló családokkal. Az interjúkat feldolgozva jelen tanulmány arra keresi a választ, hogyan konstruálódik meg a gondoskodóközösség a szülők elbeszéléseiben, milyen szerepet kapnak ebben a közösségi kötődés mikro-, mezo- és makroszintjein működő szereplők, s hogyan alakítja ez a közösség-kép saját informális gondozói szerepük és kompetenciáik, személyes autonómiájuk értelmezését. A kutatás eredményeit bemutatva megismerhetjük, hogyan ragadhatók meg az érintett szülők autonómiatapasztalatai a gondoskodás komplex viszonyrendszerében. Ehhez a gondoskodás térbeli megközelítésére támaszkodva a gondoskodói táj (caringscape) (Bowlby, 2012) koncepcióját használom, megnyitva az utat a szülői gondoskodás etnográfiai vizsgálata felé.

ÉRTELMILEG AKADÁLYOZOTT TANULÓKAT OKTATÓ GYÓGYPEDAGÓGUSOK TAPASZTALATAI A SZÜLŐKKEL VALÓ KAPCSOLATTARTÁSRÓL

Burján Bernadett *, Barthel Betty **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

** Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: szülő-gyógypedagógus kommunikáció; kapcsolattartás; szülői bevonódás

Célunk a gyógypedagógus-szülő kapcsolattartási mintázatainak vizsgálata a gyógypedagógusok szemszögéből az alkalmazott kapcsolattartási formák, az érintett tartalmak, benyomások és érzések vonatkozásában. A nevelés-oktatásban részt vevő multidiszciplináris teamek jelentősége vitathatatlan, amelyeknek a szülő is részese. A pedagógusok és szülők együttműködése főleg a kommunikációs folyamatokban jelenik meg (Lányiné, 2017; Perlusz et al., 2012). Bár elengedhetetlen része az oktató-nevelő munkának, a pedagógusok nincsenek megfelelően felkészítve a feladatra (Gartmeier et al., 2016). Lannert és Szekszárdi (2015), valamint Williams, Williams & Ullman (2002) szerint a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek szülei többet találkoznak külön is a gyermekek pedagógusaival. A szülői bevonódás náluk különös jelentőséggel bír (Lányiné, 2017). A komplex intervenciók szemlélet a korai fejlesztésben megvalósulni látszik (Borbély, 2018), ezért is koncentrálni a jelen felmérés az óvodai és iskolai szintre. Egy 17 kérdést tartalmazó online önkitöltős kérdőívet állítottunk össze a korábbi kutatások protokolljaiból kiindulva (Hegedűs & Podráczky, 2012; Kathyné et al., 2017; Lannert & Szekszárdi, 2015). A vizsgálati mintába magyar köznevelési intézményben dolgozó, értelmileg akadályozott gyermekekkel foglalkozó gyógypedagógusok kerültek (N=104). Az adatokat khi-négyzet-próbával, a relatív gyakoriság vizsgálatával és kereszttábla-elemzéssel vizsgáltuk. A kapcsolattartási formák tekintetében a válaszadók a párbeszédre alkalmas módszereket preferálják, és ezeket is ítélik leghasznosabbnak. A vártnál magasabb arányban jelent meg a közösségi média használata. A válaszadók háromnegyede pozitívnak értékeli a szülőkkel való kapcsolatát. Tartalom tekintetében főként a gyermeket közvetlenül érintő kérdésekről beszélnek. Az 1–5 éve pályán lévő válaszadók az átlagnál alacsonyabb arányban érzik magukat maximálisan felkészültnek és elégedettnek, ők igényelnének leginkább támogatást. Hasonló tendenciát találtunk a több mint 15 éve pályán lévő válaszadónál is. Eredményeink felhívják a figyelmet arra, hogy a nevelési partnerséget, amelyre ma alapvető célként tekinthetünk, milyen tényezők befolyásolják, valamint hogyan látják ennek lehetőségeit és nehézségeit a gyógypedagógusok. Továbbgondolásra serkent, hogy mivel, hogyan támogatható a gyógypedagógusok felkészültsége a szülőkkel való kedvező kapcsolattartás érdekében. Ezen belül külön is érdemes lenne vizsgálni, hogy a közösségi média térnyerése milyen hatással van a gyógypedagógusok és szülők kapcsolattartására. Mind a pályakezdők továbbképzésének formai és tartalmi kérdéseit, mind a több mint 15 éve pályán lévő gyógypedagógusok elégedettségérzésének befolyásoló tényezőit – mint a kiégés, oktatáspolitikai és családszerkezeti változások – további vizsgálatokkal lehetne pontosabban azonosítani.

SPECIFIKUS TANULÁSI ZAVARRAL KÜZDŐ DIÁKOK LELKI EGÉSZSÉGI TÉNYEZŐINEK VIZSGÁLATA

Dudok Réka *, Pikó Bettina **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem ÁOK Magatartástudományi Intézet

Kulcsszavak: specifikus tanulási zavar; pszichológiai jóllét; étellel való elégedettség

Az iskolai évek megalapozzák a későbbi oktatási tapasztalatokat, valamint a gyermekek mentális egészségének és tanulmányi képességének optimális fejlődését. Kutatások rámutattak, hogy ebben az időszakban a meglévő szegényes lelki egészségi állapot és az alacsony iskolai teljesítmény előrejelzi a serdülőkori és a későbbi felnőttkorban tapasztalható maladaptív pszichoszociális működéseket és az alacsony szintű iskolai végzettséget (Zhou et al., 2021). A szakirodalom szerint a specifikus tanulási zavar meglétét rizikófaktorként kell kezelnünk az étellel való elégedettség, a jóllét, az életminőség és a boldogság szempontjából (Kalka & Lockiewicz, 2017), hiszen a tanulási nehézségekhez való érzelmi alkalmazkodás fontos előrejelzője lehet az egyén boldogulásának. Tehát fontos meghatározni azokat a kulcsfontosságú protektív tényezőket, amelyek elősegítik az iskoláskorú gyermekek lelki egészségének és pszichológiai jóllétének fejlesztését. A specifikus tanulási zavarok a neurológiai alapú fejlődési rendellenességek csoportjába tartoznak, amelyet a tanulási készségek elsajátításában jelentős és tartós nehézségek jellemeznek, amelyek érinthetik az olvasás, írás és számolás területét. A legújabb kutatási eredmények alapján a nehézségek egész életen át fennállnak, és jelentős problémákat okoznak (Matteucci & Soncini, 2021). A gyenge iskolai teljesítményen túl, a specifikus tanulási zavarban szenvedő gyermekek pszichológiai jóllétére befolyással bíró pszichoemocionális és viselkedési nehézségek is megjelennek. A specifikus tanulási zavarok együtt járnak a mentális egészség, a viselkedési és a szociális élet nehézségeivel, ennek ellenére az említett zavaroknál – hiába társulnak velük szociális- és emocionális következmények – mégsem tekintik a zavar elsődleges jellemzőinek (Livingstone et al., 2018). Kutatásunkban célul tűztük, hogy feltárjuk az általános és középiskolás diákok pszichés jóllétét befolyásoló tényezőket, valamint megvizsgáljuk van-e különbség a specifikus tanulási zavarral küzdő diákok (célcsoport) és a tipikusan fejlődő diákok (kontrollcsoport) között a szakirodalomban feltárt jólléti tényezők mentén. A kutatás első lépéseként kérdőíves vizsgálatot terveztünk általános iskolásokkal, ez a 11–15 éves korosztály jelenti. Papír-ceruza alapú tesztelést terveztünk, az adatfelvételek a digitális oktatás miatt 2021 május–júniusában és szeptemberében zajlanak. Kérdőívcsomagunk része: EPOCH-H – Serdülőkori Pszichológiai Jóllét Kérdőív; Élettel Való Elégedettség Skála, A 10-itemes Reziliencia Kérdőív, Multidimenzionális Észlelt Társas Támogatás Kérdőív, Iskolai Kötődés Kérdőív, Rosenberg Önértékelés Skála. Eredményeink várhatóan összhangban lesznek az eddigi kutatások eredményeivel, és hozzájárulnak a hazai különleges bánásmódot igénylő diákok fejlesztéséhez. Továbbá kutatásunkkal célunk, hogy a tanulási és viselkedési problémákkal küzdő diákokkal foglalkozó segítők, pedagógusok figyelmét felhívjuk a diagnózisok emocionális hatásainak következményeire is.

T45 – PEDAGÓGUSKUTATÁS, FELNŐTTKÉPZÉS

Elnök: *Pusztai Gabriella*
Debreceni Egyetem

Tematikus előadás

Pedagógusi nézetek és vélemények a diákok információ- és tény-ellenőrző képességének fejlesztési lehetőségeiről

Ablonczy-Bugris Annamária
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kinyó László
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Közös eszmények, helyi gyakorlatok? Globális pedagógiai tudástartalmak megjelenése nemzeti tanárképzési programokban

Kopp Erika, Rapos Nóra
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Pesti Csilla
Károli Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A reziliencia indikátorainak vizsgálata a mentorjelölt hallgatók körében

Godó Katalin, Godó Irén
Debreceni Egyetem

Női fogvatartottak reintegrációs nevelésének háttértényezői

Ács-Bíró Adrienn
Pécsi Tudományegyetem

Di Blasio Barbara
Szent István Egyetem

PEDAGÓGUSI NÉZETEK ÉS VÉLEMÉNYEK A DIÁKOK INFORMÁCIÓ- ÉS TÉNYELLENŐRZŐ KÉPESSÉGÉNEK FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEIRŐL

Ablonczy-Bugris Annamária *, Kinyó László **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: médiatudatosság; reflektív gondolkodás; élethosszig tartó tanulás

Az információt korábban hatalomnak tekintették az emberiség kezében, azonban a 21. században a technológia segítségével akár már pillanatok alatt is megszerezhető. Az új eszközök nemcsak előnyökkel, hanem negatív következményekkel is járhatnak, veszélyeztethetik a felhasználók testi, lelki és szociális jóllétét (Duke & Montag, 2017). Egyre több tanulmány fektet hangsúlyt az internettel és digitális eszközökkel kapcsolatos problémás viselkedésformák visszaszorítására, megelőzésére (Throuvala et al., 2019). Az információhoz való korlátlan hozzáféréssel az oktatásban is új lehetőségek és kihívások jelentek meg (Brown, 2005; R. Tóth & Molnár, 2009). Ezen kihívások közé tartozik az információ elemzésének elsajátítása, a tényellenőrzés (fact-checking) megértése és tudatos használata. A témával foglalkozó nemzetközi és hazai szakirodalom megállapításai alapján a fokozott technológiahasználattal átalakult tanulási szokások – különösen a gyors információszerzés – gyakran a tényellenőrzés elhagyását eredményezik (Oblinger & Oblinger, 2005). Korábbi kutatások az álhírek problémáját jelentősnek, a társadalom egészére nézve is veszélyesnek ítélték meg, miközben az oktatási rendszer egyelőre kevésbé képes kezelni a jelenséget (Bálint et al., 2019). A probléma megoldása azért is bonyolult, mert a pedagógusoknak nem csupán a technológiai kihívásokkal kell megküzdeniük, hanem eközben a diákok reflektív és kritikus gondolkodásának fejlesztésére is hangsúlyt kell fektetniük. Az álhírek és a dezinformáció ellen való hatékony fellépés egy fejlett belső, pszichikus rendszert feltételez, amelyben az önálló, független, kritikus és reflektív gondolkodás döntő szerepet játszik. Tervezett nagymintás kutatásunkban az információ hitelességének és megbízhatóságának megítélésével kapcsolatos pedagógusi nézeteket és véleményeket, a diákok fejlesztése szükségességének megítélését és lehetséges irányait tárjuk fel gyakorló pedagógusok körében. Arra a kérdésre keressük a választ, hogy (1) a pedagógusok milyen szerepet tulajdonítanak a kritikaiinformációelemző-készség kialakításának és fejlesztésének, (2) hogyan látják a különböző forrásból származó információk megítélésének szerepét és jelentőségét, valamint (3) a kapcsolódó tanórai és tanórán kívüli fejlesztési lehetőségeket. Előadásunk a nagymintás vizsgálat empirikus megalapozásának tekinthető. Vizsgálatunk első fázisában online interjúkat végeztünk különböző intézményi háttérrel rendelkező, felső tagozatban és középiskolában tanító pedagógusok körében, ezt követően sor kerül a pedagógusinterjúk részletes tartalomelemzésére. Az előadásban az interjúk tartalomelemzése során nyert megállapításokat mutatjuk be. Az interjúk lebonyolításától és az eredményektől azt várjuk, hogy hasznos támpontokat nyújtanak a nagymintás kutatás mérőeszközének összeállításához, és bepillantást engednek a tanórai tervezést befolyásoló tényezők mélyebb megismerésére a vizsgált területen.

László Kinyó was supported by the János Bolyai Research Scholarship of the Hungarian Academy of Sciences.

KÖZÖS ESZMÉNYEK, HELYI GYAKORLATOK? GLOBÁLIS PEDAGÓGIAI TUDÁSTARTALMAK MEGJELENÉSE NEMZETI TANÁRKÉPZÉSI PROGRAMOKBAN

Kopp Erika *, Pesti Csilla **, Rapos Nóra *

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

** Károli Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: tanárképzés; tanári tudás; globalizáció

Az előadás egy, a tanárképzési programok pedagógiai tudástartalmainak nemzetközi összehasonlítására irányuló kutatáshoz kapcsolódik. A teljes kutatás célja, hogy tanárképzési szakpolitikai dokumentumok és az ezek alapján létrejött programok vizsgálatán keresztül feltárja az tanárképzési programokban megjelenő pedagógiai tudáselemek közti globális kölcsönhatásokat. A vizsgálat elméleti kereteit összegzi az előadás. A tanárok tanulásának vizsgálata kapcsán az utóbbi években ismét erősödik a tanári tudásra irányuló kutatások szerepe (Guerriero, 2017). Ennek ellenére e témában programszintű összehasonlító elemzések kevésbé állnak rendelkezésre (Papanastasiou et al., 2012), illetve a rendelkezésre álló kutatások döntően angolszász vagy skandináv országok tanárképzési programjaira fókuszálnak. E kutatások általában az országos szakpolitikai dokumentumok és az ezek alapján létrejött programok dokumentumelemzésére vagy tartalom-elemzésére épülnek. A magyarországi tanárképzési programok nemzetközi kontextusban történő összehasonlítására már több tanulmány született, amelyek programszintű összehasonlító elemzéssel különböző, a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődése szempontjából releváns fókuszokat vizsgáltak: a tanulásieredmény-alapú tervezés szerepét, a különböző tanári paradigmák (Pesti et al., 2017), a tanári autonómia (Nagy et al., 2018), vagy épp a kutatótanárság tanárképzési programokon történő értelmezését (Pesti et al., 2018). Jelen kutatás e kereteken túllépve a tanárképzési programokat és szakpolitikai dokumentumokat a transzkulturális globalizáció fogalmi rendszerében (Cséfalvay, 2004) értelmezi, amely az egységes globális törekvéseket és a lokális kultúrákból eredő gyakorlatokat kölcsönhatásban vizsgálja (Anderson-Levitt & Levinson, 2011; Tatto, 2006). Miközben a globalizáció oktatási hatásai kapcsán az összehasonlító, tudástranszferekre irányuló elemzések szerepe nő, a vizsgálatok többsége az általános pedagógiai kérdésekre vonatkozó globális tudásáramlásra irányul (Dale, 1999; Dale & Roberston, 2012; Phillips & Ochs, 2004; Steiner-Khamsi, 2004), miközben a globális tematika a tanárképzés területén is alapvetően befolyásolja a nemzeti oktatási rendszerek működését (Kopp, 2000; Venger et al., 2012). A tudás, az elméletek és gyakorlatok országok közti áramlását a szakirodalom eltérő megközelítésekben értelmezi: megjelenik kölcsönzésként (Steiner-Khamsi, 2004), imitációként (Dale, 1999) vagy importként (Phillips & Ochs, 2003) történő értelmezés, ezek közül a kölcsönzésre vonatkozó elméletek vizsgálatának keretrendszere (Phillips & Ochs, 2003) a leggyakrabban alkalmazott vizsgálati modell. Azonban egyre erősödnek a kutatásokban azok a megközelítések is, amelyek inkább a kölcsönhatásokra irányulnak, a recepciós, átalakítási, átvételi és visszahatási folyamatokat elemezve (Ozga, 2011; Prøitz, 2015). Előadásunkban a lehetséges elméleti megközelítéseket a tanárképzési programok összehasonlítása szempontjából mutatjuk be.

A kutatást ELTE PPK támogatta.

A REZILIENCIA INDIKÁTORAINAK VIZSGÁLATA A MENTORJELÖLT HALLGATÓK KÖRÉBEN

Godó Katalin, Godó Irén

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: reziliencia; mentorálás; coping

A pszichológiai ellenálló képesség egyetemi kontextusban történő kutatása – jelentőségéhez képest – kevés figyelmet kap, noha kulcsszerepet játszhat a lemorzsolódás megelőzésében, amely korunk felsőoktatásának egy kiemelt kihívása. A hallgatólét stresszforrásokkal terhelt, amely reziliens válaszokat kíván meg. E válaszok hatással bírnak az egyéni tanulmányi sikerességre is. Előadásunkban egy speciális célcsoport, egy mentori feladatra jelentkező hallgatói kör rezilienciájára fókuszálunk. Az ő esetükben a téma relevanciáját az is növeli, hogy mentorokként kiemelkedő fontosságú a pszichológiai ellenállóképesség, hiszen mentori feladataik számos kihívást tartogatnak, továbbá ők maguk mintaként szolgálhatnak fiatalabb mentoráltjaik számára abban, miként lehetnek reziliensek az őket érintő kihívásokban. Elemzésünk célja feltárni azon tényezőket, amelyek összefüggésben állnak a mentorjelölt-hallgatók rezilienciájával. Első hipotézisünk, hogy az egyetemistákra a rezilienciaérték tekintetében pozitív szélsőség jellemző. Második hipotézisünk szerint szignifikáns különbségek lesznek tetten érhetők a férfiak és a nők rezilienciaértékei tekintetében, mégpedig a nők javára. Harmadik hipotézisünkben azt feltételeztük, hogy a feszültségkontroll, a belső késztetés, a problémacentrikus reagálás, az optimizmus és az önbizalom egyaránt támogatják a rezilienciát. Papíralapú kérdőíves felmérésünk során olyan hallgatókat kérdeztünk meg egy regionális egyetemen, akik részt vettek egy mentorprogram mentori felkészítésének elméleti kurzusán a 2018/2019-es tanév tavaszi félévében. A minta teljes körű, a válaszadási arány 88,8% (N=151). A kérdőívben a Connor–Davidson-féle 10 itemből álló validált reziliencia-kérdéssort használtuk fel, amely hiteles mérőeszközként kutatásunk megbízhatóságának stabil alapját jelenti. Az adatok feldolgozása során leíró statisztikákat, kereszt tábla-elemzést, klaszterelemzést, korrelációs számítást és lineáris regresszió-elemzést alkalmaztunk az IBM SPSS programcsomag segítségével. Első hipotézisünk, miszerint az egyetemistákra a rezilienciaérték tekintetében pozitív szélsőség jellemző, beigazolódott, hiszen a megkérdezettek rezilienciaértékének átlaga=40,23 a maximum 50-hez képest (medián=41). Második hipotézisünk szintén igazolást nyert, hiszen a nők rezilienciaértékei magasabbak voltak a férfiakénál. Eredményeink összhangban vannak harmadik hipotézisünkkel is, hiszen a regressziós modellben a feszültségkontroll, a belső késztetés, a problémacentrikus reagálás, az optimizmus és az önbizalom egyaránt hatott a rezilienciára. Kutatásunk gyakorlati jelentőségét az adja, hogy fontos a hallgatói összetétel lelki ellenálló képességének ismerete. Létrehozott rezilienciamutatóinkkal ezen felismerést szeretnénk megragadhatóbbá tenni.

NŐI FOGVATARTOTTAK REINTEGRÁCIÓS NEVELÉSÉNEK HÁTTÉRTÉNYEZŐI

Ács-Bíró Adrienn *, Di Blasio Barbara **

* Pécsi Tudományegyetem

** Szent István Egyetem

Kulcsszavak: női fogvatartottak; börtönoktatás; reintegráció

A kutatás fókuszában a hazai fogvatartotti állomány alulkutatott speciális csoportjának vizsgálata áll. Kutatásunk célja az intézményi, valamint a női fogvatartotti csoport nevelési és képzési szempontú profiljának felállítása, a profilok elemzése, továbbá illeszkedésének vizsgálata. A büntetés-végrehajtás egyik fő célja a fogvatartottak sikeres reintegrációja, ezért a támogatótevékenységek és az oktatás-nevelés témaköre kiemelt jelentőségű. Az igazságszolgáltatás főként tettközpontú (Korinek, 2010). Az ítéletből adódó joghátrány adja a keretet, míg a fokozat, a biztonsági- és a rezsimbesorolás a differenciált fogvatartást. A reintegrációs tevékenység korlátai egyrészt a túlzottan rövid szabadságvesztés, amely nem biztosítja a szükséges időt a fejlődésre, vagy a hosszú büntetés személyiséggkárosító hatása. Az intézetek totális jellege az életrendet teljesen szabályozó, hierarchikus rendszer, amely az egyént a társadalomba való visszavezetés céljával nem egyező irányba alakítja (Borbíró et al., 2019). A kinti valóságtól markánsan eltérő, ellenőrző környezet az önállóság, a döntési képesség, valamint a személyiség igazi arculatának háttérbe szorulását eredményezi. A nevelés ellenben az aktív közreműködésre épít, személyes, bizalmi kapcsolatot feltételez. Megoldást a nevelésmódszertan, valamint a tiszta kommunikáció jelenthet, amely tudatosítja a helyzet korlátait, lehetőségeit, a célokat (Gyarmathy, 2016; Towers Bijns, 2011). A pedagógia feladata, hogy az egyén számára életalakulására, személyiségére koncentrálva állítsa össze a nevelési programot, valamint az alkalmazni kívánt módszereket. A fogvatartottak hatékony nevelése a speciális lehetőségek figyelembevételével, csoportosítással, illetve a típusjellemzők és egyéni képességek megismerésével lehetséges. A célcsoport képességstruktúrája és az intézményi potenciál ismerete nélkül, továbbá a legújabb kognitív pedagógiai eredmények figyelmen kívül hagyása mellett a felkészítés hatékonysága kérdéses. Kutatásunkban dokumentumelemzést, élettörténeti narratív elemzést és statisztikai vizsgálatokat végeztünk (N=80). Eredményeink alapján megállapítható, hogy a női bűnelkövetők inkább gyors élettörténeti stratégiát követnek. A női fogvatartottak nagyrészt (90-92%) rendelkeznek a szabadulást követő időszakra munkaerőpiaci tervvel, de jelentős részük aluliskolázott. A vizsgált csoport képességstruktúrája jelentős eltérést mutat a viszonyítási pontként szolgáló felnőtt populációhoz képest. A reintegrációt elősegíteni képes kognitív területek gyengék, míg a büntetés-végrehajtáson belüli képzések és a munkáltatás választéka szűk – a populáció heterogenitását, illetve igényeit nem követi. A férfiak számára kialakított hipermaszkulin terek kevésbé alkalmasak a nők reintegrációs felkészítésére, károsan befolyásolják a pszichoszociális és egészségügyi állapotukat (Stone et al., 2017). A börtön kereteiben hatékonyan működő, evidenciaalapú pedagógiai modell, valamint a megfelelő szakterületi ismeretek hiányoznak.

T46 – KOMMUNIKÁCIÓ ÉS POZITÍV PSZICHOLÓGIA

Elnök: Szabó Éva
Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

Tematikus előadás

A sebészi maszk viselésének hatása a megbízhatóság és az attraktivitás megítélésére

F. Takács István
Szegedi Tudományegyetem

Egy könnyen érthető információs kisfilm az önérvényesítés szolgálatában

Magyar Ágoston, Ladányi Lili
Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Positive Education a köznevelés egy szegmensében

Ladnai Attiláné
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Double Standard – hősök tegnap és ma

Cseppentő Krisztina
Pécsi Tudományegyetem

A SEBÉSZI MASZK VISELÉSÉNEK HATÁSA A MEGBÍZHATÓSÁG ÉS AZ ATTRAKTIVITÁS MEGÍTÉLÉSÉRE

F. Takács István

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: arcmaszk; attraktivitás; megbízhatóság

A Covid19-világjárvány megfékezése érdekében a legtöbb országban védekezőintézkedéseket vezettek be. Ilyen az arc legnagyobb részét eltakaráó arcmaszk viselése. Az arc rendkívül sokféle információt hordoz. Az emberek már néhány másodperc alatt fontos megállapításokat tesznek mások érzelmi állapotáról, attraktivitásáról, megbízhatóságáról. Kutatásunkban feltételezzük, hogy az arcmaszk megváltoztatja az emberek másokról alkotott megítélését az attraktivitás és megbízhatóság szempontjából. Feltételezzük azt is, hogy a percepciót befolyásolja a Covid19-járvánnyal kapcsolatos attitűd. Az online vizsgálatban 1377 fő vett részt. A kutatás során egy általunk összeállított kérdőívet, illetve egy 48 képből álló fotósorozatot használtunk. A fotókat egy adatbázisból válogattuk ki, amelyben a képek három dimenzió mentén (attraktív, megbízható, fenyegető) elkülönültek egymástól. Az arcok vonzó, nem vonzó, megbízható, nem megbízható, ill. fenyegető és nem fenyegető kategóriákra különültek el fele-fele arányban. Szignifikáns különbséget találtunk az attraktivitás, megbízhatóság megítélésében is. Az emberek vonzóbbnak ($Z=-4,631$; $p<0,005$), megbízhatóbbnak ($Z=-15,404$; $p<0,005$) találják a látott személyeket maszkban, mint maszk nélkül. Az eredmények függetlenek attól, hogy a látott arc önmagában melyik kategóriába tartozik. Az attraktivitás esetében a vonzó emberek maszkban kevésbé vonzóak, mint maszk nélkül ($Z=-8,999$; $p<0,005$). Nem vonzó személyek esetében a maszk pozitív hatással van az attraktivitás megítélésre ($Z=-17,651$; $p<0,005$). A megbízható arcok esetében a maszk csökkenti a megbízhatóság szintjét ($Z=-8,551$; $p<0,005$). A nem megbízható személyek esetében a maszkot viselő arcokat megbízhatóbbnak tartják ($Z=-23,333$; $p<0,005$). Pozitív együttjárást mutattunk ki a korlátozó intézkedések értelmesnek tartása és a vonzó arcok megítélésében maszkban ($r=0,248$; $p<0,001$) és maszk nélkül ($r=0,112$; $p<0,001$) is. Az együttjárás a maszkos arcok esetében erősebb. Hasonló összefüggést tapasztaltunk a megbízhatóság dimenziója esetében is. A maszkos arcok ($r=0,214$; $p<0,001$) és a maszkot nem viselő arcok ($r=0,114$; $p<0,001$) megítélése is összefügg az intézkedések értelmesnek tartásával. Az eredmények azt mutatják, hogy a maszk befolyásolja az arcok percepcióját, a vonzó és megbízható arcok esetében növeli a megítélés mértékét. Két okot feltételezünk. (1) A világjárvány idején a védekezőeszközt használó emberek megítélése pozitívabb. (2) A maszk az attraktivitás és megbízhatóság megítélése szempontjából kritikus területeket takar el, így az arcot a szemlélők szabadon kiegészíthetik. A pandémia idején az iskolákban is kötelező a maszkhasználat. Eredményeink felhívják a figyelmet arra, hogy a maszkhasználat a szokásosnál is tudatosabb kommunikációt igényel az oktatás minden résztvevőjétől. Hangsúlyozzuk továbbá, hogy a világjárvány számos előremutató változást eredményezett az oktatás minden szintjén.

Vizsgálatunk NKFI K 132546 pályázat támogatásával készült.

EGY KÖNNYEN ÉRTHETŐ INFORMÁCIÓS KISFILM AZ ÖNÉRVÉNYESÍTÉS SZOLGÁLATÁBAN

Magyar Ágoston, Ladányi Lili

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Kulcsszavak: könnyen érthető üzenet; könnyen érthető film; információhoz való jog

A könnyen érthető kommunikáció (KÉK) alkalmazása hazánkban körülbelül két évtizedes múltra tekint vissza. A módszer tanítása csak tíz évvel ezelőtt, fokozatosan kezdett beépülni a felsőoktatásba, a gyógypedagógia szakos hallgatók képzésébe, éppen ezért egyelőre kevés hazai publikáció áll rendelkezésünkre. A könnyen érthető információk átadása történhet beszélt, írott és képes formában, illetve ezek vegyes alkalmazásával. A könnyen érthető üzenetek készítésére vonatkozó szabályokat illetően egyelőre főleg külföldi mintákra hagyatkozunk, de az újabb és újabb kutatásoknak köszönhetően ezen szabályok mind külföldi, mind hazai szinten folyamatosan bővülnek és alakulnak.. A Szegedi Tudományegyetem munkatársaiként kutatási tevékenységünk kiterjed a filmalapú könnyen érthető üzenetek készítésére és vizsgálatára is. Az „SZTE JGYPK képzési portfólió fejlesztése, Könnyen Érthető Információs Központ létrehozása a Szegedi Tudományegyetemen” c. program keretében 2021-ben szakemberek és tapasztalati szakértők közös munkájából született egy könnyen érthető információs kisfilm, amelynek címe: „Miért jó nekem a könnyen érthető kommunikáció?”. Ennek érdekessége, hogy pontosan arról szól, ami a célunk magával a módszerrel: az értelmileg/tanulásban akadályozott személyek információhoz való hozzáférése, önérvényesítésének, társadalmi integrációjának elősegítése. A film terveink alapján tanulásban akadályozott felnőtteknek készült, hogy megismertessük velük a könnyen érthető kommunikáció alapvetését, hogy minden embernek, így nekik is joguk van hozzáférni a különböző információkhoz. Ehhez pedig a könnyen érthető kommunikáció egy remek eszköz és módszer. A mintavételünk csoportját 20 fő enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő felnőtt képezi. Interjú segítségével felmérjük előzetes tudásukat az információhoz való hozzáférésre vonatkozó jogaikkal és az ezzel járó előnyökkel kapcsolatban. Majd a film levetítése után a korábban elhangzott kérdéseket újra feltesszük. A film érthetőségét a válaszok változásával vizsgáljuk meg. A kapott eredményeket a későbbiekben sikeresen tudjuk használni a magyar nyelvű könnyen érthető kommunikáció szabályrendszerének megalkotásához és így további könnyen érthető információs kisfilmek készítéséhez is.

POSITIVE EDUCATION A KÖZNEVELÉS EGY SZEGMENSÉBEN

Ladnai Attiláné

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kulcsszavak: positive education, pozitív pszichológia; Pe elemek, Pe indikátorok; tantervi szabályozók

Az előadás egy úttörőnek számító kutatást mutat be, amely a tartalmi szabályozók vizsgálatát tűzte ki céljául a Positive Education (PE) modell (Seligman, Norrish) alapján, a hazai közoktatás egy szegmensében. A PE pedagógia és pszichológia számos kapcsolódási pontjainak egyike: a pozitív pszichológia vívmányait és fejlesztési területeit hasznosítja az oktatásban, mely a hazai közoktatási rendszerben explicit módon nem található meg. A témaválasztást ennek a hiátusnak a vizsgálata iránti tudományos kíváncsiság indukálta. A kutatás öt intézményben (elemzési egységek száma: 21) történt. Az elemzésben a MAXQDA segítségével szemantikai tartalomelemzéssel 5648 db kódolt egység jött létre a szakirodalom alapján meghatározott 26 PE indikátor és 6 PE elem vonatkozásában. A kutatást a módszertani trianguláció segítette (kvalitatív szemléletű kutatásban kvantitatív elemek is alkalmazásra kerülnek). Megállapítást nyert, hogy a kutatás által létrehozott PE indikátorlista jól használható arra, hogy tantervi szabályozókban láthatóvá és mérhetővé tegye a Positive Education (Seligman modellje alapján) előfordulását. A kutatás alapján elmondható, hogy mind az öt intézményben megjelenik az összes PE elem: pozitív kapcsolatok, pozitív teljesítmény, pozitív elkötelezettség, pozitív egészség, pozitív érzelmek, pozitív célok. A PE indikátorainak tekintetében megállapítást nyert, hogy a mindfulness, hála, megbocsátás, flow találhatóak meg legkevésbé a vizsgálati egységekben. Az általános és középiskolai összehasonlítás alapján az eredmények rámutatnak, hogy a legégetőbbnek a pozitív érzelmek fejlesztése mutatkozik, hiszen ezáltal az érzelmi intelligencia, megbocsátás és hála elemek pozitív hozadéka is várható. A vizsgált alsós és felsős kerettanterv elemzéséből láthatóvá válik bizonyos indikátorok egyik tantervben sem jelentek meg. Ezt a pedagógiai programok a vizsgált intézmények legtöbbjeinek esetében ellensúlyozták. A kutatás eredményei rámutatnak továbbá, hogy a Boldogságóra program és az Éltrevaló 7 szokás program kötetei hozzájárulhatnak a PE gyakorlathoz. Az írásbeli interjúban lekérdezett 26 kérdés alkalmas arra, hogy megválaszolását követően bárki képet alkothasson magáról (intézményéről/programjáról) a tekintetben, hogy a PE elemei és indikátorai az általa folytatott oktatási-nevelési folyamatban, megjelennek-e. Ennek ismeretében további fejlesztési irányok kijelöléséhez is hozzájárulhatnak az interjúban feltett kérdések. Jelen előadás egy sikeres védés utáni disszertáció témáját és célkitűzését tárja a nyilvánosság elé, melyben a kutató rávilágít néhány jelenleg is működő pedagógiai módszerre, amelyek a Positive Education elemeit és indikátorait tartalmazzák, és jelenlétük elősegítheti a PE irányába történő elmozdulás detektálását az oktatási-nevelési folyamatban.

DOUBLE STANDARD – HŐSÖK TEGNAP ÉS MA

Cseppentő Krisztina

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: nevelődésregény; young adult film

A példaképválasztás és a példaképek értékeinek vizsgálata virágzó, diszciplínákat összekapcsoló kutatási terület (pl. European Values Survey), amelynek a nevelésben is jelentős szerepe van (de Ruyter, 2003; László & Danó, 2015). Jelen vizsgálódás e témakörön belül a nevelődésregény és a szuperhősfilm összekapcsolására tesz kísérletet. Háttérét készülő doktori értekezésem képezi, amelyben egy történeti szövegkutatás keretei között azt elemzem, hogy német nyelvű nevelődésregényekben hogyan jelenik meg és változik a nevelés és a nevelődés kitüntetett fogalma, a Bildung. A disszertáció témáját a jelen és a jövő felé nyitva ebben az előadásban egy olyan tervezett kutatás elméleti háttérét szeretném vázolni, amely a történeti dimenzió figyelembevételével vizsgálja a kortárs populáris kultúra népszerű műfaját, a young adult korosztályt megszólító hősfilmet (Torbó, 2019). Feltételezésem szerint ugyanis hőseit és tematikáját illetően a nevelődésregény és a hősfilm műfaja között megfigyelhető egyfajta kontinuitás. A film formáló hatása jelentős; nevelési-oktatási jelentősége nem megkérdőjelezhető, különösen akkor nem, ha figyelembe vesszük, hogy a fiatalabb generációk tagjainak életében milyen jelentős szerepet tölt be (Kósa, 2015; László & Danó, 2015;). Az új médiumok megjelenésének kognitív, társas, érzelmi fejlődésre gyakorolt hatása, és ezen belül a populáris tartalmak tudományos igényű vizsgálata fontos és kurrens neveléstudományi kérdés (vö. pl. Nagy, 2018; Nagy & Torbó, 2019). Az előadás fő célja, hogy a vonatkozó szakirodalom felhasználásával körüljárja azokat a módszertani kérdéseket, amelyek a két műfaj összehasonlításakor felmerülnek: mennyiben és hogyan vethető össze egymással a próza nyelve és a filmes reprezentáció? Hogyan végezhető tartalomelemzés szövegek és képi nyelvek esetében? Mik lehetnek ez esetben a változók? Kialakítható-e egységes módszertan ezek összehasonlítására?

T47 – ATTITŰDKUTATÁSOK

Elnök: *Vígh Tibor*

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

A tantárgyi attitűdök, preferenciák és a sporttevékenység kapcsolódása a matematika elsajátításhoz alsótagozatban

Kertész Tamás

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Bognár József

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet

Szakály Zsolt

Széchenyi István Egyetem Egészség-és Sporttudományi Kar

Mennyire tartják elfogadhatónak a felnőtté vált középiskolai diákok az analízis és az alkalmi szexuális attitűdöt?

Pajor Attila

Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar

Zsoldos Márta

Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Doktori Iskola

Zsoldos Krisztián

Dél-Budai Tankerületi Központ

Pusztafalvi Henriette

Pécsi Tudományegyetem EK Egészségfejlesztés és Népegészségtani Tanszék

Zenetanulás Motivációs Kérdőív eredményei

Földi Fanni

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A szövegértés-attitűd és a háttértudás longitudinális vizsgálata

Hódi Ágnes

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Tóth Edit

MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport,
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

B. Német Mária

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

A TANTÁRGYI ATTITŰDÖK, PREFERENCIÁK ÉS A SPORTTEVÉKENYSÉG KAPCSOLÓDÁSA A MATEMATIKAELSAJÁTÍTÁSHOZ ALSÓ TAGOZATBAN

Kertész Tamás *, Bognár József **, Szakály Zsolt ***

* Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet

*** Széchenyi István Egyetem Egészség-és Sporttudományi Kar

Kulcsszavak: mozgásalapú tanulás; tantárgyi preferencia; matematikaelsajátítás

A szervezett tanórai, mozgásos tevékenységek is pozitív hatással vannak az iskoláskorúak kognitív funkcióira (Beck et al., 2016). Lehetőség mutatkozik arra, hogy mozgásalapú tanulásra épülő tevékenységek alkalmazásával komplexen fejlesszük a motoros, értelmi, érzelmi és szociális képességeket is. A magyar tanulók a leginkább szorongást keltő tantárgynak a matematikát tartják, ami további negatív tantárgyi attitűdökkel és tanulási eredményességgel jár együtt (Csapó, 2000; Nótin et al., 2012; Szénay, 2003). A vizsgálat célja annak bemutatása, hogy a tantárgyi attitűdök és preferenciák, illetve a sporttevékenység hogyan kapcsolódik a matematikaeredményességhez az általános iskola 2. évfolyamos tanulói mintáján ($n=412$ fő; 281 fiú; 131 lány; $M_{\text{életkor}}=8,52\pm0,50$). A tanulók 10 kérdésből álló preferenciakérdőívet töltöttek (1–5 skála) ki, amelyek koruknak megfelelő vizuális jeleket tartalmazott. 10 feladatból álló matematikai tudásfelmérőt is végeztek (max. 100 pont). A tanítók ($n=9$) tapasztalatait ütköztettük a tanulói véleményekkel strukturált interjú formájában. A tanítókat összességében és az adott tanulók szintjén is megkérdeztük az attitűdökről, preferenciákról és tanulmányi tapasztalataikról (Likert-skála 1–5). A tanulók a testnevelés tantárgyat szeretik a legjobban ($4,48\pm0,93$), ezt követte a matematika ($4,13\pm1,14$), majd a magyar nyelv és irodalom ($3,87\pm1,17$). A tanítók véleménye egybevágott a tanulók eredményeivel. A tanulók a tudásfelmérőn $79,57\pm24,36$ pontot értek el. A teljes mintát tekintve a legalacsonyabb átlagértéket a sértődékenység ($2,38$), a logika ($3,77$) és a gyors felfogás ($3,86$) kapta, a legmagasabbat a jószívűség ($4,60$), az empátia ($4,45$) és az ügyesség ($4,35$) érte el. A tanítók eredményei alapján a tanulók tantárgyi és tevékenységbeli attitűdje nem mutatott szoros kapcsolatot a matematikaeredménnyel. A gyors felfogás korrelál a szókinccsel ($0,72$), a logikával ($0,81$), hasonlóan a logika a szókinccsel ($0,70$), kreativitással ($0,64$) és figyelemmel ($0,59$). A tanulók érdemjegye alacsony korrelációt mutat a matematikatesztek eredményeivel. A tanórán kívül heti (min. 2x) rendszerességgel sportolók a tudásmérő számszomszédos feladatában szignifikánsan jobban teljesítettek, mint akik nem sportolnak ($p<0,05$). Méréseink igazolták feltételezéseinket, az alsós tanulók preferencialistáját a testnevelés vezeti, amelyet a tanítók is megerősítettek. A matematikaeredmények összességében elfogadhatók, de nem kapcsolódnak a tanulók preferenciáihoz, a tantárgyi attitűdhöz és a matematika-érdemjegyhez sem. A sportolók minimális különbséget mutatnak a nem sportoló társaikhoz képest. Érdekes a kérdéskört tovább és több szempontból is vizsgálni. Az alsó tagozatban a mozgásos tevékenység bekapcsolása a kognitív képességek fejlesztésbe jelentős pozitív eredményeket hozhat. A vizsgálatunk további folytatása során egy innovatív sporteszköz (VSL3D) alkalmazásával intervenció keretében vizsgáljuk az oktatás hatékonyságának feltételezett javulását.

MENNYIRE TARTJÁK ELFOGADHATÓNAK A FELNÖTTÉ VÁLT KÖZÉPISKOLAI DIÁKOK AZ ANÁLIS ÉS AZ ALKALMI SZEXUÁLIS ATTITŰDÖT?

Pajor Attila *, Zsoldos Márta **, Zsoldos Krisztián ***, Pusztafalvi Henriette ****

* Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar

** Pécsi Tudományegyetem EK Egészségtudományi Doktori Iskola

*** Dél-Budai Tankerületi Központ; Áldás Utcai Általános Iskola, Budapest

**** Pécsi Tudományegyetem EK Egészségfejlesztés és Népegészségtani Tanszék

Kulcsszavak: analízis szex; alkalmi szex; középiskola

Ismert, hogy a heteroszexuális nők és férfiak között nem ritka az analízis közösülés (McBride, 2019) és az alkalmi szex (Chen, 2019). Mindkét szexuális viselkedés a szexuálisan átvitt fertőzések magas kockázatával jár kondom használata nélkül. A jelen tanulmány célja annak meghatározása, hogy a felnőtté vált középiskolások mennyire értenek egyet az analízis és alkalmi szexuális attitűddel, és milyen tényezők befolyásolhatják az egyetértés mértékét. Keresztmetszeti kvantitatív vizsgálatot végeztünk középiskolások körében saját szerkesztésű, anonim, papíralapú, feleletválasztós, önkitöltős kérdőíves felmérés formájában. A vizsgálatba 157 nőt és 38 férfit vontunk be. Életkoruk 18–22 év volt. Rákérdeztünk a baráti kapcsolatokra, a párkapcsolatra, a szexuális kapcsolatra, valamint az analízis és alkalmi szexszel való egyetértésre. Az adatok feldolgozásához IBM SPSS 23. verziót és Microsoft Excel 2010 táblázatkezelő programot használtuk. Jelenlegi párkapcsolata a diákok 50,5%-ának és szexuális kapcsolata 67,7%-ának volt. A diákok 45,4%-a (nők 38,8%-a és férfiak 71,4%-a; $p=0,009$) egyetértett azzal, hogy az analízis szex elfogadható. Az elfogadhatóság független volt a szexuális tapasztalattól ($p=0,681$), a tartós jelenlegi párkapcsolattól ($p=0,455$) és az iskolán kívüli baráti találkozások gyakoriságától (férfiaknál $p=0,052$ és nőknél $p=0,552$). Az alkalmi szex elfogadhatóságával a diákok 55,3%-a, (a nők 39,1%-a és a férfiak 71,4%-a; $p=0,170$) egyetértett. Ez az arány független volt a szexuális tapasztalattól ($p=0,388$) és a tartós jelenlegi párkapcsolattól ($p=0,384$). Férfiaknál az iskolán kívül délután és este történő baráti találkozások gyakorisága nem mutatott összefüggést az alkalmi szex elfogadhatóságának mértékével ($p=0,250$, illetve $p=0,130$). Nőknél a délutáni ($p=0,033$) és az esti találkozások gyakorisága ($p=0,009$) pozitív korrelációt mutatott az alkalmi szex elfogadhatóságának mértékével. Pozitív korrelációt találtunk az alkalmi és az analízis szexszel való egyetértés mértékei között ($p=0,001$). Az alkalmi és analízis szexuális attitűddel való egyetértés egymással összefügg, és független a jelenlegi tartós párkapcsolattól. Az analízis szexet a nők lényegesen kevésbé fogadják el, mint a férfiak. Nőknél a baráti kapcsolatok hozzájárulnak az alkalmi szexszel való egyetértéshez. Az analízis és az alkalmi szex középiskolások körében mért magas elfogadottsága népegészségügyi jelentőségű a kockázata miatt, és arra utal, hogy a diákok a fiatal felnőttkor idején nem ismerik eléggé ezeknek az attitűdöknek a kockázatait a szexedukáció hiányossága miatt.

A ZENETANULÁS MOTIVÁCIÓS KÉRDŐÍV EREDMÉNYEI

Földi Fanni

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: motiváció; hangszerstanulás; öndeterminációs elmélet

Az öndeterminációs vagy önmeghatározási elmélet területe a személyre ható külső és az emberi természetben rejlő belső motívumok és szükségletek kapcsolata. Ryan & Deci (1985) szerint a cselekvésünk akkor lesz önmeghatározott, ha három pszichológiai szükséglet egyidejűleg megvalósul, ezen szükségletek az autonómia, a kompetencia és a társas kapcsolatok. A kutatások eredményei szerint egy hangszer megtanulása során azoknál a tanulóknál, akik önálló motivációval rendelkeznek, a hangszerjáték a személyes élvezet eszközévé válik, továbbá ezek a tanulók a tanulást hosszú távon is folytatják (Evans et al., 2013), azonban a motiváció hiánya lemorzsolódáshoz vezethet (Comeau et al., 2019; King 2016;). Az öndeterminációs elmélet azért lehet előnyös a zene szempontjából, mert a viselkedés széles skáláját magyarázza, nagy hangsúlyt fektet a motiváció és a viselkedés minőségére. Továbbá fontos a kitartás és a lemorzsolódás a zeneoktatásban, ezért számos kutatás fókuszált a saját kezdeményezés, az öndetermináció, valamint az önszabályozás kapcsolatára (Evans, 2015). A vizsgálathoz az öndeterminációs elméleten alapuló Motivation for Learning Music (MLM) kérdőívet adaptáltuk, amely Comeau és munkatársai (2019) munkájához köthető. Célja a hangszerstanulás folyamatában lévő tanulók motivációjának mérése. A kérdések öt faktorba sorolhatóak, amelyek a motiváció egyes típusait jelölik: motiválatlanság, külső szabályozás, introjekció, identifikáció és intrinzik motiváció. A mérés során kíváncsi voltam arra, van-e különbség az egyes évfolyamok között, a fiúk és a lányok között, valamint a különböző hangszer típuson játszó diákok között az egyes motivációs típusokban. Az előadásomban a kérdőívet és a kapott eredményeket mutatom be. A vizsgálatban 10–18 éves, hangszeren tanuló diákok vettek részt, 60 felső tagozatos és 91 középiskolás. A kérdőív megbízhatónak bizonyult, amelyet egy korábbi kutatásban igazoltam. Az eredményeink alapján nincs szignifikáns különbség a fiúk és a lányok között az egyes motivációs típusokon, de a középiskolás és felső tagozatos diákok esetén két motivációs típus között van szignifikáns különbség. Az introjekció a középiskolás diákok ($M=3,10$; $SD=1,17$) esetén szignifikánsan magasabb ($t=-2,93$; $p=0,00$), mint a felsős tagozatos diákoknál ($M=2,54$; $SD=1,14$). Az azonosulás során szintén a felső tagozatos ($M=2,79$; $SD=1,03$) és a középiskolások között ($M=3,83$; $SD=1,08$) szignifikáns különbség van ($t=-5,88$; $p=0,00$). A különböző hangszeren játszó diákok eredménye alapján az azonosulás során szignifikáns különbség ($F=2,66$; $p=0,04$) van a vonós hangszeren ($M=3,95$; $SD=0,89$) és a pengetős hangszeren ($M=3,14$; $SD=1,01$) tanulók között, valamint a vonós hangszeren ($M=3,95$; $SD=0,89$) és a billentyűs hangszeren ($M=3,11$; $p=0,00$) játszó között. Az eredmények felhasználásával megismerhetjük a diákok zenetanulási motivációját. A zenetanulás érdekes és élvezetes folyamat, amely kihívást jelent a hallgatók számára. Az öndeterminációs elmélet keretet biztosít a viselkedés és az érdeklődés magyarázatára a zene területén.

A SZÖVEGÉRTÉS-ATTITŰD ÉS A HÁTTÉRTUDÁS LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATA

Hódi Ágnes *, Tóth Edit **, B. Németh Mária ***

* Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

** MTA-SZTE Képességfejlesztés Kutatócsoport, Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

*** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: szövegértés; attitűd; háttértudás

Az olvasás egyik elsődleges előfeltétele, az iskolai és iskolán kívüli olvasási attitűdök alakulása igen széles körben elemzett terület, hiszen az olvasás iránti viszonyulás előjele hatást gyakorol a motivációra, figyelemre és a szövegértés „minőségére” is (Brooks, 1996). A háttértudás olvasási fluenciában és az írott információ feldolgozásában betöltött szerepe szintén bizonyított (Willingham, 2017). Nincs hazai kutatás azonban arról, hogy a szövegértésmérések során alkalmazott szövegek és feladatok milyen érzelmi viszonyulást váltanak ki, valamint azok ismerős volta hogyan alakul hosszmetzeti kontextusban. A kutatásunkhoz a Szegedi Iskolai Longitudinális Program szövegértésmérésének adatsorát használjuk. Jelen vizsgálatban azoknak a tanulóknak az eredményeit elemezzük, akik adatai mind a négy mérési ponton – 2., 4., 6. és 8. évfolyamon – rendelkezésünkre állnak ($N=1405$; $M_{életkor}=7,07$; $SD=4,74$ év; fiúk aránya 50%). A tanulók minden évben ugyanazt a (három, folyamatos, kevert és nem folyamatos szövegből álló) tesztet oldották meg. A mérések során a tanulók különböző olvasási műveletek használatát igénylő feladatokat (információk visszakeresése, értelmezése, reflexió) kaptak. Az attitűdök, illetve a háttértudás vizsgálatához arra kértük a tanulókat a résztesztek megoldása után, hogy válaszoljanak meg a szövegek és feladatok nehézségének percipálására vonatkozó négy kérdést: (1) Ismerted a szöveget? (2) Mennyire tetszett a szöveg? (3) Mennyire tetszettek a szöveghez kapcsolódó feladatok? (4) Mennyire találtad nehéznek a szöveget? Az első feleletválasztó item volt, a többi kérdésre a válaszokat egy négyfokú szemantikus Likert-skálán (1=egyáltalán nem, 4=nagyon) adták meg a tanulók. A 2. és 4. évfolyamon a tanulók negyede (kevert) és harmada (folyamatos és nem folyamatos) nyilatkozott úgy, hogy ismerős számára a szöveg, a felsőbb évfolyamokon növekvő tendencia mutatkozott a szövegek ismertsége tekintetében. Azonban egyik szöveg esetében sem érte el az ismertség a 100%-ot a 8. évfolyamra, annak ellenére, hogy negyedjére látták ugyanazt az írott információt. A szövegek és a hozzájuk kapcsolódó feladatok iránti viszonyulásban szintén a 4. és 6. évfolyam között detektálható inflexiós pont, az alsó évfolyamokon mutatott igen pozitív viszonyulás ($M_{2foly}=3,57$; $M_{2kevert}=3,33$; $M_{2nemfoly}=3,44$), 6. évfolyamra és attól kezdve jelentősen csökken ($M_{8foly}=2,90$; $M_{2kevert}=2,49$; $M_{2nemfoly}=3,04$). A szövegnehézség megítélésben jellemzően pozitívan nyilatkoztak a diákok, azaz inkább nem találták nehéznek a szövegeket, azonban a longitudinális adatsorból nem olvasható ki egyértelmű további csökkenés az „egyáltalán nem találtam nehéznek” irányba. Adataink arra utalnak, hogy a tanároknak érdemes a szöveges formátumok széles skáláját bevezetni a diákok olvasásdiétájába, akár az olvasástanulás kezdeti szakaszán is, hiszen a diákok pozitívan viszonyulhatnak ezekhez a szövegekhez. Végül, de nem utolsó sorban érdemes bővíteni a szövegértést mérő feladatok körét.

T48– ICT IN EDUCATION

Chair: Péter Fehér
ICT MasterMinds Research Group

Thematic Session

Measuring Mobile-Assisted Language Learning Attitudes amongst Young Learners

István Thékes
Gál Ferenc University

Evaluating Students' E-Learning Training Needs in Science Classroom during COVID-19 Pandemic Era

Soeharto Soeharto
University of Szeged Doctoral School of Education

ICT Knowledge, Skills and Attitude among Undergraduate Vietnamese Students: A Comparison between Freshmen and Seniors

Nguyen Thuy Lan Anh
University of Szeged Doctoral School of Education

Anita Habók
University of Szeged Faculty of Humanities and Social Sciences Institute of Education

Approaching Students' Motivation and Engagement in Online Education from Teachers' Perspective

Moussa Belkhoumani, Kinga Káplár-Kodácsy, Helga Dorner
Eötvös Loránd University Faculty of Education and Psychology
Institute of Research on Adult Education and Knowledge Management

MEASURING MOBILE-ASSISTED LANGUAGE LEARNING ATTITUDES AMONGST YOUNG LEARNERS

István Thékes

Gál Ferenc University

Kulcsszavak: Mobile-assisted language learning; Attitudes; Young learners

In the investigation conducted during the 2020 semester we aimed at revealing to what extent the Xeropan package (Xeropan app and the Classroom learning management system/LMS/) impact attitudes towards English as a foreign language (EFL) learning. Xeropan is a gamified EFL learning application and LMS offering EFL learners over 500 lessons at 13 different levels with more than 10,000 headwords to learn (Al-Gharawi, 2020). Xeropan has by now become a widely-used mobile-assisted language learning (MALL) tool. Apart from plenty of visual elements, users can also see the learning material in writing and solve different tasks. The scientific grounding of Xeropan is provided by the double coding theory, the zone of proximal development (ZPD) theory, and scaffolding theory (see Paivio, 1969; Vigotsky, 1978; Ninio & Bruner, 1982). Upon developing the app, the framework of gamification (Deterding, 2011) was taken into consideration. Investigations of attitudes in EFL learning have, generally speaking, a long tradition (e.g., Bacsá, 2011; Dörnyei, 1990; Gardner & Lambert, 1972; Nikolov, 2002; Vilke, 1979). However the existing instruments are more suited to older learners and cannot be automatically used with young learners. Upon developing a new instrument, we first had to adapt the existing ones to become age-appropriate. Then we designed the questionnaire for the purpose of assessing MALL attitudes. Our pedagogical intervention with the application of Xeropan started in the first week of October 2020. A control-group treatment with the participation of 312 Hungarian native 6th- and 7th-graders was applied. Besides a 75-item diagnostic ($\alpha=.84$; no significant difference between the two groups) the newly-designed online 20-item Likert-scale questionnaire ($\alpha=.82$) investigating MALL attitudes was administered at the beginning of the intervention then at the end equivalent test and questionnaire versions were used. Two research questions were phrased: (1) How do MALL attitudes amongst change while using Xeropan? (2) How can MALL attitudes be defined towards the application of Xeropan? At the end of the intervention it was found (RQ1) that MALL attitudes significantly grew amongst the members of the treatment group ($t=1.98$; $p<.05$) unlike MALL attitudes amongst those of the control group ($t=1.15$, $p>.05$). Another finding, in response to RQ2, was that students using Xeropan do not want to give up getting access to this tool. Students reported very positive experience in using Xeropan in answer to respective questions on the instrument. Thus, it can be pointed out that Xeropan is a popular tool amongst learners. Further conclusions are drawn and classroom implications are highlighted in the presentation.

EVALUATING STUDENTS' E-LEARNING TRAINING NEEDS IN THE SCIENCE CLASSROOM DURING THE COVID-19 PANDEMIC ERA

Soeharto Soeharto

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: E-learning training needs; Science classroom; Rasch measurement

This study aims to develop a scale to measure students' e-learning needs in the science classroom and to evaluate students' e-learning needs during the COVID-19 pandemic era. In the science classroom during the COVID-19 outbreak, the implementation of the e-learning classroom was limited and rarely used in the teaching activity because of many abstract concepts and lack of ICT skills to transform science concepts into digital versions such as animation or simulation. Therefore, students will face difficulties in following science material in the e-learning classroom and assignment. To cope with this issue, students may need training to prepare for facing an e-learning classroom. This quantitative study applied the cross-sectional method. 1488 participants (34.7% boys/men and 65.3% girls/women) from junior high school (7th-9th graders), senior high school (10th-12th graders), and undergraduate students in teacher training and education major took part in this study. Online questionnaires were used to evaluate participants' e-learning training needs (ETN), distributed to them using email and WhatsApp randomly. ETN consists of 5 items with a Likert scale ranging from strongly disagree (1) to strongly agree (5). The items are: ETN1 - I need training on e-learning for learning science, ETN2 - I need the training to write science formula, ETN3 - My science teacher needs training on e-learning, ETN4 - I can teach my friend how to use e-learning for science subject, ETN5 - I need the training to use some virtual science softwares like PhET or Matlab. Rating scale analysis based on Rasch measurement was performed in this study. For reliability criteria, the results show, that the ETN scale is reliable with a 0.7 item reliability parameter and 0.72 Cronbach alpha. For validity criteria, Item fit achieved with infit and outfit MNSQ for all items was ranging from 0.74 to 1.41 (Infit and Outfit MNSQ acceptable criteria is around 0.5-1.5). The unidimensionality was also achieved with a 50.7% raw variance explained by measures and no local independence issues. The rating scale analysis revealed that the 5 rating scales were easily understood by the participants. For item person evaluation, student abilities ranged from -4.44 logit (lowest ability) to 4.53 logit (highest ability). The item measure was identified based on the mean of logit for the 5 items in the ETN scale showing the followings: ETN1 (-0.6 logit), ETN2 (-0.64 logit), ETN3 (0.36 logit), ETN4 (1.16 logit), and ETN5 (-0.29 logit). Negative logit values in ETN1, ETN2, and ETN5 indicate that participants have their ability below the average level (0 logit). These values mean that participants face difficulties in e-learning in the science classroom, writing science formula, using PhET and Matlab. Based on the findings in this study, teachers can develop their students' skills before participating in e-learning. Other researchers can also use the ETN scale to investigate the relationship between e-learning training and other factors in the context of science education.

The research was funded by: University of Szeged Doctoral School of Education

ICT KNOWLEDGE, SKILLS AND ATTITUDE AMONG UNDERGRADUATE VIETNAMESE STUDENTS: A COMPARISON BETWEEN FRESHMEN AND SENIORS

Nguyen Thuy Lan Anh *, Anita Habók **

* University of Szeged Doctoral School of Education,

** University of Szeged Faculty of Humanities and Social Sciences Institute of Education

Keywords: ICT skills; ICT knowledge; ICT attitude

Technology has achieved worldwide recognition for the positive effects on language education. One of the factors which impact the speed or level of technology integration in education is teachers' and students' level of knowledge, skills of using technologies as well as their attitude to ICT usage. While there are some studies exploring teachers' ICT knowledge, perceived skills, and attitudes (Liu & Szabo, 2009; Cote & Milliner, 2018), few studies focus on those issues relating to students. The current study seeks to examine the differences in ICT knowledge, skills, and attitude between English as foreign language freshmen and seniors in Vietnam's tertiaries. An adapted questionnaire was used to investigate the level of the participants ICT knowledge, attitude, and skills and the differences between the two groups of participants. In total, 200 freshmen and 250 seniors volunteered in the study, and the questionnaire was delivered to students by paper and pencil. Collected data then were analyzed by SPSS, and descriptive analysis and t-test were utilized to explore the disparities relating to the ICT knowledge, skills, and attitude to ICT usage between the two groups of university students. The study found that while ICT knowledge of the older group was better than that of the younger group, first-year students seemed to be more proficient in ICT skills than fourth-year students. Moreover, the study also revealed that senior students' attitude was more positive than that of the other cohort although both cohorts assumed that the technologies benefit their language learning. The findings from the research may support school stakeholders, especially teachers and curriculum designers who are responsible for the success of ICT integration in education in general and in English teaching and learning in specific. Future research may continue to focus on evaluating students' actual ICT skills or make comparisons between students' ICT perceived skills and their actual skills.

APPROACHING STUDENTS' MOTIVATION AND ENGAGEMENT IN ONLINE EDUCATION FROM TEACHERS' PERSPECTIVE

Moussa Belkhoumani, Kinga Káplár-Kodácsy, Helga Dorner

*Eötvös Loránd University Faculty of Education and Psychology
Institute of Research on Adult Education and Knowledge Management*

Keywords: Motivation and engagement; Online teaching and learning; Teachers' perspective

The outbreak of the COVID-19 pandemic has forced higher education institutions to respond instantly to an urgent necessity to switch, almost overnight, to online modes of education. This transition has given rise to many challenges. One of these challenges is associated with students' motivation and engagement in such online learning contexts (Jacobsen, Eggen & Kauchak, 2002; Çetin & Kırbulut, 2006; Ferrer, Ringer, Saville, Parris & Kashi, 2020). Within this context, this study was elaborated with the aim to investigate the factors that contribute to students' motivation and engagement in online learning contexts, as well as mapping out the institutional support and involvement in the development of online teaching and learning practices from the teachers' perspective. In the light of the aforementioned aspects, robust theoretical foundations such as Self-Determination Theory (SDT) (Ryan & Deci, 2000), Community of Inquiry framework (Garrison, Anderson & Archer, 2000) and Self-efficacy (Bandura, 1997), guided the research process. In this qualitative study, semi-structured interviews were conducted online with 13 participants. Interviewees were representing the teaching staff (n=12) from a faculty mentoring network and the leadership position (n=1) from one of the most prestigious universities in Hungary. The interview transcripts were analyzed with thematic content analysis (Tesch, 1990). The study concludes that apart from the intrinsic motivational factors, supporting students' motivation and engagement requires an effective involvement of teachers as well as leaders at the institutional level. Moreover, the findings suggest that teachers' beliefs, presence, and instructional strategies have an impact on students' motivation and engagement. Teachers' enthusiasm and supportive role, as well as their teaching methods and techniques that reinforce collaborative learning were identified as key factors in increasing motivation and engagement of online students. This study also outlines further research perspectives and orientations related to the quality of online courses, in terms of standards, requirements and paradigms of the development of the quality of online teaching and learning practices in higher education institutions. The outcomes of this study fall within a broader research scope that tends to develop an understanding of the different components of success of the online education processes. Therefore, it is envisaged to complete this study with a new research segment that compares and contrasts the student side of the topic in scope.

T49 – MINDFULNESS AND ART EDUCATION

Elnök: *Alisa Tóth*

Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary

Thematic Session

Trait Mindfulness – A Theoretical Approach Worth Considering in Education

Imola Budis

University of Szeged Doctoral School of Education

A Visual Ability Profile of Pupils Who Are Excellent in Their Visual Abilities and Their Peers

Ágnes Gaul-Ács

Eötvös Loránd University

Assessment of Socially Engaged Art Education – Surveying Research and Practice

Sofia Lindström

University of Borås Swedish School of Library and Information Science, Sweden

Andrea Kárpáti

Corvinus University Budapest, Visual Culture Research Group

„White Spaces” as Gaps in the Present of Culture, Art and Education

Vendula Fremlova

Charles University Faculty of Education Department of Art Education, Prague

TRAIT MINDFULNESS – A THEORETICAL APPROACH WORTH CONSIDERING IN EDUCATION

Budis Imola

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Trait mindfulness; Theoretical approach

Trait mindfulness is a rather new research area in Hungary and there isn't any research in the field of education regarding this phenomenon. Mindfulness defined as an attentional awareness of the person's experiences (thoughts, behaviors and emotions, feelings), with thoughtfulness and curiosity to the various reactions related to these, in an accepting and nonjudgmental way (Quickel et al., 2014). Two main conceptualizations could be distinguished between in terms of mindfulness. The general dispositional or trait-like tendency assumes mindfulness as an inherent human capacity. In state mindfulness's case the participants needed a meditation exercise or a concrete activity which could provide them a mindful state. In this approach a set of skills is developed with practice and training (Carpenter et al., 2019). We prefer to use the trait mindfulness conceptualization. Mindfulness as a phenomenon is addressed by the positive psychological approach (Phan et al., 2018). Some students tend to incline negative outcomes, afraid of underachievement, in some cases this could also manifest in anxiety. On the other hand, there are students who do not focus on the failures or shortcomings, rather they have a positive outlook in life. This attitude or tendency could also have an effect on their learning processes, motivation and personal growth. Students could be well aware of their competencies, could manage their effort and time effectively only if they could also observe, describe, analyse their thoughts, emotions and behaviours. This way they can act with awareness and focus their attention to the tasks successfully and achieve a good test result. Mindfulness could be an important mediator because of its elements, focusing attention and helping self-control (Opelt & Schwinger, 2020). This alludes that those students who have higher levels of mindfulness could more effectively enhance and manage their own effort, can better regulate their cognitive and affective factors in order to reach their goals and improve their skills. According to Glomb et al. (2011) mindful people seem to understand better their and others' reactions (physiological and psychological) and could be more effective in responding to these. They tend to objectively evaluate their experiences, prefer challenging goals, work past obstacles more easily and are more self-determined. Furthermore trait mindfulness could reduce psychological distress since it's a phenomenon that helps the observation of negative emotions and thoughts, it follows experiential avoidance and over-engagement with negative emotions also could be reduced by this affective factor. Being mindful coheres with lower symptoms of depression and anxiety by the results of Carpenter et al., (2019). Mesmer-Magnus et al. (2017) consider the trait mindfulness as a predictor for work performance and burn-out. Due to these, examining mindfulness might give useful information in the aspect of students and teachers as well.

A VISUAL ABILITY PROFILE OF PUPILS WHO ARE EXCELLENT IN THEIR VISUAL ABILITIES, AND OF THEIR PEERS

Ágnes Gaul-Ács

Eötvös Loránd University

Keywords: Visual abilities measurement; Visual talent; Online visual ability measurement

The goal of this empirical research was the recognition and development of visually talented pupils in the general education system. The observation was carried out in 5th and 9th grades subsequently, in the framework of the Moholy-Nagy Visual Modules – teaching the visual language of the 21st century. As it is known the visual giftedness appears in the same age (Kárpáti, 2002). It is not common clear to everyone that visual skills need to be developed, because their normal growth is not enough in several profession (Babály & Kárpáti, 2015). The sample was the same as of the Didactic Research Moholy-Nagy Visual Modules. The method of the selection was based on expert opinion, by experienced art teachers. The sample consisted of 104 pupils recruited from secondary schools of Budapest and the countryside. The control group arrived from the same classes as the pupils who had higher visual achievement, so we could avoid the possible differences in teacher's effectivity. In the framework of the Moholy-Nagy Visual Modules classes took part in a special advancement programme. Before the programme, 9th graders and three years later 12th grader pupils filled out three visual tests consisting of Spatial ability, Colour perception, and Visual communication subtests. For administering the tests we used the so called eDia, an online system developed by the University of Szeged, Doctoral School of Education, Educational Theory Research Group. In addition, pupils did a paper-pencil test, namely the Test for Creative Thinking – Drawing Production. In this “sub research” we observed the development of visually gifted pupils and their classmates. The two-way ANOVA analysis showed that visual giftedness is a complex relation of abilities. The mean outcome of several tests provided a more real picture about general visual performances. Results of the tests taken, and reached by different measurements visualized in one chart gives an opportunity for the observer to see the personal pattern of abilities. In such a way not only individual persons, but a group of pupils can be analyzed, and so we will get a more objective and comprehensive view about their visual capabilities. Regarding the result of the interaction analysis, the main effect of time was significant ($F(1, 89)=7,401$ $p=0,008<0,05$ Part. $\eta^2=0,008$.), which means that above normal development characterized by the age cohort further growth occurred in the sample. The main effect of teachers is also significant ($F(2, 89)=3,881$ $p=0,024 < 0,05$ Part. $\eta^2 = 0,080$.), which means, that the teacher had a significant influence on the size of growth in the sample. The group of tools developed in the Moholy-Nagy Visual Modules are worth using in visual education in the future. On the one hand it may contribute to a transparent special pattern of visual abilities for individual pupils, and on the other hand it might show the direction of development of classes taught. This kind of service could be essential for beginners in getting a diagnosis of the class and in the meantime outline the direction of development.

Research presented in this paper was realized with the support of the Content Pedagogy Research Program of the Hungarian Academy of Sciences, as part of the "Moholy-Nagy Visual Modules - teaching the visual language of the 21st century", 2016-2021, project of the MTA-ELTE Visual Culture Research Group.

ASSESSMENT OF SOCIALLY ENGAGED ART EDUCATION – SURVEYING RESEARCH AND PRACTICE

Sofia Lindström *, Andrea Kárpáti **

** University of Borås, Swedish School of Library and Information Science, Sweden*

*** Corvinus University Budapest Visual Culture Research Group*

Keywords: Systematic literature review; Social inclusion; Art education

The arts are often acclaimed for their ability to transform lives, revitalise communities, and further knowledge (e.g. Birchall, 2015; Bishop, 2012). However, there is a lack of evidence that would support the general optimism that art projects have a proven and sustainable impact (Belfiore & Bennett, 2007). This study looks at the assessment of socially engaged artistic interventions based on three data sources on the arts as a response to marginalisation: a systematic literature review, a state-of-the-arts review on “grey literature” (conference abstracts, reports) and a content analysis of socially focused arts projects (published only as research documentations in national languages) collected in six countries (the Czech Republic, Finland, Hungary, Italy, Malta and Portugal) was also performed. The systematic literature search yielded more than ten thousand articles published between 1990-2020 derived from ten databases. After criterion driven filtering was selected for text-based content analysis, using the terms found in the titles and abstracts. A co-word analysis identified topical clusters within the data. In a follow-up, a state-of-the-art review revealed topical clusters within these two sources of literature. Similar themes were also identified in the 133 projects that used arts-based social interventions, focused on children and youth (ages 3-23). The most peculiar common feature among project reports and research papers was the almost total lack of data-based results obtained through the assessment of project procedures and outcomes – a feature that is only present in 23 project descriptions out of the 133. Methodologies for assessment in the research papers were often found to be obscure. In this presentation, we focus on accountability issues of arts-based projects that may significantly contribute to the marginal position of the arts and lack of their support as meaningful school disciplines by educational policy makers. Assessment was performed mostly in medicine or medicine-related projects, either in explorative and interrogative mode, or reflective and generalized mode or an evidential and correlative mode. In most reports, the role of arts and culture in society are captured through reflective narratives, in contrast to scholarly texts in which theoretical assumptions are set against an empirical material. The third type of art impact research we identified manifests a strong belief in the significance of the arts mostly as a learning tool. Motivation for the assessment of arts projects is barely existent as most sponsors are satisfied with emphatic narratives and nice artwork by children (Jancovich & Stevenson, 2021). Failure to meet policy goals in cultural projects are often evidenced in data but rarely discussed. Thus, evaluation becomes little more than a monitoring activity. In a HORIZON2020 project, we intend to change this practice and use a wide range of standard measures to reveal the power of the arts for fighting social exclusion.

This presentation relates to AMASS - Acting on the Margins: Arts as Social Sculpture project, 2020-2023, Reg. No. 870621, supported by the Socioeconomic and Cultural Transformations in the Context of the Fourth Industrial Revolution subprogram of the EU HORIZON 2020-SC6 Framework Program.

„WHITE SPACES” AS GAPS IN THE PRESENT OF CULTURE, ART AND EDUCATION

Vendula Fremlova

Charles University, Faculty of Education, Department of Art Education, , Prague

Keywords: Romani and pro-Romani contemporary art; Institutional criticism; Iconoclastic and subversive reinterpretations

This paper is based on findings from a curatorial research of Czech and Slovak contemporary Romani and pro-Romani art field, resulted in ‘White Spaces/Bílá Místa’ exhibition (Czech Republic, 2020). It comments on the concept of the exhibition also on selected art works, in which the criticism of educational and cultural milieu plays crucial role. Dominant culture, cultural habits, customs and conventions are inscribed into the form and practices of not only cultural and educational institutions and organisations but also at the general level of cultural policies, as well as at the concrete level of individual works of art. Since Romanticism, visual arts have been associated with freedom, free expression and speech, free thinking. However, even this frequently repeated view is schematic. Art is not just a realm of freedom. There are works of art – and not only historic ones but also those that are more or less contemporary – that solidify established, routine and stereotypical ways of seeing and representing specific groups of people. It is necessary to keep reminding ourselves constantly that the language of visual art is subject to the trends and politics of a given time. Also the language of visual art is a tool that represents the dominant culture. Linguistic codes, as well as the language of visual art are normative: they inform our thinking, pre-wire our brains, shape and predetermine us. The exhibition title ‘White Spaces/Bílá Místa’ (referring to BLM), refers to the absence and invisibility of minorities in majority culture. It focuses on artwork by Romani and pro-Romani artists who challenge and uncover the dynamics of dominant cultural and linguistic (both textual and visual) practices. In some cases, the artists offer iconoclastic and subversive reinterpretations of already established and time-tested visual and literary works of art whilst appropriating certain forms in order to draw attention to the presence of stereotypes in art in ways that are at times self-critical with respect to their own artistic processes, shifts and developments. At other times, they investigate the extent to which minority narratives – particularly those of the Roma minority – are not inscribed into the functioning of cultural and other institutions. A white space is an empty space on a map. White spaces are gaps in the cultural and institutional history and present.

The research was funded by the Charles University Faculty of Education Department of Art Education, Prague.

P7 – POSTER SESSION

Elnök: *Beáta Szenczi*

Eötvös Loránd University Bárczi Gusztáv Faculty of Special Needs Education

Poster Session**Teachers' Use of Motivational Strategies in the EFL classroom: A Study of Hungarian High Schools**

Bochra Kouraichi

University of Szeged Doctoral School of Applied Linguistics

Márta Lesznyák

University of Szeged Faculty of Humanities and Social Sciences

A Multi-Dimensional Theoretical Framework of Teachers Continuing Professional Development: Motivations, Practices and Teacher Profiles

Moses Njenga

Eötvös Loránd University Doctoral School of Education

The Influence of Gender Stereotyping and Academic Choice Factors on the Educational Selection at the University of Debrecen

Sanaa Taher Saleh

University of Debrecen

Ágnes Dusa

Maria Kopp Institute for Demography and Families

Karolina Eszter Kovács

University of Debrecen

The Tendencies and Orientations of the Research on Syrian Refugees in the Field of Education in Turkey

Selen Subasi

University of Szeged Doctoral School of Education

Teacher Education and 21st Century Challenges: Preparing Teachers for Immigration Related Challenges in South Africa

Thandeka Sibiyi

Eötvös Loránd University Doctoral School of Education Theoretical – Historical Pedagogy
Doctoral Program

The Effect of Reflection-Based Questioning Approach on the Achievement of Students' Reading Comprehension in English Language Teaching

Tun Zaw Oo

University of Szeged Doctoral School of Education

Anita Habók

University of Szeged Faculty of Humanities and Social Sciences Institute of Education

An Analysis of PIAAC Survey on Kazakhstan – Gender, Leadership, Education and Skills

Yelibay Moldir

Eötvös Loránd University

TEACHERS' USE OF MOTIVATIONAL STRATEGIES IN THE EFL CLASSROOM: A STUDY OF HUNGARIAN HIGH SCHOOLS

Bochra Kouraichi *, Márta Lesznyák **

** University of Szeged Doctoral School of Applied Linguistics*

*** University of Szeged, Faculty of Humanities and Social Sciences*

Keywords: EFL motivation; ARCS model; Motivational strategies

The present study investigates English as a Foreign Language (EFL) teachers' use of motivational strategies (MS) in Hungarian high schools. It also seeks to identify whether students recognize these strategies and find them effective. This study involves both teachers and pupils through a model that was not applied in the Hungarian context before. Keller's (2010) ARCS motivational model was employed through the instructional materials motivational survey (IMMS) questionnaire that was translated into Hungarian. A population of 117 Hungarian high school pupils from grades 9 to 12 filled out questionnaires on their teachers' use of MS and 62 high school teachers of English completed the same questionnaire to report their use of MS. Classroom observations were also conducted following the Motivational Orientation of Language Teaching (MOLT) scheme proposed by Guilloteaux and Dörnyei (2008). For each grade, face-to-face and online classes were observed to record teachers' motivational practice and pupils' motivational behaviour. Quantitative and qualitative methods were used to process the data. The quantitative analysis was carried out with SPSS 24.0. A factor analysis was conducted, and the items with significant factor loadings were labelled under the ARCS categories. The reliability with Cronbach's alpha for each factor demonstrated high internal consistency. More statistical analyses were carried out to calculate descriptive statistics on the four categories of MS for both students and teachers. Then, an independent samples t-test was done to identify any significant difference between pupils' and teachers' perception of MS. Repeated measures one-way ANOVA was conducted within the teacher group, and the pupil group to identify any differences among the four MS categories. One-way MANOVA was also carried out to look for a correlation between learner's proficiency levels and their perception of MS. The observation results were first analysed qualitatively through the MOLT scheme. Then, z-scores were computed to compare observation results with teachers' questionnaire results. To make this comparison possible, the MOLT items were categorized according to the ARCS model. The findings show that teachers' mean scores for all the ARCS categories were higher than those of pupils, with significant differences between pupils' and teachers' views on attention-getting and relevance-producing strategies. Teachers reported using satisfaction-generating strategies most often in their questionnaire answers; while the observation results indicated that attention-getting strategies were most frequently used. There was no correlation between pupils' grades and their perception of MS used by teachers, which might be due to the homogeneity of the sample selected. The findings of this study give an insight into English teachers' use of MS and pupils' motivation that could yield further research in the Hungarian context.

A MULTI-DIMENSIONAL THEORETICAL FRAMEWORK OF TEACHERS' CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT: MOTIVATIONS, PRACTICES AND TEACHER PROFILES

Moses Njenga

Eötvös Loránd University Doctoral School of Education

Keywords: Teachers' Continuing Professional Development; Adult learners; Teacher Motivation

While the Continuing Professional Development of teachers is critical for effective teaching and learning, it is also a resource and effort intensive activity. From an adult learning theory perspective, teachers are adult learners whose learning is goal directed. Teachers must have a range of reasons for putting effort and time in their CPD. These reasons influence when teachers participate in CPD, what content they choose to learn, and the learning approaches they adopt. Yet not all CPD is effective in producing improved learning outcomes. There is therefore the need to develop policies to stimulate, guide and sustain effective teacher CPD. However, developing such a policy framework requires a holistic view of the range of reasons teachers have for participating in teacher CPD and how those reasons interact with teacher characteristics to produce the observed learning practices and their outcomes. Premised on the adult learning theory and rational choice theory, this article presents initial findings from a larger study that sought to identify and explain TVET teacher CPD practices in Kenya. Adopting a mixed methods approach, teachers from five TVET institutes in Kenya were surveyed and interviewed on their CPD practices. Specifically, fifteen teachers were interviewed on their CPD practices, their motives for doing so, the benefits they obtained and the challenges they encounter. From an initial analysis of the interviews and the themes that consistently came up, four dimensions of Teacher CPD were identified. In the first dimension, teachers participate in CPD to develop Task-Performance Competence, in the second dimension, teachers view CPD as a Ladder to Status and Authority. In the third dimension, teachers seek Rejuvenation and Renewal, and in the fourth dimension, CPD is seen as a Regulatory Tool used by the government. The profiles of teachers most likely to inhabit these dimensions and the range of CPD practices in the dimensions are identified and discussed. The resulting theoretical framework enables prediction and empirical verification of which teachers are likely to adopt a particular teacher CPD dimension.

THE INFLUENCE OF GENDER STEREOTYPING AND ACADEMIC CHOICE FACTORS ON SELECTING A MAJOR AT THE UNIVERSITY OF DEBRECEN

Sanaa Taher Saleh *, Ágnes Dusa **, Karolina Eszter Kovács ***

* University of Debrecen

** Maria Kopp Institute for Demography and Families

*** University of Debrecen

Keywords: Gender stereotypes; Career choice

Educational choices, and enrolment in higher education, then transition to a career in the labour market are still conditioned by social and cultural factors linked to gender stereotypes that continue to attract more men to technical and technological occupations and more women into teacher training and social work. Empirical evidence from previous research in European countries (Favara, 2012; OECD, 2009; Geerdink & Dekkers, 2011) indicates women's incomplete representation in many areas of technical and scientific education. This disparity between the number of men and women in educational fields leads to an educational gap in higher education, which is a problem that many developed and developing countries seek to address because of its clear future consequences in the professional fields in the labour market. The nature of gender inequality has varied over the recent decades (Koen et al., 2018). Moreover, it got more complexity viewed in the professional preferences of men and women. Even bearing in mind that occupation influences choices, some occupations represent stability in terms of immediate access to work and reasonable salaries also affect the choices men and women make (İlğan et al., 2018). In addition, the literature of this investigation sheds light on the role of the family background, including parents' role and education (Hunt, 2008), brothers', relatives', and friends' role in students' educational choices and the role of factors related to education facilities. The extent of students' satisfaction with their specialisations and educational institution (Kéri & Revesz, 2019; Azzone & Soncin, 2019) also matters. Gender stereotyping factors still exist and are embodied in university students and their perceptions about the link between gender, academic and professional fields and the differentiation it creates among university students. The study aims to explore the role and context of gender stereotypes related to higher education studies. The study applied the quantitative approach by using a questionnaire to collect data. The questionnaire was structured based on the reference literature on gender stereotypes and the most critical factors that affect the academic selection of university students. Students from different countries and different residential areas and specialisations (agriculture, health, educational sciences, teacher training, engineering, Sports, Management, Medicine, Natural Sciences, Arts and Humanities) have participated in this study. The data will be interpreted through a multivariate analysis with the independent variable between the genders to assess the differences in the questionnaire answers. There appears to be an image of a man and a woman associated with the students' academic choices. Although all students enjoy complete freedom of choice to enrol in higher education, choices appear to be determined by social and gender stereotypes.

THE TENDENCIES AND ORIENTATIONS OF THE RESEARCH ON SYRIAN REFUGEES IN THE FIELD OF EDUCATION IN TURKEY

Selen Subasi

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Syrian Refugees, Graduate thesis, Thesis review; Sample Population, Theme Topic, Dissertations, Education Training

The civil war in Syria has resulted in a considerable amount of Syrians taking refuge in other countries, starting from the border countries since 2011. Turkey, which is the northern neighbour, has accepted to give shelter for Syrian people with 'Open-door Policy'. Currently, more than 3.6 million Syrian people are living in Turkey under the status of temporary protection. Since Turkey does not have a migration experience and settled policies, Syrian people had many problems in their settlement process, i.e., access to services. One of the most crucial ones is education. Therefore, academic studies started to take place specifically on Syrian refugees to improve the quality of education for them, and there is a considerable amount of academic work about Syrian refugees in the field of education. The research aims to analyse the graduate theses focused on Syrian refugees in Turkey in the field of education to investigate (1) the population and sampling, and (2) the main themes/topics of the studies. This study adopts a qualitative research method. The data was obtained by using the Council of Higher Education Thesis Search Catalogue, with searching the word 'Syrian' until December 10, 2019. The number of the thesis about Syrians from YÖK Thesis Search Catalogue was 473 in total, and 65 in the field of 'Education and Training'. Document analysis is the technique of this research to investigate the data following the research questions. The results show that graduate studies mainly concentrate on educational problems. Further examined topics are about adaptation and integration such as 'School adaptation', 'Adaptation problems', and 'socio-cultural problems'. Language learning and teaching e.g., problems, needs, autonomy, learning Turkish can also be a highly considered topic in the field of education. Students, pupils and teachers are mostly the populations of the studies, but in some of them, school managers and parents are also explored. Primary, lower secondary, and secondary level pupils are the most investigated groups, while there are four studies on university students and two studies whose target population is indicated as 'adult learners'. This research gives insight into the tendencies and orientations of the research on Syrian refugees in the field of education in Turkey and helps researchers realize the gaps and shape future research according to the results.

TEACHER EDUCATION AND 21ST CENTURY CHALLENGES: PREPARING TEACHERS FOR IMMIGRATION-RELATED CHALLENGES IN SOUTH AFRICA

Thandeka Sibiya

*Eötvös Loránd University Doctoral School of Education
Theoretical – Historical Pedagogy Doctoral Program*

Keywords: Teacher education; immigration; Transformation

The urgency to address issues that emerge from immigration seems to be an inevitable path. Education theories and teacher practices appear not to keep abreast of the developments that are influencing the influx of immigrants in host countries. Immigration is one of the global challenges in the 21st century, that have created distress for the immigrants and the host society. Teachers are members of society, subject to being influenced by societal stereotypes and fallacies about immigrants. It is for this reason that teacher education is expected to challenge these misconceptions through the curriculum. It goes without saying that the quality of teacher education plays a significant role in valuable and efficient education attainment, for the pre-service and in-service teachers both. The Sustainable Development Goals 2030 (SDGs) explicitly highlight this consequentiality, particularly SDG 4, stresses on empowerment of people with knowledge, skills, and values to live in dignity, build their lives and contribute to their societies (UNESCO). We believe that if teachers are empowered, there would be less cases of xenophobia, prejudice, bigotry, and other forms of injustice towards immigrants in the society. The aim of this study is to present possible ways that teacher education can adopt to equip teachers in South Africa with scientific knowledge that they can use to deal with discrimination against immigrants in the country. It is important that this issue is afforded all the attention it deserves because immigrants are often marginalised and not afforded the same opportunities as local pupils in schools. When the World is battling with adjusting to the demands of technology, due to pandemics and the fourth industrial revolution, immigrants run the risk of being neglected because of their social status. The paper relies on theory to inform its position, hence its theoretical in nature. The Critical Race Theory appears to be a significant theory to address inequality and to transform society. Teacher education can be well positioned to educate teachers who are context sensitive, and who are able to deliver a context responsive curriculum to address injustices in the classroom, and ultimately in the community.

THE EFFECT OF THE REFLECTION-BASED QUESTIONING APPROACH ON THE ACHIEVEMENT OF PUPILS' READING COMPREHENSION IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Tun Zaw Oo *, Habók Anita **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Faculty of Humanities and Social Sciences Institute of Education

Keywords: Reflective teaching; Questioning strategy; Reading comprehension

This paper aimed to study the effect of the Reflection-Based Questioning (RBQ) approach on the pupils' achievement of reading comprehension in English Language Teaching (ELT). The main framework of this study is Oo and Habók's (2020) Reflective Teaching Model for Reading Comprehension (involving planning, acting, reflecting and evaluating) in which the questioning strategy was used. In the planning step, the teachers planned the steps of the questioning strategy based on the Initiate-Response-Evaluate (IRE) model, in which the teachers first ask (initiate) the pupils questions related to the text, the pupils answer (response) to the teachers' questions, and teachers assess (evaluate) the pupils' responses or give a feedback to improve their reading comprehension (Corley & Rauscher, 2013). In acting, the teachers taught the pupils with the help of the questioning strategy that they planned before. In reflecting, the teachers reflected the instructional context by giving pupils the reflective exercises, and by using the reflective questionnaire (adapted from Richards & Lockhart, 2005) as pupils' reflective feedback, and the observation scheme observed by the teacher's colleagues. Finally, at the evaluating step, the teachers evaluated the pupils' achievement and looked for the strengths and weaknesses of their teaching process. When they found their weaknesses, these were corrected and changed to a better plan for the next sessions. In this quasi-experimental research, the researcher chose 458 grade-9 pupils in Myanmar as the participants by using the cluster sampling technique and randomly assigned the groups as experimental and control. The RBQ approach was administered to the experimental groups, while the control groups did not receive it. As the instruments, pre-test and post-test were used in this research, and in the teachers' reflection step, the reflective questionnaire (administered to pupils), and the observation scheme (administered to observers) were used to reflect on the teaching of reading comprehension. As for the analysis of research findings, paired-samples t-test, independent samples t-test and effect size (Cohen's d) were used to compare the differences of the tests and the groups. Descriptive statistics were applied for the data of the reflective questionnaire to discover the strengths and weaknesses during the instructional process. In the findings, it was revealed that there was a statistically significant difference ($p < .001$, and Cohen's $d = 1.00$) between the experimental and control groups. It was concluded that the RBQ approach was more effective than other traditional teaching methods for teaching reading comprehension in ELT. In this RBQ approach, not only did the teachers reflect on their instructional event, but the pupils also reflected on their learning while answering the questionnaire and the reflective exercises. Therefore, this RBQ approach can give great benefits to both ELT teachers and pupils.

AN ANALYSIS OF PIAAC SURVEY ON KAZAKHSTAN: GENDER, LEADERSHIP, EDUCATION AND SKILLS

Yelibay Moldir

Eötvös Loránd University

Kulcsszavak: PIAAC; leadership; Central Asia

Kazakhstan has a unique history, which perplexes in interesting and conflicting societal expectations on gender roles. These norms echo in families, education, and careers of women (Kuzhabekova & Almukhambetova, 2019). Females are expected to be highly educated and well mannered. However, because of the cultural inheritance, females are stereotyped from their childhood about their abilities to succeed in different fields. Even though Kazakhstan is a secular country with gender parity at all educational levels, there are existing conventions about women who can not succeed in the STEM field or leadership. Females are mostly discouraged by their family members to pursue careers in these fields, and are advised to choose professions that are “more feminine” (Almukhambetova & Kuzhabekova, 2020). Kazakhstani women are underrepresented in leadership positions and technical specialties, which support the research findings of Kuzhabekova and Almukhambetova (2019, 2020). However, Kazakhstani females dominate in school and technical and vocational education leadership, in service, and as specialist-researchers. As a part of country-based gender analysis for OECD, Dubok and Turakhanova (2017) explain that education is considered as a feminine profession in Kazakhstan, due to perceiving it as having a nurturing nature, which makes Kazakhstani labor market gendered. Therefore, this paper aims to analyse factors predicting who will occupy leadership positions in Kazakhstan, by exploring variables such as gender, skills, level of education, and family background. The skills that are referred to in this study are competencies assessed in the PIAAC survey of Kazakhstan from 2017. The author will estimate a model whether holding leadership occupations depend on gender, family background and skills, such as numeracy, literacy and the use of ICT at workplaces. In summary, a research perspective that focuses on skills in terms of what people do in work contexts can expand conclusions drawn about leadership. Research results indicate that strategic thinking which result in literacy, numeracy and ICT skills are important for leadership. The study supports existing Western research on gender, leadership, education and skills with an analysis of big data. This empirical research adds findings to the existing data from the Central Asian context, particularly to the sector of gender studies, leadership and education.

SOCIOCULTURAL THEORY: IMPLICATIONS FOR TEACHING, LEARNING, AND ASSESSMENT

James W. Pellegrino

University of Illinois at Chicago, USA

This presentation draws from seminal work on a sociocultural understanding of knowing and learning to frame a discussion of the integration of curriculum, instruction and assessment at the classroom and school level. We will focus on what instruction and assessment should look like in the post-pandemic “new normal”. A sociocultural framing of knowing and learning has significant implications for developing a fair, equitable, student-focused, and balanced system of curriculum, instruction and assessment. The fundamental idea is that all learning is a sociocultural activity that is mediated by the people we are with; the cultural tools and artifacts we collectively use to do our “work”; and the nature of that intellectual work, including the practices we engage in while doing it. Assessment should not strip away key contextual elements of what it means to know. Rather it should take into consideration how students can best show what they know and how we can use that information to promote student learning. Assessment should be part of a culture of learning and knowing mediated by the participatory practices of students and teachers and supported by educational administrators.

T50 – NEVELÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSOK VII.

Elnök: *Sanda István Dániel*
Óbudai Egyetem

Tematikus előadás

A társadalmi elvárások változásának interpretálása az óvónőképzésben az 1950-es '60-as években Magyarországon

Nemes-Wéber Zsófia
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Iskolaigazgató az ötvenes években: emlékezet és oktatástörténet

Somogyvári Lajos
Pannon Egyetem

A nemzetnevelés konzervatív és szociáldemokrata narratívája a két világháború között, Imre Sándor és Kornis Gyula leveleinek tükrében

Szűts-Novák Rita
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
Országos Széchényi Könyvtár

Az orosz nyelvkönyvek ideológiai tartalmának változásai Magyarországon 1949 és 1989 között

Vincze Beatrix
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

A TÁRSADALMI ELVÁRÁSOK VÁLTOZÁSÁNAK INTERPRETÁLÁSA AZ ÓVÓNŐKÉPZÉSBEN AZ 1950-ES '60-AS ÉVEKBEN MAGYARORSZÁGON

Nemes-Wéber Zsófia

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: óvóképzés; óvodai nevelés; felsőfokúvá válás

Napjainkban, amikor a vírus áthelyezte az oktatást a virtuális térbe, hasznos lehet visszatekinteni korábbi jelentős változásokra, nagy kihívásokra az oktatás területén, azok megoldásaira és következményeire. A szocializmus hatására megváltozott emberideál, nőkép és gyermekkép együttesen hatást gyakorolt az óvónőképre. Az új elvárások új kompetenciák megjelenését és a korábbiak átértékelését eredményezték. Hangsúlyossá vált a világnézeti szilárdság, szakmai felkészültség, szakmai gyakorlat, hivatástudat, gyermekszemlélet, társadalmi munkavállalás, a szülőkkel való együttműködés. Mindezekhez az óvónőképzésnek is alkalmazkodnia kellett, ilyen megoldás volt az óvóképzés 1959. évi felsőfokúvá válása, egyben a tananyag nagymértékű módosítása. Megjelentek a marxizmus-leninizmus, neveléstudomány, neveléstörténet, mépművelés, gyermek- és ifjúságirodalom, óvoda-egészségtan, óvoda-szervezettség, módszertan elnevezésű tantárgyak, míg a természettudományos tárgyak szinte teljes egészében eltűntek a felsőfokú képzésből. Kutatásomban a szocialista óvónőideál meghatározására, az óvóképzők tananyagára és a társadalmi igények összhangjára helyezem a hangsúlyt. A kutatás elsődleges forrásai a marxista-leninista világnézetéről szóló kiadványok, N. K. Goncsarov, Makarenko, Krupszkaja elméletei, az Óvónőképző Intézetek évkönyvei és nevelési programjai, a korszak szaksajtójának, az Óvodai Nevelés, a Köznevelésügyi Minisztérium folyóiratának vonatkozó cikkei. A fellelhető adatokat, kimutatásokat statisztikai elemzéssel hasonlítom össze, amelyeket a tartalmilag orientált kvalitatív tartomelemzés módszerével kiegészítik az évkönyvek beszámolóit és a folyóiratban megjelenő leírások, bemutatások, elemzések. Mindezek együttesen tudósítanak az új elvek érvényesüléséről, a képzés céljainak változásáról, a tananyag és a vizsgák összetételéről és a társadalmi elvárásokról és megítélésről. A képzésben eszközölt változások eredményeinek ismerete támpontot adhat a jelen helyzet és a jövőbeli nagyívű változások kezeléséhez.

ISKOLAIGAZGATÓ AZ ÖTVENES ÉVEKBEN: EMLÉKEZET ÉS OKTATÁSTÖRTÉNET

Somogyvári Lajos

Pannon Egyetem

Kulcsszavak: biográfia; emlékezet; kommunizmus

Prezentációm egy hét éve tartó, pályámat bűvópatakként végigkísérő kutatás jelenlegi szakaszát mutatja be: az iskolatörténeti vizsgálathoz kiállítás kapcsolódott, amikor több volt diákot, tanárt is felkerestem. A későbbiekben ezt kiegészítettem helyi és országos levéltári dokumentumokkal, így terelődött a fókusz az akkori nagyközség éppen csak megindult gimnáziumának igazgatójára, dr. Almásy Györgyre. Az egri tanárképző főiskoláról érkezett, pedagógiából és pszichológiából doktorált Almásy személye kitűnt az akkor 4000 fős település életéből, a „száműzetés” rövid, kétéves ideje feltehetően egy, a Felsőoktatási Szemlében megjelent cikknek volt köszönhető, ahol a szerző a marxizmusról szóló előadások csökkentését javasolta. A kutatás újbóli megindítását az osztályidegen gyermekek felvételéről szóló új információk megjelenése adta, amiben Almásynak nagy szerepe volt: csendőrgyermekeket és egyéb, nem rendszerkonform származású tanulókat vett fel illegálisan a gimnáziumba, ami az adott időszakban rendkívül veszélyes cselekedetnek számított (Alföldi, 2020). Az így felvett tanulókkal és a családdal is felvéve a kapcsolatot egy izgalmas kutatási irány lehetősége bontakozott ki, amelynek elméleti hátterét az iskoláztatással kapcsolatos emlékezetkutatások adják (Yanes-Cabrera et al., 2017), különösen posztszocialista perspektívából, a gyermekkor történetének újraíródásaival (Silova et al., 2018). A sztálinizmus időszakának hétköznapi tapasztalatával kapcsolatos kurrens nemzetközi vizsgálatok (Fitzpatrick, 2000; Hellbeck, 2006; Paperno, 2009) az egodokumentumok bevonásával, a személyes életutak reprezentálásával értek el új eredményeket, amelyek a hazai oktatástörténetben is megjelentek már (Golnhofer & Szabolcs, 2008; Vincze, 2018). Almásy 1957 után a nyíregyházi főiskolán folytatta karrierjét, a biográfiák kommunista időszakban történő átpolitizálódásának (Blacker et al., 2013; Mitroiu, 2015) eredményeként az 1955 és 1957 közti két év szinte teljesen „kiesett” az életrajzból, vagy csak említésszerű rövidséggel került elő – az időszak rekonstrukciója az előadás tárgya, ami sok-sok ember önzetlen segítségének köszönhetően jött létre. Az ő emlékeik, fényképeik, élettörténeteik felhasználásával (Atkinson, 1998), tágabb oktatástörténeti kontextusban mutatom be egy iskolaigazgató működésének lehetőségeit az ötvenes évek közepén, olyan jelenségeken keresztül, mint a származási kategóriák kezelése vagy a hittanbeiratások gyakorlata.

A NEMZETNEVELÉS KONZERVATÍV ÉS SZOCIÁLDEMOKRATA NARRATÍVÁJA A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT IMRE SÁNDOR ÉS KORNIS GYULA LEVELEINEK TÜKRÉBEN

Szűts-Novák Rita

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola; Országos Széchényi Könyvtár

Kulcsszavak: mikrotörténet; levelezés kutatás; nemzetnevelés

Imre Sándor valódi megismerése és megértése tágabb körben, mások mellett, még ma sem történt meg (Kéri, 1996). Az ő és Kornis Gyula munkásságáról szóló diszkurzust is többségében átpolitizált szövegek jellemzik. Megállapítható, hogy mikrotörténeti eszközök segítségével, Imre Sándor és Kornis Gyula kortársaival folytatott levelek szövegelemzésével értelmezhető legobjektívebben a teoretikusok pedagógiai munkássága. Imre ismerte a szociáldemokráciát, és nem élt az 1919-es forradalom adta lehetőségekkel, amelynek aktív, de politikai függetlenségét végig hangsúlyozó részese. Kardoskodott a pedagógusok autonómiája mellett. Liberális volt és protestáns demokrata, és hitt abban, hogy a nemzeti tudatosság harmóniát képezhet a politikában, ezáltal egységes nemzetet létrehozva (Faludi, 1996): „Mivel az ésszerű, tudatos nevelés mindig nemzeti, de most mégis a nemzeti nevelést kívánja korunk, ebből az következik, hogy a nevelés rendszeres folytatása közben nem érvényesült annyira a nemzeti elem, hogy azzal a szükség érzete állandóan kielégülhetett volna” (Imre, 1902, p. 471). Kornis Gyula szerint a nemzet továbbélése a kultúra függvénye, „a nemzet életének legfontosabb kritériuma, hogy tagjait a nemzeti hagyomány által diktált szellemi életbe vezesse.” Értékesnek csak a történeti, az erkölcsi embert ítéli, akit a természeti emberből a nevelés formál erkölcsössé. Hitt a nevelés felsőbbrendűségében, a pedagógia ember- és nemzetformáló erejében, hogy a műveltség által gazdasági előnyökhöz is juthat egy nép. Az individuum kiteljesedésének alapja a kultúra mint az eszmények megvalósítására való törekvés (Kornis, 1929). Mindketten nyitottak a reformpedagógiai mozgalom iránt, de míg Kornis elsajátította a mozgalom elveit (Dilthey, Kerschensteiner), Imre óvatos konzervativizmussal közelített hozzájuk. Kettejük kapcsolata változó volt, elismerték egymás szakmai kompetenciáját, mégis ambivalens viszonyban álltak. Míg Kornis Klebelsberg Kunó támogatását élvezte, Imrét mellőzte az, mert kritikus volt, és nem volt klerikális. Imre az utóbbi évekig diszkriminációnak volt kitéve. Ezzel szemben Kornis a budapesti egyetemen tanított, ahol betöltötte a dékani, később a rektori hivatalt is. 1927–1931 között Klebelsberg államtitkáráként a középiskolai ügyekért felelt. Nemzetnevelés koncepciója helyet kapott a nemzetközi porondon is, Education in Hungary című írásával. Ő a pesti egyetemi elithez tartozott, Imre a kolozsvári szellemi körrel ápolt szorosabb kapcsolatot, amely merőben más irányt képviselt, mint az erősen teológiai orientációjú pesti (Pukánszky, 2003). Árnyalni szeretném a neveléstörténetben korábban leírt, gyakran ideologikus Imre- és Kornis-képet, másrészt célokom a mikrotörténelem, mint neveléstörténeti módszer bemutatása. Célokom, a két vizsgált személy nemzetneveléssel kapcsolatos pedagógiai aspektusának feltárása, figyelembe véve vonatkozó leveleiket, különösen fókuszálva az OSZK állományában található, eddig feldolgozatlan kéziratokra.

A kutatást Prof. Bárdos Jenő és Prof. Pukánszky Béla támogatta.

AZ OROSZNYELV-KÖNYVEK IDEOLÓGIAI TARTALMÁNAK VÁLTOZÁSAI MAGYARORSZÁGON 1949 ÉS 1989 KÖZÖTT

Vincze Beatrix

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tankönyvelemzés; politikai propaganda; ideológiai nevelés

Az előadás célja, hogy rámutasson a politikai ideológia direkt és indirekt hatásaira a nevelésben az orosz nyelvű tankönyvek elemzésével. A tanításban használt tankönyvek tartalmi és formai átalakulása lehetőséget ad arra, hogy rávilágítson, milyen a politikai és ideológiai céloknak volt alárendelve az orosz nyelv tanítása a kommunista időszakban. Hogyan szolgálta a tankönyvek tartalma, módszertana és illusztrációs apparátusa a pártpolitikai ideológiát? Miként váltak a politikai vallás (Voegelin, 1993) médiumaivá? Az elemzés történeti, pedagógiai és tankönyvelméleti megközelítésben vizsgálja az OPKM gyűjteményében lévő 1949 és 1989 között kiadott általános és középiskolai orosznyelv-könyveket. A tankönyvek szöveges és vizuális teljesítményének vizsgálata tartalomelemzésre épül. Az egypárti kommunista diktatúrában 1949-től az oktatás minden szintjén kötelezővé vált az orosz tanítása, amely elsősorban az állampolgárok politikai nevelését szolgálta. Az orosznyelv-tanárok legfontosabb pedagógiai feladata az „új (kommunista) ember” nevelése volt, olyan szovjet típusú politikai rendszer felépítése volt a cél, amely az egész emberiség jövőjét, az új és igaz emberi erkölcsöt képviseli (Ortutay, 1950). Az oktatáspolitikai irányelvek szerint a marxista és lenini világnézet érvényesítése volt kötelező, amellyel a nacionalizmus és a kozmopolitizmus elleni küzdelmet kellett szolgálni (Nagy & Horváth, 1954). Az orosz nyelv közvetítőszerepet kapott a „szocialista tábor”, a Szovjetunió és a vele „baráti szocialista országok közötti” egyesítésében. Az elemzés Stein „politikatudományi” tankönyvkutatási modellje (1979) alapján a tankönyvet hármas egységben vizsgálja: informaticum, pedagogicum, politicum. Weinbrenner „komplex” tankönyvkutatási modellje szerint a tankönyvet mint folyamatot, terméket és mint szocializációs tényezőt értelmezi (Dárdai, 2000). Az elemzés rámutat arra, hogy a tankönyvek jelentős fejlődési ívet mutatnak. A Rákosi-korszak tankönyvei a szovjet pedagógiát mechanikusan követték, a könyveket lefordították, és a 60-as évek végéig használták. Sematikusak, egyszerűek, olcsók, hagyományos módszerekre építenek. A szöveg és a képvilág túlnyomóan ideológiai témákra fókuszál: Sztálin, Lenin, Rákosi élete és történelmi jelentőségük, ünnepnapok, mint november 7., május 1., május 9., úttörő- és nőmozgalom. Az illusztrációk főként a pártvezetők, úttörők, gyermekek, munkások sematikus rajzai. Az 1960-as évektől a nyelvtanárképzés fejlődésének köszönhetően a tankönyvek jelentősen megváltoztak, kísérleti, új tankönyvcsaládok születettek, uralkodóvá vált a kommunikatív módszer, jelentősen változott az illusztráció. A Kádár-korszak végére a politikai nevelésre utaló tartalmak (Lenin kivételével) fokozatosan eltűntek a tananyagokban, a mindennapi élet, a magyar és az orosz kultúra értékei kerültek középpontba. A tankönyvek több szempontú elemzésének jelentősége láttatni a politikum nyílt és rejtett szerepét, az iskola, a tankönyv mint politikum jelentőségét.

T51 – DIGITÁLIS TECHNOLÓGIÁK AZ OKTATÁSBAN

Elnök: *Kinyó László*
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

Informatikaoktatás újrastrukturizálása az informatikus könyvtáros képzésben

Kovács Edina
Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Pedagógusok tabletes oktatáshoz való viszonyulása, tapasztalatai

Czékmán Balázs
Debreceni Egyetem BTK Humán Tudományok Doktori Iskola

Mobileszközök az oktatásban vs. a digitális egyenlőtlenségek jelenségei

Bartal Orsolya
Dunaújvárosi Egyetem Társadalomtudományi Intézet Szervezetfejlesztési és Kommunikáció Tanszék

IKT eszközök alkalmazásának hatása a testnevelés órán

Révész László, Varga Attila
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet

Digitális transzformáció a közoktatásban: A technológiai integráció lehetőségei és kihívásai

Misley Helga, Káplár-Kodácsy Kinga, Horváth László
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

INFORMATIKAOKTATÁS ÚJRAKEREVEZÉSE AZ INFORMATIKUS KÖNYVTÁROS KÉPZÉSBEN

Kovács Edina

Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: informatikaoktatás; felsőoktatás; e-learning

Távoktatás formájában már évtizedekkel ezelőtt megjelentek az első jelenléti nem igénylő kurzusok, napjainkra pedig egyre több MOOC- és e-learning kurzus jelent meg a felsőoktatásban (Fodorné & Tóth, 2018). Számos online oktatási tanulási környezet (Moodle, Canvas) épült be a felsőoktatásba, emellett pedig több egyetem kurzusai érhetőek el ingyen, online tartalomszolgáltató weboldalakon keresztül (edX, Khan Academy). Ezen platformokon minden tudományterület ismeretanyaga megtalálható, azonban az informatika és a számítástechnika különleges helyet foglal el e kurzusok között, hiszen a különböző IKT-technológiák szolgáltatnak alapot minden más tudományterület online megvalósításához. A Covid19-világjárvány következményeként az oktatás minden szintjén előtérbe került az online oktatás, azonban a különböző típusú előadások és kurzusok online környezetben való implementálásának módjai jelentős különbséget mutathatnak tudományterületenként is. A kutatás célja az elmúlt egy év tapasztalatai és már létező informatikaoktatási modellek segítségével az informatikus könyvtáros képzésben megjelenő informatikai és számítástechnikai témájú kurzusok online és hibrid oktatási környezetre való optimalizálása. A kurzusok heterogén voltából következik, hogy különböző típusú tanóraszervezési és tananyagszerkesztési metódusok szükségesek ahhoz, hogy hatékonyan valósulhasson meg a tananyag átadása egy elméletközpontú és egy gyakorlati, laborkörnyezetben megvalósuló kurzus esetén. Az informatikaoktatás eszközeit két fő csoportba sorolhatjuk: általános és új információs technológiák (Beregszászi, 2014), ezen belül jól elkülönülten jelennek meg a didaktikai segédanyagok és a speciálisan az adott informatikai szakterület használatához szükséges szoftverek, online oktatási környezetek. A kutatás során a szak képzési és kimeneti követelményeinek, valamint az érintett tantárgyak tematikáinak elemzése után definiálásra került egy modell, amely három fő csoportba sorolja az egyes tantárgyakat, és ezek alapján definiál konkrét tananyagszerkesztési eljárásokat, szoftvereket, online és hibrid környezetben egyaránt. Az elkészült modell több oktatásszervezési módszert integrál, azonban elsősorban az aktív tanulást támogató módszereket, úgy mint projektalapú tanulás, kreativitás és problémaalapú tanulás, kooperatív tanulás stb. veszi alapul, és ezeket ötvözi a tudományterület elsajátítását megkönnyítő speciális szoftverkörnyezetek adaptálási lehetőségeinek kidolgozásával. A létrejött elméleti keretrendszer segítséget nyújthat más társadalom- és bölcsészettudományi szakok informatikai alapozókurzusainak megtervezése és implementálása során.

PEDAGÓGUSOK TABLETES OKTATÁSHOZ VALÓ VISZONYULÁSA, TAPASZTALATAI

Czékmán Balázs

Debreceni Egyetem BTK Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: digitális pedagógia; tablet; pedagógusok viszonyulása

Az első Android-alapú tabletek és az első iPad (2010) megjelenésével a táblagépek népszerűsége gyors növekedésnek indult, és fokozódni kezdett az érdeklődés az említett eszközök és az azokon futtatható applikációk oktatásban történő alkalmazása iránt (Major et al., 2017). A tabletek tanítási célú felhasználásának azonban még kevésbé kiforrott a gyakorlata. Ebben minden bizonnyal szerepet játszik, hogy nemcsak egyszerűen arról van szó, hogy be kell vinni az eszközt az órára, hanem a pedagógiai szemlélet átgondolása, újragondolása is szükséges annak érdekében, hogy a tabletek által (is) biztosított lehetőségek (például interaktivitás, multimédia, kollaboráció) kihasználhatóvá váljanak (Culen & Gasparini, 2012). A tabletek oktatásban való elterjedése azonban elsősorban a pedagógusok tapasztalatain, attitűdjén fog múlni, azon, hogy ők mennyire látják előnyösnek a technológiát (Churchill et al., 2012). Ennek ellenére ezt feltáró kutatások eredményei még csak korlátozottan állnak rendelkezésre (Nikolopoulou, 2020). A 2018-2019-es tanév második félévében végzett empirikus kutatásunk célja a pedagógusok tabletes oktatáshoz való viszonyulásának és tapasztalatainak feltárása volt. Kilenc budapesti iskolában elsősorban arra a kérdésre kerestük a választ, milyen előnyeit és kihívásait tapasztalták a tablettel támogatott tanulási környezetnek azok az oktatók (N=29), akik folyamatosan használták ezt az eszközt angol- és matematikaórákon a vizsgálat négy hónapja alatt. Az adatgyűjtés egyrészt tanóra utáni papíralapú kérdőívekkel, másrészt online kérdőívekkel, harmadrészt pedig fókuszcsoportos interjú keretében történt. A kvalitatív adatok feldolgozásához a három különböző forrásból származó adatokat egy adatbázisba rendeztük, majd tartalomelemzés módszerével feldolgoztuk. A visszajelzéseket összesítve 220 megfogalmazást vettünk figyelembe, amelyek közül legnagyobb arányban (92 említés) a pedagógusok pedagógiai-módszertani tapasztalataikra vonatkozó válaszai szerepeltek. A kvalitatív adatok közel egyharmada (78 említés) a tablettel támogatott oktatás kereteire adott visszajelzéseket, míg valamivel kevesebb válasz a tabletes tanulási környezet tanulóakra gyakorolt hatásairól szólt (50 említés). A válaszok rávilágítottak arra, hogy bár a tabletes tanulási környezet minden esetben megvalósult, a kezdeti lépésekben voltak kihívások, amelyekhez a pedagógusok rugalmasságára, szervezőképességére volt szükség. A pedagógiai-módszertani visszajelzések pozitívumai között a tanórai differenciálás lehetősége, a teljesen személyre szabható feladatok kerültek előtérbe, míg a negatívumok között említették, hogy a tabletek használatát nem minden esetben tudták a tanmenetbe illeszteni. A tanulóakra gyakorolt hatások zömében pozitívak voltak, a pedagógusok nagyobb része mindkét tantárgy esetében a tanulók tudásszintjének javulását tapasztalta. A pedagógusok által adott negatív válaszok főként a tabletes környezet korlátozott hatásait említették.

Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

MOBILESZKÖZÖK AZ OKTATÁSBAN VS. A DIGITÁLIS EGYENLŐTLENSÉGEK JELENSÉGEI

Bartal Orsolya

Dunaújvárosi Egyetem Társadalomtudományi Intézet Szervezetfejlesztési és Kommunikáció Tanszék

Kulcsszavak: digitalizáció; mobileszközök; egyenlőtlenségek; elektronikus tanulási környezet

Az oktatásban a digitalizációt megelőzőleg a tanár volt a tudás kizárólagos forrása az oktatás színterén. Ez megváltozni látszott az internet egyre szélesebb körben való terjedésével, valamint a mobileszközök tanulási folyamatába való beszívargásával. A gyakorlatban megmutatkozott, hogy ezek az eszközök kiválóan alkalmazhatók a hagyományos módszerek és tanuláselméletek mellett, mint a behaviorizmus és a konstruktivizmus (Hamdani, 2013). A személyes tanulási tér az elektronikus eszközökkel támogatott tanulási folyamatban központi szerepet játszik, hiszen ezen körülmények által adottak leginkább a feltételek az egyén igényeihez alkalmazkodó tanulási környezet kialakítására (Racsko, 2017). Jellemzően a közösségi tudásmegosztás vált dominánssá, az együttműködés került előtérbe, a tanulási közeg interdiszciplináris tér lett (Johnson, 2010, idézi Racsko, 2017) Változott a tanulók motivációja, attitűdje a tanuláshoz, a mobileszközök, ezen belül is a mobiltelefonok megjelenésével. Az elsődleges szocializációs tér, vagyis a család mindennapjaiban is megtalálhatóak ezek a modern eszközök, amelyek átstrukturálják a kommunikációt, a kapcsolatokat és az értékrendeket. Kardinális kérdéssé vált, hogyan lehet a mobileszközöket célorientáltan beépíteni az oktatás folyamatába, hogy egyben személyre szabott tudjon lenni az oktatás, valamint a tanulók közötti esélyegyenlőtlenségeket is enyhíteni lehessen. Empirikus kutatásomban válaszokat keresek a BYOD-módszerben rejlő esélyteremtő lehetőségekben, ezzel szemben támasztott elvárásokra és eredményekre, továbbá kíváncsi vagyok a tanárok véleményére a mobileszközökkel kapcsolatosan, hiszen ők azok, akik az intézményekben elsődleges aktorokként aktívan (vagy kevésbé) használják az eszközöket. Jelen előadásban bemutatásra kerülő vizsgálat első szakasza még a Covid19-vírushelyzet előtt zajlott, második szakasza pedig a járványhelyzet második hulláma kezdetén került kivitelezésre. A 1. sz. kérdőív a hagyományos osztálytermi kereteken belüli állapotot, a pedagógusok (n=107) viszonyulását hivatott feltérképezni a mobileszközökkel kapcsolatosan. Ezt követően, a világjárvány átirta az oktatás történelmét, hiszen egy eddig soha nem tapasztalt oktatási környezetbe tevődött át a nevelés-oktatás egésze, mindenféle előzetes bevezetést nélkülözve. Így a kutatás második fázisa, már a digitális munkarendet megtapasztalt tanárok (n=383) viszonyulását mutatja be a mobileszközökkel kapcsolatosan. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy az eszközellátottság hiányából, egyenetlen eloszlásából fakadó társadalmi különbségek növekedni látszanak. A megkérdezett tanárok szerint megoldást jelenthet az iskolák által biztosított digitális eszközök tanulási folyamatba való aktív bevonása. Ehhez azonban több intézményi eszközre lenne szükség országos szinten. 2020 tavaszán átlagosan 11-30 db mobileszköz (laptop, tablet) állt rendelkezésre egy-egy intézményben a kutatásban résztvevők válaszai alapján.

IKT ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSÁNAK HATÁSA A TESTNEVELÉS ÓRÁN

Révész László, Varga Attila

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: testnevelés; IKT eszközhasználat; projektpedagógia

A nemzetközi és a hazai szakirodalom is kiterjedten foglalkozik az IKT eszközök oktatásba történő beemelésének lehetőségeivel és annak hatásaival (Molnár, Turcsányi-Szabó, & Kárpáti, 2020). Az IKT eszközök alkalmazása közvetlenül és közvetve is befolyásolják a tanulást és a teljesítményt a motiváció teljesítményre gyakorolt hatása révén. A testnevelés órai alkalmazása azonban nem mondható általánosnak, valamint a testnevelésóra jellege miatt vitatják is alkalmazhatóságát (Varga & Révész, 2021). Annak ellenére, hogy kevés empirikus kutatást végeztek az IKT technológia hatásáról a pszichomotoros területeken, előnyök várhatók a különböző alkalmazások használatától (Tearle, 2004; Tearle & Katene, 2005). A Komplex Alapprogram Digitális alapú alprogramja számos alternatívát biztosít a tanároknak az IKT eszközök tanórai integrációjára, valamint a Testmozgás-alapú alprogram is újszerűen közelíti meg a testnevelés tanítását, ezáltal támogatva az eszközhasználatot. Jelen tanulmányban azt vizsgálták a szerzők, hogy a testnevelés órán alkalmazott IKT eszközök hogyan határozzák meg a tanulók teljesítményét, a motivációt. Egy négy hetes időtartamú intervenciós program keretében használhattak IKT eszközöket a tanulók testnevelés órán. A kutatás két vizsgálati és egy kontroll csoportban valósult meg, célja annak felmérése volt, hogy hogyan hat az IKT eszközök alkalmazása a teljesítményre és a motivációra. A kutatásban középiskolás tanulók vettek részt (n=85). 21 fiú (24,7%) és 64 lány (75,3%), az átlag életkoruk 16,6 év volt. A kutatás során a tanulók egy 12 tanórás projektben vettek részt, ahol a Kísérleti 1 csoport IKT eszközzel támogatott órákon vett részt, míg a Kísérleti 2 csoportban nem volt IKT eszközhasználat. A vizsgálat során 20m-es inga-tesztel (pszichomotoros, állóképességi teszt) vizsgáltuk a teljesítményük változását, PMCSQ-2 kérdőívvel az észlelt motivációs környezet alakulását, míg a motiváció változását az SMS kérdőívvel mértük. Eredmények azt mutatják, hogy abban a csoportban, ahol az IKT eszközöket használták a tanulók jelentősen javult a teljesítményük, a tanulók egyre nagyobb távokat teljesítettek a futások alkalmával, illetve egyre hosszabb időt is választottak, a tanulók Task (feladat) orientációja, valamint belső motivációja is növekedett. Az IKT eszközöket nem használó csoportban is javult a teljesítmény az intervenció hatására, ugyan akkor az volt tapasztalható, hogy az Ego (én) orientáció növekedett, illetve nőtt a motivációhiány is a projekt végére. Eredményeink alapján elmondható, hogy a testnevelés tanításában is van helye az IKT eszközöknek, hiszen azok növelik a tanulók teljesítményét, valamint motivációjukat.

A kutatást Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Komplex Alapprogram, EFOP 3.1.2. támogatta.

DIGITÁLIS TRANSZFORMÁCIÓ A KÖZOKTATÁSBAN: A TECHNOLÓGIAI INTEGRÁCIÓ LEHETŐSÉGEI ÉS KIHÍVÁSAI

Misley Helga, Káplár-Kodácsy Kinga, Horváth László

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: technológiai integráció; digitális transzformáció; digitális oktatás

Régóta kutatott kérdés, hogyan lehet sikeresen integrálni a digitális eszközöket a tanulás-tanítás folyamatába. Számtalan jó gyakorlat, kísérlet és kutatási eredmény található a nemzetközi szakirodalomban (pl. Ananiadou & Claro, 2009; Binkley et al., 2012; Fullan & Langworthy, 2014), azonban teljes körű, szisztematikus áttekintés korábban nem született a témában, amely kifejezetten a technológiai integrációs folyamatok pedagógiai aspektusainak áttekintésére fókuszál. Kutatásunkban a PRISMA-P protokollt (Moher et al., 2015) felhasználva áttekintettük azokat a nemzetközi kutatási eredményeket, amelyek a digitális technológiák osztálytermi alkalmazásáról szólnak az alapfokú és középfokú oktatásban. A többszintű szelekciós folyamatban az AEI, BEI, ERIC, TRC, MATARKA valamint a Google Scholar keresőmotorokban folytatott keresés első fázisában 1161 szakirodalmi tételt azonosítottunk, amelyeket a további szelekciós folyamatban a felállított kritériumrendszer alapján 72-re csökkentettünk a teljes szöveg elemzéséhez. Az empirikus tanulmányokat három szakaszban elemeztük: (1) bibliometriai alapadatok; (2) tartalomelemzés, eredmények összegzése; (3) áttekintő jellegű tanulmányok (n=13) tartalomelemzése. A kutatások összegzésének elsődleges célja az volt, hogy feltárjuk a technológiai integrációs modellek kutatási fókuszainak pedagógiai gyakorlatban megjelenő mennyiségét és minőségét, legfontosabb eredményeit és trendjeit. A kutatások megerősítették a társak támogató szerepét, az éhhatékonyság fontosságát, illetve az idői nyomás gátló szerepét. A sikeresen megvalósított adaptáció számos eredményt hozhat: a diákok nemcsak a tantárgyi teljesítményükben, de általános kompetenciáikban is jobban fejlődnek (pl. kritikus internethasználat, munkamemória, problémamegoldási képesség stb). A kutatások alapján fontos a pedagógusok hozzáállása, hiedelmei. Megerősítést nyert, hogy a konstruktív pedagógia megfontolásai jól kapcsolódnak a digitális oktatáshoz, illetve kedvező az együttműködésre épülő tanulási formák alkalmazásához is. A sikeres technológiai integráció előfeltétele a megfelelő szintű digitális pedagógiai kompetencia. Ennek fejlesztését célszerű a szakmai identitásfejlesztés részeként gyakorlatba ágyazott módon, az adott tanári közösségen belül támogatni. A társas kontextus segíthet enyhíteni az egyéni tényezőknél felsorolt szorongást, illetve kiaknázható a tudásmegosztás lehetősége. Hatékonyak bizonyultak az olyan továbbképzések is, amelyek kifejezetten valamilyen konkrét produktum létrehozására irányultak (pl. videószerkesztő tanfolyam keretében animált tananyagok létrehozása). A sikeres technológiai integrációban nagy szerepet játszik a vezetéstámogató, mentoráló hozzáállása. A nemzetközi kutatások szisztematikus áttekintésével olyan tényezők kerültek azonosításra, amelyek hozzájárulhatnak a digitális technológiák hatékony implementációjához.

A kutatás az Evangélikus Pedagógiai Intézet támogatásával valósult meg. A kutatáshoz Horváth László az NKFIH által támogatott OTKA-PD pályázat keretében járult hozzá (PD 134206).

T52 – OKTATÁSI REZILIENCIA

Elnök: *Fehérvári Anikó*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Tematikus előadás

A reziliens és nem reziliens tanulók közötti különbségek a konfliktusmegoldás mentén

Szabó Dóra Fanni
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

A testi és lelki egészség szerepe a rezilienssé válásban

Kovács Karolina Eszter, Dan Beáta
Debreceni Egyetem

A Gyermekjogi Egyezmény implementációjának hatása Roma gyermekek oktatási helyzetére Skóciában, Cseh- és Németországban

Óhidy Andrea
Pädagogische Hochschule Freiburg

Civil kezdeményezésekkel a sokszínű és nyitott iskolákért

Tihanyi Katalin
Háttér Társaság

A REZILIENS ÉS NEM REZILIENS TANULÓK KÖZÖTTI KÜLÖNBSÉGEK A KONFLIKTUSMEGOLDÁS MENTÉN

Szabó Dóra Fanni

MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Kulcsszavak: oktatási reziliencia; hátrányos helyzetű tanulók; konfliktusmegoldás

Az oktatási rezilienciával foglalkozó kutatások mennyisége jelentősen megnövekedett az elmúlt évtizedben. A kutatók az oktatáseredményesség méltányossági dimenziójának kérdéseire keresik a választ a hátrányok ellenére létrejövő sikerességgel összefüggésben, középpontba állítva az alacsony szocioökonómiai státuszú családokból származó, tanulmányi sikereket elérő, vagyis reziliens tanulókat. Vizsgálatok sora keresi arra a kérdésre a választ, hogy mely területek erősítésén keresztül támogathatók a leszakadó társadalmi rétegekből kikerülő diákok. Jelen kutatásunk célja a különböző területek mentén reziliens és nem reziliens tanulók vizsgálata volt, a konfliktusmegoldási stratégiák szempontjából. Nemzetközi kutatások már rámutattak, hogy a reziliencia kapcsolatban áll a megküzdési, konfliktuskezelési stratégiákkal (pl. Orozco, 2007), amelyből kiindulva feltételeztük a reziliens és nem reziliens tanulók közötti eltéréseket. A felmérésben (N=213) 96 fő hátrányos helyzetű, 4. évfolyamos tanuló vett részt. A papíralapú kérdőív a reziliens tanulók azonosítására felhasznált tételek mellett Folkman és Lazarus (1980) Konfliktusmegoldó Kérdőívének 14 tételes változatát (Pikó, 1999, 2001) tartalmazta, amely megfelelő megbízhatósággal működött (Cronbach-alfa=0,71). A kérdőívtételeken kívül a reziliens tanulók azonosításában a pedagógusok véleményét is figyelembe vettük (tanulmányi sikeresség megítélése). A kérdőív faktoranalitikus vizsgálatát követően (KMO-mutató=0,787; Bartlett's $p < 0,001$) három faktor jött létre: az optimista, problémaelemző megküzdés, a feszültségredukció és a passzív megküzdés. E három stratégia mentén vizsgáltuk az alminták közötti különbségeket. Azt feltételeztük, hogy a reziliens tanulókra jelentősen magasabb átlagérték jellemző az optimista, problémaelemző stratégia esetében (pl. Campbell-Sills et al., 2006). A különbségeket több, eltérő módszer (tanulói önjellemzés, pedagógusok megítélése) mentén kialakított alminták kétmintás t-próbával való összevetésével tártuk fel. Kiderült, hogy a legtöbb almintára igaz az, hogy jelentős különbségek adódnak a reziliens diákok javára a feltételezett faktor esetében. A passzív megküzdés és a feszültségredukció esetében nem találtunk szignifikáns eltéréseket. Emellett az összefüggés-vizsgálatok eredményei is az optimista stratégia jelentőségét támasztották alá. Összességében elmondható, hogy a reziliens diákok gyakrabban alkalmaznak a pozitív végkimenetelhez kapcsolódó, a probléma feltárásán alapuló stratégiákat, mint nem reziliens társaik. Az eredmény nem utal a sikeresség kialakulásának és e konfliktusmegoldási stratégiának az oksági kapcsolatára, azonban rámutathat, mely faktor fejlesztésén keresztül segíthető a hátrányos helyzetű diákok felzárkóztatása. Az eredmények hozzájárulhatnak a reziliencia kialakulásában szerepet játszó tényezők működésének megértéséhez. Az előadásban az eredmények háttérében álló teoretikus magyarázatok, illetve a továbblépés lehetőségei is bemutatásra kerülnek.

A TESTI ÉS LELKI EGÉSZSÉG SZEREPE A REZILIENSSE VÁLÁSBAN

Kovács Karolina Eszter, Dan Beáta

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: reziliencia; egészségtudatosság; intézményi kapcsolatháló

A reziliencia, a megküzdés és a mentális állóképesség egymással rokon fogalmak, szerepük a mindennapi életben, így a felsőoktatási tanulmányok során is megkérdőjelezhetetlen. A reziliencia relevanciája mind a kapcsolati mintázatokban, mind az egyéni eredményességi faktorokban (úgy a tanulmányi, mint a nem tanulmányi eredményességben) megmutatkozik. Azok a hallgatók, akik magasabb tanulmányi eredményességi indexszel jellemezhetőek, egészségtudatosságuk, ezen belül pedig megküzdésük és rezilienciájuk tekintetében is hatékonyabbnak tekinthetőek. Empirikus kutatásunk célja a hallgatói rezilienciára ható faktorok minél szélesebb körű feltárása. Elemzésünkhöz egy nemzetközi (Magyarország, Szlovákia, Románia, Ukrajna és Szerbia) kvantitatív kutatásban megkérdezett nappali munkarendű, másod- és harmadéves hallgatók adatait tartalmazza (N=2209). A Connor–Davidson-féle 10 itemes skálával mért rezilienciára ható tényezők vizsgálatát lineárisregresszió-analízissel végeztük, amelyben öt modellen keresztül néztük meg a változók hatását. Az eredmények alapján a demográfiai háttérváltozók tekintetében a nem ($\beta=0,117$; $p=0,001$), az apa iskolai végzettsége ($\beta=0,079$; $p=0,037$), a testvér jelenléte ($\beta=0,067$; $p=0,046$), valamint az objektív anyagi helyzet ($\beta=0,126$; $p<0,001$) mutat jelentős hatást a rezilienciára. Az objektív egészségtudatossági tényezők tekintetében a rendszeres sporttevékenység ($\beta=0,186$; $p<0,001$) és a sportperzisztencia ($\beta=0,121$; $p=0,010$) szignifikánsan pozitív, valamint az átlag feletti szerhasználat negatív hatása ($\beta=-0,073$; $p=0,039$) mutatható ki. A szubjektív egészségtudatossági szegmensek tekintetében a kommunikáció-tanácsadás-tehetséggondozás faktorról való elégedettség ($\beta=0,186$; $p<0,001$), valamint az intézményi aktorokkal szembeni magasabb bizalom szint is szignifikánsan növeli a rezilienciát ($\beta=0,130$; $p<0,001$). Az intézményi kapcsolatháló tekintetében a gyakorlatfókuszú, kevert kortársorientáció ($\beta=0,117$; $p=0,001$), valamint a kultúrafókuszú, kevert kortársorientáció ($\beta=0,123$; $p<0,001$) is pozitív támogatófaktoroként detektálható a hallgatói rezilienciában. Végül a tanulmányi eredményességi mutatók tekintetében a tanulmányi perzisztencia ($\beta=0,157$; $p<0,001$) és a szubjektív tanulmányi eredményesség ($\beta=0,162$; $p<0,001$) hatása jelentős és pozitív. Összességében tehát az egészségtudatosság magasabb foka (sport melletti elköteleződés és káros szenvedélyek mellőzése, valamint az intézménnyel szembeni bizalom és elégedettség magasabb foka), a szakmai tudás és kultúra irányába mutató kevert (azaz oktatók és hallgató- és kortársak irányába mutató) kapcsolatháló, valamint a tanulmányok melletti elköteleződés és szubjektív eredményesség szignifikáns támogatófaktorai a hallgatói rezilienciának. Kutatásunk hozzájárul az eredményes hallgatói lét és munka alappilléreinek megismeréséhez, ezáltal az ezeket támogató intézményi döntések meghozatalához.

Az előadás a 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY IMPLEMENTÁCIÓJÁNAK HATÁSA ROMA GYERMEKEK OKTATÁSI HELYZETÉRE SKÓCIÁBAN, CSEH- ÉS NÉMETORSZÁGBAN

Óhidy Andrea

Pädagogische Hochschule Freiburg

Kulcsszavak: Gyermekjogi Egyezmény; oktatási helyzet; Roma kisebbség

A kutatás középpontjában három európai ország (Skócia, Csehország és Németország) roma kisebbsége oktatási helyzetének összehasonlító vizsgálata áll a Gyermekjogi Egyezmény (UNCRC) implementációjának tükrében egy aktuális kutatási projekt eredményei (Óhidy et al., 2021) alapján. A kutatás célja egyrészt az egyes országok közötti különbségek, másrészt a közös jellemzők és hasonlóságok bemutatása és értékelése. A vizsgált országok kiválasztása a „most different system design” módszerével (Hörner, 1993; Przeworski & Teune, 1970) történt. Az összehasonlító elemzés alapjául szolgáló esettanulmányokat az adott országnak a témával foglalkozó tudományos szakértői készítették el. A kutatás társadalomtudományi elméleti keretét a „politics of difference” (Honneth, 1995; Tebble, 2002; Young, 1990), a „politics of redistribution” (Fraser, 1997; Fry & Winters, 1970; Phillips, 2004) elméletei, az intézményes diszkrimináció elmélete (Gomolla & Radtke, 2003), valamint Raymond Boudon-nak az iskolaválasztással kapcsolatos racionális döntéseket és a családi háttér elsődleges és másodlagos hatásait magyarázó elmélete (Boudon, 1981) adták. A vizsgálat egyik legfontosabb eredménye, hogy kimutatta, a hasonlóságok fő okát a roma kisebbség inklúzióját célzó európai oktatáspolitikai programok hatásában, a (tovább)tanulással kapcsolatos racionális döntések társadalmi meghatározottságában, valamint a vizsgált oktatási rendszerek roma tanulókat érintő intézményes diszkriminációjában, a különbségek okát pedig a vizsgált országok történeti-politikai hagyományaiban, valamint aktuális (oktatás)politikai koncepcióiban kereshetjük. Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy a Gyermekjogi Egyezmény célkitűzése a Roma gyermekek inklúzióját tekintve ezidáig nem teljesült, és sok még a tennivaló, hogy az őket megillető jogok a gyakorlatban is megvalósuljanak (Óhidy et al., 2021).

A kutatást Európai Unió (ERAMUS+, Jean Monnet Chair) támogatta.

CIVIL KEZDEMÉNYEZÉSEKKEL A SOKSZÍNŰ ÉS NYITOTT ISKOLÁKÉRT

Tihanyi Katalin

Háttér Társaság

Kulcsszavak: kisebbségek; elfogadás; civil szervezetek

A jövő iskolája elfogadó, nyitott és sokszínű. Magyarországon – pár kivételtől eltekintve – civil kezdeményezések segítik a gyermekekkel és fiatalokkal foglalkozó szakemberek munkáját ebben a témakörben. Többek között a Háttér Társaság által koordinált Sokszínűség Oktatási Munkacsoport (SOM) tevékenységeit kiemelve fogom bemutatni a civil szervezetek, programok lehetőségeit és kihívásait ezen a téren. Elengedhetetlen, hogy a gyermekek és fiatalok képesek legyenek nyitottan viszonyulni a társadalmi sokszínűséghez, és megtapasztalhassák azt, hogy minél többféle emberrel együttműködni érték. Magyarországon viszont az iskolák többségében hiányzik a szisztematikus fellépés a kirekesztés és az előítéletes alapú zaklatás és bántalmazás ellen, a pedagógusok nagy része nem kap megfelelő képzést és támogatást a témában, s a szülők is tanácstalanok az esetek zömében. A tanárképző és más, iskolai vagy gyermekvédelmi szakembereket képző intézményekben már egyre nagyobb hangsúlyt kap a kisebbségek, előítéletek, sokszínűség témája, egyelőre még leginkább civil kezdeményezések igyekeznek támogatni az iskolaközösségek munkáját az elfogadásra való nevelésben. A meghívható foglalkozásokat, programokat nyújtó szervezetek munkája rendkívül fontos, ám kapacitásuk korlátozott, ezért születtek olyan programok, projektek, amelyek inkább az iskolai szakemberek képzésére, támogatására fókuszálnak. Egy ilyen kezdeményezés a Sokszínűség Oktatási Munkacsoport (SOM), ami 13 kisebbségekkel, gyermekjogokkal, emberi jogokkal és előítéletes alapú iskolai zaklatással és bántalmazással oktatási kontextusban foglalkozó civil szervezet csatlakozásával jött létre 2018 elején, azzal a céllal, hogy támogassa a pedagógusok munkáját a sokszínűség-oktatásban, és az előítéletes alapú iskolai zaklatás és bántalmazás ellen. A SOM honlapján és hírleveleiben programjavaslatok, gyakorlatok, képzési anyagok gyűjtésével és közlésével igyekszik segíteni tanároknak és szülőknek is. 2019-ben először hirdette meg az Iskolai Sokszínűség Hetét, ami arra adott alkalmat, hogy az osztály- és iskolaközösségek beszélgessenek sokszínűségről, elfogadásról és az erőszak megelőzésének lehetőségeiről, illetve ebben a témában szervezzenek programokat, nézzenek filmeket, alkossanak. A járványhelyzet miatt a 2020-as, 2. Iskolai Sokszínűség Hetét el kellett halasztani, helyette viszont a Munkacsoport online kérdőíves kutatást indított iskolai dolgozóknak a 2019/20-as tanév tapasztalatairól az előítéletesség és az iskolai zaklatás és erőszak (ideértve az online erőszakot is) témájában. Mi lehet a szerepe a civil szervezeteknek és szakembereknek az elfogadó és biztonságos iskola kialakításában, és mi az az űr, amit a civilek nem tudnak betölteni? Erre a kérdésre szeretnék lehetséges válaszokat felmutatni a Háttér Társaság és a Sokszínűség Oktatási Munkacsoport tapasztalatai és kutatásai alapján.

T53 – SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY JOGOK, PÁLYAVÁLASZTÁS ÉS FELSŐOKTATÁS

Elnök: *Steklács János*
Pécsi Tudományegyetem

Tematikus előadás

Pályaválasztási és szakmatanulási lehetőségek a tanulásban akadályozott fiatalok körében – egy hazai pilot kutatás tükrében

Gelencsérné Bakó Márta
Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem

Mozgáskorlátozott hallgatók a magyar felsőoktatásban 2005–2020. Egy kutatás repetíciójának eredményei a mozgáskorlátozott hallgatók szemszögéből

Tóth Beáta
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Mokos Judit
Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK Növényrendszertani, Ökológiai és Elméleti Biológiai Tanszék, MTA-ELTE Elméleti Biológiai és Evolúciós Ökológiai Kutatócsoport

Péntek-Dózsa Melinda
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs Intézet Szomatopedagógiai Szakcsoport

A figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (ADHD) jelei a felsőoktatásban tanulók körében – az egyetemi bennmaradás protektív faktorainak vizsgálata

Müller Vanessa
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Pikó Bettina
Szegedi Tudományegyetem ÁOK Magatartástudományi Intézet

Intellektuális képességzavart mutató személyek jogainak támogatását befolyásoló tényezők

Horváth Sára
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

PÁLYAVÁLASZTÁSI ÉS SZAKMATANULÁSI LEHETŐSÉGEK A TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT FIATALOK KÖRÉBEN – EGY HAZAI PILOTKUTATÁS TÜKRÉBEN

Gelencsérné Bakó Márta

Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem

Kulcsszavak: pályaválasztás; szakmatanulás

A fogyatékos emberek számára a legfontosabb az esélyegyenlőség, illetve esélyteremtés, a társadalmi, munkahelyi befogadás és a hozzáférhetőség (Bánfalvy, 2005). Bánfalvy gondolatai több mint egy évtizede íródtak, a téma azonban továbbra is aktuális. Hazánkban az utóbbi években jelentős változás következett be a szakképzésben, amely megmutatkozott az oktatás és a szakmatanulás területén. Kutatásunk elméleti megalapozását a témához kapcsolódó történeti áttekintés (Balázs-Földi, 2014; Gordosné, 2004; Hatos, 2015; Mesterházi, 2019) és a törvényi rendelkezések bemutatása foglalja össze. Kutatásunk célja, hogy feltárjuk a tanulásban akadályozott tanulók továbbtanulási és szakmaválasztási lehetőségeit az általános iskola befejezését követően. Kutatási kérdésként fogalmazódott meg, hogy milyen módon segíti a törvényi rendelkezés a fiatalok pályaválasztását? Milyen széles palettán tudnak az iskolák szakmaválasztási lehetőséget biztosítani a fiataloknak? Milyen módon tud választ adni az iskola a megváltozott munkaerőpiaci igényekre? Milyen módon támogatják a tanulók pályaválasztását a velük foglalkozó szakemberek? Kvalitatív, retrospektív kutatásunk primer és szekunder forráselemzésre épül, a szakiskolai képzést a kialakulásától napjainkig mutatjuk be tartomelemzéssel. A statisztikai adatok, valamint a szakemberek kérdőíveinek elemzése (N=436) leíró statisztikai módszerekkel (átlag, gyakoriság, szórás, minimum, maximum számítás), kvantitatív módszertannal kerül feldolgozásra. Kutatásunk nem reprezentatív, de eredményeként megállapítható, hogy a jogi szabályozások, a társadalmi hatások és a gazdasági környezet is meghatározza a képzések alakulását, amelyek a szakiskolai képzést tekintve is folyamatosan bővülnek. A változásokhoz igazodva jelentős törekvések vannak a piacképes szakmák oktatására. A gyakorlati oktatásban innovatív előrelépésnek tekinthető a vállalkozásokkal, gazdasági szervezetekkel történő szerződéskötés, az iskolán belüli tanműhelyek korszerűsítése, eszközparkjainak fejlesztése. A jó gyakorlatok megvalósítását több tényező is befolyásolja, pl. földrajzi elhelyezkedés, a kereslet és kínálat munkaerőpiaci összhangja, professzionális szakemberek jelenléte. Az intézmények megújulás iránti nyitottsága, a változások alapos előkészítése, a települési és intézményi sajátosságok, az erősségek és lehetőségek kiaknázása, a képzések megszilárdítását biztosító személyi és tárgyi feltételek együttes jelenléte teszi lehetővé a tanulók szakiskolai képzésének folyamatos fennmaradását és fejlesztését, amely kulcs az esélyegyenlőséghez, az egyenlő esélyhez, a befogadó társadalomhoz.

MOZGÁSKORLÁTOZOTT HALLGATÓK A MAGYAR FELSZŐOKTATÁSBAN 2005-BEN ÉS 2020-BAN. EGY KUTATÁS REPETÍCIÓJÁNAK EREDMÉNYEI A MOZGÁSKORLÁTOZOTT HALLGATÓK SZEMSZÖGÉBŐL

Tóth Beáta *, Mokos Judit **, Péntek-Dózsa Melinda ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

** Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK Növényrendszertani, Ökológiai és Elméleti Biológiai Tanszék,
MTA-ELTE Elméleti Biológiai és Evolúciós Ökológiai Kutatócsoport

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs Intézet
Szomatopedagógiai Szakcsoport

Kulcsszavak: felsőoktatás; mozgáskorlátozott hallgatók; részvétel; hozzáférés

Az utóbbi években megnőtt az érdeklődés a fogyatékos személyek felsőoktatáshoz való hozzáféréseinek, részvételének elméleti és gyakorlati problémái iránt (Fazekas, 2017). A fogyatékos személyek emelkedő iskolázottsági színvonalának pozitív hozadékai nemcsak az egyén szintjén jelennek meg (Bánfalvy, 2014; Závoti, 2009), ezért társadalmi érdek ennek támogatása, megvalósítása (Légmán, 2020). Empirikus kutatásunk, a „Minden különböző – Minden egyenlő” (Dr. Murányi István és mtsai., Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszék) 2005-ben publikált survey-kutatás megismétlésével kívánja feltárni a felsőoktatásban tanuló speciális szükségletű hallgatók életminőségének, problémáinak, szükségleteinek változásait a magyar felsőoktatásban. Jelen tanulmány a mozgáskorlátozott hallgatókra fókuszálva hasonlítja össze a 2005-ben és 2020-ban felvett eredményeket. Az önkitöltős kérdőív logikailag öt nagyobb témaegységet ölel fel: szociokulturális élet, a családi háttér, az életvitel, a felsőoktatási intézmény, az egészségi állapot jellemzői. Jelen kutatási kérdéseket a 2005-ös felmérés mozgáskorlátozott hallgatókra vonatkozó statisztikailag szignifikánsan eltérő eredményei alapján alkottuk meg. A 2005-ben felvett minta (N=126) fele, a 2020-ban felvett (N=66) egyötöde mozgáskorlátozott hallgató. A pszichés fejlődési rendellenességek (elsősorban tanulási zavarok) markáns növekedési tendenciája észrevételezhető (2005: 4 fő (3,2%); 2020: 25 fő (37,9%)). A mozgáskorlátozott hallgatókra 2005-ben és 2020-ban is jellemző a magasabb támogatási szükséglet (mindennapi tevékenységek) és az egészségügyi állapot rosszabb megítélése, a többi speciális szükségletű hallgatóhoz képest. Nem sikerült összefüggést találni a családot érintő magasabb anyagi kiadások, az élet különböző területein jelentkező nehézségek (párkapcsolat, tanulás, közlekedés, ügyintézés, szórakozás) és a mozgáskorlátozott státusz között. 2020-ban nem igazolódott az a 2005-ben feltárt megállapítás, amely szerint a mozgáskorlátozott hallgatók elégedetlenebbek a többi speciális szükségletű hallgatóhoz képest felsőoktatási intézményük támogatási rendszerével, akadálymentesítésével. A kutatás eredményei, a szakirodalmi adatok összevetése alapján olyan trendek körvonalazódnak, amelyek a mozgáskorlátozott személyek hazai felsőoktatásban való alulreprezentáltságának magyarázatai lehetnek. Évről évre növekszik a felsőoktatásban tanuló speciális szükségletű hallgatók száma, de nem minden fogyatékosági típusban változik arányosan. A mozgáskorlátozott hallgatók száma 2008 óta nem növekszik jelentősen a felsőoktatásban. Az empirikus kutatás által feltárt okok között szerepel az akadálymentesített kollégiumok, személyi segítők hiánya. A mozgáskorlátozott hallgatók részére nyújtott, felsőoktatásban igénybe vehető szolgáltatások, mentesítések, kedvezmények köre az egységes jogszabályi környezet ellenére eltérő, ami az intézmények differens végrehajtási gyakorlatára utal.

A FIGYELEMHIÁNYOS HIPERAKTIVITÁS-ZAVAR (ADHD) JELEI A FELSŐOKTATÁSBAN TANULÓK KÖRÉBEN – AZ EGYETEMI BENNMARADÁS PROTEKTÍV FAKTORAINAK VIZSGÁLATA

Müller Vanessa *, Pikó Bettina **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem ÁOK Magatartástudományi Intézet

Kulcsszavak: figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (ADHD); felsőoktatási bennmaradás; protektív faktorok

A felsőoktatásban végbemenő bolognai reform azzal a reménnyel történt, hogy a rövidebb ciklusú képzésekben gyorsabb idő alatt, több hallgatónak lesz lehetősége diplomát szereznie. Az expanzió által egyre nagyobb tömegeket felszívó intézetekben a hallgatók lemorzsolódásának problémájára viszont nem született komplex válasz. A lemorzsolódás vizsgálata a nemzetközi és hazai színtereken is a felsőoktatás-kutatás egy kiemelkedő területévé nőtte ki magát (Pusztai, 2018). Magyarázatként számos okot talált a szakirodalom: szociológiai, intézményi, gazdasági és pszichológiai területeket megkülönböztetve (Miskolczi et al., 2018). Az esélyegyenlőségi aspektusokból közelítő kutatások ettől már eltávolodva, a lemorzsolódás és bekerülés minőségén és tényén túl a megtartó, bennmaradást elősegítő tényezők kutatására helyezik a hangsúlyt (Arató & Varga, 2018). A protektív faktorok vizsgálatának szükségessége számottevően megjelenik a halmozottan veszélyeztetett csoportok segítése témakörében. A leggyakrabban diagnosztizált neuropszichiátriai kórkép, a felnőtt figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (Attention-Deficit Hyperactivity Disorder: ADHD) a figyelmi készségek és/vagy az aktivitás- és érzelmi indulati szabályozás területén jelentkezik – és magasan prevalens az egyetemi hallgatók körében (DuPaul et al., 2021). A csoport kiemelésének okát a felsőoktatási intézmények által jelentett érintett hallgatók számának drasztikus emelkedése adja (Eagan et al., 2017). Az ADHD-val élő, jelentős hányadban magas intelligenciával, tehetséggel és divergens gondolkodással rendelkező hallgatók kiemelt veszélynek vannak kitéve a tanulmányi nehézségek és a lemorzsolódás tekintetében. Kvantitatív, pszichológiai aspektust képviselő kutatásunk célja, hogy feltárjuk a fiatal felnőtt, hazai egyetemista populációban rejlő protektív faktorokat, amelyek segítenek bennmaradni a tanulóknak a felsőoktatásban – kiemelt figyelmet fordítva a kutatás célcsoportjára: az ADHD tüneteit mutató egyetemi polgárookra. A kutatás első, kérdőíves vizsgálatában helyet kapott a hiperfókusz jelensége, a flow-állapot lekérdezése és az étellel való elégedettség is. Ezenfelül a kérdőívcsomagban megtalálható a Felnőtt ADHD Szűrőteszt, a Felsőoktatási Bennmaradás Kérdőív, az Általános Énhatékonyság Kérdőív, Életszemlélet Teszt, Beck Depresszió Kérdőív rövid változata – valamint a 10 itemes Reziliencia Kérdőív. Vizsgálatunk hozzájárul az egyenlő esélyekre épülő felsőoktatási rendszer megerősítéséhez és a szakirodalomban hiányként jelentkező pozitív aspektus gazdagításához. Eredményeink egy része várhatóan a külföldi szakirodalmi adatokkal megegyező kimeneteket mutat majd a tünetek előfordulását, a depresszióval való kitettség és a lemorzsolódási intenciót tekintve. A hiperfókusz, az énhatékonyság, a flow és a reziliencia tekintetében viszont egyedülálló eredményeket ígér a lekérdezés a hazai és külföldi neveléstudományi terület számára.

INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGZAVART MUTATÓ SZEMÉLYEK JOGAINAK TÁMOGATÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Horváth Sára

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: intellektuális képességzavar; jobboldali tekintélyelvűség; szociáldominancia-orientáció

Kutatásomban a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény alapján az intellektuális képességzavart (IKZ) mutató személyek számára biztosítandó – de hazánkban gyakran megsértett – jogokkal (lakáskörülmények megválasztása, házasságkötés, munkavállalás, integrált oktatás, gyermekvállalás, örökbefogadás, politikai részvétel) kapcsolatos attitűdöket és az ezek mögötti motivációkat vizsgáltam, továbbá feltártam az egyes jogok között található együttjárásokat. Az IKZ-ban érintett személyek önrendelkezési lehetőségeinek kiterjesztése és társadalmi befogadása nem valósulhat meg a többségi társadalom pozitív attitűdjei nélkül, így fontos annak megismerése, hogy jelenleg milyen motivációk állnak a jogfosztások hátterében. A vizsgált szociálpszichológiai konstruktumok a szociáldominancia-orientáció (SDO), jobboldali tekintélyelvűség (RWA), valamint a sajnálat csoportközi érzelmek voltak. Azt feltételeztem, hogy a társadalmi hierarchia magasabb fokú elfogadása, azaz az SDO; az autoriter behódolás és agresszió, valamint a konvencionalitás, azaz az RWA, illetve a sajnálat magas szintje a jogok nagyobb mértékű elutasítását vonja majd maga után. Korábbi kutatások alapján azt is feltételeztem, hogy az egyes jogok támogatottsága eltérhet egymástól, így fontosnak tartottam megvizsgálni, hogy található-e együttjárás az egyes jogok között. Az adatgyűjtés online kérdőíven keresztül történt, kényelmi mintavétellel. Összesen 234 személy töltötte ki a kérdőívet, viszont a minta jellemzőiből fakadóan (magasan iskolázottak, városiak és gyógypedagógusok nagy száma), a kutatás eredményei korlátozottan általánosíthatók. A jogok együttjárását feltáró faktoranalízissel vizsgáltam ($KMO=0,860$; $p<0,001$), amely során két faktort azonosítottam. Az első faktorba a nagyobb támogatottságot élvező, inkább szorosan az intellektuális képességzavart mutató személyt érintő, azaz egyén fókuszú jogok (lakóhely és lakótárs megválasztása, munkavállalás, házasságkötés), még a másodikba a kevésbé támogatott, a többségi társadalomra nagyobb hatást gyakorló, azaz társadalom fókuszú jogok (gyermekvállalás, örökbefogadás, választójog, politikai tisztségvállalás) tartoztak. A jogok támogatásának bejósolót többszörös lineáris regresszióval vizsgáltam, amely alapján elmondható, hogy az SDO, illetve bizonyos jogok esetében az RWA és a sajnálat is szignifikáns bejósolója volt a jogok elutasításának. Ezen felül jelentős volt az életkor és a nem hozzájárulása a regressziós modellekhez. Az látható tehát, hogy minden vizsgált konstruktum hatással van az IKZ-ban érintett személyekkel kapcsolatos attitűdökre. Ugyanakkor a kutatás felhívja a figyelmet, hogy az egyes jogok esetében eltéréseket találtunk arra vonatkozóan, hogy mely változó hatása a jelentősebb, mely szempont szem előtt tartása segíthet hatékonyabbá tenni a társadalmi befogadás előmozdítását és az előítéletek csökkentését célzó szemléletformáló programokat.

T54 – PEDAGÓGUSKUTATÁS ÉS TANÁRKÉPZÉS II.

Elnök: *Fináncz Judit*
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Tematikus előadás

Pályaelhagyás és pályamotiváció – az online oktatás hatására – szakmai pedagógusok körében

Cserné Pekkel Márta, Bacsa-Bán Anetta
Dunaújvárosi Egyetem

Erdei iskola beillesztése a tanári életpályamodell keretei közé – innovációs mesterprogram megvalósítási lehetőségei tanórán kívüli tevékenység során

Kopasz Adrien Réka
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A magyar nyelven tanító romániai pedagógusok továbbképzési lehetőségei

Hégető Katalin, Korom Erzsébet
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport,
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

A családokkal való kapcsolat mint a pályaelhagyás lehetséges rizikófaktor a pályáiv egyes szakaszain

Balogh Jenifer, Lólé Bianka
Debreceni Egyetem

PÁLYAELHAGYÁS ÉS PÁLYAMOTIVÁCIÓ – AZ ONLINE OKTATÁS HATÁSÁRA – SZAKMAI PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Cserné Pekkel Márta, Bacsa-Bán Anetta

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: pályaelhagyás; pályamotiváció

A minőségi oktatás tanári munkára való visszavezetése a McKinsey-jelentés nyomán pedagóguskutatások sorát indította el. Mind hazai, mind nemzetközi szinten a pedagógusképző intézmények és az oktatáspolitikusok számára fontossá vált, hogy feltárják, mely tényezők segítik elő a pedagógusok pályára vonzását és pályán tartását. A szakmai pedagógusok esetén a pályára lépés, pályaszocializáció kihívásai nemcsak a Bologna-rendszer utáni időszak pedagógusképzésbe való alacsony beiskolázási számának, a pálya „vonzásvesztésének” tudható be, hanem a pályán lévő kis számú, fiatal, utánpótlást jelentő szakemberek nagymértékű pályaelhagyásának is következménye. Korábbi vizsgálataink már igazolták azt, hogy a szakképzés tanárhiánya a 2000-es évek eleje óta annyira súlyos, hogy sokan ezt tartották a szakképzés-politika egyik legnagyobb problémájának. Kutatási előzményeinkből az is ismert, hogy a jól konvertálható szakmai pedagógusi (mérnök-tanár, szakoktató) diplomát elszívják más ágazatok, azaz ugyan a végzett szakmai pedagógusok a pedagógusi pályát elhagyják, de szaktárgyi, szakmai ismereteik, azaz munkájuk tartalmi mintázata tanult területükével azonos, csupán a tanári foglalkoztatástól mutatnak jelentős strukturális távolságot. Mindezek mellett a 2020-as év jelentős változást hozott minden ágazat életében, így az oktatást is kihívás elé állította, nemkülönben a szakképzést, amelyet eszköz és megfelelő ismeretek hiányában az online oktatás nehéz helyzetbe hozott. A szakképzés, amely sajátosságai révén – különösen a gyakorlati képzés tekintetében – nehezen ültethető át online formára, az ott oktatók, akik a szakma alacsony pedagógusi létszáma okán egyre kisebb arányban rendelkeznek pedagógusi végzettséggel, óriási hátrányba kerültek. Felmérésünk során, amely fókuszcsoportos interjúk és kérdőíves vizsgálat, azaz mind kvalitatív, mind kvantitatív módszerekkel egyaránt e területet kívánta feltárni, arra kereste a választ, hogy a pályamotiváció kérdése – a pályaszocializáció függvényében, vagy attól függetlenül – a pályaelhagyási motívumokat erősíti/gyengíti a szakmai pedagógusok csoportjában. Vizsgálatunk kiterjedt mind képzésben lévő, mind gyakorló pedagógusokra, amely segítségével megállapítottuk, hogy a megkérdezett pedagógusok közül kevesek számára (10% alatti) a digitális oktatás bevezetése a megújulás egyik lehetőségét teremtette meg, azonban számos tanárt (a megkérdezettek több mint 50%-át) olyan nehézségek elé állította, amely jelentősen megnövelte a pályaelhagyást tervezők számát. Eredményeink azt igazolták, hogy a 21. században tapasztalható elvárások és a gyorsan fejlődő digitális világ kihívások elé állítja a pedagógusokat. Az online oktatás nehézségeinek leküzdésére komoly pedagógiai-módszertani kompetenciákat kell birtokolni ahhoz, hogy ebben az amúgy is nehéz helyzetben – az elszemélytelenedést elkerülve – ne sérüljön maga a tanulási-tanítási folyamat.

ERDEI ISKOLA BEILLESZTÉSE A TANÁRI ÉLETPÁLYAMODELL KERETEI KÖZÉ – INNOVÁCIÓS MESTERPROGRAM MEGVALÓSÍTÁSI LEHETŐSÉGEI TANÓRÁN KÍVÜLI TEVÉKENYSÉG SORÁN

Kopasz Adrien Réka

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: erdei iskola; fenntarthatóság pedagógiája; környezeti nevelés

A köznevelési intézményeinkben megvalósuló környezeti nevelés egy tágabb rendszer, a környezeti kultúrára nevelés része, ami a fenntarthatóság pedagógiájával függ össze (Vöcsei et al., 2008). A magyar oktatási rendszer integrálja a fenntarthatóság pedagógiáját, ami megjelenik a módosított Nemzeti alaptantervben (Magyar Közlöny, 2020). A globális állampolgárság globális felelősségvállalást feltételez, amit ENSZ-deklaráció is megfogalmaz. Eszerint 2030-ra a diákoknak el kell sajátítaniuk és be kell építeniük viselkedéskultúrájukba azokat az ismereteket, amelyek a globális felelősségvállaláshoz és a fenntartható fejlődéshez szükségesek (Varga, 2018). A környezeti nevelés innovatív jellege mellett olyan módszerekre van szükség, amelyek a környezeti cselekvőképességet a fenntarthatóság keretein belül növelik (Jakab & Varga, 2007). Céлом olyan módszertani lehetőségek bemutatása, amelyek egymásra épülésével mód nyílik tanórán kívüli tevékenységekkel komplex környezeti nevelési program létrehozására. Fejlesztő-innovátori mesterprogramom keretén belül egyházi fenntartású köznevelési intézményem és a vizsgált korosztály (7. osztály) igényeinek megfelelő erdei iskolai program fejlesztését végzem. A program hatékonyságát mérésekkel támasztom alá. A többirányú hatás érdekében saját fejlesztésű tehetséggondozó szakkörrel és vándortáborral is bővíttem a tanórán kívüli informális és nem formális tanulási és fejlesztési tevékenységet. Mindezt doktori iskolai kutatásom alapozza meg, amelynek keretén belül attitűdmérést is végzek. A cél annak igazolása, hogy az erdei iskolai programon való részvétel következményeként a tanulóknál elkezdjen kialakulni a környezettudatos magatartás, valamint a környezeti problémákat felismerő, azokra érzékeny, és megoldásukban felelősséggel, aktívan részt vevő magatartás elemei. Így a problémaérzékenység mellett készség szintűvé válik a kritikus gondolkodás (Hand, 2016). A környezeti attitűd vizsgálatához egy erdei iskolai programban részt vett osztály kérdőíves vizsgálatát mutatom be a program előtt és a program után közvetlenül, majd két hónappal később (N=76). A kiindulási hipotézis szerint az erdei iskolai programok hatására kimutathatóan növekszik a környezetvédelmi magatartás előfordulási gyakorisága a részt vevő tanulóknál. Ennek tartósságát mutatja be a későbbi mérés. A kérdőív a 15 tételes Likert-skálán alapuló rendszer a NEP, New Environmental Paradigm alapján készült. Az első NEP tesztet Dunlap és van Liere dolgozta ki 1978-ban, amit 2000-re felülvizsgáltak, és az elnevezését New Ecological Paradigmra változtatták (Van Liere et al., 2000). Módszerük segítségével feltárható a környezeti attitűdök összetétele. Az erdei iskolások attitűdelemzése alapján megállapítható, hogy amennyiben a programokat nem követi megerősítés, viszonylag rövid idő alatt a hatásuk kialszik. Javasolt olyan rendszer felépítése, amely élményszerűen beépíti a témát a tanulók mindennapjaiba.

A MAGYAR NYELVEN TANÍTÓ ROMÁNIAI PEDAGÓGUSOK TOVÁBBKÉPZÉSI LEHETŐSÉGEI

Hégető Katalin, Korom Erzsébet

MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport,
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: romániai magyar pedagógusok; szakmai fejlődés; továbbképzés

A tanítási-tanulási folyamat eredményessége nagymértékben függ a pedagógusmunka minőségétől, amelynek egyik meghatározója a folyamatos tanulás, szakmai fejlődés (Darling-Hammond, 2017; Mourshed, 2007). A szakmai fejlődés támogatásához lényeges az azt befolyásoló tényezők megismerése. Az előadás célja, hogy egy tágabb, a romániai magyar pedagógusokkal végzett kutatás első lépéseként bemutassa a romániai magyar nyelvű továbbképzések jellegzetességeit a továbbképzési központok dokumentumai, valamint a 2015–2020 közötti időszak képzéseiről a továbbképzők által gyűjtött adatok alapján. A romániai magyar pedagógusok továbbképzését végző országos érdekeltségű magyar nyelvű képzőközpont a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége (RMPSZ) és az Apáczai Csere János Pedagógusok Háza. Az RMPSZ négy területi központtal rendelkezik: a csíkszeredai Székelyföldi, a szováti Teleki, a kolozsvári Gál Kelemenés, a nagyváradi Partiumi Oktatási és Módszertani Központ. Feladata, hogy összefogja a magyar tannyelvű oktatási intézményhálózatot, és biztosítsa a magyar nyelvű közoktatás minőségi fejlesztését, a pedagógusok széles körű és korszerű továbbképzését. A központ által évente szervezett képzések formái: évközi továbbképzések, Bolyai Nyári Akadémia, magyarországi továbbképzések. Az Apáczai Csere János Pedagógusok Háza Erdély legmeghatározóbb állami finanszírozású pedagógus-továbbképző intézménye, szakmai erőforrásközpontja. Hiánypótló szerepe van a romániai magyar közoktatás fejlesztésében, együttműködik a Hargita Megyei Tanfelügyelőséggel és a Tanügyminisztériummal. A képzési adatok elemzésekor a következő kérdésekre kerestük a választ: (1) Milyen oktatási és módszertani központok vettek részt a továbbképzések szervezésében? (2) Hogyan oszlottak meg területileg a képzések? (3) Milyen témákat kínáltak a szervezők? (4) Milyen finanszírozásúak voltak a képzések? (5) Melyek voltak a leggyakoribb képzéstípusok? (6) Hogyan alakult a résztvevők létszáma? (7) Képzési szint szerint milyen volt a résztvevők aránya? Az akkreditált képzéseken évente 500 pedagógus, a jóváhagyott továbbképzési programokon 1500 pedagógus vett részt. A résztvevők megoszlása a négy területi központban évente: 500 fő/POMK, 85 fő/TOK, 250 fő/GKOMK, 500 fő/SZOMK. A BNYA résztvevőinek száma állandósult (500–600 fő/év). A képzési szint szerint a tanárok részvételi aránya (314 fő/év) a legmagasabb, ezt követi a tanítóké (139 fő/év), majd az óvodapedagógusoké (73 fő/év). A képzések tematikáját illetően évente 18–21 különféle szekció mentén szervezik a képzéseket. A 2015–2020-as időszak évközi továbbképzéseinek fő témakörei a következők voltak: gyermekközpontú oktatás, pedagógusi szerep a változó világban, a tanulói tevékenységekre alapozott tanítási-tanulási módszerek, tehetséggondozás-felzárkóztatás-pályaorientáció, online oktatás. A kutatás eredményei lehetővé teszik, hogy átfogó képet kapjunk a továbbképző központok munkájáról, ami segíthet felismerni a fejlesztésre váró területeket.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A CSALÁDOKKAL VALÓ KAPCSOLAT MINT A PÁLYAELHAGYÁS LEHETSÉGES RIZIKÓFAKTORA A PÁLYAÍV EGYES SZAKASZAIN

Balogh Jenifer, Lólé Bianka

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: pedagógus-szülő kapcsolat; kiégés; pályaelhagyás

Herbert Freudenberger nevéhez fűződik a burnout – kiégés fogalma, amely szakmai meghonosodása az 1970-es évekre tehető. A kiégésszindróma kedvezőtlen stresszhatások következtében létrejövő fizikai, emocionális és mentális kimerülési állapot, amely az inkompetencia érzésével, a cél iránti elkötelezettség elvesztésével az egyén személyére, munkájához való attitűdjére negatívan hat (Bordás, 2010; N. Kollár & Szabó, 2017). A segítőszakmában dolgozó személyek esetében fordul elő, akik a munkájuk milyenségéről csak hosszú idő elteltével, vagy egyáltalán nem kapnak visszajelzést (N. Kollár & Szabó, 2017). Igaz ez a pedagógus-szülő kapcsolatra is, hiszen a megfelelő kommunikáció nélkül nem kapnak visszajelzést a felek, amely újabb problémákhoz vezet. A legtöbb hátrányt ebből a gyermekek szenvedik el, hiszen a pedagógus-szülő kapcsolat jelentős hatással bír eredményeikre. A kutatás célja feltárni, milyen rizikófaktorok befolyásolják a pályaelhagyást a pályáív egyes életszakaszain. Előadásunkban arra koncentrálnunk, hogy milyen hatásokat idézhet elő a pedagógusokra nézve a szülők véleménye és a családokkal való kapcsolat. Központi hipotézisünk, hogy a pályán eltöltött évek befolyásolják a pályaelhagyás rizikófaktorainak értékelését. Jelen előadásban a kihívások közül a családokkal való kapcsolattartást mutatjuk be. Azt feltételezzük, hogy a 0–5 és a 6–10 éve pályán lévők a pályáív későbbi szakaszaiban járókhoz képest nagyobb kihívásként élik meg az alábbiakat: a szülőkkel való kapcsolattartást (SZK), a családok oktatáshoz való viszonyulását (CSOV), valamint a családnak a pedagóguspálya nehézségeihez való hozzáállását (CSPNH). Online kérdőívünket 254 pedagógus töltötte ki 2020 januárjában. A kutatás nem valószínűségi mintavételre alapul, ezért az eredmények általánosíthatósága korlátozott. A kitöltők 96,1%-a volt nő, 8,7%-a tanított a fővárosban, 6,3% töltött be vezető beosztást. A kihívások 5-fokú Likert-skálán mért értékelését ANOVA teszttel hasonlítottuk össze a pályáív egyes szakaszai mentén (0–5, 6–10, 11–25 és 26 év feletti kategóriákban). Eredményeink alapján összességében elmondható, hogy a családra vonatkozó kihívásokat mérő három item mindegyike összefügg a pályán eltöltött évek számával (Pszk; cspnh=0,000; Pcov=0,012). Minden vizsgált tényezőt nagyobb kihívásként élik meg a 0–5 éve és az 5–10 éve pályán lévő, mint a tapasztaltabb pedagógusok. Fontos eredmény továbbá, hogy míg a szülőkkel való kapcsolattartásnál és a családok oktatáshoz való viszonyulásánál egyértelműen a 0–5 éve pályán lévők jeleztek nagyobb kihívásokat, addig a család pedagóguspálya nehézségeihez való hozzáállásában az 5–10 éve tanítók tűnnek inkább rizikócsoporthoz. Kutatásunk elméleti jelentőségét adja, hogy a kihívások érzékelésének megismerésével közelebb kerülhetünk a stagnálás (azaz a pályaelhagyás vágya melletti rezignált pályán maradás) jelensége mögött húzódó okok feltárásához. Eredményeink közvetlenül is visszacsatolnázhatók a pedagógusképzés és az iskolai munka gyakorlatába.

A TANULÓI KÜLÖNBSÉGEK KEZELÉSE A VAJDASÁGI PEDAGÓGUSOK GYAKORLATÁBAN

Hosszu Tímea

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: inkluzív pedagógia; tanulói különbségek; differenciáló pedagógia

A külhoni magyar felsőoktatás képzési szerkezetének átalakításáról, az adott régiókban működő felsőoktatási intézmények és a magyarországi felsőoktatási intézmények külhoni székhelyen kívüli képzéseinek összehangolásáról szóló jelentésben foglaltaknak megfelelően az SZTE Gyógypedagógus-képző Intézete 2018 szeptemberétől a vajdasági pedagógusok számára elindította az „Inkluzív fejlesztő szakpedagógia” szakot. A kutatás célja, hogy feltérképezze a képzésben részt vett vajdasági magyar pedagógusok differenciálási gyakorlatának jellemzőit. A differenciált oktatás alapelvei visszatükrözik Vigotszkij, Howard Gardner és John Dewey munkásságának eredményeit, akik valamennyien felismerték az egyénekből rejlő egyediséget. Az ő teóriáikat ötvözve Tomlinson a hatékony differenciálás hat elemét azonosítja: tanulói érdeklődés, értékelés, óratervezés, tartalom, folyamat, produktum. Mérőeszközünk e hat dimenzió mentén méri a vajdasági pedagógusok véleményét (n=35) a differenciálás szükségességéről és differenciálási gyakorlatukat. Az adatok feldolgozását és elemzését az SPSS 20.0 program segítségével végeztük, az elemzéshez leíró statisztikát, Wilcoxon- próbát, Spearman-féle rangkorrelációt végeztünk. Főbb kutatási kérdéseink: (1) Mennyire tartják fontosnak a vajdasági pedagógusok a hatékony differenciálás elemeinek alkalmazását? (2) Alkalmazzák-e napi gyakorlatuk során a Tomlinson-féle differenciált oktatás összetevőit (érdeklődés, értékelés, tervezés, tartalom, folyamat, produktum)? (3) Van-e eltérés abban, ahogy az alkalmazásukról gondolnak és a között, ahogy ők maguk megvalósítják a napi gyakorlatban a differenciálás elemeit? A hat dimenzió közül az érdeklődés (92%-pont) és a folyamat (88%-pont) dimenziók alkalmazását tartják legfontosabbnak, a produktum (82%-pont) dimenziót pedig a legkevésbé fontosnak. A napi tanítási gyakorlatuk során leginkább a tanulói érdeklődésen alapuló (85%-pont) differenciálást valósítják meg, legkevésbé pedig a különböző produktumok felkínálásán alapuló differenciálást (69%-pont). A produktum legalacsonyabb értékű iteméhez kapcsolódóan („A tanulói produktum mindig kapcsolódik az adott tanuló érdeklődéséhez.”) közepes pozitív korrelációt találtunk a tanulási stílusok megállapításával ($r_s=0,59$; $p=0,000$); a tanulók tervezésbe bevonásával ($r_s=0,57$; $p=0,000$); a tanulócsoporthoz létrehozásával ($r_s=0,46$; $p=0,006$); az osztálytermi környezet tevékenységekhez alakításával ($r_s=0,46$; $p=0,006$). Összehasonlítva a differenciálásról való vélekedéseket annak tényleges alkalmazásával, a Wilcoxon-teszt alapján az összes dimenzió mentén szignifikánsan alacsonyabb volt a tényleges alkalmazás értéke. Vizsgálatunk eredményei érdemben hozzájárulnak az „Inkluzív fejlesztő szakpedagógia” szak képzési tartalmának felülvizsgálatához és megújításához.

T55 – MÉRÉS-ÉRTÉKELÉS

Elnök: *Sági Matild*
Oktatási Hivatal

Tematikus előadás

A tesztmegoldási motiváció szerepe az alacsony tétellel bíró tesztek eredményeinek értékelésében

Csányi Róbert
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Molnár Gyöngyvér
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Diagnosztikus értékelés: egységes bemeneti mérés egy szakképzési centrum iskoláiban

Salamon Anikó
Budapesti Gazdasági Szakképzési Centrum

Általános iskola felső tagozatán tanító pedagógusok adathasználatának kérdőíves vizsgálata

Sebestyén Edmond
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Tóth Edit
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport,
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Adaptív tesztek minimális hosszának, hibájának, értékelési szintjének és a megoldók számának összefüggései – általános megoldás

Takácsné Kárász Judit
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Takács Szabolcs
Károli Gáspár Református Egyetem BTK Pszichológiai Intézet

A TESZTMEGOLDÁSI MOTIVÁCIÓ SZEREPE AZ ALACSONY TÉTTEL BÍRÓ TESZTEK EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSÉBEN

Csányi Róbert *, Molnár Gyöngyvér **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: tesztmegoldási motiváció; alacsony téttel bíró tesztek; oktatási adatbányászat

A teszten nyújtott teljesítményt nemcsak a tesztelt személy tudás- és képességszintje, hanem egyéb tényezők is befolyásolják. Ezek közé tartozik a kiközvetítés módja (Hülber & Molnár, 2013), az itemek viselkedésének esetleges eltérése (differential item functioning; Hagquist, 2019), a diákok érdeklődése, önhatékonyasága, motivációja (Niemivirta & Tapola, 2007; Nuutila et al., 2020). Különösen jelentős a motiváció szerepe az alacsony téttel bíró tesztek esetén, ahol a tesztelt személy számára nincs komoly következménye az elért eredménynek. Wise és DeMars (2005) elemzése alapján a nem motivált résztvevők több mint fél szórásnyival rosszabb eredményt értek el a kis téttel bíró teszteken, mint motivált társaik. A nem motivált válaszok miatti torzítás jelentős (Akyol et al., 2021), a nem motivált válaszok/válaszadók kiszűrése növeli a validitást. A szakirodalmi kutatás célja annak feltérképezése, hogy az alacsony téttel bíró tesztek eredményét hogyan befolyásolja a tesztelt személyek motivációja, illetve milyen lehetőségek vannak a teljesítményt jelentősen befolyásoló alacsony szintű motiváció kezelésére. A kutatás mintáját 48 darab 1994 és 2021 között angol nyelvű referált folyóiratban, illetve konferenciakötetben publikált tanulmány adta. Az eredmények értelmében a tesztmegoldási motiváció mérésére rendelkezésre álló eszközök három fő csoportba oszthatók: (1) önértékelő kérdőívek, (2) válaszdő-alapú megközelítés és (3) modellalapú megközelítés. Az önértékelő kérdőívek a vizsgázók saját megítélésén alapulnak, a válaszdő-alapú megközelítés a számítógépes tesztek naplóadatait használja, míg a modellalapú megközelítés mindkettőre épít. Az önértékelő kérdőívek jelentős korlátja az adott válasz szubjektivitása. Miután jellemzően a motiváció általános szintjét mérik, nem világítanak rá a részletekre, az időbeli változásokra. A válaszdő-alapú módszerek azon a feltételezésen alapulnak, hogy az alacsony motivációval rendelkező résztvevők kevesebb időt fordítanak a feladat megoldására, ezért gyorsabban válaszolnak a kérdésekre, mint a motiváltabb résztvevők. A legfrissebb kutatási eredmények szerint (Goldhammer et al., 2016) ugyanakkor az idő és teljesítményadatok között nem lineáris a kapcsolat. A motivációs szint a tesztelés folyamán nem állandó, hanem folyamatosan változik, a változást jelentősen befolyásolja a tesztelt személyek önhatékonyasága és a feladatok nehézségi szintje (Nuutila et al., 2021). A feldolgozott tanulmányok alapján a következő következtetések vonhatók le: (1) kis téttel bíró tesztek alkalmazása esetén jelentős lehet azon személyek aránya, akik nem kellőképpen motiváltak a tesztek megoldására, (2) a tesztelés kapcsán motiváltabb személyek teljesítménye jellemzően magasabb, mint társaiké, (3) a nem motivált válaszok/válaszadók kiszűrése növeli a teszteredmények validitását. A kutatás folytatásának eredményeként terveink szerint tovább lehet növelni az alacsony téttel rendelkező tesztek validitását.

A kutatás az Innovációs és technológiai minisztérium kooperatív doktori program doktori hallgatói ösztöndíj programjának a nemzeti kutatási, fejlesztési és innovációs alaphoz finanszírozott szakmai támogatásával készült.

DIAGNOSZTIKUS ÉRTÉKELÉS: EGYSÉGES BEMENETI MÉRÉS EGY SZAKKÉPZÉSI CENTRUM ISKOLÁIBAN

Salamon Anikó

Budapesti Gazdasági Szakképzési Centrum

Kulcsszavak: diagnosztikus értékelés; szakképzés

A pedagógiai értékelés szervezeten gyűjtött pedagógiai információk alapján történő differenciált visszajelzéseket jelent (Báthory, 2000). A tanítási-tanulási folyamat tervezését a diagnosztikus értékelés támogatja (Vidákovich, 1990). A középiskolai bemeneti méréseknek hagyományuk volt a fővárosban (Fővárosi Pedagógiai Intézet, 2006), majd ez a gyakorlat megszűnt. A vizsgált szakképzési centrum iskolái évekig saját bemeneti mérést alkalmaztak. Kutatásunkban feltételeztük, hogy a 2018-ban a centrum iskoláiban bevezetett egységes bemeneti mérés a pedagógiai folyamatokba beépíthető visszajelzést nyújt egyéni, osztály-, iskolai és centrumszinten egyaránt. A mérőeszközök fejlesztése a Budapesti Pedagógiai Oktatási Központban (BP POK) történt. 2018-ban matematikai és szövegalkotási, 2019-ben matematikai, szövegértési és angol nyelvi mérőeszközök felvétele valósult meg. A statisztikai elemzést mindkét tanévben a BP POK pedagógiai értékelési csoportja végezte, a mérésben részt vevő tanulók száma 1987 és 2203 között mozgott. A mérőlapok jellemzői (zárójelben a Cronbach-alfa értéke): Matematika: 49 item (0,88); Szövegalkotás: 73 item (0,96); Szövegértés: 86 item (0,88); Angol nyelv: 66 item (0,94). Az eredmények iskolai felhasználásának vizsgálata dokumentumelemzéssel történt. A tanulók, illetve az osztályok eredményéről az iskolák item-, feladat- és feladatlap-szinten kaptak visszajelzést, ami valamennyi esetben tartalmazta az iskolai és a centrumátlagot is. Az eredmények felhasználásához 2018-ban nem kapcsolódott kötelező iskolai feladat. A tanév végi beszámolóban a 18 iskolából 10 említette meg a bemeneti méréseket: ők az eredményeket leginkább a fejlesztendő területek beazonosítására, felzárkóztató foglalkozások, nyelvi csoportok megszervezéséhez használták fel. Több esetben munkaközösségi, nevelőtestületi értekezleten beszélték meg az eredményeket, és az is előfordult, hogy a fejlesztőértékelés kapcsán vagy a tanár-szülő kommunikációban használták fel az eredményeket. 2019-ben minden iskolában a munkaközösségek és a nevelőtestület előtt kellett bemutatni az eredményeket egy kiküldött sablonprezentáció alapján. A feladatnak dokumentálhatóan 14 iskolában tettek eleget. Vizsgálatunk során megállapítottuk, hogy a bemeneti mérés eredményeit az iskolák több szinten és egyre szélesebb körben használják fel, az eredményeket a centrum vezetése is évről évre nyomon követi. Kutatásunk eredményei bővíthetik azon pedagógiai lehetőségek körét, amelyeket a szakképzési centrumok rejtenek magukban: az egységes bemeneti mérés eredményei több szinten is megalapozott pedagógiai döntések meghozatalához járulhatnak hozzá.

ÁLTALÁNOS ISKOLA FELSŐ TAGOZATÁN TANÍTÓ PEDAGÓGUSOK ADATHASZNÁLATÁNAK KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATA

Sebestyén Edmond *, Tóth Edit **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport,

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanulói adatok; adathasználat; tanítás-tanulás fejlesztése

A pedagógusok rendszeresen gyűjtenek és használnak fel adatokat a tanítási-tanulási eredményesség érdekében. A tanulókról szerzett adatok különböző adatgyűjtésekből, így a tanulók tudásának, képességeinek vizsgálatából (pl. Országos kompetenciamérés, feleltetés, dolgozatírás stb.) származnak, de annak minősülnek a tanulók demográfiai jellemzői és hiányzásai is. Az adatokhoz való hozzáférés, azok elemzése, értelmezése és felhasználása a mindennapi pedagógiai munka része. Ugyanakkor a soha nem látott mennyiségű és különböző forrásból származó adat a pedagógusokat új kihívások, feladatok elé állítja. A pedagógusok adathasználatának jellemzőire és az azt befolyásoló tényezők megismerésére máig kevés figyelem hárult. A témával foglalkozó nemzetközi kutatások (Drake, 2019; Dunn et al., 2013; Reeves & Chiang, 2018 stb.) azt mutatják, hogy az adathasználatra – s ezen keresztül a tanítás-tanulás alakítására – nagy hatással van az azzal kapcsolatos hatékonyságérzet. Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy a pedagógusok önjellemzésük alapján hogyan használják fel a tanulók tudásáról és az azt befolyásoló tényezőkről rendelkezésre álló/gyűjtött adatokat. A problémát egy online kérdőívvel, az Adatvezérelt Döntéshozatal Hatékonyság és Szorongás kérdőív (3D-MEA, Dunn et al., 2013) adaptált változatával (3D-MEA-H, Sebestyén, 2020) vizsgáltuk. A kérdőív 20 db ötfokozatú Likert-skálával mért állítást tartalmaz, amelyek 5 dimenzióba sorolhatók: (1) adatfeltárási és adathozzáférés-hatékonysági (hozzáférési) skála; (2) adatfeldolgozó technológia használatának hatékonysága (technológiai) skála; (3) adatértelmezés hatékonysága (értelmezés) skála; (4) az adatok felhasználása az oktatásban (alkalmazás) skála; (5) adathasználati szorongás skála. A kérdőívet 5–8. évfolyamon tanító pedagógusok (N=249) töltötték ki országszerte 2021 áprilisában. A mérőeszköz megbízhatósága, Cronbach-alfa=0,95. A faktoranalízis (KMO=0,93; megmagyarázott variancia=78,9%; stabil faktorstruktúra) eredményei megerősítették, hogy a kérdőív megfelelően működik hazai mintán. A válaszadó pedagógusok önbevallása alapján elmondható, jellemzően tudják, milyen típusú adatokra van szükségük az adathasználat során, és tudják, hogyan érhetik el azokat (M=4,07; SD=0,82). Az állításokkal való átlagos egyetértés mértéke alapján a pedagógusok inkább tudják elemezni és értelmezni a teljesítménymérésekből származó információkat (M=3,63; SD=0,98); meglátásaik szerint többnyire tudják értelmezni a rendszerszintű mérések tartalmi kereteit, jelentéseit (M=3,84; SD=0,82); inkább tudják, hogyan alkalmazzák az adatértelmezés eredményeit (M=3,64; SD=0,83) a tanulók eredményességének javítására; és többnyire szoronganak az adathasználatától (M=3,60; SD=0,57). Az eredmények alapján a válaszadó pedagógusok meghatározó része érzi magát kompetensnek abban, hogy különböző külső forrásokból származó mérési információkat elérjen, értelmezzen és a tanítás-tanulás szolgálatába állítson, ugyanakkor a kompetenciaérzet magas szorongásérzettel társul.

ADAPTÍV TESZTEK MINIMÁLIS HOSSZÁNAK, HIBÁJÁNAK, ÉRTÉKELÉSI SZINTJÉNEK ÉS A MEGOLDÓK SZÁMÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI – ÁLTALÁNOS MEGOLDÁS

Takácsné Kárász Judit *, Takács Szabolcs **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola,

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

** Károli Gáspár Református Egyetem BTK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: adaptív mérés; hibabecslés

Kutatásunk egy általános formalizmus megalkotását tűzte ki célul, amelynek segítségével papírceruza alapú tesztek digitalizációjának egyik problémáját, a teszt szükséges hosszának meghatározását kezelhetjük. A kidolgozott formalizmus általános, azonban egy gyakorlati példával illusztráljuk az eredményeket. Bevezetésképpen bemutatjuk a digitális mérések egyik fejlődési irányát, a számítógépes adaptív és a szakaszos adaptív tesztelést, annak feltételeit és lehetséges előnyeit a papírceruza tesztekhez képest. Bár hazánkban még nem terjedt el, de nemzetközi térben már több tudományterület is alkalmazza orvosi (Alonso et al., 2013) és pszichológiai (Gonthier et al., 2018) területen, valamint az oktatás területén a tanulói teljesítménymérések esetében (OECD, 2019). Egy eredendően papírceruza teszten alapuló felmérés esetében, mint amilyen az OECD PISA és az Országos kompetenciamérés, annak leendő adaptív változata szükségszerűen korlátokkal és előnyökkel is szolgálna. A szakirodalom általánosságban a tesztelméleti modell és az itembank feltételeire tér ki, valamint arra, hogy a teszt megbízhatóságához hány kitöltőre van szükség. Kutatásunk kérdése, hogy milyen mértékben rövidíthető le a teszt úgy, hogy legalább a papírceruza teszttel megegyező, vagy annál jobb, megbízhatóbb, pontosabb tesztet jussunk azáltal, hogy a válaszoló becsült képességéhez leginkább illeszkedő kérdéseket tesszük fel. Levezetésünkben a Kurder–Richardson-formulából (1937) indultunk ki, amely a teszt átlagos hibáját számítja, a minimális teszt hosszának megállapításához pedig Wright formuláját (1977) használtuk. Az elméleti levezetést két különböző célú és felépítésű teszt szimulációs vizsgálatával egészítettük ki, amelyben ellenőriztük a Wright-formula érvényességét az adaptív mérési szituációra (szükséges mintanagyság az itemek pontos beméréséhez), és szimuláltuk a minimális teszt hosszát (adott mérési pontosság mellett). Eredményeink azt mutatják, hogy (1) a minimális teszt hossz akkor érhető el, ha a soron következő item nehézsége éppen a válaszoló képességpontjával egyezik meg, és (2) rögzítve a teszt pontosságát (adott hibájú teszt esetében) a minimális teszt hossz nagyságrendileg (teszt nehézségétől lényegében függetlenül) az eredeti teszt hosszának fele. Ezen túlmenően a formula azt is megmutatja, hogy egy bizonyos ponton túl sem a kitöltők, sem a kérdések számának növelésével a teszt pontossága érdemben nem javítható. A digitális mérési technológiák elterjedésével jogos felvetés lehet, hogy a költséges adaptív tesztirányítás mennyiben térül meg, pl. a teszt kitöltésének hosszát vagy pontosságát tekintve. Eredményeink igazolják, hogy a teszt céljainak megfelelően meghatározható az itemek megfelelő méréséhez szükséges minimális mintanagyság, ami mellett a teszt hossza drasztikusan rövidebb – akár fele lehet – az eredeti, papírceruza tesztnek. Ez lehetővé teheti a gyorsabb és kevésbé megterhelő mérést, ami akár a mérés kapacitását, akár a gyakoriságát is növelheti.

A kutatás az Innovációs és technológiai minisztérium ÚNKP-20-3 kódszámú új nemzeti kiválóság programjának a nemzeti kutatási, fejlesztési és innovációs alapról finanszírozott szakmai támogatásával készült.

T56 – ÖSSZEFÜGGÉSVIZSGÁLATOK

Elnök: Rapos Nóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Tematikus előadás

A kreatív teljesítmény és személyes kreatív meggyőződések közötti összefüggések vizsgálata egyetemi hallgatók körében

Bereczki Enikő Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Nagy Péter

Arizona State University

A tantárgyi attitűdök az iskolai teljesítmények összefüggései

Csapó Benő

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

A szexuális attitűdök elfogadása és az internethasználat közötti összefüggés felnőtt középiskolások körében

Zsoldos Márta

Pécsi Tudományegyetem ETK Egészségtudományi Doktori Iskola

Pajor Attila

Semmelweis Egyetem ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

Zsoldos Krisztián

Dél-Budai Tankerületi Központ

Pusztafalvi Henriette

Pécsi Tudományegyetem ETK Egészségfejlesztés és Népegészségtani Tanszék

A filmélvezet és a filmbéli főszereplővel való azonosulás összefüggései általános iskolás tanulók körében

Simonyi Gabriella

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A KREATÍV TELJESÍTMÉNY ÉS SZEMÉLYES KREATÍV MEGGYŐZŐDÉSEK KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN

Bereczki Enikő Orsolya *, Nagy Péter **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem

** Arizona State University

Kulcsszavak: kreativitás; kreatív meggyőződések; összefüggésvizsgálat

Míg számos korábbi kutatás vizsgálta a kreativitáshoz szükséges kognitív képességeket és tulajdonságokat, amelyek fejlesztésének segítségével növelhető a kreatív teljesítmény (pl. Lai et al., 2018; Ma, 2006; Scott et al., 2004a, 2004b), a kreatív énmeggyőződések (creative self-beliefs) szerepének feltérképezése a kreatív alkotásban csak nemrég került vizsgálatok fókuszába (Beghetto & Karwowski, 2017). A kreatív énmeggyőződések magukba foglalják a kreatív énfogalmat (creative self-concept) (Karwowski, 2016), kreatív metakogníciót (creative metacognition) (Beghetto & Karwowski, 2017) és kreatív énhatékonyságot (creative self-efficacy) (Beghetto, 2006). Ezen meggyőződések együttes hatását a kreativitásra a Creative Behaviour as Agentic Action (CBAA) modell írja le (Beghetto & Karwowski, 2017). Bár léteznek eredmények arra vonatkozóan, hogy kreatív énmeggyőződések bizonyos dimenziói fontos szerepet játszanak a kreatív alkotásban (pl. Anderson & Haney, 2020; Beghetto, 2006; Hass et al., 2016; Kaufman et al., 2015; Karwowski, 2014; Reiter-Palmon, 2012), keveset tudunk a CBAA-modell alkalmazhatóságáról oktatási környezetben és a kreatív írás területén. Jelen kutatás célja a kreatív alkotás és a kreatív meggyőződések közötti összefüggések vizsgálata, valamint a CBAA-modell (Beghetto & Karwowski, 2017) oktatási környezetben, területspecifikus módon való tesztelése volt az angol kreatív írás területén, keresztmetszeti korrelációs vizsgálattal. A vizsgálatban 185 angol, neveléstudomány és pszichológia szakos hallgató vett részt. A kreatív énmeggyőződésekről adatokat a következő skálák segítségével gyűjtöttünk: Kreatív Énkép Skála (Karwowski, 2016); Kreatív Énhatékonyság Skála (Anderson & Haney, 2020); Kreatív Metakogníció Skála (Kaufman et al., 2016). A hallgatók kreatív alkotási képességét két angol nyelvű kreatív írás feladattal vizsgáltuk, amelyet öt fős szakértői zsűri értékelt a Consensual Assessment Technique (CAT, Amabile, 1996) alapján. Az angol íráskészséget két nyelvvizsgafeladattal mértük. A kutatás új eredményekkel szolgál a kreatív énmeggyőződések együttes szerepéről a kreatív teljesítményben, új beavatkozási pontokat határozva meg a kreativitásfejlesztésben. A kutatás eredményeit egyetemi oktatók és tanárok is tudják alkalmazni a hallgatók és tanulók kreativitásnak növelésében.

A kutatást ÚNKP támogatta.

A TANTÁRGYI ATTITÜDÖK ÉS AZ ISKOLAI TELJESÍTMÉNYEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Csapó Benő

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tantárgyi attitűd; affektív fejlődés; kognitív fejlődés

Az utóbbi évtizedek kutatási eredményei megmutatták, hogy az iskolai teljesítményeket a kognitív mellett az affektív tényezők is erőteljesen befolyásolják. Az egyik legtöbbet vizsgált affektív változó az iskolai tantárgyakkal kapcsolatos attitűd, különösen ennek legegyszerűbb megnyilvánulása, a tantárgyak kedveltsége. Az attitűdök és a teljesítmények között érdekes kölcsönhatás mutatható ki: a tantárgyakkal kapcsolatos attitűdöket alakítja az adott tárgy tanulásának sikeresége, ugyanakkor az attitűdök befolyásolják a tárgy tanulásával kapcsolatos motivációt. Az attitűdökkel kapcsolatos vizsgálatok többek között megmutatták, hogy az iskolában töltött évek számának növekedésével többnyire romlanak az attitűdök (Csapó, 2000, 2002), és jelentős különbségek vannak a nemek között (Eshun, 2004). Különösen sok vizsgálat foglalkozott a matematikával (Hannula, 2002; Utsumi, & Mendes, 2000) és az olvasással (Petscher, 2010). Hiányzik azonban az attitűdök szerepének longitudinális vizsgálata. A jelen tanulmány abban a tekintetben alapvetően új eredményekkel járul hozzá a tantárgyi attitűdök tanulmányozásához, hogy kapcsolatrendszerüket longitudinális adatfelvétel alapján elemzi. Az adatok forrása a Szegedi Iskolai Longitudinális Program 5. mintája (n~6000), amelynek keretében az iskolába lépéstől a 8. évfolyamig került sor a tanulók fejlődésének követésére. Az eszközök a tantárgyak kedveltségét vizsgáló kérdőívek és tudásszintmérő, illetve a képességek fejlődését vizsgáló tesztek voltak, a tantárgyi attitűdökről a 3., 4., 5., 6. és 8. évfolyamokon felvett adataink vannak. Eredményeink megerősítik a korábbi vizsgálatokat abban, hogy az iskolában töltött évek függvényében csökken a tantárgyak kedveltsége, továbbá kimutathatóak a fiúk és lányok közötti különbségek. A kapcsolatok elemzése során egyrészt azt vizsgáltuk, hogy a korábban mért kognitív teljesítmények hogyan függenek össze a későbbi attitűdökkel. Az eredmények szerint még hosszabb távon is kimutatható a kapcsolat, amit gyenge vagy közepes erősségű korrelációs együtthatók jellemeznek. Például az iskolába lépéskor felvett Difer a 3. évfolyam matematikaattitűddel 0,17, a 8. évfolyam idegennyelv-attitűddel 0,20 szinten korrelál, az 1. évfolyamon mért számolási készség 0,18 szinten korrelál a 8. évfolyamon mért matematikaattitűddel. Hasonló kapcsolatokat találtunk a másik irányban is, például a negyedik évfolyamon mért matematikaattitűd 0,18 szinten korrelál a 8. évfolyam matematikateljesítménnyel. A további részletesebb elemzések (regresszióanalízis, strukturális egyenletek) segítik a közvetítő változók hatásának kiszűrését és az oksági viszonyok feltérképezését. Az eredmények gyakorlati relevanciáját mutatja az, hogy felhívják a figyelmet az attitűdök monitorozásának és fejlesztésének fontosságára, a pozitív attitűdök kialakításának jelentőségére. A vizsgálat elméleti fontosságát az adja, hogy hozzájárul a kognitív és affektív fejlődés kölcsönhatásának és dinamikájának feltérképezéséhez.

A kutatást MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport támogatta.

A SZEXUÁLIS ATTITÜDÖK ELFOGADÁSA ÉS AZ INTERNETHASZNÁLAT KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉS FELNÖTT KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN

Zsoldos Márta *, Pajor Attila **, Zsoldos Krisztián *, Pusztafalvi Henriette ******

* Pécsi Tudományegyetem ETK Egészségtudományi Doktori Iskola

** Semmelweis Egyetem ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

*** Dél-Budai Tankerületi Központ; Áldás Utcai Általános Iskola

**** Pécsi Tudományegyetem ETK Egészségfejlesztés és Népegészségügyi Tanszék

Kulcsszavak: internet; szexuális attitűd; középiskola

Összefüggést találtak serdülőknél, illetve fiatal felnőtteknél az internethasználat és a szexuális viselkedések, illetve attitűdök között (Fino, 2020). Hipotézisünk szerint az internetezéssel töltött idő hatással van a szexuális attitűdök kialakulására. Arra a kérdésre kerestünk választ, milyen összefüggés van fiatal felnőtteknél az internetezéssel töltött idő és a szexuális attitűdökkel való egyetértés között. Kvantitatív keresztmetszeti vizsgálatot végeztünk budapesti középiskolák 18. évet betöltött diákjai körében (N=195) saját szerkesztésű, feleletválasztós, anonim, papíralapú, önkitöltős kérdőív használatával. Rákérdeztünk a különböző szexuális magatartásokkal való egyetértésre, a napi internetezéssel töltött időre és a Problémás Internethasználat Kérdőívre. A kérdőívet a diákok osztályfőnöki órán töltötték ki. Az adatok feldolgozásához IBM SPSS 23. verziót és Microsoft Excel 2010 táblázatkezelő programot használtuk. Pozitív korrelációt mutattunk ki az internetezéssel töltött idő és a negatív szexuális élmények ($p=0,024$), valamint a szodomazochizmus szívesen történő megpróbálása ($p=0,033$) között. Az internetezéssel töltött idő együtt járt az internethasználatról való függőség ($p=0,001$), az internethasználat miatt bekövetkező elhanyagolás ($p=0,000$) és az internethasználat feletti kontrollzavar ($p=0,037$) kialakulásával. A problémás internethasználók szívesen szeretkeztek volna egyszerre több partnerrel ($p=0,019$), és szívesen megpróbálták volna a szodomazochizmust ($p=0,008$). Azok a férfiak, akikre az internetes függőség jellemző, kevésbé fogadták el az egészséges párkapcsolatra jellemző szexuális attitűdöt ($p=0,030$), és kevésbé vállaltak felelősséget a szexualitásban ($p=0,031$). Azok a nők, akikre az internetes függőség jellemző, jobban elfogadták az alkalmi szexet ($p=0,003$). Azok a férfiak, akikre az internetes elhanyagolás jellemző, gyakrabban számoltak be szexuális gátlásosságról ($p=0,044$). Azok a nők, akikre az internetes elhanyagolás jellemző, gyakrabban számoltak be a promiszkuitás ($p=0,007$) és az alkalmi szex elfogadásáról ($p=0,023$). Azok a férfiak, akikre az internetes kontrollzavar jellemző, kevésbé fogadták el a promiszkuitást ($p=0,021$). Azok a nők, akikre az internetes kontrollzavar jellemző, gyakrabban számoltak be szexuális gátlásosságról ($p=0,012$). Az internetezéssel töltött idő növekedése együtt jár a kockázatos szexuális attitűdök nagyobb mértékű elfogadásával, a negatív szexuális élmények gyakoribb megélésével, a szexuális gátlásosság fokozott mértékével, valamint a szexualitással kapcsolatos felelősségvállalás és az egészséges párkapcsolatra jellemző szexualitás csökkenő mértékű elfogadásával. A kutatás relevanciája, hogy feltártuk az internetezéssel töltött idő és a szexuális attitűdökkel való egyetértés mértéke közti összefüggéseket. Ezek ismerete hozzájárul a hatékonyabb szexuális neveléshez.

A FILMÉLVEZET ÉS A FILMBÉLI FŐSZEREPLŐVEL VALÓ AZONOSULÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN

Simonyi Gabriella

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: film; főszereplő; azonosulás

Wied, Zillmann és Ordman (1995) úgy találták, hogy az empátiára hajlamosabb nézők több empátiás distresszválaszt adnak, és jobban beleélik magukat a filmbe. Az empátiás törődés az empátiás folyamatokat aktiváló epizódok egyik lehetséges eredménye (Davis, 1983). Az empátiás törődés alapján véve a mások iránti empátiás válasz. Filmelméleti szempontból, számos szerző szerint, az empátiás törődési reakció, amit „sympathy” fogalomként értelmeznek, nagyon fontos, mert ez a néző legintenzívebb reakciója a filmre (Coplan, 2008). Kutatásunk célja megvizsgálni azt az elméleti feltevést, hogy a beleélés és az affektív befolyás nagyobb a film főszereplőivel intenzívebben azonosulni tudó nézőknél. További céljaink voltak a karakterrel történő azonosulás hatásainak kielemezése, valamint az azonosulás és az empátia közötti viszony tanulmányozása. Kíváncsiak voltunk, hogy esztétikai szempontból melyik fímtípust értékeli jobban a nézők. Mark Davis (1983) többdimenziós empátiás felfogására alapozva vizsgáltuk a filmszereplőkre irányuló empátiát. Tanulmányoztuk a nézők érzelmi folyamatokkal kapcsolatos válaszait. A vizsgálatban nyolcadikos tanulók vettek részt, akiket három csoportba osztottunk. Minden csoportban 20 diák volt. A három csoport más-más filmet nézett (drámát, komédiát, thrillert). A résztvevők kitöltötték a PANAS-t (Positive Affect and Negative Affect Schedule, Watson et al., 1988) (Novović & Mihić, 2008) filmvetítés előtt, majd megnézték a filmet, ami után mindenki kitöltötte az alábbi kérdőíveket: Élvezeti szint mérő item sorozat, Esztétikai értékelés skála, PANAS (Positive Affect and Negative Affect Schedule, Watson et al., 1988), Identification scale (Cohen, 2010), IRI (The Interpersonal Reactivity Index, Davis, 1980, 1983). Vischa és Tana (2009) empirikus eredményei alátámasztják, hogy az érzelmi élményt jelentősen meghatározza a film műfaja. A begyűjtött adatokat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy statisztikailag jelentős különbségek vannak jelen a műfajok között a férfi főszereplővel történő azonosulás szempontjából, és a film hőisével való azonosulás erősebb azoknál az egyéneknél, akik thrillert néztek. Az élmény erősségével és a női karakterrel történő azonosulással kapcsolatban két marginálisan jelentős eltérést kaptunk a filmműfajok között. Megállapítottuk, hogy azok az egyének, akik thrillert néztek, jobban beleélték magukat a filmbe, mint azok, akik drámát néztek ($p < 0,05$), ugyanakkor jobban azonosultak a női karakterrel, mint azok, akik vígjátékot néztek ($p < 0,05$). Planitnga (2009) szerint a néző képes élvezni a kompozíció szépségét, és egyidőben átélni annak drámai feszültségét is. Kutatásunk eredményei alapján a vígjáték alacsonyabb osztályzatot kapott esztétikai szempontból a thrillertől és a drámától ($p < 0,05$), ugyanakkor a dráma magasabb értéket kapott a thrillertől és a vígjátéktól ($p < 0,05$). Arra a megállapításra jutottunk, hogy a női nézők szignifikánsan jobban azonosulnak a női filmszereplőkkel, mint a férfiak.

T57 – DOKTORI KÉPZÉS, DOKTORI FOLYAMAT, DOKTORI HALLGATÓK

Elnök: *Hercz Mária*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Tematikus előadás

Sérülékeny csoportok a doktori disszertációkban

Kállai Gabriella
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Társ- és teamtémavezetés a doktori iskolákban: eredmények és kihívások

Kálmán Orsolya, Horváth László, Rónay Zoltán
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Támogatói hálózatok a doktori életút során

Tóth Szilvia, Káplár-Kodácsy Kinga
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

PhD-hallgatók elégedettsége és a képzésre való jelentkezés motivációs tényezőinek összefüggései

Mándy Zsuzsanna, Kun András, Boros József, Dajnoki Krisztina
Debreceni Egyetem

SÉRÜLÉKENY CSOPORTOK A DOKTORI DISSZERTÁCIÓKBAN

Kállai Gabriella

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: társadalmi befogadás; doktori iskola; inkluzív nevelés

A sérülékeny társadalmi rétegek társadalmi befogadása, és ennek fontos lépéseként, az inkluzív nevelés előmozdítása érdekében számos nemzetközi megállapodás, nyilatkozat született (ENSZ, 1989, 2006; UNESCO, 1994). Ezek aláírása, elfogadása azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy a különleges bánásmódot igénylő gyermekek, tanulók ténylegesen hozzáférnek az intézményekhez, és a számukra leginkább megfelelő nevelésben részesülnek. Az inklúziót folyamatnak tekintve (Booth & Ainscow, 2009) a területen elért előrehaladást a tudományos életben megjelenő munkák is megmutatják. Bár nehéz meghatározni, hogy a szakirodalmak milyen mértékben tükrözik a gyakorlatban zajló folyamatokat, a megfigyelhető tendenciák mégis betekintést nyújtanak a területen elért fejlődésbe (Amor et al., 2019). Az előadás azon doktori disszertációkat mutatja be ebből a megközelítésből, amelyek a különböző diverzitáskategóriák (Primecz et al., 2019) körében vizsgáldtak. Arra a kérdésre keresi a választ, milyen tendenciák mutatkoznak meg a témával foglalkozó disszertációkban, milyen tudományterületek doktori iskolái foglalkoznak e területtel, és milyen jellegűek az elkészült munkák. A metaelemzés (Borenstein et al., 2021; Hideg, 2012, 2017) alapját az Országos Doktori Tanács honlapján elérhető adatbázisok adják, ezeket tudományterületenként tekintettük át. A bölcsészettudomány, társadalomtudomány, orvos- és egészségtudomány, műszaki tudományok, hittudomány és művészetek kerültek átnézésre, ami több mint 11.000 címet jelentett a vizsgált időszakban (2001–2020). A releváns címek száma több mint 400, elsősorban a bölcsészettudományhoz, azon belül a nyelvtudomány, pszichológia és neveléstudomány területéhez kapcsolódnak, harmaduk a gyógypedagógia, fogyatékosügy területével, kétharmaduk a szociálisan hátrányos helyzettel, kisebbségi témákkal foglalkozik. Az idősoros adatok azt mutatják, hogy a gyógypedagógiai-fogyatékosagytudományi témák az utóbbi 5 évben jelentek meg markánsabban, míg a szociális vagy kisebbségi kérdésekkel foglalkozó munkák több mint tíz éve változatlan intenzitással foglalkoztatják a doktorjelölteket. Az elméleti, leíró jellegű munkák főként problémafeltárássra és lehetséges megoldások leírására fókuszálnak, emellett a terület fejlődését mutathatják a különféle beavatkozásokra és azok mérésére irányuló munkák. Vizsgálódásunk első szakasza kvantitatív jellegű, elsősorban arra voltunk kíváncsiak, található-e valamilyen jellegzetes mintázat a témaválasztásokban. Tartalomelemzés segítségével pedig a tudományterületek különböző megközelítési módjait, kutatási eredményeit vetjük össze a különböző diverzitáskategóriák vonatkozásában, különös tekintettel a vizsgálódások szintjére (egyén, család, intézmények, szakpolitikák), irányára (egyén, csoport, közösség stb.) és jellegére.

TÁRS- ÉS TEAMTÉMAVEZETÉS A DOKTORI ISKOLÁKBAN: EREDMÉNYEK ÉS KIHÍVÁSOK

Kálmán Orsolya, Horváth László, Káplár-Kodácsy Kinga, Rónay Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: társ- és teamtémavezetés; doktori iskola; szisztematikus irodalomáttekintés

A témavezetés gyakorlatának fejlesztése során egyre inkább előtérbe kerül a társ- vagy teamtémavezetés kérdése a doktori iskolákban (Grossman & Crowther, 2015; Lee, 2018; McFarlane, 2017). A társ- és teamtémavezetés erősödését egyrészt a témavezetőt és doktori hallgatót segítő védőháló kiterjesztése hívja életre (Pole, 1998), másrészt az olyan erősödő trendek mint a nemzetköziesedés (Yukevich et al., 2020), az interdiszciplináris és interszektoralis együttműködésre épülő kutatások (Johansen et al., 2019). Az európai doktori iskolák egyre gazdagabb gyakorlata és az oktatáspolitikai ajánlások mellett ugyanakkor az együttműködésben zajló témavezetés eredményességéről még nem készült szisztematikus irodalomáttekintés. Kutatásunk célja, hogy a társ- és teamtémavezetés (1) eredményességét és kihívásait egy szisztematikus irodalomáttekintés segítségével megvizsgáljuk, valamint hogy (2) európai jó gyakorlatok eseteit elemezzük. Az adatgyűjtés és -elemzés két párhuzamos szálon fut: egyrészt a PRISMA-2020 protokoll (Page et al., 2021) szerint a Salzburgi alapelvek óta megjelent (2005–2020) angol nyelvű nemzetközi tudományos folyóiratokban publikált kutatások szisztematikus szakirodalmi áttekintésére épül; másrészt 4-5 európai doktori iskola jó gyakorlatát bemutató esetek elemzésére. Ez utóbbi esettanulmányokba szakértői interjúkat és intézményi, oktatáspolitikai dokumentumok elemzését vonjuk be. Mindkét kutatási szál esetében az elemzések fő fókuszai a társ- és teamtémavezetés értelmezése, célja, struktúrája, folyamata, támogatása, eredményessége és kihívásai. A kutatás eredményei alapján az eredmények és kihívások kérdései három szinten értelmezhetők: az intézmény, a témavezetők és a doktoranduszok kapcsán. A társ- és teamtémavezetés legfőbb előnyeinek a sokféle szakértelem megjelenését, a diszciplínák közti diskurzusok gazdagodását, a minőségi garanciákat, a szakmai közösségbe való bevonás támogatásának, felelősségének megosztását és a szakmai kapcsolatok minőségének erősödését tarthatjuk. Ezen előnyöket ugyanakkor mérsékelhetik a következő kihívások: az egyértelmű felelősség hiánya, az eltérő kapcsolati közelség, az akadémiai és a munka világából jövő témavezető eltérő szakmai-kulturális sajátosságai, a nem átlátható, egyértelmű intézményi struktúra és az intézményi támogatás hiánya. A társ- és teamtémavezetés megosztott felelősségének biztosításához a doktori tanulmányok megkezdésétől a befejezéséig támogató intézményi klímára és az egyének közti állandó interakcióra van szükség. A kutatás eredményeivel az együttműködésben zajló témavezetési módok egy komplex tipológiájának kialakításához kívánunk hozzájárulni, amely egyaránt épít a terület kutatási eredményeinek szintezésére és az intézményi jó gyakorlatok elemzésére. Ezek alapján pedig törekszünk támogatni a társ- és teamtémavezetés minőségfejlesztését, eredményes gyakorlatainak elterjedését, valamint ajánlásokat megfogalmazni az intézményi támogatás lehetőségeihez.

TÁMOGATÓI HÁLÓZATOK A DOKTORI ÉLETÚT SORÁN

Tóth Szilvia, Káplár-Kodácsy Kinga

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Felnőttképzés-kutatói és Tudásmenedzsment Intézet

Kulcsszavak: doktori folyamat; doktorandusz; PhD

Az utóbbi években egyre több kutatás foglalkozik a doktori képzésben részt vevő hallgatók tanulói karrierútjának negatív tendenciáival (Nature, 2019). Sok esetben az anyagi gondok, az elégedetlenség, az erőforrások hiánya, és a felelősségi körök túlzott mértékű kibővülése hozzájárultak a doktorandusz hallgatók lemorzsolódásához. Úgy tűnik, hogy a lemorzsolódás csökkentése érdekében szükséges olyan feltárókutatások megindítása, amelyek részletesen megvizsgálják, milyen okok állnak a jelenség mögött, és melyek azok a támogatói csoportok, akik segítik és segíthetik a doktoranduszokat a doktori képzés során (McAlpine & Amundsen, 2011). Jelen kutatás során ez utóbbi témával foglalkoztunk egy hazai felsőoktatási intézmény közepes méretű doktori iskolájában. A kutatás céljaként a doktori hallgatókat támogató csoportok feltérképezését tűztük ki. A kutatási cél teljesítése két szinten valósult meg: (1) egyrészt az explicit, formális kapcsolati hálók feltárása érdekében dokumentumelemzést végeztünk az elmúlt öt évben született magyar nyelvű doktori disszertációk köszönetnyilvánításait vizsgálva (Mantai, 2015); (2) másrészt az elemzést kiegészítettük egy kérdőíves kutatási elemmel, amelyben a jelenleg aktív doktoranduszhallgatói csoport tapasztalatait mértük fel a 2016-ban bevezetett 2+2 éves képzés kapcsán (Suñé-Soler & Font, 2020). A kutatási eredmények azt mutatják, hogy az elsődleges támogatói hálózatot a témavezető (aki a szakmai segítségnyújtásban kap kiemelt szerepet) és a családtagok, hozzátartozók (akik az emocionális és anyagi támogatás terén segítik a doktori hallgatókat) alkotják, akik a doktori folyamat egésze alatt azonos mértékben támogatják a hallgatókat. A másodlagos hálózatot a doktori hallgatótársak és a kutatócsoportok képezik, akik a doktori tanulmányok előrehaladásával fokozatosan háttérbe szorulnak. A harmadlagos hálózat kapcsán eltérés tapasztalható a dokumentumelemzés és a kérdőíves vizsgálat eredményei között: míg az előbbi a formalitásából adódóan a disszertáció megvalósításához szorosan hozzájáruló csoportokat emelte ki (opponensek, a szigorlati bizottság tagjai, a kutatáshoz hozzájáruló személyek és szervezetek), addig utóbbi esetben a doktori egész folyamatához közvetlenül hozzájáruló támogatói csoportokat emelték ki a doktori hallgatók (doktorandusz-önkormányzat, egyetemi munkatársak, hallgatótársak más doktori programokból). A kutatás során további problématerületeket is sikerült beazonosítani, amelyek összefüggésben állnak a támogatói csoportok jelenlétével vagy hiányával, érintve például az információáramlás nehézségeit, és a problémák stratégiai megbeszélésének biztosítását. A kapott eredmények nem csupán új kutatási területeket nyitottak meg (például a másodlagos hálózat lemorzsolódásának vizsgálata az interakciók gyakoriságán keresztül), hanem konkrét fejlesztési lépéseket is megfogalmaztunk a doktori iskola felé, például az információk megfelelő rendszerezésére vonatkozóan, illetve egy stratégiai fórum bevezetésére.

PHD-HALLGATÓK ELÉGEDETTSÉGE ÉS A KÉPZÉSRE VALÓ JELENTKEZÉS MOTIVÁCIÓS TÉNYEZŐINEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Mándy Zsuzsanna, Kun András, Boros József, Dajnoki Krisztina

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: doktori képzés; motiváció; kutatói életpálya

Egy ország fejlődési lehetőségeit befolyásolják a határain belül tevékenykedő kutatók (Papp & Csata, 2013). Mivel a PhD-fokozatot általában közvetlen előzménynek tekintik a kutatói karrier felé (Curtin et al., 2016; Rudd & Nerad, 2015), ezért egy ország számára stratégiai fontosságú a doktori végzettséggel rendelkezők megfelelő számának biztosítása. Ehhez az egyik első lépés a jelentkezési motivációk megértése, amit a képzésben maradás kérdése követ. Utóbbinak egyik összetevője a képzéssel való elégedettség (Alpár et al., 2018). Kutatási kérdésünk ezeket kapcsolta össze: megállapítható-e összefüggés a doktori hallgatók képzéssel való elégedettségével és a képzésre jelentkezésük motivációi között? Vizsgálatunk egy nagy létszámú vidéki egyetemen online kérdőíves vizsgálattal zajlott (2020. november – 2021. január), amelyre a felhívást e-mailben megkeresés útján 991 nappalis és 216 levelező doktori hallgató kapta meg. A mintát a nappalis hallgatókra kellett szűkíteni az alacsony levelezős válaszadás miatt. Az egyetem 6 tudományterületen ad ki fokozatot, így a mintába nem kerülhetett más területet megjelölő válaszoló. A végső elemszám 273. A statisztikai elemzést többváltozós lineáris regresszióval végeztük, ahol a függő változó az elégedettség mértéke volt. A motivációs kérdések nélküli, csak a nemet, életkort, a képzés nyelvét és tudományterületét tartalmazó indulómodellben csak a nem és az életkor bírtak magyarázóerővel. A nők kevésbé mutatkoztak elégedettnek; a magasabb életkor emelte a képzéssel való elégedettséget. A kérdőívben szereplő 11 jelentkezésre motiváló tényezőtől három járult hozzá az elégedettség magyarázatához (a nem kiesett a modellből). A motivációs tényezők beléptetésével a modell magyarázóereje megduplázódott (korrigált $R^2=0,11$), azaz jelentősen javítani tudták az elégedettség előrejelezhetőségét (a modell alacsony R^2 mellett is alkalmas a változók közti kapcsolat ellenőrzésére). Vagyis kutatási kérdésünkre válaszolva: a jelentkezési motivációk közül három kapcsolatban áll a hallgatók elégedettségével úgy is, ha kontrolláljuk a nem, a kor, a tudományterület és a képzés nyelvének változóit. Minél fontosabb volt valakinek „a felfedezés izgalma, tudományos elhivatottság”, „a képzés során kapott juttatások, kedvezmények”, vagy „a kutatómunka társadalmi hatása, hasznossága”, annál elégedettebb volt a képzéssel. Nem támasztotta alá ugyanakkor a vizsgálat a következő jelentkezési motivációk és az elégedettség kapcsolatát: „fokozatszerzés után várható keresetnövekedés”, „magánélet és munka összeegyeztethetősége, egyensúlya”, „szerettem volna tanítani”, „szülők, barátok felőli nyomás”, „a doktori címmel járó presztízs, elismertség”, „az EU-ban vagy a Magyarországon történő maradás lehetősége” és „jobb munkalehetőségek hazámba visszatérve”. Az eredmények segíthetnek mind a hallgatók toborzásában, mind pedig a hallgatók elégedettségének növelésében, de figyelembe kell venni, hogy egyetlen egyetem nappalis hallgatóitól származó adatokra épülnek.

A kutatást az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 támogatta.

T58 – MOTIVÁCIÓ- ÉS ATTITŰDKUTATÁSOK

Elnök: *Kojanitz László*
Szegedi Tudományegyetem

Tematikus előadás

Tanulási és pályamotivációk, valamint jövőképek a rekreációs-szervező képzésben

Kós Katalin, Bognár József, Herpainé Lakó Judit
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet

Levéltárosok attitűdvizsgálata a levéltár-pedagógiával kapcsolatban

Hecker Henrietta
Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Pálya-e a közművelődés? A jövő szakemberei... Is culture a profession? Professionals of the future...

Orbán Hedvig
Szegedi Tudományegyetem

Görögkatolikus egyházi fenntartású középiskolás fiatalok családi munkamegosztással és családmódellekkel kapcsolatos nézetei

Bencze Ádám
Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

TANULÁSI ÉS PÁLYAMOTIVÁCIÓK, VALAMINT JÖVŐKÉPEK A REKREÁCIÓSZERVEZŐ KÉPZÉSBEN

Kós Katalin, Bognár József, Herpainé Lakó Judit

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: tanulási motiváció; rekreációs szervezés; jövőkép

Az ember élete során számos tevékenységet végez, mint a tanulás, a munka vagy a játék, viszont csupán az a cselekvés lesz tartós, melyhez személyes jelentőséget társít (Réthy, 2003). Az egyének tanulási motivációjára, a problémahelyzetek kezelésére és az én-hatékonyaságra nagy hatást gyakorol a megküzdési képességük (Printich et al., 1994 idézi Mester, 2017). A majd negyven éve működő rekreációs szervező felsőfokú képzés létrejöttét a paradigmaváltás és a megváltozott társadalmi igények alakították (Konczos, 2012). A szak népszerűsége, noha a hazai elhelyezkedési lehetőségek még mindig szűkkörűek és nehézkesek. Az előadás célja Eszterházy Károly Katolikus Egyetem felsőfokú rekreációs képzésében résztvevő végzős hallgatók (n=49) tanulási motivációinak, valamint a 2021-ben végző hallgatók jövővel és elhelyezkedéssel kapcsolatos elképzeléseinek bemutatása. A kutatás a Réthy-féle tanulási motiváció vizsgálaton alapult, melyet feltáró jelleggel, csoportos írásbeli kikérdezés útján végeztünk. A nyílt végű kérdésre kapott fogalmazások fél és 3 oldal közötti terjedelműek voltak, melyek feldolgozását dokumentumelemzés módszerével végeztük. Eredményeink alapján elmondható, hogy a hallgatók 41%-a internalizált és megismerési, érdeklődési motivációval is rendelkezik; jövőképükben egyértelműen fontos szerepet játszik a sport, a szabadidő hasznos eltöltése, az életmódváltás, a másokon való segítség és a folyamatos önképzés. A rekreáció szakos hallgatók kisebb része (10%) egyértelműen kedvezőtlen, elkerülő külső motivációval rendelkezik, míg 6%-nak presztízs vagy külső elvárás határozza meg a motivációját. Negatívumként jelentkezik a munkaerőpiac kínálatában a kevés lehetőség és a szakma megbecsülésének hiányosságai, melyek miatt a hallgatók 35%-a lemond a szakmában való elhelyezkedésről. Az eredmények rávilágítanak a rekreációs szervezők foglalkoztatásának alapvető problémáira és a munkaerőpiac pozicionálására. Fontos lenne a képzőintézmény számára az elhelyezkedési arány javítása, melyhez kiváló megoldás a hallgatók szakmai gyakorlaton keresztül történő integrálása a munkaerőpiacra (Lacza, 2014). Kutatásunk további tervezett iránya megvizsgálni, hogy a rekreáció képzést nyújtó intézmények milyen módon segítenek a hallgatók munkaerőpiaci integrációjában.

LEVÉLTÁROSOK ATTITÜDVIZSGÁLATA A LEVÉLTÁR-PEDAGÓGIÁVAL KAPCSOLATBAN

Hecker Henrietta

Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: levéltár-pedagógia; attitűdvizsgálat; hitelesség

A levéltárak törvényileg meghatározott feladata az illetékességi körébe tartozó szervek iratainak átvétele, nyilvántartása, kezelése és őrzése (1995. évi LXVI. törvény). A levéltár az őrzött iratokat tudományos szempontok szerint dolgozza fel, és teszi különböző módon nyilvánossá. A közlevéltárak feladatai közé tartozik továbbá az őrzésükben levő iratok közművelődési, oktatási célú felhasználásának segítése, ezen belül is levéltár-pedagógiai tevékenység szervezése, lebonyolítása. A közoktatási intézmények számára kínált programok a nem formális oktatás keretében lehetőséget biztosítanak a levéltár intézményének megismerésén túl dokumentált nemzeti múltunk, közigazgatási, büntetőjogi esetek, egyéni élettörténetek stb. megismerésére is. A levéltár-pedagógia olyan határterület, amely egyszerre része a történettudománynak és az oktató-nevelő munkának is. Így a feladat ellátásával foglalkozó levéltárosoknak széles ismeretekkel kell rendelkezniük mind az őrzésükre bízott iratállománnyal, mind az iratok oktatási folyamatokba illesztésének lehetőségeivel, módszertanával kapcsolatban. 2020-ban a pandémia miatt a levéltárak személyes találkozással járó közművelődési tevékenységei ellehetetlenültek. A kényszerű bezárás azonban lehetőséget teremtett egy nagyobb kutatás lebonyolítására, amely a magyar levéltáros-társadalom egy részének levéltár-pedagógia iránti attitűdjeit vizsgálta. Bár a levéltár-pedagógiai tevékenység 2018 óta kormányzati támogatást élvez, az igyekezetek ellenére is elmondható, hogy más közgyűjtemények pedagógiai tevékenységének volumenétől a levéltárak gyakorlata jelenleg messze elmarad. A levéltárak közoktatás számára ajánlott tevékenységét a levéltáros vagy pedagógus személyéhez kapcsolódó egyéni kezdeményezések jellemezték az elmúlt 40-50 évben, nem jelentek meg stabil intézményközi kapcsolatok. Kérdőíves kutatásomban arra kerestem a választ, milyen okai lehetnek ennek a jelenségnek a levéltáron belül, mennyire érzik fontosnak a levéltárosok e feladatellátási területet. A kutatásban három kérdőív eredményeit összesítettem és elemeztem: külön kérdőívet töltöttek ki a levéltárak vezetői, a levéltár-pedagógusok és a levéltár-pedagógiával nem vagy csak alkalmasszerűen foglalkozó levéltárosok. A kérdések mérték a válaszadó levéltárhoz és oktatáshoz való viszonyát, valamint a levéltár-pedagógia többi levéltári feladathoz viszonyított relevanciáját, a tevékenységet végző személyek státuszát. A kutatás eredményei alkalmasak arra, hogy a levéltárak átgondolják, milyen további területeket jeleníthetnek meg a levéltár-pedagógia témaköreiben annak érdekében, hogy a feladatellátás szervezesebben illeszkedjen a munkatársak levéltári feladatokról alkotott véleményébe, hogy ezáltal is hitelesebben képviselhesse az intézmények érdekeit a közkapcsolatok fejlesztésében.

PÁLYA-E A KÖZMŰVELŐDÉS? A JÖVŐ SZAKEMBEREI... IS CULTURE A PROFESSION? PROFESSIONALS OF THE FUTURE...

Orbán Hedvig

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: közművelődési professzió; szükséges és elvárt kompetenciák; motiváció

Napjainkban több szakmai szervezet dolgozik a magyar közművelődés hungarikummá történő felterjesztésén. A közművelődés jelenéhez és jövőjéhez elengedhetetlen a képzett szakemberek léte és alkalmazása. Kutatásom célja annak feltérképezése volt, hogy van-e jövője a közművelődési szakmának és számíthatunk-e a jelenlegi kultúraközvetítő szakon tanuló hallgatók a pályán történő elhelyezkedésére. Kutatásomban a következő kérdésekre kerestem választ: (1) Mi motiválta a hallgatók közösség-szervező és kulturális mediátor szakra történő jelentkezését? (2) Mit gondoltak, mit várnak el a képzéstől? (3) Véleményük szerint milyen kompetenciákra van szüksége egy közművelődési szakembernek, egy kultúraközvetítőnek? (4) Hogyan értékelik a saját rendelkezésre álló kompetenciáikat? A kutatás során elsősorban a XXI. sz. közművelődési szakemberének feladataihoz, szerepeihez kapcsolódó kompetenciákat tanulmányoztam, illetve ezek ismeretére, szükségességére kérdeztem rá. A kérdőívem elkészítése és a kompetencia-modellek tanulmányozása párhuzamosan történt. 2020. márciusában online kérdőíves kutatást végeztem az SZTE, a Debreceni Egyetem, a Kodolányi János Egyetem és a Pécsi Tudományegyetem hallgatói között. 114 hallgató válaszolt a 3 részből álló, összesen 48 kérdést tartalmazó kérdőívemre. A saját készítésű, online kérdőívben 5 fokú Likert skálán 14 kompetencia meglétét vizsgáltam a közművelődési professzióban. Ugyanezen a skálán értékelték a hallgatók, hogy ezekkel a kompetenciákkal rendelkeznek-e és milyen mértékben. 2021 márciusában 36 fős kontrollcsoport véleményét kérdeztem meg. A kérdőíves kutatást hallgatók- és munkáltatók közötti fókuszcsoportos interjúk tapasztalataival egészítettem ki. A kutatás eredményei pozitívan igazolták be számomra a következőt: a közművelődési szakmának van jelene és van jövője, ugyanakkor, mind a gyakorló szakembereknek, mind a felsőoktatási intézmények oktatóinak komoly felelőssége van ebben a kérdésben.

GÖRÖGKATOLIKUS EGYHÁZI FENNTARTÁSÚ KÖZÉPISKOLÁS FIATALOK CSALÁDI MUNKAMEGOSZTÁSSAL ÉS CSALÁDMODELLEKKEL KAPCSOLATOS NÉZETEI

Bencze Ádám

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

Kulcsszavak: családon belüli szerepek; családi munkamegosztás; családmodellek

Az előadásunkban bemutatjuk a nők és a férfiak, az anyák és az apák egymáshoz viszonyított helyzetén keresztül létrejövő családmodellek történetét az iparosodás előtti és utáni időszakban. A termelőtevékenységből és az önellátásból a keresőtevékenységbe és fizetett munkavégzésbe történő átmenet alapvetően megváltoztatta a nők és a férfiak viszonyát, ami erősen befolyásolja a családon belül az anyák és az apák szerepét, feladatait (Schadt, 2005; Somlai, 2013; Zimmermann, 1997). A modernizáció megváltoztatta a demográfia addigi rendjét is. A demográfiai egyensúly az ezt megelőző korokhoz képest lényegesen alacsonyabb szinten állapodott meg, alacsony termékenység alacsony halandósággal párosult (Livi-Bacci, 1983). E két tényező nagymértékben megváltoztatta a nők helyzetét a társadalmakban és a családokban, ez a változás pedig megváltoztatta a családon belüli szerepeket, feladatokat is (Blaskó, 2006; Pongrácz, 2005; Spéder 2011; Szabó-Tóth, 2010). Az előadásban a női életútmodellek alapján kategorizáljuk be a családmodelleket, amelyek napjainkban plurális képet mutatnak a hagyományos és a modern anyai és apai szerepek konfliktusba kerülésével. A longitudinális kvantitatív kutatásunkban megkérdeztük egy kelet-magyarországi görögkatolikus középiskola minden tizenegyedik és tizenkettedikes diákját 2014-ben és 2019-ben. A kutatási kérdéseink között szerepelt, hogy a megkérdezett fiatalok mit gondolnak az anyák és az apák családon belüli feladatairól, illetve hogy mi a véleményük a különböző családmodellekről. Az előadás során a megkérdezett fiatalok nézeteit a hazai ifjúság és a teljes lakosság elképzeléseivel vetjük össze. Eredményeink szerint 2014-hez képest 2019-ben az apák legfontosabb feladatainál markánsabban megjelentek a modernebb apaképhez kapcsolódó feladatok a keresőtevékenység változatlan dominanciája mellett, míg az anyák feladatát továbbra is sokrétűnek és kettős terhelés alattinak ítélik meg a fiatalok. Azaz a szupernők mellett a szuperférfiak ideálja is megjelent erőteljesebben a válaszok alapján, azonban erről nemként eltérő véleményeket láthattunk. Míg a fiúk esetén a keresőtevékenység és egy hagyományosabb szerepfelfogás dominált, addig a lányoknál a gyermeknevelés szerepelt hangsúlyosabban, mint apai feladat, erősítve ezzel a modern apakép iránti igényt. A fiúk és a lányok között szignifikáns eltérés mutatkozott a női életútmodelleket illetően, és az ezekből következő családmodellek tekintetében is. A fiúk még mindig egyértelműen a főállású anya és háziasszony női életutat preferálják, a lányok ezzel szemben a női életútmodellekről szívesebben gondolkoznak. A tendenciák további nyomon követése fontos eredményeket hozhat azzal kapcsolatban, hogy a jövő anyái és apái hogyan is gondolkodnak a családról, a családon belüli szerepekről, a munkamegosztásról és az ezekből következő családmodellekről, ugyanis ezeknek a konszenzusa segítheti elő az anyák és az apák család és munka közötti harmóniáját, valamint végső soron a családok jólétét.

T59 – MATEMATIKA ÉS JÁTÉKOSÍTÁS

Elnök: Pásztor Attila
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Tematikus előadás

A geometriai megismerés van Hiele szintjei, mérése és fejlesztése – szakirodalmi áttekintés

Drága Balázs
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Törtszám-reprezentációk empirikus vizsgálata az alsó és felső tagozat határán

Karika Tímea
Eötvös Loránd Tudományegyetem Matematika Doktori Iskola

Csíkos Csaba
Szegedi Tudományegyetem BTK Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Játékosítás és edukációs játéktér kialakítása – gamerinterjúk alapján

Lippai Edit
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Robotok alkalmazásának legújabb eredményei az általános iskolában – nemzetközi kitekintés

Aknai Dóra Orsolya, Fehér Péter
IKT MasterMinds Kutatócsoport

A GEOMETRIAI MEGISMERÉS VAN HIELE-SZINTJEI, MÉRÉSE ÉS FEJLESZTÉSE – SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

Drága Balázs

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: van Hiele-elmélet; geometriai megismerés; matematikai gondolkodás

A geometria eredményes oktatásához ismernünk kell, hogy a diákok hogyan építik fel magukban a tanítási-tanulási folyamat során a geometriai fogalmakat, illetve azok rendszerét. Dina és Pierre van Hiele az 1950-es években alkották meg a geometriai megismerés folyamatait leíró elméletüket, amely öt szintre bontva mutatja be a megismerés fázisait a vizuális felismeréstől a különböző axiomatikus rendszerekben való gondolkodásig. A gyakorlati oktatás során azt tapasztalták, hogy a tanulóknak nem fejlődik megfelelően a geometriai tudása, ezért a hagyományos definíció-tétel-bizonyítás felépítéstől eltérő módszereket kerestek. Amellett érveltek, hogy nem az euklideszi geometria deduktív rendszere szerint kell a geometriát tanítani, hanem a diák jelenlegi tudására, tapasztalataira építve kell a különböző geometriai fogalmakat bevezetni. A kutatás célja, hogy megvizsgálja az elmélet hazai és nemzetközi hatását a pedagógiai kutatásokra és gyakorlatra, valamint hogy áttekintést adjon az elmélet alapján kidolgozott mérő- és fejlesztőeszközökről. A 80-as években az elmélet alapjául szolgáló disszertációkat lefordították angol nyelvre, és mérőeszközöket dolgoztak ki a diákok és a tanárok geometriai ismereteinek a mérésére. Kvantitatív módszereket, többszörös választásos papír-ceruza alapú, nyílt végű papír-ceruza alapú tesztet; valamint kvalitatív vizsgálatokat, interjúkat nyílt végű kérdésekkel; és vegyes módszereket is alkalmaztak. Programokat dolgoztak ki a tanárok és a diákok geometriai tudásának és gyakorlatának fejlesztésére. A tantervek és az oktatási rendszerek geometriai tartalmát is elemezték a van Hiele-modell szemszögéből. A kifejlesztett mérőeszközök tesztelése, gyakorlati vizsgálatai során tapasztaltak visszahatottak mind a mérőeszközök, mind az elmélet fejlődésére. Az elmélet alapján az adott évfolyamokon elvárt képességszintek: 4–6. évfolyam között el kell érni a 2. szintet, a nyolcadik osztály végére a 3. szintet és érettségire a 4. szintet. A nemzetközi és hazai kutatások alapján a diákok a középiskola kezdésekor nem érik el a 3. szintet, és ezért a geometriai megértésük nem fejlődik a középiskolai évek során. Ennek az egyik oka, hogy a van Hiele-szinteknek különböző nyelvezete van, és a magasabb szinten előadott anyagot az alacsonyabb szinten lévő diákok nem értik meg. Ezenkívül több kutatás is kiemeli a tanítóképzős hallgatók alacsony geometriai tudását, mint a problémák egyik forrását. A legfrissebb kutatások többnyire a különböző számítógépes és online fejlesztési lehetőségek vizsgálatáról szólnak, mint például a Sketchpad és a GeoGebra.

TÖRTSZÁM-REPREZENTÁCIÓK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA AZ ALSÓ ÉS FELSŐ TAGOZAT HATÁRÁN

Karika Tímea *, Csíkos Csaba **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Matematika Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem BTK Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Kulcsszavak: matematikai nevelés; törtszámok; alsó-felső tagozat közötti átmenet

A matematika tanulásának számos területe okoz nehézségeket a tanulóknak és a pedagógusoknak egyaránt. Az MTA Matematika Közoktatási Munkabizottságának (2016) jelentése érzékeltette a törtek tanításának néhány problémáját, majd Karika és Csíkos (2018) tanulmánya elemezte az alsó-felső tagozat közötti átmenet problémájának keretében a törtek tanórai reprezentációinak jelentőségét; hangsúlyozva az egész számokra kidolgozott hármaskód-elmélet érvényességét a törtszámok agyi feldolgozásának vonatkozásában (Jacob et al., 2012). Chanine (2013) a tanításban a multimodális reprezentációk mellett érvel. Célunk olyan mérőeszköz kifejlesztése, amely a felső tagozat elején helyzetképet ad a törtszámok különböző vizuális reprezentációiról, lehetővé téve a szakirodalomban felvetett szempontok elemzését. Kutatási kérdések: Milyen felkészültséggel rendelkeznek a tanulók a törtszámok felső tagozatos tanuláshoz? Hogyan befolyásolja a törtfogalmat a vizuális reprezentáció választása? Van-e különbség az 1 számlálójú és az 1-nél nagyobb számlálójú törtek felismerése között? Négy általános iskola 124 ötödik osztályos tanulója alkotta a mintát, akik heti négy órában, a 2020-as NAT szerint tanulnak matematikát, és még nem értek az 5. osztályos tananyagban a törtekhez. Erasmus-projektben dél-afrikai kollégákkal közösen fejlesztett, Grahamstown város 30 diákjával pilotolt mérőeszközt alkalmaztunk, online platformon. 30 feleletválasztós item közül 18 item a leírt törtszámhoz vizuális reprezentáció kapcsolását kérte: téglalap, kördiagram és fektetett oszlopdiagram szerepelt 6-6 itemmel; 12 item a megadott, háromféle vizuális reprezentációhoz kérte a törtszám hozzákapcsolását (4-4 item szerepelt ezen a módon). A tesztben szereplő közönséges, 1 alatti törtek voltak, közöttük a szakirodalomban jelentősnek ítélt szempont mentén az 1 számlálójú és 1-nél nagyobb számlálójú törtek. A teszthez néhány Likert-skálás kérdőívitem csatlakozott. A mérőeszköz reliabilitása 0,95 volt (Cronbach-alfa). A reliabilitás magasnak számít annak fényében, hogy a teszt könnyűnek bizonyult, az itemek megoldottsága a 64–92%-os sávban mozgott. A vizuális reprezentáció szerepét illetően a megadott törtszámhoz a kördiagramot tudták a legeredményesebben kapcsolni a tanulók (repeated-measures ANOVA $F(2,123)=23,66$; Pillai's trace=27,8%). A megadott vizuális reprezentációhoz a törtszám kapcsolása ugyancsak a kördiagram előnyét mutatta. A törtekhez kapcsolódó reprezentációk felismerésében a tanulók eredményesebbnek bizonyultak az 1-nél nagyobb számlálójú törtek esetén, míg a megadott törtszámhoz vizuális reprezentáció kapcsolása feladataiban a kördiagramos itemeken szignifikánsan jobb eredményt értek el az 1-es számlálójú törtekkel, míg a másik két ábratípusnál nem volt szignifikáns különbség. Eredményeink alapján megalapozottabban választhatunk a szakirodalomban javasolt, egyéni és feladatjellemzőkre egyaránt építő multimodális szemléltetési módok közül.

JÁTÉKOSÍTÁS ÉS EDUKÁCIÓS JÁTÉKTÉR KIALAKÍTÁSA – GAMERINTERJÚK ALAPJÁN

Lippai Edit

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: edukációs játéktér; kvalitatív interjú; környezetpszichológia

Vizsgálatunk célja volt kvalitatív interjúk segítségével feltárni és leírni, milyen szociofizikai környezeti jellemzőkkel bír az olyan analóg és/vagy digitális játéktér, ami megteremti és lehetőség szerint folyamatosan fenntartja a játékelményt. Az elmúlt évtizedben a játékosításnak (gamification, gamifikáció), a játékok oktatási célra történő használatának, a játékterekben való tanulási-fejlesztési lehetőségekkel kapcsolatos tapasztaltoknak mérése jellemzően anonim online kérdőíves metodikával történt, amely egyrészt leginkább a játéktermékek használatára, másrészt a játékfüggőségre koncentrált, de a fő probléma ezekkel a mérésekkel, hogy a kitöltés relevanciája az anonimitás miatt nehezen ellenőrizhető. Több hazai játékos-szubkultúrával konzultálva – az e-sportolóktól az asztali társas- és szerepjátékosokig – fogalmazódott meg az interjú vizsgálat ötlete, ami pontosabb, életközelibb, őszintébb képet nyújthatna a játékos-játékkörnyezet kontextusról. Jelen vizsgálat tehát a személyes síkról indulva, terepen felvett környezetpszichológiai interjúk és kérdőívek tapasztalataira építkezve alakította ki eszközkészletét. A félig strukturált kérdéssor három, egymásra épülő kipróbálási szakaszban lett kialakítva 2019. december – 2020. március során, a kvalitatív módszertan természetének megfelelően reflektív munkafázisokkal kiegészítve. A végső kérdéssor 29 ítemes, a bemutatott eredmények az első 77 interjú felvételének azon módszertani és tartalmi tanulságait összegzik, amelyek edukációs környezetben megtámogathatják a játékosítással is foglalkozó pedagógusok tevékenységét. Az Atlas.ti programmal történt tartalomelemzés egyik legérdekesebb eredménye, hogy a játéktér fogalma önmagában nehezen értelmezhető, de az otthonnal és soha nem az edukációs környezettel asszociálódik össze, ugyanakkor a megkérdezettek többsége konkrétan meg tudta nevezni azokat a képességeket, amelyek játékon keresztül fejlődnek: a leggyakrabban az idegen nyelvi kommunikáció kompetenciája jelenik meg.

ROBOTOK ALKALMAZÁSÁNAK LEGÚJABB EREDMÉNYEI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN – NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

Aknai Dóra Orsolya, Fehér Péter

IKT MasterMinds Kutatócsoport

Kulcsszavak: oktatási robotika; nemzetközi kitekintés; gondolkodásfejlesztés

Seymour Papert korai próbálkozásait (LOGO programozási nyelv kifejlesztése az 1960-as években, padlórobotok fejlesztése a 70-es évektől kezdve) követően az oktatási célú robotok használata egyre szélesebb körben terjed a magyar iskolákban is (jóllehet a Digitális Oktatási Stratégia 2016-os célkitűzéseinek megvalósítása még várat magára). A robotika oktatási kontextusba történő bevezetésével kapcsolatban immár több hazai szakirodalom áll rendelkezésre (Fehér & Aknai, 2019; Lénárd, 2018; Lénárd & Sarbó, 2018). Kutatásunkban a legfrissebb nemzetközi szakirodalom alapján kívánjuk feltárni a legújabb eredményeket és trendeket, amelyek megismerése fontos tudásanyagot szolgáltat a hazai kutatók és gyakorló pedagógusok számára egyaránt. A szakirodalomban három megközelítést találunk a robotok oktatási alkalmazása kapcsán: (Gaudiello & Zibetti, 2016) a robotika tanulása (Learning Robotics), a tanulás robotok segítségével (Learning with Robotics), és a tanulás a robotok használata által (Learning by Robotics). A robotokkal való tanulás esetében az eszközök a tanár vagy a diák segítőjeként jelennek meg (humán vagy gyakran állatfiguraként), és általában a tartalom megjelenítésében, a tanulók motivációjának felkeltésében és fenntartásában játszanak elsődleges szerepet. A robotok használata által történő tanulás a STEM-hez és a magas szintű gondolkodási műveletek, problémamegoldó gondolkodás fejlesztéséhez kapcsolódnak a robotok alkalmazásának különböző tantárgyakba történő integrálása révén. Az általános iskolai oktatásban a második és harmadik megközelítés látszik használhatónak, mivel ezen a szinten alapvető feladat a tanulók gondolkodásának fejlesztése. Számos publikáció szerint fejlesztő hatása van a padlórobotok oktatásba történő bevezetésének (Marmé et al., 2019; Pérez et al., 2019; Simbartl, 2018), ugyanakkor nehézségekről szóló elemzések is napvilágot láttak (Trigo et al., 2019). A szakirodalom feltárása során különös hangsúlyt fektetünk a speciális nevelési igényű tanulók körében megvalósított kutatásokra, mivel az SNI, BTMN vagy kiemelten tehetséges gyermekek esetében a differenciált fejlesztés támogatására is alkalmasak a különböző tudásszinttel rendelkező robotok. (Albo-Canals et al., 2018; Caitlin & Blamires, 2018; Colotny, 2017; Sandler, 2017) Előadásunkban a nemzetközi tapasztalatok elemzésén kívül bemutatjuk a hazai iskolák körében folyó kísérlet (Robotcsámborgás) néhány empirikus eredményét is, és megvizsgáljuk egy mérőeszköz kifejlesztésének problematikáját is.

T 6o – YOUTH, ELITES AND BELIEFS

Chair: *Anikó Kálmán*
University of Technology and Economics of Budapest

Thematic Session

School Performance and Socio-Demographic Characteristics in a Youth Clinical Sample: Exploring Empirical Associations

Olney Rodrigues de Oliveira
University of Szeged Doctoral School of Education

Personal Epistemology and Teaching Conceptions of University Non-English Majored Academics

Duong Thi Ngoc Ngan, Mária Hercz, Okiri Peter Ochieng
University of Szeged Doctoral School of Education

The Place of Birth and Place of Death of Academic Elites in 1800–2000 – Reputational Approach

Péter Tibor Nagy
John Wesley Theological College

Family as the Starting Point of Education: Research on Parents' Beliefs

Mária Hercz
Eötvös Loránd University, Faculty of Primary and Pre-School Education

Girum Tareke Zewude, Peter Okiri Ochieng
University of Szeged Doctoral School of Education

SCHOOL PERFORMANCE AND SOCIO-DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS IN A YOUTH CLINICAL SAMPLE: EXPLORING EMPIRICAL ASSOCIATIONS

Olney Rodrigues de Oliveira

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: School Performance; Demographic Characteristics; Youth

Background. School performance is a subject of serious consideration for youth, parents, teachers, and public policy. During adolescence there are notable physical and psychological transformations, the added burden of psychological symptoms may affect school performance doubly. Psychological symptoms may affect school performance of youth making it fall short of their own and the parents' expectations which may reactively worsen their problems. The aim of the study was to investigate the association between school performance, sense of coherence, psychological symptoms, and demographic characteristics in a salutogenic theoretical framework. Hypotheses: (1) Higher level of sense of coherence will be associated with higher school performance (2) More severe psychological symptoms will be associated with lower sense of coherence and school performance. (3) Higher parents' level of education and socio-economic status will be associated with higher school performance in children **Methods:** The study had a descriptive and associational cross-sectional design. A psychiatric sample of children and adolescents (N=103) was examined, the age range was 11 to 18 years (mean age 14,56 years, SD: 1,91), the ratio of girls was 66%. Sense of Coherence Scale (SOC-13) was used to measure sense of coherence. Psychological and behavioral problems were evaluated by the Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ). School performance was measured by the overall grade average and mathematics, Hungarian language and literature grades of the previous school year. **Results.** The present study identified the association by which children and adolescents who have fathers with university degree had better grade average than those who had only an elementary school degree. Sense of coherence was not significantly associated with school performance. Psychological symptoms inversely correlated to sense of coherence but not with school performance. Only the father's education was associated with school performance among the demographic variables. **Theoretical and educational significance of the research.** Father's involvement might have direct effects on youth school performance through assistance with studies and stimulation of greater competence per se or through its impact on children's attitudes and motivations related to school. Educational acknowledgment about the role of family and particularly father involvement in school contexts will improve youth school performance. Given its important association with the youth's school performance, school administrators and educators should consider ways to improve the father-children and adolescents' relationship. Educational programs should focus on promoting father's engagement in school. Future research to better understand the mechanisms by which fathers can affect the school performance of children and adolescents should be done.

PERSONAL EPISTEMOLOGY AND TEACHING CONCEPTIONS OF UNIVERSITY NON-ENGLISH MAJORED ACADEMICS

Duong Thi Ngoc Ngan, Hercz Maria, Okiri Peter Ochieng

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Epistemological beliefs; Conception of teaching; Teacher-centered orientation

Academics' conceptions about teaching are categorized into two sharply contracting orientations: student-centered and teacher-centered (Dejene, 2020). Seen as a belief system including independent dimensions, a personal epistemology is proposed to vary along a continuum, ranking from naïve beliefs to sophisticated beliefs (Schommer, 1994). One of the reflections of naive epistemological beliefs is on the authorities' possession of knowledge while that of sophisticated epistemologies is on students' knowledge construction (Howard et al., 2000). The current paper aims at validating two assumptions: (1) whether sophisticated epistemologies holders are adapting a student-centered conception, (2) whether teachers' epistemological beliefs impact their teaching practice. The paper seeks the answers to the following questions: What are the epistemological beliefs and teaching and learning conception held by the Vietnamese teachers? Is there any relationship between Vietnamese teachers' epistemological beliefs and their teaching and learning conceptions? The 5-point Likert scale of the two 30-item questionnaires, namely Epistemological beliefs questionnaire (EBQ), which covers four dimensions, namely Innate/Fixed Ability (8 items), Learning Effort/ Process (11 items), Authority/Expert Knowledge (items) and Certainty Knowledge (5 items) and Teaching and Learning Conceptions questionnaire (TLCQ), which includes two teaching orientations, labeled traditional (15 items) and constructivist (15 items), was used for investigating teachers' pedagogical beliefs and teaching conception respectively. The confirmatory factor analysis revealed satisfactory goodness-of-fit index of the first questionnaire (GFI=.93, AGFI=.91, RMSEA=.54, RMR=.50) while that of the other are GFI=.93, AGFI=.90, RMSEA=.058, RMR=.064. 300 Vietnamese teachers (150 women and 150 men) of many different disciplines in higher education joined the study. The findings revealed that Vietnamese non-English majored teachers hold naive epistemological beliefs and traditional teaching conceptions. There was a positive and significant relationship between three epistemological belief dimensions, viz. Innate/Fixed Ability, Authority/Expert Knowledge, Certainty Knowledge and Conception of teaching and learning. The following dimensions: Innate/Fixed Ability and Authority/Expert Knowledge were in positive relation to The Constructivist Conception but in negative relation to Learning Effort/Process. The Pearson's correlation coefficients reveal that Innate/Fixed Ability, Authority/Expert Knowledge and Certainty Knowledge affect Traditional Conception and Learning Effort/Process. Since Asian teachers' educational perceptions are under interactive impact between Chinese Confucian-heritage culture and Western ideas, the analysis is promising in making teachers expectedly aware of their epistemological beliefs, through which they will be more aware of the influencers of their teaching conceptions.

The research was funded by the University of Szeged.

THE PLACE OF BIRTH AND PLACE OF DEATH OF ACADEMIC ELITES IN 1800-2000 – REPUTATIONAL APPROACH

Nagy Péter Tibor

John Wesley Theological College

Keywords: Elites; Sociology of Sciences; Prosopography

There are different ways to describe the role of different universities, different "national sciences" in the world arena of sciences. The distribution of reputational elites of social sciences can be one of the sources of description. The lists of names serving as headwords of lexicons and encyclopedias are a kind of reputational elite. These lists are very strongly correlated with each other, if - compared to the country of publication of the lexicon - we consider only the selection decision for foreign scholars. Thus, the list of names of the Polish Great Lexicon can be used in a sociological sense to see who can be considered the excellence of Czech or Roumanian science, and if we are looking for a Czech or Roumanian encyclopedia where the proportion of foreign and domestic scholars is roughly the same as in Poland it can easily extract the list of internationally visible Polish scientists. Using this method, we can show, that a third of prominent foreign scientists – from the viewpoint of Great Hungarian Encyclopedia - died in a country other than where they were born, and their proportion is rising from a quarter of a century to a quarter. In the time axis 1800-2000 there was a significant increase in the number of Poles and Czechs becoming independent states, their weight reaching 4-4 percent of the world elite in the first half of the twentieth century, and then began to decline. An impressive increase in the weight of those born in Ukraine was given to the world elite at the beginning of the 19th century, and six times that at the end of the twentieth century: this practically means that a third of the Soviet scientific elite was born in Ukraine. Each discipline is well characterized by the proportion of the world elite who died in emigration, there are fields with smaller and bigger internationalisation. There are possibilities to combine the nationalities and fields: in this way of reputation the perceptable Polish jurists and Ukrainian economists, without exception (!), died in exile, the Poles in the West, and the Ukrainians in the Imperial Center of Russia. Three-quarters of Austrian philosophers, Ukrainian linguists, two-thirds of Russian historians, two-thirds of Polish philosophers, and three-fifths of Polish psychologists, Polish economists died in emigration. If we limit the study to the scholars who have died after 1933, we have to realise that the scholars belonging to the great emigration of 1933-1945 period never migrated back to Austria and Germany. All (!) of Austrian born philosophers, three quarters of Austrian born psychologist died in exile. Three-fifths of German sociologists, more than half of German art historians and psychologists died in emigration. That kind of „international reputation” selection of scholars show a very different picture compering the national histories of sciences.

FAMILY AS THE STARTING POINT OF EDUCATION: RESEARCH ON PARENTS' BELIEFS

Hercz Mária *, Girum Tareke Zewude **, Okiri Peter Ochieng **

** Eötvös Loránd University Faculty of Primary and Pre-School Education*

*** University of Szeged Doctoral School of Education*

Keywords: Parents' thinking; Parental beliefs; Entrepreneurial education

Preparing students for a successful life is one of the main goals of education, but there are lots of open points in this area: who, when, what, how to support children in this process. Numerous researchers have been studying the characteristics of ideal employees for 25 years (OECD/DeSeCo, 2003; UN, 2017; Davies, 2019), their results suggest focusing on key competencies. For the successful and happy adult's basic traits, the development of social skills is of key importance (Zsolnai, 2013). In the multifactorial effect of children's environment (Bronfenbrenner, 1979) family stands on the first place, the role of positive parenting is very important in the early ages (Seay et al., 2014; EU, 2006). Parents' beliefs, attitudes are transferred to their children, although most of the information is encoded. The present paper focuses on the pedagogical aspect of parents' thinking to reveal specific characteristics in their views on education. Our research aimed to explore, how can parents' mindsets support or retain the development of children's social (entrepreneurial) skills and how positive parenting appears. We assumed that the parental beliefs are rather modern; they have positive and children-centered ideas; deterministic thinking on effective methods of education; and they provide positive conditions for development. The research was a part of a 3 years long project of six EU countries on social entrepreneurial education in early childhood. Regarding the importance of family education outlined in the first phase, we examined the phenomena with an online questionnaire: 12 schools were asked from the different parts of Hungary (N=1196). We structured the questions in four thematic subscales into seven-question blocks. The reliability of the whole questionnaire was acceptable (Cronbach-alpha=0.811) for 94 items; and the value of KMO (0.707; sig=0.000) for factor analysis was appropriate. Six main factors were outlined from parents' views: supporting child-care (M=4.4); improve creativity (M=4.2); challenge permission (M=3.9); self-management (M=3.6); democratic thinking (M=3.5); and communication (M=3.3). We used items connected with entrepreneurial education and positive parenting as well. Results indicate that parents believe in a properly modern 21st-century idea; they consider properties related to entrepreneurial competence important. However, it is considered that lifelong learning, conscious citizenship, and the factors of personal health are marginal. The assumptions of the research proved that parental beliefs are rather modern and child-centered. Deterministic thinking could cause learning success or failure according to the results. Parents provide the necessary conditions to shape their children's independent, successful adulthood and try to develop their entrepreneurial competence. Results show that it is unavoidable to involve parents in school activities if our intention is to have families supporting effective and positive parenting.

The research was funded by the European Commission in Erasmus+ KA201: 2017 2017-1-AT01-KA201-035062 "Youth Start" Social Entrepreneurship Programme for Kids – "Youth Start" project and Eötvös Loránd University, Faculty of Primary and Pre-School Education Research Center on Early Childhood Education.

P8 – POSZTERSZEKCIÓ

Elnök: Ökördi Réka
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Előadás**Középiskoláink társadalmi összetétele az ezredfordulón – kiaknázatlan lehetőség egy országos középiskolai adattár felhasználására**

Biró Zsuzsanna Hanna, Nagy Péter Tibor
Wesley János Lelkészképző Főiskola

A pedagógusok pályamotivációjának vizsgálata néhány közoktatási intézményben

Cserné Pekkel Márta
Dunaújvárosi Egyetem

Platón barlanghasonlata a szent és a profán értelmezésében

Hornyák-Kövi Franciska
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Esettanulmányok alkalmazhatósága a nyelvpedagógiai kutatásokban

Kálmán Csaba, Csizér Kata, Albert Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Új módszerek iránti nyitottság feltérképezése a testnevelő tanárok körében (pilot kutatás)

Mikó Alexandra
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Kovács Katalin
Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Az Európai Unió tagállamainak bevándorlás politikája és a tagállami állampolgársági vizsga összefüggéseinek komparatív vizsgálata

Nyúl Eszter
Pécsi Tudományegyetem

Az egyház szerepe a kisdédóvásban hazánkban

Pusztafalvi Henriette
Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Abdukció a tanulás meghatározásában

Vida Gergő
Soproni Egyetem BEPK Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet

KÖZÉPISKOLÁINK TÁRSADALMI ÖSSZETÉTELE AZ EZREDFORDULÓN – KIAKNÁZATLAN LEHETŐSÉG EGY ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI ADATTÁR FELHASZNÁLÁSÁRA

Biró Zsuzsanna Hanna *, Nagy Péter Tibor **

* Wesley János Lelkészképző Főiskola

** Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: oktatásszociológia; társadalmi mobilitás; középiskolák társadalma

Az oktatásszociológia tipikus kérdése, hogy az egyes középiskolák honnan rekrutálják a diákjaikat, és milyen irányba vezetnek tovább. Mindennek megismerésére egy olyan forrás is rendelkezésünkre áll, amely nemzetközi értelemben is egyedülálló. A kiinduló adatbázist a közelmúltban elhunyt Csákö Mihály készítette el a Soros-alapítvány által finanszírozott 1998-as kutatásában, amely az adott évben végző 12. évfolyamos középiskolás népességre – két generációra visszatekintő módon, és a családi kapcsolatokra kiterjesztve – teljeskörűen tájékoztat a középiskolát végzettek társadalmi háttéréről, tanulmányi útjáról, szak- és intézményspecifikus továbbtanulási terveiről, illetve tényleges felsőoktatásba kerüléséről. Az adatbázis lehetőséget biztosít arra, hogy az egyének területi hovatartozásának négy stációját lehessen összevetni: a születési helyet, a család 18 éves kori lakóhelyét, a középiskolázás helyét és a célba vett felsőoktatási intézmény helyét, ami nem csak oktatásszociológiai szempontból, hanem a területi mobilitás szempontjából is alapvető. Mivel a 2001-es népszámlálás adatbázisa már kutatható, megvizsgálhatjuk a 18 évesek születési helye és lakóhelye közötti különbségeket, összevethetjük, hogy a gyermeküket középiskolába küldő vagy nem küldő alacsony státuszú családok területi mobilitásában van-e bármilyen eltérés. Különböző adatbázisok összekapcsolásával az iskolák jellemzőiről is többet megtudhatunk. Az iskolák gyűjtőterületének meghatározása révén világosan kimutathatjuk, hogy egyes iskolák olyan településekről is magukhoz vonzanak diákokat, ahol lenne helyben érettségit adó középiskola, míg más iskolák csak olyan helyekről rekrutálnak diákokat, ahol középiskola nincs. Mivel a középiskolák neve is ismert, beazonosíthatjuk őket az oktatási minisztérium statisztikai adatbázisában és térképén, ami azt jelenti, hogy egyazon településen belül működő centrális helyzetű, történelmi és újonnan alakult gimnáziumok különböző társadalmi funkcióit különíthetjük el. Az iskolák beazonosítása lehetőséget kínál arra, hogy az 1980-as években is érettségit adó szakközépiskolákat a szakmunkásképzőkből lett szakközépiskolákkal összehasonlítsuk, és az egyes szakmák társadalmi háttérét megismerjük. Szemben a reprezentatív mintás és a konkrét iskola nevét nem tartalmazó szociológiai adatbázisokkal, sokféle lehetőséget kapunk a formálisan azonos jogállású, de eltérő társadalmi funkciójú iskolák megkülönböztetésére négy indikátor mentén: (1) az iskola helye a helyi oktatásügy földrajzi terében és a helyi oktatástörténetben; (2) az iskola tanárait és szakmai profilját jellemző jegyek; (3) a szülők társadalmi státuszát leíró jegyek; (4) a továbbtanulási eredményekben mért szakmai siker. A felsőoktatás felé tekintve az adatbázis egészen kis csoportokat tesz vizsgálhatóvá. Lehetővé teszi például a különböző egyetemekre járó jogászhallgatók összehasonlítását, vagy a történelem szakos bölcsészek összehasonlítását az angol szakosokkal.

A PEDAGÓGUSOK PÁLYAMOTIVÁCIÓJÁNAK VIZSGÁLATA NÉHÁNY KÖZOKTATÁSI INTÉZMÉNYBEN

Cserné Pekkel Márta

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: pályamotiváció; kiégés; pályaelégedettség

A sikeres oktatási rendszer egyik alappillére a pedagógus. Maga az oktatási folyamat sikerességét, a tanári munka színvonalának elemzését, illetve a pedagógusok pályamotivációjának vizsgálatát (Paksi et al., 2015) már számos kutatásban olvashattuk. Ezek a vizsgálatok alátámasztották, hogy a pedagógus személyisége rendkívül összetett. Jellemző rá az elhivatottság, a türelem, a kitartás, az empátia, a nyitottság, a lelkesedés. Felmerül a kérdés, hogy ezen tulajdonságok ugyan elősegítik azt, hogy egy személyt bevonzzon a pedagóguspálya, de ezen jellemvonások tudják-e folyamatosan táplálni a pedagógust a mindennapok során, hosszú időn keresztül ahhoz, hogy motivációja megmaradjon pályája minden szakaszában, vagy akár szakmai pályafutása végéig. A megfelelő szakmai felkészültség nem elegendő a pedagóguspályán való boldoguláshoz, hiszen a folyamatos pedagógiai-módszertani megújulás mellett az állandóan változó oktatási rendszerhez való rugalmas alkalmazkodókészség is nélkülözhetetlen. Míg a pályakezdők főbb perspektívája a gyermekek és tanítás szeretete, addig a hosszú ideje ezt a hivatást űző személyek már más aspektusból szemlélik pályájukat. Fontossá válnak számukra az olyan tényezők, mint az iskola és a családi élet egyensúlya, valamint a kiszámíthatóság is. A pályamotiváció számos tényező együtteséből tevődik össze. Feltételezésünk szerint az elmúlt időszakban a pedagógusok lelki egészsége is hangsúlyosabbá vált a pedagógusok pályamotivációja szempontjából, hiszen a mindennapos tevékenységek elvégzése mellett (tanórák megtervezése, óratartás, adminisztráció, fegyelmezési problémák megoldása, kapcsolattartás a szülőkkel, önképzés-önfejlesztés) nem könnyű feladat megtalálni azt a módszertani eszköztárat, amely segít elkerülni a kiégéshez vezető utat (Máthé, 2013), amely akár a pálya elhagyásához is vezethet (Veroszta, 2012). A pedagógusszerep ma már nem csak az oktató-nevelő munkát jelenti, hanem újabb kompetenciák fejlesztését is a saját munkája tekintetében, miközben a mentálhigiénés egészség megőrzése is figyelmet kíván. A vizsgálat arra keresi a választ, hogy az ország különböző közoktatási intézményeiben dolgozó pedagógusok pályamotivációjára milyen tényezők vannak hatással, és az egyes iskolákban milyen fajsúllyal jelenik ez meg. A vizsgálódás olyan kérdésköröket vesz górcső alá, mint az anyagi és társadalmi megbecsülés, a személyi- és tárgyi feltételekkel kapcsolatos elégedettség, a tanulói összetétel, a tantestületben uralkodó légkör, valamint a kiégés felismerése.

PLATÓN BARLANGHASONLATA A SZENT ÉS A PROFÁN ÉRTELMEZÉSÉBEN**Hornyák-Kövi Franciska***Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar -NDI (FTI)**Kulcsszavak:* vallás; nevelés; valóságok

„... aki egyszer idáig eljutott, az tovább már nem hajlandó az emberi dolgokat cselekedni, mert a lelke állandóan arra törekszik, hogy ott fent élhessen...” Platón híres tanításának idézete rengeteg kérdést felvet. Mik is azok az „emberi dolgok”? Hol van tulajdonképpen az „ott fent”? Honnan származik egyáltalán az emberi tudás? Az empirikusan megtapasztalt mindennapok emberi (barlangi) világából vagy a kozmikus rend egységét láthatóvá tevő „ideák” világából? Előadásomban a jól ismert barlangi történetet elemzem egy távolabbi értelmezés, a szent és a profán valóságának keretein belül. Témaválasztásomat az indokolja, hogy a szent és a profán valóságával mint a világban lét két módjával a neveléstudományon és a vallástörténeten túl a történelem, a szociológia egy egyéb diszciplínának egyaránt foglalkoznak, hiszen ezen létmódokat a világ és a történelem különböző helyzetei szabják meg, s ezáltal érintenek minden kutatót, aki az emberi létezés valamennyi dimenzióját meg akarja ismerni. A két korrelatív fogalom rövid bemutatása után a hozzájuk kapcsolódó valóságértelmezéseket elemzem annak érdekében, hogy vizsgálódásom túllépjen a platóni történet hagyományos filozófiai és pedagógiai-nevelési vonatkozású értelmezésén. A szent idő és a szent tér jellemzőinek felvázolása után a tanítók és a vallási vezetők felelősségére is kitérek. A hasonlatban egy olyan dimenzióváltás történik, amiben a főszereplő a profán világ valóságából a szent világ valóságába lép át; ez az a pillanat, amikor a „nemtudóból” „tudó” lesz, és számára egyszerűen kitárul a világ. Semmi sem lesz már ugyanolyan. A történet tanulsága szerint a mi jól ismert, biztos világunkon kívül létezik egy másik valóság, aminek megismerésében a pedagógia mellett (vagy épp azzal karöltve) a vallás tud segítséget nyújtani. Elméleti előadásom jellegét tekintve interdiszciplináris, és a tágran értelmezett neveléstudomány határterületeihez kapcsolódik; a valláspedagógia és a vallásfenomenológia segítségével értelmezem újra a jól ismert történetet a tanulás és tanítás rítusain keresztül.

ESETTANULMÁNYOK ALKALMAZHATÓSÁGA A NYELVPEDAGÓGIAI KUTATÁSOKBAN

Kálmán Csaba, Csizér Kata, Albert Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: esettanulmány; nyelvpedagógia; kutatósmódszertan; minőségbiztosítás; kutatásetika

A nyelvpedagógia területén is ismert jelenség a kvantitatív kutatási eredmények osztálytermi alkalmazhatóságának és relevanciájának megkérdőjelezése. Ez nem is meglepő, hiszen a nyelvtanulásnak számos olyan aspektusa van, amelyek túlságosan összetettek és időben elnyújtottak ahhoz, hogy hagyományos kvantitatív módszerekkel értelmesen vizsgálni lehessen ezeket. Vegyük például a tanári visszajelzést. Bár elképzelhető, hogy laboratóriumi körülmények között fényt deríthetünk arra, hogy egy adott szűk időintervallumon belül milyenfajta visszajelzés tűnik a leghatásosabbnak, az ilyenfajta eredmények osztálytermi alkalmazása, ahol a tanár a visszajelzést a legkülönbébb témákkal kapcsolatban a legváltozatosabb módon, és nem feltétlenül mindig konzekvensen adja, erősen megkérdőjelezhető. Előadásunk célja, hogy áttekintsük egy olyan kutatási stratégia használatát az angol alkalmazott nyelvészetben, amely egyszerre kínál hosszanti és mélységi elemzést egy-egy jelenségnek, tanulónak, csoportnak vagy intézménynek. Az esettanulmányok fontosságára nemcsak a Babbie (2004) által megfogalmazott adatgyűjtési és elméletalkotási folyamat utal, hanem az is, hogy a legváltozatosabb témák vizsgálatát teszi lehetővé az angol alkalmazott nyelvészet területén is. Előadásunk első felében röviden áttekintjük azokat a kutatófilozófiai megközelítéseket, amelyek informálhatják az esettanulmány tervezését és lebonyolítását, majd megfogalmazzuk az etikai elvárásokat. Egy nemzetközi szisztematikus irodalmi áttekintés segítségével összefoglaljuk, hogy az elmúlt öt év során milyen témákat kutattak a nyelvpedagógia területén (n=79), és milyen minőségbiztosítási eljárásokat alkalmaztak a kutatók. Előadásunk következő részében néhány gyakorlati tudnivalót foglalunk össze a mintavételtől az adatgyűjtő eszközökön át a lehetséges adatelemzési eljárásokig. Végül, de nem utolsó sorban felvillantunk olyan nyelvoktatáshoz kapcsolódó témákat, amelyek vizsgálata esettanulmányokon keresztül lenne legoptimálisabban kivitelezhető Magyarországon.

ÚJ MÓDSZEREK IRÁNTI NYITOTTSÁG FELTÉRKÉPEZÉSE A TESTNEVELŐ TANÁROK KÖRÉBEN (PILOTKUTATÁS)

Mikó Alexandra *, Kovács Katalin **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: gimnasztika; Lábán mozgáselemző rendszer

A megfelelő oktatási módszer kiválasztása függ a kitűzött céloktól, valamint a diákok jellemvonásaitól egyaránt. Minden generáció más elképzeléssel érkezik az iskolába, így a tanárok részéről folyamatos megújulásra van szükség. Az egyetemről kikerülő pedagógusok új módszerekkel ismerkednek meg tanulmányaik során, a gyakorlatban mégis a biztos, régen bevált eljárások gyökereihez nyúlnak vissza (Schempp & Graber, 1992). A testnevelés oktatásán belül a gimnasztika mozgásanyagának elsajátításánál Kerezsi (1972) szerint fontos, hogy az oktatás ne unalmas és vontatott gyakorlatvezetés legyen. Ennek elkerülése végett célszerű lehet új módszerek kipróbálása, hogy a diákok számára élvezetesebbé és tudatosabbá váljon a gimnasztika szerepe az élethosszig tartó sportolás szempontjából. Interjú tanulmányunk során igyekeztünk utánajárni, hogy a kérdezett testnevelő tanárok nyitottak-e az új módszerek iránt, vagy inkább a klasszikus vonalat képviselik a gimnasztika alkalmazásakor. A következő kérdésekre kerestük a választ: A testnevelő tanárok nyitottak az új módszerekre? A gyakorlatban is igyekeznek újdonságokat alkalmazni a gimnasztika területén? A kutatásban több éves gyakorlattal rendelkező (átlag=17 év) testnevelő kollégák vettek részt (N=11). Egy félig strukturált interjú keretein belül feltérképeztünk a résztvevők új módszerek iránti nyitottségét, a kérdések középpontjába a gimnasztika oktatását helyeztük. Az interjú végén a résztvevőknek bemutattuk a Lábán mozgáselemző rendszert, majd kikértük véleményüket, hogy alkalmaznák-e testnevelés órák alkalmával. Az interjúban 3 fő azt vallotta, hogy elméleti síkon újtana tanítása során, de állításuk szerint munkahelyük körülménye ezt nem teszi lehetővé. A gyakorlatban 4 fő igyekszik újdonságokkal színesíteni az órákat, 4 fő általában minden évben ugyanazon a síkon tanít. A válaszok során 2 fő kiemelte, hogy nemcsak a diákok fejlődése érdekében fontos a megújulás, hanem a kiegészítő megelőzésének is hatékony eszköze. Miután a résztvevők kipróbálták a Lábán mozgáselemző rendszert, 9-en pozitívan reagáltak az új módszerre, 2-en viszont maradnának a régi, jól bevált módszereknél. A pilotkutatás során kiderül, hogy a kérdezett testnevelő tanárok többsége szeretné színesíteni a gimnasztika mozgásanyagát, a megvalósítás akadályának az időhiányt, a munkahelyi bizonytalanságot, a nem megfelelő mennyiségű kézeszközt és helyhiányt tulajdonították. Vizsgálati mintánk nem reprezentatív, így a jövőben még több testnevelő véleményét kérnénk ki a témával kapcsolatban. A visszajelzések szempontjából a jövőben a Lábán mozgáselemző rendszer egy eszközzé válhat a gimnasztikai gyakorlatsorok kreatív összeállításához, és újdonságként szolgálhat a testnevelők és a diákok számára egyaránt.

AZ EURÓPAI UNIÓ TAGÁLLAMAINAK BEVÁNDORLÁS POLITIKÁJA ÉS A TAGÁLLAMI ÁLLAMPOLGÁRSÁGI VIZSGA ÖSSZEFÜGGÉSEINEK KOMPARATÍV VIZSGÁLATA

Nyúl Eszter

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: állampolgári tudás; nemzeti identitás; állampolgárságra nevelés

Az EU szempontjából meghatározó az, hogy a tagállamaiban mennyire érzik magukat európai polgárnak az állampolgárok. Az euroszkepticizmus ellenérveket hoz fel, az európai identitás bizalmat szavaz az EU döntéseinek, meghatározza, hogy nemzeti identitásukat mennyire érzik biztonságban a nemzeti szuverenitást érintő kérdésekben. A nemzet fogalmának meghatározására irányuló európai törekvések ellenére sem létezik rá nemzetközileg is általánosan elfogadott definíció. A nemzeti identitás ehhez képest pontosabban körülhatárolható fogalom, mert a „territorialitás elve erőteljesen jelen van benne, vagyis az, hogy a szóban forgó közösség meg tudja határozni a helyét egy bizonyos területen, amelyet a hazájának tekint”. Ez olyannyira igaz, hogy a nemzetközi jogban ennek a fordítottja is alkalmazást nyert: ez az ún. effektivitás elve, amely szerint a tényleges érzelmi és érdekkapcsolat is vizsgálendő állampolgársági kérdésekben. Ahhoz, hogy egy adott tagország állampolgárainak döntéseikben megnyilvánuló akaratát, majd az általuk választott kormány uniós politikáját értelmezni lehessen, érdemes megvizsgálni azt a közös tudást, amellyel az adott állam saját polgárait felruházni kívánja, átadására törekszik a közoktatásban, és mércévé teszi az állampolgárság megadásánál. Ezekről az ismeretektől remélheti, hogy az egyén és a közösség által megfogalmazott célok között összhang lesz. Úgy segíti hozzá a polgárait az önmeghatározáshoz, a valahová tartozás élményéhez, hogy miközben átadja a közös ismeretanyagot, ezáltal máris befolyásolja őket az ezt követő elhatározásaikban, mert a koordinátákat az állam adja meg hozzá. Ha az állami narratíva nem hiteles, nem elfogadható, akkor történik meg az a rendszeren belüli anomália, hogy az állampolgári ismeretek nem válnak belsővé, azok kényszer szülte játékszabállyá válnak. E kockázat miatt az állampolgári tudás anyagának általánosan elfogadottnak kell lennie és törekedni kell az állandóságára, ha a nemzeti identitás szűrőjén nem megy át a módosítás, akkor a rendszer hibát jelez (pl. az adott kormány emiatt vesz el választókat a táborából). A tagállam ezért csak olyan bevándorláspolitikát képviselhet az Európai Unióban a saját lakossága megaláztatására, amit ők az állampolgárság kritériumai alatt értenek. A nemzeti identitás elemei megváltoztathatók, s amíg az iskolai állampolgárságra nevelés a jövőbeli képet alakítja ki, addig az állampolgársági vizsga a jelenkor nemzeti identitás képének kell, hogy megfeleljen. Az aktuális erőviszonyokat ezért az állampolgársági vizsga mutatja meg, a várható irányt pedig az állampolgárságra nevelés programja.

AZ EGYHÁZ SZEREPE A KISDEDÓVÁSBAN HAZÁNKBAN**Pusztafalvi Henriette***Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar**Kulcsszavak: egyházi intézmények; kiseddóvás*

A hazai kiseddóvás történetében az egyházi intézmények is szerepet vállaltak, annak ellenére, hogy maga Eötvös is kiállt a (CSIZMADIA, 1971) az oktatási intézmények egyháztól való függetlenítése mellett. A 19. század első felében voltak olyan magán kiseddóvók, amelyek egyházi alapítványi támogatás segítségével működtek. Az 1891. XV. tc megjelenése után állami és községi fenntartást írtak elő, mivel kötelező feladatként határozták meg a gyermekek napközbeni felügyeletét. A magán intézmények száma csökkent és egyházi fenntartású intézmények száma sem emelkedett. Ezt kérte számon Kraffszky József, 1893-ban a Kiseddóvás akadályai című művében, ahol az egyház elmaradott szerepét firtatta (Kraffszky, 1893). Kutatásomban arra keresem a választ, hogy milyen szerepe volt az egyháznak a hazai óvodáztatásban, mely felekezetek vettek részt az intézményes keretek közötti gyermekvédelemben. A vizsgálatban főként a másodlagos forrásokra, a Statisztikai Évkönyv adataira és P. Szathmáry Károly munkáira támaszkodom. A kutatás eredményeként azt láthatjuk, hogy 1800-as évek első felében még katolikus egyház támogatást nyújt és az izraelita felekezet is felkarolja a kiseddóvók felállítását, működtetését. A későbbiekben, az óvodatörvény megszületése után alig emelkedik az egyházi fenntartású vagy támogatású óvodák (állandó és ideiglenes menedékhelyek) száma. Ezt főként a katolikus intézmények élik meg hátrányként. A protestáns intézmények száma elenyésző az állami intézmények mellett, összességében arányaikat tekintve például az 1927-évből a katolikus egyház fenntartásában 6,2%-a volt az intézményeknek. A gyermekek vallását tekintve ebben az évben, a statisztika szerint a római katolikus volt 63,5%, református 24,3%, ágostai evangélikusok 6,4%, az izraeliták 3-4% jutott. Láthatjuk, hogy felekezeti specifikusság sok esetben nem volt igénybe vehető, azonban ismert, hogy az óvodák napirendjét, életét vallási rituálék köré építették fel, mint például a reggeli ima, stb.. Ezt az ellentmondást érdemes feltárni, megvizsgálni, hiszen a világiasított intézmények valójában a vallási erkölcsök, hitéleti rituálék szerint működtek, függetlenül a fenntartóktól.

ABDUKCIÓ A TANULÁS MEGHATÁROZÁSÁBAN

Vida Gergő

Soproni Egyetem BEPK Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: abdukció; tanulás

Az elvégzett kutatás célja, hogy a felhasznált kutatómódszertani apparátus segítségével neveléstudományi meghatározást adjon a tanulás folyamatára. Ez a modell segítheti a hazai pedagógiai gyakorlatot. Jelenleg a neveléstudomány a pszichológia területéről emel át fogalmakat a tanulás magyarázatára. A tanulási képességek esetében sem lehatárolt, hogy mi a tanulás definíciója. A kvantitatív tesztljárások mérési skálájának értelmezése így esetleges. A kutatás során alkalmazott abduktív logika alkalmas a szerteágazó elméletek sokaságából egy, a neveléstudomány területén belül is adekvát modell meghatározására. A komplex kognitív folyamatok kérdőívvel hozzáférhetők, és a kivitelező funkciók vizsgálhatók így egyes felvetések szerint (Józsa & Józsa, 2020). Ezen folyamatok összetételével kapcsolatban sincs azonban konszenzus. A fogalmi lehatárolást nehezíti, hogy a mérőeszközök a pszichológia területéhez rendelkeznek. Kvantitatív vizsgálatok igazolták, hogy a tanulás folyamatának létrehozásában a munkamemória szerepe sem egyértelmű és a WISC-IV gyermekintelligencia teszt (Mészáros, 2012) alcsoportjai multifaktoriális és multikauzális kapcsolatban állnak egymással (Vida, 2021). Egy-egy funkció sérülése pedig a tanulási zavarral küzdő gyermekek esetében olyan folyamatot feltételez, amely általános érvényű modellel nem leírható (Vida, 2021). A komplex kognitív folyamatok eddigi tudományos vizsgálata feltárta, hogy a memória, a viselkedés, az érzelmek összekapcsolhatók (Diamond, 2013; Garon, 2016). Ez a rétegződés érvényes az attitűd szerkezetére is. Az érzelmek vizsgálata kvantitatív eszközökkel vitatható. Korábbi attitűdkutatás feltárta, hogy az ismeret, kognitív komponens bővülése nem jár feltétlenül az érzelmi komponens változásával (Vida, 2018). Az attitűd és a komplex kognitív folyamatok esetében is az érzelmi összetevő változása közvetve már vizsgálható. A Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív használata ebben releváns (Oláh, 2005). Ismert, hogy a kooperatív mikrostruktúrák megváltoztathatják az attitűd érzelmi komponenseit, amely a PIK kérdőívvel mérhető (Zank, 2021). A kutatás eredménye, hogy az abdukció hozzáférhetővé tette a tanulás folyamatát, lépéseit feltárta pedagógiai aspektusból. A modell pedig már kvantitatív eszközökkel érvényesíthető. Az eredmények alapján az attitűd, a tanulás és a komplex kognitív folyamatok a tanteremi gyakorlat vizsgálata során összeköthetők. Ha az ismeretbővülés mellett mérhető az érzelmi területen változás, akkor a kognitív funkciók területén mutatkozó deficit is kompenzálható. Ezt már részben igazolta korábbi kutatás (Vida, 2020). Egy összehasonlító vizsgálat során így eltérés mutatkozhat a tanulás hatékonyságában. Ez igazolhatja a tanulás abdukcióval feltárt folyamatát és az attitűdváltozás szerepét a tanulás során. A modell alapján ugyanis, ha az érzelmi komponens kiesik, akkor a teljes rendszer hatékonysága csökken. Ez a csökkenés mérhető az ismeretek szintjén is.

SZ25 – AZ ÁLLAMPOLGÁRI KULCSKOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE ÉS PEDAGÓGUSOK ATTITÚDJE

Elnök: *Kaposi József*
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Opponens: *Jakab György*
Digitális Jólét Nonprofit Kft.

Szimpózium-előadások

Információs műveltség és állampolgári nevelés

Szőke-Milinte Enikő
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A történelemtanárok szakmódszertannal és digitális pedagógiával kapcsolatos nézeteinek vizsgálata az állampolgári kompetenciák fejlesztése érdekében

Kamp Alfréd
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Oktatási Hivatal

Demokratikus iránytű? A multiperspektívikus tanulói attitűd szerepe az állampolgári nevelésben

Fodor Richárd
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Attitűdvizsgálat történelem és állampolgári ismeretek szakos, Pécsi Egyetemi hallgatók körében

Rédli Mátyás
Pécsi Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kaposi József

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A jövő kihívásai olyan történelemtanítást követelnek meg, amely magába foglalja az állampolgári kompetencia (civic competence) alapelemeit is (Hoskins & Crick, 2008). Az Eurydice 2017-ben kiadott „Citizenship Education at School in Europe – 2017” a demokráciára nevelés négy fő területét határozta meg: kritikai gondolkodás, társadalmi felelősség, demokratikus eljárások, valamint a hatékony és konstruktív együttműködés. Az európai történelemtanítással és állampolgári neveléssel foglalkozó szakmai szervezetek (EuroClio, 2020; Modena, 2021) a kétezres évek harmadik évtizedében az emlékezeti nevelést (remembrance education), a kérdés- és bizonyítékalapú tanítást (inquiry and evidence-based education), illetve a multiperspektívikus (multiperspective) tanulói attitűd kialakítását jelölik meg legfontosabb célkitűzéseként. A nemzetközi trendekből egyértelműen kirajzolódik az állampolgári nevelés szerepének előtérbe kerülése, amelynek oka többek között a demokratikus struktúrákba vetett hit megkérdőjelezése és az aktív részvétel csökkenése. Az első előadás áttekinti az információs műveltséghez kapcsolódó azon elméleteket, amelyek jól alkalmazhatók minden tanítási órán, és kitér a komplex megközelítésű, ún. whole school szemléletmódú állampolgári kompetenciák fejlesztését célzó ajánlásokra is. Továbbá bemutatja az interdiszciplinárisan alkalmazható ún. IL (Information Literacy) módszert, amely lényege a problémafókuszú szemléletmód kialakítása. A második előadás egy 2019 őszén és 2020 nyarán, történelemtanárok körében végzett, az okostankönyvek kipróbálásához kapcsolódó kutatás eredményeit mutatja be. Az eredmények arra hívják fel a figyelmet, hogy a szaktanárok tanítási gyakorlata, valamint a digitális pedagógiával kapcsolatos nézeteik jelentősen befolyásolják azt, hogy miként valósul meg a tanuló- és tevékenységközpontú oktatás és ezáltal az aktív állampolgárságra való nevelés. A harmadik előadás abból indul ki, hogy képes-e a századik századi szemlélettel működő iskolarendszer felkészíteni a ma diákjait a jövő társadalmára. A paradox helyzet szempontjából lényegesek a jövő pedagógusainak szociális és állampolgári neveléssel kapcsolatos nézetei, amelyet az előadó történelem szakos hallgatók körében végzett, kérdőíves kutatás keretében vizsgált. A negyedik előadás a 2018-as Eurydice-jelentés (Európai Bizottság, 2018) és az OECD Learning Compass 2030 című jelentés (OECD, 2019) ajánlásaiból kiindulva egy folyamatban lévő, komparatív neveléstudományi vizsgálatsor legfontosabb eredményeit mutatja be, amely a multiperspektívikus szemlélet szerepét és megjelenési lehetőségeit tárja fel az állampolgári nevelésben. A szimpózium előadásai azt szeretnék igazolni, hogy demokratikus attitűdökre épülő állampolgári nevelés iskolai keretek között csak olyan pedagógusok által valósítható meg eredményesen, akik maguk is elkötelezettek ezen elvek érvényesítése tekintetében, és képesek az aktív tanulást biztosító személyre szabott, interaktív és IKT-alapú, pedagógiai módszerek gazdag repertoárjának alkalmazására.

INFORMÁCIÓS MŰVELTSÉG ÉS ÁLLAMPOLGÁRI NEVELÉS

Szőke-Milinte Enikő

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: információs műveltség; digitális kompetencia; digitális állampolgárság; information literacy

Az előadás célja áttekinteni az információs műveltség alakításának iskolai lehetőségeit, valamint az aktív állampolgárságra nevelésben betöltött szerepét. Az aktív állampolgárságra nevelésben, az iskolai intézményi demokratikus légkör kialakítása mellett fontos szerepet kell kapjon azoknak a képességeknek és jártasságoknak a kialakítása, amelyek lehetővé teszik a tanulók számára az aktív állampolgári lét gyakorlását. Az infokommunikációs társadalom olyan digitális és információs állampolgári ismereteket és azok alkalmazását feltételezik, amelyeket a tanulónak igen korán, az iskolában kell kontrollált és irányított formában elsajátítaniuk, kialakítaniuk (Limberg et al., 2013). Az információs társadalomban való eligazodás nem működik aktív információs műveltség nélkül, aktív információs műveltség nélkül a „diákok hangja” (student’s voice) sem hallatható (Hobbs, 2010). Az információs műveltség demokratikus részvételben történő gyakorlását olyan iskolai intézményi gyakorlat tenné lehetővé, ahol a diákok aktív részesei az iskolai közéletnek, és valóságos körülmények között, online és offline formában gyakorolják a demokratikus szabályokat, értelmezik a demokratikus társadalmak működését, gyakorolják az aktív állampolgári léthez kapcsolódó információk megszerzéséhez, feldolgozásához és alkalmazásához kapcsolódó alapvető készségeket, jártasságokat képességeket (Lau, 2013). Az előadás áttekinti azokat az információs műveltséghez kapcsolódó elméleteket, amelyek jól alkalmazhatók minden tanítási órán, ugyanakkor bemutatja a komplex megközelítésű, ún. whole school szemléletmódú állampolgári kompetenciák fejlesztését célzó ajánlásokat is (Reference framework of competences for democratic culture, 2018). A demokráciával és az aktív állampolgársággal kapcsolatos ismeretek tanórai közvetítése önmagában nem elegendő ahhoz, hogy a diákok demokratikusan gondolkodó, állampolgári jogaikkal és lehetőségeikkel élni tudó állampolgárokká váljanak. Az információs társadalomban szükségük van a diákoknak arra, hogy a közélet egyes színterein megmutatkozzanak, feladatot és lehetőséget kapjanak arra, hogy az aktív állampolgárságot gyakorolják. Az előadás bemutat egy olyan, ún. IL (information literacy) módszert, amelyet középiskolás tanulókkal való foglalkozás során dolgoztunk ki, és amely interdiszciplinárisan alkalmazható mind a társadalomismerethez mind a bölcsészettudományokhoz vagy természettudományokhoz kapcsolódó problémák megvitatása kapcsán. A módszer lényege egy olyan problémafókuszú szemléletmód kialakítása, amely a megfelelő információk felkutatásával, feldolgozásával és alkalmazásával hozzájárul az aktuális társadalmi, gazdasági, folyamatokkal kapcsolatos aktív véleménynyilvánításhoz és cselekvéshez. A módszer kipróbálható történelem-, földrajz-, biológia-, fizika-, kémia- vagy éppen irodalomórán az aktuális problémák megvitatására és feldolgozására (Koltay & Szőke-Milinte, 2020).

A TÖRTÉNELEMTANÁROK SZAKMÓDSZERTANNAL ÉS DIGITÁLIS PEDAGÓGIÁVAL KAPCSOLATOS NÉZETEINEK VIZSGÁLATA AZ ÁLLAMPOLGÁRI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE ÉRDEKÉBEN

Kamp Alfréd

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: digitális pedagógia; történelemtanítás; okostankönyv; szociális és állampolgári nevelés; attitűdvizsgálat

Több külföldi és magyar kutatás tudósít a fiatalok csökkenő affinitásáról és aktivitásáról a közéletben, így az iskola világában is, kiemelve a pedagógusok bizonytalanságát az állampolgári nevelésben betöltött szerepük illetékességében (Szabó & Kern, 2011). Magyarországon a tanárképzés máig orvosolatlan hiányossága a tanárjelöltek aktív állampolgári nevelésre való felkészítése, amit nemcsak a történelem szakos, hanem a nem szakos tanárok továbbképzésével kellene megoldani a demokráciára nevelés alapvető elemeinek megismertetésével (Gáti, 2010). A 21. századi iskola új feltételrendszerbe helyezi az oktatás szereplőit: az új tanári szerepek, a személyre szabott tanulás, az informális és nonformális tanulás, az IKT-eszközök, a hálózatok kialakulása gyökeresen átalakítja a hagyományos tanulási környezetet. A 21. századi készségek elsajátítása (kollaboráció, kommunikáció, kritikai gondolkodás, kreativitás) alapvetően tevékenység- és tanulóközpontú tanítási-tanulási folyamat létrehozását követelik meg az oktatási intézményektől, és így kulcsszerepet játszanak az aktív állampolgárság habitusának kifejlesztésében és a digitális állampolgárság alapkészségeinek kialakításában (Vass, 2020). A 2020 márciusában bevezetett digitális munkarendhez kapcsolódva az Oktatási Hivatal elérhetővé tette a korábbi években fejlesztett, új, akkreditált, online tananyagrendszert és tananyagkészítő platformot a Nemzeti Köznevelési Portálon. Az új digitális tananyagcsomag alkalmas arra, hogy az alapvetően ismeret- és tanárközpontú, frontális oktatáshoz szokott és a digitális kompetencia hiányával küzdő magyar pedagógusok kialakíthassák a digitális pedagógia alkalmazásához szükséges alapkészségeket, és tevékenyen bevonják a diákokat a tananyag feldolgozásába. 2019 őszén és 2020 nyarán végeztünk kutatást történelemtanárok körében a tantárgy tanítási gyakorlatának, valamint a digitális pedagógiával kapcsolatos nézetek feltárásával és a történelem-okostankönyvek kipróbálásával kapcsolatban (Kaposi, 2010). Mindkét kutatásban igyekeztünk feltárni a történelemtanárok alapvető pedagógiai nézeteinek azon elemeit, amelyeknek megerősítése elősegítheti a tanuló- és tevékenységközpontú oktatás, valamint az aktív állampolgári nevelés kereteinek és módszereinek kialakítását.

DEMOKRATIKUS IRÁNYTŰ? A MULTIPERSPEKTIVIKUS TANULÓI ATTITŰD SZEREPE AZ ÁLLAMPOLGÁRI NEVELÉSBEN

Fodor Richárd

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: állampolgári nevelés; transzformatív kompetenciák; demokratikus nevelés; multiperspektivikus attitűd; tankönyvkutatás; digitális kollaborációs terek

Előadásomban egy folyamatban lévő, komparatív neveléstudományi vizsgálat sor legfontosabb eredményeit mutatom be, amely a multiperspektivikus szemlélet szerepét és megjelenési lehetőségeit tárja fel az állampolgári nevelésben. A kutatás alapját a 2018-as Eurydice-jelentés (Európai Bizottság, 2018) és az OECD Learning Compass 2030 című jelentése adja (OECD, 2019). A dokumentumok kiemelt transzformatív kompetenciái, a felelősségvállalás, a feszültségek és dilemmák megoldása, illetve az értékteremtés egyaránt szorosan kapcsolódnak az állampolgári nevelés (civic education) területéhez. A transzformatív kompetenciák kiválasztásának hátterében a transzferabilitás, a változásokhoz alkalmazkodni képes, demokratikus értékeket követő, kreatív intelligencia fejlesztése áll. Az általánosan meghatározott, komplex fejlesztési területek fontos gyakorlati eszköze lehet a párhuzamos narratívák azonosítását, szintetizálását és saját narratívaalkotást eredményező multiperspektivikus attitűd. Az előadás elsőként a nemzetközi és hazai szakirodalomban azonosítja dokumentumelemző módszerrel a multiperspektivikus tanulói attitűd és az állampolgári nevelés kapcsolódási pontjait nemzetközi szakmai szervezetek jelentéseiben és ajánlásaiban (Európai Bizottság, 2016; Eurydice, 2017; Eurydice, 2018; OECD, 2019; EuroClio, 2020; Modena et al., 2021) és magyar kutatók munkáiban (Andorka, 2005; Dancs & Kinyó, 2015; Jancsák et al., 2019; Kaposi, 2019; Kaposi & Korpics, 2019). Másodsorban a didaktikai tankönyvvizsgálat komparatív dokumentumelemző módszerével hasonlítja össze angol és magyar tankönyveket, amely a kutatás köznevelési gyakorlati szempontjait is erősíti. A kutatási rászter a tankönyvek textuális szövegére, kiegészítő forrásaira és didaktikai apparátusára is kiterjed. Végül az egy éve tartó pandémia kapcsán kiemelt szerephez jutott az e-learning és a távoktatás (distance learning) koncepciója. Vizsgálataim harmadik módszertani elemeként digitális együttműködési tereket (digital collaborative environments) hasonlítok össze a tanári és tanulói felhasználás szempontjaiból egyaránt. A web2-alapú, tartalom előállítására és megosztására alkalmas kollaborációs terek (Historiana.eu, reftanár.hu) pozitív oldalait és hiányosságait mutatom be.

A kutatást az Új Nemzeti Kiválósági Program támogatta.

ATTITÜDVIZSGÁLAT TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK SZAKOS, PÉCSI EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN

Rédli Máttyás

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: állampolgári nevelés; demokratikus iskola; szakmódszertan; attitűdvizsgálat; történelemtanítás; digitális eszközök

Az információs forradalom és a globalizáció hatására megváltozott azon ismeretek köre, amelyre a modern társadalmunkban szükség lehet a boldoguláshoz (Jancsák et al., 2018). A 21. századi embernek olyan tudással kell rendelkeznie, amely felkészít az egész életen át tartó tanulásra és arra, hogy a társadalom aktív tagjává váljon (Prievara, 2015). Ezt a célt szolgálják a kulcskompetenciák, mint például a szociális és állampolgári, amely minden EU-tagország oktatásügyi alapidokumentumának része (Citizenship Education at School in Europe, 2017). De hogyan képes az erős múlt századi gyökerekkel rendelkező iskola felkészíteni a ma diákjait a jövő társadalmára? Hiszen, ahogy arra Jakab György elméleti kutatása is rámutatott (2019), a jelenlegi iskolarendszerünk számos antidemokratikus jellemzőt tartalmaz. A folyamatos és gyors változások kihívások elé állították az iskola intézményét és a benne dolgozó pedagógusokat. Napjainkban már nem a tanárok a tudás egyedüli forrásai, megkérdőjeleződött korábbi tekintélyük, megváltozott a szerepük, sokkal inkább a tanítási-tanulási folyamat legfőbb szervezőjévé váltak. Átalakult az iskolát körülvevő társadalmi környezet is (multikulturális, plurális, digitális). Az intézményeknek egyre eltérőbb családi háttérrel, felkészültséggel és motivációval rendelkező gyermekek igényeinek kell megfelelnie (Jakab, 2019). Ezért a jövő pedagógusait olyan ismeretekkel, készségekkel, képességekkel és attitűdökkel kell „felvértezni”, amelyek segítségével jobban megfelelnek a jelenkor kihívásainak. Előadásomban egy a Pécsi Tudományegyetem történelem és állampolgári ismeretek szakos hallgatóival végzett kérdőíves kutatás eredményeit mutatom be. Ebben olyan pedagógiai módszerekre, eszközökre kérdeztem rá, amelyekből következtetni lehet a hallgatók demokratikus attitűdjére (pl. tanár-diák kapcsolat, tanterem elrendezése, kooperatív tevékenységek alkalmazása, tanulói vélemények). Emellett a kutatás részben arra is kitér, milyen digitális tartalmakat, eszközöket használnának fel a tantárgy tanítása során. Ezeket azért tartottam fontosnak egyrészt, mert az iskolában közvetített tudás, illetve annak módja gyakran távol esik a diákok világtól (Knausz, 2015), másrészt az állampolgári kompetencia fejlesztése nemcsak a konkrét tantárgy tanításával valósulhat meg, hanem a megfelelő (demokratikus) légkör kialakításával is (Dancs & Kinyó, 2015).

**SZ26 – A VIZUÁLIS KULTÚRA OKOSTANKÖNYV-SOROZAT KONCEPCIÓJA,
TARTALMA ÉS FEJLESZTÉSE 7-TŐL 12. ÉV-FOLYAMIG.
DIGITÁLIS KREATIVITÁSFEJLESZTÉS**

Elnök: Törőcsik Katalin
Oktatási Hivatal

Opponens: Pintér Gergely
Oktatási Hivatal

Szimpóziium-előadások

A Vizuális kultúra tankönyvcsalád fejlesztésének gyakorlati tapasztalatai

Nemes-Tábori Anna
Oktatási Hivatal

A Vizuális kultúra okostankönyv-sorozat részeként megjelenő, 11–12. évfolyam számára készült tankönyvpáros bemutatása

Dévai Zsófia
Oktatási Hivatal

Digitális kreativitásfejlesztés okostankönyvek segítségével

Klima Gábor
Oktatási Hivatal

A lakógéptől az ökoházig

Domonkos Péter
Oktatási Hivatal

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Törőcsik Katalin

Oktatási Hivatal

Az EFOP-3.2.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítójú, „A köznevelés tartalmi szabályozóinak megfelelő tankönyvek, taneszközök fejlesztése és digitális tartalomfejlesztés” című projektje az Oktatási Hivatalban kerül megvalósításra. A projekt célja digitális taneszközcsomagok koncepciójának kialakítása, ezek tartalmi és informatikai fejlesztésének megvalósítása a tantárgyi specifikumok figyelembevételével, a kipróbáló iskolák visszajelzései alapján. A digitális taneszközök publikálásának helye a Nemzeti Köznevelési Portál keretrendszere (<https://www.nkp.hu/>). A fejlesztés elején tanulmányoztuk a hazai és nemzetközi digitális tananyagfejlesztési tapasztalatokat. Megvizsgáltuk és elemeztük a digitális és távoktatási keretrendszereket, az LMS módszertant, a felhasználói visszajelzéseket, a fejlesztéstörténeteket, a szereporientált jogosultságkezelést, a testre szabható tanulási környezetet, a központi tananyagtárolást. Pszichológusok bevonásával kutattuk a történeti és művészeti tantárgyak tanítását-tanulását támogató digitális megoldásokat. Az oldalkép kialakításához alapul vettünk kutatásokat, amelyek a szemmozgásokat és a vizuális elemek kiemelkedő jelentőségét elemezték szemantikai rendszerekben. Vizsgáltuk a kronológikus és a tematikus művészetszemlélet előnyeit, valamint a művészetpedagógia korszerű felvetéseit. Megtörtént a tantermi használatra szánt tartalomfejlesztés beválasztásának vizsgálata, szaktanári véleményezése a távoktatásban is. Kipróbáltuk a leckéket tantermi körülmények között, 2×45 percben. Az alakuló okostankönyvek koncepcióját és elkészült leckéit bemutattuk a Vizuális Mesterpedagógus Műhely (VIMM) keretében, ahol az anyag egyöntetűen pozitív visszajelzést kapott, ezt 60 szaktanár bevonásával, kérdőíves válaszokkal támasztjuk alá. A visszajelzések igazolják, hogy az okostankönyv egy jó órávátlaként használható vázat biztosít a köznevelésben részt vevő felhasználóknak. A projektben összesen hat okostankönyv készült el a tantárgy támogatására, a 7. évfolyamtól a 12. évfolyamig. Jellemzők: (1) innovációk (digitális kreativitás fejlesztése, stop motion technika, 3D tervezés, a STEAM pedagógiai szemlélet, grafikai programok felfedezése –tematikusan felépítés, (2) témafelvetések a tanulók életvilágából, (3) állásfoglalásra készítő bevezetők, (4) szabadon feldolgozható alkotófeladatok, (5) az önértékelés támogatása, (6) művészettörténeti kitekintések, (7) kutatómunkát igénylő feladatok, (8) a tudatos internethasználat és a forráskritika gyakorlását biztosító feladatok. Bemutatjuk a szerkesztőségi munka során kialakított saját módszereinket, amelyeket kifejlesztettünk a digitális tananyagokra vonatkozó lektorálásra és a használhatóság ellenőrzésére. Összefoglaljuk, hogyan történik a webre szánt tananyag szerkesztése, tördelése, kitérünk a felhasznált képek, idézetek, részletek metaadatolására és jogosítására, vagyis a digitális tananyag jogi és bürokratikus hátterére is.

A kutatást támogatta: Az EFOP-3.2.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítójú, „A köznevelés tartalmi szabályozóinak megfelelő tankönyvek, taneszközök fejlesztése és digitális tartalomfejlesztés” című projekt.

A VIZUÁLISKULTÚRA-TANKÖNYVCSALÁD FEJLESZTÉSÉNEK GYAKORLATI TAPASZTALATAI

Nemes-Tábori Anna

Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: okostankönyv; digitális tananyagfejlesztés; szerkesztőségi munka

A digitalizáció a tankönyvek szerkesztési folyamatát is átalakítja. Már nemcsak arról van szó, hogy a kéziratok szövegszerkesztő segítségével készülnek, majd könyv formában a tanárok, diákok kezébe kerülnek, hanem létrejött egy új, virtuális formátum is, amelyet a felhasználók is elektronikusan érnek el. Az Oktatási Hivatal munkatársai számos tankönyvet készítettek már print- és az abból létrejövő okostankönyv változatban is. Az évek során mindkét formára kialakult már egy „jó gyakorlat”, egy szerkesztőségi folyamat, ami alapján könnyen átlátható, jól nyomon követhető a könyvek megírása, ellenőrzése, beválásának vizsgálata és publikálása. De mi történik akkor, ha egy új forma készül egy új koncepció alapján egy kis létszámú szerkesztőséggel? Milyen gyerekbetegségek kerülnek felszínre, milyen rutinok, milyen bevált módszerek vannak, amelyek a segítségünkre lehetnek, és hogyan érdemes ezeket összhangba hozni a jogi háttérrel és a bürokrácia útvesztőivel? A digitális tananyagfejlesztés nagyfokú rugalmasságot követel meg a lektortól és a szerzőktől is. Mivel a vizuáliskultúra-tankönyvcsaládnak nincsen printváltozata, sokkal szabadabban lehetett formákhoz, képi megjelenéshez, stílusokhoz nyúlni. Ezt a folyamatos dinamizmust követni azonban nem egyszerű. Az okostankönyvvel párhuzamosan alakult ki, hogyan lehet ezt ellenőrizni, nyomon követni úgy, hogy minden résztvevőnek egyértelmű legyen. A munka során figyelembe kell venni, hogy több eszközön rugalmasan átrendeződő, rezponzív tartalmat fejlesztünk. Az optimalizálás során három fontos szempontot érdemes figyelembe venni: használhatóság, (logikus navigáció, jobb oldalt lenyíló leckestruktúra, modális ablakokba elrejtett segítség, nagyítható képek, tipográfia), hatékonyság (ne kelljen hosszú percekkel kereséssel eltölteni, célcsoportjának megfelelő legyen – forrásanyag elrejtve vagy külön szekcióban), esztétika/design (színek, formák, layout). Egy projektben dolgozó szerkesztőség sokkal nagyobb időintervallumokkal számol, mint egy napilap vagy hetilap szerkesztősége. Itt nincs egy jól követhető sorrend, hogy ki ki után dolgozik, olvas. Aki már dolgozott előtte szorosabb, feszesebb határidőkkel, annak nehézséget jelenthet egy 1,5-2 éves projekt. A Vizuális kultúra tankönyvcsaládnál szerzőink törekedtek a kevesebb szöveg, több kép felépítésre a leckék során. Így számos olyan lecke található a tankönyvekben, ahol 30-40, egyes esetekben 100-nál is több kép, vagy saját grafika segíti a tananyag feldolgozását. Ezeket metaadatokkal kell ellátnunk. Pontosan fel kell tüntetni a kép szerzőjét, idejét, helyét, ha az internetről töltöttük le, annak időpontját, a hozzá tartozó elérési utat. Máshogyan kell kezelni egy szerzői jogvédelemmel ellátott képet, mint egy 500 évvel ezelőtt készült festményről készültet.

A kutatást támogatta: Az EFOP-3.2.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítójú, „A köznevelés tartalmi szabályozóinak megfelelő tankönyvek, taneszközök fejlesztése és digitális tartalomfejlesztés” című projekt.

A VIZUÁLISKULTÚRA-OKOSTANKÖNYVSOROZAT RÉSZEKÉNT MEGJELENŐ, 11–12. ÉVFOLYAM SZÁMÁRA KÉSZÜLT TANKÖNYVPÁROS BEMUTATÁSA

Dévai Zsófia

Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: művészettel nevelés; vizuális kultúra; lelkiegészség-megőrzés

Az Oktatási Hivatal most készülő vizuáliskultúra-tankönyvcsaládja a XXI. század változó oktatási körülményeire és kereteire reflektálva új, digitális, kreatív és szociális kompetenciákat egyformán fejlesztő, projekt alapon összeállított online tankönyvcsomag. A jelenleg elkészült okostankönyveket májustól akkreditálják, és előreláthatólag 2021 szeptemberétől publikálják. Az előadás során mintaleckéken keresztül ismertetjük a projekt felépítését és tartalmát, valamint a témához kapcsolódó kérdések és dilemmák megjelenését a tervezési folyamatban. Az okostankönyvjellegből adódóan, a könyvek látványos újító programja a digitális kreativitás fejlesztésére irányul, ami együtt jár az önállóan és kooperatív módon is tevékeny, asszertív önérvényesítő személyiség formálásával. Hiszen a felszabadult, magabiztos, önmagát és képességeit jól ismerő egyén tud tanúságot tenni kreatív problémamegoldó képességéről. A feladatok leírása nem hangsúlyozza a lelkiegészség-védő hatást, de jónéhány gyakorlatban felismerhetően jelen van a szociális érzékenyítés és a magabiztos, kritikai gondolkodásra nevelő törekvésünk. Igyekeztünk kifejezetten a korosztályt megszólító, korszerű, játékos, érdekes formában írt, kreatív tartalmakkal megtölteni a könyveket. A rajzórák felszabadító légköre a távoktatásban történt tesztelés során is érzékelhető volt. Az alkotómunka ismert személyiségfejlesztő és mentálisegészség-védő hatásai a digitális környezetben is érvényesültek; elmélyülés, koncentráció, belső tartalmak felszínre hozása és formába öntése, képesség az önálló és kooperatív munkavégzésre. Az online térben megnőtt a kommunikáció és az egymásra figyelés jelentősége. A minősítést nélkülöző értékelőbeszélgetések és önértékelő lapok lehetőséget adtak arra, hogy a tanulók a munkáikkal kapcsolatban bátran megfogalmazzák sikereiket, kétségeiket és ellenérzéseiket is. A biztonságos légkör erősítette a csoportkohéziót és a tanulók magabiztosságát. A feladatok leírásánál kérdésekkel, gondolatfelvetésekkel támogatjuk a tanárok és diákok együttműködését. A leckék nyílt végűek, és nagy autonómiát adnak a tanárok számára a projektfeladatok közötti átjárásra, a különböző technikák kipróbálására. Az okostankönyvek legfontosabb tulajdonságai között van a mobilitás, vagyis az egyénre szabhatóság, ami lehetőséget ad a bensőséges, személyközpontú feladatvégzésre. Az előadás lezárásaként egy olyan új tantárgyi paradigma képét vázoljuk fel, ahol a vizuális kultúra mint támogató, személyiségfejlesztő, lelkiegészség-védő, komplex, integratív tantárgy jelenik meg.

A kutatást támogatta: Az EFOP-3.2.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítójú, „A köznevelés tartalmi szabályozóinak megfelelő tankönyvek, taneszközök fejlesztése és digitális tartalomfejlesztés” című projekt.

A LAKÓGÉPTŐL AZ ÖKOHÁZIG – RÉSZLET EGY DIGITÁLIS „VIZUÁLIS KULTÚRA” TANKÖNYVSOROZATBÓL

Domonkos Péter

Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: vizuális kultúra; építészet; XX–XXI. század

A szóban forgó tankönyvsorozat uniós forrásokból készült az Oktatási Hivatalban, az EFOP 322-es projekt keretein belül. Tudomásunk szerint ez a második digitális tankönyvsorozat Magyarországon, amely papírkönyvi előzmény nélkül készült. Tantárgyi kontextusa egyfelől az Imrehné Sebestyén Margit és Horváth Katalin által írt *A képzelet világa* c. tankönyvsorozat az 1–10. osztálynak (2002/2003 és 2006), másfelől a Kárpáti Andrea vezette *Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása* című projekt 2016–2020 között. A *képzelet világa* tankönyvsorozattal ellentétben azonban mi tematikus tankönyveket írtunk, nem történeteket. Kárpáti Andreáék pedig tanári kézikönyveket fejlesztettek. A mintául választott „lecke” egyike azoknak, amelyek a 20–21. századi építészetbe vezetik be a diákokat. Arról szól, miként jutottunk el a modern építészettől a posztmodernen és a dekonstruktívon át a környezettudatosig. Akár a tankönyv többi „leckéje”, valójában ez is egy projekt, amely négy szakaszból áll. Első szakasza a ráhangolódást, az érdeklődés felkeltését célozza, ebben mindig a diákok életvilágához kapcsolódunk. Ez itt konkrétan a panelházak és a lakótelepek világa. Ezek tündöklésének és bukásának rövid történetét vázoljuk fel sok képpel és egy oktatófilmmel, Le Corbusier és Walter Gropius gyönyörű épületeitől Minoru Jamaszaki és Siegfried Nassuth lakhatatlan lakótelepeiig, valamint a panelházakból épült magyar lakótelepekig. A projekt magja három – a differenciálást lehetővé tevő és egy esetben kooperációt is igénylő – alkotófeladat a hozzájuk tartozó forrásanyagokkal, amelyek a kutató-alkotó tanulásra adnak lehetőséget. A *Posztmodern változat* című feladat lényege egy klasszikus épület posztmodern átdolgozása rajzban. Ennek forrásanyagában találtuk meg a Műtárgylistában szereplő épületek legjobb helyét. A diák így alkotó módon, mintaként találkozik a tananyaggal. Mintaképpen világhírű rájátszásokat is bemutatunk neki. A *Zöldítsd a várost!* című feladatban egy digitális képszerkesztő program segítségével tud fákat, cserjéket telepíteni lakóhelye egy légszennyezett pontjára. A *Kacatház* című feladatban egy ház makettjét lomokból készítheti el. Grafikus kollégáink mindhárom alkotófeladathoz készítettek mintadarabot – ezek elkészítésének lépései is láthatóak a forrásanyagban. Mindig van visszacsatolás: az összkép szekció. (Legtöbbször a munkák kiállításával egybekötve.) A projekt zárószakasza a kitekintőréssz az érdeklődőknek. Ez a horizont kitágítását szolgálja, esetleg nézőpontváltást, illetve a témába vágó műveltség terjesztését. Tematikus szekciókból, interaktív feladatokból, esetleg filmekből áll. E konkrét projektben megmutatjuk, hogy a nagyok hogyan csinálják.

SZ27 – A MŰVÉSZETI NEVELÉS DIMENZIÓI

Elnök: *Váradi Judit*
Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar

Opponens: *Janurik Márta*
Szegedi Tudományegyetem

Szimpózium-előadások

**A zenei nevelés fontossága Kovászna és Hargita megye magyar tannyelvű elemi osztályaiban –
A tanítók szemlélete, véleménye**

Bartalis Izabella
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

**A romániai magyar anyanyelvű ének-zene tanárképző pályát választók döntését befolyásoló
tényezők**

Borsos Blanka-Mónika
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

A csoportos zenei órák megvalósulása a pandémia alatt

Kiss Julianna, Kerekes Rita
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

A jövő zeneoktatási formája? – A digitális zeneművészeti oktatás előnyei

Mike Ádám, Radócz József Miklós
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Váradi Judit

Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar

Az oktatási folyamat sikeressége, az eredményes módszer megalkotása és alkalmazása központi kérdése az oktatáspolitikának. A szimpóziум előadásai a zenepedagógia által közvetített értékeket, előnyöket kutatják változatos módszertani eszközökkel az oktatás különböző szintjein. Kutatásunk egyik fókuszja a Kovászna és Hargita megye elemi osztályaiban tanító pedagógusok zenepedagógiai gyakorlatára és véleményére irányul. Vizsgáljuk, hogy a zene- és mozgásórák során élnek-e az integrálás lehetőségével. Az anyanyelv és zenei anyanyelv elválaszthatatlan kontextusában vizsgáljuk az Erdélyben ének-zene tanárképzésre jelentkező magyar anyanyelvű hallgatók döntési mechanizmusát, a tannyelv identitásformáló hatását. A szimpóziум további előadásai kiemelten fókuszálnak az online zeneoktatás tanulságaira. Az IKT-eszközök használata alapvető igényként jelent meg a köznevelésben, az elmúlt években számtalan javaslat született a tanítás és a tanulás átalakítására. A zeneoktatásban is zajlanak módszertani kutatások, azonban a művészeti oktatás eddig elkerülte a digitális infrastruktúrát. A világjárvány a mindennapi élet számos területét érintette, az oktatás történetében teljesen új fejezetet nyitott. A művészetoktatás hagyományos modellje digitális kultúrával egészült ki, amely a módszertan alapos átgondolását tette szükségessé. Az eddigi tapasztalatok, felmérések, kutatások eredményei azt mutatják, hogy a hatékony művészeti oktatás alapja a személyes jelenlét, hiszen érzetet, mozdulatot nem lehet távoktatásban, csupán verbális keretek között tanítani. Az egyéni hangszeres órák mellett a csoportos zenei órák kivitelezése új tevékenységformák alkalmazását tette szükségessé. Mégis felmerül a kérdés, hogy az elmúlt hónapok alatt kialakított „jó gyakorlatokat”, kreatív ötleteket, a tanulók aktivitását segítő tanári motivációs stratégiákat, az értékes online segédanyagokat hogyan lehet adaptálni egy korszerű művészetoktatási rendszer keretei közé. Kutatócsoportunk célja, hogy a zenei nevelésben rejlő láthatatlan erőforrások feltárásával hozzájáruljon az ifjúság neveléséhez.

A kutatást a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete támogatta..

A ZENEI NEVELÉS FONTOSSÁGA KOVÁSZNA ÉS HARGITA MEGYE MAGYAR TANNYELVŰ ELEMİ OSZTÁLYAIBAN – A TANÍTÓK SZEMLÉLETE, VÉLEMÉNYE

Bartalis Izabella

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: zenei nevelés; zene- és mozgásóra; a zene integrálása

A zenei nevelés pozitív hatására számos zenepedagógiai szakirodalmi forrás utal (Kiss, 2010; Mark, 2002; Shouldice, 2013; Szűcs, 2017; Váradi 2017), amelyekben megjelenő kutatási eredmények bizonyítják a zene fejlesztő hatását. Az iskolai zenei nevelés hozzájárul a személyes és szociális kompetenciák fejlődéséhez, valamint a zeneértő, zeneszerető generációk kineveléséhez. Az elemi osztályos tanulóknak életkori sajátosságukból adódóan szükségük van a zenei nevelés által biztosított örömteli éneklésre, játékra, amely segítségével levezethetik esetleges feszültségeiket, kifejezhetik örömeiket, vagy megélhetik a mozgás és játék iránti igényüket. A közös éneklés, zenélés és játék öröme képes az osztályközösségek megerősítésére, a kedvezőtlen szociokulturális különbségek tompítására, konfliktusos helyzetek által generált feszült hangulat feloldására (Árvayné, 2012; Szűcs, 2017). Tanulmányunk célja kérdőíves kutatásaink által feltérképezni, hogy a romániai Kovászna és Hargita megye elemi osztályaiban tanító pedagógusok milyen fontosságot tulajdonítanak a zenei nevelésnek, a zene- és mozgásóráknak, valamint élnek-e az integrálás elvével, és alkalmazzák-e más tantárgyak keretében is a zene adta lehetőségeket. A kvantitatív kutatásban 141 Kovászna és Hargita megye elemi osztályaiban tanító pedagógus vett részt. Az adatokat statisztikai adatelemző program segítségével dolgoztuk fel, vizsgálva a leíró statisztikai mutatókat. Az elemzés rávilágít arra, hogy a kutatásban részt vevő tanítók többsége felismeri a zenei nevelés fontosságát, annak teljes személyiségre gyakorolt pozitív hatását. A zene- és mozgásórák keretein belül lehetőséget kell teremtenünk a tanulóknak a zenei készségek fejlesztése mellett az élményszerű zenehallgatásra, az éneklés és zenélés által megtapasztalni az áramlat élményét, amelynek segítségével csökkenteni tudjuk az esetleges tudatzavar mértékét, mérsékelni tudjuk a szorongást (Csíkszentmihályi, 1997). A zene más tantárgyakkal való integrálása estében a tanítók a tanórák színesebbé tételének érdekében alkalmazzák a leggyakrabban a zenehallgatást és éneklést, segítve így az új tananyagra való ráhangolódást, viszont kevésbé aknázzák ki az ismeretbővítés vagy esetlegesen stressztoldó lehetőségként a háttérzenének való alkalmazását. Kutatásunk által igyekszünk ellensúlyozni a zenei nevelésről alkotott szülői, tanulói és adott esetben pedagógusi vagy akár iskolavezetési véleményt, amely szerint a zene a periférikus tantárgyak egyike (Janurik & Józsa, 2018), kiemelve annak elengedhetetlen fontosságát a személyiség fejlődésében.

A ROMÁNIAI MAGYAR ANYANYELVŰ ÉNEK-ZENE TANÁRKÉPZŐ PÁLYÁT VÁLASZTÓK DÖNTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Borsos Blanka Mónika

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: ének-zene tanárképzés; tannyelvválasztás; iskolai útvonal

A határon túli magyar kisebbségű hallgatók számára az egyik legnagyobb kihívást az intézmény tannyelvének megválasztása jelenti. Számos tényező hatással van a hallgatók tannyelvválasztására, kutatásunkban ezeket a tényezőket vizsgáltuk, hogy betekinthessünk a döntéseik motivációjába. A tannyelvválasztás jelentős szerepet játszik az anyanyelvű oktatás jövőjében, a kisebbségi oktatáspolitikai egyik fő részét képezi a tanítási nyelv. Papp Z. Attila (2012) megállapította, hogy a kisebbségi közegben nagyobb a tétje az iskolaválasztásnak, mert az anyanyelvű oktatás a kisebbségek hosszabb távú fennmaradását is szolgálja. A tannyelvválasztás jelentős szerepet játszik az identitásformálásban, valamint esélyegyenlőséget növelő hatása is felmutatható. Az identitás tapasztalatok által alakul ki, tehát a választott intézmény, az oktatás nyelve és a tanított tartalmak mind a hallgatók identitásformálásának alapvető tényezői (Csernicskó & Göncz, 2009). Kutatásunkban az ének-zene tanárképzésre jelentkező magyar anyanyelvű hallgatók döntési mechanizmusát vizsgáltuk. Kutatásunk célja, hogy megtudjuk, a hallgatók milyen iskolai útvonallal rendelkeznek, milyen indokok mentén döntenek a lehetőségek közül, honnan informálódnak, és milyen tényezők befolyásolják őket a képzés tannyelvének kiválasztása során. Kutatásunkat a kvalitatív módszerre alapoztuk, amelynek keretén belül magyar anyanyelvű ének-zene tanárképzős hallgatókkal készítettünk félig strukturált interjúkat. Az interjúalanyokat nem valószínűségi mintavételi eljárással, azon belül hólabdamódszerrel választottuk ki a romániai magyar tannyelvű ének zene tanárképzés hallgatói közül. A kvalitatív kutatások sajátosságának megfelelően a minta elemszáma kicsi (N=14). Az interjúk elemzése során egyszerű kézi kódolást alkalmaztunk. A kapott eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy a válaszadók többségét a Romániában való érvényesülési szándék, az egyetem presztízse és a kortárscsoport orientációja befolyásolta a képzés tannyelvének megválasztása során.

A CSOPORTOS ZENEI ÓRÁK MEGVALÓSULÁSA A PANDÉMIA ALATT

Kiss Julianna, Kerekes Rita

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: zeneoktatás; online zeneoktatás; csoportos zenei órák

A digitális kompetenciák fejlődésének igénye napjaink alapvető elvárásai közé tartozik. A technológiai innovációk alkalmazásán túlmutatva egy olyan szemléletváltásról (Kulcsár, 2008) van szó, amelyben dinamikusan változik a tartalom, a közvetítés és a tanulói interakciók, állandó módszertani megújulásra ösztönözve a pedagógusokat (Horváth et al., 2014). A világjárványt megelőzően a zeneoktatásban alkalmazott IKT- és más digitális eszközök hatékonyságára, a zenetanárok felhasználási hajlandóságára fókuszáltak a kutatók (Szabó, 2018). Az elmúlt egy év az online szintéren megvalósuló oktatási alternatívákra hívta fel a figyelmet. A zeneoktatás területén a hangszeres és a csoportos zenei órák más-más kihívás elé állították a zenepedagógusokat. A 2021 januárjában indított online kérdőíves kutatás az alap-, közép- és felsőoktatás szintjén ennek tapasztalatait kívánta felmérni. A közösségi zenélésen alapuló tantárgyak veszélyforrást jelentettek a betegség terjedésében, így ezeket a tevékenységi formákat érintették elsőként a korlátozó intézkedések az intézményekben. Az online tér különböző videóműködésre alkalmas platformjai a beszédet, az egyéni megszólalásokat teszik lehetővé. Míg a hangszertanulás során a hangszerek zajként való érzékelése, értelmezése jelentette a legnagyobb gátat, a csoportos zenei órák (kamarazene, énekkar, zenekar, szolfézs/zeneismeret) esetében a tárgyak lényegi eleme sérült, a közös muzsikálás, éneklés. Kutatásunkban 353 zenepedagógus tapasztalatait térképeztük fel, előadásunkban a csoportos zenei órák megvalósulására fókuszálunk. Eredményeink azt mutatják, hogy a foglalkozások kivitelezése új tevékenységformák alkalmazását tette szükségessé. Választ kerestünk arra is, hogy van-e összefüggés a csoportos zenei órák sikeres megvalósítása és a pedagógusok munkatapasztalata, digitális kompetenciái, korábbi digitális eszközhasználatuk között. A kutatás tapasztalatai alapján úgy véljük, az online tér szerves része marad a zeneoktatásnak, a pedagógusok módszertani repertoárjának gazdagodása a kontaktfoglalkozások során is színesíteni fogják a hagyományos tevékenységi formákat.

A kutatást a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet támogatta.

A JÖVŐ ZENEOKTATÁSI FORMÁJA? A DIGITÁLIS ZENEMŰVÉSZETI OKTATÁS ELŐNYEI

Mike Ádám, Radócz József Miklós

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: digitális oktatás; Covid19; zeneművészeti oktatás

A 2020-ban megjelent Covid19-világjárvány a mindennapi élet számos területét érintette, így az oktatást, zeneoktatást is. A jelenléti oktatást teljesen vagy részlegesen felfüggesztették, illetve szigorú szabályoknak megfelelően valósulhatott meg. A digitalizációs átalakulás egyik szegmense a zeneművészeti oktatás volt, amelynek sikeres megvalósíthatósága komoly kérdéseket vetett fel, továbbá rendkívüli akadályokat állított tanár és diák elé egyaránt. A digitális alapú oktatás gondolata természetesen nem újkeletű dolog, mindazonáltal a nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy az egyértelmű potenciál ellenére megfelelő módszertan és egységes finanszírozási séma híján nem beszélhetünk tényleges sikerességről (Czékman, 2019). Nem elhanyagolható a kialakult helyzet mentális egészségre kifejtett hatása sem, hiszen aggasztó arányban tapasztalható, hogy a gyermekek és fiatalok körében jelentősen megnőtt a stressz, az aggodalom és szorongás valamilyen formája (Giannini, é.n.) Mindezek mellett ugyancsak ismert tényező, hogy az eredményes művészeti oktatás a személyes jelenléten alapszik (Váradi, 2021). A Zenepedagógiai kutatócsoportunk célja az új típusú oktatási forma tapasztalatainak feltárása a hazai és külföldi alap-, közép- és felsőfokú zenepedagógusok és zeneoktatók körében. Az adatok rögzítése online kérdőív segítségével valósult meg, amelyet összesen 353-an töltöttek ki. A felmérés nyitott kérdései azt mérték fel, hogy a pedagógusok milyen előnyeit, illetve hátrányait tapasztalták a digitális oktatásnak. Az adatok kvantifikálása kódolás útján, a MAXQDA kvalitatív adatelemző szoftver segítségével történt. Kutatásunk eredményei szerint, összhangban az elmúlt időszak nemzetközi vizsgálatataival, a zene tanárok legnagyobb része a digitális oktatás negatívumait emelték ki. Jelen előadásunkban azonban a pozitív véleményekre, eredményekre szeretnénk fókuszálni, hiszen vizsgálatunk során számos olyan előnyt is megneveztek a válaszadók, elsősorban a kapcsolattartásra és a kommunikációra, valamint a térbeli és/vagy időbeli tényezőkre gyakorolt hatásokkal kapcsolatban, amelyeket a későbbiek során a jelenléti oktatásba is érdemes beépíteni.

A kutatást a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóközpontja támogatta.

SZ28 – A KÖZÉPFOKÚ SZAKKÉPZÉS TÖBBFÉLE NÉZŐPONTBÓL

Elnök: Márkus Edina
Debreceni Egyetem

Opponens: Kovács-Nagy Klára
Debreceni Egyetem

Szimpózium-előadások**A lemorzsolódás csökkentésére bevezetett szakiskolai intézkedések**

Rétháti Csilla
Debreceni Egyetem

Érettségít nem adó szakképzésben tanuló diákok eredményességének vizsgálata az OKM adatok tükrében

Dorogi Alexandra, Bacskai Katinka
Debreceni Egyetem

Szakközépiskolások továbbtanulási döntését befolyásoló tényezők

Józsa Gabriella
Debreceni Egyetem

Az oktatási innovációk középtávú eredményessége az Észak-Magyarország, Észak-Alföld régió négy megyéjének középfokú oktatási intézményeiben

Hornyák Ágnes
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Márkus Edina

Debreceni Egyetem

A szimpózium előadásai a középfokú képzés, azon belül is az iskolarendszerű szakképzés egy-egy aspektusával foglalkoznak. A résztvevők a korai iskolaelhagyás, a továbbtanulási döntések, a tanulmányi eredményesség, az innovációk témakörökben végeztek vizsgálatokat. Közös az előadásokban, hogy minden esetben a problémák feltárásán túl az eredményességre ható tényezőket is igyekeznek vizsgálni. Országos és regionális kitekintést is kaphatunk. A módszerek változatosak, a vizsgálni kívánt problémához illeszkednek, másodelemzés (országos kompetenciamérés és a telephelyi-intézményi adatbázisok), dokumentumelemzés (Észak-Magyarország és Észak-Alföld régió iskoláinak dokumentumai, bejegyzett oktatási innovációk dokumentumai); és nagymintás kérdőíves vizsgálat is megjelennek. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók idő előtti iskolaelhagyásának a kiváltó okait vizsgálja az egyik előadó az Észak-Magyarország és Észak-Alföld régió intézményeinek és az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények (továbbiakban EGYMI) keretein belül működő iskolai részlegeknek dokumentumelemzésén és intézményi adatain keresztül. Az érettségit nem adó intézmények eredményességének vizsgálatát, a 2014-es és 2016-os országos kompetenciamérés összekapcsolt diák és telephelyi-intézményi adatbázisainak elemzésével kísérlék meg a résztvevők. Ez alapján vizsgálják, hogy kik azok a diákok, akik a szakképzésbe jelentkezték, milyen eredményekkel hagyták el az általános iskolát (8. évfolyamos OKM-mérési eredmények), 10. évfolyamon hogyan teljesítenek, mennyit változtak a motivációik, a tanulmányi eredményességük. A 12. és 13. évfolyamos szakközépiskolások körében végzett nagymintás (N=1852) vizsgálat célja, hogy feltárja azokat a különbségeket, amik a felsőoktatási továbbtanulási döntésekben megmutatkoznak. A kutatás eredményei rámutatnak a továbbtanulási döntést befolyásoló tényezőkre, valamint a 12. és 13. évfolyamos szakképzős tanulók különbségeire is. Az Észak-Magyarország és Észak-Alföld régiók négy megyéjének középfokú intézményeiben bejegyzett oktatási innovációit és annak összefüggéseit vizsgálja 2011 és 2018 között a negyedik előadó. A kutatás fókuszában az áll, hogy milyen demográfiai és egyéni tényezők hatottak az innovációk létrejöttére, milyen közvetlen eredményt, illetve hatást indukáltak középtávon a bejegyzett pedagógiai újítások. A szakképzés intézményi átalakulása, a szakmajegyzéken alapuló új rendszer, a 2020 szeptemberétől iskolai rendszerű képzésben megszerezhető alapszakmák mind-mind komoly változásokat hoznak, érdemes látni, hogy honnan indulunk, milyen helyzetben van ez a terület. Az előadások révén megismerhetjük a középfokú, iskolarendszerű szakképzés elmúlt időszakban megjelenő problémáit, a tanulók tanulási, továbbtanulási motivációit és az eredményességre ható tényezőket.

A LEMORZSOLÓDÁS CSÖKKENTÉSÉRE BEVEZETETT SZAKISKOLAI INTÉZKEDÉSEK

Rétháti Csilla

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás; hátránykezelő programok

A kutatás elméleti kereteit a szakiskolásokat érintő lemorzsolódást vizsgáló oktatásszociológiai kutatások eredményei jelentik: Fehérvári (2008), Hanák (2016), Kertesi és Kézdi (2013), Liskó (2008), Széll (2015). Fehérvári (2015) rámutat arra, hogy a lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjeit vizsgálva szembevetendő az észak-magyarországi korai iskolaelhagyás kimagasló aránya, valamint, hogy a lemorzsolódás a szakképzésben tanulókat érinti leginkább. A végzettség nélküli iskolaelhagyás, másnéven lemorzsolódás már hosszú évek óta fennálló oktatási és társadalmi probléma. Célunk a lemorzsolódás kiváltó okainak a feltérképezése, valamint azon tényezőknek a feltárása, amelyek az enyhe értelmi fogyatékos tanulók idő előtti iskolaelhagyásához vezetnek. Mindezt két hátrányos helyzetű (Észak-Magyarország és Észak-Alföld) régió összes szakiskolájának és az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények (továbbiakban EGYMI) keretein belül működő szakiskolai részlegeinek dokumentumelemzésén keresztül vizsgáltuk. A kutatás során többféle módszert alkalmaztunk, a dokumentumelemzést, statisztikai adatok elemzését, valamint az adatlapszerkesztést és -elemzést. A dokumentumelemzés során az iskolák szakmai programjait, a szervezeti és működési szabályzatot és más belső dokumentumokat (a fenntartó és a minisztérium felé megküldött jelentéseket és beszámolókat) elemezzük meghatározott szempontok mentén. Az említett iskolák dokumentumainak elemzésén keresztül mutatom be, hogy az enyhe értelmi fogyatékosokkal élők nevelésével és oktatásával foglalkozó szegregált intézmények milyen módszereket alkalmaznak annak érdekében, hogy megelőzzék, vagy csökkentsék a lemorzsolódást. A pedagógiai program alapján a helyi szakmai program azon részeit mutatjuk be, amelyekből képet kaphatunk arról, hogy az iskola a nevelés-oktatás révén hogyan, milyen módszerekkel járul hozzá a lemorzsolódás csökkentéséhez, a további önálló élethez, és mely kompetenciákat erősítené, valamint az iskola milyen módon járul hozzá a tanulók hátrányainak mérsékléséhez, milyen hátránykezelő programok jelennek meg a programban.

ÉRETTSÉGIT NEM ADÓ SZAKKÉPZÉSBEN TANULÓ DIÁKOK EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA AZ OKM-ADATOK TÜKRÉBEN

Dorogi Alexandra, Bacskai Katinka

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szakképzés; országos kompetenciamérés; tanulmányi eredményesség

A szakképzés rekrutációs bázisáról több kutatásból tudjuk, hogy főként hátrányos helyzetű diákok adják, akik rossz szociális és anyagi háttérrel rendelkeznek (Naylor, 1987) de ez Magyarországon kiemelten jellemző (Fehérvári & Híves, 2017; Fehérvári & Liskó, 1998). Gyakori a mozaikcsaládban való nevelkedés (Fónai et al., 2007). Gyakori, hogy a diákoknak nincs jövőképe, emiatt a tanároknak nagy szerepet kell vállalni, hogy a tanuló elvégezze az adott szakmát (Ébl, 2018; Mártonfi, 2013). Kutatásunkban az érettségit nem adó intézmények eredményességét vizsgáltuk a 2014-es és 2016-os országos kompetenciamérés összekapcsolt diák- és telephelyi-intézményi adatbázisainak elemzésével. Ez alapján vizsgáljuk, hogy kik azok a diákok, akik a szakképzésbe jelentkeztek, milyen eredményekkel hagyták el az általános iskolát (8. évfolyamos OKM-mérési eredmények), milyen jellemzői vannak az általános iskoláknak, mekkora földrajzi vándorlás történt, s aztán 10. évfolyamban hogyan teljesítenek, mennyit változtak a motivációik, a tanulmányi eredményességük. Ebben a képzési típusban számos esetben előfordul, hogy a tizedikes diákok a nyolcadikos eredményeikhez viszonyítva alacsonyabb eredményeket érnek el. Az OKM mérési skálája folytonos, tehát ezek a diákok két év alatt nemcsak nem fejlődtek, hanem a mérés alapján alacsonyabb képességszinten állnak, mint két évvel korábban (Széll, 2015). A diákokat a pontszámkülönbség alapján kategóriákba soroljuk, és kiemelten vizsgáljuk azoknak a diákoknak a jellemzőit, akik a nyolcadikos tudásszintjük alatt teljesítettek. Az ő esetükben fokozottan jellemző az, amit absztraktunk elején a szakirodalom alapján megjegyeztünk, hogy a motivációik alacsonyak, a családszerkezetük sérült, több közöttük a roma származású és a kistélepusú élők. A szakképzésben jellemző az is, hogy az iskolák nagyon különbözőek, a rosszul teljesítő diákok meghatározott intézményekben tömörülnek, és nem oszlanak szét egyenletesen a különböző iskolák között. A kutatás során azonban meg kellett küzdenünk azzal a problémával, hogy rendkívül magas az adatkiesés aránya. Egyfelől az összekapcsolásnál a lemorzsolódó tanulókat elvesztettük, másfelől a háttérkérdőívek a többi középfokú képzésben részt vevő diákhoz képest alacsonyabb arányban kerültek kitöltésre. Ezen nehézségek ellenére is eredményeink rávilágítanak arra, mely területeken működik diszfunkcionálisan a szakképzés.

SZAKKÖZÉPISKOLÁSOK TOVÁBBTANULÁSI DÖNTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Józsa Gabriella

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: továbbtanulási döntések; szakképzés

A közoktatás szelektivitása miatt a különböző típusú középiskolák más-más továbbtanulási utakat kínálnak a diákok számára (Imre & Györgyi, 2009; Lannert, 2009). Számos hazai tanulmány igazolta, hogy arányában jóval kevesebben jelentkeznek és nyernek felvételt a felsőoktatásba az érettségit adó szakképzésből, mint a gimnáziumból (Gábor & Szemerszki, 2015; Józsa, 2020; Lannert, 2003; Liskó, 2003; Szemerszki, 2012; Veroszta, 2012). Bár az érettségit adó szakképzésben való továbbtanulás is egyfajta szelekció eredménye, amiről élesen nem lehet leválasztani a továbbtanulási döntésben szerepet játszó tényezőket, mégis azt feltételezzük, hogy találunk olyan összetevőket, amelyek hatással vannak a felsőoktatási továbbtanulás melletti vagy elleni döntésre. A 12. és 13. évfolyamos szakközépiskolások körében végzett nagymintás ($N=1852$) vizsgálatunk célja, hogy feltárjuk azokat a különbségeket, amelyek a felsőoktatási továbbtanulási döntésekben megmutatkoznak. Ennek vizsgálatára saját fejlesztésű kérdőívet készítettünk, amely a családi háttér, az affektív és kognitív tényezők mellett a vallásosságra és a szülőkhöz, tanárokhoz és barátokhoz fűződő viszonyra is rákérdez. Az affektív tényező feltárására saját fejlesztésű skálát készítettünk, amely az intrinzik és extrinzik továbbtanulás motívumaira (Ryan & Deci, 2020), valamint az önhátráltatásra (Nagy, 2004; Nagy & D. Molnár, 2017) vonatkozik. A mérőeszköz megbízhatósága jó, alskálánként és részmintánként 0,9 körüliek a megbízhatósági mutatók. A kognitív tényező vizsgálatára a jegyeken, a bukáson, az évisméltélen és a magánórákra járáson túl az ADEXI (Adult Executive Functioning Inventory, Holst & Thorell, 2017; Józsa & Józsa, 2020) végrehajtófunkció-kérdőívet használtuk, amelynek Cronbach- α értékei 0,67–0,91 közötti értékeket vettek fel alskálánként és részmintánként. A családi háttér jellemzésére a szülők iskolai végzettségét, az állandó lakhely településtípusát, a testvérek számát és az anyagi indexet alkalmaztunk. A családi háttértényezők, továbbá a szülők vallásosságához való viszonyának megítélése mentén klaszterelemzéssel három csoportot azonosítottunk; (vallásos középréteg ($n=576$); nem vallásos alacsony státuszú ($n=650$); nem vallásos értelmiségi ($n=626$)). A klaszteranalízis alapján létrejött csoportok között jelentős különbségeket találtunk mind az affektív, mind a kognitív tényezőkben. Eredményeink rámutatnak egyrészt a továbbtanulási döntést befolyásoló tényezőkre, másrészt a 12. és 13. évfolyamos szakképzős tanulók különbségeire.

AZ OKTATÁSI INNOVÁCIÓK KÖZÉPTÁVÚ EREDMÉNYESSÉGE AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁG, ÉSZAK-ALFÖLD RÉGIÓK NÉGY MEGYÉJÉNEK KÖZÉPFOKÚ OKTATÁSI INTÉZMÉNYEIBEN

Hornyák Ágnes

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: oktatási innováció; humán és szociális tőke; eredményesség

A 21. század tudásalapú gazdaságának oktatása, illetve a versenyképes társadalom érdekében az oktatás valamennyi szereplőjének kiemelt feladata, hogy olyan kompetenciákat alakítson ki, amelyek segítségével a munkapiac számára korszerű, kooperációra képes munkavállalók válhatnak a fejlődés mozgató erejévé. Az OECD 2010-es innovációs stratégiája (OECD, 2010a, 2010b) kiemelten kezeli az oktatási ágazat innovációs felelősségét. Az ezt követő évek OECD-jelentéseiben (OECD, 2014, 2016) tovább erősödik az oktatási innováció szükségességének kérdése, és feltételezik, hogy mindezek hozzájárulhatnak a tanulmányi eredmények és az oktatás minőségének javulásához. Az elmúlt években hazánkban is megnövekedett az oktatási ágazatban jelen lévő innovációs aktivitás figyelemmel kísérése (Halász & Fazekas, 2016), ugyanakkor nem történt még oktatási innovációkat tartalmazó adatbázisokban szereplő újítások nyomon követése. Az Oktatási Hivatal Iskolatáska felületén található akkreditált „Jó gyakorlatok” területi megoszlást mutatnak. Társadalomföldrajzi tekintetben a leghátrányosabb helyzetű Észak-Magyarország és Észak-Alföld régiók négy megyéjének középfokú intézményeiben bejegyzett oktatási innovációit és annak összefüggéseit vizsgáljuk 2011 és 2018 között. Összesen 370 középfokú intézményt (gimnázium és szakmát adó intézmények) vizsgáltunk, ebből 44 telephelyen található bejegyzett oktatási innováció. Az oktatási innovációs aktivitással bővített OKM telephelyi adatbázisa alapján innovatív és nem innovatív középiskolák összehasonlítására került sor. Az adatok feldolgozása során SPSS programot használunk, módszerek terén pedig két- és háromdimenziós kereszttáblákat készítünk, varianciaanalízist, klaszteranalízist és logisztikus regressziót végzünk. A kutatásunk fókuszában az állt, milyen demográfiai és egyéni tényezők hatottak az innovációk létrejöttére, milyen közvetlen eredményt, illetve hatást indukáltak középtávon a bejegyzett pedagógiai újítások. A 4 megye azonos számú innovációt jegyeztetett be, de eltérést figyeltünk meg az iskolatípusok esetében. Az erős humán szakmai és szociális tőke hat az innovációs aktivitásra (Pusztai, 2015), az oktatási innovációs aktivitás összefüggésben van a tanulói eredményességgel több vizsgált területen. Igazolni kívántuk Varga (2015) állítását, miszerint a szocioökonómiai aspektusból hátrányos helyzetű gyermekeket jelentős számban oktató intézményekben az eredményesség korrelál az iskolák innovációs aktivitásával és az eredményességgel. Azokban az intézményekben, ahol történt bejegyeztetés a tanulási nehézségekkel küzdők esetében, a 8 évfolyamos gimnáziumok kivételével a többi iskolatípusnál magasabb értékekkel találkozhatunk. Az oktatási innovációk eredményességgel kapcsolatos vizsgálata arra is rámutatott, hogy a fegyelem, motiváció és a továbbtanulással kapcsolatos attitűdökre pozitív hatást gyakoroltak középtávon a bejegyzett oktatási innovációk.

SZ29 – ÚJRAGONDOLT TRADÍCIÓK – LEHETŐSÉGEK A HITTANOKTATÁS MEGÚJULÁSÁBAN

Elnök: *Seres-Busi Etelka*
Evangélikus Hittudományi Egyetem

Opponens: *Hegedűs Judit*
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Szimpóziium-előadások

Egyházi iskolába járó diákok jelentéskonstruálása az egyházi tradíció elemeiről

Seres-Busi Etelka, Kodácsy-Simon Eszter
Evangélikus Hittudományi Egyetem

Az inklúzió gyakorlati megvalósíthatóságának lehetőségei kis létszámú hittancsoportokban. Megfontolások Stefan Anderssohn megállapításai alapján

Baloghné Vincze Katalin
Evangélikus Hittudományi Egyetem

Bibliai történetekből való tanulás nyílt értelmezési térben

Kodácsy-Simon Eszter
Evangélikus Hittudományi Egyetem

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Seres-Busi Etelka

Evangélikus Hittudományi Egyetem

Ahogy a konferencia kiírása is nyomatékosítja: a jövőt valóban nagyon nehéz megjósolni, s nem tudjuk, milyen szakmákra, képességekre lesz szükség. Sejtünk ezekből néhányat, s azt többen megfogalmazzák, hogy a kommunikációs formák expert megvalósításán és a kreativitáson kívül saját erőforrásaink mozgósítására, kiteljesítésére is nagy szükség lesz. Napjainkban számos dilemma fogalmazódik meg „egyházi érintettségén kívül és belül” azzal kapcsolatban, hogy milyen speciális lehetőséget jelenthet hittanoktatásban részt venni, hitéleti kérdésekkel foglalkozni. Ez viszont abban az esetben lehet valóban „sajátos lehetőség” és személyes erőforrást gazdagító tényező, ha mindezt korszerűen, kellően adaptívan, egyéni és társadalmi szükségletekhez érzékenyen igazodva tesszük, figyelve a részvételre, a fenntarthatóságra és a nyitottságra. A szimpózium négy előadás összekapcsolásával született, amelyekben – többek között – két fő vonalvezető is közös. Az egyik a diákok „hangjára” fókuszálás, adaptív válaszok személyes kérdéseikre, nevelési-oktatási szükségleteikre. A másik fő nyomvonal jelentéseik keresése és az együtt gondolkodás során az ezekből való kiindulás. Akár a bibliadidaktika megújuló lehetőségeire, innovatív megoldásaira gondolunk, akár a hittanórák, hittankönyvek minél magától értetődőbb inkluzivitására, vagy a történetekhez kérdésekkel, vagy valamilyen személyes bevonódással kapcsolódásra – ezek a kérdések égetőnek bizonyulnak. Az első előadás azt veszi nagyító alá, milyen módon értelmezik a gyermekek azokat a jelentős szövegeket, amelyekkel a hittanoktatás keretein belül találkozhatnak, s azt a környezetet, amelyet pl. egy egyházi iskolában tanulási környezetként maguk körül látnak nap mint nap. A második előadás folytatja ezt a vonalat, és didaktikai áttekintést ad, Stefan Anderssohn német valláspedagógus gondolataival dúsítva a megfontolásra javasolt inkluzív elemeket, konkrét lehetőségeket. A következő előadás tovább részletezi és árnyalja azt a képet, hogy milyen módon lehet a hittanoktatás „mai”. Két hitoktatási segédanyag elemző összehasonlításával mutatja be a készítőikkel és a felhasználókkal lefolytatott interjúk és kérdőíves felmérések alapján. A hitoktatás nagymértékben egy nyelv tanulását is jelenti, ez azonban különösen nehéz feladat a 21. század digitális nemzedékének. A negyedik előadás egy kvalitatív kutatás eredményein keresztül mutatja be ennek egy lehetséges áthidalását a Godly play módszer alkalmazásával. A szimpózium tehát a hittanoktatás sokszínű világát szeretné kritikai szemmel megvizsgálni, a figyelemfelhívás és a fejlődés igényével konstruktív javaslatokkal gazdagítani. Hogyan tudjuk újrakonstruálni, újraértelmezni tradícióinkat, újragondolni ezeket úgy, hogy valóban erőforrások lehessenek. Továbbra is érzékeny, felvállaló és szembenéző attitűdre törekszünk, és abban bízunk, hogy inputokat adhatunk a hittanári szakma professzionalizálódási folyamataihoz is.

EGYHÁZI ISKOLÁBA JÁRÓ DIÁKOK JELENTÉSKONSTRUÁLÁSA AZ EGYHÁZI TRADÍCIÓ ELEMEIRŐL

Seres-Busi Etelka, Kodácsy-Simon Eszter

Evangélikus Hittudományi Egyetem

Kulcsszavak: jelentés-konstruálás; egyházi iskola; hittanoktatás

Az egyházi iskolák sajátos jellemzői a tanítás és a tradíciók által meghatározott rituálék, speciális nyelvi formák és környezeti elemek. Mit jelentenek mindezek az iskola főszereplőinek, a diákoknak? Előadásunkban ezzel a kérdéssel foglalkozunk két kutatásunk eredményeinek összekapcsolásával és együttes bemutatásával. A kapcsolódás alapja, hogy a diákok jelentés-konstruálását vizsgáltuk több nézőpontból. Az egyikben jelentős szövegekkel való „találkozásukkal” összefüggésben, míg a másikban a környezet dekódolásának, értelmezéseinek keretében. 27 fókuszcsoporthoz tartozó interjúban, rétegzett kényelmi mintavétellel 87 fő vett részt az első vizsgálatban. Vizsgáltuk, milyen értékekkel és milyen érzelmekkel, élethelyzetekkel kötik össze ezeket a szövegeket a diákok, és esetlegesen azonosíthatók-e specifikus életkérdések (de Bres, 2017; Frenkl & Rajnik, 2012; Szabó et al., 2010). A narratívák sokszínűségén és a jelentés-konstruálás többféle útján kívül azt találtuk, hogy minden háttérváltozótól függetlenül egyértelműen pozitív érzelmekhez kapcsolták az általuk választott mondatot, s csak elvétve társítottak hozzá olyan negatív érzelmeket, mint például félelem, harag vagy szomorúság. Érdekes kettősség: a tudatosan kiválasztott mondathoz pozitív érzelmeket társítanak, ugyanakkor a kapcsolt saját élettörténeteikben túlnyomórészt negatív érzelmi töltet jelenik meg. A másik vizsgálatban különböző felekezetű egyházi iskolába járó diákokat kérdeztünk meg arról, milyen gondolatokat és érzelmeket váltanak ki, valamint történeteket juttatnak eszükbe az iskola környezetének különböző vizuális és hangulati elemei. A szövegekkel való találkozás kapcsán „az optimista”, „a lemondó”, „a proaktív” és „az ellentmondásosan értelmező” mintázatokat azonosítottuk, míg a környezet értelmezésével kapcsolatban a gyermekekkel való interjúk alapján négy markánsabb forgatókönyv látszik kibontakozni: „az összhangot keresők és felfedezők”, „az összhang hibái miatt kritikusak”, „a fizikai környezetet beszűkítőként azonosítók” és „a fizikai környezet iránt nem érdeklődők”. Vajon milyen feladata van az ellentmondásosnak tűnő választásokkal, jelentésekkel egy egyházi iskolának vagy a hittanoktatásnak? Mennyiben üzenik az eredmények, hogy 2021-ben még inkább szükséges a tradíciók újragondolása, és a diákok jelentéseinek fókuszáltabb figyelembevétele? Az előadásban ezekre a kérdésekre térünk ki.

AZ INKLÚZIÓ GYAKORLATI MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK LEHETŐSÉGEI KIS LÉTSZÁMÚ HITTANCSPORTOKBAN. MEGFONTOLÁSOK STEFAN ANDERSSOHN MEGÁLLAPÍTÁSAI ALAPJÁN

Baloghné Vincze Katalin

Evangélikus Hittudományi Egyetem

Kulcsszavak: inklúzió; hittanoktatás; hittankönyvek

A keresztény közösségképpel messzemenően összhangban álló inklúzió, amennyiben megvalósul, egészen komplex módon gazdagíthatja a hitoktatást is. Ugyanakkor a hitoktatók is segítséget igényelnek az inklúzió megvalósításához képzésük és munkájuk folyamán. Elsősorban ezt az igényt tartottam szem előtt vizsgálódásom témájának megfogalmazásakor. Hazánkban még a felekezeti bontásban megvalósuló kis létszámú hit- és erkölcsstanos tanulócsoporthoz is gyakran heterogén képet mutatnak pedagógiai és valláspedagógiai szempontból egyaránt. E helyzetben különösen fontos segítséget jelenthet külföldi kutatások és javaslatok megfontolása, módszereiknek a magyarországi körülmények közé történő adaptációja. A hitoktatás számára kimunkált módszerek és az ezek használata kapcsán szerzett tapasztalatok ugyanakkor más tantárgyak (pl. a szintén elsődlegesen szövegek feldolgozásával foglalkozó irodalom) tanításában is hasznosulhatnak. Booth és Ainscow (2002) inklúziós indexének hitoktatásspecifikus változatát Pithan és Möller munkacsoportja (2014) fogalmazta meg német területen elsőként. Stefan Anderssohn kortárs német gyógy- és valláspedagógus a két szakterület „párbeszédének” elkötelezett képviselője, kutatásai fókuszában az „inkluzív hitoktatás” áll. Az inklúzió kérdése felől indulva, szakmódszertani javaslatokat megfogalmazva viszi tovább Pithan és Möller gondolatmenetét. Többek között a valláspedagógiai munkában bevett elementarizálás módszerének inkluzív szempontok szerinti újragondolását javasolja (Anderssohn, 2016), amikor például a szimbólumok különböző megközelítési módjainak megfelelő építőkövekre alapozva kínál fel alternatív tanulási útvonalakat a heterogén tanulócsoporthoz. A vizsgálat során Pithan és Möller hitoktatásspecifikus inklúziós indexe alapján tekintem át egy hit- és erkölcsstan oktatásban használatos magyarországi tankönyvsorozat használatában rejlő lehetőségeit a tankönyvsorozat inklúziós szempontú erősségeinek kiemelésével, rámutatva arra is, mely pontokon kellene az inklúzió még teljesebb megvalósulása érdekében további segítséget nyújtani a tankönyvet használó pedagógusok számára. Ebből kiindulva kerül sor Anderssohn szakmódszertani ajánlásaihoz kapcsolódó adaptálási lehetőségek bemutatására, néhány kiemelt témakör feldolgozására tett új javaslaton keresztül.

BIBLIAI TÖRTÉNETEKBŐL VALÓ TANULÁS NYÍLT ÉRTELMEZÉSI TÉRBEN

Kodácsy-Simon Eszter

Evangelikus Hittudományi Egyetem

Kulcsszavak: jelentéskonstruálás; Godly Play

Történetekre szükségünk van. Az elbeszélésekben a szereplők helyzetébe való beleélés ereje, a katarzis átélése, az üzenet megtalálása, a környezet feltérképezése, a szereplők cselekedeteinek értékelése, a történetben előforduló dilemma elemzése, egy szituáció külső szemlélőként való megfigyelése – csak néhány olyan elem, amely segítheti az egyéni útkeresést, saját magunk megismerését, az önkifejezést, cselekedeteink értékelését, s az ezekhez megfelelő kifejezések felfedezését. Úgy is összefoglalhatjuk mindezt, hogy a „túlélésünk kulcsa a történetmesélés” (Roebben, 2009). Nem igaz, hogy a mai gyermekeket és fiatalokat már nem érdeklik a történetek, már nem akarnak – vagy nem tudnak – beszélgetni, már nem lehet őket elbeszélésekkel megszólítani. Az ilyen állítások kevésbé a gyermekek ellenállására épülnek, mint inkább a felnőttek lemondó magatartásából, vagy éppen hiányosságaikból fakadnak, s talán leginkább a más nyelvet használó kommunikációikból következnek. Fokozottan igaz mindez olyan, több ezer éves vallási tradíciók elbeszéléseire nézve, mint amilyeneket a Biblia tartalmaz. Ezek a mítikus elemekben bővelkedő ókori vallási szövegek képezik a hit- és erkölcsstan órák alapját napjainkban is. Lényeges kérdés ezért, hogy milyen megközelítéssel viesszük a gyermekek és a fiatalok elé ezeket az elbeszéléseket, amelyekben komoly valóságértelmező, egzisztenciális támogatást nyújtó, kapcsolatiságot interpretáló és ideológiakritikus lehetőség rejlik (Baldermann, 2005). Ezek azonban akkor válhatnak reálissá, ha hagyjuk, hogy az évezredek szövegei és a mai kontextus átfedésbe, párbeszédbe kerüljön egymással. Pár évtizeddel ezelőtt indult útjára a Magyarországon még ma is alig ismert, a Montessori-pedagógiára épülő Godly Play módszer, amelyben lényeges szempont az önfelfedezés, a velünk született spiritualításra való építkezés és az alkotói folyamat. A vallási nyelv elemeit és szabályait e módszerben résztvevők modellezéssel és elmélyüléssel sajátítják el, ahol mind a kimondott, mind a kimondatlan jelentés elősegíti a nyelv teljes használatát, az egyéni spiritualitás fejlődését. Az előadás egy olyan, folyamatban lévő kutatás részeredményeit mutatja be, amelyben hazai, akár több évtizedes tapasztalattal rendelkező hitoktatók ismerkednek meg a módszerrel. Kvalitatív, önreflexiókra épülő kutatás keretein belül az alábbi kérdésekre keressük a választ: A tanárok miként kapcsolódnak a korábbi már ismert elbeszélésekhez egy új tanítási-tanulási módszeren keresztül, s hogyan változtatja ez meg saját tanítási gyakorlatukat? Hogyan lesz egy kollektív narratíva a személyes, narratív identitás része? A nyílt értelmezési tér hogyan változtatja meg a különböző generációjú tanárok és diákok találkozását egy másik kor szövegével? Milyen hitoktatási és etikatanítási következményei vannak egy ilyen tanítási módszernek a korábbi, gyakran normatív és preskriptív szemléletű tanításhoz képest?

**SZ30 – KUTATÁSOK A TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK
OKTATÁSA, VALAMINT A TANULÓK TÖRTÉNELMI
TUDATOSSÁGÁNAK FEJLESZTÉSE TÉMATERÜLETÉN**

Elnök: *Jancsák Csaba*
Szegedi Tudományegyetem

Opponens: *Kiss Mária Rita*
Szegedi Tudományegyetem

Szimpóziium-előadások

**A gyakorlaton alapuló kutatási tényektől, a kutatási tényeken alapuló gyakorlatig – A videó-
életútinterjúk alkalmazása a történelemtanításban**

Jancsák Csaba
Szegedi Tudományegyetem

A középiskolát végzett diákok történelmi tudatának komplex vizsgálata

Kojanitz László
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Oral history videóinterjúk alkalmazása a II. világháború középiskolai történelemoktatásában

Kiss Gábor Ferenc
Szegedi Tudományegyetem

Dávid Benjámin
Szegedi Tudományegyetem Történelemtudományi Doktori Iskola

Multimédiás online tananyagok használatának tapasztalatai a holokauszt oktatásban

Mezei Mónika
MTA-SZTE Elbeszélt Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Jancsák Csaba

Szegedi Tudományegyetem

A szimpózium célja, hogy a történelem és állampolgári ismeretek oktatása tématerületén a történelmi gondolkodást és a történelmi tudatosságot hatékonyan fejlesztő, a megértést és a tudás alkalmazását segítő tanulási és tanítási módszerek vizsgálatainak eredményeivel támogassuk a tudásátadás és az értékközvetítés pedagógiai szemléletének, illetve módszereinek megújulásáról folyó szakmai/tudományos diskurzust. A szimpózium első előadásának empirikus alapját jelentő kutatás 2018 és 2020 között, két hullámban történt kvantitatív vizsgálatok adatbázisának (N=568) talaján mutatja be a tantárgy-pedagógia célélérés- és hatékonyságvizsgálat eredményeit, a kutatócsoport által partnerpedagógusokkal (2016 és 2020 között) kifejlesztett oral history interjúrészleteket alkalmazó történelemórák vonatkozásában. A második előadás a középiskolát végzett diákok történelmi tudatának komplex vizsgálata során megszületett eredményeket mutatja be. A kutatás empirikus alapját 11. és 12. évfolyamos tanulók körében készült online kérdőíves vizsgálat adatbázisa jelenti (N=122). A szimpózium harmadik előadásában Magyarország részvétele a II. világháborúban témájában, kísérleti tanórákon részt vett gimnáziumi tanulók körében felvett kérdőívek (N=81) adatbázisát felhasználva mutatjuk be, hogy a szemtanúkkal készült interjúrészleteket tartalmazó videós órák miként támogathatják a történelem tanítását és tanulását. A szimpózium negyedik előadása általános és középiskolás tanulók körében készült kutatás (N=137) alapján, a holokauszt oktatása szempontjából vizsgálja a történelemtanári multimédiás eszközök és módszerek hatékonyságát, bemutatja továbbá a túlélőkkel készült interjúk történelemórai felhasználhatóságának specifikumait. A szimpózium előadásainak alapját jelentő empirikus kutatások eredményei azt mutatják, hogy (1) a szemtanú videóinterjúkban megjelenő visszaemlékezései érzékelhetővé teszik a diákok számára, hogy a történelmi megismerés nem egyszerűen információk és tények összegyűjtése, hanem inkább egy kutatómunkához hasonló problémamegoldó tevékenység; (2) az oral history tanórák a tanulók számára felvetik azokat a kérdéseket, amelyek a túlzott leegyszerűsítések és a megalapozatlan általánosítások veszélyeire figyelmeztetnek; (3) a videóinterjúk megjelenése a történelemoktatásban értékes innováció (és a tanulók szemében olyan élményszerű újdonság), amely igen hatékonyan alkalmazható – ha összekapcsolódik a történelmi gondolkodást fejlesztő tanítási stratégiák alkalmazásával. (Tanítási stratégiának azt tekinthetjük, amikor a tantárgy-pedagógiai megoldások kiválasztása és a gyakorlatban történő megvalósítása a történelemtanulás egészére vonatkozó általános, illetve specifikus pedagógiai célok valamelyikének eredményes megvalósulását támogatja); 4. a tanulók a történelem tanulását a nemzeti múlt megismerésén felül, a jelen árnyaltabb értelmezése, folyamatok megértése, továbbá a jövőre vonatkozó döntések meghozatala szempontjából is fontosnak tartják.

A kutatást az MTA Tantárgy-pedagógiai Kutatási Program támogatta.

A GYAKORLATON ALAPULÓ KUTATÁSI TÉNYEKTŐL A KUTATÁSI TÉNYEKEN ALAPULÓ GYAKORLATIG – A VIDEO-ÉLETÚTINTERJÚK ALKALMAZÁSA A TÖRTÉNELEMTANÍTÁSBAN

Jancsák Csaba

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: történelemtanítás; elbeszélte történelem; videó-életútinterjúk

A legutóbbi öt évben történt fejlesztések és kutatások homlokterében az állt, hogy a történelem és állampolgári ismeretek tanításába miként vonhatóak be hatékonyan az elbeszélte történelem forrásai. A szemtanúkkal készült videó-életútinterjúrészletek tanórai alkalmazásának kutatása úgy történt, hogy az első, kísérleti órák kvalitatív és kvantitatív vizsgálata során a kérdőívek (2018, N=180) adatbázisa és fókuszcsoporthoz tartozó interjúk (6 fókuszcsoport) eredményei alapján a partnerpedagógusokkal közös műhelymunka eredményeként alakítottuk ki a végleges tanórák tervét. E tanórák megvalósulását vizsgáltuk az elmúlt évben. Az általános és középiskolai tanórákon részt vevők körében (2019–2020, N=388) folytatott kvantitatív kutatás során a tanórák előtt és után történt kérdőíves adatfelvétel bázisán a tantárgy-pedagógia célélérése és a közvetített értékek, formált attitűdök vonatkozásában végeztünk vizsgálatokat. Az előadásban az ötéves kutatás-fejlesztési ciklus empirikus eredményeinek összegzését mutatjuk be. A kutatás során amellett érvelünk, hogy a 21. századi történelemtanulás célja nem az, hogy a tanulók szöveghűen elismételjék a múltról szóló narratívákat és magyarázatokat éppen úgy, ahogy azt a tankönyvekben (vagy akár az interneten) elolvassák, illetve a tanárunktól (avagy a véleményvezéreinktől) meghallgatják, mert az így kapott információkkal és interpretációkkal az értelmezőközösségeikben, másokkal kollaborálva kell összefüggéseket keresni közöttük és következtetéseket levonni. A kutatás legfontosabb eredményei: (1) A kritikai gondolkodás, a történelmi tudatosság fejlesztése terén új kihívások, kiterjesztett társadalmi szerepeltvárások jelentek meg a történelemtanítás előtt. (2) Több tanórai aktivitás és mélyebb bevonódás a feldolgozásba árnyaltabb tanulói nézeteket jelent a megismerés folyamatával kapcsolatban, kritikusabb szemléleti habitust alakít ki. (3) A videóinterjúkat használó, alkalmazó tanórák (3a) támogatják a transztörténelmi társadalmi értékek generációk közötti értékátadási folyamatait, (3b) fejlesztik a tanulókat abban, hogy képesek legyenek kritikusan közelíteni a múltról szóló feldolgozásokhoz és beszámolókhöz, (3c) a tanulók természetes dolognak tekintik azt, hogy a történelmi mérföldkövekről különféle interpretációkkal találkozhatnak, (3d) ellenmondásokkal szembesítenek, (3e) mintát nyújtanak arra, hogy a tanulók milyen történész/kutatói/kritikai gondolkodással forduljanak a forrás felé (a történelmi megismerés nem egyszerűen információk és tények összegyűjtése, hanem egyféle problémamegoldó tevékenység), (3f) hogy képesek legyenek különbséget tenni az interpretációk között azok tényszerű megalapozottsága és valóságábrázolásának mélysége szempontjából. (4) Az oral history forrás hatékonyan alkalmazható akkor, ha összekapcsolódik a történelmi gondolkodást fejlesztő tanítási stratégiák alkalmazásával (a forrás önmagában vett beemelése a tanórába nem tekinthető ilyen stratégiának).

A KÖZÉPISKOLÁT VÉGZETT DIÁKOK TÖRTÉNELMI TUDATÁNAK KOMPLEX VIZSGÁLATA

Kojanitz László

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: történelem és állampolgári ismeretek tantárgy; történelemdidaktika; történelmi tudatosság

A történelmi tudat célja nem a múlt bizonyos eseményeinek feltárása és megértése, hanem a személyiségünkkel összhangban álló általános attitűd kialakítása a múltban történetekkel kapcsolatban. Nyíltan vagy hallgatólagosan mindenkinek van valamilyen véleménye a múltban történetek jelentőségéről; arról is, hogy abból mit tart fontosnak megismerni, megőrizni és továbbadni a következő generációnak. Kialakítunk egy ránk jellemző viselkedésmódot is azzal kapcsolatban, hogy a múltból szóló ismereteink hogyan formálják az emberi világról, a jelenről és a jövőről alkotott felfogásunkat, és mindezek hogyan befolyásolják eszméinket és döntéseinket. A történelemtanítás mellett a család, a szociokulturális környezet és a személyes életút ugyanolyan fontos szerepet játszik a történelmi tudat kialakításában, mint az egyén által választott életmód, példaképek és ideológiák. Ezt a nagyon összetett személyiségterületet kell jobban megismerni és megérteni ahhoz, hogy hatással tudjunk lenni a diákok történelmi tudatára és rajtuk keresztül a társadalom általános történelmi kultúrájára. Az általunk készített online kérdőívet 122 11. és 12. évfolyamos tanuló töltötte ki a történelemtanítás szükségességéről 2020 tavaszán. Ez a kérdőív része volt egy szélesebb körű, komplex, kérdőíves felmérésnek, amely a középiskolás diákok múltból és történelemhez való viszonyulásait vizsgálta különféle kontextusokban. A 122 diák közül 105-en értéktek egyet a kötelező középiskolai történelemoktatással, 99-en pedig meg is indokolták a válaszukat. A diákok válaszaiban összesen 246 célra vonatkozó állítást találtunk. Ezeket 14 kategóriába lehetett sorolni. A legtöbbször a következő célokat említették: múltunk megismerése; jelenismeret; az általános műveltség elsajátítása; a történelmi tanulságok levonása; orientáció a jövőre; az identitás elmélyítése. A diákok szöveges indoklásait elemeztük a történelmi tudat Rüsen által leírt típusai szempontjából is (tradicionális, példakereső, kritikus, genetikus). A vizsgálat azt mutatta, hogy a diákok többsége a tradicionális történelmi tudatra jellemző indoklást írt. Ugyanakkor sok tanuló a történelemtanulás fontosságát olyan érvekkel is támogatta, amelyek a genetikus történelmi tudatra utalnak. A vizsgálat azt mutatta, hogy a diákok a történelem tanulását nemcsak a nemzeti múlt megismerése, hanem a jelen megértése és a jövőre vonatkozó döntések meghozatala szempontjából is fontosnak tartják. Mindezek jó kiindulópontot jelenthetnek a diákok történelmi tudatának fejlesztéséhez és ezen keresztül a társadalom történelmi kultúrájának emeléséhez. Sok múlik azonban azon, hogy a történelemtanítók képesek-e megfelelő stratégiákat és módszereket kidolgozni a diákok történelmi tudatának alakítására. Ehhez a diákok körében végzett további kutatásokra is szükség lesz, hogy még jobban feltárjuk és megértsük a történelmi kogníció ezen területének működését.

ORAL HISTORY VIDEÓINTERJÚK ALKALMAZÁSA A II. VILÁGHÁBORÚ KÖZÉPISKOLAI TÖRTÉNELEMOKTATÁSÁBAN

Kiss Gábor Ferenc *, Dávid Benjámin **

** Szegedi Tudományegyetem*

*** Szegedi Tudományegyetem Történelemtudományi Doktori Iskola*

Kulcsszavak: történelemtanítás; elbeszélt történelem; II. világháború

Az előadásban a „Magyarország részvétele a II. világháborúban” tematikájú tanórák vonatkozásában, gimnáziumi tanulók körében felvett kérdőívek adatbázisát felhasználva mutatjuk be, hogy a fejlesztett tananyagokra épülő, szemtanúkkal készült interjúrészleteket tartalmazó videóinterjúk órák miként támogathatják a történelem tanítását és tanulását. A kutatás során 11–12. évfolyamos középiskolásokkal végeztünk kérdőíves adatfelvételt két alkalommal, a videóinterjú órák előtt, majd azt követően. A kísérleti tanórákban három (budapesti, tatai, makói) gimnázium diákjai vettek részt (N=81). A kérdőíves kutatás során arra kerestük a választ, hogy a videóinterjú órák mennyiben segítettek a tananyag mélyebb elsajátítását, megismerését és megértését, továbbá a tanórák milyen társadalmi értékeket közvetítettek a diákok számára, és mindez milyen viszonyban áll a pedagógiai célokkal és a tanárok előzetes terveivel. Adataink alapján azt állapíthattuk meg, hogy az oral history videóinterjúkat alkalmazó történelemórán részt vevő diákok számára a történelmi események jobban megismerhetővé váltak, mélyebb ismereteket szereztek, amelyek az érettségire történő felkészülésüket is segíti. A II. világháború témájában született videóinterjúk tanórák egyrészt hozzájárulnak a nemzeti és közösségi emlékezet megőrzéséhez, másrészt viszont a szociális kompetenciákat és a történelmi gondolkodás fejlesztését is támogatják. A kísérleti videóinterjúk tanórák által közvetíteni tervezett társadalmi értékek (a hűség, a hazaszeret, a felelősség, a szolidaritás, a bátorság, a kockázatvállalás, és az önfeláldozás) megjelentek a tanulók által észlelt értékek között. A kutatás eredményei rávilágítottak arra, hogy az ilyen típusú tanóra eredményesen megvalósítható a történelemoktatásban, amennyiben az a tantárgy-pedagógiai szempontok érvényesítésével a tanulók aktív tanórai részvételével történik. Az előadásunkban bemutatott kutatási eredményeinkkel a hazai történelemtanítás módszertani megújulásának témakörében zajló diskurzushoz szolgálunk adalékokkal.

MULTIMÉDIÁS ONLINE TANANYAGOK HASZNÁLATÁNAK TAPASZTALATAI A HOLOKAUSZT OKTATÁSÁBAN

Mezei Mónika

MTA-SZTE Elbeszélt Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport

Kulcsszavak: történelemtanítás; elbeszélt történelem; holokauszt

A távoktatás időszakában felértékelődött az online tananyagok fontossága. Az USC Soá oktatási központja (University of Southern California Shoah Foundation) videóarchívumában található körülbelül 53 000, túlélőkkel és szemtanúkkal készült holokausztinterjú felhasználása egy digitális platform online tananyagaiban már évek óta ismert számos magyarországi pedagógus számára. A távoktatás során ezek a feladatok kiemelt jelentőségre tettek szert, mivel az oktatás kiszorult a tanterem falai közül, és a jóval személytelenebb online térbe helyeződött – akár online házi feladat, akár élő videós óra formájában. Ez több szempontból is kihívást jelentett tanároknak és diákoknak, különösen olyan érzékeny témák, mint a 20. századi történelmi traumák tárgyalásakor. Az online tananyagok lényegi részét képezik a videóinterjúk. A kutatás évek óta vizsgálja, mely készségeket és kompetenciákat lehet hatékonyan fejleszteni az oral history forrásainak beemelésével. Az előadásban szó esik a 2018 óta folyó párhuzamos kutatások eredményeiről, amelyek a történelemtanári (multimédiás) módszerek és digitális eszközök hatékonyságát vizsgálják a holokauszt oktatása során három tanórátípus (hagyományos, videóinterjú és online) bevonásával. A kérdőívekkel (N=137) és fókuszcsoportos beszélgetésekkel (3 fókuszcsoport) három intézményben végzett vizsgálat eredményei arra utalnak, hogy a diákok empátiája, társadalmi érzékenysége és aktív állampolgári attitűdjei hatékonyan fejleszthetők a multimédiás, holokauszt-túlélőkkel készült interjú tananyagokkal. Az előzetes, valamint a tanórát követő kérdőíves adatfelvételek eredményei alapján azt állapíthattuk meg, hogy ezen online tananyagok hatásai jóval túlmutatnak a holokauszt tantervi tananyagának elsajátításán. Ezen tanórai, kortársi értelmezőközösségben folytatott diskurzusok, továbbá a múltból való, a társadalmunkra sajnálatosan nem jellemző, generációk közötti beszélgetések az emlékezések egyfajta pótlékeként is működhetnek a videóinterjúknak köszönhetően. Az előadásban a szakdidaktikai vizsgálat eredményein felül bemutatásra kerülnek az online holokauszttemájú tananyagok pedagógiai céljai, a konstruktivista pedagógia alkalmazási lehetőségei e témakörben, illetve az online térben való oktatás kihívásai és a kihívásokra adott kísérleti válaszok.

SZ31 – KIUTAK A SZEGREGÁCIÓBÓL – ISKOLÁK ÉS KÖZÖSSÉGEK

Elnök: *Biró Zsuzsanna Hanna*
Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi Tanszék

Opponens: *Fehérvári Anikó*
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Szimpózium-előadások**A leghátrányosabb helyzetű magyarországi települések iskolázási viszonyai a 21. században**

Nagy Péter Tibor
Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi Tanszék

Az iskola társadalmasítása: szempontok a közösségi iskola koncepciójának megújításához

Tóth Tamás
Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi Tanszék

Mitől „jó” egy jógyakorlat? Módszertani megfontolások egy online platform beindítása kapcsán

Biró Zsuzsanna Hanna
Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi Tanszék

Iskolai egyenlőtlenségekre, iskolai szegregációra vonatkozó kormányzati oktatáspolitikák

Lukács Péter
Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi Tanszék

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Biró Zsuzsanna Hanna

Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi tanszék

Szimpóziumunk alapját egy nemzetközi Coordination & Support Action projekt adja, amelyet főpályázóként négy országban, Albániában, Bulgáriában, Magyarországon és Szlovákiában valósítunk meg. Projektünk fő célja a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek szegregált nevelésével összefüggő jelenségek vizsgálata, a szegregált iskolák támogatása, a pedagógiai kultúrát átformálni képes, „transzformatív gyakorlatok” felkutatása, népszerűsítése. 2021 tavaszán kijelöltük a szegregáció útjára lépett iskolák körét (ez a négy országban mintegy 2000 intézmény), felvettük ezen iskolákkal a kapcsolatot, majd kiválasztottunk minden országban 20-20 iskolát, amelyeket közvetlenül is támogatni szeretnénk. A többi iskola számára egy online platformot kínáltunk fel, ahol az intézmények és az egyes pedagógusok az őket érintő problémák mentén építhetnek ki kapcsolatot egymással. Az elméleti előkészületek során minden ország oktatási rendszeréről átfogó tanulmányok készültek, amelyek az elmúlt évtizedek szegregációhoz vezető oktatáspolitikai döntéseit és strukturális változásait tekintették át. Kiemelten szeretnénk foglalkozni a statisztikai adatszolgáltatás egységesítésének lehetőségeivel is, ezért tíz európai országban egy-egy think tanket hoztunk létre. Az iskolák saját jó gyakorlatainak leírásához és disszeminációjához pedig módszertani fejlesztésekbe fogtunk. A szimpózium négy előadása a H2020-as projektünk egy-egy kiemelt területével foglalkozik. Az első előadás fókuszában a népszámlálási, mikrocenzusi adatokból kinyerhető személyes adatbázisok állnak, amelyek differenciált elemzéseket tesznek lehetővé azon kistéleplések, helyi társadalmak, diák- és pedagógusnépeségek vonatkozásában is, ahol szegregált helyzetben lévő iskolákat találtunk. A második előadás az iskolai szegregációval összefüggő oktatáspolitikai döntések történetét tekinti át egy speciális szemszögből, a döntések nyomán kialakult diskurzusok elemzésén keresztül. Az előadó azt szeretné igazolni, hogy a médiában megjelenő érvelés sokszor hitelesebben közvetíti a politikai szándékot, mint a jogszabály maga. A harmadik előadás az iskola és a közösség kapcsolatát a „közösségiiskola-modell” újragondolásán keresztül tárgyalja. Az előadó nemzetközi kitekintéssel végzett antropológiai kutatásai révén közelről ismerhette meg a közösségivé vált gettóiskolák világát. Saját kutatói és fejlesztői tapasztalatai mellett áttekinti a magyar „közösségiiskola-mozgalom” rövid és tanulságos történetét is. A negyedik előadás a projektünk fejlesztési oldalát domborítja ki. Ma már az oktatás területén is elfogadottá vált, hogy felülről irányított iskolakísérletek mellett az iskolák saját jó gyakorlatai is megoldást kínálhatnak rendszerszintű problémákra. A jó gyakorlatok világában eligazodni még kutatóként sem könnyű, iránytűt alkotni ehhez pedagógusoknak pedig igazi kihívás. Az előadás ebbe a folyamatba enged betekintést.

A szimpózium megvalósulását az Inclusion4Schools nevű Horizon 2020-as projekt tette lehetővé (No101004653).

A LEGHÁTRÁNYOSABB HELYZETŰ MAGYARORSZÁGI TELEPÜLÉSEK ISKOLÁZÁSI VISZONYAI A 21. SZÁZADBAN

Nagy Péter Tibor

Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi tanszék

Kulcsszavak: iskolázottság; egyenlőtlenségek; diakronitás

A 2010-es évek tanügyigazgatási és oktatáspolitikai viszonyai jelentős mértékben megnehezítették az iskolákban végzett kutatásokat. Az iskolákban és az iskolák környezetében végbement változásokról azonban sokféleképpen tájékozódhatunk, igénybe vehetünk egy olyan forrást, ami mégis lehetőségeket kínál az ország egészére kiterjedő, teljes körű vagy reprezentatív adatbázisok létrehozására, elemzésére. A KSH kutatószobai körülményei között a hátrányos helyzetben lévő települések népessége kutathatóvá vált, korábban soha nem megvalósítható módon, a 2001-es és 2011-es népszámlálás, illetve a 2016-os mikrocenzus személysoros adatainak felhasználásával. E személysoros adatbankokra támaszkodva a 18 év alatti népesség iskolázottsági egyenlőtlenségeiről már készült elemzés. A mostani előadásban ugyanezen személysoros adattárak felhasználásával kísérletet teszünk több, a települési/iskolai szegregációval összefüggő jelenség bemutatására. Vizsgáljuk a 2001–2016 közötti időszakban (a) a leghátrányosabb helyzetű helyi társadalmakban bekövetkező változásokat – egyszerre elemezve, hogy az egymást követő generációk, illetve az egymást követő időpontok társadalmában miben különbözik a nem kiemelten hátrányos helyzetű, hasonló méretű települések helyi társadalmától; (b) a települések szülőtársadalmában bekövetkezett változásokat; (c) az általános iskolai tanulók évvessztésének és korai iskolaelhagyásának tendenciáit; (d) a pedagógusnépesség szociodemográfiai tulajdonságainak átalakulását a szegregálódott településeken; (e) e (természetesen középiskola nélküli) települések tanulóinak bejárását a középiskolával rendelkező települések iskoláiba; (f) az e településeken született helyben maradó és elvándorolt egyének, családok elhelyezkedését a magyar társadalomszerkezetben. Az elemzés – noha a személysoros adattárak miatt járatlan utat tapos – támaszkodik a kistépülési egyenlőtlenségekre, a területi szegregációra és társadalmi mobilitásra vonatkozó korábbi kutatásokra, elméleti és gyakorlati eredményekre (Andorka, Forray-Kozma, Ladányi, Havas-Liskó, Ferge, Enyedi stb.). Az elemzés hozadéka, hogy kijelölheti azon települések és népességek körét, amelyek támogatása a társadalompolitika esélyhátrányok leküzdése iránt elkötelezett részlegeinek egyik legfőbb törekvése lehet; bemutatja, hogy a helyi közösségek és ezen belül a helyi pedagógustársadalom változásának makroadatai javítják vagy rontják ezeket az esélyeket, és azt is, hogy a helyi közösség esélyeinek kollektív javítása a helyi közösségből való kiszakadás individuális esélyeihez képest milyen nagyságrendet képvisel.

A kutatás az Inclusion4Schools nevű Horizon 2020-as projekt támogatásával valósult meg (No101004653).

AZ ISKOLA TÁRSADALMASÍTÁSA: SZEMPONTOK A KÖZÖSSÉGI ISKOLA KONCEPCIÓJÁNAK MEGÚJÍTÁSÁHOZ

Tóth Tamás

Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi tanszék

Kulcsszavak: közösségiiskola-modell; hátrányos helyzet; társadalompedagógia

Magyarországon az 1990-es évek elején közösségi iskolafejlesztési program indult a Soros Alapítvány támogatásával (l. pl. Horn, 1995). A részt vevő iskolák három alapelvet tartottak szem előtt: (1) az iskola tulajdonlásában kritikus tömegű laikus (nem pedagógiai szakember) vegyen részt; (2) az iskola aktivizálja a felnőtt lakosságot tanítói szerepben (tehát ne csak pedagógus végzettségű emberek tanítsanak, hanem „a helyiek” is, akiknek a munkáját pedagógusok segítik); (3) tanulói jogviszonyon kívüli klientúra is látogathassa az iskolát, az ÁMK tehát úgymond „költözzön be” az iskolába, így az iskola a közösség „nevelésében” is vegyen részt. A közösségi iskolák környezetük pedagógiai és kulturális középpontjává kívántak válni: érdektársként szólították meg a helyi közösségeket, szervezeteket, intézményeket, amelyeket bevontak mindennapi (pedagógiai) életükbe. Előadásomban először is szeretném összefoglalni a hazai közösségiiskola-kísérletek főbb tanulságait, majd amellet szeretnék érvelni, hogy a közösségi iskola egy rendkívül releváns pedagógiai modell lehet az oktatás rendszerszintű problémáira általában (l. Mendel, 2019), és a hátrányos helyzetű iskolák tekintetében kifejezetten, amennyiben képesek vagyunk újragondolni és újraformálni az eredeti koncepciót az oktatási rendszer kurrens kihívásainak tükrében. Az utóbbi öt évben Lengyelországban, Magyarországon és Romániában „közösségivé váló” gettóiskolákban végeztem kritikai résztvevői etnográfiai kutatásokat. Ezek vonatkozó eredményeit felhasználva olyan szempontok megfogalmazására teszek kísérletet, amelyek hozzájárulhatnak a közösségi iskola koncepciójának megújításához oly módon, hogy az valódi pedagógiai alternatívát jelenthessen az oktatás rendszerszintű problémáira adott válaszként a leghátrányosabb helyzetű iskolák és közösségek számára is. Az előadásban megfogalmazott új szempontok a neveléstudomány és határterületei számára is relevánsak lehetnek: az itt újragondolt közösségiiskola-modell „gyakorló-intézményi” karaktere a tanárképzés számára; „szövetkezeti demokratikus” karaktere a hálózat- és szervezetkutatások számára; „attitűdformáló” karaktere pedig a pedagógiai és módszertani fejlesztések számára jeleníthet meg továbbgondolásra érdemes szempontokat.

A kutatás az Inclusion4Schools nevű Horizon 2020-as projekt támogatásával valósult meg (No101004653).

MITŐL „JÓ” EGY JÓ GYAKORLAT? MÓDSZERTANI MEGFONTOLÁSOK EGY ONLINE PLATFORM BEINDÍTÁSA KAPCSÁN

Biró Zsuzsanna Hanna

Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi tanszék

Kulcsszavak: pedagógiai jó gyakorlatok értékelése; tudásmegosztó platform

Az innovatív és hatékony pedagógiai gyakorlatok bemutatása, kritikája – amióta létezik szakmai nyilvánosság folyóiratokkal, egyesületekkel, tudományos ülésekkel – része a neveléstudományi diskurzusoknak. Ami új és kihívást jelent, az a jó gyakorlatok „felértékelődése” a problémamegoldásban. Az ipar, a pénzügy, a kereskedelem, az egészségügy, a logisztika stb. mellett ma már a jó gyakorlatok irányította rendszerfejlesztés az oktatást is egyre jobban áthatja. Ennek következtében alig van olyan kiírás az EU nagyobb pályázati rendszereiben, mint az Erasmus+ vagy a Horizon2020, ahol ne lenne kitüntetett feladat az adott témában felkutatható jó gyakorlatok bemutatása és disszeminációja. Nekünk is be kellett építenünk ezt a programunkba: feltérképeztük az oktatás területén megjelent jógyakorlat-gyűjteményeket, amelyek túlnyomórészt internetes portálokon is elérhetők, majd végiggondoltuk, hogy az általunk támogatott, marginális helyzetű iskolák jó gyakorlatainak disszeminációja milyen guide-jellegű szakmai segítséget igényel. Amiben teljes konszenzus volt közöttünk, hogy a megoldás felé vezető út első és legfontosabb lépése a probléma beazonosítása, amihez egy olyan diagnosztikus-elemzőtechnikát kellett kidolgoznunk, ami részben az önreflexió-önértékelés gyakorlatára, részben a minőségbiztosítási rendszerek elemeire épül (vö. Setényi, 1999). Abban is egyetértettünk, hogy nem a gyorsan felkínálható és mindenki által könnyen fogyasztható megoldások felkutatása a cél, hanem magának a problémamegoldó folyamatnak az elemzése és módszertani támogatása (l. Bardach (2011) sokak által hivatkozott módszerét, ami a megvilágosodás többrétű folyamatához hasonlítja a mindennapi tapasztalatokra épülő rendszerszintű fejlesztést). Négy fontos aspektust emeltünk ki, amelyek egyfajta barométerként is funkcionálhatnak a jó gyakorlatok értékelésében: (a) Az első az elérendő célok társadalmi támogatottságának megítélése („evidence-based” v. „opinion-based” v. „legal-based” érvelés). (b) A másik a beválás, ami lehetne egy „research validated” módszer, de mi erősebben hajlunk a „field tested” módszer irányába. (c) A harmadik az átvétel, alkalmazás támogatása (a szoftvereknél szokásos „implementation support service” szolgálhat ehhez mintául). (d) A negyedik értékelőszempont a jó gyakorlat „transzformatív” jellege – számunkra az ilyen gyakorlatok jelentik a „best practice”-t, ezért ezzel a témával elméleti síkon is még foglalkozunk kell. Egy lehetséges értelmezésben „transzformatívnak” azokat a gyakorlatokat nevezhetjük, amelyek az adott problémát komplexen képesek kezelni, és minden szereplőt, aki az iskolai szegregáció ellen tenni tud, bevonják a probléma megoldásába, így magát a közösséget alakítják át.

A fejlesztés az Inclusion4Schools nevű Horizon 2020-as projekt támogatásával valósult meg (No101004653).

ISKOLAI EGYENLŐTLENSÉGEKRE, ISKOLAI SZEGREGÁCIÓRA VONATKOZÓ KORMÁNYZATI OKTATÁSPOLITIKÁK

Lukács Péter

Wesley János Lelkészképző Főiskola Neveléstudományi tanszék

Kulcsszavak: iskolai egyenlőtlenségek; szegregáció; kormányzati oktatáspolitikák

A XX. század végén és a XXI. század elején minden demokratikus társadalom fontos célként hirdeti a társadalmi és oktatási egyenlőtlenségek mérséklését, az iskolába jutás és az iskolai pályafutás méltányos, igazságos megszervezését. Így van ez Magyarországon is. Ugyanakkor hazánkban az ún. szegregációs index nemzetközi összehasonlításban meglehetősen magas, és a PISA-vizsgálatok háttéradatai is azt mutatják, hogy a vizsgált országok közül azok közé tartozunk, amelyekben a tanulók származása, vagyis az, hogy milyen szociális/kulturális helyzetű családba születtek, a leginkább meghatározza a teszteredményeiket. Ennek okait korábban is kiváló kutatók sora vizsgálta (pl. Kozma, Havas, Liskó), és ma is újabb és újabb ismereteket tárnak fel a kutatások a társadalmi egyenlőtlenségek iskolai újratermelődésének mechanizmusairól (pl. Ferge, Fejes, Szűcs, Zolnay, Radó). Előadásomban a rendszerváltás óta eltelt több mint harminc évnek témánkkal kapcsolatos hazai kormányzati oktatáspolitikáinak áttekintő elemzésére vállalkozom. Ezeknek az iskolai egyenlőtlenségekkel, szegregációval kapcsolatban nem egy-egy szféráját (tehát pl. a törvényeket, jogszabályokat, a tananyagszabályozást, vagy pl. az oktatásirányítást, a preferált/támogatott pedagógiai paradigmákat magában/magukban) kívánom áttekinteni, hanem egyebek mellett a diskurzus- és médiaelemzés segítségével azokat a pontjait emelném ki, amelyek révén az adott politika érvényes üzeneteket közvetít témánkról az oktatási rendszer résztvevői és érintettjei számára. Álláspontom szerint az ilyen üzenetek gyakran fontosabbak, mint a jogszabályok, esetenként pedig éppen azok megkerülésére ösztönözhetnek. Nevezhetnénk elemzésem tárgyát akár „az oktatáspolitikai rejtett tantervének” is, ha nem lenne sokszor nagyon is nyílt és nyilvános, tehát nem rejtett az üzenete. Előadásomban, amely időkerete miatt egy készülő, nagyobb lélegzetű munkámnak csak szempontjait mutathatja be, a rendszerváltás óta eltelt évtizedek három nagyobb szakaszának (1989–2002, 2003–2010, 2011–2020) az iskolai egyenlőtlenségekre vonatkozó uralkodó kormányzati oktatáspolitikáit vetem össze.

A kutatás az Inclusion4Schools nevű Horizon 2020-as projekt támogatásával valósult meg (No101004653).

**SZ32 – A GYÓGYPEDAGÓGUSI PROFESSZIÓ – FÓKUSZBAN A TANULÁSBAN
AKADÁLYOZOTT TANULÓVAL**

Elnök: *Papp Gabriella*
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet

Opponens: *Hosszu Tímea*
Szegedi Tudományegyetem

Szimpózium-előadások**Gyógypedagógusi professzió az együttnevelésben**

Mile Anikó, Papp Gabriella
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai
Intézet

Gyógypedagógus hallgatók tanulási jellemzői

Somogyi Ágota
Kispesti Móra Ferenc Óvoda, Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani
Intézmény

Bank Éva, Macher Mónika
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai
Intézet

Együttnevelő osztályközösség célzott támogatása teammunkában

Dallos Dóra, Kovács Bernadett
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Horváth Endre
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai
Intézet,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Tanulásban akadályozott tanulók énképének vizsgálata SDQ-I kérdőívvel

Szenczi Beáta
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai
Intézet

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Papp Gabriella

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

A gyógypedagógusi professzió igen szerteágazó tevékenységrendszert, intézményi hálózatot, ágazati kört, életkori diverzitást ölel föl, és a fogyatékos személyek egymástól nagyon eltérő profiljának értelmezését, támogatását jelenti. Ezen belül a tanulásban akadályozott tanulókat segítő/támogató szakembernek számos tudásra, képességre, valamint attitűdre van szüksége a gyakorlati munkájában. A szimpóziум előadásai ebbe a körbe adnak egy kis betekintést. Az előadók által hozott témák, kutatási területek több szálon is összefűzhetők. Egyrészt a kutatások egy része magára a gyógypedagógusi professzióra irányul. Az első előadásban kvantitatív metodikára épülve, írásbeli kikérdezéssel gyűjtöttek a szerzők információkat az együttnevelést segítő gyógypedagógusok komplex tevékenységrendszerének, kompetenciáinak feltérképezésére. A második előadásban gyógypedagógus hallgatók kismintás mérésével ismerkedhetünk meg, amelynek keretén belül a hallgatók tanulási stílusának, önszervezésének, valamint vizsgaszorongásának feltárása, a vizsgált tényezők közötti összefüggések bemutatása a cél. A harmadik előadás pedig a gyógypedagógusok-pedagógusok teammunkájában végzett együttműködésre fókuszál háttérben a közösségfejlesztés céljával. A negyedik előadás egy olyan mérőeszköz első kipróbálását mutatja be, amely a gyógypedagógusok kezébe adva a mindennapi gyakorlatot is támogathatja. Másrészt a kutatások összefűzhetők az együttnevelés szálon is. Az első előadás az együttnevelést segítő gyógypedagógiai tevékenységrendszert a szükséges kompetenciák és tudástranszfer felől közelíti meg hiánypótló empirikus kutatási adatok alapján. A harmadik előadás pedig már az együttnevelő osztályközösségben nyújtandó közösségfejlesztő támogatást vizsgálja. A negyedik előadásban pedig együttnevelésben részt vevő tanulók énképéről is képet kaphatunk, hiszen egy mérőeszköz hazai adaptációjának számítógépes-alapú változatát próbálta ki a szerző tanulásban akadályozott tanulók körében. Harmadrészt az előadások olyan témákat kutatnak, amelyek a gyógypedagógus munkájára is hatással lehetnek. Megismerhetjük az együttnevelésben dolgozó kollégák nehézségeit, sikereit, lehetőségeit. A hallgatóink megismerése ahhoz vezethet, hogy hatékonyabb, hallgatóbarát tantervi és tantárgyi szintű tervezést valósítsunk meg. Összegzést kaphatunk a teammunka megvalósulásának lépéseiről, ezek hatásáról a közösségfejlesztésben. Végül pedig hosszú távon egy adaptált mérőeszközt adhatunk a gyógypedagógus és pedagógus kollégák kezébe.

GYÓGYPEDAGÓGUSI PROFESSZIÓ AZ EGYÜTTNEVELÉSBEN

Mile Anikó, Papp Gabriella

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: együttnevelést segítő gyógypedagógiai tevékenység; kompetencia; tudástranszfer

A fogyatékos, sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók többségi intézményekben történő együttnevelésének gyógypedagógiai támogatására világszerte különböző modellek alakultak ki (Garz, 1999). Egyes országokban jellemzően külső szervezet, pl. módszertani, vagy forrásközpont nyújtja a gyógypedagógiai segítséget, míg más országokban az intézmények saját gyógypedagógusa biztosítja a sérülésspecifikus ellátást (Meijer et al., 2003). Magyarországon mindkét ellátási forma jellemző. Az együttnevelést segítő gyógypedagógusok egy része az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény (mint külső szervezet) által alkalmazott utazó gyógypedagógus, más részük az óvodák, iskolák alkalmazottja. Maga a tevékenység a hazai gyógypedagógia 200 évet meghaladó történetéhez viszonyítva friss szakterületnek számít. A XX. század utolsó évtizedeiben indultak el Magyarországon kutatási, kísérleti jelleggel az integrációs folyamatok, és ezzel párhuzamosan jelent meg az együttnevelést segítő gyógypedagógiai tevékenység (Mesterházi & Szekeres, 2019). Kutatásunk fő célja az együttnevelést segítő gyógypedagógusok komplex tevékenységrendszerének, kompetenciáinak feltérképezése, a különnevelésben megszerzett tudás transzferálhatóságának vizsgálata, valamint az együttnevelésről való vélekedések vizsgálata volt. Rákérdeztünk a szakemberek intézményi folyamatokban, közösségi életben való részvételére is az „intézményi magány” vizsgálata céljából. A kutatás során kiemelt szerepet kapott az utazó gyógypedagógusok, illetve a többségi nevelési-oktatási intézmények saját gyógypedagógusainak vélekedései közötti azonosságok, illetve különbségek feltárása. Vizsgálatunkat kvantitatív metodikára épülő írásbeli kikérdezéssel valósítottuk meg. A vizsgálati mintát, a gyógypedagógusokat (N=400) véletlen, rétegzett eljárásmoddall választottuk ki. A mintavételt megyei, illetve tankerületi szerveződéssel gyógypedagógus szakmai munkaközösségek is segítették. Méréseszközünk egy 148 változós online kérdőív volt, amely intervallum, ordinális és nominális adatfajtákat egyaránt tartalmazott. Kutatási eredményeink azt mutatták, hogy az együttnevelést segítő gyógypedagógiai tevékenység a gyógypedagógusok döntő többsége esetében egy szerteágazó pedagógiai/gyógypedagógiai tevékenységrendszerbe ágyazódik. A különnevelésben megszerzett szaktudás transzferálhatóságával kevésbé értenek egyet a szakemberek. Az utazó gyógypedagógusok, illetve a többségi intézmények által alkalmazott gyógypedagógusok együttnevelésről való vélekedésében összességében számottevő különbség nem jelentkezik, van azonban néhány terület, amely esetében szignifikánsan eltérően vélekednek, mint például a sajátos nevelési igényű gyermekek integrálhatóságáról, a szakmaiszolgáltatás-jellegű tevékenységek (felnőttekkel való foglalkozás) fontosságáról. A vizsgálat része egy több elemből álló gyógypedagóguskutatásnak, amely az együttnevelésre fókuszálva a gyógypedagógus-szakma professzionalizálódási folyamatához kíván hozzájárulni.

GYÓGYPEDAGÓGUS HALLGATÓK TANULÁSI JELLEMZŐI

Somogyi Ágota *, Bank Éva **, Macher Mónika **

* Kispesti Móra Ferenc Óvoda, Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

** Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: gyógypedagógus hallgatók; tanulási stílus; önszervezés

A felsőoktatási tanulmányok teljesítése szorongással járó időszak lehet, különösen, ha a hallgatók nem rendelkeznek tanulási szokásokkal és stratégiákkal. Jelen kutatás célja gyógypedagógus hallgatók tanulási stílusának, önszervezésének, valamint vizsgaszorongásának feltárása, a vizsgált tényezők közötti összefüggések bemutatása. A vizsgálni kívánt tényezők a pedagógiai szakirodalomban nem tartoznak a jól körülhatárolt és operacionalizált elméleti konstruktumok körébe. A vizsgálat elméleti keretét a tanulás definiálása (Mesterházi & Szekeres, 2019; Vargáné, 2003; Virág, 2013) a felnőttkori tanulás, önszabályozás és önszervezés jellemzőinek áttekintése (Kerülő, 2013; Kispálné, 2018; Györfyné, 2012; Simándi, 2015), a tanulási stílusnak és stratégiának megkülönböztetése, a tanulási stílus felosztásai (Balog, 2006; Bernáth et al., Jámbori et al., 2019; Kummerné, 2014; 2015), illetve a hallgatók életvezetési és tanulási sajátosságainak (Cazan, 2014; Józsa, 2007; Nagy et al., 2019) áttekintése adja. A kismintás (N=30) vizsgálat során az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányán tanuló harmadéves hallgatók töltötték ki a Tanulási stílus diagnózis (Rétallérné, 2009), az Önszervezési mini-profil (Rétallérné, 2009) és a Vizsgaszorongás kérdőíveket (Bárányné et al., 2013). A kutatásból kiderül, hogy (1) a vizsgált hallgatók tanulási stílusa inkább elméletközpontú, ami sugallhatja a felsőoktatási rendszer elméletközpontúságát, (2) önszervezettségük és vizsgaszorongásuk jellemzően közepes szintű, ami jelentős személyes stressz-szintre utal. A feltárt tényezők összefüggéseit vizsgálva megállapítható, hogy (3) hiába van valakinek közepes vagy erős tanulásstílus-preferenciája, ez nem csökkenti a vizsgaszorongás mértékét, (4) közepes vagy jó szintű önszervezettséggel bíró hallgatók viszont alacsonyabb szintű vizsgaszorongást mutatnak a kevésbé jól szervezett társaiknál. A felsőoktatási gyakorlat szempontjából vitathatatlanul hasznos e tényezők mélyebb megismerése, definiálása és vizsgálata, a kutatási eredmények hozzájárulhatnak többek között a hatékonyabb, hallgatóbarát tantervi és tantárgyi szintű tervezéshez és megvalósításhoz.

EGYÜTTNEVELŐ OSZTÁLYKÖZÖSSÉG CÉLZOTT TÁMOGATÁSA TEAMMUNKÁBAN**Dallos Dóra *, Kovács Bernadett *, Horváth Endre ****

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

** Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet;
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola*Kulcsszavak:* közösségfejlesztés; tanulási akadályozottság; teammunka

Az együttnevelő osztályokban a pedagógusnak nagy szerepe van a közösségek formálásában, mivel a megszerzett pozitív szociális tapasztalatok mind a tipikusan, mind az atipikusan fejlődő tanulók számára előnyösek (Szekeres & Horváth, 2014). Hazánkban a sajátos nevelési igényű tanulók egyre növekvő arányban részesülnek integrált nevelésben-oktatásban (Mesterházi & Szekeres, 2019; KSH, 2020). Kisebb csoportjuk a tanulásban akadályozott tanulók, akik szociális integrációjáról a Mérei-féle többszempontú szociometriával folytatott vizsgálatból tudjuk, hogy beilleszkedési nehézségeik társaik, és a tárgyalt populáció számára is érzékelhetők (Szekeres, 2011). Érdeklődésünk erre a problémakörre irányult. Esettanulmányunkban célunk volt betekintést nyerni egy együttnevelő közösség társas működésébe, megfigyelni az atipikus fejlődésű tanulók helyzetét, s erre alapozva támogatni a közösséget. A 7. (N=22) évfolyamos osztályközösség hozzáférés-alapú mintavételezéssel került kiválasztásra. A kiválasztás kritériuma volt, hogy a létszám a többségi iskolákra jellemző legyen, egyik nem se legyen túlreprezentált, illetve integráltan oktasson egy vagy több tanulásban akadályozott tanulót. Módszertani kiindulópontunk a Mérei-féle többszempontú szociometria volt. Az adatfelvétellel a közösség társas jellemzőinek lehető legátfogóbb megismerését céloztuk meg. A számítógépen kitöltött szociometriai kérdőívet egy online pedagógusoknak szóló kérdőívvel egészítettük ki, amelyben a közösség társas jellemzőire kérdeztünk rá. A kapott eredményekre építve megvalósítottuk a közösség támogatását célzó aktivitássorozatot (Dinkmeyer, 1982; Zsolnai, 2006), amelyet kimeneti adatfelvétellel zártunk. A szociometriai kérdőív bővült a virtuális közösségi térre vonatkozó kritériumokkal, így egyszerre elénk tárta a valós és virtuális osztályközösséget, pontosította az eredményeket. Előadásunkban bemutatjuk a két adatfelvétel között a közösségi szerkezetben végbement változásokat a megvalósult támogatás tükrében. Társadalmunk egyik legfőbb feladata a kirekesztett csoportok szociális integrációja, amelyhez az első lépés, hogy megváltozzon a diszkriminatív szemlélet. Ennek alapja az integrált nevelés-oktatás (Herbainé & Szekeres, 2016), amely ideálisan akkor tud megvalósulni, ha a gyógypedagógus és a befogadó pedagógus teamként működik, építenek egymás ismereteire a rájuk bízott tanulókról, segítik egymást a sikeresebb nevelési-oktatási tevékenység megvalósításában. Hasonló teammunkát valósítottunk meg esettanulmányunk elkészítésekor is. A pedagógus szerepe központi abban, hogy bátorítsa a gyermekeket kapcsolatok kialakítására, fenntartására az osztályban és azon kívül is (Szekeres & Horváth, 2014). Összességében fontos, hogy tudatosan alkalmazza a közösségfejlesztés változatos módszereit (Antalné et al., 2016), ezt valósítottuk meg saját munkákban is.

TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT TANULÓK ÉNKÉPÉNEK VIZSGÁLATA SDQ-I KÉRDŐÍVVEL

Szenczi Beáta

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: tanulási akadályozottság; affektív tényezők; énkép

Az énkép az egyén önértékeléseit tartalmazza, azaz minden olyan vélekedést, meggyőződést, amelyet az egyén önmagára vonatkozóan igaznak gondol (Marsh & Shavelson, 1985). Vizsgálata, valamint befolyásoló tényezőinek megismerése tipikus fejlődés esetén az elmúlt évtizedekben a nemzetközi neveléstudományi szakirodalomban nagy figyelmet kapott. Számos vizsgálat igazolta, hogy a tanulási énkép szoros, reciprok kapcsolatban áll a tanulmányi eredményességgel (pl. Marsh et al., 2018), valamint jobb előrejelzője a továbbtanulási szándéknak és pályaaorientációnak, mint az IQ (Guo et al., 2015). Kevesebb kutatás irányult ugyanakkor az atipikus fejlődést mutató tanulók énképének megismerésére, különösen a tanulás minden területén nehézséggel küzdő, tanulásban akadályozott, enyhén értelmi fogyatékos tanulókra, akik esetében a tanulás nem kognitív tényezői feltételezhetően még inkább felértékelődnek az iskolai és azon túli sikerességben (Tracey et al., 2020). Kutatásunk célja ezért, hogy az énkép vizsgálatára az egyik leggyakrabban alkalmazott mérőeszköz, a Self-Description Questionnaire-I (SDQ-I, Marsh, 1992) hazai adaptációjának (Szenczi & Józsa, 2009) számítógép-alapú változatát (Józsa et al., 2014) kipróbáljuk tanulásban akadályozott tanulók körében. Előadásunkban megvizsgáljuk a kérdőív pszichometriai mutatóit, ezeket összehasonlítjuk a korábbi, tipikus fejlődésű tanulók esetén kapott mutatókkal. A pilotvizsgálatban 6., 8. és 10. osztályos tanulásban akadályozott, enyhe értelmi fogyatékos (BNO=F70) diagnózissal rendelkező tanulók (N=87) vettek részt. Az adatfelvételkor a tanulók mintegy fele vett részt együttnevelésben. Az együttnevelésben részt vevő tanulók kiválasztása a KIR-adatbázisból véletlenszerűen történt, a különnevelésben résztvevők pedig az iskolák kiválasztásával kerültek a mintába. A faktoranalízis eredményei részben támasztották alá a kérdőív struktúráját (KMO=0,75): a kérdőív alapjául szolgáló Marsh/Shavelson-féle hierarchikus énképmodell alsóbb szintjein lévő énképkomponensek a faktorstruktúrában elkülönültek, a magasabb szinten lévő iskolai énképhez és általános énképhez tartozó állítások azonban a két faktor helyett négy faktorba rendeződtek. Külön faktort alkottak a negatív megfogalmazású tételek, egyes állítások –amelyek nyelvi megformáltsága bonyolultabb volt – szintén elkülönültek. A skálák reliabilitásmutatói (Cronbach-alfa) 0,73–0,89 közöttiek, amely elfogadható, ugyanakkor alacsonyabb a tipikus fejlődésű tanulók mintáján kapott eredményeknél. Mind a faktoranalízis, mind pedig a reliabilitásvizsgálat indokolja a negatív megfogalmazású tételek elhagyását, valamint bizonyos tételek átfogalmazását. Az eredmények alapján átdolgozott mérőeszköz reményeink szerint lehetővé teszi majd a tanulásban akadályozott tanulók énképének megismerését, befolyásoló tényezőinek, valamint iskolai eredményességgel való kapcsolatának feltárását.

SZ33 – A SZERVEZETI TANULÁS JELLEMZŐI – A MoTeI KUTATÁS ESETTANULMÁNYAI ALAPJÁN

Elnök: Lázár László
Piarista Rend Magyar Tartománya

Opponens: Baráth Tibor
Qualitas T&G Kft.

Szimpózium-előadások

A tanárok tanulásának szervezeti kontextusa: a szakmai közösségek tanulási tere

Kovács Ivett Judit, Pongor-Juhász Anna Orsolya, Urbán Krisztián
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

A tudás tartalmi területei és szerveződésük a közösségi tanulás során

Kopp Erika, Tókos Katalin
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

A vezetés szerepe az intézményen belüli tanuló szakmai közösségek működésében

Czető Krisztina, Lénárd Sándor, Tóth Pjeczka Katalin Judit
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

A szakmai tanulás iskolai esetei a COVID-19 világjárvány idején: előzmények és változások

Kálmán Orsolya, Eszes Fruzsina, Antoni-Alt Petronella
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Lázár László

Piarista Rend Magyar Tartománya

A MoTeL-kutatás (Models of Teacher Learning) fókuszában a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődési modelljeinek vizsgálata áll. A szimpóziumban bemutatásra kerülő előadások ennek részeként készült esettanulmányok eredményeit foglalják össze. Ennek a kutatási egységnek a célja olyan támogatási mintázatok azonosítása, amelyek támogatják a pedagógusok tanulásának formális, nem formális és informális formáit is, s azoknak a folyamatoknak a feltárása, amelyek eredményesen tudják a szervezeten belüli kisebb szakmai közösségek és azon belül az egyes pedagógusok szakmai fejlődését segíteni. A szimpózium elméleti kerete azokra az előzetes kutatásokra épít, amelyek a pedagógusok tanulását szervezeti kontextusban vizsgálják, egyrészt kiemelik ebben a szervezeti szerepeket, a szervezeti légkört, a szervezeti tanulási tereket (Louis, 2008; Thompson et al., 2004; Watkins & Cervero, 2000), másrészt az intézmény szervezetét funkcionális szempontból kisebb egységekre tagolva, tanuló szakmai közösségekként értelmezik (Adey, 2006; Voogt, 2015). A szimpózium-előadások a 2021 tavaszán, elsősorban online keretek között zajló „terepmunka” eredményeit összegzik. A MoTeL-kutatás keretében többesetes, többfókuszú esettanulmány (Szokolszky, 2004) készült szakértői mintaválasztás alapján. Az esettanulmányokhoz a mintába kerülő hat iskola kiválasztásának legfontosabb szempontja az volt, hogy olyan intézmények kerüljenek a mintába, amelyek a pedagógusok tanulásának sokszínűségét, a szervezeti támogatás eltérő útjait mutatják be (pl. tanárjelöltek mentorálása zajlik benne, a szervezet valamilyen fejlesztésben vesz részt, a szervezet önmaga fejlesztést generál). Az esettanulmányt megalapozó terepmunka során a dokumentumelemzésen túl egyéni és fókuszcsoportos interjúk készültek, megfigyelések zajlottak. Az előadásokban kitérünk az online „terepmunka” sajátosságaira, módszertani dilemmáira. Az első előadás azt mutatja be, hogy egy intézményen belül milyen szakmai közösségek jönnek létre, milyen célok mentén működnek ezek a szakmai közösségek, mitől függ az eredményességük, élettartamuk. A következő előadás fókuszában a pedagógustudás tartalmi területei és szerveződése áll, azt vizsgálja, mi válik kollektív tudássá, tudja-e a szervezet, hogy a pedagógusok mit tudnak, a tudások mikor rejtettek vagy mikor válnak explicitté. A harmadik előadás a vezetés, a vezető szerepét és tevékenységeit mutatja be az intézményen belüli tanuló szakmai közösségek sikeres működésében, arra keresi a választ, mivel tudják támogatni, mivel gátolni az eredményes szervezeti tanulást. A szimpózium záró előadása az iskolák, szakmai közösségek tanulási folyamatainak sajátosságait, változásait, eredményes útjait mutatja be a veszélyhelyzeti oktatás alatt.

A kutatás az 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A TANÁROK TANULÁSÁNAK SZERVEZETI KONTEXTUSA: A SZAKMAI KÖZÖSSÉGEK TANULÁSI TERE

Kovács Ivett Judit, Pongor-Juhász Anna Orsolya, Urbán Krisztián

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanuló szakmai közösségek; tanulási terek; szakmai együttműködés

A pedagógusok tanulását szervezeti szempontból vizsgáló kutatások jellemzően szembesülnek azzal a dilemmával, hogy a szervezet egészét vagy annak kisebb egységét tekintse-e tanulási térnek és a tanulás kontextusának? Mind a formális, mind a nem formális és az informális tanulási lehetőségek egyik fontos színterét, előidézőjét és közegét jelenti a társas, szociális tér (Bell & Gilbert, 1996), ezen belül is elsősorban a szakmai együttműködések, közösségek, csoportok kontextusa (Dogan et al., 2016; Lomos et al., 2011; Opfer & Pedder, 2014; Voogt, 2015), így ezek sajátosságainak vizsgálata nélkülözhetetlen a tanári tanulás megértéséhez. A szakmai együttműködés ösztönzi a szakmai kommunikációt és a tanárok közötti tudásmegosztást (Garet et al., 2001). A szakmai tanulás abban az esetben a leghatékonyabb, ha releváns és autentikus, mindennapi munkatevékenységekbe ágyazódik, és olyan iskolai szintű tevékenységek köré épül, mint például a mentorálás vagy a tanulócsoporthoz létrehozása (Darling-Hammond et al., 2017; Evans, 2014; Hunzicker, 2011;). A működő tanári közösségek számos jellemzőjük alapján csoportosíthatók, ide tartozik a top-down és a bottom-up kezdeményezések kontinuumán való elhelyezésük (Vangrieken et al., 2017), és gyakran az intézmény keretein túlnyúlóan működnek. Az ezekben való részvételt befolyásoló egyik legfontosabb tényező a munkakörülmények dimenziója (Kwakman, 2003), valamint a professzió olyan sajátos jellemzői, mint például az autonómia és kollegialitás feszültsége (Kyndt et al., 2016). Kutatásunk elsősorban arra irányult, hogy a vizsgált intézményekben milyen célok mentén működnek ezek a szakmai közösségek, mitől függ az eredményességük, élettartamuk? Milyen típusú tanulási tartalmak jöhetnek létre bennük, és ezek mennyire tudnak beépülni a teljes szervezetbe? Megállapíthatóak-e ebben mintázatok a vizsgált iskolák alapján? A szakértői mintaválasztás alapján hat iskolát vizsgáló esettanulmányok adatgyűjtése dokumentumelemzés, fókuszcsoport, egyéni interjúk és megfigyelés eszközével történt. Az elemzés során a tudáselemek kódolása meglévő elméleti modellek (Révai & Guerriero, 2017) alapján, elméletvezérelt kódolással történik. Az esettanulmányok empirikus adatai a vezetést azonosították meghatározó jelentőségűként az innovatív szervezeti kultúra kialakulása szempontjából. Az egyéni sajátosságokat szem előtt tartó és a tanárokat felelősséggel felruházó vezetői törekvések növelik a tanári énhatékonyság érzését, megmozgatják az autonómia, a kompetencia és a kapcsolódás iránti belső szükségleteket, amely révén a tanárok nyitottá, elkötelezettebbé válnak a szakmai tanulási tevékenységek irányába. A bottom-up módon szerveződő szakmai közösségek fennmaradásának legfontosabb feltétele a szervezet expanzív jellemzőinek túlsúlya, a kedvező munkakörülmények biztosítása, valamint az érdemi szakmai visszajelzések és a létrejövő szakmai tudás kodifikációja.

A kutatás az 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A TUDÁS TARTALMI TERÜLETEI ÉS SZERVEZŐDÉSÜK A KÖZÖSSÉGI TANULÁS SORÁN

Kopp Erika, Tókos Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: pedagógiai szakmai tudás; tudás szerveződése; tudásterületek

A pedagógiai szakmai tudás témájára kiemelt figyelem irányult az utóbbi évtizedekben, mert az elszámoltathatóság okán (keretrendszerek, az elvárt tudás tartalma) a szakmai fejlődés és tanulás eredményének értelmezése fontos területté vált. Bár a tanárkutatások már a nyolcvanas években ráirányították a figyelmet a szakmai tudás sokféleségére (Schon, 1983; Shulman, 1987), a szakmai fejlődésben és annak támogatásában később vált meghatározóvá (Rapos, 2016), a tudás szerkezetének, terjedésének, tartalmi összetettségének új dimenziók mentén történő értelmezéseivel: egyéni és kollektív tudás, tacit és explicit tudás (Nonaka & Takeuchi, 1995; Polányi, 1994), deklaratív és procedurális tudás (Lundvall & Johnson, 1994; Sallis & Jones, 2012). Az újabb megközelítésekben (Révai & Guerriero, 2017) pedig nem elsősorban a tudáselemek a lényeges összetevői a tudásnak, hanem egy bizonyos szint felett ezek szervezettségének módja és minősége. A szervezeti/intézményi tanulás során – amely egymásba ágyazódó egyéni, csoportos, közösségi szintű tanulás során megy végbe – szintén meghatározó, hogy a szervezet szintjén milyen tudások jönnek létre, mi válik kollektív tudássá, tudja-e a szervezet, hogy mit tudnak (hallgatólagos tudás), a tudások mikor rejtettek, vagy mikor válnak explicitté, melyek azok a tényezők, amelyek segítik vagy gátolják ennek alakulását, hiszen a tudásteremtés akkor igazán eredményes, ha a tanulóközösség a szervezetre és azon túlra is nyúlik (Tynjälä, 2008). Ebben a vizsgálati részben az esettanulmányokra épülő elemzésünk a fenti elméleti keretekre építve a következő kérdésekre keresi a választ: (1) Milyen jellegű (új) tudás jön létre a szervezetben? (2) Hogyan szerveződik ez a tudás? (3) Milyen további tudásterületekre terjed át a megjelenő tudás a szervezet szintjén? A vizsgálat során az esettanulmányokhoz készült interjúkat, illetve magukat az elkészült esettanulmányokat elemezzük. Az elemzés során a tudáselemek kódolása meglévő elméleti modellek (Révai & Guerriero, 2017) alapján, elméletvezérelt kódolással történik. A kutatás jelenlegi fázisában néhány konkrét eset és az ezekhez kapcsolódó interjúk alapján tudunk eredményeket megfogalmazni. Az eddigi eredmények azt mutatják, hogy – kiemelten a távolléti oktatáshoz kapcsolódóan – a vizsgált szervezetekben a tacit, egyéni tudás explicitté, kollektív tudássá válásának folyamata felerősödött. A tudás tartalmát jelentősen befolyásolják a szervezetben e távolléti oktatást megelőzően működtetett tanulási és fejlesztési folyamatok, az új tudás ebben a helyzetben is a meglévő folyamatokra épült, vagy a vészhelyzetet követően ismét jelentőségét veszítette.

A kutatás az 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A VEZETÉS SZEREPE AZ INTÉZMÉNYEN BELÜLI TANULÓ SZAKMAI KÖZÖSÉGEK MŰKÖDÉSÉBEN

Czető Krisztina, Lénárd Sándor, Tóth Pjeczka Katalin Judit

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: vezetés; transformational leadership; megosztott vezetés

Az iskola vezetője, vezetése kulcsszereplő a pedagógusok szakmai tanulásában, különösen, ha a vezető beépíti a tanárok egyéni sajátosságait a szervezet fejlődését szolgáló tevékenységekbe, ezzel nyitottá és elkötelezetté teszi a tanárokat a szakmai tanulási tevékenységek irányába (Robinson et al., 2008; Sagnak et al., 2015), míg az egyéni sajátosságok figyelembevételének hiányakor alacsony elköteleződés és motiváció figyelhető meg (Ryan & Deci, 2000). A tanárok szakmai tanulását a vezető továbbá azzal is támogatni tudja, ha megfelelő tanulási környezetet biztosít mind strukturálisan (pl. idő), mind a szervezeti kultúra alakításán keresztül (pl. tanulás mint érték), valamint biztonságot, támogató légkört teremt a kísérletezésre, és elmélyíti a szakmai diskurzust (Sieller, 2011). A vezető szerep komplexitását, percepciójának vezetéseméleti kutatások általi differenciálódását részletesen feltárták Bass és Stogdill (1990), illetve Krüger és Scheerens (2012) elméleti kutatásai. Elemzésünkben elsősorban két modellre támaszkodtunk, az instructional leadership, illetve a transformational leadership megközelítésekre. Az előbbi egy markáns, a saját szakterületén jártas, professzionális vezető képét ragadja meg (Robinson et al., 2008), míg az utóbbi szerint a vezető feladata, hogy olyan változásokat indítson el, amelyek a szervezeti kultúrát a kollegialitás, a közös célok mentén történő tervezés és fejlődés értékei felé mozdítják (Krüger & Scheerens, 2012; Marzanos et al., 2004). A kutatásunk során hat intézményi esettanulmány készült, a dokumentumelemzésen kívül számos egyéni és fókuszcsoportos online interjúra és megfigyelésekre építve. Előadásunk a tanárok szakmai tanulását és fejlődését vizsgáló esettanulmányok eredményeire alapozva a vezetés szerepét vizsgálja a folyamatos szakmai fejlődés támogatásában. Kutatásunk egyik célja, hogy elemezze és feltárja, hogyan képes az iskola vezetése a folyamatos szakmai fejlődés optimális feltételeit kialakítani. Hogyan és milyen területeken vonják be a szervezet tagjait a vezetés folyamatába, és miképpen teremtik meg a közös tanulás és tudásmegosztás szervezeti tereit? Eredményeink szerint a szervezet kultúrájából és klímájából kifejlődő tanári együttműködő tanulás jelenléte vagy hiánya a szervezet vezetője által döntően befolyásolt jelenség. A pedagógusok szakmai fejlődésére és tanulására jelentős hatást gyakorol a szervezet, amely a strukturális és kulturális tényezőkön keresztül támogató vagy akadályozó szerepet játszik a személyes szinten megvalósuló tanulási folyamatokban. A szervezeti tanuláshoz is hozzájárulhat mind a tanárok együttműködő tanulása, mind a pedagógusok személyes szintjén megjelenő szakmai fejlődése és tanulása. Az új tudás akár formális, nem formális és informális utakon is létrejöhet, ám beépülése a kollektív tudáshálóba már igényli a vezető tudatos támogatómunkáját a tanulás elismerésén keresztül.

A kutatás az 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A SZAKMAI TANULÁS ISKOLAI ESETEI A COVID19-VILÁGJÁRVÁNY IDEJÉN: ELŐZMÉNYEK ÉS VÁLTOZÁSOK

Kálmán Orsolya, Eszes Fruzsina, Antoni-Alt Petronella

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: távolléti oktatás; kollaboratív hatékonyság; szakmai tanulás

A Covid19-világjárvány terjedése, a távolléti oktatás bevezetése új helyzet elé állította az iskolákat, amelynek során felértékelődött az iskolák, pedagógusok szakmai tanulása, adaptációs készsége (Reimers & Schleicher, 2020). A szimpóziум ezen előadása azt vizsgálja, hogy a szakmai együttműködésben már korábban is erős hazai iskolákra milyen szakmai tanulási folyamatok váltak jellemzővé a távolléti oktatás alatt, és ezek hogyan változtak. A szakmai tanulási folyamatok értelmezéséhez felhasználtuk a kollaboratív szakmaiság alapelveit (Hargreaves & O'Connor, 2018); a váratlan eseményekre való válaszok értelmezéséhez pedig a reziliens szervezetre jellemző folyamatokat (Duchek, 2020; Kopp & Pesti, 2021). Míg az első elméleti keret a közös kezdeményezések, a kollaboratív hatékonyság, felelősség és vizsgálódás, a diákokkal való együttműködés, a kölcsönös dialógusok, a közös munka folyamatait emeli ki az eredményes szakmai együttműködés kapcsán; addig a reziliencia értelmezésekor fontos, hogy a szervezet képes a krízisből megerősödve kikerülni, amelyhez a várakozás, megküzdés és adaptáció egymásra épülő folyamatai segítenek. A kutatás célja, hogy az iskolák, szakmai közösségek tanulási folyamatainak sajátosságait, változásait, eredményes útjait azonosítsa a veszélyhelyzeti oktatás alatt. Kutatási kérdéseink: (1) Hogyan alakul, változik az iskolák, szakmai közösségek tanulása a távolléti oktatás ideje alatt? (2) Miben hoz újat, és miben épít a korábbi szakmai tanulási folyamatokra? (3) Milyen eltérő eredményes mintázatok jelennek meg az egyes intézményekben? A MoTeL-kutatás keretében többesetes, többfókuszú esettanulmány (Szokolszky, 2004) készült szakértői mintaválasztás alapján, amiben a szervezeti és szakmai tanulás sokszínűsége volt meghatározó. Az online adatgyűjtés során egyéni és fókuszcsoportos interjúkat készítettünk a vezetőkkel és pedagógusokkal, valamint dokumentum-elemzést és megfigyelést végeztünk. Az esetek leíró és összehasonlító elemzését elméletvezérelt kódolással végeztük. Eredményeink azt mutatják, hogy (1) a szakmai tanulás alakulása, támogatása három közös fókusz köré rendeződik: a megküzdési folyamatok koordinációja, implementálása; a szakmai együttműködés és a mentálhigiénés segítség köré. Az új helyzethez való adaptálódás (2) külső kényszere és belső igénye felerősítette és tudatosabbá tette a pedagógusok szakmai közösségekben zajló tanulásáról és annak támogatásáról való szervezeti reflexiót. A szakmai tanulás formáit, a fejlesztésbe és terjesztésbe bevont aktorok (vezetők, szakmai csapatok, diákok, külső partnerek) összetételét azonban jelentősen befolyásolják az intézmények hagyományai, szervezeti kultúrája, a veszélyhelyzet előtt megszokott működési rutinjai. (3) A reakcióképesség intenzitása, a szabályozottság és a rugalmasság egyensúlyára való törekvés, a mentális jóllét fontossága és a közösség védőhálójaként való értelmezése kapcsán azonosíthatók leginkább az intézményi eltérések.

A kutatás az 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

SZ34 – A KUTATÁS ÉS A REFLEXIÓ FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGE ÉS SZEREPE A TANÁRKÉPZÉS KEZDŐ SZAKASZÁBAN: EGY AKCIÓKUTATÁS TAPASZTALATAI

Elnök: Molnár Edit Katalin
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Opponens: Tóth Edit
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Szimpózium-előadások

Egy kutatásalapú tanítási gyakorlatra felkészítő tantárgy eredményességének vizsgálata

Molnár Edit Katalin
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Egy egyetemi kurzus célkitűzéseinek és reflexiófeladatainak megítélése a tanárjelöltek részéről

Kiss-Kovács Renáta
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Egy kutatásalapú tanítási gyakorlatra felkészítő kurzuson készített kutatási beszámolók elemzése tanárjelöltek körében

Vígh Tibor
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tanárjelöltek kutatási készségeinek és reflexió-rumináció indexeinek vizsgálata

Z. Orosz Gábor, Kiss-Kovács Renáta
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Molnár Edit Katalin

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

A tanárok szakmai fejlődésének segítésében a gyakorlati helyzetekbe ágyazott módszerek, illetve a megismerés reflektív és kutatási elemeinek fejlesztése egyaránt ismert irányok a nemzetközi és hazai szakirodalomban. Ugyanakkor a tanárképzés keretében, a tanári tudás fejlődésének korai szakaszában még nem teljesen tisztázott az utóbbi két irány szerepe, lehetőségei; illetve a hazai kontextusban viszonylag kevés az említett három megközelítés eredményességének empirikus, kvantitatív kutatásra épülő vizsgálata. Szimpóziumunk egy olyan akciókutatásról számol be, amely ezeket az elemeket vizsgálja egy magyarországi osztatlan tanárképző program egy ötödik féléves kötelező tantárgya megvalósulása folyamán. A tantárgyat több csoportban, több oktató tartotta; meggyezésük biztosította a közös pontokat, és hagyott teret egyéni döntéseknek. A közös vonásokat egyrészt a célkitűzések jelentették (a résztvevők megismertetése társadalomtudományi kutatási módszerekkel, a szakmai ismeretszerzés és a szakmai kommunikáció módjaival, továbbá a pedagógiai kutatás, fejlesztés, innováció sajátosságaival), másrészt a módszerek egy egységesen alkalmazott köre (az aktivitás és reflektivitás előtérbe helyezése; a tanórakutatás és a mikrotanítás egyes elemeinek felhasználása), harmadrészt pedig az értékelésben egységesen alkalmazott elvek. A kurzus végén kértünk engedélyt a félév során keletkezett anyagok anonimizálás utáni kutatási felhasználására; a diákokat sem hátrány, sem előny nem érte, bárhogy döntöttek. Az első előadás a félév végi kurzusértékelés alapján vizsgálja, a részt vevő, kutatási célú engedélyt adó tanárszakosok (N=95) mennyire találták eredményesnek, hatékonynak a kurzusukat, illetve milyen tényezők hogyan befolyásolták ezt az észleletüket. A szimpóziumban a továbbiakban bővebb körből származó adatokat használunk specifikusabb kérdések elemzésére; minden adatfelvétel online kiköszvetített kérdőívekkel történt. A második előadás a tantárgyat tanuló minden csoportban megjelenő célok és helyzetek a reflexiót támogató jellegének észlelését tárja fel a diákok részéről. A harmadik előadás kutatási beszámolók tartalomelemzése alapján vizsgálja egy oktató négy csoportja esetében, a diákok hogyan tudták – különböző szakjaikon különbözőképpen egyébként is fejlesztett – kutatási készségeiket tanári fejlődésük érdekében használni, illetve a folyamatot dokumentálni. A negyedik előadás a kutatási készségek és a reflektivitás jellemzésére alkalmas kérdőívek korrelátumait elemzi. Akciókutatásunk során megerősítettük, hogy a kiindulópontok és célok a hazai tanárképzés kontextusában is eredményesek. Ugyanakkor a hosszú távon a szakmai fejlődést lehetővé tévő elemek – kutatási készségek, reflexió – fejlesztése terén pontosabb diagnózishoz jutottunk, és több potenciális korlátot azonosítottunk, amelyeket a tanárképzéssel foglalkozók figyelmébe ajánlunk.

EGY KUTATÁSALAPÚ TANÍTÁSI GYAKORLATRA FELKÉSZÍTŐ TANTÁRGY EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

Molnár Edit Katalin

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanárképzés; tanári tudás fejlődése; pedagógiai értékelés

A tanárképzés hatékony útjainak keresésében az utóbbi időben élénk a hazai kutatói érdeklődés is (pl. Kálmán, 2013; Nagy & Nagy, 2016; Orgoványi-Gajdos, 2018; Pusztai & Czeglédi, 2015), de még mindig viszonylag kevés empirikus kvantitatív kutatás foglalkozik a tanári tudás elsajátítási folyamatainak feltárásával, az ezt támogató tanulási környezetek jellemzésével. A jelen kutatás célja ezért egy valódi tanítási helyzetekbe ágyazott tanulási alkalmakra, aktív tanulásra, reflexióra, kutatásra, együttműködésre építő tanárszakos gyakorlati tantárgy eredményességének az értékelése. Egy magyarországi egyetem tanárképző programjának pedagógia-pszichológia moduljában ezt a kötelező tantárgyat a diákok tipikusan az 5. félévben veszik föl. Az egyes csoportok oktatóinak megegyezése a kurzusleírások közös sarokpontjait biztosítja az alapelvek, célok, tanulási eredmények tekintetében. Ezekre vonatkozó közös online kurzusértékelési kérdőívvel történt adatfelvétel minden csoportban; a jelen elemzés mintáját a kutatási célú felhasználást engedélyezők adják ($N=95$). A kérdőív első egysége 25 ötfokú Likert-skálás itemmel fedte le a tantárgy célrendszerét ($\text{Cronbach-}\alpha=0,939$). Az egyes itemek átlagai mind a skála középpontja felettiek ($3,62 \leq M \leq 4,20$), ám a szórások is változatosak ($0,90 \leq SD \leq 1,24$). Egy külön zárt item kért holisztikus ítéletet a kurzusról, amelyet függő változóként vontunk be egy regressziós modellbe a 25 analitikus item mint független változó mellé. Enter módszerrel öt változó szignifikáns hozzájárulását találtuk; ezek közül két specifikus készség negatív volt. Lépésenkénti módszerrel négy változó hatása emelkedett ki; közülük csak kettő – a kurzus általános jellemzői – egyezik az előző elemzésbeliekkel. Az egyik további bevont változó kívül esik a tantárgy fő fókuszán, viszont ez az, amit a diákok megfoghatónak és tanulandónak vélnek: „A kurzus fejlesztette a tanítási módszerekkel kapcsolatos ismereteimet”. Várakozásainkkal ellentétben a korábbi tanítási tapasztalatnak (sem mennyiségének, sem minőségének) nem találtuk hatását a kurzus eredményességének észlelésére. Ugyanakkor azonosítottuk a válaszadók egy elzárkózó csoportját (24%). Ők egy zárt itemre válaszolva azt jelezték, hogy nem befolyásolta a tanításról való elképzeléseiket a kurzus. Számos item esetében szignifikánsan alacsonyabbak az átlagaik, mint a többieké – annak ellenére, hogy hozzájuk hasonlóan a kurzus tartalmát az évfolyam tudásszintjének megfelelőnek találták. Az eredmények igazolják, hogy diákok többsége számára a kutatásalapú tanári gyakorlathoz kapcsolódó célok és módszerek eredményesek tanári tudás fejlesztésében a tanárképzés első szakaszában is. Összességében az oktatói alapelvek visszatükröződtek a diákok hangsúlyaiban, de a megvalósításuk lebontása már nem egyöntetűen értelmezhető vagy elfogadható a számukra. Ez a célok és a módszerek hasznosságának felismertetésére, a szakmai szocializáció motivációs elemeinek fontosságára hívja fel a figyelmet.

EGY EGYETEMI KURZUS CÉLKITŰZÉSEINEK ÉS REFLEXIÓFELADATAINAK MEGÍTÉLÉSE A TANÁRJELÖLTEK RÉSZÉRŐL

Kiss-Kovács Renáta

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: reflektív gondolkodás; reflexiófeladatok; tanárjelöltek

A reflektív gondolkodás fejlesztése és a fejlődés nyomon követése a tanárképzésben – a nemzetközi trendekkel összhangban – egyre jelentősebb hangsúlyt kap. Hazai vizsgálatok (pl. Mrázik, 2012) megerősítették, hogy a tanárok, tanárjelöltek reflexiójának megtámogatása szükségszerű annak érdekében, hogy egy önálló reflektálási szokásrendszer kiépüljön. Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy a tanárjelöltek mennyire érzékelték egy kötelező egyetemi kurzus reflexiófejlesztést is érintő célkitűzéseit, s miként vélekednek az óra reflexiófeladatainak hatékonyságáról. Az adatfelvételre 2018 őszén került sor egy tanárszakos gyakorlaton. A kurzus célja volt, hogy aktív és reflektív, egyéni és csoportos tevékenységek alkalmazásával megismertesse a résztvevőket a tudomány kutatási módszereivel, a szakmai ismeretszerzés és kommunikáció módjaival, a pedagógiai kutatás, fejlesztés, innováció sajátosságaival. A félév során a tanórakutatás módszere által a hallgatók két csoportos tanítási epizódot terveztek és valósítottak meg, amely során a félév végére bemutatott változathoz közös órai megbeszélés, valamint egyéni kutatómunka járult hozzá szakirodalomkereséssel és -feldolgozással, végül a teljes félévre reflektáló kutatási jelentés elkészítésével. Jelen kutatásban az oktatók által fejlesztett, online kurzusértékelő kérdőív azon tételeit elemeztük, amelyek a kitűzött kutatási kérdéseinknek feleltethetők meg. A válaszadás ötfokú Likert-skálán történt. Az önkéntes részvétel a kitöltést követő kutatási hozzájárulói nyilatkozat révén valósult meg, ezért a minta 95 főből állt (a félév során elért diákok 59%-a). Eredményeink szerint a tanárjelöltek a kurzus célkitűzései közül leginkább az aktív és reflektív, egyéni és csoportos tevékenységek alkalmazásának szándékát érzékelték ($M=4,70$; $SD=0,78$), legkevésbé pedig a pedagógiai kutatás, fejlesztés, innováció sajátosságainak megismertetését ($M=3,90$; $SD=1,23$). A kurzus reflexiófeladatai közül a tanítási epizódhoz kapcsolódó tevékenységek hasznosságát tekintették a leghatékonyabbnak a reflexió elősegítéséhez (pl. a tanítási epizód megbeszélése: $M=4,60$; $SD=0,61$), legkevésbé pedig a kutatási részfeladatokat (pl. szakirodalom keresése: $M=2,85$; $SD=1,14$). A vizsgált változók közepes mértékű szignifikáns ($p<0,05$) korrelációt mutatnak, vagyis a kurzus célkitűzései és a megvalósítás összhangban vannak. A válaszok összefüggésmintázatai ugyanakkor a hallgatók pozitív tanítási és negatív kutatási attitűdjeire is utalhatnak. Következtetésink alapján a pedagógiai kutatómódszertan ismerete és alkalmazása a tanárjelöltek és a tanárok körében mélyebb tudatosítást, fokozottabb reflexiót igényel. A tanárszakos kurzusok reflexiót elősegítő feladatai közül a pedagógiai kutatás témakörét érintők hatékonyabbá tétele mutatkozik kihívásként a neveléstudomány szakértői számára.

EGY KUTATÁSALAPÚ TANÍTÁSI GYAKORLATRA FELKÉSZÍTŐ KURZUSON KÉSZÍTETT KUTATÁSI BESZÁMOLÓK ELEMZÉSE TANÁRJELÖLTEK KÖRÉBEN

Vígh Tibor

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanórákutatás; kutatásalapú tanítás; kutatási készségek

A tanárképzés fontos célja a kutatói szemlélettel rendelkező, reflektív tanítási gyakorlatot végző pedagógusok képzése. E cél elérésének lehetséges módja a tanórákutatás (Marton, 2004; Gordon Györi, 2007), amelyet ötvözhetnek a mikrotanítás alkalmazásával (Fernandez, 2010; Griffith, 2016). Keveset tudunk azonban arról, hogy a kezdő tanári tudással rendelkező jelöltek körében mennyire eredményes a kutatásalapú tanítási gyakorlatra való felkészítés, mennyiben sikerül elfogadtatni, hogy a tanításra akciókutatásként tekintsenek. Vizsgálatunkat egy kutatásalapú tanításra felkészítő kurzuson végeztük harmadéves tanárszakosokkal. A résztvevők a félév elején megismerkedtek a tanórákutatással, kiscsoportokban egy pedagógiai témához szakirodalmat gyűjtöttek, amelynek feldolgozásához egy 20 perces tanítási epizódot készítettek elő azzal a céllal, hogy a többi diáktársuknak a téma kiválasztott elemeit megtanítsák. Ezt a gyakorlaton formatív értékelés és olyan pedagógiai-pszichológiai problémák azonosítása követte, amelyek az egyéni kutatási feladatok alapját adta. Ennek keretében újabb tanítási epizódot tartottak, a tanításukról információkat gyűjtöttek. Végül kutatási beszámolót készítettek, amelynek összeállításához oktatói segédanyagokat és rendszeres formatív értékelést kaptak. A kutatási beszámolók elemzéséhez négy csoportból 45-en adtak engedélyt. A tartalomelemzéshez a kutatási folyamat öt területére vonatkozó, 31 kérdésből álló szempontsort állítottunk össze (Cronbach- α területenként: 0,68–0,88). Azt vizsgáltuk, hogy a tanárjelöltek mennyire sikeresen tudták a kutatási folyamat elemeit bemutatni; milyen különbségek azonosíthatók a szövegek között, és azok milyen kapcsolatban vannak a kurzusértékelő kérdőív (Cronbach- α =0,92) affektív változóival. Eredményeink szerint legjobban a tanítási epizódok bemutatása sikerült ($M=80\%$), amelytől szignifikánsan ($p<0,05$) rosszabbul teljesítettek a tanárszakosok a kutatási célok/kérdések és tanulságok megfogalmazása, valamint a hivatkozások kezelése területén ($68\% \leq M \leq 75\%$). A legnagyobb kihívást a szakirodalmi szintézis megvalósítása jelentette ($M=45\%$). A mintát a beszámolók minőségét jelölő index ($M=45\%$, $SD=28\%$) szerint négy részre bontottuk, jelentős különbségeket azonosítottunk a pontos cél/kérdésmeghatározás, a szakirodalmi szintézis megvalósítása és a tanulságok megfogalmazása esetén. Több terület áll szignifikáns kapcsolatban ($0,34 \leq r \leq 0,42$) a kutatómódszertani tudás fejlettségének megítélésével és a kurzusnak a kritikai gondolkodás fejlesztésében észlelt hatásával. A tanítás komplexitásának megítélése minden területtel szoros kapcsolatban áll, szignifikáns ($p<0,01$) magyarázóerővel rendelkezik. A kutatásalapú tanítás megismerésében a kurzus hatékonynak bizonyult, ugyanakkor a kutatási készségek alkalmazásában jelentős különbségek vannak, amelyek csökkentése fontos feladat. Eredményeink a kutatómódszertannal és a tanítással kapcsolatos attitűdök célirányos fejlesztésének szükségességére is felhívják a figyelmet.

TANÁRJELÖLTEK KUTATÁSI KÉSZSÉGEINEK ÉS REFLEXIÓ-RUMINÁCIÓ INDEXEINEK VIZSGÁLATA

Z. Orosz Gábor, Kiss-Kovács Renáta

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: tanárjelöltek; reflexió, rumináció; kutatási készségek

Egy kötelező egyetemi kurzus keretein belül célként tűztük ki, hogy fejlesszük a tanárjelöltek kutatási készségeit és reflexióját, hiszen a tanári hivatás magasszintű műveléséhez mindkét terület magabiztos használata szükséges. Mindkettő hangsúlyos elemként jelenik meg a pedagógus-kompetenciák között (Kotschy, 2011). A kutatási készségek fejlesztése érdekében a hallgatók csoportosan tanórakutatást végeztek, amelyről írásos beszámolót készítettek. A munkafolyamatot az oktatók facilitátorként segítették. A reflexió fejlesztését a házi feladatként megoldott reflektív feladatok és a tanítási epizódok közös megbeszélése szolgálta, amely során ön- és társértékelésre is sor került. Jelen munkánk a kurzushoz kapcsolódó akciókutatás eredményeit mutatja be. Vizsgálatunk célja annak feltárása, hogy miként jellemezhetőek a tanárjelöltek kutatási készségei és önreflexiójuk, valamint, hogy e két terület komponensei között kimutatható-e összefüggés. Mintánk harmadéves, osztatlan tanárképzésben részt vevő hallgatókból áll. A kutatási készségeket egy saját fejlesztésű, 100 itemes online teszt (Cronbach- $\alpha=0,93$) segítségével vizsgáltuk, amely a következő alskálákon mér: adatértelmezés, kutatási kérdés vizsgálata, hipotézisvizsgálat, változók azonosítása, változók kontrollja, vizsgálattervezés, következtetés. A reflexiót pedig Campbell & Trapnell (1999) munkájából adaptált, ötfokú Likert-skálás kérdőívvel vizsgáltuk, amelynek magyar változata 24 hétköznapi kontextusban értelmezett kijelentéssel lehetővé teszi a reflexió (Cronbach- $\alpha=0,88$) és a rumináció (Cronbach- $\alpha=0,86$) személyiségvonások megkülönböztetését. A reflexió konstruktív tevékenység, míg a rumináció vagy rágódás a múlt céltalan újraélését jelenti. Az adatfelvétel 2018 őszén, két időpontban, online felületen történt. A válaszadás mindkét esetben anonim és önkéntes volt. A kutatási készségeket vizsgáló teszten ($N=110$) nyújtott átlagteljesítmény 81,9%p ($SD=13,3$ %p). Az adatértelmezés ($M=94,6$ %p; $SD=8,3$ %p) bizonyult a legkönnyebbnek, míg a változók kontrollja ($M=67,4$ %p; $SD=34,5$ %p) és a vizsgálattervezés ($M=70,1$ %p; $SD=24,6$ %p) a legnehezebbnek a tanárjelöltek számára, és ez összecseng a nemzetközi vizsgálatok eredményeivel (pl. Boudreaux et al., 2007). A vizsgált tanárjelöltekre ($N=121$) a reflexió ($M=3,67$; $SD=0,71$) és a rumináció ($M=3,71$; $SD=0,66$) hasonló mértékben jellemző, közöttük pozitív irányú szignifikáns korreláció áll fenn ($r=0,59$; $p<0,01$). Ez a nemzetközi vizsgálatoknak ellentmond, kulturális sajátosságokra mutathat. A reflexió és a kutatási készségek összefüggéseit azok körében vizsgáltuk, akik mindkét mérési ponton választ adtak ($n=61$). Nem találtunk szignifikáns összefüggést a két terület között, azonban ezt a részeredményt nem tekintjük megbízhatónak az alacsony elemszám miatt. Eredményeink arra hívják fel a figyelmet, hogy a kutatási készségek teljesebb vizsgálatához a tanárjelöltek háttéréről (pl. attitűdjéről) is fontos lenne informálódni, s emellett a reflexiót mint gondolkodási műveletet nyomon követni.

T61 – COGNITIVE SKILLS AND HIGHER EDUCATION

Chair: Benő Csapó
University of Szeged Institute of Education

Thematic Session

Secondary School Students' and Teachers' Belief in Mathematics Proving Argumentation

Mohamad Waluyo
University of Szeged Doctoral School of Education

Jordanian Students' Test-Taking Behaviour and Problem-Solving Achievement

Saleh Ahmad Alrababah
University of Szeged Doctoral School of Education

Gyöngyvér Molnár
University of Szeged Institute of Education,
MTA-SZTE Digital Learning Technologies Research Group

Affirmative Action in the Context of Inclusive Excellence: Student Groups with Preferential Treatment at University of Pécs

Zsófia J. Tószegi, Aranka Varga
University of Pécs

Krisztián Széll
Eötvös Loránd University

International Learning Experience in a Higher Educational Institute in Eastern Hungary

Jennyfer Paola Casas Trujillo, Ilona Dóra Dabney-Fekete
University of Debrecen

SECONDARY SCHOOL STUDENTS' AND TEACHERS' BELIEF IN MATHEMATICS PROVING ARGUMENTATION

Mohamad Waluyo

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Mathematics Proof; Argumentation; Students' Belief

NCTM recommends that high school student should use sophisticated forms of reasoning and should learn a variety of proving techniques such as mathematical induction, contrapositive proof, and proof by counterexample. This ability will be influenced by students' beliefs and how teachers transfer the knowledge of proof and reasoning. The purpose of this article is to see what the relationship between teachers' and students' beliefs is about mathematics proof and their proving argumentation on mathematics statements. The participants consisted of 129 Senior High School students and 30 mathematics teachers from various schools of two provinces. The instrument used consists of proof construction and an instrument of mathematics belief. The analysis of reliability using Kappa statistics and intraclass correlation coefficient (ICC) shows there was a good agreement between the two rater judgments showed by $\kappa=.883$, and the ICC was 0.914 (95% CI: 0.895-0.930), which shows a high degree of reliability. Belief in respect to mathematics proving was categorized into two kinds of beliefs. First, belief in self or self-efficacy belief, which is a perception about the type of proof they are able to make. The other belief is mathematics proof belief as an understanding of the form of proof that they consider to be the most valid argument and deserve the best score. Teachers' self-efficacy belief indicated that 80% of them could produce a formal algebraic form argument. Similarly, their belief in mathematics proof showed 83% of teachers understood that formal arguments using the algebraic form would be valid and get a high score. Their performance in proof construction reflected this belief that 24 teachers (80%) were trying to make their proof argument using formal form even though only around 45% succeeded to make complete proof with clear reasoning. In contrast to teachers, the analysis of students' documents showed different ways. Only 14% believed that they could produce an algebraic/formal argument. The same thing applied to students' mathematics-proof beliefs. There were 41% of students who believed that narrative argumentation gives the best mark, whereas empirical and formal argumentation was 25% of the total students. Nevertheless, this belief does not reflect students' performance on constructing arguments where students dominantly made empirical proof arguments rather than narrative. Around 85% of students wrote an empirical proof argument based on examples or cases. This inconsistency indicates several things. First, the students' lack of understanding about what constitutes proof. Second, there was a lack of transfer of knowledge from the teacher of what constitutes proof. This was supported by the absence of an explicit curriculum regarding reasoning and proof in secondary school in the country.

The research was funded by: University of Szeged, Doctoral School of Education

JORDANIAN STUDENTS' TEST-TAKING BEHAVIOUR AND PROBLEM-SOLVING ACHIEVEMENT

Saleh Ahmad Alrababah *, Gyöngyvér Molnár **

** University of Szeged Doctoral School of Education*

*** University of Szeged Institute of Education, MTA-SZTE Digital Learning Technologies Research Group*

Keywords: Complex problem-solving; Higher education; Log file analysis

Nowadays, schools need to prepare students for jobs and technologies that do not yet exist and to solve problems that they have never faced before (OECD, 2018) to succeed in this new world. Those prospects have created novel needs in higher education and have led to a growing interest in assessment instruments that cover a broader area of competencies than traditional domain-specific skills and disciplinary knowledge (Molnár & Csapó, 2018). These assessments can be used to measure students' 21st-century skills. Complex problem-solving (CPS) is a construct (Greiff et al., 2012) with two components: knowledge acquisition (KAC) and knowledge application (KAP) (Funke, 2001). The aim of this study is to gain more knowledge about Jordanian students' test-taking behaviour (number of clicks and time-on-task) and problem-solving strategies and their relation to their CPS achievement. The participants were undergraduate students (age: 18–22, men 41.6%, N=457) from Jordanian universities. CPS was measured with the MicroDYN approach (Greiff & Funke, 2017) through ten independent problems with different complexity levels. The test was administered via the eDia platform (Molnár & Csapó, 2019). The data collection lasted about 60 minutes. The internal consistency of the CPS test was high (Cronbach's $\alpha=.87$). Generally, the test proved to be difficult ($M=25.9\%$; $SD=19\%$) for the students. There was a significant, but very low-level correlation between students' problem-solving achievement and the number of clicks executed in the problem-solving process ($r=.187$, $p<0.05$), while time-on-task proved to be a non-influential factor in students' final achievement ($r=-.092$, $p>0.05$). The vary-one-thing-at-a-time strategy proved to be the most effective exploration behaviour. Based on its level of application, we identified four qualitatively different latent class profiles: almost expert explorers (36.1%), restarting slow learners (14.5%), intermediate performers (7%) and non-performing explorers (42.4%). The limitation of the study is the relatively small sample size in Jordan. Based on the findings, some initial trends can be identified, which can form a solid foundation for further large-scale empirical studies on Jordanian students' exploration behaviour in a CPS environment. The results indicate a possibility for further investigation to explore a larger representation of the connections between students' cognitive features and physical behaviour in a problem-solving situation.

The research was funded by: OTKA K135727 and EFOP-3.4.3-16-2016-00014.

AFFIRMATIVE ACTION IN THE CONTEXT OF INCLUSIVE EXCELLENCE: STUDENT GROUPS WITH PREFERENTIAL TREATMENT AT THE UNIVERSITY OF PÉCS

Zsófia J. Tószegi *, Krisztián Széll **, Aranka Varga *

** University of Pécs*

*** Eötvös Loránd University*

Keywords: Diversity; Inclusion; Higher education

The importance of our research is substantiated by national and international literature exploring how diversity has become a crucial aspect of higher education. In practice it not only promotes equity but also contributes to academic excellence (Milem, Chang & Antonio, 2005, Cooper, 2012; Claeys, Kulik, Jorgensen & Stöber, 2019). In our research, we focus on student groups that receive preferential treatment in the admissions process and international students who receive certain incentives in order to increase diversity. While applying the Process-based Modell of Inclusion (Varga, 2015), we were curious about the characteristics of student groups that received preferential treatment during the input phase (equal access), the process phase (successful progress), and the output phase (performance indicators) at the University of Pécs. Our analysis covers the number of students who participated in higher education (N=68,602) and the number of courses (N=83,067) between 2010 and 2019 based on data available from Neptun, a learning management system used in Hungary. The background variables of our analysis include the following three elements: the diversity of student groups supported by affirmative action (individuals with disabilities, low socio-economic status, three or more children and/or maternity leave support without income); the benefits received (extra points during the admissions process, scholarships, dormitory placement); and the status of academic achievement. We are in the process of conducting and analyzing additional semi-structured interviews to explore deeper layers of the inclusion process and the predicaments surrounding student involvement, diversity and challenges faced by underrepresented groups. Our results show a decline in the number of socially disadvantaged students and an increase in the number of international students at the input phase, and once figures are broken down by each faculty, we can further examine the extent of support that the various benefits provide to students as they progress in their studies (Varga, Vitéz, Orsós, Fodor, & Horváth, 2020). On the basis of graduation data, it can be concluded that the higher the degree is and the more years it takes to graduate, the more underrepresented some of the focus groups were and the less successful they were in progressing through the program. All of this points us in the direction to advocate for strategic planning and institution-wide development for inclusive excellence. The data collected for this study offers an exciting opportunity for more focused monitoring of students' educational choices in the examined groups and may allow us to identify the reasons behind various processes. Preliminary results from these interviews reveal new aspects of barriers for "invisible" students and the significance of intersectionality when developing strategies, new incentives and support programs to address diverse needs of learners.

INTERNATIONAL LEARNING EXPERIENCE IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTE IN EASTERN HUNGARY

Jennyfer Paola Casas Trujillo, Ilona Dóra Dabney-Fekete

University of Debrecen

Keywords: Internationalization, International experience; Student mobility; Satisfaction

Due to the internationalization of higher education, the number of international students has risen remarkably in the past decades. They are transient visitors in the academic communities, however, they bring their own peculiar view of the World, understandings, and way of studying to the universities, and very often instructors are not properly prepared to deal with them. The aim of the authors, in this presentation, is to develop an advanced understanding of the academic experience of international students in higher education institutions, and through that enable them to take a new approach to interacting with their instructors, as well as other students in an international university environment. In our research we intended to collect qualitative data to determine international students' academic satisfaction and well-being during their first year of the master program in an Eastern Hungarian higher education institute. This present research could be seen as a pilot study, a smaller-scale predecessor one to a greater one that carries out a survey among all international students from the given university. By using snowball sampling as our method, we had fifteen interviews with students. The reason for this particular method was that we found it rather difficult to enumerate and address the population, probably because students do not always like to share their views without being anonymous; they are rather suspicious, keeping their distance. Satisfaction and well-being of students are key factors that determine students' academic success. According to the scale of positive and negative experience, commonalities in the interviews with some international students revealed the positive factors from their experience during the first year of studying in Hungary, these are: (1) the opportunity to be exposed to a multicultural environment; (2) getting to know people from other countries; (3) the opportunity to find a full paid scholarship, having good support and information from the international office center and mentor network; (4) having a good environment for learning; (5) and the opportunity to make networks and friendships with other students. Among the negative factors were: (1) the discrepancy between expectations and reality about the courses; (2) the forms of assessment; (3) the traditional teacher centered method; (4) and unavailable relations between local and international students. Our research highlighted that people's opinions serve as an important source of information, especially in emerging education hubs, informing us of the positive and negative aspects. We believe that with the help of our research, the creators and executors of the international strategies, on the national, institutional, faculty, and department levels as well have a much better view of the surveyed students' academic attitudes.

Pg – POSZTERSZEKCIÓ

Elnök: *Pintér Tünde*
Szegedi Tudományegyetem

Előadás

A kreativitás jelenléte a felsőoktatásban

Dominek Dalma Lilla, Barnucz Nóra
Nemzeti Közzolgálati Egyetem

A szakmai tanárképzés átalakulása a változások korában, az elmúlt 15 évben – visszatekintés és jövőbeli perspektívák

Molnár György
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Nemzetközi közös mesterképzések és szervezeti tanulás a felsőoktatásban

Erdei Luca Alexa
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet
Kopp Erika
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Tanszékvezetők vs. vezető kutatók: publikációs mutatók elemzése

Fehér Péter, Aknai Dóra Orsolya
IKT MasterMinds Kutatócsoport

A munka-magánélet egyensúly fontossága a PhD tanulmányok választásában: egy kérdőíves felmérés eredményei

Kun András István
Debreceni Egyetem
Boros József
Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola
Mándy Zsuzsanna
Debreceni Egyetem Ihrig Károly Doktori Iskola

A műszaki felsőoktatás minősége, hozzáadott értéke a felsőoktatás döntéshozói szempontjából

Mészáros Virág
Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

A földrajz szakos tanárjelöltek pályaválasztási motivációi és tanárképük

Schlachter Gabriella
Debreceni Egyetem

Pedagógusok digitális módszertani kultúrája országos helyzetfeltáró kutatás (2017–2020) alapján

Lengyelné Molnár Tünde, Szűts Zoltán
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

A KREATIVITÁS JELENLÉTE A FELSŐOKTATÁSBAN

Dominek Dalma Lilla, Barnucz Nóra

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Kulcsszavak: digitalizáció; flow; kreativitás

A kutatási téma relevanciáját a Z-nemzedék tagjainak teljesen más tanulási szokásai adják (Tapscott, 2001), amelyhez az oktatásnak is igazodni kell, és képzéseit a munkaerőpiac kihívásaihoz kell igazítani (Pirzada & Khan, 2013). Kutatások (Abdullah, 2001; Csajka & Csimáné, 2019) is megerősítik, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (a továbbiakban: NKE) hallgatói interaktív, kreatív és élményalapú oktatást várnak el az oktatóktól. A 21. századi képességek már alapfeltételként szabják meg, hogy a kreativitás, a flow csatornájának kihasználásával oktassunk (Csíkszentmihályi, 2010; Dani, 2021; Uricska, 2020bc). Ennek tükrében a felsőoktatásban is elkerülhetetlen az új módszertanok rendszerszintű beépítése és nemzetközi jó gyakorlatok implementálása. Az előadások alapját az NKE hallgatóinak körében végzett kvantitatív (kérdőíves), kísérleti jellegű osztálytermi (N=40) és digitális kutatások (N=701) adják, amelyek a kiterjesztett valóság (Augmented Reality – AR) (Czékman, 2016; Fehér, 2021), a HY-DE-modell (Dani, 2014), illetve a flow hatékonyságát vizsgálják. A kutatások célja a digitális képességek és a kommunikáció fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata, valamint a flow-csatornába kerüléssel a kreativitás mérése az eredményes tanulás feltételeire, a motivációra és a figyelem mértékére koncentrálva. Arra keressük a választ, hogy hogyan hat az említett eszközök/módszerek alkalmazása a digitális kompetencia, a kommunikáció, illetve az élményalapú oktatás során a kreativitás fejlesztésére; kutatjuk, hogy a hallgatók mennyire érezték magukat otthonosan a digitális oktatásban, valamint a pozitív pszichológia megjelenésével milyen mértékben jelenik meg a kreativitás (flow-teszt). Az alapos átgondolással megválasztott módszerek/tan eszközök a tanulási stílusok figyelembevételével mellett támogatják a hallgatók tanórai tevékenységét, serkenthetik a motivációt, valamint pozitív hatással vannak a kommunikációra, a kreativitás fejlesztésére. Az eredmények statisztikai elemzése során leíró statisztikára, összefüggésvizsgálatokra, és különbözőségvizsgálatokra kerül majd sor. A kutatások során egyrészt választ kapunk a 21. századi módszertani sajátosságokra, másrészt rávilágítunk a felsőoktatás kihívásaira. A digitális kérdőív eredményeiből egyértelműen kiolvasható a diszkrépancia, mert a hallgatók élményekkel gazdagnak ítélik az órákat, azonban a figyelmük aránya alacsony a flow-csatornába kerüléshez. A tantermi kutatás során a HY-DE-modell-alapú tananyagfejlesztés pozitívan befolyásolta a hallgatók szókincsének gyarapodását. A vizsgálatok jó kezdeményezésnek számítanak a digitális kompetencia, a kreativitás és a flow-élmény fejlesztésére irányuló javaslatok megfogalmazásának céljából, azok gyakorlati alkalmazására irányuló törekvések elindítására, és hozzájárulnak a tanulás folyamatában betöltött szerepét és eredményességét tükröző adatokhoz.

A kutatást Prof. Dr. Héjj Andreas támogatta.

A SZAKMAI TANÁRKÉPZÉS ÁTALAKULÁSA A VÁLTOZÁSOK KORÁBAN, AZ ELMÚLT 15 ÉVBEN – VISSZATEKINTÉS ÉS JÖVŐBELI PERSPEKTÍVÁK

Molnár György

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: szakmai tanárképzés; Bologna-rendszer; képzési-kimeneti követelmény

Napjaink reformterhelt változásának vihora az oktatási rendszerünket állandóan újabb megpróbáltatásoknak teszi ki, érintve a rendszer valamennyi elemét. E változások markánsan megjelentek a 2006-os bolognai rendszerre való átállás idején, majd a 2015/2016/2017-es tanévekben hatványozottan jelentkeztek ezek a hatások, az oktatási rendszer teljes vertikális szerkezetében. Ezeket alapozták meg a 283/2012 (X.4.) Korm. rend. a 15/2006. OM (IV. 3) 4. rendelet, a 8/2013. EMMI-rendelet, a 139/2015. Korm. rend. és a 18/2016. EMMI-rendelet. A szakmai tanárképzők esetében szembe kellett nézni egyfelől a bolognai típusú, 2009-ben induló képzési és kimeneteli követelmények és mintatantervek megújításával, számolva az egyéves időtartamra megnövekedett összefüggő gyakorlati képzéssel, a képzési idő meghosszabbodásával, a tantárgyi struktúrák átalakulásával felmenő rendszerben, a jogszabályi háttérrel figyelembe véve a 2017/18-as tanévtől kezdve. Az átalakult formákat és kereteket a szakmai, gyakorlatorientált kompetenciák fókuszpontba helyezése jellemezte, valamint a szakirányú rendszerek helyett a specializációk megjelenése, az akkori szakképzési OKJ struktúrához történő egyértelmű megfeleltetés miatt (Molnár & Berki, 2020). A legújabb, 2021-es változások a szakoktató képzés megújítását jelentették, amely jegyében átkerült a pedagógusképzési területre, a korábbi szakirányokat megszüntetve és a „szakoktató” képzési megnevezést bevezetve, 4 specializációval, a 6 féléves képzési modell ratifikálódott az új jogszabályban. A szakmai tanárképzésben érintett képzőhelyek mindezen változásokat le kellett, hogy kövessék a hatályos KKK (8/2013) alapján a mintatantervek, az adott szak szakmai ismeretkörei alapján az új tantárgyi szerkezetek, tantárgyi tartalmak megújításán, átalakításán keresztül. A mesterképzési szint esetén jelenleg is tart egyfajta képzési és kimeneti követelmény felőli felülvizsgálat, főként a diszciplináris szakterületi ismeretek átgondolása tekintetében. Előadásunk célja, hogy egy komplex áttekintést nyújtson a 2006–2021 közötti változásokról, a tanárképző intézményünkben lezajlott folyamatokról, jellemző tendenciákról, átalakulásokról. Ennek keretében bemutatjuk ezen időszakban gesztorált és végzett szakmai tanáraink speciális jellemzőit, alapvető statisztikai jellemzők mentén (létszámok, szintek, szakirányok, régiók). Az elemző bemutatás során érintjük a hallgatói létszámok alakulását is, 12 generációra bontva a képzésben résztvevőket összesen N=711 hallgatón keresztül. A nálunk ezen időszakban végzett szakmai tanárok jellemzőinek ismertetése mellett a fókuszpontba helyeztük a hallgatók visszajelző véleményeit a képzés egészéről egy N=112 fős kvantitatív felmérés segítségével, amely rámutatott arra, hogy a hallgató szakiránya, a neme és a kora között nem volt szignifikáns összefüggés. E vizsgálat – a 11 szempont alapján adott válaszok értelmében – hozzájárulhat a szakmai tanárképzés jövőbeli legideálisabb, hallgatóközpontú irányvonalainak meghatározásához.

NEMZETKÖZI KÖZÖS MESTERKÉPZÉSEK ÉS SZERVEZETI TANULÁS A FELSŐOKTATÁSBAN

Erdei Luca Alexa *, Kopp Erika **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: közös képzés; nemzetköziesítés; szervezeti tanulás

A nemzetközi közös képzési programok, így az Európai Bizottság által életre hívott Erasmus Mundus képzések fokozatos felértékelődése érhető tetten a hazai felsőoktatási környezetben (Erdei, 2018; Iwinska, 2010; Varga, 2014,), a közös képzési programok tudományos jellegű ismertetésére azonban kevés tanulmány vállalkozott hazánkban ez idáig (Kasza, 2020a). Kvalitatív vizsgáltunk középpontjában ezért a legalább két nemzetközi partnerintézmény együttműködésében kialakított képzések állnak, amelyek a konzorciális működés eredményeként integrált kurrikulummal, kölcsönös kreditismeréssel, beépített mobilitási utakkal és közös (adott esetben a jogszabályi akadályokat figyelembe véve kettős) diplomakiadással valósulnak meg (Aerden et al., 2010; Knight, 2008, 2011; Michael & Balraj, 2003; Nickel et al., 2009; Obst et al., 2011). A nemzetközi közös képzések támogatják a felsőoktatási intézmények kurrikulumfejlesztési tevékenységét, a tanulás-tanítási folyamatok, illetve az extrakurrikuláris tevékenységek és támogatószolgáltatások nemzetköziesítését a hazai intézményen belül, segítve ezzel a felsőoktatási intézmények hazai környezetben történő nemzetköziesítését, az ún. „internationalisation at home” koncepció megvalósítását (Beelen & Jones, 2015; Kasza, 2020b; Knight, 2008, 2009; Knight et al., 2012). A megvalósuló közös képzések tehát támogatják a szervezeten belüli, szervezeti egységek közötti és a szervezeteken átívelő tudásmegosztást (Erdei et al., 2018), az egyéni, program- és intézményi szintű reflexiós folyamatok megvalósulása révén a szervezeti tanulást (Argyris & Schön, 2002). Ebből kiindulva jelen kutatás arra vállalkozik, hogy esettanulmányok keretében feltárja a nemzetközi közös képzési programok által indukált szervezeti tanulási folyamatokat a hazai felsőoktatási intézményekben. A kutatás első, elméleti megalapozást támogató szakaszának célja, hogy áttekintse a nemzetközi közös képzések és a szervezeti tanulási folyamatok kapcsolódását, így a tudás létrehozásának, megőrzésének és továbbadásának (transzferének) folyamatait a felsőoktatási intézményekben (Argote & Miron-Spektor, 2011). A releváns szakirodalom másodelemzése (Babbie, 2003) alapján elmondható, hogy a nemzetközi programok egyaránt hozzájárulnak az oktatói és témavezetői tevékenységhez kapcsolódó tudásteremtő folyamatokhoz, így többek között segítik az innovatív, tanulóközpontú tanulás-tanítási módszerek alkalmazását, a kurrikulum és a tananyagok nemzetközi dimenziójának erősítését. A nemzetközi programok továbbá elősegítik az új típusú oktatói együttműködések révén a formális és informális tudásmegosztási folyamatok felértékelődését, a tudásmegosztási és -megőrzési folyamatok átláthatóvá tételét.

TANSZÉKVEZETŐK VS. VEZETŐ KUTATÓK: PUBLIKÁCIÓS MUTATÓK ELEMZÉSE**Fehér Péter, Aknai Dóra Orsolya**

IKT MasterMinds Kutatócsoport

Kulcsszavak: szcientometria; publikációs mutatók elemzése

Napjainkban egyre inkább felértékelődik a szcientometria szerepe a tudományos teljesítmények értékelése, összehasonlíthatósága kapcsán, amelynek legjelentősebb hazai forrása az MTMT (Magyar Tudományos Művek Tára). Ez az adatbázis lehetőséget biztosít arra is, hogy megvizsgáljuk a hazai neveléstudomány legjelesebb kutatóinak tudományos teljesítményét és más összefüggéseket. Az elmúlt években egyre több publikáció foglalkozott hazánkban is a neveléstudománnyal foglalkozó kutatók (Fehér & Aknai, 2016, 2017), doktori hallgatók (Fehér & Aknai, 2016) publikációs mutatóinak, illetve a pedagógiai folyóiratokban megjelenő hivatkozási szokások (Nagy & Molnár, 2017, 2018) és a társzerzői együttműködések (Molnár & Pintér 2016; Molnár et al., 2017, 2018) kérdéskörével. A jelenleg is folyó kutatásunk egyik célja az volt, hogy összevessük a hazai neveléstudomány legjelentősebb képviselőinek és a hazai neveléstudományi „műhelyek” vezetőinek publikációs teljesítményét. A kutatáshoz szükséges adatgyűjtés 2021 áprilisában történt, az MTMT-ben szereplő adatok felhasználásával. A kutatás mintájának meghatározását két csoport képviselőinek összegyűjtésével végeztük. Az első csoportba a hazai neveléstudomány azon kutatóit soroltuk, akik legalább 10-es Hirsch-index-szel rendelkeztek az adott időpontban (n=35). A második csoportba a hazai egyetemek neveléstudománnyal kapcsolatba hozható szervezeti egységeinek vezetőit gyűjtöttük össze (neveléstudományi tanszékek, egyes helyeken intézetek pedagógia, tanár- és tanítóképző, gyógypedagógia, oktatásmódszertani és egyéb elnevezéssel). Ezek alapján a második csoportba n=44 fő került, 7 fő átfedéssel, akik mutatóit nem vettük figyelembe a csoportra vonatkozó számítások során. A kutatás során számos kvantitatív mutatót elemeztünk (publikációk száma, hivatkozások száma, hazai és nemzetközi konferenciaelőadások száma és konferenciák minősége), ezekből most a legjellemzőbbet, az ún. Hirsch-indexet emeltük ki. (A további mutatók konkrét elemzését a konferenciaelőadásban fogjuk bemutatni.) A kutatás alapján az alábbi eredmények állapíthatók meg: A legjelentősebb intézmények (SZTE, ELTE, BME, részben DE, PTE és PE) kivételével a tanszékvezetők publikációs mutatói jelentősen elmaradnak az első csoportban szereplők mutatóitól. A tanszékvezetők körében az átlagos Hirsch-index 4,19 (az említett intézményeket kivéve), a második csoportban 14,34. Hasonló „szakadék” választja el a két csoportot más vizsgált mutatók esetében is. A második csoport tagjai több és rangosabb konferencián vesznek részt, tartanak előadásokat. A kutatás eredményei arra mutatnak, hogy a vezető egyetemek kivételével a neveléstudománnyal kapcsolatos szervezeti egységek esetében a tanszékvezetők kiválasztásában valószínűsíthetően nem játszik szerepet az illetők tudományos teljesítménye, ami minden bizonnyal nyomot hagy az egyes intézetek, tanszékek oktatóinak tudományos tevékenységén is. Az általános színvonal emeléséhez ezen mutatók jelentős javítása lenne kívánatos.

A MUNKA-MAGÁNÉLET EGYENSÚLY FONTOSSÁGA A PHD-TANULMÁNYOK VÁLASZTÁSÁBAN: EGY KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

Kun András István *, Boros József **, Mándy Zsuzsanna ***

* Debreceni Egyetem

** Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

*** Debreceni Egyetem Ihrig Károly Doktori Iskola

Kulcsszavak: munka-magánélet egyensúly; doktori képzés

A tudásgazdaságok legfontosabb hajtóereje az innováció (Neumann & Tan, 2011), amihez pedig (többek közt) a kutatói létszám járul hozzá az emberi erőforrások oldaláról (Papp & Csata, 2013). A PhD-fokozatot általában közvetlen előzménynek tekinthetjük a kutatóvá váláshoz (Curtin et al., 2016; Rudd & Nerad, 2015), ezért egy ország számára stratégiai fontosságú a doktori végzettséggel rendelkezők megfelelő számának biztosítása. Ehhez az egyik fontos lépés a jelentkezési motivációk megértése. Ezen motivációk közül a munka-magánélet egyensúlyt emeljük ki jelen tanulmányunkban. Vizsgálatunk egy magyarországi nagy vidéki egyetemen online kérdőíves vizsgálattal zajlott (2020. november – 2021. január), amelyre e-mailes megkeresést 991 nappali és 216 levelező doktori hallgató kapott. A levelezősök alacsony válaszadási hajlandósága miatt ebben a mintában csak nappalis hallgatók szerepelnek, és a téma országspecifikussága miatt itt csak a magyar hallgatókat vizsgáljuk (a külföldiek vizsgálatához nagyobb terjedelembre lesz szükséges). A minta elemszáma így 151 lett. Első kérdésünk az volt, hol helyezkedik el a munka-magánélet egyensúly az egyéb doktori képzésre motiváló tényezők között a nappalis hallgatóknál. A kérdőíven 11 lehetséges motivációs állítás közt kellett adott pontszámot (30) szétosztani a résztvevőknek. Az eredmények alapján a munka-magánélet egyensúlya az 6. helyen foglalt helyet, olyanok után, mint (sorrendben) „Felfedezés izgalma, tudományos elhivatottság”, „A kutató munka társadalmi hatása, hasznossága”, „Fokozatszerzés után várható keresetnövekedés”, „Szerettem volna tanítani”, „A doktori címmel járó presztízs, elismertség”, és olyanok előtt, mint „Növelni szerettem volna az esélyeimet egy biztos közsférán belüli állásra”, „Az EU-ban vagy a Magyarországon történő maradás lehetősége”, „A képzés során kapott juttatások, kedvezmények”, „Jobb munkalehetőségek hazámba visszatérve”, „Szülők, barátok felőli nyomás”. Második kérdésként azt is megvizsgáltuk, hogy a munka-magánélet egyensúlyának szerepe a doktori képzésre jelentkezésben mennyire jár együtt a kutatópályán maradás szándékával. Azt találtuk, hogy nem volt szignifikáns különbség azok közt, akik eredetileg kutatók szerettek volna lenni, és azok közt, akik nem; de fontosabb szempont volt azoknak, akik nem mondtak le a kutatói pályáról, mint azoknak, akik az eredeti céljukhoz képest meggondolták magukat.

Jelen előadás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 azonosítószámú „Tehetségből fiatal kutató – A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban” című projekt keretében jött létre.

A MŰSZAKI FELŐOKTATÁS MINŐSÉGE, HOZZÁADOTT ÉRTÉKE A FELŐOKTATÁS DÖNTÉSHOZÓI SZEMPONTJÁBÓL

Mészáros Virág

Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: műszaki felsőoktatás; hozzáadottérték-modell; interjú néhány döntéshozóval

Kutatásom célja, hogy megalkossam a műszaki felsőoktatás hozzáadott értékének egy lehetséges modelljét. A felsőoktatás hozzáadott értékének fókuszált megközelítése során jól körülhatárolható szakirodalom-csoportok azonosíthatók, köztük a hozzáadott érték szempontjából bizonyos faktorokra fókuszáló kutatások, vagy a hozzáadott értéket a hallgatói tanulási eredményre, kompetenciára, illetve a felsőoktatási végzettséggel járó egyéni vagy társadalmi előnyre alapozó modellek. Kutatásom másképp fókuszál a hozzáadott érték megközelítésére: a felsőoktatási folyamat meghatározó értékteremtő elemeinek és ezek összefüggéseinek feltérképezése, az értékteremtő folyamatok modellezése áll a középpontban. Két fő utat jelöltem ki a gyakorlati megközelítésre: hallgatói jogviszonyuk megszüntetését átélő hallgatók, valamint a műszaki felsőoktatás legfontosabb stakeholdereinek megkérdezését. Írásomban – ez utóbbihoz kapcsolódóan – a műszaki felsőoktatás néhány fontos döntéshozójával készített interjúk elemzési eredményeit mutatom be. Félig strukturált mélyinterjút választottam kutatási módszerként, amelyben egyetlen összetett kérdésre keresem a választ: „Mit gondol, hogyan vélekedik a műszaki felsőoktatás minőségéről, annak elemeiről, illetve a műszaki felsőoktatás hozzáadott értékének elemeit miben látja?” Céлом volt, hogy inputokat szerezsek a műszaki felsőoktatás hozzáadott értékének neveléstudományi meghatározásához, valamint hogy feltárjam a minőséghez az első számú vezetők nézőpontjából kapcsolt összefüggéseket és gondolatmeneteket. Az interjúk vizsgálatánál komparatív tartomelemzésre támaszkodtam. A kutatási eredmények a hallgatói, oktatói és intézményi minőség sokoldalú megközelítését láttatják, ahol a feltárt hasonlóságok és különbségek konklúziókra adnak lehetőséget, illetve további kutatási irányokat rajzolnak fel. A műszaki felsőoktatás hozzáférhetősége, az oktatói pálya versenyképessége, a pedagógiai megközelítés és eszköztár hiányosságai, valamint az ezekből származtatható minőségi aspektusok autentikus megvilágítást biztosítanak a műszaki felsőoktatás hozzáadottérték-modelljének megtervezéséhez. További tervezett kutatási lépés a többi kiválasztott stakeholderinterjúnak (hallgatók, munkáltatók) teljes körű lebonyolítása, a csoportok saját és egy lehetséges közös minőségkép meghatározása. Ezen megállapításokat összevetve a lemorzsolódott hallgatók körében végzett kérdőíves vizsgálatok eredményeivel újabb izgalmas kutatási irányok felderítését várom, amelyek kutatási terveim szerint elvezetnek a műszaki felsőoktatás hozzáadottérték-modelljének kialakításához.

A kutatást Dr. habil Bertalan Péter, egyetemi docens Károli Gáspár Református Egyetem, tudományos főmunkatárs VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár támogatta.

A FÖLDRAJZ SZAKOS TANÁRJELÖLTEK PÁLYAVÁLASZTÁSI MOTIVÁCIÓI ÉS TANÁRKÉPÜK

Schlachter Gabriella

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: motivációs tényezők; tanárkép; földrajz

Több kutatás kimutatta, hogy a pedagógusi pályára készülő, pályaválasztás előtt álló fiatalok nagy részénél eltérő motivációs tényezők vannak jelen, mint a más szakokra jelentkezők esetén. Számukra leginkább a gyermekekkel és kamaszokkal végezhető közös munka és a következő generáció kinevelése a cél (Paksi et al., 2015), s elsősorban hivatásként élik meg a tanári pályát (Köcséné Szabó, 2009). A tanár szakos hallgatók motivációs tényezőinek vizsgálata bővítésre szorul. Ennek okán az online kérdőíves kutatás célja az osztatlan tanárképzésben részt vevő hallgatók pedagógusi motivációinak felmérése volt. A kutatás témája kiegészült ugyanezen hallgatók jövőbeli tanári képének vizsgálatával. A felmérés eredményeinek kiértékelése után a cél, hogy hogyan lehetne az alapvetően csökkenő óraszámú rendelkező természettudományos tantárgyat, a földrajzt népszerűbbé tenni a diákok és tanárjelöltek számára. A kutatás alaphipotézisei a következők: (1) A tanár szakos hallgatók tanárképe hasonló az őket tanító pedagógusok attitűdjeihez. (2) A tanár szakos hallgatók motivációs tényezői között leginkább a tudás átadásának lehetősége és a szakterület alapos megismerése szerepel. (3) Befolyásolja egy pedagógusnak készülő fiatal pályaválasztását az, ha a közeli ismeretségi körében van pedagógus. Az adatgyűjtés online módon, a legnagyobb magyar pedagógusképző intézmények földrajztanár szakos hallgatói között ment végbe, körülbelül 250 itemet tartalmazó kérdőív segítségével. Az adatok kiértékelése SPSS IBM Statics 22 programmal valósult meg. Az eredmények közül kiemelhető, hogy a szűkebb családi környezetben van pedagógusi ismerőse azoknak a hallgatóknak, akik ismernek közvetlenül pedagógust. A kutatás az előzetes hipotézisben feltett állítások egy részét a földrajztanár szakosok esetében igazolja. A tanár szakosok a tanári munka során végzett nevelést, a tudásátadást és a tudományterület iránti elhivatottságot emelték ki az őket motiváló tényezők közül. Sok esetben pályaválasztásukat meghatározta egy számukra emlékezetes, pozitív tanári példakép. A mintául szolgáló pedagógus legfontosabb tulajdonságai közé sorolták az igazságosságot, a korrekt és precíz tanári értékelési rendszert és a pontosságot. Összességében elmondható az is, hogy a földrajztanár szakos hallgatók esetében mind a pedagógusi, mind a földtudományi érdeklődés meghatározó tényező volt a pályaválasztás előtt.

PEDAGÓGUSOK DIGITÁLIS MÓDSZERTANI KULTÚRÁJA ORSZÁGOS HELYZETFELTÁRÓ KUTATÁS (2017–2020) ALAPJÁN

Lengyelné Molnár Tünde, Szűts Zoltán

Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: digitális átállás a közoktatásban; digitális pedagógia; digitális módszertani kultúra

A digitális átállás nem csupán a technológiai eszközök használatának alkalmazását jelenti. A technológiai környezethez való alkalmazkodás és a tartalmak létrehozása a módszertani megoldások kidolgozásának is szükséges feltétele (Horizon Report, 2017). A digitális pedagógia fő pillére nem a technológia, hanem az egyén: a tudatos felhasználó és kognitív tevékenysége. Az új kognitív habitus új módszertant igényel, így született meg a digitális pedagógia, amelynek módszereit tudatosan és tervezetten használva támogatja a tanulók kreativitásának fejlődését, miközben elősegíti a széles körű tájékozódást és felfedező kutatást (Szűts, 2020). A 2020-ban végzett nagymintás kutatásunkban arra kerestünk választ, hogy mi jellemzi a magyar pedagógusok digitális módszertani kultúráját? Megvizsgáltuk, hogy a pedagógusok hogyan viszonyulnak a digitális átálláshoz, mennyire tudatos a viselkedésük a saját továbbképzésük, valamint a mindennapi tevékenységük terén? Nyitottak-e a saját tartalmak létrehozására az oktatási folyamat során, valamint a digitális pedagógia módszertani megoldásainak alkalmazására az oktatási tevékenységükben? Előadásunkban bemutatjuk a 2017 és 2020 között tartó kutatásunk záróeredményeit, a pedagógusok digitális átállásról, digitális oktatási stratégiákról és a digitális eszközök oktatási alkalmazásáról való gondolkodásának konklúzióit. A kutatás egy egészen sajátos helyzet elemzésére adott lehetőséget, hiszen a pedagógusok konkrét tapasztalatainak mérése valósulhatott meg a digitális tanrendű oktatás előtt és után. A kutatás első lépését képző fókuszcsoporthoz tartozó interjúk során a tanulási környezet, az osztálytermi tevékenységek, tanulásszervezés és módszertan, a digitális eszközökhöz kapcsolódó trendek megítélése, illetve a digitális eszközök oktatási és informális használati céljával kapcsolatos elképzelések kerültek felmérésre. A leíró, összefüggésfeltáró kutatásunk második szakaszában, a nagymintás (N=751) felmérés során azt vizsgáltuk, hogy mi befolyásolja leginkább a pedagógusok infokommunikációs eszközhasználatát: melyek azok a módszertani, valamint technológiai elemek, amelyeket preferálnak; adott korosztályokban melyek a leginkább elterjedtek. Elemzésünk fontos része a továbbképzések hatásának kimutatása és az erre vonatkozó következtetések levonása is.

FINNISH LEARNING TO LEARN ASSESSMENT: FROM LARGE SCALE EDUCATIONAL MONITORING TOWARDS INDIVIDUALIZED ASSESSMENT

Risto Hotulainen

University of Helsinki, Finland

Continuous and accelerating reorganization of work and working environments with subsequent changes in the knowledge and skills required at labor market have forced educational policy makers and decision-makers turn their attention to learning goals that capture competencies beyond the traditional curricular subjects, named key competencies, transversal skills, learning to learn and 21st century skills. Common to all these definitions is that they capture general cognitive competencies underlying subject-specific knowledge and skills together with non-curricular domain-general skills and students' ability to apply these in novel situations. The Finnish Learning to Learn (LTL) framework developed since early 90's comprises two interdependent constructs, a cognitive component including competence in thinking or reasoning, and an affective component comprising motivational attitudes or beliefs, both understood to be in work when students solve problems at school. Vast body of research based on the LTL framework has shown that assessed reasoning and affective components have close relevance on students' developing school achievement, school engagement, educational transitions and also with the success in the Finnish matriculation examination at the end of upper-secondary general education. This information is used widely to evaluate equality and quality of the Finnish educational system. To develop the LTL assessment further there is a possibility to move towards scenario-based realistic dynamic assessment environments. Such environment, based on Evidence-centered design, provides feedback for the organizational point-of-view but also feedforward information for students. This approach has been used in the IC Literacy Assessment Tool (ICAT) developed by Dr. Zelman and Dr. Avdeeva. The ICAT relies on universal thinking and problem solving skills in line with the Finnish LTL framework. Extension of the Finnish LTL assessment framework to this direction will be discussed.

SZ35 – A DUNNING–KRUGER HATÁS KVANTITATÍV MÉRÉSE AZ OKTATÁSBAN: KISMINTÁS VIZSGÁLATOK A FELSŐ-OKTATÁS ÉS A SPORTOKTATÁS TERÜLETÉRŐL

Elnök: *Kun András István*
Debreceni Egyetem Emberi Erőforrás Menedzsment Tanszék

Opponens: *Fényes Hajnalka*
Debreceni Egyetem

Szimpóziium-előadások

A Dunning–Kruger-hatás vizsgálata egyetemi alapképzések marketing kurzusai esetében

Kiss Marietta, Kontor Enikő
Debreceni Egyetem Marketing Tanszék

A Dunning–Kruger hatás a felsőoktatási szakképzésben: online feleletválasztós tesztek vizsgálata

Kun András István
Debreceni Egyetem Emberi Erőforrás Menedzsment Tanszék

Kotsis Ágnes
Debreceni Egyetem Szervezés és Kommunikáció Tanszék

Boros József
Debreceni Egyetem Ihrig Károly Doktori Iskola

A Dunning–Kruger-hatás felsőoktatási szakképzéses hallgatók körében: feleletválasztós, igaz-hamis és fogalomfelismerési feladattípusok esetén

Kiss Zsuzsanna, Pirohov-Tóth Barbara
Debreceni Egyetem Ihrig Károly Doktori Iskola

A Dunning–Kruger-hatás vizsgálata utánpótláskorú labdarúgók körében

Gottfried Péter
Debreceni Egyetem Ihrig Károly Doktori Iskola

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kun András István

Debreceni Egyetem Emberi Erőforrás Menedzsment Tanszék

A Dunning–Kruger-hatás (D–K-hatás) szó szerint humorral tört be a tudomány világába (Dunning és Kruger 2000-ben megnyerték a pszichológiai IgNobel-díjat, ráadásul tanulmányukban vizsgálták a humor területét is). A vicces kezdetek ellenére termékeny kutatási vonal indult el (jelen absztrakt 2021. májusi készítésekor a Dunning és Kruger szavakra rákeresve a Scopus adatbázisában 124 találatot kapunk, amelyekből kilenc 2021-es). A D–K-hatás (Kruger & Dunning, 1999) az önértékelés témaköréhez kapcsolódik, és azt mondja ki, hogy az adott területen gyengébb teljesítményűek (vagy másképpen fogalmazva, a kevésbé hozzáértők) hajlamosak saját teljesítményüket a jobban teljesítőktől kevésbé pontosan és még inkább felülbecsülni. A D–K-hatás szerint az adott területen gyengébbeket kettős „átok” sújtja: nem képesek jól teljesíteni, és mivel erről nem tudnak, nem is képesek tenni ez ellen. Vizsgálata döntően empirikus és kvantitatív: az egyének önmagukra vonatkozó teljesítmény-előrejelzését és/vagy -értékelését vetik össze objektívebb értékelési módokkal (pl. a tanuló saját értékelését az oktatóéval vagy valamilyen objektív méréssel). Az oktatáskutatást két szempontból is érinti. Egyfelől éppen azok nem motiváltak a tanulásra, akik számára a legfontosabb lenne, mert nem látják hiányosságait. Másrészt éppen az oktatáson keresztül csökkenthető ez a probléma: ahogy a tudása növekszik, egyre pontosabban észleli az egyén annak valós szintjét. A tényezőket és a mechanizmust illetően a szakirodalom már vizsgálta a nemek közötti különbséget (Kornmehl et al., 2021), a tudás és gyakorlat növelésének befolyását (Saito et al., 2020), az értékelt tevékenységek sajátosságait (Boros et al., 2017), a kulturális különbségeket (Coutinho et al., 2020). Az utolsó szempontból fontos, hogy Magyarországon alulkutatott e hatás, jelenleg tíz alatti számú kifejezetten ide kapcsolódó cikket tudunk azonosítani (pl. Kun, 2016a, 2016b; Máté & Kiss, 2017). A szimpózium empirikus vizsgálatokból gyűjt össze négyet. Ezeket szorosan összekapcsolja az oktatás mint vizsgálati terep (az első három előadás a felsőoktatás, a negyedik a sportoktatás területéről jön) és a módszertan. A három felsőoktatási tanulmány három különböző tantárgy-kör eltérő feltételei között készült, így lehetőséget adnak a hallgatók közötti különbségek, az eltérő feladatok és értékelési módok összehasonlítására is. A sport területéről érkező tanulmány labdarúgást tanuló gyermekeket vizsgált, három eltérő feladat mentén (a feladatok különbözősége jól azonosíthatóvá teszi a hatás egyes jellegzetességeit). A vizsgálatok a szakirodalomban korábban végzett elemzésekhez képest több aspektust is vizsgálnak: a teljesítmény előzetes becslését is az utólagos értékelés mellett, valamint az ezek közti különbséget (hogyan változott saját tudásuk megítélése a feladatvégzés alatt), valamint eltérő feladattípusok összehasonlítását. A tanulmányok az elemzés során törekedtek az egyes tényezők hatásainak elkülönítésére.

Jelen szimpózium az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 azonosítószámú „Tehetségből fiatal kutató – A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban” című projekt keretében jött létre.

A DUNNING–KRUGER-HATÁS VIZSGÁLATA EGYETEMI ALAPKÉPZÉSEK MARKETINGKURZUSAI ESETÉBEN

Kiss Marietta, Kontor Enikő

Debreceni Egyetem Marketing Tanszék

Kulcsszavak: Dunning–Kruger-hatás; felsőoktatás; marketingoktatás

Dunning–Kruger-hatásként (DKH) ismert az a jelenség, hogy a rosszabbul teljesítő egyének hajlamosabbak pontatlanabban és felülbecsülni saját teljesítményüket (Jansen et al., 2021; Kruger & Dunning, 1999). Jelen kutatás e hatást méri marketingkurzusok keretében a felsőoktatásban. A vizsgálat felépítése Kun (2016) munkáján alapult, de online térben történt, és marketinges kurzusokhoz igazodott. Az adatgyűjtés 2021 májusában történt három alapképzéses szak (160 fő) marketingtémájú kurzusain, online zárthelyi dolgozatok keretében. A hallgatók a dolgozat első és utolsó kérdéseként adhattak egy-egy becslést az általuk elért pontszámra; a pontosságot pluszponttal motiváltunk. A DKH-nak megfelelően azt feltételeztük, hogy a zh-n magasabb pontszámot elért hallgatók kevésbé becsülik felül pontszámaikat mind a dolgozat megírása előtt, mind azt követően. Vizsgáltuk továbbá azt az állítást is, hogy a jobb eredményt elérők átlagosan pontosabbak, azaz a teszt előtti és utáni becslési hibák abszolút értéke náluk kisebb. Harmadik hipotézisünk szerint a jobb teljesítményűeknél a zh megírása után átlagosan kisebb a pontszámok felülbecslése és a becslési hiba, mint előtte. Vizsgáltuk még, hogy nemek és szakok szerint találunk-e eltérést a saját teljesítmény becslésében. A kutatásban többváltozós lineárisregresszió-elemzést alkalmaztunk. Hat modellt vizsgáltunk, amelyek magyarázó változója minden esetben a zh-n elért pontszám, függő változói (mindegyik előjelesen és abszolút értéken is) a teszt előtti és utáni becslési hibák, illetve a teszt utáni és a tesztet megelőző becslési hibák különbségei. Moderátorváltozói a nem, a zh-ra fordított idő és a szak. A nemek és szakok szerinti eltéréseket khi-négyzet-próbával is vizsgáltuk. Eredményeink alátámasztották a DKH létét: minél gyengébb teljesítményt ért el egy hallgató, annál jobban felülbecsülte várható pontszámát, és a gyengébben teljesítő hallgatók becslésének nagyobb volt a valós pontszámtól való eltérése is. A zh előtti és utáni becslések különbségeit vizsgálva azt találtuk, hogy a jobban teljesítők becslései hajlamosabbak voltak a dolgozat végére optimistábbá és pontatlanabbá válni. Néhány modellben a moderátorváltozók közül a dolgozatra fordított idő is szignifikáns kapcsolatot mutatott a becslési hibával: minél több időt fordított a hallgató a zh-ra, annál pontosabban tudta megítélni a teljesítményét. Nemek szerint egyik függő változónál sem találtunk eltérést, a szakok viszont különböztek abban, hogy hallgatóik mennyire hajlamosak felülbecsülni a teljesítményüket. A kutatás eredményei alapján a gyengébben teljesítő hallgatók kevésbé vannak tisztában saját tudásukkal, így nem is érzik annyira szükségét ismereteik bővítésének. Ez azt jelenti, hogy oktatásuk során az ismeretátadáson túl erre is figyelmet kell fordítani. Kiderült továbbá, hogy a DKH ugyanúgy érvényesül különböző hallgatói csoportokban és kurzusokon is, tehát általános, nem csak esetileg felbukkanó jelenségről van szó, amellyel a felsőoktatás egészében foglalkozni kell.

Jelen előadás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 azonosítószámú „Tehetségből fiatal kutató – A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban” című projekt keretében jött létre.

A DUNNING–KRUGER-HATÁS A FELSOÓKtatási Szakképzésben: ONLINE FELELETVÁLASZTÓS TESZTEK VIZSGÁLATA

Kun András István *, Kotsis Ágnes **, Boros József ***

** Debreceni Egyetem Emberi Erőforrás Menedzsment Tanszék*

*** Debreceni Egyetem Szervezés és Kommunikáció Tanszék*

**** Debreceni Egyetem Ihrig Károly Doktori Iskola*

Kulcsszavak: Dunning–Kruger-hatás; felsőoktatási szakképzés; online teszt

A Dunning–Kruger-effektust (DK-hatás) a tanulók tudásának mérése során több mint két évtizede vizsgálja a szakirodalom (Kruger & Dunning, 1999). Bár az eredmények a hatás jelenlétét szinte mindig alátámasztják, a részletek kibontása és a vizsgálati terület bővítése folyamatos. Jelen vizsgálat a domináns kvantitatív, empirikus kutatási megközelítéshez csatlakozik. Újdonsága, hogy sem a választott tantárgy (proszeminárium) keretében, sem online vizsgáztatási körülmények közt még nem született Magyarországon hasonló elemzés. Az adatfelvétel online írásbeli zárthelyi dolgozat keretében (2021. tavasz; 192 fő) történt. A hallgatókat megkérdeztük a dolgozat első és utolsó kérdéseként is arról, hogy a tesztkérdésekből mennyit oldanak meg helyesen. A DK-hatás szerint a kevésbé hozzáértők hajlamosak saját kompetenciáikat túlbecsülni, illetve pontatlanabbak is e becslésben. Következésképp feltételeztük, hogy a magasabb pontszámot elérő hallgatók kevésbé hajlamosak saját várható pontszámukat túlbecsülni (H₁) mind a teszt előtt, mind a teszt után. Továbbá a jobb eredményt elérők átlagosan pontosabbak is (H₂), amit a teszt előtti és utáni becslési hibák abszolút értékével mértünk. A szakirodalmi eredmények rámutattak, hogy a tapasztalatok hatására csökken a túlértékelés és a pontatlanság. Ezért mi feltételeztük (H₃), hogy a teszt utáni becslés kevésbé lesz túlértékelő, illetve pontatlan. A szakirodalom nem egységes azt illetően, hogy egyformán van-e jelen a DK-hatás férfiaknál és nőknél (Kornmehl et al., 2021). Mi azt feltételeztük, hogy van különbség a nemek között (H₄) abban, hogy saját teljesítményüket mennyire értékelik túl, illetve pontosan, és mennyire változik ez a teszt megírása után. Vizsgálati módszerünk a szakirodalomban alkalmazottak közül a részletesebbek közé tartozik, többváltozós lineáris regressziós modellekre épül (I. Kun, 2016). Ezek függő változói: az előjeles becslési hiba (a teszt előtt és után), a hiba abszolút értéke (a teszt előtt és után), a becslési hibák változása (előjeles és abszolút esetben). A rendelkezésre álló moderátorváltozók: a nem, a tesztíráshoz fordított idő, a számonkérési alkalom és a tagozat. A független változó a teszten elért pontszám. Változóinkat sztenderdizáltuk. A H₄ hipotézist khi-négyzet-próbával is teszteltük. Az eredményeink megerősítették, hogy a jobb teljesítményt elérők általában kevésbé becsülték felül saját tudásukat, és pontosabb becsléseket is adtak. Viszont minél jobb teljesítményű valaki, annál erősebben romlott a teszt utáni becslési pontossága a teszt előttihez képest, de a túlértékelési tendenciában nem találtunk ilyen összefüggést. Nemek közti különbséget egyik vizsgálat sem támasztott alá. A jelentős DK-hatás arra hívja fel a figyelmet, hogy a hallgatók legalább részben azért nem teljesítenek jobban, mert nem képesek saját tudásuk hiányosságait (a tanulás szükségességét) felismerni. Esetükben az önértékelés javítása növelheti a tanulmányi eredményességet. Jelen vizsgálat a hatást online tesztek estében is kimutatta.

Jelen előadás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 azonosítójú „Tehetségből fiatal kutató – A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban” című projekt keretében jött létre.

A DUNNING–KRUGER-HATÁS FELŐOKTATÁSI SZAKKÉPZÉSES HALLGATÓK KÖRÉBEN: FELELETVÁLASZTÓS, IGAZ-HAMIS ÉS FOGALOMFELISMERÉSI FELADATTÍPUSOK ESETÉN

Kiss Zsuzsanna, Pirohov-Tóth Barbara

Debreceni Egyetem Ihrig Károly Doktori Iskola

Kulcsszavak: Dunning–Kruger-hatás; felsőoktatási szakképzés; feladattípusok

A szakirodalomban Dunning–Kruger-hatásként (DK-hatás) ismert, hogy a szerényebb eredményt elérők kevésbé pontosan képesek eredményüket megbecsülni, valamint hajlamosabban önmaguk túlértékelésére. Számos kutatás vizsgálta már azt is, hogy különböző feladattípusok esetében eltérően jelentkezik-e a hatás. Jelen kutatás célja, hogy három típusban (feleletválasztós, igaz-hamis kérdések és fogalomfelismerések) megvizsgálja a felsőoktatási szakképzésben részt vevő hallgatók önértékelését. Az adatfelvétel írásbeli vizsgák keretében a 2019-es őszi vizsgaidőszakban (357 vizsgadolgozat) történt. A hallgatókat megkérdeztük a vizsga megírása előtt és után, hogy a három feladattípus tesztkérdéseiből mennyit oldanak meg helyesen (19 feleletválasztós, 15 igaz-hamis, 8 fogalomfelismerés). A DK-hatás szerint a kevésbé hozzáértők hajlamosak saját teljesítményüket túlbecsülni, illetve pontatlanabbak is tudásuk megbecslésében. Hipotézisünk szerint mindhárom feladattípus esetében jelen van a DK-hatás. Feltételezzük, hogy a jobb eredményt elérő hallgatók kevésbé hajlamosak saját várható pontszámukat túlbecsülni a feleletválasztós, az igaz-hamis és a fogalomfelismerés feladattípusok esetében is, mind a teszt megírása előtt, mind utána. Vizsgáljuk azt is, hogy a jobb eredményt elérők átlagosan pontosabban is becsülik-e meg teljesítményüket a három tesztípus esetén, amit a teszt előtti és utáni becslési hibák abszolút értékével mértünk. A kutatásban többváltozós lineárisregresszió-elemzéseket végeztünk. 12 modellt vizsgáltunk (3 feladattípus $\times$ 4 függő változó), amelyek magyarázó változója minden esetben a vizsgán elért pontszám feladattípusonként. Függő változók: a teszt előtti és utáni becslési hibák mindhárom tesztípusban (előjelesen és abszolút értéken is). Moderátorváltozók: nem, évfolyam, vizsgaalkalom (7 időpont), csoport (A, B és C). Az eredményeink megerősítették, hogy a jobban teljesítők kevésbé becsülték felül tudásukat mindhárom típusban előzetesen és utólagosan is (a legkisebb mértékben az igaz-hamis kérdések esetében jelent meg a DK-hatás). A becslés pontosságát tekintve érdekes eredményt tapasztaltunk. A feleletválasztós és definíciófelismerési feladatok esetén a magasabb pontszámot elérő hallgatók pontosabbak is voltak, az igaz-hamis kérdések esetén a hatás ellentétes, kevésbé pontos a jobb eredményűek előzetes és utólagos becslése is. Nemek közti különbséget egyik vizsgálat sem támasztott alá. Vizsgálatunk eredményei szerint a szerényebb felkészültségű hallgatók kevésbé vannak tisztában saját tudásukkal (vagy annak hiányával), így kevésbé érzik szükségét ismereteik bővítésének. Némi bizonyítékot találtunk arra, hogy más-más feladattípusok esetén a DK-hatás különböző erősségű lehet, és más-más moderátorváltozók befolyásolhatják. Mindezek figyelembevételével célszerű figyelmet fordítani arra, hogy az értékelés milyen feladattípusokkal történik. Ahol általában erősebb DK-hatással számolunk, ott az erre kevésbé érzékeny feladattípusok javasoltak.

Jelen előadás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 azonosítószámú „Tehetségből fiatal kutató – A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban” című projekt keretében jött létre.

A DUNNING–KRUGER-HATÁS VIZSGÁLATA UTÁNPÓTLÁSKORÚ LABDARÚGÓK KÖRÉBEN

Gottfried Péter

Debreceni Egyetem Ihrig Károly Doktori Iskola

Kulcsszavak: Dunning–Kruger-hatás; labdarúgás; utánpótlás-nevelés

A mai sportban egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a fizikai állapot mellett a mentális felkészítésre is (Vealey, 2007). A sportpszichológia meghatározó szerepet tölt be az egyéni és csapatsportágakban egyaránt, így van ez nemcsak az aktív sportolókkal, de a leendő sportolók képzése során is. A sportolókat tekintve az egyik legfontosabb tényező az, hogy megfelelő önértékeléssel rendelkezzenek (Conroy et al., 2008), mivel ez a képesség jelentős mértékben befolyásolhatja a felkészülési munkát és a versenyeken nyújtott teljesítményt is. Előadásomban az önértékelés és a teljesítmény kapcsolatát mutatom be egy egyesület utánpótláskorú labdarúgóinak körében (64 fő: 16-16 fő az U11, U14, U16, U19 korosztályokból). Kutatásom fő feladata a Dunning–Kruger-hatás (DKH) szerepének feltárása volt a sportoktatás területén. E jelenség lényege, hogy azok az egyének, akik egy adott témában kevésbé jártasak, nem látják objektíven a hiányosságait, és kevésbé pontosan tudják megítélni saját teljesítményüket, illetve gyakrabban értékelik túl magukat, mint akik magasabb szintű jártassággal bírnak (Kruger & Dunning, 1999). E hatást a fizikai sportok, de különösen a sportoktatás területén viszonylag ritkán vizsgálták (Bartha & Kun, 2017). Kutatásom fő célkitűzése az volt, hogy labdarúgáshoz kapcsolódó különböző gyakorlatokon keresztül megvizsgáljam az önértékelési sajátosságokat utánpótláskorú labdarúgók körében, illetve ezen belül a DKH jelenlétét, de cél volt a gyakorlat típusok közti eltérések azonosítása is. A gyakorlatok között volt dekázás, labdapassz tornapadra, valamint szlalom-labdavezetést követő cél elérése. A mérés a rendszeres edzések részeként történt. A vizsgálat alkalmával felhasznált elemzési módszerekhez tartozik a kétmintás t-próba, valamint a lineáris korreláció-elemzés. A három vizsgált gyakorlatnál, három különböző eredmény született. A dekázás feladatában a DKH ellentéte mutatkozott, a labdapassz esetében nem volt szignifikáns különbség, míg a szlalomfeladat esetében kimutatható volt a DKH. A vizsgált sportegyesülettel kapcsolatban fontos részlet, hogy bár képzett edzőkkel dolgoznak, az egyesület mégis amatőr szinten működik, ami azt jelenti, hogy a gyermekek szabadidős tevékenységként járnak az edzésekre. Az akadémiáktól eltérően nincs eredménykényszer, és nem támasztanak nagy elvárásokat a gyermekekkel szemben. A kutatás szempontjából érdekes lehetne egy akadémiai csapat körében is megvizsgálni az általam feltárni kívánt jelenséget, így összevethető lenne a két eltérő szemléletben működő egyesület keretei között sportoló, utánpótláskorú gyermekek teljesítménye. Sportnevelési szempontból fontos, hogy már a gyermekek is megfelelő önértékeléssel rendelkezzenek, mert ebben az esetben jobban odafigyelnek arra, mely képességeiket kell fejleszteniük. Az optimális önértékelés pedig a teljesítmény javulását idézheti elő.

Jelen előadás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 azonosítószámú „Tehetségből fiatal kutató – A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban” című projekt keretében jött létre.

T62 – NEVELÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSOK VIII.

Elnök: *Pukánszky Béla*
Szegedi Tudományegyetem

Tematikus előadás

Szakképzési reformtörekvés a kísérlettől a megvalósulásig: A gyakorlati irányultságú közép fokú iskolák koncepciójának kialakítása (1921–1938)

Ruzsa Bence

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Szabó Zoltán András

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Pedagógiai példázatok a hetvenes-nyolcvanas évekből: megemlékezések és nekrológok

Somogyvári Lajos

Pannon Egyetem

Kétszeresen beteg iskola: A női felső kereskedelmi iskola társadalmi megítélése hazánkban

Stummer Krisztina

Pécsi Tudományegyetem

Pedagógiai tendenciák vizsgálata a magyarországi zeneelmélettanár-képzés történetében és jelenlegi gyakorlatában

Szabó Adrienn

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

SAKKÉPZÉSI REFORMTÖREKVVÉS A KÍSÉRLETTŐL A MEGVALÓSULÁSIG: A GYAKORLATI IRÁNYULTSÁGÚ KÖZÉPFOKÚ ISKOLÁK KONCEPCIÓJÁNAK KIALAKÍTÁSA (1921–1938)

Ruzsa Bence *, Szabó Zoltán András **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: gyakorlati irányú középiskola; szakoktatás; középiskolai reform

A gyakorlati irányú középiskolának mint kísérleti jelleggel bevezetendő intézménytípusnak a koncepciója már 1921-ben felmerült, de az akkori javaslat végül eltérő formában, az 1938. évi XIII. törvénycikk révén vált a magyar oktatási rendszer szerves részévé. A jogszabály a gazdasági (mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi) középiskolák létrehozásával koncepciózus módon változtatta meg a szakoktatás intézményi és szervezeti hátterét. Jelen kutatás az első – kezdetben hangsúlyozottan nem átfogó jellegű – kezdeményezésből kiindulva vizsgálja azt az eseménysort, amelynek végső fázisát a jogforrás megalkotása és szentesítése jelenti. A kutatás primer forrásai (releváns szakmai szervezetek anyagai, a közoktatásügyi bizottság javaslata, illetve képviselőházi irományok és naplók) az Arcanum Digitális Tudománytárban, illetve a Hungaricana Közgűjteményi portálon érhetőek el. Ezekon túlmenően olyan szekunder források is rendelkezésre állnak fizikai formában, amelyek – a hazai szakmai oktatás történeti feldolgozása és statisztikai adatsorok közreadása révén – információt közölnek a vizsgált időkörről. A korpusz történeti forráselemzése, valamint deduktív, szemantikai típusú tartalmi vizsgálata révén rajzolódott ki az említett intézményforma szervezése körüli politikai és szakmai diszkusszió fejlődési vonala. A kutatás vizsgálati szempontjai a szakoktatás fejlesztési igényeinek történeti vonulatát érintik: milyen érvek fogalmazódtak meg az intézménytípus bevezetését szorgalmazó kormányzati szereplők részéről, illetve hogyan módosultak ezek a nézőpontok a tárcavezetés személyi változásainak nyomán. A kutatás továbbá figyelembe vette a döntéshozatali-jogalkotási folyamat (a szakbizottsági és a gazdasági, illetve a pedagógiai érdekképviselői véleményezés, valamint a parlamenti vita) kommunikációs jellegzetességeit. A kutatási kérdések között jelent meg azon elméleti megfontolás eredményességének vizsgálata, hogy az új intézménytípus az 1934. évi XI. törvénycikk által kialakított középiskola-struktúrába ágyazható.

PEDAGÓGIAI PÉLDÁZATOK A HETVENES-NYOLCVANAS ÉVEKBŐL: MEGEMLÉKEZÉSEK ÉS NEKROLÓGOK

Somogyvári Lajos

Pannon Egyetem

Kulcsszavak: politikai vallás; oktatástörténet; tartalomelemzés

Az előadás egy hosszabb kutatási projekt része, amely a hazai neveléstudomány diszciplínafejlődését követi végig a hetvenes évektől napjainkig. A folyóiratok korpuszán végzett vizsgálat a politikai vallás (Gentile, 2001; Voegelin, 2000) és az emlékezetkutatások (Assmann, 1992; Yanes-Cabrera et al., 2017) elméleti hátterét felhasználva kutatja a neveléstörténeti, pedagógiai hagyomány alakulásának dinamikáját, a megemlékezések és nekrológok sajátos műfajának segítségével. A gyász, emlékállítás etnográfiai (Keszeg, 2014) és oktatástörténeti (Szűcs, 2012) vonatkozásai mind-mind az identitásképző elem fontosságára hívják fel a figyelmet: hipotézisem szerint a megidézett nagy pedagógiai személyiségek életútjának ismertetései az erkölcsi tanulság, példakép megmutatásának szándékával is készültek, amely egy sajátos nimbusz, hősképzés jelentéstartományát köti a rituális jellegű szövegekhez (van Ree, 2016). A hivatalos neveléstudomány fontos fórumai, a Magyar Pedagógia és a Pedagógiai Szemle 1968 és 1987 közötti számai képezik a forrásanyagot, ez hozta létre azt a pedagógiai kánont (Nóvik, 2010), ami kifelé közvetített, és a tudományos közösség számára is fontos kollektív reprezentációt és tudást jelentett (ennek diszciplináris értelmezéséhez l. Németh, 2015). A kiválasztott két évtized megfelelő cikkeiből adatbázist készítve, ennek anyagát szűrve jön létre az az adatbázis, amit kvalitatív tartalomelemzésnek vetek alá. A metaadatok mellett (megidézett személy neve, nemzetisége, a nekrológ/megemlékezés írója, megjelenés ideje) a narratívaalkotás következő kategóriáit vettem alapul: a személyiség és életút jellemzése (alak), a terület, foglalkozás megnevezése (identitás) és a jelentőség, referenciák kiemelése (hatás). A kísérleti, mélyfúrásjellegű vizsgálat a tervek szerint szöveganalitikai módszertant és szoftveres eszközöket is igénybe vesz, a jelenlegi következtetések az „in progress” kutatási státuszt tükrözik. Az elsődleges eredmények azt mutatják, hogy egy sajátos kettősség szorításában keletkeztek a szövegek, az ideológiai elvárások (világnézet, forradalmiság, elkötelezettség és a szovjet minta kimutatása) és a re-professzionalizáció elvárásai (szakmaiság, tudományos eredmények, nyugati eredmények közvetítése) mentén, amelyeket a progresszió, a társadalmi haladásért, fejlődésért vívott küzdelem elbeszélése, kontextusa köt össze. A kor pedagógusainak küldött, kívánt üzenet ezek tanulságait foglalta össze, miközben a múltértelmezést is árnyalta (az 1920-as évek orosz-szovjet kísérletei, 1945 előtti időszak, a „fényes szelek nemzedéke”, a fordulat értékelése) és korábban diszkreditált alkotókat, nézeteket, továbbá nyugati szereplőket emelt vissza a pedagógiai diskurzusokba.

A kutatást „A magyar neveléstudomány múltja és jelene – diszciplínafejlődés, tudományos kommunikáció (1970- 2017)” című OTKA-kutatás (NKFIH projekt-azonosító: 127937) támogatta.

KÉTSZERESEN BETEG ISKOLA: A NŐI FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLA TÁRSADALMI MEGÍTÉLÉSE HAZÁNKBAN

Stummer Krisztina

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: női felső kereskedelmi iskola; 20. század; nőkép

A 19. század társadalmi változásai és oktatáspolitikai döntései lehetővé tették a lányok oktatási javakhoz való szélesebb körű hozzáférését, de a szakképzettséget nyújtó női felső kereskedelmi iskolák megnyitására a 20. század elejéig kellett várni. Az első ilyen iskola 1909-ben Pozsonyban alakult meg, majd az ezt követő években a fokozódó érdeklődésre való tekintettel sorra nyíltak az intézmények országszerte. Az új képzéstípus az általános mellett szakmai ismereteket is kínált a lányok számára, tantervében és szervezetében –a korszak szokásaitól eltérően– megegyezett a fiúk iskolájával. Ebből adódóan a kezdetektől fogva számos kritikai észrevétel fogalmazódott meg a női intézménytípussal kapcsolatban. Az előadás célja először áttekinteni a női felső kereskedelmi iskolák megalakulásának és fejlődésének főbb csomópontjait 1909 és 1938 között. Ezt követően válogatott források alapján arra a kérdésre keressük a választ, miként vélekedett a kor embere a női iskolatípusról és az itt megszerezhető képzettségről. Az intézménytípusra vonatkozó vélemények változatos forrásanyag feltárásával kerülnek bemutatásra. A kútfők között helyet kapnak iskolai értesítők és sajtótermékek (Kereskedelmi Szakoktatás, Magyar Pedagógia, Nemzeti Nevelés, Vasárnapi Ujság) egyaránt. Az észrevételeket aszerint csoportosítottuk, hogy a lányok felső kereskedelmi képzését támogatja vagy ellenzi. Ezt követően a két fő csoport (támogató és ellenző) írásait kisebb egységek köré rendeztük, hogy láthatóvá váljanak az esetleges visszatérő gondolatok. A vélemények áttekintése során figyelembe vesszük az írások megjelenésének helyét és a szerzőt is, hiszen ezek tovább árnyalhatják a megfogalmazott gondolatokat, kritikákat. A kutatás során kikristályosodott, hogy az iskolatípusra vonatkozó merőben különböző megítélések párhuzamba állíthatók a 20. század első felének (hagyományos és modern) nőképével. Ahogy a vizsgált korszakban nem egységes hazánkban a nők feladatairól és szerepköreiről való vélekedés, úgy a női felső kereskedelmi iskolák megítélése sem.

PEDAGÓGIAI TENDENCIÁK VIZSGÁLATA A MAGYARORSZÁGI ZENEELMÉLETTANÁR-KÉPZÉS TÖRTÉNETÉBEN ÉS JELENLEGI GYAKORLATÁBAN

Szabó Adrienn

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: neveléstörténet; tanárképzés; zeneelmélet

A magyarországi intézményes zeneelmélettanár-képzés történetének kutatása közben – áttanulmányozva a szakterület kiemelkedő pedagógusairól szóló forrásokat – a zeneelmélet szaktárgy oktatásával kapcsolatban két alapvető pedagógiai megközelítés rajzolódott ki: a szabályok ismeretére támaszkodó és a zeneművek elemzéséből kiinduló irányvonal. A két szemlélet egymástól függetlenül, akár egyazon időben is megtalálható volt az intézmények tanítási gyakorlatában, mindkettőt neves és sikeres pedagógusok neve fémjelezte. Az eredmény újabb kérdéseket vetett fel. Megtalálható ugyanez a felosztás a zeneelmélet-tankönyvek tartalmában? Mennyiben határozza meg a tankönyv felépítése és szemlélete a tanítás mikéntjét? A mai zeneelmélet-oktatás gyakorlatában is felfedezhető e két tendencia megléte? A kutatás során a dokumentum- és tartalomelemzés módszereit alkalmaztam, a legfontosabb életrajzi művek mellett zenetudományi tanulmányokat, irattári forrásokat, tanügyi dokumentumokat, volt tanítványok és munkatársak visszaemlékezéseit tanulmányoztam. A tankönyvek elemzéséhez a tartalomelemzés mellett egy, az egyes zeneelméleti feladatok besorolásához szükséges szempontrendszer is igyekeztem kidolgozni, amely az adott feladat megoldásához szükséges kreatív gondolkodási képesség mennyiségét veszi figyelembe. A jelenleg oktatási gyakorlatra vonatkozó adatokat kérdőíves kutatás segítségével gyűjtöttem össze az ország közép- és felsőfokú zenei szakképző intézményeiben tanító zeneelmélet-tanárok megkérdezésével. A kutatás eredményeként megállapítható, hogy a két megfigyelt pedagógiai szemléletmód a jelenlegi oktatási gyakorlatban is kimutatható. A tankönyvek esetében akár kettőnél több csoportot is képezhetünk, a tankönyvi tartalom azonban a pedagógiai módszer megválasztására nézve nem feltétlenül meghatározó. A zeneelmélet-tanítás történetének vizsgálatából látható, hogy a pedagógusok jellemzően mindig is nagyfokú szakmai szabadsággal rendelkeztek a tekintetben, hogy milyen tankönyveket és pedagógiai módszereket használtak. Ez a megállapítás a mai oktatási gyakorlatra is igaz, mind közép-, mind pedig felsőfokon. A pedagógiai tendenciák feltérképezése a magyarországi zeneelmélettanár-képzés történetének egy eddig még kevésbé feltárt területét képezi. A tankönyvelemzés eredményei a tanárok és a tankönyvírók számára is fontos adatokat szolgáltathatnak. A jelenlegi oktatási gyakorlat megismerése egyben jelentheti a jó gyakorlatok összegyűjtését, ugyanakkor továbbképzések alapját is képezheti, de akár minősítési szempontok kialakításánál is segítséget jelenthet. Nem utolsósorban pedig a tanári identitás meghatározásának eszközeként tudatosabb tankönyv- és módszerválasztást tesz lehetővé, ami elősegítheti a hatékonyabb oktatást.

T63 – DIGITÁLIS TANULÁS ÉS TANÍTÁS A PANDÉMIA ALATT V.

Elnök: *Molnár György*
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Tematikus előadás

Oktatást támogató múzeumi tartalmak elemzése különös tekintettel a magyar nyelv és irodalom tantárgyra vonatkozóan

Albrecht Zsófia
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Gazdasági tárgyak online a felsőoktatásban

Gósi Zsuzsanna, Kassay Lili
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Otthontanulás a pandémia alatt - 8. évfolyamos tanulók digitális távoktatásban szerzett tapasztalatai

Tóth Edit
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kissné Gera Ágnes,
Szegedi Arany János Általános Iskola

Hódi Ágnes
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

B. Németh Mária
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Pandémiakutatás az SE Pető András Karán: Mentális egészség és képzési megoldások eredményessége a képzésben résztvevők megítélése alapján

Túri Ibolya
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Vissi Tímea
Semmelweis Egyetem Pető András Kar Konduktív Pedagógiai Intézet

Sipeki Irén
Semmelweis Egyetem Pető András Kar Humántudományi Intézet

OKTATÁST TÁMOGATÓ MÚZEUMI TARTALMAK ELEMZÉSE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM TANTÁRGYRA VONATKOZÓAN

Albrecht Zsófia

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: irodalomtanítás; online oktatás; online múzeumpedagógia

A 2020-as év kihívásokkal telt mindenki számára, így a magyar közoktatási rendszernek is helyt kellett állnia ebben az új Nemzeti alaptanterv bevezetésével és a pandémiás helyzettel is nehezített időszakban. A digitális forradalom új perspektívákat jelent a múzeumi világ számára is (Fleming, 2019), a lehetőségek és megoldások kiaknázását rendkívül felfokozta és meggyorsította a Covid19-járvány kitörése. Az elmúlt lassan másfél évben a múzeumi honlapokra felkerült online tartalmaknak többek között egyik célja, hogy mind a pedagógusokat, mind a tanulókat segítsék az oktatás és tanulás folyamatában. A korszerű infotechnológiák magyartanításban lehetséges szerepének kutatása (MTA-ELTE Digitális Írástudás és Irodalomtanítás Kutatócsoport), a(z irodalmi) múzeumok és a pedagógusok együttműködése nem újkeletű Magyarországon, ezt több konferencia, továbbképzés és számos publikáció bizonyítja az elmúlt évtizedből (Gulyás & Bagó, 2010; Molnár & Fejes, 2021). Kutatásom célja a (digitális) oktatási tevékenységet támogató múzeumi tartalmak (2021 első féléve) feltárása különös tekintettel a magyar nyelv és irodalom tantárgyra vonatkozóan, a pedagógusok múzeumi honlapokat érintő felhasználási szokásainak feltérképezése és elemzése; a kutatásban megnevezett múzeumok (Petőfi Irodalmi Múzeum, Kassák Múzeum, Dobó István Vármúzeum, Magyar Nemzeti Múzeum) online múzeumpedagógiai jelenlétének és tartalmának elemzése. Az analízis eredményeinek, tanulságainak összevetése a 2020. március 19. és 25. között a Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ online, a magyar pedagógusok között végzett „Online múzeumi tartalmak a digitális oktatás támogatására” című igényfelmérésével. A weblapok tartalmi elemzése mellett a felhasználói szokásokat az erre kifejlesztett szoftverek, valamint kérdőív alkalmazásával vizsgálom (a felhasználó pedagógusok és a tartalmakat létrehozó és karbantartó múzeumi dolgozók között). A kutatás várható eredményeként feltételezem, hogy többek között kimutatható lesz, hogy a digitális múzeumi tartalmak mennyiben illeszkednek az új kerettantervhez, milyen mértékben találták a gyakorlatban hasznosnak a pedagógusok a múzeumok kínálta lehetőségeket, milyen új távlatok nyíltak az irodalmi múzeumpedagógiában.

A kutatást az ELTE PPK NDI Doktori konzorciális pályázata támogatta.

GAZDASÁGI TÁRGYAK ONLINE A FELSŐOKTATÁSBAN

Gősi Zsuzsanna, Kassay Lili

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: online oktatás; Covid19; szinkrón és aszinkron forma

A Covid19-járvány alatt az oktatási formák teljesen átalakultak. A felsőoktatásban az intézmények bezárásra kerültek. Ennek ellenére a hallgatók képzésének igénye továbbra is fennállt. A gyorsított ütemű átállás kihívás elé állította mind a hallgatói, mind az oktatói csoportokat. A jelen kutatásban a sportszervező képzésben részt vevő diákok tapasztalatai kerülnek bemutatásra. Az online oktatás a virtuális, netalapú oktatást jelenti, és alkalmazása széles technológiai választékot jelent: használhatunk számítógépet, okostelefont, digitális együttműködést, virtuális osztálytermet (Urdan & Weggen, 2020). Ezen típusú tanulás túlmutat a tervezett tantárgytanuláson, és elismeri a tanuló önirányításban lévő értékét (Campbell, 2004). A hallgatói kérdőív segítségével primer kutatást végeztünk, amelyben feltérképezésre került, hogy mely platformokat vettek igénybe az oktatók a gazdasági tárgyak esetében. Kutatási kérdésként azt a célt tűztük ki, hogy választ kapjunk a különböző feladattípusok és formák hatékonyságára. A kérdőív online formában volt elérhető, a kvantitatív elemzéseket JASP és Microsoft Excel program segítségével végeztük. A kérdőívet 62 fő töltötte ki, amelyből 59 választ lehetett bevonni a vizsgálatba. A támogatófelületek esetében mindegyik tantárgy esetében használták az oktatók a Microsoft Office Teams és Canvas felületet, és kiegészítésként alkalmanként Zoom programot. A hallgatók az online szinkrón oktatást szignifikánsan hatékonyabbnak értékelték, mint az aszinkront, amellyel igazolták az előzetes feltételezéseinket. A különböző formák értékelését kvalitatív kérdésekre adott válaszok egészítették ki. Az online szinkrónnál az interaktivitás és a személyes kapcsolat jelentette a legnagyobb előnyt. Az aszinkrónnál az időbeosztás szabadságát és a visszanézhetőséget emelték ki a válaszadók. Az előbbinél a kötött időrendet, míg az utóbbinál a monotonitást említették legtöbbször hátrányként. A feladattípusok közül a szöveges beadandók kevésbé fejlesztették az ismereteiket, mint a prezentációkészítés vagy videóelemzés. A hallgatói visszajelzések alapján a 2020-as induláskori nehézségek a 2021-es tavaszi szemeszterre jelentősen javultak. A diákok és oktatók együttműködése során többféle megvalósítás is jól működött az online a térben. A hirtelen átállás rákényszerített mindenkit az új felületek használatára, amelyek bizonyos részei a felmérések és a tapasztalatok alapján a jelenléti oktatás esetén is megtarthatóak lesznek.

OTTHONTANULÁS A PANDÉMIA ALATT – 8. ÉVFOLYAMOS TANULÓK DIGITÁLIS TÁVOKTATÁSBAN SZERZETT TAPASZTALATAI

Tóth Edit *, Kissné Gera Ágnes **, Hódi Ágnes *, B. Németh Mária ******

** MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport,*

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

*** Szegedi Arany János Általános Iskola*

**** Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar*

***** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet*

Kulcsszavak: digitális távoktatás; tanulási stratégiák

A Covid19-pandémia alatti digitális távoktatás új kihívás elé állította az oktatás szereplőit, sok esetben okozva frusztrációt, szorongást (Ismaili, 2021). Az új, pedagógiai szempontból rendhagyónak mondható környezethez a tanulók különbözőképpen alkalmazkodtak. Egyes diákok hatékonyabbnak és kevésbé stresszesnek érezték a tanulást, ugyanakkor alacsonyabb tanulás iránti attitűdről számoltak be (Đoric et al., 2020). Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy a tanulók önjellemzés alapján hogyan használtak metakognitív tanulási stratégiáikat a távoktatás alatt, milyen volt a különböző tanulási profilú tanulók tanulmányi teljesítménye, tanulástámogatás iránti igénye, továbbá van-e különbség az egyes profilok között a digitális média használatában. Kutatásunkban egy nagyváros különböző területi egységeiben működő 5 általános iskola 8. évfolyamos diákjai (N=317; fiúk aránya: 46,3%) vettek részt 2020 decemberében. A kérdőíves kutatás három területre fókuszál. Vizsgálja (1) a digitális távoktatás alatti tanulás jellemzőit – így az önszabályozott tanulás metakognitív stratégiáinak használatát (időgazdálkodás, tervezés, erőfeszítés-kontroll, I. D. Molnár, 2013), a tanári magyarázat és visszajelzés jellemzőit, az azok iránti igényt, a digitális eszközök és alkalmazások kezelésében való eligazodást. A tanulók ötfokú Likert-skálán jelezték az állításokkal való egyetértésüket (KMO=0,828; megmagyarázott variancia: 62,92%; 8 faktor). Kérdések irányultak (2) a digitális és a jelenléti oktatás kedveltségére, (3) a tanulók osztályzataira. K-közép klaszterezéssel három csoportba soroltuk a tanulókat a pandémia alatt alkalmazott metakognitív stratégiák jellemzői alapján. Az 1. csoportba kerültek azok, akik használtak metakognitív stratégiákat (22,0%), a másodikba, akikre ez kevésbé volt jellemző (37,9%). A 3. csoport tanulói jól gazdálkodnak az idővel, de kevésbé alkalmazták a tervezés és az erőfeszítés-kontroll stratégiáit (40,1%). A 2. csoport tanulmányi átlaga a leggyengébb ($F=18,45$; $p<0,01$), és ők a többieknek kevésbé érezték a pedagógusok tanulástámogatását ($F=17,26$; $p<0,01$). A 2. csoport tanulói kevésbé szerettek tanulni a távoktatásban ($F=9,35$; $p<0,01$), és bizonytalanabbak voltak a digitális eszközök, a tanulást segítő programok használatában is ($F=7,36$; $p<0,01$). E vonatkozásokban nem különbözik az 1. és a 3. csoport. Nem különböznek tanulási profilok a tanári jelenlét igényében, és egyik esetben sincs összefüggés a tanulmányi átlag és a digitális távoktatás kedveltsége között. Adataink a visszajelzés iskolai teljesítményben játszott szerepének fontosságát mutatják. Az eredmények jelzik, hogy az eredményesség az osztálytermihez hasonlóan a digitális távoktatásban is függ az önálló tanulási stratégiák használatától, a pedagógus visszajelzéseitől és a tanulók IKT-jártasságától. A tanulási profiltól függ, melyik tényező, milyen mértékben játszik szerepet az iskolai teljesítmény alakulásában.

PANDÉMIAKUTATÁS A SEMMELWEIS EGYETEM PETŐ ANDRÁS KARÁN: MENTÁLIS EGÉSZSÉG ÉS KÉPZÉSI MEGOLDÁSOK EREDMÉNYESSÉGE A KÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐK MEGÍTÉLÉSE ALAPJÁN

Túri Ibolya *, Vissi Tímea **, Sipeki Irén ***

* Semmelweis Egyetem Pető András Kar

** Semmelweis Egyetem PAK Konduktív Pedagógiai Intézet

*** Semmelweis Egyetem PAK Humántudományi Intézet

Kulcsszavak: pandémia; mentálhigiéné; konduktorképzés

A pandémia időszakában, amelyet a pszichológia katasztrófahelyzetként értékel, különösen érdekes a konduktorképzés megszervezésének feladata, a helyzetet kezelni kívánó megoldások és a benne szereplők viszonyulásainak vizsgálata. Pandémiakutatásunk elméleti áttekintéséhez alapul vettük a „VUCA világ” fogalmát, valamint a „Fekete hattyú” döntési modell összekapcsolását. Vizsgálatunk célja kettős, egyrészt feltárni, hogy milyen a képzésben résztvevők mentális egészsége, másrészt áttekinteni, hogy az online oktatást, ezt követő hibrid oktatást, majd újra teljes online oktatást mennyire érzik sikeresnek a képzésben résztvevők. Vizsgálatunkban alkalmaztuk egyrészt a Mentális Egészség Teszt (MET) elnevezésű, a mentális egészséget vizsgáló validált mérősort, másrészt saját készítésű kérdőívet hoztunk létre. A próbakérdőív kitöltéséhez az elérhető maximális válaszadói szám 10%-át kértük fel. A zárt kérdéseket úgy alakítottuk ki, hogy a válasz egy 1–6-ig terjedő intervallumskálán elhelyezhető legyen, ezzel is megkönnyítve az elemzést. Egy kérdésnél nominális (kényszerítő) skálát használtunk. Vizsgálatunk további összehasonlító statisztikai elemzések elvégzésére és szignifikanciaelemzésre is lehetőséget nyújt. A vizsgálatban végül a próbakérdőív kitöltésében nem szereplő 19 fő oktató, 16 fő gyakorlatvezető és mintegy 202 fő egyetemi hallgató vett részt, valamennyi résztvevői csoport esetében a 80%-os részvételi arányt elérve. Összességében elmondható, hogy a szükséghelyzethez igazított képzés színvonalát magasnak ítélték a résztvevők. A hallgatói képzés eredményessége és saját maguk eredményességének megítélése szempontjából jól kirajzolódik az, hogy amíg az elméleti oktatás és vizsgáztatás online térbe kerülését eredményesnek, úgy a szakmai gyakorlat és gyakorlati vizsgák online térben való megszervezését már kevésbé tekintették eredményesnek hallgatóink. A mentális egészség tekintetében a pandémia okozta krízishelyzettel és külső változásokkal az intézmény képes volt megküzdeni. A hallgatók a magyar átlag alsó övezetéhez közelítő eredményei kapcsán felmerül a szélesebb körű mentálhigiénés támogatás szükségessége. Az oktatói állomány eredményei kissé jobbak, de megélt jóllétük alacsony szintje szintén beavatkozást, további támogatás megszervezését sürgeti. A gyakorlatvezetőkre – vélhetően a gyakorlati helyek jellegéből adódóan – kevesebb teher hárult. Eredményeink csupán még részeredmények, a lehetséges összefüggések elemzésének és feltárásának feladatai még folytatódhatnak abban a reményben, hogy meg tudjuk őrizni a kutatásban jelzett hatékonyságunkat, támasznyújtó szerepünket hallgatóink életében.

T64 – DIGITÁLIS TECHNOLÓGIAALAPÚ FEJLESZTÉSEK

Elnök: *Czékmán Balázs*
Debreceni Egyetem

Tematikus előadás

Hátránykompenzáció az online térben: felzárkóztató program matematikából

Ökördi Réka

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Molnár Gyöngyvér

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
Szegedi Tudományegyetem Oktatáselméleti Kutatócsoport

Minden szavadnak súlya van – Influenszerek felkészítése a követőik mentális nehézségeinek kommunikációjára

Székel András

Végeken Egészséglélektani Alapítvány

Oktatási robotika alkalmazása a speciális igényű tanulókkal folytatott munkában az iskolai sikeresség növelése érdekében

Aknaí Dóra Orsolya

IKT MasterMinds Kutatócsoport

A közösségimédia- és okostelefon-függőség vizsgálata egyetemista populációban a média iránti fogékonyság és pszichológiai jellemzők tükrében

Kiss Hedvig, Grácz Alexandra, Pikó Bettina

Szegedi Tudományegyetem

A digitális pedagógiai tudástőke bővítésének és a vezetői szabályozásnak a szerepe az online oktatás időszakában a Komplex Alapprogram iskoláiban

Nagy Róbert

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

HÁTRÁNYKOMPENZÁCIÓ AZ ONLINE TÉRBEN: FELZÁRKÓZTATÓ PROGRAM MATEMATIKÁBÓL

Ökördi Réka *, Molnár Gyöngyvér **

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola*

*** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
Szegedi Tudományegyetem Oktatáselméleti Kutatócsoport*

Kulcsszavak: technológiaalapú fejlesztőprogram; hátránykompenzáció; matematikai készségek

Az elmúlt két tanévben az iskoláskorú diákok 84%-át érintette világszerte a digitális oktatásra való hosszabb-rövidebb ideig tartó, vagy akár többször ismétlődő áttérés (UNESCO, 2020). A távolléti oktatás hatására az alsó évfolyamokon tanulók közül a szociális, mentális vagy képességbeli hátrányokkal rendelkező gyermekek matematikai teljesítményében visszaesés következett be (Engzell et al., 2021; Gore et al., 2021). Amennyiben a lemaradók az őszi tanévkezdést követően nem részesültek célirányos megsegítésben és felzárkóztatásban, még decemberre sem csökkent a lemaradásuk mértéke (Weidmann et al., 2021). A 2–8. évfolyamos magyar diákok átlagos tudás- és teljesítményszintje is alacsonyabbnak bizonyult a 2020/21-es tanév elején, mint az azt megelőző két tanév azonos időszakában (Molnár et al., 2021). A jelen kutatás célja egyrészt a lemaradók gondolkodási képességeinek és műveletvégzési készségeinek fejlesztése, másrészt az online térben megvalósuló hátránykompenzáció sajátosságainak, előnyeinek és korlátainak feltérképezése volt. A kontrollcsoportos kísérlet célcsoportját 3. és 4. évfolyamos diákok alkották (N=353). Az egyéni tanulási utak bejárását lehetővé tevő fejlesztő feladatsorok a szorzás és bennfoglalás koncepciójának megértését és elmélyítését célozták, igazodva az iskolai követelményekhez. Az innovatív digitális fejlesztőprogram az eLea, az elő- és utóteszt az eDia online platformon keresztül valósult meg (Molnár & Csapó, 2019). A digitális platformon megvalósuló fejlesztőprogram a feladatok kiközvetítésén túl a pedagógus motivációs és visszacsatolással összefüggő feladatait is tartalmazta. Az elő- és utóteszt (37 item; Cronbach-alfa=0,92) eredményeinek elemzése alapján elmondható, hogy a fejlesztésbe bevont negyedik évfolyamos diákok a szorzás és az osztás területein szignifikáns fejlődést mutattak. Teljesítményük a kontrollcsoporttal összevetve is kimutathatóan javult (szorzás: $t=2,029$, $p<0,05$; osztás: $t=2,340$, $p<0,05$). A fejlesztőprogram valóban a leszakadókra célozta meg. Az előteszten nyújtott teljesítmények alapján az alsó negyedekbe kerülő diákok fejlődtek a legnagyobb mértékben a kontrollcsoport tagjaihoz képest ($t=2,647$; $p<0,05$). Az eredmények megerősítik, hogy a digitális fejlesztőprogram alkalmas a leszakadók iskolai környezetben, tanórákon, vagy más iskolai foglalkozásokon megvalósuló fejlesztésére, méghozzá a kötelező tananyaghoz kapcsolódva, tanári többletmunka nélkül, melyek fontos szempontok az oktatásba való sikeres bevezetéshez (Gaffney, 2010).

A kutatást az OTKA K135727 számú projekt támogatta.

MINDEN SZAVADNAK SÚLYA VAN – INFLUENZSZEREK FELKÉSZÍTÉSE A KÖVETŐIK MENTÁLIS NEHÉZSÉGEINEK KOMMUNIKÁCIÓJÁRA

Székely András

Végeken Egészséglélektani Alapítvány

Kulcsszavak: influenszer; közösségi média

A középiskolás és egyetemista fiatalok naponta legalább két órát töltenek az interneten (Prievara & Pikó, 2015). Az interneten eltöltött idő jelentős részében a közösségi média különböző felületein tartózkodnak, ahol az elmúlt években példaképként megjelennek az influenzserek. Az ő viselkedésük, mondataik, reakcióik a követőiket nagymértékben befolyásolják, és így komoly hatással vannak a tinédzserek személyiségfejlődésére (Prievara, 2021). Hatásuk nemcsak a vásárlási szokásokra, hanem a gondolkodásmódra, így a mentális nehézségekhez való hozzáállásra is befolyással van. Habár az öngyilkosságok aránya hazánkban az elmúlt években csökkenő tendenciát mutatott, a fiatal korosztályban mind az önsértések, mind az öngyilkosságok aránya stagnál, és így ez a leggyakoribb halálok a balesetek után. Az öngyilkosságok mögött az esetek legalább 90 százalékában mentális zavar, többnyire depresszió mutatható ki – amelyek felismerhetők, kezelhetők lennének, ha ezeket nem övezné stigma, megbélyegzés. Az influenzserek nagyon sokat tehetnek azért, hogy a mentális nehézségekről, problémákról, félelmekről a fiatalok beszélni merjenek, a jeleket magukon és/vagy másokon időben felismerjék. Szintén jelentős szerepük lehet abban, hogy a több öngyilkosságot okozó, interneten terjedő káros tartalmak, mint a Momo (Markiewicz & Koblike, 2019) vagy a Kék Bálna (Khasawneh et al., 2020) hatását csökkentsék. Ennek elősegítésére kidolgoztunk egy képzést az influenzserek számára, amely segíti őket abban, hogy nyíltan beszéljenek a mentális nehézségekről, illetve megfelelően reagáljanak, amennyiben a követőik közt erre utaló jeleket látnak. Az előadás célja a képzésünk bemutatása, a legfontosabb elemek áttekintése, mivel a kortársakra való hatás nemcsak az interneten, hanem az iskolai közösségekben is meghatározó, így nagyon fontos, hogy ezeket minél több pedagógus és diák, fiatal megismerje. Emellett célunk annak a bemutatása is, hogy vonjuk be, tesszük motiválttá az influenzsereket, hogy felismerjék és tudatosítsák magukban ezt a szerepüket, szavaik, megfogalmazásaik szerepét, következményeit, fontosságát. A képzés során a résztvevők képet kapnak arról, milyen – akár halálos, akár életmentő – hatással lehetnek a követőikre, röviden bemutatva a média hatását az öngyilkosságokra (Werther- illetve Papageno-hatás, Niederkrotenthaler et al., 2010). Segítséget kapnak a krízishelyzetek felismeréséhez, megismerik a saját kompetenciájuknak megfelelő, könnyen megérthető, átlátható kommunikációs szabályokat. Bemutatjuk az internetes zaklatás jeleit, az ellene való fellépés módját. A képzés során segítséget kapnak abban is, a különböző nehézségekkel, problémákkal hogyan és hová irányíthatják követőiket. Az átadott tudás nemcsak a követőknek, hanem az influenzsereknek is segít, mivel a hirtelen jött, könnyen elveszthető hírnév nekik is súlyos mentális terhet, nehézséget jelent.

OKTATÁSI ROBOTIKA ALKALMAZÁSA A SPECIÁLIS IGÉNYŰ TANULÓKKAL FOLYTATOTT MUNKÁBAN AZ ISKOLAI SIKERESSÉG NÖVELÉSE ÉRDEKÉBEN

Aknai Dóra Orsolya

IKT MasterMinds Kutatócsoport

Kulcsszavak: oktatási robotika; speciális igényű tanuló; iskolai sikeresség

Nemzetközi szinten már korábban felismerték, hogy az egyének – és szélesebb körben a társadalom – milyen nagy árat fizetnek az iskolai kudarcért és az egyenlőtlenségért (European Agency, 2017; OECD, 2012). A diákok iskolai sikerességének növelése és az egyenlőtlenségek csökkentése fontos feladata a nevelésnek. Az oktatási robotikát az új NAT-nak köszönhetően többek között a korai iskolaelhagyás kockázatának csökkentésére irányuló tevékenységekben, valamint más projektalapú tevékenységekben is használják. A többségi pedagógiából és a gyógypedagógiai intézményekből egyaránt láthatunk különböző projekteket, amelyek a korai iskolaelhagyás megelőzésére, megakadályozására, a tanulási motiváció serkentésére irányulnak (Mozgásjavító EGYMI, 2018, 2021; Zalaegerszegi Szakképzési Centrum, 2020). Annak ellenére, hogy az oktatási robotika a speciális igényű tanulókkal folytatott munkában jelenleg hazánkban még kevésbé kutatott és publikált terület (Aknai, 2020; Feher & Aknai, 2020), a nemzetközi szakirodalom alapján látható, hogy a STEM (Science-Technology-Engineering-Math)-oktatásnak helyet kell kapnia a speciális igényű diákok tanulmányaiban is (Hwang & Taylor, 2016; Villanueva et al., 2012). Szintén európai kezdeményezés a Meet and Code, amely különös hangsúlyt fektet a speciális igényű gyermekek STEM tantárgyakon belüli motiválására, a robotika oktatására. A kvalitatív kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy a speciális igényű tanulók oktatásában az oktatási robotika bevezetése milyen hatással van a gyermekek tanulmányi előmenetelére, befolyásolja-e a továbbtanulási esélyeiket, illetve valamilyen irányba a korai iskolaelhagyást, illetve motiválja-e a diákokat a jobb eredmények elérésére? A kutatás hipotéziseit a szakirodalom áttekintésére és előzetes vizsgálatainkra alapozva a következőkben fogalmaztuk meg. (1) Feltételezzük, hogy a speciális igényű gyermekek tanulmányi előmenetelére pozitív hatással van az oktatási robotika bevezetése, mert a diákokat a jobb eredmények elérésére sarkallja (motivációs hatás). (2) A speciális igényű gyermekek továbbtanulási esélyeik pozitív irányba való elmozdulásában az oktatási robotika szerepe elhanyagolható. (3) A korai iskolaelhagyók száma csökken az oktatási robotika bevezetésének hatására. A kutatás mintájaként 10 olyan intézményt választottunk, amelyek befogadóiskolák, és aktívan alkalmazzák az oktató-nevelő munkában a robotokkal való fejlesztést. A pedagógusok kiválasztásának feltétele volt a robotika alkalmazása SNI-s diákokkal való fejlesztés során. A kutatás során alkalmazott módszerek a félig strukturált tanári és tanulói interjúk, a szakirodalom- és dokumentumelemzés. Előadásunkban folyamatban lévő kutatásunk friss eredményeit mutatjuk be. E témakör kutatása és az eredmények ismertetése hozzájárulhat az iskolai sikeresség növeléséhez a speciális igényű gyermekek esetében.

A KÖZÖSSÉGIMÉDIA- ÉS OKOSTELEFON-FÜGGŐSÉG VIZSGÁLATA EGYETEMISTA POPULÁCIÓBAN A MÉDIA IRÁNTI FOGÉKONYSÁG ÉS A PSZICHOLÓGIAI JELLEMZŐK TÜKRÉBEN

Gráczer Alexandra, Kiss Hedvig, Pikó Bettina

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: közösségimédia- és okostelefon-függőség; önértékelés; testkép

Napjainkban is zajlik az online világ és az okoseszközök technológiai forradalma, amivel párhuzamosan egyre nagyobb mértékű problémát képez a közösségimédia- és az okostelefon-függőség. A média igen nagy nyomást gyakorol a fiatalok életmódjára, s így a függőségek iránti hajlamaikat is elősegíti, amennyiben fogékonyak rá. Jelen kutatásunkban egyetemisták körében a közösségi felületek túlzott használatát vizsgáltuk a média iránti fogékonyosság és egyéb pszichológiai jellemzők függvényében. Az adatgyűjtést anonim, online kérdőív segítségével végeztük (N=313; 18–30 évesek; 83,4% nő). Az okostelefon- és közösségimédia-függőség mérésére a Smartphone Addiction Scale Short Versiont (SAS-SV, Kwon et al., 2013) és a Bergen Social Media Addiction Scale-t (BSMAS, Andreassen et al., 2012) alkalmaztuk. A média hatásának vizsgálatára a Megjelenéssel Kapcsolatos Szociokulturális Attitűdök Kérdőív alkálait vettük alapul (Thompson et al., 2004), illetve vizsgáltuk még az önértékelést, a táplálkozási zavarokra való hajlamot és az optimizmust. A kapott adatok elemzéséhez kétmintás t-próbát és korrelációanalízist használtunk. Az okostelefon- és a közösségimédia-függőség között jelentős korrelációt találtunk ($p < 0,01$). Szignifikáns az összefüggés az említett jelenségek és a táplálkozási zavarokra való hajlam között ($p < 0,01$). A saját testtel való elégedettség, az önértékelés ($p < 0,01$) és az optimizmus ($p < 0,05$) negatívan korrelált a közösségimédia-függőséggel. A közösségi felületek használata jelentős társadalmi nyomást helyez a fiatalokra, akiket nagymértékben befolyásolnak a különböző médiumok ($p < 0,01$). A kapott adatok alapján a közösségi médián keresztül megosztott tartalmak jelentősen befolyásolhatják a test- és énképet, különösen azok körében, akik hajlamosak a médiából érkező nyomás internalizálására. Az online térben számos veszélyforrás leselkedik a fiatalokra, így a mindinkább terjeszkedő média egyre több neveléstudományi problémát vet fel.

A DIGITÁLIS PEDAGÓGIAI TUDÁSTŐKE BŐVÍTÉSÉNEK ÉS A VEZETŐI SZABÁLYOZÁSNAK A SZEREPE AZ ONLINE OKTATÁS IDŐSZAKÁBAN A KOMPLEX ALAPPROGRAM ISKOLÁIBAN

Nagy Róbert

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: tantermen kívüli oktatás; digitális pedagógia; vezetői szabályozás

Az előadás a két különböző időtartamú, egymáshoz képest majd egy esztendővel elrendelt digitális munkarend intézményvezetői tapasztalatait mutatja be a digitális pedagógiai tudástőke és a belső szabályozás aspektusából. Az iskolák digitális átállásának (Racsko, 2017) igénye szükségszerűséggé transzformálódott a koronavírus-járvány kezeléséhez kapcsolódó intézkedések keretében elrendelt távolléti oktatás során. A tanulási ökoszisztéma (Radó, 2017) valamennyi szereplője új helyzetben találta magát, amikor jelenléti oktatás hiányában, kizárólag az online interakciókra építő tanítási-tanulási folyamat részesévé vált. Az új helyzet új fogalmi konstrukciókat és értelmezési kereteket hozott létre a jelenség vizsgálatára: karanténpedagógia (Fekete & Porkoláb, 2020), kényszerű digitális oktatás (Jagodics et al., 2020), VUCA-világ (Szűts, 2020). A korai iskolaelhagyás megelőzését célzó Komplex Alapprogram (EFOP-3.1.2-16-2016-00001) élményalapú oktatási koncepciójának megvalósításában jelentős szerepet kapott a Digitális alprogram által kínált eszköztár. Előre nem látható módon adott új kontextust az alprogramnak a koronavírus-járvány miatt elrendelt digitális munkarendű oktatás bevezetése. Az előadás a Komplex Alapprogramban érintett iskolavezetők percepciójára építve kívánja bemutatni azokat az intézményszintű jelenségeket, amelyek a digitális munkarend során alkalmazott oktatáselmélet, módszertan és elektronikus eszköztár gyakorlati alkalmazásában jelentkeztek. Az adatfelvételre 2020 májusában, valamint 2021 tavaszán került sor az azonos mintához tartozó iskolavezetők (N=34) félig strukturált interjú keretében történt megkérdezésével, majd a beszélgetések tartalmi elemzésével a következő fókuszpontok alapján: koncepciók, tudásfelhalmozás, vezetői feladatok, külső támogatás, belső szabályozás. Az elemzés elsősorban feltáró jellegű. A Komplex Alapprogramban részt vevő iskolák kiválasztásánál figyelembe vettük a településtípust, a fenntartói háttérrel és a kompetenciamérés alapján generált pedagógiai hozzáadottérték-mutatókat. Az előzetes gyorselemzés alapján látható, hogy a vezetői szabályozás összefüggésben van azzal, hogy a formális, nem formális és informális módon bővített, a digitális pedagógiára vonatkozó tudástőke milyen módon hasznosult a gyakorlatban. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a digitális pedagógia köznevelés keretében történő alkalmazásáról, feltételrendszeréről és megvalósítási módjairól szóló diskurzushoz.

A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 támogatta.

T65 – TANÁRKÉPZÉS, FELSŐOKTATÁS IV.

Elnök: *Kasik László*
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

A szakmai szocializáción túl – az értelmiségképzés tágabb kontextusa

Bocsi Veronika
Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar

A tananyagok összetevőinek szerepe magyar és angol nyelvű matematika kurzusokon

Kocsó Edina
Dunaújvárosi Egyetem

Esélyegyenlőség – Felsőoktatás: fogyatékkal élő hallgatók a konduktorképzésben

Zsebe Andrea, Balogh Emese Celesztá
Simmelweis Egyetem Pető András Kar

Az angoltanárképzés kihívásai

Illés Éva
Eötvös Loránd Tudományegyetem

A SZAKMAI SZOCIALIZÁCIÓN TÚL – AZ ÉRTELMISÉ GKÉPZÉS TÁGABB KONTEXTUSA

Bocsi Veronika

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás; hallgatók; intézményi hatások

Az egyetemek alapvető célja a szakmákra való felkészítés, de a hallgatókra gyakorolt hatásuk ettől jóval komplexebb: értékek, magatartáselemek átadása történik meg az intézmények falai között, és a változások morális és gondolkodásbeli síkon is megragadhatók (Lagermann & Lewis, 2012). Az egyetemek hatásait tipizáló modellek (pl. Graham, 2005) gyakran egy kettős, szakmai és azon túli fókusszal dolgoznak. Empirikus kutatási eredményeket azonban, amelyek a felsőoktatás szakmán túli hatásait mérik, alig találunk. Kivételt képez Kaufman és Feldman (2004) munkája, amely az egyetemek identitásra és gondolkodásra gyakorolt komplex hatását ragadja meg. Kutatásunk célja, hogy feltárja, milyen szakmai és szakmán túli hatásokat érzékelnek a diákok napjaink magyarországi egyetemein. Vizsgálatunk relevanciáját a tömegessé válás hatásai, a kutatási környezet átalakulása, a bolognai rendszer rövidebb képzési ciklusai, illetve az oktatáspolitikai szakmai orientációja adja (Barakonyi, 2009; Polónyi, 2013). Az értelmiségi szerepek felmérésének céljából egy 18 itemből álló kérdéssort készítettünk, ami lebontja az értelmiség feladatait és jellemzőit (szakmehatások, morális elemek, közéleti részvétel, magatartás- és habitusbeli elemek stb.). Ezekből 16 elemet megtartva a felsőoktatás érzékelt hatásait mértük fel egy országos minta (N=1502) segítségével. Elemzésünk során átlagokat, faktoranalízist és lineáris regressziós elemzést alkalmaztunk. Megvizsgáltuk az egyes tartalmak diákok által érzékelt jelenlétét, tehát az intézményi hatást, annak faktoranalízissel leírható mintázatait, illetve a háttértényezők hatásait (szociokulturális háttér, tudományterületek, egyetem nagysága, képzés típusa). A magyarázó változók közé a kortárs intézményi integráció mértékét, valamint az eredményesség komplex indexét is bevontuk. A kapott adatok alapján kijelenthetjük, hogy az intézményi hozzájárulás legerőteljesebb szegmense a szaktudásra való felkészítés. A „szakirodalom ismerete” a második helyre került, amelyet a morális és erkölcsi komponensek, majd az általános műveltség követnek. A makrotársadalmi és kritikai elemek a lista végére szorulnak. A faktoranalízis során egy közéleti-kritikai, egy szakmai és kutatóorientált, illetve egy segítő- és mediátorfaktort különítettünk el. A szociokulturális háttér egy kivételtől eltekintve nem alakította a faktorokat, az integráció és az eredményesség azonban igen – de ezek a kapcsolatok nem minden esetben jeleztek pozitív összefüggést. A hatások a képzések típusaiba is beágyazottak. A tudományterületekkel kapcsolatban a szakirodalom alapján erőteljesebb összefüggésre számítottunk. A nagy tudományegyetemek a közéleti faktor átadásában eredményesebbek. A kapott adatok rámutatnak arra, hogy a hallgatói szocializáció szakmai fókusszal zajlik, de pusztán azzal nem leírható. Eredményeink cáfolják, hogy a kortárs egyetemi integráció az intézményi hatások minden formáját felerősíti, és kirajzolja a sajátos jegyekkel jellemezhető felsőoktatási szegmenseket.

A tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

A TANANYAGOK ÖSSZETEVŐINEK SZEREPE MAGYAR ÉS ANGOL NYELVŰ MATEMATIKAKURZUSOKON

Kocsó Edina

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás; hallgatói sikeresség; matematikaoktatás

A felsőoktatás-kutatások egyik fontos eleme a hallgatói sikeresség vizsgálata. A felsőoktatásba belépők és a diplomát szerzők arányának növelése az „Európa 2020” stratégia célkitűzései között is szerepelt. A Dunaújvárosi Egyetem 2014-ben belső innovációs folyamatként indította el a Hallgatói Sikerességet Támogató, azaz a HASIT-projektet, amelynek fő célja a hallgatói lemorzsolódás csökkentése volt. A sokrétű intézkedéssorozat eredményeként a kurzust elhagyók száma egyes szakokonál 20%-kal csökkent 2018-ra. A hallgatói sikeresség minél magasabb arányú elérése az intézményfejlesztési stratégia meg nem szűnő eleme. A program eredményeinek fenntartására és javítására további tervek fogalmazódtak meg, egyebek mellett a kurzusteljesítések javítására vonatkozóan is. Ezek figyelembevételével kiemelt hangsúlyt fektetünk a különösen nehéz tantárgyak eredményességi mutatóinak, teljesíthetőségének javítására, fejlesztésére. Ilyen különösen nehéz tantárgynak minősülnek intézményünkben a matematika területével foglalkozók is, amelyeken szakjainknak nemcsak magyar, de külföldi hallgatói is nagy arányban vesznek részt. A matematika tantárgyak oktatásához több mint 10 éve készülnek az Egyetemen olyan digitális tananyagok, amelyekben az oktatók a tárgyak teljes képzési tartalmát videóvezérelt mikrotananyagokra bontották. Ezek a tartalmak a Moodle rendszeren keresztül mintegy vegyes oktatási formában érhetők el a hallgatók számára. A matematika tantárgyaink az angol nyelvű, külföldi hallgatók számára meghirdetett képzéseinknek is szerves részét képezik, így ezek a tartalmak a magyarhoz hasonló formában angolul is kidolgozásra kerültek. A Moodle rendszerben lehetőség nyílik a tanulói aktivitások monitorozására, naplózására. Az ebből kinyert adatokat elemezhetjük, valamint a mesterséges intelligencia segítségével akár előrejelzéseket is tehetünk a hallgatók sikerességére vonatkozóan. 2020-ban kezdtük el vizsgálni az őszi félévek matematika tantárgyainak teljesíthetőségi tényezőit, a hallgatók sikerességi prediktorait – többek között a magyar és angol nyelvű hallgatók közötti különbségek szempontjából. Az alap tanuláselemzéseket kiegészítettük és – ahol tudtuk – összekapcsoltuk egy-egy kérdőívvel is, amelyben elkezdtük feltérképezni a hallgatók online tanulási, tananyagfelhasználási, eszközhasználati szokásait, preferenciáit, valamint kérdéseket tettünk fel előzetes tantárgyspecifikus képzettségükkel, attitűdjével kapcsolatban. Az eredmények bizonyos pontokon eltéréseket mutattak a magyar és a külföldi hallgatói válaszok között, ezért terveink szerint szeretnénk továbbfejleszteni és folytatni a vizsgálatokat, amelyek aktuális állapotáról számolnék be a konferencián.

ESÉLYEGYENLŐSÉG – FELSZŐOKTATÁS: FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ HALLGATÓK A KONDUKTORKÉPZÉSBEN

Zsebe Andrea, Balogh Emese Celeszta

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: pedagógusképzés; fogyatékossgal élő hallgató a felsőoktatásban; esélyegyenlőség

Az ezredfordulót követő időszakban uralkodó szemlélet szerint komplex (bio-, pszichoszociális) megközelítésben tekintünk a fogyatékossgal élő személyekre, azonban sem a jogi szabályozásban, sem a tudományos kommunikációban nem vált egységessé a fogalomhasználat. A hatályos felsőoktatási törvény, valamint a kapcsolódó rendeletek kellő szabályozást nyújtanak a fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányainak folytatásához szükséges esélyegyenlőség biztosításához. A jogi szabályozás és a megfelelő intézkedések végrehajtása mellett társadalmunk szemléletének változása is szükséges ahhoz, hogy elősegítse a fogyatékossgal élő fiatalok társadalmi, gazdasági és szociális integrációját. A konduktor alapképzés a pedagógus képzési területéhez tartozik, ezért a felvételi eljárás részét képezi az ún. alkalmassági vizsga. Ennek rövid bemutatása az előadásban indokolt, mert ez egy olyan speciális szabály, amely bizonyos egészségügyi problémákat, rendellenességeket, részképtettségzavarokat kötelezően vagy mérlegelendő kizáró okok közé sorol. A Semmelweis Egyetem Pető András Karán ebben a tanévben 3 fő regisztrált és nyilvántartott fogyatékossgal élő hallgató van: 1 fő enyhe fokú mozgáskorlátozott, 1 fő hallássérült, 1 fő felső végtagi funkcionális rendellenességgel (4 ujj hiányzik). Kutatásunkban egyrészt áttekintettük a 2018–2021 közötti évek felvételi alkalmassági vizsgáinak dokumentációját, és dokumentumelemzéssel adatokat gyűjtöttünk arról, hogy a fogyatékossgal élő hallgatók és az alkalmassági vizsgán megfelelés milyen összefüggéseket mutat. Választ kerestünk arra a jogilag érdekes helyzetre, hogy abban az esetben, ha egy jelentkező fogyatékossgát bizonyítandó dokumentummal többletpontot kap a felvételi eljárás keretében, azonban az alkalmassági vizsgát megelőzően „alkalmas” nyilatkozatot tesz, és felvételt nyer felsőoktatási intézménybe, mit tehet az intézmény? Másrészt interjúk készítésével felmértük a képzésünkben jelenleg részt vevő fogyatékossgal élő hallgatók képzését segítő támogatásokat, intézményi döntéseket. Az eredmények alapján szoros összefüggés mutatható ki az alkalmassági vizsgán nyújtott eredmény és a képzésre jelentkező fogyatékossgal élő hallgató „valódi állapota” között. Megállapítható azonban, hogy a fogyatékossgát rögzítő dokumentum nem fejezi ki pontosan a felvételiző hasznosítható kompetenciáit, így az alkalmassági vizsga jó lehetőség a képzésre és az elsajátított pedagógus szakma gyakorlásának valódi esélyeinek a felmérésre. Munkánk szakmai hasznosságát abban látjuk, hogy mind a tanító- és óvóképzésben, mind a konduktorképzésben, a folyamatosan emelkedő jelentkezőkre tekintettel, az egységes alkalmassági felvételi mellett a fogyatékossgal élő hallgatók felvehetőségében is jelen és hasonló tanulmányok segítségével egy konszenzuson alapuló rendszer tud kialakulni.

AZ ANGOLTANÁRKÉPZÉS KIHÍVÁSAI

Illés Éva

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: angol mint lingua franca; problémafelismerés és megoldás; autonómia

Az előadás célja azoknak a kihívásoknak a megvitatása, amelyeket az angol nyelv globális lingua franca (ELF) használata jelent az angoltanárok képzésében. Mivel az angolul beszélőknek csupán negyede anyanyelvű, az ELF egy olyan nyelvhasználat, amelyben a különböző nyelvi és kulturális háttérrel rendelkező beszélők az angolt közös, közvetítő nyelvként használják (Seidlhofer, 2011). E nyelvi és kulturális sokszínűség miatt az ELF-kommunikáció paramétereit nem lehet előre megadni, amelynek következményeként az ELF-beszélőknek előre nem látott helyzetek és problémák ott és akkor történő megoldására kell felkészülnie (Illés, 2020). Mindez jól működő problémamegoldó képességet és hatékony kommunikációs stratégiákat tesz szükségessé (Jenkins, 2009). Az angol nyelv oktatása és a tanárok képzése azonban még mindig előre meghatározható, forma és funkció közötti lineáris megfeleléseket, illetve készen kapott megoldásokat feltételez. Ahhoz, hogy a tanárok megfelelően fel tudják készíteni tanulóikat az angol ELF használatára, új ismeretekkel és készségekkel kell felvértezniük magukat. Mindez a tanárképzési programok módosítását kell, hogy eredményezze. A leendő tanároknak ismerniük kell az angol nyelvváltozatok számosságát és sokszínűségét, a különböző funkciókat, amelyeket az angol a világban betölt (Sifakis & Bayyurt, 2015). Ahogyan az oktatásban, a tanárképzésben is az előre megadott sémák és válaszok helyett egy problémamegoldásra épülő tevékenység alapú képzésre van szükség, hiszen mind az angol használata, mind pedig az iskolai óra olyan egyszeri és dinamikus kontextust képvisel (Illés, 2020; Medgyes, 2001), amelyben előre nem látható problémák sokaságát kell rövid idő alatt felismerni és megoldani. Az angol nyelv változásának egyre gyorsuló mértéke miatt, a tanároknak és tanulóknak egyaránt ismerniük és használniuk kell azokat a forrásokat, amelyek segítségével a felmerülő kérdéseket önállóan meg tudják oldani. Mindez olyan autonóm nyelvhasználót (Illés, 2012) és tanárt feltételez, aki a kész válaszok elfogadása helyett egyéni és megalapozott döntéseket tud hozni az élethosszig tartó tanulás keretében.

T66 – KIÉGÉS, MEGELŐZÉS, JÖVŐKÉP

Elnök: *Jancsák Csaba*
Szegedi Tudományegyetem

Tematikus előadás

Kiégés prevenció pszichoedukációval pedagógusok körében

Szigeti Mónika
Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

A roma szakkollégiumok hallgatóinak jövőképe

Vargáné Orgován Vivien
Debreceni Egyetem

A megelőzés lehetőségei a kiégés és a munka-család konfliktus kialakulásában

Mihálka Mária
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

A koragyermekkorai nevelésben dolgozó pedagógusok lelki egészségének dimenziói

Fináncz Judit, Csima Melinda
Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

KIÉGÉSPREVENCIÓ PSZICHOEDUKÁCIÓVAL PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Szigeti Mónika

Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: burnout szindróma; pszichoedukáció; pedagógusok kiégésprevenciója

Kutatásunk a kiégés prevencióját tűzi ki célul, amely protektív faktort jelenthet a pályaelhagyás megelőzésében, hozzájárul a pozitív munkahelyi klíma kialakításához és fenntartásához, továbbá a pedagógusok és tanulók pszichés jóllétét és rezilienciáját is elősegíti. Ma kiemelten kell foglalkoznunk a pedagógusok kiégésével, hiszen a fokozatosan növekvő szakmai és adminisztratív terhek, a társadalmi megbecsültség hiánya, a megváltozott tanulási-tanítási környezet, valamint az általános pedagógusképzés – sajátos nevelési igényű gyermekekkel kapcsolatos – szakmódszertani hiányosságai jelentősen növelik a kiégés kockázatát (Klinovszky, 2017). Számtalan kutatás bizonyította már, hogy a pedagógusok kiégéssel való veszélyeztetettsége egyéni, szervezeti és ágazati szinten is jelentős probléma. A burnout szindróma jelenségével az 1970-es évektől foglalkoznak a segítőszakmák esetében (Freudenberger, 1974). A nemzetközi szakirodalomban találkozhatunk a problémafókuszú és változásorientált pszichológiai konzultációs modellekkel (Egan, 2011). A reziliencia képességének erősítésével, a növekedésérzés támogatásával a konzultációs technikák a hatékony személyközi kommunikáció erősítésének irányába hatnak, és segítik az egyén konstruktív jövőtervezését (Bonanno, 2004, 2005; Kelley, 2005; Linley & Joseph, 2005; Litz, 2005; Maddi, 2005). Kutatásunkba egy megyei pedagógiai szakszolgálat munkatársait vontuk be, főképp gyógypedagógusokat. A 116 fős mintán a Maslach-féle Kiégés Kérdőív pedagógusokra kidolgozott változatával végeztük vizsgálatunkat (Maslach & Jackson, 1981), majd az adatokat statisztikai elemzésnek vetettük alá. Kutatói kérdéseinknek megfelelően a vizsgálati személyek a kérdőív három alskálája közül az érzelmi kimerültség alskálában érték el a legmagasabb, a deperszonalizáció alskálában a legalacsonyabb pontértékeket, azonban az érzelmi kimerültség alskála sem jelzett magas kiégési értéket a vizsgálati populációban. A kiégéssel való veszélyeztetettség életkorral és pedagógus pályán töltött idővel való összefüggései is elemzésre kerülnek a vizsgálat bemutatásakor. Kutatásunk eredményei felvillantják a gyógypedagógusok kiégési szintjét, a megküzdés és ehhez kapcsolódóan a kiégésprevenció szempontjából fontos személyiségjegyeket (pl. empátia, pszichológiai immunkompetencia) és az alkalmazott coping mechanizmusokat, amelyek irányt szabnak a kiégésprevenációs pszichoedukációnak mint átfogó koncepciónak az oktatásban.

A kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

A ROMA SZAKKOLLÉGIUMOK HALLGATÓINAK JÖVŐKÉPE

Vargáné Orgován Vivien

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: roma hallgatók; jövőkép; hagyományok

Ma a legismertebb felsőoktatási tehetséggondozó program a szakkollégium-rendszer. A szakkollégiumokban közel 300 rászoruló, nehéz körülmények között élő, javarészt cigány, felsőoktatásban tanuló fiatal komplex támogatását végzik (Forray, 2015; Kardos, 2012; Lukács, 2018). A szakkollégiumi hálózat által segített roma és hátrányos helyzetű egyetemisták egyre nagyobb számban szerzik meg diplomájukat, és mindez lehetőséget biztosít arra, hogy ezek a fiatalok könnyebben illeszkedjenek be a többségi társadalomba. A szakkollégiumi hálózat hallgatóival nemzetközi szakirodalomban is több kutatás foglalkozott már. Többek között Jason Morris (2005), aki kutatásában a hallgatók identitása, családi háttere játszott szerepet. A hazai szakirodalmakat tekintve többen foglalkoztak a hallgatók motivációjával, beilleszkedési mintázataival, a szakkollégium és a hallgatók kapcsolatával (Forray, 2016; Jenei, 2016; Lukács, 2018), azonban jelen kutatásomban a Magyarországon működő Roma Szakkollégiumi Hálózat hallgatóinak jövőbeni terveire, elképzelt munkahelyeire, családalapítási szándékaira kívántam rávilágítani, továbbá arra, mennyire marad meg az identitásuk a felsőoktatási tanulmányaik során. Kutatásom során elsősorban arra kerestem a választ, hogy amikor jövőterveikről kérdezzük a roma fiatalokat, mit tekintenek a társadalom által elvárt normáknak, a megfelelő értelmiségi élet legfőbb tényezőinek, és ezt a jövőképet mennyire látják összeegyeztethetőnek a kultúrájukban elvárt családdal. Másodsorban pedig arra kerestem a választ, hogy a szakkollégisták többségi társadalomhoz és saját csoportjukhoz való viszonyát mennyire jellemzi a bizalom, valamint ez milyen hatással van a jövőképükre. A kutatáshoz saját készítésű kérdőívet használtam, amelyet 2020-ban az ország összes roma szakkollégiumába eljuttattam, és csak jelenlegi szakkollégista hallgatók tölthették ki. A kérdőívet 201 hallgató töltötte ki, amelyből mind a 201 kérdőívet fel tudtam használni a kutatásomhoz. Eredményeim szerint a roma hallgatók értelmiségivé válásával tudják követni továbbra is a kultúrájukból adódó hagyományos családdal, és mindezt tudják úgy, hogy a társadalom által elvárt normáknak is megfeleljenek. Bebizonyosodott továbbá, hogy fontos a hallgatók és a többségi társadalom közti bizalom, és ennek hatására szeretnének a hallgatók bizonyítani, azonban identitásuk nem válik bizonytalanná az előre haladás során. Bízom abban, hogy kutatásom eredményei motivációként szolgálnak a roma fiatalok számára.

A MEGELŐZÉS LEHETŐSÉGEI A KIÉGÉS ÉS A MUNKA-CSALÁD KONFLIKTUS KIALAKULÁSÁBAN

Mihálka Mária

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar,
MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport

Kulcsszavak: kiégés; munka-család konfliktus; megelőzés

A segítőhivatás során az egyén legfőbb munkaeszköze a saját személyisége, amelynek a védelme, ha úgy tetszik „karbantartása” fokozott figyelmet, tudatosságot és felelősségvállalást igényel az egyén életében. A különböző szakmai helyzetek kihívások elé állítják a segítőket, ugyanis felelősségvállalásuk kiterjed a munkájuk során rájuk bízott személyekre is. Előadásunk célkitűzése a fokozott lelki és olykor fizikai megterhelésből eredő kiégés és munka-család konfliktus megelőzési lehetőségeinek vizsgálata. A kutatás elméleti keretein belül tárgyaljuk a lelki egészség, a kiégés, a munka-család interferencia fogalmát, tüneteit, a jelenségek hátterében lévő lehetséges okokat és következményeket. A kiégés, a munka-család interferencia különböző elméleteit napjainkig, s végül bemutatásra kerülnek a témánkat illetően fontos nemzetközi és hazai eredmények. Előadásunkban a 2016-2017-ben lezajlott nagymintás kvantitatív (N=2068) és a 2020-ban megvalósult kvalitatív adatgyűjtésünk (N=25) megelőzésre vonatkozó részeredményeit mutatjuk be. A kutatás online kérdőív és strukturált interjúk lefolytatásával valósult meg. A pedagógusok megkérdezését az Oktatási Hivatal köznevelés információs rendszerének (KIR) központi oldaláról letölthető közérdekű köznevelési adatbázisából biztosítottuk. A leíró elemzéseken túl korrelációelemzést alkalmaztunk az adatok értékeléséhez. Eredményeink alapján a pedagógusok kiégés és munka-család konfliktus kialakulásának megelőzése érdekében fontos az egyéni és a szervezeti szinten történő beavatkozás megtervezése. Egyéni szinten a szakmai én tudatos felépítését és hatásos megküzdési technikákat kell tanulniuk lehetőleg már a képzési időszak alatt, hogy egészségesek tudjanak maradni, hogy képesek legyenek a kiégés és a munka-család konfliktus mint rizikófaktorok megelőzésére, esetlegesen annak kialakulásakor a hatékony intervenció elfogadására. Szervezeti szinten a munkahelyi környezet alacsonyabb stressz-szintűvé alakítása, a világos szerepleírások, szabályok, feladatok, határkijelölések szükségesek, másrészt a kiégésre és a munkahelyi stresszre fókuszáló prevenció és intervenció beavatkozások alkalmazása, valamint a vezetői és kollegális támogatások „megszervezése” elengedhetetlen egy egészséges pedagógustársadalom működéséhez. A kutatás elméleti és oktatási relevanciáját erősíti, hogy a pedagógusok lelki egészsége nem tekinthető magánügynek: a pedagógusok akarva-akaratlanul megnyilvánulásaikkal, viselkedésükkel mintát nyújtanak azoknak a gyermekeknek, akiket nevelnek, oktatnak. Ezen mintanyújtás nagy felelősséget jelent a pedagógusok számára, s egyben nagy kockázatot a gyermekek, a családok s tágabban értelmezve az egész társadalom számára. Fontos, hogy a megelőzést érintően bővítsük az érintettek rendelkezésére álló lehetséges eszköztárat.

A KORAGYERMEKKORI NEVELÉSBEN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOK LELKI EGÉSZSÉGÉNEK DIMENZIÓI

Fináncz Judit, Csima Melinda

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Kulcsszavak: koragyermekkorai nevelés; lelki egészség; kiegészítés

A pedagógushivatás a segítőhivatásokat tekintve az egyik leginkább stresszel telített foglalkozások közé tartozik, ezért kiemelt jelentőségű a pedagógusok lelkiegészség-jellemzőinek feltérképezése. A koragyermekkorai nevelés egyre hangsúlyosabban jelenik meg a szakmai diskurzusokban, azonban a területen dolgozó pedagógusok helyzetének feltárása meglehetősen sporadikus (Cumming, 2017; Hall-Kenyon et al., 2014; Royer & Moreau, 2015), holott ez alapvetően meghatározhatja a nevelésgondozás minőségét, nagy hatást gyakorolva a felnővekvő generációk jóllétére. Kutatásunk célja a koragyermekkorai nevelésben dolgozó pedagógusok lelki egészségének feltárása, keresztmetszeti, leíró, kvantitatív vizsgálat keretében. A mérőeszköz a nemzetközi és hazai vizsgálatokban alkalmazott standardizált kérdőívek (Beck Depresszió Kérdőív, Maslach Kiegészítés Kérdőív, Európai Lakossági Egészségfelmérés, Psychological Immune System Inventory, SF-36 kérdőív) vonatkozó kérdéscsoportjait tartalmazta. Az adatrögzítést és -tisztítást követően 1010 óvodapedagógus, kisgyermeknevelő, pedagógiai asszisztens és dajka adatait elemeztünk. Vizsgálatunk során a következő kutatási kérdésekre kerestük a választ: (1) Milyen jellemzőkkel írható le a koragyermekkorai nevelésben dolgozók lelki egészsége? (2) Milyen mértékben érinti őket a kiegészítés és a depresszió? (3) Milyen tényezők mentén differenciálódik a vizsgált pedagógusok lelki egészsége? (4) Hogyan függ össze a koragyermekkorai nevelésben dolgozók lelki egészsége az észlelt munkahelyi klímával? Eredményeink alapján megállapítható, hogy a koragyermekkorai nevelésben dolgozók körében a koherenciaérzet és a szubjektív jóllét között közepes szorosságú, pozitív irányú, szignifikáns kapcsolat igazolható ($r=0,457$; $p<0,001$). Az enyhe fokú depresszió a válaszadók több mint kétharmadát érinti, azonban a kiegészítés nem jellemző körükben. A depressziós tünetek összefüggnek a kedvezőtlen anyagi helyzettel és az ebből adódó létbizonytalansággal, továbbá a munkában eltöltött évekkal pozitív irányú, gyenge szorosságú szignifikáns kapcsolatot mutatnak ($r=0,133$; $p<0,001$). Az egyirányú varianciaanalízis nem igazolt különbséget a különböző munkakörben dolgozók között a kiegészítés egyik dimenziójában sem ($p>0,05$), azonban a pályán eltöltött idő az emocionális kimerüléssel szignifikáns ($p < 0,05$), gyenge szorosságú kapcsolatot mutat. Emellett a deperszonalizáció, az emocionális kimerülés, valamint a depresszió korrelál az intézményklíma-mutatókkal: minél kedvezőbb intézményi környezetben végzi a pedagógus a munkáját, annál kedvezőbbek a lelkiegészség-mutatói ($p<0,01$). A koragyermekkorai nevelésben dolgozó pedagógusok alacsony szintű kiegészítése arra utalhat, hogy a gyermekekkel való mindennapos foglalkozás és annak érzelmi töltete védőfaktorként jelenik meg.

T67 – CSALÁD, SZÜLŐI HÁTTÉR

Elnök: Pásztor-Kovács Anita
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Tematikus előadás

Olyan jó családok jelentkeztek! Családbarát oktatás dilemmája, testvérek méltányolása, elutasítása túljelentkezés esetén

Fekete Zsófia
Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet OMINT

Szülői iskolaválasztási stratégiák az újonnan alakult magániskolákban

Pongor-Juhász Anna Orsolya,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kopp Erika
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

A családi háttér másodlagos hatása a felsőoktatásba való belépésre

Sági Matild, Szemerszki Marianna
Oktatási Hivatal

A tanuló iskolatapasztalata szülői nézőpontból – látens változók a szülői percepcióban

Imre Nóra, Török Balázs
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

OLYAN JÓ CSALÁDOK JELENTKEZTEK! CSALÁDBARÁT OKTATÁS DILEMMÁJA, TESTVÉREK MÉLTÁNYOLÁSA, ELUTASÍTÁSA TÚLJELENTKEZÉS ESETÉN

Fekete Zsófia

Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet OMINT

Kulcsszavak: családbarát oktatás; testvér felvétele; testvér elutasítása

Az utóbbi években állami és alulról kezdeményezett családbarát programok sokaságával találkozhatunk Magyarországon (Biró, 2016). Nagy számban járhatnak túljelentkezés esetén is egy iskolába a testvérgyermekek, mégis több népszerű, nem körzetes általános és középiskolában a jelentkezők áradatában előfordul, hogy a családbarát szemlélet háttérbe szorul, és testvérgyermekeket, akár ikertestvéreket is elutasítanak. A testvérek elutasításával kapcsolatban semmiféle adatszolgáltatásra nem köteles az iskolavezetés, éppen ezért számadatok hiányában csak esettanulmányok világítják meg ezeket a helyzeteket. A kistestvér elutasítása általános iskolai szinten nagy, gimnáziumi szinten valamivel kisebb problémát okoz a családnak, azonban már csak az iskolai szünetek eltérő időpontja miatt is mindenképpen bonyolítja a családok koordinált működését. Középiskolai szinten, ahol a felvételi megírása már elkerülhetetlen mérőeszközként egy egzakt adattal rangsorolja a gyermekeket, komoly etikai dilemma elé állítja az intézményvezetőket, hogy egyéni elbírálással felvehet-e egy kistestvért, akinek esetleg kevésbé volt kimagasló a felvételi jele, de esély van arra, hogy bepótolja a lemaradást. Az előadásban olyan esettanulmányok kerülnek bemutatásra, amelyekben kistestvér, ikertestvér szülői kérés ellenére következmények nélkül elutasításra került valamilyen alap- vagy középfokú oktatási intézményből. Fontos kihangsúlyozni, hogy hosszú távon mentálhigiénés kérdéseket is felvet egy testvér elutasítása, hiszen a már felvett testvér saját szemével megtapasztalja, hogy az elutasított családtag helyett kit vesznek fel. Előfordult, hogy a jeles tanuló ikertestvérenek átvételét elutasította az igazgató, miközben új osztálytársként felvett ugyanabba az osztályba egy üres dolgozatokat beadó, iskolába végül nem járó osztálytársat. Ezek a helyzetek demoralizálóan hatottak a családra, rendkívül negatív nevelőerővel hatottak főleg a már felvett testvérré, ikertestvérré. Az iskolavezetőségtől ilyen helyzetben a kétségbeesett szülők felé elhangoztak diszkriminatív kijelentések (pl. „ha fiú lenne, felvenném”), amelyekre nem volt jogorvoslati lehetőség. Az előadás célja, hogy gondolatokat ébresszen ebben az etikailag is dilemmákat felvető témában. A családbarát ország és a nyomtalanul elutasított testvérek paradoxonában kérdés, hogy hogyan lehet az iskolarendszert, a nem körzetes általános iskolákba való bejutást és a középiskolai felvételi rendszert családbarátabbá tenni.

SZÜLŐI ISKOLAVÁLASZTÁSI STRATÉGIÁK AZ ÚJONNAN ALAKULT MAGÁNISKOLÁKBAN

Pongor-Juhász Anna Orsolya *, Kopp Erika **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: iskolaválasztás; magánoktatás; szülői preferenciák

Az OECD What Schools for the Future? (2001) kiadványában a jövő iskolája kapcsán megfogalmazott egy olyan lehetséges scenáriót, amelyben az intézményesített oktatás helyett tanulói hálózatok jönnek létre. A privát, önkéntes alapon létrejövő megoldásokban a tanulás egyéni alapon, szülők és tanárok bevonásával történik. Ez a scenárió Magyarországon a 2018-ig gombamód szaporodó magántanulói csoportok hálózatos terjedésével megvalósulni látszott, de a 2011. évi CX. törvény 2019. szeptember 1-től hatályba lépő módosítása eltörölte a magántanulói jogviszonyt. Bár a magántanulói csoportok többsége megszűnt, meghatározó részük a jogszabályi kereteknek megfelelően, magániskolaként tovább működik. A magántanulói csoportokból alakult magániskolákban a létfenntartás záloga a szülői igényeknek való megfelelés (Serfőző, 2005). Magyarországon eddig néhány kutatás vizsgálta a magántanulókat, magántanulói csoportok helyzetét (Dobos, 2019; Langerné Buchwald, 2019). Ezen belül azonban a szülői választás háttere még kevésbé feltárt terület, holott a szülői választás a neveléstudományi kutatásokban nagyon részletesen vizsgált (Ben-Porath & Johaneck, 2019; Burgess et al., 2015; Koinzer et al., 2017), bár számos szakmai vitával kísért, hiszen a szabad iskolaválasztás hozzájárul az esélyegyenlőtlenséghez (Crozier et al., 2008; Yoon, 2020). Teljes kutatásunk – amelyből az előadásban egy részelemet mutatunk be – a szülői nézőpontot középpontba helyezve vizsgálja a magántanulói csoportokból alakult iskolákat. A szülői iskolaválasztást a szülői motiváció (Bartha, 2014; Papp, 2012; Raveaud & van Zanten, 2007), a döntéshozatal folyamata (Mann, 2015; Tódor, 2019) és iskolaválasztási stratégiák (Mayer et al., 2020; Ramos Lobato et al., 2019) elméleteire építve elemezzük, ezek közül az előadásban az iskolaválasztási stratégiákra fókuszálunk. Az előadásban összegzett részvizsgálat célja, hogy félig strukturált interjúk (N=23) segítségével tárja fel a szülői iskolaválasztási döntések hátterét, kizárólag az érintett szülők megkérdezésével. A minta kialakítása hólabdamódszerrel történt. Célunk az volt, hogy a további vizsgálatok megalapozása érdekében azonosítsuk a megjelenő iskolaválasztási stratégiákat. Az adatok feldolgozásához a kvalitatív tartalomelemzés módszerét alkalmaztuk. Eredményeink alapján megállapítható, hogy az újonnan alakult magániskolákat választó szülők három, egymástól teljesen eltérő iskolaválasztási stratégiát követnek: a belső motiváción alapuló, az atipikus gyermekekre fókuszáló, illetve a menekülő stratégiát.

A CSALÁDI HÁTTÉR MÁSODLAGOS HATÁSA A FELSŐOKTATÁSBA VALÓ BELÉPÉSRE

Sági Matild, Szemerszki Marianna

Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: felsőoktatásba belépés; családi háttér; oktatási döntés

Hazai és nemzetközi kutatások egyaránt rámutattak, hogy az oktatási expanzióval párhuzamosan nem csökkent a családi háttér iskolai végzettségre való befolyása, csupán kitolódott a felsőoktatás felé. Boudon (1974) magyarázata szerint ennek az az oka, hogy az oktatási döntések során a családi háttérnek egy elsődleges és egy másodlagos hatása is érvényesül. Az elsődleges hatást a kulturális reprodukció folyamata jelenti, miszerint a család kulturális szintje befolyásolja a gyermek iskolai teljesítményét (Becker 1975; Bourdieu 1973; Bourdieu & Passeron, 1977). A másodlagos hatás az oktatással kapcsolatos döntések során érvényesül, amikor az egyének racionálisan kalkulálják a különböző oktatási utak költségét és hasznát. Az alacsonyabb státuszúaknak nagyobb utat kell megtenniük a felsőoktatáshoz, ami nagyobb költséget jelent. Goldthorpe (1996) szerint a cél nem egy abszolút értelemben vett iskolai végzettség elérése, hanem az intergenerációs osztálystabilitás biztosítása, így ugyanazon iskolai végzettséghez a különböző családi háttérűek eltérő kalkulációs algoritmust alkalmaznak. Ezt az elméletet több empirikus kutatási eredmény is alátámasztotta (Bukodi & Goldthorpe, 2018; Erikson, 2016; Goldthorpe, 2000; Horn et al., 2016; Jackson, 2013; Jackson et al., 2007; Keller, 2019). Kutatásunk során azt vizsgáljuk, hogy az iskolai teljesítményre gyakorolt (elsődleges) hatásán kívül önmagában is van-e hatása a családi háttérnek a felsőoktatásba való belépésre. Elemzésünk a 2019-ben érettségizettek (integrált) adatbázisára támaszkodik, ahol az érettségi nyilvántartás adatai, továbbá a Felsőoktatási Információs Rendszer és az Országos Kompetenciamérés adatai kerültek összekapcsolásra (N=62843). A felsőoktatásba való jelentkezésnek és felvételnek a szülők iskolai végzettségével, a felsőfokú tanulmányok gyermekkori megcélzásával, a tanulói képességvizsgálatok és az érettségi eredményeivel, a középiskola jellegzetességeivel való kapcsolatának leíró szintű elemzésén túl az oksági összefüggések feltárására multinomiális logit modellt alkalmaztunk. Ennek során a függő változónk 3 kategóriát tartalmaz: (1) az érettségizett az érettségi évében nem jelentkezett felsőfokú intézménybe; (2) jelentkezett, de nem vették fel; (3) felvették. Magyarázó változóink pedig a fent említett háttérváltozók voltak. Eredményeink szerint az elsődleges hatásokon túl a családi háttér és a tanulmányi teljesítmény interakciós hatása is szignifikáns a felsőoktatásba való jelentkezésre és felvételre. Ez azt jelenti, hogy azonos kognitív teljesítmény esetén is kisebb valószínűséggel jelentkeznek, és lépnek be felsőoktatásba az alacsonyabb társadalmi státuszú családból származó érettségizettek; nekik speciális támogatásra van szükségük e származási hátrány leküzdése érdekében.

A TANULÓ ISKOLATAPASZTALATA SZÜLŐI NÉZŐPONTBÓL – LÁTENS VÁLTOZÓK A SZÜLŐI PERCEPCIÓBAN

Imre Nóra, Török Balázs

Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: szülők; iskola; faktorelemzés

A család és az iskola közötti viszonyrendszer tanulmányozása az oktatáskutatás meghatározó témaköre, elegendő J.S. Colemanre utalni, aki társadalmi tőke fogalmat dolgozott ki az oktatásfejlesztés megalapozására (Saha, 1997). Az utóbbi évtizedben a szülői bevonódás elmélete és gyakorlati törekvései mentén a család erőforrásainak iskolai integrálása vált céljá a tanulói eredményesség növelése érdekében (LaRocque et al., 2011). Bár a családnak szociológiai értelemben elsőrendűen a személyek teljes elfogadása az elsődleges funkciója, a gyermek iskolázásából eredő elvárások következtében jelentőségteljesse válik a szülők iskoláról kialakított nézetrendszere és ennek részeként gyermekük iskolai életének percepciója. Kutatásunk 2018–21 között longitudinálisan végzett tanulói szociáliskompetencia-méréshez kapcsolódott. A 2020-as adatfelvétel során 565 negyedik évfolyamos tanuló töltött ki kérdőívet, amely 12 vizsgálati dimenziót ölelt fel (pl. az iskola iránt érzett általános attitűd, a tantárgyakhoz való viszony, a kortársakhoz való viszony, a tanárokhoz való viszony, a családi támogatás, kommunikáció, empátia, együttműködés, csoportmunka). A tanulói kérdőívvel egyidőben szülői adatfelvételt is lefolytattunk 28 általános iskolában (692 kitöltővel) a negyedik osztályos tanulókat érintően. A szülői kérdőívben a tanulókéval azonos tartalmú kérdéseket is szerepeltettünk – a szülők számára átfogalmazva azokat –, így a tanulók és szülők vizsgálati dimenziói átfedésbe kerültek (1) az iskola iránt érzett általános attitűd, (2) a kortársakhoz való viszony, (3) a tanárokhoz való viszony, (4) a családi támogatás, (5) az elsajátítási öröm, (6) a kommunikáció, (7) az empátia, (8) az önkontroll/érzelmi szabályozás és (9) az együttműködés dimenziók mentén. A kutatási cél az volt, hogy az eredetileg tanulók számára kimunkált kérdőív itemkészlete alapján feltáró faktorelemzéssel megvizsgáljuk, hogy a szülők gyermekükre és gyermekük iskolatapasztalatára vonatkozó percepciója alapján azonosíthatók-e látens változók, és ha igen, ezek tartalmilag mennyire konzisztensek, milyen értelmezhetőséggel rendelkeznek (KMO=0,887; Bartlett-teszt szignifikancia=0,000). A kutatás eredményei azt mutatták, hogy az eredetileg a tanulók számára kidolgozott kilenc vizsgálati dimenzió a szülők esetében négy faktorról megfelelően leképezte a kommunalítások figyelembe vételét követően elemzésben tartott 50 változót. A feltáró faktorelemzés eredményei alapján a gyermek (1) empatikusága, (2) impulzivitása, (3) kortárs-csoportbeli pozíciója, és (4) iskolai elköteleződése tekinthetők a szülők percepcióját strukturáló látens változóknak. Értelmezésünkben a látens változóknak nem intrapszichikai jelentést tulajdonítottunk, hanem társadalmi, szervezeti működést érintő jelentőséget, így a gyermek iskolai életére vonatkozó szülői percepció mélyebb ismerete segítséget jelenthet az iskola és a család együttműködésének fejlesztésében.

A kutatást az támogatta: EFOP-3.1.2-16-2016-00001 – Komplex Alapprogram (EFOP-3.1.2-16-2016-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából) támogatta.

T68 – MŰVÉSZETI NEVELÉS II.

Elnök: *Bredács Alice*
Pécsi Tudományegyetem

Tematikus előadás

A zenei és a matematikai képességek összefüggéseinek vizsgálata 10-14 éves tanulók körében

Buzás Zsuzsa
Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kar

Fekete Klaudia
Líra Zeneiskola

Maródi Ágnes
Szegedi Bonifert Domonkos Általános Iskola

Szorongás helyett: „Én vagyok. Itt vagyok.” Dráma- és színházalapú kutatás halmozottan hátrányos helyzetű fiatalokkal

Novák Géza Máté, Kunt Zsuzsanna, Horváth Zsuzsanna, Vass Dorottea
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Flow áramlatélmény és gyakorlás kapcsolata a klasszikus zenei pályára készülőkhöz

Németh-Czirok Ildikó
Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

A Szimfónia program jelentősége és eredményei

Szűcs Tímea
Debreceni Egyetem

Tanulói nézetek az ének-zeneórák tevékenységeiről

Pintér Tünde Kornélia
Szegedi Tudományegyetem

A ZENEI ÉS A MATEMATIKAI KÉPESSÉGEK ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA 10–14 ÉVES TANULÓK KÖRÉBEN

Buzás Zsuzsa *, Fekete Klaudia **, Maródi Ágnes ***

** Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kar*

*** Líra Zeneiskola*

**** Szegedi Bonifert Domonkos Általános Iskola*

Kulcsszavak: felső tagozat; zenei képességek; matematika

A zenei és matematikai képességek fejlesztése az általános iskolai oktatás központi feladatait jelentik. Az ének-zene órákon elsajátított tudás mélységét a zenei ismeretek és a generatív képességek megfelelő aránya határozza meg (Nemzeti alaptanterv, 2020). A dallamírás az a képesség, amelynek fejlettségéből leginkább lehet következtetni más zenei képességek színvonalára (Turmezeyné, 2009). A matematikai kompetencia a matematikai tantárgyi ismeretek, a matematikaspecifikus képességek, az általános készségek és képességek, valamint motívumok és attitűdök együttesét jelenti (Vidákovich, 2006). Janurik és Józsa (2016) kutatási eredményei szerint a zenei képességek fejlettsége és pozitív irányú változása az iskolai eredményességet is befolyásolhatja, valamint olyan fontos alapkészségek fejlettségével van összefüggésben, mint az olvasás, a helyesírás vagy a számolás. Felső tagozatban a két terület összefüggéseinek vizsgálatára eddig kevés kutatás irányult. Kutatásunk célja a matematikatanulás és a zenei képességek – elsősorban a dallamírás és a zenei audiáció – összefüggéseinek feltárása és fejlődési folyamataik vizsgálata volt. Pilotkutatásunkban egy általunk összeállított matematikai feladatsort és egy komplex, zenei képességeket vizsgáló tesztet töltöttek ki felső tagozatos tanulók ($N=93$). A zenei teszt reliabilitásmutatója (Cronbach-alfa=0,88). A teszt négy részből áll, amelyek a következők: (1) dallamírás (16 item; Cronbach-alfa=0,91); (2) ritmusírás (9 item; Cronbach-alfa=0,61); (3) zenei jelek és szimbólumok (3 item; Cronbach-alfa=0,42); és (4) audiáció (12 item; Cronbach-alfa=0,72). A tanulók teljesítménye a zenei teszten 62,07% (szórás=18,53). A 6. és a 8. évfolyam között a ritmusírás területén szignifikáns fejlődés volt tapasztalható ($F=3,142$; $p=0,033$). A matematikateszt reliabilitásmutatója (23 item; Cronbach-alfa=0,781) megfelelő. A tanulók átlageredménye a teljes teszten 57,98% (szórás=17,26). A legmagasabb teljesítményt a teljes teszten nyolcadikos tanulók érték el ($F=7,319$; $p=0,000$), ami szignifikánsan magasabb volt, mint az ötödik és a hatodik évfolyamé. Szignifikáns különbséget a számolás részteszten találunk a 6. és a 8. évfolyamok között ($F=9,477$; $p=0,000$). A teljes tesztre vonatkozóan a zenei írás és a matematikateszt eredményei között szignifikáns korrelációt kaptunk ($r=0,38$; $p=0,04$). A részteszteket vizsgálva szintén szignifikáns a kapcsolat az audiáció és a logikai feladatok résztesztjei között, ($r=0,308$; $p=0,02$), illetve szoros korreláció van a teljes zenei teszt és a logikai részteszt között ($r=0,503$; $p=0,00$), valamint a teljes zenei teszt és a szöveges feladatok résztesztjei között is ($r=0,27$; $p=0,038$). Eredményeink alapján feltételezhetjük, hogy a felső tagozatos zenei fejlesztőgyakorlatok alkalmazásával a matematikai képességek fejlődése is elősegíthető.

SZORONGÁS HELYETT: „ÉN VAGYOK. ITT VAGYOK.” DRÁMA- ÉS SZÍNHÁZALAPÚ KUTATÁS HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ FIATALOKKAL

Novák Géza Máté, Kunt Zsuzsanna, Horváth Zsuzsanna, Vass Dorottea

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: dráma- és színházalapú kutatás; énhatékonyság; részvételiség

A kutatással kísért, művészetalapú program megalkotása során konfliktuskezelési alternatívákat dolgoztunk ki halmozottan hátrányos helyzetű, tehetséggondozó programban is részt vevő tanulócsoportok számára, pedagógusai aktív részvételével. A foglalkozásokon a dráma és színház eszköztárával az iskolai konfliktusok kezelésével és az énhatékonysággal kapcsolatos problémákat vizsgáltuk. A kutatás lényeges tartalmi eleme a színházi és dramatikus formák által tematizált jelenségekről való diskurzus vizsgálata, a diákok és az alkotók fórumszínházzal kapcsolatos tapasztalatainak feltárásán keresztül. Résztvevői szinten a program és a kutatás célja a tanulói és családi közösségeken belüli részvételi lehetőségeknek a felismerése. A program elméleti beágyazottságát a dráma- és színházalapú beavatkozások koncepciója, a szorongás, az énhatékonyság és az iskolai agresszió elméleti háttere és ezek metszéspontjában a nemzetközi és hazai kutatások, jó gyakorlatok feltérképezése adja. A kutatás résztvevői a középiskolás fiatalok 28 fős csoportja, az ötfős alkotói fórumszínház csoport, pedagógusok, kollégiumi nevelők és az empirikus elemeket feldolgozó négyfős kutatócsoport. Kutatási módszerünk fő eljárása a művészetalapú kutatási paradigmán belül a részvételi dráma- és színházalapú akciókutatás. A projekt gyakorlati megvalósítását iskolai szinten a dráma és színházalapú beavatkozások adták, amelyek érintették az iskola tanulóit és pedagógusait is egy kétnapos fórumszínház-alapú foglalkozáson, valamint egy háromórás pedagógusoknak szóló workshop alkalmával. Másik elemét az iskolai program kvalitatív módszertanú kutatással követése jelentette. A fórumszínház lényege, hogy védett csoportkeretben az alkotók által bemutatott színházi jeleneteket a fiatalokkal közösen értelmezve döntéshelyzeteket generáljunk, kinyitva ezzel a reflexiók és a részvétel lehetőségét. A kutatás lehetővé teszi, hogy a fórumszínház jelenetsorához illeszkedve a résztvevők meg tudják fogalmazni saját véleményüket, tapasztalataikat és válaszaikat. Csoportos, fókuszcsoportos, illetve egyéni interjúk segítségével kutatócsoportunk egyszerre vizsgálta a fórumszínház mint alkalmazott színházi nevelési technika működését, és megfigyelési, illetve reflexiók naplókön keresztül az általa teremtett intervenciók térben való részvétel szintjeit. Vizsgáltuk továbbá a bevonódás lehetőségeit, a figyelem, együttműködés elemeit a részt vevő diákok, tanárok, alkotók és kutatók körében. A szövegtestek (interjúszövegek, megfigyelési jegyzőkönyvek, dokumentumok) kvalitatív tartalomelemzésének eredményeképp három fő kategóriát találtunk: a kontextus, a dinamika és a részvétel kategóriáit. Vizsgálatunk eredményeképpen kutatási tapasztalataink megosztásra kerülnek a fórumszínház intervenciók szereplőivel. Mindez hozzáférhetővé tesz egy olyan komplex tanulásgrendszert az alkotók, a fiatalok, a kutatók és a pedagógusok számára, amely által hatékonyabbá és reflektívabbá tehetik saját alkotói, illetve befogadói működésüket.

A kutatást a 2018-1.2.1-NKP – Nemzeti Kiválóság Program INDÍT Közalapítvány támogatta.

A FLOW-ÁRAMLATÉLMÉNY ÉS A GYAKORLÁS KAPCSOLATA A KLASSZIKUS ZENEI PÁLYÁRA KÉSZÜLŐK KÖRÉBEN

Németh-Czirok Ildikó

Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: flow-áramlatélmény; gyakorlás; belső motiváció

Kutatásunk első hipotézise, hogy a zeneművészeti szakgimnáziumban tanulók flow-értékei alacsonyabbak a zeneiskolában tanulók flow-értékeinél. Második hipotézisünk, hogy a napi gyakorlás egyenesen arányos a mért flow-értékekkel. A flow-t, annak elemeit Csíkszentmihályi Mihály (1975) fogalmazta meg. A flow jelentése: áramlat. A flow-t átélők a következőről számoltak be: nem létezik más, csakis a tevékenység, ami magával ragadja őket. Flow-érzés olyan tevékenység közben jön létre, amely felkészültséget kíván, világos céljai vannak, biztosított az azonnali visszacsatolás. A cselekvő személy teljes figyelmét igénybe veszi, külső és belső zavaró tényezők kizárása okán a tudata uralmára készíti, a személy cselekvés közben belemerül az általa végzett tevékenységbe. Az időérzete átalakul, és végül e hét elem autotelikus (auto=ön, telosz=cél) élményt okoz. Az autotelikus szó jelentése: a személy a tevékenységet magáért a tevékenységért végzi, a tevékenység okoz örömet, a külső elvárások nem befolyásolják az örömrészt. A tevékenység indítója a belső motiváció (intrinsic motivation) (Csíkszentmihályi, 1997). A gyakorlás elszántságból indított tanulás, amely ismeretek elsajátításán, képességek fejlesztésén, szinten tartásán alapul. (Turmezeyné, 2010). Anders K. Ericsson egyes kutatásaiban (1993, 1996, 2014, 2016) azt vizsgálta, mi a profi zenészek sikerének titka. A következőkre jutott: a kiváló zeneművész-ígéretek több mint 10 000 órát gyakoroltak 20 éves korukig, a jónak tartott csoportba tartozók 2500 órával, a közepesnek vélt hegedűsök 5000 órával gyakoroltak kevesebbet ennél. S. Burak (2014) a gyakorlás-flow közötti kapcsolatot vizsgálta: azok, akik egy vagy kevesebb órát gyakoroltak, kevesebb flow-t éltek át, mint akik legalább három órát töltöttek gyakorlással. Megállapította, hogy a kevés gyakorlás oka a feladás. Walle (2016) a hivatásszerűen zenélő és hobbi szinten zenélőket vizsgálta, arra a következtetésre jutott, hogy a hobbizenészek zenekari próba alatt, a profi zenészek otthoni gyakorlás közben élnek át magasabb flow-t. Kutatásunk mintavételi eljárása a maximális stratégia elve alapján lett kidolgozva (Sántha, 2006). Kizárólag klasszikus zenei pályára készülő növendékek töltötték ki a kérdőívet. A zeneoktatásra adaptált kérdőívünk kidolgozásához Jackson & Marsh (1996) Flow Állapot Kérdőíve szolgált alapul. Kérdőívünk bevezető kérdéseiben felmérésre került a nem, a tapasztalat, az intézmény, a hangszer, a versenyeredmények. A flow-értékek mérése 30 itemmel történt, négyfokú Likert-skálával. Az alacsony érték nem tekinthető antiflow-nak, a kérdőív a flow-értékek szintjét, és nem a flow-antiflow tézisének vizsgálja. A kérdőívek kvantitatív adatai SPSS 26 program használatával kerültek feldolgozásra. A kutatás eredményei kimutatják, hogy egyenes arányosság mutatható ki a gyakorlás mennyisége és a flow-értékek között – több gyakorlás magasabb flow-értéket eredményez. Az eltérő iskolatípusokban tanuló növendékek flow-értékei között nem találtunk szignifikanciát.

A SZIMFÓNIA PROGRAM JELENTŐSÉGE ÉS EREDMÉNYEI

Szűcs Tímea

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: Szimfónia program; El Sistema program; hátrányos helyzet; társadalmi státus

A nemzetközi és hazai kutatásokban egyaránt fontos szerepet kapnak a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek státusával, segítségével foglalkozó tanulmányok (Fejes & Józsa, 2005; L. Ritók, 2010; Mollenhauer, 2003). Kutatásomban olyan programok vizsgálatával foglalkozom, ahol a központban a zenetanulás áll. Ez jelenti azt a motiváló tevékenységet, amely révén speciális kapcsolat alakul ki a gyermekek, a pedagógusok és az iskola között. Számos tanulmány támasztja alá a zenetanulás transzferhatásait (Asztalos, 2016; Schumacher, 2014; Szűcs, 2019), amely jelentős szerepet tölthet be a hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztésében és tanulmányi sikereiben. Előadásomban egyetlen programra fókuszálok, amely mind nemzetközi, mind hazai szinten sikeresen foglalkozik a hátrányos- és halmozottan hátrányos gyermekekkel. Fontosnak tartom feltérképezni a nemzetközi keretek között megvalósuló programokat, amelyek mintát szolgáltatnak a magyarországi adaptációhoz. Számos országban találkozunk a venezuelai El Sistema programmal (pl.: Amerikai Egyesült Államok, Kanada, Kolumbia, Fülöp-szigetek, Egyesült királyság, Portugália). Magyarországon Szimfónia program néven van jelen a projekt, ami 2014 szeptemberében indult útjára. Előadásom célja bemutatni a hazai kontextust, módszertant és koncepciót, valamint a különböző térszíneken megvalósuló munkát mind a gyermekek, mind a szakemberek aspektusából megvizsgálva. Korábbi kutatási tapasztalataim alapján úgy döntöttem, hogy vizsgálatomhoz kvalitatív módszert választok, mert alaposabban, mélyebben megismerhetem a tények mögött rejlő okokat. Így félig strukturált interjúkat készítettem a program vezetőivel és a különböző területek szakembereivel, illetve fókuszcsoportos interjúkat a gyermekekkel. Eredményeim azt mutatják, hogy a szakemberek komplex probléma megközelítése, valamint az egyéni igények figyelembe vétele és kezelése központi jelentőségű. A gyermekek számára a közösség megtartó ereje és a közös sikerélmények adta önbizalom növekedés egyaránt fontos szerepet játszik a program sikerességében. Előadásomban fontosnak tartom a helyi mélyfúrások mellett olyan objektív tények, módszertani ismeretek feltárását és összefoglalását, amelyek széles körben alkalmazhatók, így olyan intézmények is esélyt kaphatnak a hátrányos-, halmozottan hátrányos gyermekek segítésére, ahová a Szimfónia program nem tud eljutni. Ezáltal lehetőséget kaphatnak a nehéz sorsú gyermekek, hogy a társadalmi hierarchia magasabb lépcsőfokára lépjenek.

TANULÓI NÉZETEK AZ ÉNEK-ZENE ÓRÁK TEVÉKENYSÉGEIRŐL

Pintér Tünde Kornélia

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: zenei nevelés; attitűd; énekórai tevékenységek

Jelen tanulmány általános iskolás tanulók és gimnazisták ének-zene tantárgyhoz fűződő attitűdjének, valamint az énekórai tevékenységekhez kapcsolódó elvárásainak feltérképezését tűzi ki célul. A zenetanárok és kutatók évtizedek óta keresik arra a választ, vajon mivel magyarázható az ének-zene tantárgy negatív megítélése a tanulók körében (Csíkos, 2012; Dohány, 2014). Az előzetes szakirodalmak eredményeiből kirajzolódik, hogy a kutatási probléma rendkívül sokrétű; a tanulók ének-zenéhez fűződő attitűdjét és zenetanulás iránti motivációját együttesen számos tényező meghatározza (Janurik & Józsa, 2018). Empirikus kutatásunkban arra vállalkozunk, hogy feltárjuk (1) milyen az iskolai ének-zene megítélése a tanulók körében, valamint (2) hogyan lehetne javítani az énekórák élményszerűségét és ezáltal a tantárgy megítélését. A kutatást megelőzően feltételeztük, hogy az ének-zene az egyik legelutasítottabb tantárgy a tanulók körében (Csíkos, 2012). Továbbá feltételeztük, hogy a diákok az iskolai zenetanulást az élményszerzéssel, az örömteli zenéléssel és énekléssel képzelik, azonban számos kutatás rámutatott arra, hogy a zenei élményeket több esetben az apátia, a szorongás és a stressz váltják fel az órákon (Janurik, 2007). A vizsgálat kérdőíves megkérdezés útján kombinált (kevert) módszer alkalmazásával történt ének-zene és nem zenetagozatos osztályokba járó 4–10. évfolyamos tanulók körében (N=1024). A kutatás során a tanulók ének-zene tantárgyhoz fűződő attitűdjét ötfokú Likert-skálán mértük fel, ezt követően a tanulókat nyílt kérdés alkalmazásával kértük válaszára az ének-zene órákkal kapcsolatos észrevételeik és elvárásaik összegyűjtése érdekében. Az eredmények azt mutatták, hogy a zenetagozatos tanulók körében az ének-zene tantárgy jelentősen pozitívabb megítélésben részesült, mint a nem zenetagozatos diákok körében. Ugyanakkor mindkét tagozat esetén kritikus időszaknak bizonyult a 6. és 10. évfolyam, ahol jelentősen több negatív attitűdöt fedeztünk fel a zenetagozatos és a többségi osztályokba járó diákok körében. Az énekórák élményszerűbbé tétele érdekében több tanuló szorgalmazta a könnyűzene tanulását, valamint a zenehallgatásra szánt idő növelését az énekórák folyamán, ugyanakkor számos esetben kifogásolták a társak előtti éneklést és a zenei írás-olvasás elsajátításának szükségességét. A tanulói észrevételek együttesen hozzájárulnak a diákok énekórákhoz fűződő negatív attitűdjének megértéséhez.

A kutatást az SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola Innovációs és Technológiai Minisztérium Új Nemzeti Kiválóság Programja támogatta

T69 – PEDAGÓGUSKUTATÁSOK

Elnök: *Kaposi József*
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Tematikus előadás

Tanári reflexió módszertani pedagógus-pályázatokban

Salamon Anikó
Budapesti Gazdasági Szakképzési Centrum

„Új esély” a szakoktatók képzésére

Bacsa-Bán Anetta
Dunaújvárosi Egyetem

Pedagógusok célképzése a társadalomismereti nevelés során

Dancs Katinka
Szegedi Tudományegyetem

Az oktatási rendszerek eredményességét befolyásoló tényezők a kelet-közép európai matematikát oktató pedagógusok meglátásai alapján

Dudok Fanni, Dudok Réka
Szegedi Tudományegyetem

TANÁRI REFLEXIÓ MÓDSZERTANI PEDAGÓGUSPÁLYÁZATOKBAN

Salamon Anikó

Budapesti Gazdasági Szakképzési Centrum

Kulcsszavak: reflexió; módszertani pályázat; szakképzés

A reflektivitás olyan gondolkodási forma (Dewey, 1951), illetve gondolkodási mód (Schön, 1987), amely lehetővé teszi a konkrét tapasztalat, helyzet során felmerülő kétség észszerű és felelős megoldását. A reflektív pedagógusra folyamatos értékelőmagatartás jellemző: figyel, értékeli, módosítja a módszereket, amelyeket alkalmaz (Hunya, 2014). Kutatásunkban egy 21 tagintézményt számláló szakképzési centrumban 2017 és 2019 között beérkezett 144 módszertani pedagóguspályázat vizsgálatát végeztük el. Kutatási kérdéseink az alábbiak voltak: Megjelenik-e a reflektív szemlélet a dokumentumokban? Az idő előrehaladtával tapasztalható-e a reflektivitás elterjedése a pályázatokban? A vizsgálat során dokumentumelemzést alkalmaztunk, és az elméleti háttér alapján hat szempontot rögzítettünk. Kerestük, hogy megjelenik-e a pályaművekben (1) a korábbi tapasztalat, van-e bennük (2) problémafelvetés, illetve (3) fejlődési cél rögzítve. A reflektivitás további szempontjaként vizsgáltuk a pedagógus (4) tanulóira, (5) önmagára, valamint a (6) tanítási folyamatra vonatkozó reflektív megnyilvánulásait. A vizsgálat során tapasztaltak alapján három további szemponttal láttuk szükségesnek bővíteni a kört: tanulási cél; óraterv, illetve óravázlat; az alkalmazott módszer leírása. Elemzésünk alapján megállapítható, hogy a pályázatok közel fele tartalmaz korábbi tapasztalatot, problémafelvetést, illetve fejlődési célt. Leggyakoribb a tanulóira irányuló reflexió (81%), ezt követi a tanítási folyamatra irányuló reflektivitás (64%), legritkábban önmagukra vonatkozóan tesznek reflektív megjegyzéseket a pedagógusok (53%). Az adatokat a tanévek vonatkozásában vizsgálva meggyőződünk arról, hogy a reflektivitás egyre gyakrabban jelent meg a pályázatokban: a hat szempontból 2017-ben átlagosan 2,24-et, 2019-ben átlagosan 3,93-at láttunk megjeleníteni. Az elemzés során beemelt további három szempont esetében ezek előfordulásának csökkenését tapasztaltuk az évek előrehaladtával. Kutatási eredményeink rámutattak arra, hogy egy következetesen alkalmazott módszertani pályázati rendszerrel hozzájárulhatunk a pedagógusok pályaműveiben megjelenő reflektivitás gyakoribbá válásához. Az évek folyamán az óratervek és a módszerek pusztán leírása csökkenő tendenciát mutatott. További kutatási irány lehet a mindennapi pedagógiai gyakorlatban alkalmazott reflektív szemlélet vizsgálata.

„ÚJ ESÉLY” A SZAKOKTATÓK KÉPZÉSÉRE

Bacsa-Bán Anetta

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: szakképzés; szakoktató; empirikus vizsgálat

A műszaki pedagógusok, mérnöktanárok, korábban műszaki tanárok, műszaki szaktanárok, technikus-tanárok, szakmai oktatók, szakoktatók a pedagógustársadalom jelentős csoportját alkotják. E népes csoport bár nagyszámú, egyre inkább jellemzője az elöregedés, valamint az utánpótlás, azaz az újonnan belépők számának csökkenésével a létszámcsökkenés is. A pedagógusképzésen belül a szakmai pedagógusok képzését a sokszínűség és a sokféle irányultság miatt változatos képzési struktúra jellemezte hosszú időn át, a szakmai pedagógusképzés mégis egységes és önálló ága a pedagógusképzésnek. A technikusképzés, a szagimnáziumok, szakközépiskolák és szakiskolák szakmai elméleti és gyakorlati tárgyak oktatására képző szakmai pedagógusképzők egyre kevesebb számban vannak, és egyre inkább csökkenő tendenciát mutató belépő hallgatóval találkoznak, pedig a szféra igénye nem csökkent az elmúlt években, csupán a feltételek változtak meg. A szakma hiányai ugyanis olyan mértékűek, hogy a törvényi keretek (szakképzési törvény) ezt követendően lehetőséget biztosítanak pedagógus képzés nélküli mérnöktanárok, szakoktatók stb. alkalmazására az oktatói munkában. A 2019-es szakképzési törvény kizárólag oktatókról ír, nem pedagógusokat említ a szakképzés ezen intézményeiben. E deklarált elvek kétséges, hogy csak a hiány leküzdésére adnak lehetőséget, vagy vajon determinálják-e a szakok, a szakmák, a szakmai pedagógusok képzési lehetőségeit, hosszú távú piaci relevanciáját? 2021-ben megújulás előtt áll a szakmai pedagógusok gyakorlati oktatóinak a képzése, hiszen egy új típusú szakoktató szakon kezdenek meg többszáz tanulóikat a magyar felsőoktatásban. A képzést mindössze 6 felsőoktatási intézmény indítja, közülük az egyikben zajlott az előadásban bemutatásra kerülő vizsgálat, a képzésbe lépni szándékozók körében. A közel 200 fős teljes körű megkérdezés keretében azon kérdésre kerestük a választ, milyen motívumok késztetik a szak választását; vajon milyen előzetes képpel rendelkeznek a jelöltek a szakmát gyakorlókról; vagyis karrierterveik hogyan találkoznak a diploma által betölthető foglalkozásokról alkotott pályaképpel? Online kérdőíves vizsgálatunk felderítő, problémamegfogalmazó céllal azt kívánta feltárni, hogy a pályamotívumaik hogyan alakulnak a szakoktatójelölteknek. Eredményeink biztatóak, a megkérdezettek jelentős része tudatosan készült/készül a szakmai pedagógusi pályára, határozott elképzelésekkel rendelkeznek a végzettség megszerzését követő életutat és karrierterveket illetően, ugyanakkor a jelentkezők egy kisebb csoportja bizonytalan, akik megerősítése, pályaszocializációjuk sikeres megvalósítása képzésünk feladata.

PEDAGÓGUSOK CÉLKÉPZÉSE A TÁRSADALOMISMERETI NEVELÉS SORÁN

Dancs Katinka

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: társadalomismeret; pedagóguskutatás; közoktatás

A hazai társadalomismereti nevelés megvalósulását érintőlegesen vizsgálja a neveléstudomány. Rendelkezésünkre állnak a társadalomismeret tanításával kapcsolatos elméleti összefoglalók, tankönyvek, tanárok számára készült segédanyagok. Néhány kutatásból van visszajelzésünk arról, hogyan alakul a tanulók teljesítménye, azonban megbízható kijelentéseket nem tudunk tenni azzal kapcsolatban, milyen módon valósul meg a gyakorlatban a társadalomismereti nevelés. Ezen hiány pótlásának első lépéseként azzal érdemes foglalkozni, hogy a pedagógusok milyen célokat tartanak kiemelten fontosnak, melyek mentén tervezik munkájukat. Kutatásunkban ezért azt a célt tűztük ki, hogy megismerjük, a társadalomismeret tanítása során preferált célok mentén milyen gondolkodási profilok azonosíthatók a pedagógusok között. Az online adatfelvételre 2021 tavaszán került sor. 400 általános iskolai és középiskolai pedagógus töltötte ki a kérdőívet (57% történelmet, 27% földrajzot, 17% társadalomismeretet tanít). A 2012-es Nemzeti alaptantervben szereplő, az Ember és társadalom műveltségterület részeként megfogalmazott általános fejlesztési célok közül kellett a három legfontosabbnak ítéltet jelölniük. A kérdőív emellett a társadalomismereti neveléssel kapcsolatos attitűdkijelentéseket is tartalmazott, amelyeket ötfokú Likert-skálán értékelték a kitöltők. A klaszterelemzés eredményeként négy csoportba sorolhatók a részt vevő pedagógusok célképzésük szerint. Az érzékenyítők (21%) számára kiemelt feladat a társadalmi problémák iránti érzékenyítés és a tolerancia fejlesztése. A második csoportot a környezetvédelemre nevelők (35%) alkotják, akik elkötelezettek a tanulók környezettudatosságának és a fenntarthatósággal kapcsolatos pozitív viszonyulásának fejlesztése iránt. A hazafias nevelők (23%) az emberi jogok, az állampolgári jogok és kötelezettségek ismeretét, valamint a nemzeti identitás fejlesztését tekintik fontos feladatnak. Végül a szolidaritásra nevelők (20%) különülnek el, akik az emberi jogok megismertetése mellett a társadalmi szolidaritás és igazságosság elősegítését emelik ki a műveltségterület célrendszeréből. A társadalomismereti nevelésre vonatkozó attitűdkijelentések esetében a következő különbségeket azonosítottuk. Az érzékenyítők ($M=2,86$; $SD=1,07$) szignifikánsan elégedetlenebbek a társadalomismereti nevelés tantervi hangsúlyával ($F(3,394)=4,66$; $p<0,01$), mint a hazafias nevelők ($M=3,39$; $SD=0,96$). Szintén az érzékenyítők ($M=2,95$; $SD=0,97$) ítélik meg kedvezőtlenebbül a hazai pedagógiai és neveléstudományi szakirodalom társadalomismereti fókuszát ($F(3,392)=3,77$; $p=0,01$), szemben a hazafias nevelőkkel ($M=3,36$; $SD=0,84$). A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy a pedagógusok milyen célok mentén tervezik munkájukat, melyek megvalósítására helyeznek nagyobb hangsúlyt. A vizsgálat megállapításai elősegítik a társadalomismereti nevelés hazai gyakorlatának megismerését, egyúttal megalapozzák a témában folyó további kutatásokat is.

A kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-4 – kódszámú új nemzeti kiválóság programjának a nemzeti kutatási, fejlesztési és innovációs alapról finanszírozott szakmai támogatásával készült.

AZ OKTATÁSI RENDSZEREK EREDMÉNYESSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK A KELET-KÖZÉP-EURÓPAI MATEMATIKÁT OKTATÓ PEDAGÓGUSOK MEGLÁTÁSAI ALAPJÁN

Dudok Fanni, Dudok Réka

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: oktatási rendszer; eredményesség; pedagógusok vizsgálata

Az oktatás minősége az egyik olyan kulcstényező, amely meghatározza egy ország versenyképességét a globalizálódó világban. Azonban a társadalmi és a gazdasági kihívásokra akkor lehet megfelelő választ adni, ha az emberi erőforrások és egyéb tényezők felmérése megfelelő módon történik pl. az oktatási rendszereken belül. Ezek alapján is látható, hogy az iskolarendszer hatékonysága és eredményessége egyéni és társadalmi szempontból alapvető fontosságú (OECD, 2002, 2014). Az oktatási intézmények és az oktatási rendszerek eredményességének vizsgálata során próbálták meghatározni azokat a tényezőket, amelyek fontos információt szolgáltatnak az oktatásirányítás, az iskola és a tanulók számára. Az utóbbi évtizedben egyre nagyobb figyelmet kaptak az eredményes iskolák jellemzőivel foglalkozó kutatások (Bader & Galántai, 2015; Lannert, 2004; Scheerens, 2015). A tanárok oldalával foglalkozó kutatások, amelyek az oktatáshoz kapcsolódnak, csak általánosságban vizsgálják a pedagógusok meglátásait (pl. a TIMSS- és PISA-vizsgálatok). Ezeket alapul véve kutatásunk során célunk volt, hogy megvizsgáljuk a matematikaoktatás jelenlegi helyzetén keresztül az oktatás eredményességét és működését, azaz, hogy a matematika oktatása hogyan és mennyire hatékony a gyakorlatban a pedagógusok véleménye alapján. A vizsgálatba bevont kilenc országban (kelet-közép-európai térség: Ausztria, Csehország, Horvátország, Lengyelország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia) matematikát oktató pedagógusokat kérdeztünk meg egy kérdőívben az országuk oktatásügyéről és a matematika oktatásának helyzetéről. A kérdőívet a vizsgált térség országaiban online tettük elérhetővé a saját anyanyelvükre lefordítva. Így arra a kérdésre kerestük a választ, hogyan működik a matematikaoktatás a gyakorlatban a vizsgált térségben a matematikatanárok meglátásai alapján, mely tényezők befolyásolhatják az oktatás eredményességét a matematika oktatáson keresztül. Olyan pedagógusok részvételét kértük, akik 13–15 éves korosztályban tanítják a matematika tantárgyat, ez a korosztály közel áll az alapfokú oktatás szakaszszáráshoz, és a korosztály vizsgálata megjelenik a nemzetközi méréseken. Az összesített minta, amely a magyar és a környező országok kitöltőiből áll, 1080 főt tartalmaz (átlagéletkor: 47,95; SD=9,91). A vizsgálat elvégzése után megállapítható, hogy az országokban a különböző tényezők más-más hangsúllyal jelennek meg. Kiemelendő tényezők között szerepel pl. az oktatáspolitikai beleszólás mértéke, így a pedagógusok érdekérvényesítése, valamint a tantervi változtatásokban való részvétel lehetősége. Ezek mind olyan tényezők, amelyek okozhatják a pedagógusok pozitívabb hozzáállását az oktatáshoz, valamint hatással lehetnek a választott módszerekre. Ezek mellett olyan tényezők jelennek még meg, mint a taneszközök, a matematika-óraszámok és a tananyag mennyisége a 8. évfolyamon, a nemzetközi vizsgálatok eredményei és azok értékelései, valamint a pedagógusok személyes erőforrásai.

T70 – REZILIENCIA, GYERMEKVÉDELEM

Elnök: *Tary Blanka*
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Tematikus előadás

A lemorzsolódási rizikókkal megküzdő, reziliens hallgatók a szakkollégiumokban

Ceglédi Tímea, Godó Katalin, Beri Károly, Balogh Jenifer
Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Helyzetjelentés a gyermekvédelmi szakellátásban élő fiatalok digitális kultúrájáról

Jakab György, Virág Ádám
Digitális Jólét Nonprofit Kft.

Első lépések egy reziliens közösség felé. Egy felekezeti roma szakkollégium kortárs mentorprogramja

Beri Károly
Debreceni Egyetem

A szociálisprobléma-megoldás, az asszertív kommunikáció és a megküzdési stratégiák komplex vizsgálata – mérési koncepció

Balogh-Pécsi Anett
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A LEMORZSOLÓDÁSI RIZIKÓKKAL MEGKÜZDŐ, REZILIENS HALLGATÓK A SZAKKOLLÉGIUMOKBAN

Ceglédi Tímea, Godó Katalin, Balogh Jenifer, Beri Károly

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: reziliencia; lemorzsolódás; szakkollégium

A felsőoktatási lemorzsolódás akut probléma, okainak feltárása kurrens téma az oktatásirányításban és a szakirodalomban – hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt. Jelen előadásban arra fókuszálunk, milyen veszélyek és erőforrások vehetők számba azzal kapcsolatban, hogy egy hallgató perzisztens legyen/maradjon, vagyis kitartson tanulmányai mellett, sikeresen befejezze azt. A perzisztencia szó jelentése kitartás, szívósság, tartós fennmaradás. A felsőoktatásban a hallgatói lemorzsolódás elkerüléseként értelmezzük. Kutatásunkban a szakkollégiumi tagság hatását vizsgáljuk a perzisztenciára. A szakirodalom alapján hipotézisünk, hogy a szakkollégium jótékony hatással van a hallgatói pályára, többek között az olyan itt elérhető koncentrált hatások révén, mint a szakmai tanulóközösségek, a társadalmi tőkeként funkcionáló oktató-hallgató és hallgató-hallgató kapcsolatok, a szakmai szocializáció, a személyre szabott odafigyelés. Ugyanakkor rizikótényezőkkel is számolhatunk, amelyek elsősorban a tagsággal járó többletterhekben gyökereznek. Elemzésünkhöz egy öt országot átölelő hallgatói survey adatbázisát használtuk fel. A célcsoportot a 2–3. éves, magyar nyelvű képzésekben tanuló hallgatók jelentették. A minta képzési terület és intézmény szerint reprezentálja az alapsokaságot. Csak azokat a hallgatókat vontuk be az elemzésbe, akik olyan intézményt látogattak, vagy olyan városban tanultak, ahol működött a lekérdezés idején szakkollégium. Szakértői almintánk elemszáma így 1758 lett. A szakkollégisták száma 215 fő (12%). A perzisztenciát a French és társai nyomán adaptált kérdéssor alapján képzett főkomponenssel mértük (magyarozott variancia=56,7%; Cronbach-alfa=0,74). Elemzési módszereink között klaszteranalízis, varianciaanalízis, valamint két- és háromdimenziós keresztábla-elemzés szerepel. Eredményeink azt mutatják, hogy – várakozásainkkal ellentétben – a szakkollégiumi tagság önmagában nem függ össze a hallgatói perzisztenciával. Ugyanakkor látványosan perzisztensebbek azok a hallgatók, akik egyetemi kutatócsoportba való bekapcsolódásuk mellett szakkollégisták is. A szakkollégiumok tehát jól kiegészítik az egyetemi kutatócsoportok munkáját, de önmagában egy szakkollégium nem támogatja a perzisztenciát, ha nincs mellette kiegészítő, csoportban zajló kutatómunka is. Fontos gyakorlati tanulsággal szolgál az az eredményünk, mely szerint a szakkollégisták körében felülreprezentáltak a kockázatos csoportba tartozók a lemorzsolódási rizikótényezők önbevallása (felismerése) alapján. Ugyanakkor a lemorzsolódási rizikótényezőkkel való megküzdés jellemzőbb a szakkollégistákra, mint a nem szakkollégistákra. E megküzdés forrásai közül a szakkollégiumban elérhető oktatói kapcsolatokat vizsgáltuk, amelyek kulcsszerepet játszanak a perzisztencia erősítésében.

Az adatfelvétel a 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K17 pályázati program finanszírozásában valósult meg. Az elemzés az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-4-II. kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

HELYZETJELENTÉS A GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁSBAN ÉLŐ FIATALOK DIGITÁLIS KULTÚRÁJÁRÓL

Jakab György, Virág Ádám

Digitális Jólét Nonprofit Kft.

Kulcsszavak: gyermekotthon; digitális kockázat

Az előadás célja – egy folyamatban lévő kvalitatív akciókutatás nyomán – hogy rávilágítson arra, hogy a gyermekvédelmi szakellátásban (gyermekotthonokban, nevelőszülőknél) felnövő fiatalok esetében a médiatudatosságra nevelés hiánya milyen speciális problémákat veszélyeket okoz. Ugyanakkor az itt vázolt „probléma-leltár” nem öncélú. Azoknak a preventív beavatkozásoknak az alapját szeretnénk megfogalmazni, amelyek segíthetnek majd tompítani ezeket a problémákat. A digitális kockázatok a gyermekvédelmi szakellátásban élő fiatalok és az őket nevelő felnőttek esetében halmozottan vannak jelen. Ez a közeg (Kothencz, 2020) roppant sérülékeny, kiszolgáltatott és felkészületlen ezen a területen. Az itt élő fiatalok különösen kiszolgáltatottak a média – időnként szirupos, időnként erőszakos – szocializációs hatásainak. Ráadásul az okostelefon birtoklása vált ebben a közegben az autonómia és a csábítás eszközévé, ami a további konfliktusok és a kriminalizálódás forrása lett (<http://www.ravot-eur.eu/hu/>; ECPAT Országjelentés, 2021). Folyamatban lévő kutatásunk három gyermekotthonban (Mátészalka, Szeged, Budapest) végzett felmérésre, illetve nevelőszülőkkel folytatott fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetésre épül. A felmérés egy akciókutatás, amely során helyszínenként két korcsoportban 10-10 fiatallal és nevelőikkel többféle módon (beszélgetés, személyiségprofil, az online térben lévő tevékenységek megfigyelése és audiovizuális rögzítése) vizsgáljuk a digitális kompetenciákat és a speciális digitális kockázatokat. Az eredmények nyomán már megkezdtuk – a korlátozott nyelvi kód mintájára – a korlátozott digitális kód fogalmának kidolgozását, amely alapján digitális profilokat kívánunk elkülöníteni. Úgy gondoljuk, hogy ezek segítséget nyújtanak majd a nevelői munkához, a fiatalok specifikus digitális kockázatainak (kiszolgáltatottság, áldozattá válásának) csökkentéséhez. Ennek folyamányaként kidolgozzuk a nevelőszülők és nevelők digitális továbbképzésének programját.

A kutatást a Digitális Jólét Program (DJNKFT) támogatta.

ELSŐ LÉPÉSEK EGY REZILIENS KÖZÖSSÉG FELÉ. EGY FELEKEZETI ROMA SZAKKOLLÉGIUM KORTÁRS MENTORPROGRAMJA

Beri Károly

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: közösség; reziliencia; roma szakkollégium

A multidiszciplináris reziliencia fogalma először a 70-es években jelent meg. Jelentése: rugalmasság, ellenálló képesség. A nevelésszociológiai kutatásokban a jelenségről az 1990-es évektől esett szó először, majd később, a 2010-es évek elejétől kezdve hazánkban is előtérbe került. Olyan tanulókat nevezünk reziliensnek, akik a társadalmi hátrányok ellenére sikeres iskolai pályafutást érnek el. Jelen kutatásban kiemelt figyelmet fordítunk a reziliencia kapcsán gyakran előtérbe került roma szakkollégiumokra. A legtöbb kutatás az egyénre összpontosítva keresi a reziliencia jelenséggel kapcsolatos összefüggéseket. Kutatásunkban ezúttal a közösségre fókuszálunk. A reziliens közösség kifejezés meghatározása a Colemani elméletekre alapozva tágabb értelemben: egy olyan csoport, melyben a tagok a közösség erőforrásai által együttesen válnak rezilienssé. Előadásunk egy tágabb kutatás első eredményeit mutatja be, amely reziliens közösségként vizsgál egy felekezeti roma szakkollégiumot. Kiemelt kérdésként a közösség tagjává válás folyamatának első lépéseit tárjuk fel, amely folyamatot a szakkollégium hallgatói által működtetett kortárs mentorprogram már a középiskolás korosztálynál elindítja. Vizsgálatunkban a mentor szerepet betöltő szakkollégisták szemszögét mutatjuk be, akik maguk is átértékelték a közösségbe való beilleszkedés folyamatát, jelenleg pedig már a közösségen belülről támogatják az új tagok érkezését. Elemzésünk alapját egy fókuszcsoportos interjú adja, amelyet a mentorprogramban résztvevő négy aktív és két alumni szakkollégista hallgató szakértői kiválasztásával 2021 tavaszán végeztünk (N=6). Az interjú szó szerinti szövegén egyszerű kézi kódolást végeztünk. A fő elemzési szempontunk a mentorprogramban résztvevő hallgatók, közösségre vonatkozó jellemzőinek a feltárása, valamint a mentoráltak közösségbe való bevonódásának a vizsgálata. Kutatásunk eredményeképpen elmondható, hogy a vizsgált szakkollégisták társadalmi hátrányaikat leküzdve ellenállnak az oktatás szelekciós mechanizmusainak. A roma szakkollégisták hasonló hagyományokkal és értékekkel érkeznek a közösségbe, nehézségeik és sorsuk erősíti a motivációikat, segítik őket a tanulmányi sikerességben. Megjelennek a felsőoktatásban résztvevőket érintő kihívások, ezeket reziliens közösségi kihívásokként értelmeztünk. A kutatásunk fő eredménye, hogy a vizsgált roma szakkollégisták a közösség erőforrásait felhasználva egy dinamikus reziliens közösséget alkotnak, mely erőforrások táplálják a mentori tevékenységet, segítve a lehetséges új személyek bevonódását ebbe a közegbe, és ami által a mentoráltak is értékes tagjaivá válhatnak ennek a kivételes csoportnak.

A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÁS, AZ ASSZERTÍV KOMMUNIKÁCIÓ ÉS A MEGKÜZDÉSI STRATÉGIÁK KOMPLEX VIZSGÁLATA – MÉRÉSI KONCEPCIÓ

Balogh-Pécsi Anett

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: komplex mérés és fejlesztés; kommunikáció; szociálisprobléma-megoldás és megküzdés

Napjainkban egyre több fejlesztőprogramot dolgoznak ki külföldön a szociális kompetencia összetevőinek fejlesztésére (pl. Domitrovich et al., 2007; Strawn et al., 2014; Webster-Stratton, 2011), hiszen számos kutatás hívja fel a figyelmet arra, hogy a társas viselkedést meghatározó pszichikus komponensek spontán változása nem elegendő a hatékony és sikeres társas működéshez (Jámbori & Varga, 2010; Kasik, 2015; Zsolnai, 2013). E programok jelentős részének fókuszában a kommunikációs képesség áll, ehhez kapcsolatosan történik más pszichikus összetevők fejlesztése (pl. Szabó & Fügedi, 2015; Webster-Stratton, 2011). Tervezett kutatásunk ezt a koncepciót követi, célja a szociálisprobléma-megoldás, a megküzdési stratégiák és az asszertív kommunikáció együttes fejlesztése 10-11 évesek körében. A három terület komplex fejlesztése drámapedagógiai módszerekkel is történik, amelyről bizonyított, hogy a személyes élmény által nagymértékben alkalmas a szociális kompetencia ezen összetevőinek fejlesztésére (Albert, 2017; Korukcu et al., 2015). Tudomásunk szerint ilyen jellegű programot nem dolgoztak még ki hazánkban. Az előadásban először a kutatás és fejlesztés elméleti hátterét, majd az alkalmazott mérőeszközöket és a fejlesztés főbb módszereit ismertetjük. A fejlesztés előtt és után ugyanazokkal az eszközökkel mérjük a tanulókat: az asszertivitást az általunk adaptált Assertiveness Questionnaire (Erickson et al., 2016) kérdőívvel, a szociálisprobléma-megoldás mérésére a Social Problem Solving Inventory–Revised magyar változatát (D’Zurilla et al., 2002); a megküzdési stratégiák feltárására a Ways of Coping Questionnaire magyar változatát (Lazarus et al., 1988; Rózsa et al., 2008) alkalmazzuk. E kérdővek több területen átfedik egymást, lehetőséget teremtve arra, hogy minél pontosabb képet kapjunk a mért összetevők változásáról az elő- és az utómérés alapján. E mérőeszközök tartalma, a vizsgált komponensek köre határozza meg nagymértékben az egyéves, heti rendszerességű fejlesztőprogram tartalmi egységeit. A drámapedagógiai módszerekkel is történő fejlesztés elsősorban a kommunikációs képesség pozitív irányú változását, az asszertív kommunikáció gyakoriságának növelését tűzi ki célul olyan társas helyzetekhez kapcsolatosan, amelyekben valamilyen kortársi probléma azonosítható. A nemzetközi vizsgálatok alapján a kommunikációalapú fejlesztés – többek között – a fejlesztés tartósságát biztosítja, ami az ismételt mérések adatai alapján nagyon sok programnál nem azonosítható. A kutatás pilotmérése 2021 tavaszán zajlik, és az adatokból, illetve a későbbi mérésekből egyaránt a korábbinál bővebb információt kapunk ezen területek változásáról és egymásba kapcsolódásukról, a fejlesztőprogram pedig intenzív segítséget nyújt a tanulóknak problémáik, nehézségeik saját érdekeiket figyelembe vevő, a másik fél jogait és érdekeit szem előtt tartó, együttműködésre törekvő megoldásában (Mészáros, 2019).

T71 – TEACHERS PROFESSION AND HIGHER EDUCATION

Chair: Andrea Magyar
University of Szeged

Thematic Session

Kenyan Secondary School Science and Mathematics Teachers` Professional Development Needs

Ruth Nanjekho Wafubwa, Davaajav Purevjav
University of Szeged Doctoral School of Education

Language Assessment Literacy Literature Review: Teachers' LAL level and Training Needs

Al-Akbari Sabah
University of Szeged Doctoral School of Education

The Teacher Wellbeing Scale (TWBS): Construct Validity and Measurement Invariance for University Teachers

Girum Tareke Zewude
University of Szeged Doctoral School of Education

Mária Hercz
Eötvös Loránd University

International Students in the Scope of an Exploratory Research at the University of Pécs

Kitti Vitéz
University of Pécs

KENYAN SECONDARY SCHOOL SCIENCE AND MATHEMATICS TEACHERS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT NEEDS

Ruth Nanjekho Wafubwa, Davaajav Purevjav

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: Teachers' perceptions; Professional development needs

In developing countries, the low levels of educational achievement reflected through poor performances in examinations have been one of the major concerns. As one of the developing countries, Kenya has experienced a myriad of challenges including the overcrowding of students in classrooms, teachers trained in inadequate quality, and poor infrastructural facilities which have compromised the quality of education. Only a few studies have investigated the issues of professional teacher development and in-service teacher training (IST) needs and no empirical study has been done to establish the secondary school mathematics and science teachers' professional development needs in Kenya. An online questionnaire was used to collect data from June to August 2019. The study investigated how Kenyan secondary school science and mathematics teachers (N=200) perceived their professional knowledge and their professional development needs. The participants' work experience ranged between one and 35 years and the mean age was 33.17 with 58.5% being male teachers. The participants rated 18 components of teacher knowledge on a five-point Likert scale (1 to 5) from four perspectives (P1-P4) and answered an open-ended question which asked about the areas teachers needed to improve in their teaching subjects. Regarding the present level of teachers' knowledge (P1), means ranged between 3.83 and 4.26. The means for everyday teaching practice (P2), professional development needs (P3), and inclusion in formal IST (P4) were all above four. No significant gender differences were found in P1, P2, and P4 but significant gender differences were found in professional development needs (P3). This implies that male teachers feel more the need for professional development than female teachers. The content analysis of the open-ended item showed a total of 298 areas categorized into 22 themes that participants needed to improve in their teaching subjects. The most frequently mentioned themes were instructional practices (n=72); subject content knowledge (n=63); and ICT integration (n=34). These responses highlighted the improvement areas for secondary school science and mathematics teachers that should be more targeted in future pre-service and IST programs.

The research was funded by: University of Szeged Doctoral School of Education

LANGUAGE ASSESSMENT LITERACY LITERATURE REVIEW: TEACHERS' LAL LEVEL AND TRAINING NEEDS

Al-Akbari Sabah

University of Szeged Doctoral School of Education

Keywords: assessment literacy; Language assessment literacy; Teachers' professional development and training

Teachers are the centre of the assessment process (Taylor, 2013), but research showed that teachers may have no formal training (Hasselgreen et al, 2004), limited assessment experience (Coombe, Vafadar & Mohebbi, 2020), inadequate language assessment literacy, and need specific training in LAL (Tsagari & Vogt, 2017). This review aims at giving an overview of what is known so far about language assessment literacy LAL, what has been studied till now and what the missing parts are with the focus on the LAL level and training needs of in-service EFL teachers. It is divided into two parts; first part is about the theoretical background of the LAL nature, and the second part is about the LAL current studies and empirical research. Regarding method and review criteria, I surveyed the databases Scopus, Web of Science, Google Scholar, Science Direct, Research Gate and ERIC looking for relevant current studies and empirical research using keywords such as language assessment literacy, EFL/ESL teachers' assessment literacy, teachers' language assessment literacy, language assessment practice, assessment literacy and language assessment. I found 387 articles related to AL and LAL in the targeted data base. Then I set the search period from 2000 to 2021 (April). There were about 133 related studies, but after reading the abstract and filtering according to the review criteria, a total of 65 research articles were selected. Because I could not access all the articles even after using the university email account, the final reviewed articles were 61. The 61 empirical studies that were found were conducted according to these criteria: (1) Studies that investigated language teachers' practice, perception, development, improvement, or needs in LAL. (2) Studies that conducted from 2000 to April 2021. (3) Studies that include investigations about teachers' assessment literacy in the language teaching and learning context. (4) Studies that include investigation about in-service EF/EFL teachers' language assessment literacy, studies that investigate pre-service EL/EFL teacher's LAL have been excluded. In conclusion, the survey of the research body showed an urgent need for a LAL in-service training program to promote language assessment literacy development among EFL teachers. The implementation of such program entails examining the teachers' LAL levels and needs and considering the context where the language assessment will be used. In addition, it is recommended that the LAL developmental program to be focused on the practical side of LAL rather than on theoretical knowledge and it is also recommended that the developmental program to incorporate teachers' self-reflection and collaboration learning in regular short time training. This study is limited to my investigation and review in addition to the online databases I surveyed and the keywords that I used in my search.

The research was funded by: University of Szeged, the author is Stipendium Hungaricum scholarship holder

THE TEACHER WELLBEING SCALE (TWBS): CONSTRUCT VALIDITY AND MEASUREMENT INVARIANCE FOR UNIVERSITY TEACHERS

Girum Tareke Zewude *, Mária Hercz **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** Eötvös Loránd University

Keywords: Teacher well-being; Exploratory Factor Analysis; Confirmatory Factor Analysis; Measurement Invariance; Bi-Factor Model

Introduction: According to the Teacher Well-Being Theory (TWB), Collie et al. (2015), well-being consists of three separately noticeable factors: Workload Well-Being (WWB), Organisational Well-Being (OWB), and Student Interaction Well-Being (SIWB). The Teacher Well-Being Scale (TWBS) measures all three well-being pillars reliably and economically sound. **Objective:** The Ethiopian Amharic version of the Teacher Well-Being Scale (TWBS) was developed to assess the healthy functioning of teachers work-life to test the factor structure; and examine its Measurement Invariances (MI) across gender, age, university type, and experience in teaching. **Method:** For this purpose, we performed Exploratory Factor Analysis (EFA) in sample-1, and then followed by Confirmatory Factorial Analysis (CFA) in sample-2. The total sample of this study was 1117 teachers in Ethiopia's higher education institutions, of which 118 men and 68 women were in sample 1 and 647 men and 214 women participated in sample 2 and we examined MI. The four computing models (Single Factor, Bi-Factor, Three Correlated Factor, and Higher-Order Factor) Models were performed, and based on the highest fit of the model in this study (i.e., the BI-Factor Model); Measurement Invariances (MI): Configural Invariance (CMI), Metric Invariances (MMI), Scalar Invariances (SMI) and Residual Invariances (RMI) were computed across gender, age, university types and experience in teaching. **Results:** The EFA results showed that all items have very good factor loadings in each sub-dimension of the TWBS. Besides, the findings of this study evidenced that the TWBS has excellent reliability, acceptable validity (convergent and divergent) and excellent construct validity. MI across gender (men and women), age (25–35 years, 36–45, 46 and above), university types (research, applied, and general), and experience in teaching (below 5 years, 6–10 years, 11 and above years) showed a good model fit and supported the equivalence of factor loadings, intercepts, and residuals for the TWB. However, the residuals were not equal across age groups. The Bi-Factor Teacher well-being (TWB) model showed the highest model fit and the most appropriately described the gathered data from the four competing models in this study. However, the Single-Factor Model showed the poorest model fit; this implies that the TWBS is a multi-dimensional construct. Furthermore, the path analysis result showed that gender, age, and universities type had a direct and positive effect on TWB but experience in teaching did not. **Conclusion:** Similarly, the English Original version, the Ethiopian Amharic version of the TWBS, assesses the healthy functioning of teachers work-life across different groups. For instance, the TWBS can be recommended as a reliable and valid instrument for the Ethiopian university sample teachers, and the study's result is essential for practitioners and researchers working on well-being assessment.

The research was funded by: University of Szeged Doctoral School of Education

INTERNATIONAL STUDENTS IN THE SCOPE OF AN EXPLORATORY RESEARCH AT THE UNIVERSITY OF PÉCS

Kitti Vitéz

University of Pécs

Keywords: inclusion; international students; internationalization

The macro-statistical research conducted at the University of Pécs (UP) in the academic year 2020/21 revealed that the diversity of the international student population is reflected not only in their training program, the number of their academic years spent at the university, but also in the education data between the period of 2010-2019. After data correction the Neptun database contains the characteristics of trainings belonging to 10092 international students (bachelor, master, undivided and international trainings). The number of international students plays a key role in the phases of internationalization (Lannert & Derényi, 2020). When this number reaches 15% we talk about the third phase, which is 23.4% in case of the UP (Tempus Public Foundation, 2018). Due to the lack of information, social, cultural and linguistic difficulties, it is important to focus on the group of international students, especially since this group can already be considered a critical mass at the UP (Arató & Varga, 2015; 2018). The main features of several faculties will be presented as the impact of internationalization's efforts can be clearly identified. In my presentation I will briefly summarize the analysis of the student population, which shows that related to the sending countries, almost half of the students come from Europe, but the proportion of students coming from the Middle East (21.9%) and Asia (16.1%) is also high. The number of discontinued trainings was remarkably high between 2010 and 2012, but in 2019 it barely reached 5%. Regarding the support system of international students, it can be said that the proportion of foreigners receiving scholarships is constantly decreasing, while the number of dormitory placements is constantly increasing. The reason for this may be the diversity of the student population, which is presumably related to the socio-economical background of the students coming within the framework of the Stipendium Hungaricum program since 2013. Further analysis, an online questionnaire and semi-structured interviews will reveal more characteristics of international student groups and highlight typical features of their trainings and their citizenship as UP students.

SZTE
SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

*Veritas
Virtus
Libertas*